

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**GARİPNÂME'DEKİ AD VE SIFATLARIN
TEMATİK İNCELENMESİ**

MUSTAFA AYSAL

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

EYLÜL 2014

GARİPNÂME'DEKİ AD VE SIFATLARIN TEMATİK İNCELENMESİ

Mustafa AYSAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

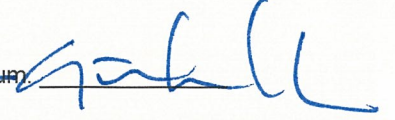
EYLÜL 2014

Mustafa AYSAL tarafından hazırlanan "Garipnâme'deki Ad ve Sıfatların Tematik İncelenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından ~~OY BİRLİĞİ~~ / OY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gülcan ÇOLAK BOSTANCI

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum.~~

Başkan: Prof. Dr. Yakup KARASOY

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

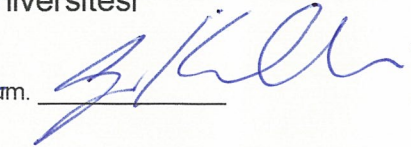
Bu tezin kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum.~~

Üye: Doç. Dr. Gülsüm KİLLİ YILMAZ

Kuzeydoğu Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi

Bu tezin kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum.~~

Tez Savunma Tarihi: 01/09/2014

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Hikmet KAVRUK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mustafa AYSAL
01.09.2014

GARİPNÂME'DEKİ AD VE SIFATLARIN TEMATİK İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Mustafa AYSAL

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EYLÜL 2014

ÖZET

Çalışmamızda Âşık Paşa'nın Garipnâme adlı eserindeki ad ve sıfatlar tematik bakımdan incelenmiş ve sınıflandırılmıştır. Garipnâme'nin tematik bakımdan incelenmesi eserle ilgili bilgiler vereceği gibi döneminin kültürüne ait ipuçları da sunacaktır. Tezimizde "Giriş" bölümünden sonra "Âşık Paşa ve Garipnâme" hakkında kısa bilgi verilmiş, devamında "Tematik Sözlükler" üzerinde durulmuştur. Sonraki bölümde eserdeki ad ve sıfatların tematik incelenmesi ve tasnifi yer almaktadır. Sonuç bölümünde her bölüm ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bölümlerde en sık kullanılan sözcüklerin hangi dile ait olduğu tespit edilmiştir.

Bilim Kodu : 301
Anahtar Kelimeler : Türk dili, Eski Anadolu Türkçesi, Âşık Paşa, Garipnâme, tematik inceleme
Sayfa Adedi : 416
Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Gülcan ÇOLAK BOSTANCI

GARİPNÂME'DEKİ AD VE SIFATLARIN TEMATİK İNCELENMESİ
(M. Sc. Thesis)

Mustafa AYSAL

GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
September 2014

ABSTRACT

In our study, in Garipnâme work of Aşık Pascha, the nouns and adjectives were examined and classified as thematic aspects. Examined of Garipname as thematic aspects will both present clue of its culture of that era and give information about that work. In our thesis, after the introduction section, it is given brief information about Aşık Pascha and Garipnâme. In progress, the thematic dictionary was emphasized. The next chapter includes the thematic examination and classification of the names and adjectives in Garipnâme. In the conclusion, each part was evaluated separately. The words under each main hood were dealt with a general interpretation in terms of both the conceptual study and the quality and frequency of vocabulary.

Science Code: : 301
Key Words : Turkish language, The old Anatolian Turkish, Aşık Paşa, Garipnâme, thematic examination
Page : 416
Supervizor : Assist.Prof.Dr. Gülcan ÇOLAK BOSTANCI

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarımda yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, tezimin konu tespiti, konuya yaklaşım tarzı, tezin incelenmesi gibi konularda her zaman desteğini gördüğüm danışmanım Yrd.Doç.Dr. Gülcan ÇOLAK BOSTANCI'ya teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	x
1.GİRİŞ	1
2.ÂŞIK PAŞA VE GARİPNÂME	9
3.TEMATİK SÖZLÜKLER.....	13
4.GARİPNÂME'DEKİ AD VE SIFATLARIN TEMATİK İNCELENMESİ.....	25
4.1.İnsanlar	25
4.1.1.Peygamberler	30
4.1.2.Halifeler.....	35
4.1.3.Din Büyükleri.....	36
4.1.4.Din Büyüklerinin Akrabaları.....	37
4.1.5.İslam Karşıtları	38
4.1.6.Hükümdarlar ve Tarihî Şahsiyetler.....	38
4.1.7.Hikâye Kahramanları	39
4.1.8.İnsan Toplulukları.....	39
4.2.Hayvanlar	44
4.3.Beden ve Organlar	48
4.3.1.İnsan Organları ve Bedeninin Bölümleri.....	53
4.3.2.Hayvan Organları ve Bedeninin Bölümleri	61
4.4.Bitkiler	62
4.5.Gökyüzü ve Gök Cisimleri	66
4.6.Burçlar.....	72
4.7.Doğa Olayları	72
4.8.Coğrafî Unsurlar	74
4.9.Cisim ve Maddeler.....	83
4.9.1.Madenler	88

4.10.Yapı ve Barınaklar.....	90
4.11.Araçlar.....	97
4.11.1.Tarım, Geçim, Hayvancılık.....	98
4.11.2.Ev Eşyaları ve Eşyalar.....	100
4.11.3.Kırtasiye Araçları.....	103
4.11.4.Ulaşım Araçları.....	105
4.11.5.Savaş Âletleri ve Araçları.....	106
4.11.6.Süs Eşyaları.....	107
4.12.Giyinme ve Giysiler.....	107
4.13.Yiyecek, İçecek, Beslenme.....	109
4.13.1.Yiyecekler.....	112
4.13.2.İçecekler.....	113
4.14.Sağlık ve Hastalık.....	115
4.15.Mevsimler.....	118
4.16.Zaman.....	120
4.17.Yer, Yön ve Bölüm.....	127
4.18.Ölçü, Derece ve Miktar.....	142
4.19.Mesafe.....	145
4.20.Hâl, Özellik ve Şekil.....	147
4.21.Benzerlik, Eşitlik ve Uygunluk.....	166
4.22.Renkler.....	167
4.23.Tür ve Çeşit.....	168
4.24.Sayılar.....	169
4.25.İsim.....	180
4.26.Âlem, Varlık, Yokluk, Yaratılış.....	181
4.27.Yaratıcı ve Bazı Dinî Kavramlar.....	193
4.27.1.Yaratıcı.....	193
4.27.2.Bazı Dinî Kavramlar.....	215
4.28.Hayat, Canlılık, Hayatın Dönemleri.....	247
4.29.Irk, Kavim ve Memleket.....	256
4.30.Aile, Akrabalık ve Cinsiyet.....	261
4.31.Toplumsal İlişkiler ve Toplumsal İlişkilerde Konum.....	264
4.32.İş, Meslek, Hizmet ve Emek.....	265

4.33.Mal-Mülk, Nimet, Kazanç ve Kıymet.....	278
4.34.Azamet, Büyüklük ve İktidar	286
4.35.Savaş ve Kahramanlık	292
4.36.Eğlence ve Kutlama	296
4.37.Zorluk, Mücadele ve Yöntem.....	297
4.38.Hakikat ve Adalet	299
4.39.Değerler, Erdemler, Meziyet.....	307
4.40.Değersizlik ve Kötülük	322
4.41.Dil ve Anlatım	336
4.42.İlim, Bilgilenme, Akıl	347
4.43.Duygusal ve Düşünsel Tepkiler Oluşumlar.....	359
4.44.Aşk, Sevgi, Mutluluk ve Huzur.....	363
4.45.Hasret ve Ayrılık	386
4.46.Sıkıntı, Güçsüzlük, İhtiyaç ve Çaresizlik	387
4.47.Arzu, İstek ve Nefis	393
4.48.Hareket.....	401
5.SONUÇ VE ÖNERİLER	403
KAYNAKLAR.....	414
ÖZGEÇMİŞ	416

KISALTMALAR

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
TDK : Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Bu araştırmada, Âşık Paşa'nın Garipnâme adlı eserindeki ad ve sıfatların tematik tasnifi ve incelemesi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. İncelemede Kemal Yavuz'un çalışması esas alınmıştır (Yavuz, 2000). Tematik (konusal) alanda yapılan çalışmalardan edindiğimiz bilgiler ışığında Garipnâme'nin 4 cildi de taranmıştır. Eserdeki edatlar, belgisiz sıfatlar, fiilimsiler ile fiiller, âyetler ile Arapça kısımlar çalışmaya dâhil edilmeden kalan sözcükler fişlenmiştir. Ayrıca "EŞYALAR" ana başlığının "Ev Eşyaları ve Eşyalar" kısmındaki "çakmak" sözcüğünde olduğu gibi fiilimsi özelliğini yitirip kalıcı ad özelliği kazanan sözcükler de çalışmaya alınmıştır. Çalışmamızda fişleme sonucunda elde edilen malzemede aynı sözcükler bir araya getirilmiştir. Her bir sözcük için sözcüğün geçtiği ilk beyit örnek verilmiştir. Ancak ilk örnek, beyit değilse ya da anlamı karşılamada yetersiz görüldüyse ikinci örnek seçilmiştir. Örneğin geçtiği yer gösterilirken ilk numara cilt, ikinci numara sayfa, üçüncü numara beyit sayısını ifade etmektedir. Sözcüklerin tasnifinde sözcüğün herhangi bir anlamı değil, kullanıldığı yerdeki anlamı esas alınmıştır. Örneğin "aks-i güneş" ifadesi "güneşin yansıması" anlamındadır. Ancak kullanıldığı yerde "Hz. Muhammet" anlamında olduğu için "Peygamberler" başlığı altında değerlendirilmiştir. Bir başka örnek "baş" sözcüğüdür. Sözcük eserde 6 farklı anlamda kullanılmıştır. 1. anlam: Arpa, buğday gibi ekinin uç kısmı (I/2, 873, 10). Bu örnek "BİTKİLER" başlığındadır. 2. anlam: Arazide en yüksek nokta (I/2, 605, 9). Bu örnek "COĞRAFÎ UNSURLAR" başlığındadır. 3. anlam: Çıban (I/2, 593, 2), (II/2, 907, 9). Bu örnekler "SAĞLIK VE HASTALIK" başlığındadır. 4. anlam: Bir şeyin ucu (I/2, 545, 3), (I/2, 1069, 8). Bu örnekler "YER, YÖN VE BÖLÜM" başlığındadır. 5. anlam: Bir topluluğu yöneten kimse (I/1, 83, 3), (II/1, 319, 5), (II/1, 397, 9). Bu örnekler "AZAMET, BÜYÜKLÜK, İKTİDAR" başlığındadır. 6. anlam: Beyin, göz, kulak, burun, ağız gibi organları kapsayan vücudun üst veya önünde bulunan bölüm (I/1, 19, 8), (I/1, 71, 11), (I/1, 83, 7), (I/1, 83, 8), (I/2, 777, 1), (I/2, 987, 4), (I/2, 1041, 4), (II/1, 319, 8), (II/1, 411, 8), (II/1, 415, 8), (II/1, 419, 4), (II/2, 549, 9), (II/2, 949, 6). Bu örnekler "İNSAN ORGANLARI VE BEDENİNİN BÖLÜMLERİ" başlığındadır. Örnekteki "baş" sözcüğü anlamına

göre değerlendirilmiş ve tematik alanına uygun şekilde sınıflandırılmıştır. Diğer sözcükler için de aynı yöntem kullanılmıştır.

Çalışmada elde edilen malzemeye göre ana başlıklar oluşturularak sözcükler bu başlıklara uygun gelecek şekilde -birkaç istisna hariç- alfabetik sıraya dizilmiştir.* Yapmaya çalıştığımız tasnifte bugüne kadarki tematik tasniflerin yanı sıra eserden çıkan malzeme ve sınıflandırmamızın amaca ulaşmaya hizmet edebilir olması dikkate alınmıştır.

Hazırlanış metodu açısından henüz bütün çevrelerce kabul edilmiş bir taslağın olmaması tematik sözlük çalışmalarında yaşanan güçlüklerdendir (Mutlu, 2009: 814). Tezimizin hazırlanması aşamasında en çok sıkıntı yaşadığımız durumlardan biri tematik başlıkların belirlenmesi oldu. Bölüm ana ve alt başlıklarının belirlenmesi, titizce bir ayıklama ve ayırma işlemini zorunlu kılmaktaydı.

Tüm zorluklarına rağmen dillerin söz varlıklarının incelenmesi toplumun yaşam biçimini, dinsel inançlarını, diğer toplumlarla ilişkilerini, değer yargılarını ortaya çıkarmada önemlidir (Aksan, 1996: 8). Hatta dildeki kavramların incelenmesi ile toplumun kültürü, kimliği ortaya koyulabilir (Aksan, 2011: 11). Bu bakımdan çalışmamız dil ve kültür araştırmalarına küçük de olsa bir katkı sağlayacaktır. Sözcüklerin kavram alanını incelemek dilin kendisiyle olduğu kadar sözcüğün kullanıldığı dönemin ekonomik, sosyal, kültürel hayatıyla da ilgilidir. Eserin döneminin yaşam tarzı, zihniyeti o dönemin sözcüklerinden anlaşılabilir.

Sözcük direkt karşıladığı kavramla olduğu kadar farklı çağrışımlarıyla da toplumun duygu ve düşünce dünyasına ışık tutar. Bir sözcüğün toplum tarafından kullanılıp kullanılmadığı, ne sıklıkta kullanıldığı, hangi durumlarda tercih edildiği önemlidir. İlgili toplum hakkında bize açık bilgiler verebileceği gibi, bazı konular hakkında ipuçları da sunabilir. Türkçedeki akrabalık adlarının çeşitliliğinin Türklerin akrabalığa verdiği önemi göstermesi gibi.

* Örneğin "Peygamberler" başlığında bir peygamberle ilgili farklı göstergelerin olması durumunda, diğer peygambere geçilmemiştir. Öncelikle alfabetik sıra bozulsa bile bir peygamberle ilgili göstergeler verildikten sonra diğerine geçilmiştir.

“Tematik Sözlükler” başlığında bahsi geçen tematik tasnifler dikkate alınmakla birlikte Garipnâme'nin söz varlığı esas alınarak, çıkan malzeme ve tezin amaca hizmet edebilir olması da düşünülerek çalışmamızın tematik tasnifi 48 bölüm olarak belirlenmiştir. Dilimizin kıvrak ve zengin yapısını da düşündüğümüzde bazı sözcüklerin sadece bir temaya ait olduğunu söylemek doğru olmayacaktır düşüncesindeyiz. Sözcükleri konusal olarak çok keskin sınırlarla ayırmak mümkün değildir. Bundan dolayı sözcüğü en çok ilgili olabileceğini düşündüğümüz kavram alanına dâhil etmeyi uygun gördük.

Tezimizin ilk kısmı “İNSANLAR” başlığını taşımaktadır. Bu bölümün ilk kısmına “insan” kavramını karşılayan sözler alınmıştır. Alt başlığının ilki “Peygamberler”dir. Burada peygamberleri karşılayan göstergeler ele alınmıştır. Peygamberlerin isimlerine göre alfabetik sıra oluşturulmuş; ancak aynı peygamber başka bir göstergeyle karşılanıyorsa alfabetik sıra bozulmuş ve bu göstergelerin alt alta gelmesine özen gösterilmiştir. Bu bölümün diğer alt başlıkları “Halifeler”, “Din Büyükleri”, “İslâm Büyüklerinin Akrabaları”, “İslâm Karşıtları”, “Hükümdarlar ve Tarihî Şahsiyetler”, “Hikâye Kahramanları”, “İnsan Toplulukları”dır.

Çalışmanın ikinci kısmı “HAYVANLAR”dır. Bu bölümde “at, balık, geyik, kartal” gibi hayvan göstergeleri yer almaktadır.

Üçüncü bölümde “BEDEN VE ORGANLAR” başlığı açılmış ve “beden, surat, suret, vücut” gibi genel anlamlı beden ve organ göstergeleri buraya alınmıştır. Sonrasında iki alt başlık oluşturulmuştur. Birincisi “İnsan Organları ve Bedenin Bölümleri”, ikincisi ise “Hayvan Organları ve Bedenin Bölümleri”dir. Bu bölümlerde “kan, tüy, ter” gibi bedenle ilgili sözler de bulunmaktadır.

Dördüncü bölüm “BİTKİLER”dir. Bu bölümde bitkiler ve onların parçaları (dal, yaprak vb.) incelenmiştir.

Beşinci bölüm “GÖKYÜZÜ VE GÖK CİSİMLERİ” dir. Burada genel anlamlı gökyüzü göstergeleri ve gezegen adları bulunmaktadır.

Altıncı bölüm “BURÇLAR”dır. “Boğa burcu, oğlak burcu” ve genel anlamlı burç göstergeleri buraya alınmıştır.

Yedinci bölüm “DOĞA OLAYLARI”dır. “Rüzgâr, gölge, kar, yağmur, tipi” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Sekizinci bölüm “COĞRAFÎ UNSURLAR”dır. “Toprak, bağ, bahçe,deniz, çöl, kara, dağ, çeşme, taş, yayla” gibi göstergeler bu bölümde bulunmaktadır.

Dokuzuncu bölüm “CİSİM VE MADDELER”dir. “Maden, ateş, hazine” gibi göstergeler bu bölümdedir. Bu kısım için “Madenler” alt başlığı açılmış ve “inci, mermer, gümüş, altın” gibi maddeler buraya alınmıştır.

Onuncu bölüm “YAPI VE BARINAKLAR”dır. “Ahır, ambar, baca, çadır, duvar, değirmen, han, ev, kale, mezar” gibi göstergeler bu bölümdedir.

On birinci bölüm “ARAÇLAR”dır. Burada öncelikle “âlet, eşya” gibi araçların genel adları incelenmiştir. Sonra alt başlıklarla yeni bölümler oluşturulmuştur. İlk alt başlık “Tarım, Geçim, Hayvancılık”tır. İkinci alt başlık “Ev Eşyaları ve Eşyalar”, diğerleri de sırasıyla “Kırtasiye Araçları”, “Ulaşım Araçları”, “Savaş Aletleri ve Araçları”, “Süs Eşyaları” şeklindedir.

On ikinci bölüm “GİYİNME VE GİYSİLER”dir. “Kumaş, elbise, kürk, kuşak” gibi göstergeler bu bölümdedir.

On üçüncü bölüm “YİYECEK İÇECEK – BESLENME”dir. Bu bölüm genel anlamlı sözlerden sonra “Yiyecekler” ve “İçecekler” olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

On dördüncü bölüm “SAĞLIK VE HASTALIK”tır. “Akıl hastalığı, çıban, yara, kızamık, sarılık” gibi göstergeler bu bölümdedir.

On beşinci bölüm “MEVSİMLER”dir. “Sonbahar, kış, güz, yaz” gibi göstergeler bu bölüme alınmıştır.

On altıncı bölüm “ZAMAN”dır. “Cuma, gece, gündüz, sonsuz, evvel, geçmiş” gibi göstergeler bu bölümdedir.

On yedinci bölüm “YER, YÖN VE BÖLÜM”dür. “Alt, üst, yön, dış, sınır, bölüm, batı, doğu, iç, ön, iler, köşe, yan” gibi göstergeler bu bölümdedir.

On sekizinci bölüm “ÖLÇÜ, DERECE VE MİKTAR”dır. “Büyük, az, eşit, aşırı, eksik, eşit, denk, geniş, küçük” gibi göstergeler buradadır.

On dokuzuncu bölüm “MESAFE”dir. “Yakın, uzak” gibi göstergeler buradadır.

Yirminci bölüm “HÂL, ÖZELLİK VE ŞEKİL”dir. “Açık, temiz, gizli, belli, lezzet, tat, çevik, hoş, kolay, güzel, harap, kuru, sert, korkunç, sağlam, özet, yuvarlak gibi göstergeler bu bölümdedir.

Yirmi birinci bölüm “BENZERLİK, EŞİTLİK VE UYGUNLUK”tur. “Uygun, benzer, eşit” gibi göstergeler buradadır.

Yirmi ikinci bölüm “RENKLER”dir. Bu bölümde “beyaz, siyah, sarı” gibi göstergeler yer almaktadır.

Yirmi üçüncü bölüm “TÜR VE ÇEŞİT”tir. Bu bölümde “cins, türlü, fark, misal, muhtelif” gibi göstergeler yer almaktadır.

Yirmi dördüncü bölüm “SAYILAR”dır. Eserde geçen sayı kavramıyla ilgili genel göstergelerin yanında “dokuz, bir, dört, dokuzuncu, dördüncü, dört yüz kırk dört, onda bir” gibi göstergeler buradadır.

Yirmi beşinci bölüm “İSİM”dir. Bu bölümde “ad, isim, ad san, lakap” gibi göstergeler yer almaktadır.

Yirmi altıncı bölüm “ÂLEM, VARLIK, YOKLUK, YARATILIŞ”tır. “Varlık, yokluk, huy, yaratılış, öz” gibi göstergeler buradadır.

Yirmi yedinci bölüm “YARATICI VE BAZI DİNÎ KAVRAMLAR”dır. Bu bölüm kendi içinde ikiye ayrıldı. İlki “Yaratıcı”, ikincisi “Bazı Dinî Kavramlar”dır.

Yirmi sekizinci bölüm “HAYAT, CANLILIK VE HAYATIN DÖNEMLERİ”dir. “Ömür, genç, ergenlik, can, diri, ölü, yaşlılık, çocukluk, olgunluk” gibi göstergeler buradadır.

Yirmi dokuzuncu bölüm “IRK, KAVİM VE MEMLEKET”tir. “Türkmen, Arap, Çerkez, Kürt, Kudüs, Mekke, Mısır, Yemen” gibi göstergeler buradadır.

Otuzuncu bölüm “AİLE, AKRABALIK VE CİNSİYET”tir. “Anne, ata, evlat, erkek, kadın, kız” gibi göstergeler buradadır.

Otuz birinci bölüm “TOPLUMSAL İLİŞKİLER VE TOPLUMSAL İLİŞKİLERDE KONUM”dur. “Yabancı, komşu, misafir” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Otuz ikinci bölüm “İŞ, MESLEK, HİZMET VE EMEK”tir. “Avcı, cerrah, sihirbazlık, çoban, sarraf, ekincilik, gemici, kâtip, bekçi, pehlivan, koşucu, ırgat” gibi göstergeler buradadır.

Otuz üçüncü bölüm “MAL-MÜLK, NİMET, KAZANÇ VE KIYMET”tir. “Bahşiş, bedel, dünya malı, zengin, hazine, nafaka, fayda, nimet, sermaye” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Otuz dördüncü bölüm “AZAMET, BÜYÜKLÜK VE İKTİDAR”dır. “Güç, kuvvet, hükümdar, heybet, yeterlilik, görkem, sultan” gibi göstergeler buradadır.

Otuz beşinci bölüm “SAVAŞ VE KAHRAMANLIK”tır. “Yiğit, yiğitlik, savaş, asker, kavga, cesaret” gibi göstergeler bu bölümde yer almaktadır.

Otuz altıncı bölüm “EĞLENCE VE KUTLAMA”dır. “Bayram, düğün, şarkı, seyir” gibi göstergeler buradadır.

Otuz yedinci bölüm “ZORLUK, MÜCADELE VE YÖNTEM”dir. “Engel, tedbir, yöntem” gibi göstergeler bu bölümde bulunmaktadır.

Otuz sekizinci bölüm “HAKİKAT VE ADALET”tir. “İddia, kanıt, gerçek, ceza, ibret, sır, suç” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Otuz dokuzuncu bölüm “DEĞERLER, ERDEMLER VE MEZİYET”tir. “İnsanlık, utanma, temizlik, sabır, güven, bağışlama, cömertlik, incelik, hüner, saygı” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Kırkıncı bölüm “DEĞERSİZLİK VE KÖTÜLÜK”tür. “Alçak, cimri, edepsiz, ilimsiz, nefret, fesat, dedikodu, hile, sahtelik” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Kırk birinci bölüm “DİL VE ANLATIM”dır. “Hikâye, Arapça, söz, durak, harf, kelime, anlam, Tacik dilleri, Türk dili, yazı” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Kırk ikinci bölüm “İLİM-BİLGİLENME-AKIL”dır. “Akıl, bilgi, düşünce, basiret, ilim, irade, öğüt” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Kırk üçüncü bölüm “DUYGUSAL VE DÜŞÜNSEL TEPKİLER, OLUŞUMLAR”dır. “Garip, cilve, gaflet, mahcup, suskun, hayran, memnun, şaşkın, korku” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Kırk dördüncü bölüm “AŞK, SEVGİ, MUTLULUK VE HUZUR”dur. “Dost, tanıdık, birlik, beraberlik, gönül, arkadaş, saadet, huzur, aşk” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Kırk beşinci bölüm “HASRET VE AYRILIK”tır. “Ayrılık, gurbet, hasret, kavuşma” gibi göstergeler bu bölümde yer almaktadır.

Kırk altıncı bölüm “SİKINTI, GÜÇSÜZLÜK, İHTİYAÇ VE ÇARESİZLİK”tir. “Zayıf, çaresiz, sıkıntı, dertli, güçsüz” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Kırk yedinci bölüm “ARZU, İSTEK VE NEFİS”tir. “Heves, istek, emel, maksat, istek” gibi göstergeler bu bölümdedir.

Kırk sekizinci bölüm “HAREKET”tir. “Hareket, bitiş, başlama” gibi göstergeler bu bölümde bulunmaktadır.

Garipnâme'nin tematik söz varlığının ayrıntılı ve net bir biçimde sınıflandırılması için söz konusu bölümler oluşturulmuş ve eserin tematik görünümüne belirgin hatlar çizilmeye çalışılmıştır.

2. ÂŞIK PAŞA VE GARİPNÂME

XIV. yüzyılın ilk yarısında yetişmiş ve Türk mutasavvıflarının en tanınmışlarından olan Âşık Paşa'nın hayatı hakkında çok fazla bilgi yoktur. Kendisiyle ilgili bilgiler menkıbelerden ve oğlu Elvan Çelebi'nin Menâkıbü'l-kudsiyye fî menâsibü'l-ünsiyye adlı eserinden edinilmektedir (Özkan, 2009: 205).

Asıl adı Ali olan sanatçı devrinin nüfuzlu bir ailesinin çocuğu olarak Kırşehir yakınlarındaki Arapgir'de doğmuştur (Yavuz, 2000: XXVIII). Bazı kaynaklarda ise doğduğu yer hakkındaki bilgilerin kesin ve inandırıcı olmadığı belirtilmektedir (Banarlı, 1997: 380). Adının sonuna eklenen "paşa", "başa" veya "beşe" lakabı onun ailesinin ilk oğlu olduğunu göstermektedir. Sanatçı devrinin zâhir ve bâtin ilimlerini öğrenmiş, devrinde bazı siyasî faaliyetlere katılmış ve Kırşehir'de vefat etmiştir (Özkan, 2009: 205).

Devrinin en önde gelen şairi sayılan (Özkan, 2009: 205) sanatçı Türk diline önem verir (Banarlı, 1997: 380). Âşık Paşa bilinçli bir Türkçe sevdalısıdır. Sesin dil için önemini, çıkışını, bir kalıba girerek anlama sahip olduğunu anlatır (Yavuz, 2000: XXXV). Döneminde sesin teşekkülü ile ilgili bilgiler vermesi de dikkat çekicidir. Arapça ve Farsça gibi dillerin yanında İbranice ve Ermeniceyi de bildiği anlaşılmaktadır (Banarlı, 1997: 381).

Sanatçının yaşadığı dönem Anadolu'nun sıkıntılı bir zamanıdır. Birlik ve beraberliğe her zamankinden fazla ihtiyaç duyulan bu dönemde bir âlim, sanatçı ve mutasavvıf olan Âşık Paşa'nın halka yol gösterdiğini görmekteyiz (Yavuz, 2000: XXXIV).

Âşık Paşa'nın Garipnâme, Fakrnâme, VASF-ı Hâl, Hikâye, Kimya Risâlesi, Şiirler, Risâle Fî Beyânî's-Semâ, Risâle-i Âşık Paşa isimli eserleri vardır (Yavuz, 2000: XLV).

Garipnâme 1330'da *fâilâtün/fâilâtün/fâilün* vezni ile yazılmış, 12000 beyit civarında olan ahlâkî, tasavvufî bir mesnevidir (Özkan, 2009: 207). Eser bazı

kaynaklarda Divân-ı Âşık, Divân-ı Âşık Paşa, Maârifnâme ve Gencnâme gibi adlarla anılmaktadır. Ancak Âşık Paşa eserinin adını Garipnâme koymuştur (Yavuz, 2000: XLV). Eserin bilinen 116 nüshası vardır. Bunların 81'i yurt içinde, 35'i de yurt dışındadır (Yavuz, 2000: XVI). Eser on bölüm hâindedir ve beyit sayısı farklı nüshalara göre değişiklik gösterir (Yavuz, 2000: XLV).

Sanatçı Garipnâme isimli eserinin adını İran mutasavvıfı Senâî'nin aynı isimli eserinden almıştır (Banarlı, 1997: 381). Garipnâme Türk edebiyatının İslâm medeniyeti dairesindeki ilk büyük telif eseridir (Yavuz, 2000: LI). Eserde en çok Mevlânâ'nın Mesnevî adlı eserinin etkisi görülür (Banarlı, 1997: 382).

Âşık Paşa'nın eseri devrine ait günlük ve sosyal hayatın birçok yansımaları da barındırmaktadır (Ercilasun, 2012: 442). Eserde Farsça bir mukaddime ile başlayan uzun bir giriş kısmı vardır. On *baba* ayrılmış ve her *babda* on destan şeklinde düzenlenen eserde âyet ve hadis açıklamaları da bulunmaktadır. İlk *babda* vahdetten, birliğin öneminden, ikiliğin kötülüğünden; ikinci *babda* dünya ve ahiret, ten can, Âdem ve Şeytan gibi konulardan; üçüncü *babda* dünya hayatı, güzel huy, insan ömrünün dönemleri, iyilik kötülük gibi konulardan; dördüncü *babda* yaratılış hakkındaki konulardan; beşinci *babda* âlemin beş kat yapısı, Allah'ın beş türlü ilmi, Kuran'ın beş makamda okunduğu gibi konulardan; altıncı *babda* Allah'ın dünyayı altı günde yaratması, altı peygamber, çocuklukta öksüzlük ve yetimlik, gençlikte ölüm, ihtiyarlıkta hastalık gibi konulardan; yedinci *babda* yedi kat gökler, yedi iklim, yedi çeşit elbise malzemesi, yedi cins yiyecek gibi konulardan; sekizinci *babda* dünyadaki sekiz türlü iş, sekiz cennet, sekiz keramet, insanın sekiz organı gibi konulardan dokuzuncu *babda* halkın dokuz türlü özelliği, dokuz felek, insanların dokuz bölük olması, değirmenin dokuz kısmı, insanın dokuz ayda doğması gibi konulardan; onuncu *babda* aşere-i mübeşşere, akıl, fazilet, kuvvet, saltanat, dervişlik, on nasihat, müminin on dostu gibi konulardan bahsedilmiştir (Özkan, 2009: 207,208). Eser zengin bir kavram alanına sahiptir.

Eserde bazı beyitler aynen tekrar edilmektedir. Bu eserin hacimli oluşundan kaynaklanmaktadır (Yavuz, 2000: LIV). Lâkin bu konuda bir araştırma ve inceleme yapılması yerinde olur diye düşünüyoruz. Bazı konulara fazla önem verildiğinden tekrarlara başvurulmuş olabilir. Sık sık tekrar edilen beyitlerin tekrar sıklığı ve

kavram alanı üzerinde bir inceleme yapılması konunun aydınlatmasına katkı sağlayabilir.

3.TEMATİK SÖZLÜKLER

“Sözlük” TDK tarafından “Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan veya başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat.” şeklinde tanımlanmıştır (Türkçe Sözlük, 1988: 1338). Sözlükler özelliklerine göre gruplandırılabilir. Bu anlamda Doğan Aksan sözlükleri şu şekilde sınıflandırmıştır (Aksan, 1995: 399, 400):

1.Bir ya da birden çok dilin söz varlığını işleme bakımından:

a)Tekdilli b)Çokdilli sözlükler

2.Abece sırasının temel alınıp alınmamış olmasına göre:

a)Abecesel sözlükler

b)Kavram (ya da kavram alanı) sözlükleri

3.Ele alınan söz varlığının niteliğine göre:

a)Genel sözlükler (ortak dil, yazı dili sözlükleri, ansiklopedik sözlükler).

b)Lehçebilim sözlükleri

c)Eşanlamlı, eşadlı, tersanlamlı öğeler sözlükleri

ç)Yabancı öğeler sözlükleri

d)Tarihsel sözlükler

e)Kökenbilgisi sözlükleri

f)Uzmanlık alanı sözlükleri

g)Argo sözlükleri

h)Deyim ve atasözü sözlükleri

ı)Anlatımbilim sözlükleri

i)Sanatçı ve metin sözlükleri

j)Yanlıı yerleşmiş öge sözlükleri

k)Tersine sözlükler ve başka sözlük türleri

Konuyla ilgili başka bir tasnif de Nadir İlhan tarafından yapılmıştır (İlhan, 2007: 25-29):

1.İşledikleri ürünler açısından sözlükler:

a)Yazı dili sözlükleri

b)Ağız sözlükleri

2.Malzemenin kaydedildiği ortam açısından

a)Basılı-el yazması sözlükler

b)Elektronik sözlükler

3.Yazılış biçimleri açısından

a)Manzum sözlükler

b)Mensur sözlükler

Bu sözlükler içinde önemli bir yere sahip olan tematik sözlükler konusal sözlük çalışmalarıdır. Tematik sözlüklerde sözcükler konularına göre sınıflandırılıp dizilmektedir.

“Tematik” sözcüğü Fransızca “thématique” ifadesinden gelmektedir. “Bir tema etrafında oluşan” demektir (İnternet: Büyük Türkçe Sözlük: 02 Nisan 2014). Dilimizle ilgili tematik çalışmalardan ilki Eski Anadolu Türkçesinin erken dönemlerine ait bir eser olan Bahşayış Lügati'dir (Mutlu, 2009: 818). Fikret Turan'ın incelediği bu çalışmada (Turan, 2001) eser hakkında genel bilgiler verildikten sonra eserin gramer özellikleri, eserdeki ses olayları, kelime grupları, cümle yapıları üzerinde durulmuştur. Eserin aslı on iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde insanın yaratılışı ve organları konusu üzerinde durulmuştur. Sonraki bölümlerde sırasıyla insanların meslekleri, yaptıkları işler; hastalıklar, ilaçlar vb.; yeme içme, misafirlik; eşyalar; elbiseler, çeşitli giyecekler; hayvanlar; gökyüzü; yeryüzü, bitkiler; yaşam alanları gibi konular işlenmiştir.

Eserin sınıflandırılması aşağıdaki şekildedir:

1.Bölüm: İnsanın yaratılışı ve organları

1.Fasıl: Burun, 2.Fasıl: Ağız, 3.Fasıl: Diş, 4.Fasıl: Dil, 5.Fasıl: El, 6.Fasıl: Parmak, 7.Fasıl: Kulak, 8.Fasıl: Alın ve göz, 9.Fasıl: Saç, 10.Fasıl: Yüz, 11.Fasıl: Doğum ve Bebek, 12. Fasıl: İnsanın dış görünüşü, 13. Fasıl: İnsan organları, 14. Fasıl: İnsanın iç organları ve birinci dereceden akrabalık, 15. Fasıl: İnsanın dış görünüşü ve sosyal statüsü, 16. Fasıl: Göğüs ve pazu, 17. Fasıl: Gönül, 18. Fasıl: Eye kemiği ve insanın sırtı, 19. Fasıl: İnsanın karnı, 20. Fasıl: Cinsel organlar, 21. Fasıl: İnsan ayağı, 22. Fasıl: İnsanın geçirdiği aşamalar, 23. Fasıl: İnsanın akrabaları ve insanın karakteri.

2.Bölüm: İnsanların meslekleri, sosyal sınıfları ve bunlarla ilgili kelimeler

1. Fasıl: Dinler ve inançlar, 2. Fasıl: Askerî ve sivil memurluklar, 3. Fasıl: Eğitimle ilgili bazı meslekler ve durumlar, 4. Fasıl: Sayı sıfatları, vergiyle ilgili isimler, 5. Fasıl: Yaşlar, 6. Fasıl: Süt, 7. Fasıl: Çiftçilik, 8. Fasıl: Dericilik, 9. Fasıl: İplik, 10. Fasıl: Dokumacılık, 11. Fasıl: Terzilik, süslemecilik, 12. Fasıl: Hekimlik ve eczacılık, 13. Fasıl: Bazı baharatlar ve otlar, 14. Fasıl: Hekimlik ve hastalık, 15. Fasıl: Hekimlik malzemeleri, 16. Fasıl: Müneccimlik, 17. Fasıl: Terzilik ve araçları, 18. Fasıl: Şarap ve şarapçılık, 19. Fasıl: Şarkıcılık, 20. Fasıl: Oyunculuk, güreşçilik ve top oyunu, 21. Fasıl: Avcılık 22. Fasıl: Sikke ve sikke dökücülük, 23. Fasıl: Kakmacılık ve binicilik malzemeleri ustalığı, 24. Fasıl: Satıcılık ve Tacirlik, 25. Fasıl: Küçük esnaflık.

3.Bölüm: Hastalıklar, ilaçlar.

4.Bölüm: Yeme içme ve misafirlik

1. Fasıl: Günlük yemek vakitleri, güzel günlerde yapılan yemekler, 2. Fasıl: Yemek ve içecek çeşitleri, 3. Fasıl: Tatlılar, 4-5. Fasıl: Yumurta ile ilgili.

5.Bölüm: Eşyalar, kumaşlar vb.

1. Fasıl: Mutfak gereçleri, 2. Fasıl: Su ve sıvı kapları, 3. Fasıl: Çuval, heybe vb., 4. Fasıl: Askerlik malzemeleri ve silah, 5. Fasıl: Binicilik.

6.Bölüm: Elbise çeşitleri vb.

1. Fasil: Giysi isimleri, 2. Fasil: Elbisenin parçaları, 3. Fasil: Kürk ve deri, 4. Fasil: Süs malzemeleri, 5. Fasil: Ayakkabı, 6. Fasil: Ev gereçleri

7. Bölüm: Hayvan, böcek, kuş

1. Fasil: At, 2. Fasil: Atın organları, 3. Fasil: At cinsleri, 4. Fasil: At ve deve, 5. Fasil: At ve deve, 6. Fasil: Sığır, 7. Fasil: Geyik ve manda, 8. Fasil: Koyun, 9. Fasil: Yırtıcı hayvanlar, 10. Fasil: Sürüngenler ve balık, 11. Fasil: Yılan ve zehirli böcekler, 12. Fasil: Kemirgenler, 13. Fasil: Kuşlar, 14. Fasil: İnsan ve eşya sesleri, 15. Fasil: Hayvan sesleri, 16. Fasil: Eşya, Araç ve hareketlerin sesleri.

8. Bölüm: Gökyüzüyle ilgili kelimeler.

1. Fasil: Rüzgârlar, 2. Fasil: Bulut, kasırga, yağış, 3. Fasil: Gökyüzü ve burçlar, 4. Fasil: Yıldızlar, 5. Fasil: Cennet ve cehennem, 6. Fasil: Zaman, 7. Fasil: Gece ve gündüz, 8. Fasil: Uyku, 9. Fasil: Yıl, ay.

9. Bölüm: Yeryüzü

1. Fasil: Arazi şekilleri, 2. Fasil: Toprak çeşitleri, 3. Fasil: Dağ, tepe, mağara, 4. Fasil: Taş, taşlık arazi, 5. Fasil: Çamur, 6. Fasil: Su, 7. Fasil: Dere, 8. Fasil: Deniz, 9. Fasil: Kuyu.

10. Bölüm: Bitkiler

1. Fasil: Otlar, çiçek vb., 2. Fasil: Meyveler, 3. Fasil: Hurma, 4. Fasil: Üzüm ve bağ, 5. Fasil: Meyvesiz ağaçlar, 6. Fasil: Diken, 7. Fasil: Ekin ve ekili arazi, 8. Fasil: Tahıl, 9. Fasil: Bostan, 10. Fasil: Sebzeler, 11. Fasil: Kokulu otlar ve çiçekler, 12. Fasil: Hayvan yiyeceği.

11. Bölüm: Bina, köy, şehirle ilgili kelimeler.

1. Fasil: İnsanların yaşadığı yerler, 2. Fasil: Bina ve bölümleri, 3. Fasil: Kapı ve bölümleri, 4. Fasil: Çeşitli binalar ve mekânlar.

12.Bölüm: Çeşitli konular

1. Fasıl: İslâmî ibadetler, 2. Fasıl: Kâtiplik, 3. Fasıl: Davranışlar

XIV-XV. yüzyıl Kıpçak sözlüklerinden Ed-dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye adlı eserde adlar şu tematik bakımdan şu şekilde sınıflandırılmıştır (User, 2010: 19):

1.Yüce Allah, gök ve gökte bulunanlarla yer ve yerde bulunanlar

2.Sular

3. Güzel kokulu bitkiler

4.Meyveler

5.Ağaçlar

6.Hububatlar

7.Yiyecekler

8.Evcil hayvanlar

9.Yabanî hayvanlar

10.Binek hayvanları

11.Koşum âletleri

12.Renkler

13.Sürüngenler ve böcekler

14.Âletler

15.Savaş âletleri

16.Kuşlar

17.Giyim eşyaları

18.Vücut organları

19.İnsanların nitelikleri ve renkleri

20.Türkçe sayılar

21.Meslek adları

22.Türk erkek adları

23.Türk kadın adları

XIV. yüzyılın ikinci yarısında veya XV. Yüzyıl başlarında yazılan Arapça-Farsça sözlük olan Bulgatü'l-Müşâtık fî Lûgati't-Türk ve'l-Kıfçak adlı eserde adlar şu şekilde sınıflandırılmıştır (User, 2010: 20): Gök, yer, madenler, hayat, ölüm, din, askerlik, hububat, hayvanlar.

Konuyla ilgili bir sözlük 19. asırda Vakârî tarafından yazılmış Mecma'u'l-Lügât'tir. Eserde Arapça kelimelerin Türkçe ve Farsça karşılıkları konularına göre verilmiştir. Konu başlıkları aşağıdaki şekildedir (Öz, 2010: 262-264):

1.Bap: Masterlar

2.Bap: Edatlar ve diğerleri

Fasıl: Edatlar ve diğerleri

3.Bap: Ayrı şahıs zamirleri

4.Bap: Adlar

1.Fasıl: Akla ilişkin organ adları

Kıta: Giysi adları

Kıta: Gökyüzü ve dine ilişkin kelimeler

Kıta: İnsan adları

Kıta: İnsan için gerekli eşya ve benzerleri

Kıta: Savaş aletleri

Kıta: Ev için gerekli olanlar

Kıta: Birbiriyle ilişkisin kelimeler

Kıta: Bazı Farsça deyimler ve birbiriyle ilişkisiz kelimeler

Kıta: Meslek gruplarının kullandıkları alet adları

Kıta: Meslek gruplarının adları

Kıta: Bazı yiyecek ve giyecek adları

Kıta: Meyve, ağaç, bitki adları

Kıta: Tahıl adları

Kıta: Koku adları

Kıta: Bazı ağaçlar

Kıta: Sayı adları

Kıta: Üleştirme sayı sıfatları

Kıta: Zamanlar

Kıta: Fiillerin edatlarla birleşmesi

Kıta: Toprak parçası, arazi adları

Kıta: Kuşlara ilişkin

Kıta: Yabani hayvanlar

Kıta: Çeşitli isim soylu kelimeler

Kıta: Bazı sıfat-fiil, edilgen sıfat-fiil, kalıcı sıfat-fiil, geçici sıfat-fiil ve abartı bildiren kelimeler

Kıta: Zıt anlamlı kelimeler

Kıta: Madenler ve madenden çıkanlar

Kıta: En üstünlük bildirme

5.Bap: İki kelime ile birleşik kelime oluşturma

Kıta: Teklik ve çokluk hâlde ad çekimleri

Kıta: Alışveriş terimleri

Kıta: Arapça atasözleri

Kıta: Farsça atasözleri

Kıta: Türkçe atasözleri

Kıta: Araplarda, Farslarda ve Türklerde aynı anlamda kullanılan atasözleri

Kıta: Güzel sözler içere ve halk arasında yaygın olan bazı beyitler

6.Bap: Öğütler

19.asırda Hatice Nakiyye tarafından hazırlanan Lügât-i Fârisiyye adlı eserdeki konu başlıkları şu şekildedir (Öz, 2010: 283, 284):

- 1.İlâhî adlar
- 2.Peygamber adları
- 3.Ahirete ilişkin ve dinî kelimeler
- 4.Padişah ve padişaha ilişkin adlar
- 5.Okuma ve yazmaya ilişkin kelimeler
- 6.Rütbeye ilişkin
- 7.Askere ilişkin
- 8.Hükümete ilişkin
- 9.Diğer dinlere ilişkin
- 10.Göklere ilişkin
- 11.Vakte ilişkin
- 12.Yeryüzüne ilişkin
- 13.Değerli taşlar
- 14.Kıymete ilişkin
- 15.Bahçeye ilişkin
- 16.Sebzeye ilişkin
- 17.Yemişli ve yemişsiz ağaçlara ilişkin
- 18.Bağ, bahçe ve tahıla ilişkin
- 19.Yemeğe ilişkin
- 20.Tatlıya ilişkin
- 21.İşçiye ve diğerlerine ilişkin
- 22.Köy, çarşı ve pazara ilişkin
- 23.Sulara ilişkin
- 24.Renge ilişkin

- 25.Yapılara ilişkin
- 26.Ev eşyalarına ilişkin
- 27.Elde kullanılan eşya adları
- 28.Elbiselere ilişkin
- 29.Baş a giyilenler ve giysilere ilişkin
- 30.Terziliğe ilişkin
- 31.İnsan bedenine ilişkin
- 32.İnsanın hâllerine ilişkin
- 33.Güzelliğe ilişkin
- 34.Hâle ilişkin
- 35.Aile ve akrabalığ a ilişkin
- 36.Güzellerin hâllerine ilişkin
- 37.Yaş lılığa ve gerekli hizmetlere ilişkin
- 38.Kuşlara ilişkin
- 39.Hayvanlara ilişkin
- 40.Esnaflığ a ilişkin
- 41.Kötü meslekler ve kötü hâllere ilişkin
- 42.Hastalığ a ilişkin
- 43.Farsça deyimler
- 44.Göklere ilişkin deyimler

19.asırda Hâfız İbrâhîm-i Hanyavî'nin yazdığı Lügât-i Erba'a Arapça, Farsça, Türkçe, Yunanca sözlüktür ve konu başlıkları aşağıda gösterilmiştir (Öz, 2010: 287, 288):

- 1.Yeryüzü ve ilgili kelimeler
- 2.Deniz ve içinde olanlar
- 3.Madenler

- 4.İnsan organları
- 5.İnsanın nitelikleri
- 6.İnsanın kusurları
- 7.Güzel ve hoş nesnelere
- 8.Giyisiler
- 9.Renkler ve ilgili kelimeler
- 10.Kâtibe gerekli olanlar
- 11.Savaş âletleri
- 12.Evcil hayvanlar
- 13.Vahşi hayvanlar
- 14.Süt ve süt ürünleri
- 15.Kuşlar
- 16.Ev ve ilgili kelimeler
- 17.Ev gereçleri
- 18.Meyveler ve güller
- 19.Esnaf ve meslek sahipleri

Bu alandaki bir çalışma da Hayriye Memova Süleymanova'nın eseridir (Süleymanova, 1980). Eser "İnsan Toplumu; İnsan; Mesken, Konut; Sağlığı Koruma; Eğitim ve Öğrenim; Ekonomi; Spor; Doğa, Tabiat" şeklinde sekiz bölümdür. Sözcükler de bu başlıklara uygun olacak şekilde dizilmiştir.

Tematik bir ansiklopedi özelliği gösteren Théma Larousse (Théma Larousse, 1993-1994) altı bölüme ayrılmıştır. Ana başlıklar "İnsan ve Tarih, Bugünün Dünyası, Bilim ve Teknoloji, Yaşam Bilimleri, Sanat ve Kültür: Dünya, Sanat ve Kültür: Türk-İslâm" şeklindedir.

Recai Cin'in "Kavramlar Dizini" adlı eseri (Cin, 1971) de tematik bir çalışmadır. Yazar eserinin önsözünde, o gün itibarıyla, dilimizde kullanılmakta olan

bütün sözcükleri çalışmasına dahil ettiğini belirtmektedir. Söz zenginliği ve fikir zenginliğini eş tutmuş ve çalışmanın bu açıdan çok önemli olduğunu vurgulamıştır.

Recai Cin, önce büyük harflerle ana kavramı vermiş, akabinde de o kavrama bağladığı diğer sözleri alta sıralamıştır. Örneğin; “AHRET” sözcüğünü ana başlık yapmış ve sonrasında da “ahiret, araf, azrail, kıyamet, mahşer, haşir, bihişt, arasat, firdevs, sırat, cehennem, tamu, zebani, cennet, uçmak, huri, melek” sözcüklerini vermiştir (Cin, 1971: 25).

Tomris Tunç’un hazırladığı “Derleme Sözlüğü ve Kavramlar Dizini” (Tunç, 1995) adlı çalışması 12 ciltten oluşan Derleme Sözlüğü’ndeki sözcüklerin kavramsal dizinidir.

Konuyla ilgili bir çalışma da Hatice Şirin User’e aittir (User, 2010). Bu çalışmanın tematik inceleme kısmı üç bölümdür. İlk bölüm “ÖZEL AD BİLGİSİ VE DİL BİLGİSİ ÖGELERİ” dir. Bu bölümün alt başlıkları sırasıyla “Kişi Adları, Yer Adları, Kavim ve Boy Adları, Niteleme Adları, Tarz-Durum Bildiren Adlar, Yer-Zaman Sözleri, Soru-Belirsizlik Sözleri, Zamirler, Dil Bilgisi Görevleri” şeklindedir. Bunların bazılarının da alt başlıkları vardır. İkinci bölüm “KONULARINA GÖRE ADLAR”dır. Bunun da “Zaman, Gökyüzü ve Hava Olayları, Bitkiler, Hayvanlar, İnsan Bedeni, Coğrafya, Gündelik Yaşam Ögeleri, Birey Toplum Halk Devlet Siyaset Savaş, Sayı Adları, Kavramlar, Varlıkların Olma ve Bulunmaları, Olasılık” şeklinde alt başlıkları oluşturulmuştur. Bazılarının da kendi içinde alt başlığı vardır. Üçüncü bölüm “KONULARINA GÖRE FİLLER”dir. Bu bölüm de “Temel Kılış, Oluş, Durum; Fiziksel Gereksinim; İnsan ve Bedeni; Duygu, Zihin; Devlet; Politika, Diplomasi; Savaş; Yerleşim, Yurt Tutma; Etkileşim, İletişim; Avcılık; Evlilik; Cenaze; İş, Hizmet; Kalkınma; Ad, Unvan; Kıtık; Yasa, Ceza; Sanat; Kozmogoni, Din, İnanç; Doğa, Meteoroloji, Hava; Hayvanlar; Yardımcı Fiiller; Konusal Alanı Belirlenemeyenler” şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu bölümde de diğer bölümlerde olduğu gibi alt başlıklar vardır.

4.GARİPNÂME'DEKİ AD VE SIFATLARIN TEMATİK İNCELENMESİ

4.1.İnsanlar

âdem: İnsan. (I/1, 37, 11), (I/1, 39, 5), (I/1, 75, 1), (I/1, 101, 7), (I/1, 167, 5), (I/1, 253, 2), (I/1, 269, 6), (I/1, 271, 1), (I/1, 271, 3), (I/1, 277, 8), (I/1, 277, 9), (I/1, 277, 10), (I/1, 333, 5), (I/1, 395, 5), (I/1, 399, 5), (I/1, 425, 6), (I/1, 433, 3), (I/1, 443, 3), (I/1, 453, 10), (I/1, 513, 3), (I/1, 513, 11), (I/1, 515, 1), (I/1, 517, 7), (I/2, 541, 2), (I/2, 547, 2), (I/2, 547, 5), (I/2, 547, 6), (I/2, 549, 9), (I/2, 549, 11), (I/2, 609, 1), (I/2, 671, 4), (I/2, 671, 5), (I/2, 671, 10), (I/2, 673, 2), (I/2, 675, 2), (I/2, 675, 7), (I/2, 675, 10), (I/2, 675, 11), (I/2, 677, 11), (I/2, 679, 1), (I/2, 679, 8), (I/2, 679, 10), (I/2, 679, 11), (I/2, 681, 3), (I/2, 681, 6), (I/2, 681, 7), (I/2, 681, 8), (I/2, 685, 9), (I/2, 689, 7), (I/2, 691, 3), (I/2, 691, 10), (I/2, 703, 6), (I/2, 869, 7), (I/2, 873, 3), (I/2, 885, 1), (I/2, 911, 4), (I/2, 925, 6), (I/2, 933, 6), (I/2, 939, 10), (I/2, 963, 7), (I/2, 977, 2), (I/2, 1003, 2), (I/2, 1019, 10), (I/2, 1049, 1), (I/2, 1061, 5), (I/2, 1063, 2), (I/2, 1065, 8), (II/1, 3, 5), (II/1, 183, 5), (II/1, 205, 10), (II/1, 215, 10), (II/1, 231, 5), (II/1, 281, 5), (II/1, 287, 3), (II/1, 303, 9), (II/1, 321, 10), (II/1, 325, 1), (II/1, 325, 2), (II/1, 327, 7), (II/1, 371, 1), (II/1, 403, 4), (II/1, 415, 6), (II/1, 423, 9), (II/1, 427, 1), (II/2, 807, 11), (II/2, 809, 9), (II/2, 845, 6), (II/2, 885, 9), (II/2, 917, 2)

Hem getürdi 'âlemi 'ademden ol/Hem bitürdi âdemi 'âlemden ol

âdem oğlanları: İnsanlar, insanoğlu. (I/1, 103, 8)

Bu yöriyen âdemîler kâmusı/Âdem oğlanlarıdır 'âmı hâşı

âdem oğlu: İnsanoğlu. (I/1, 309, 6), (I/2, 799, 8), (I/2, 925, 1), (I/2, 939, 6), (II/1, 277, 8), (II/2, 579, 9)

Miskin âdem oğlanı pes n'eylesün/Bu kâmu derde niçe sabr eylesün

âdemî: İnsan. (I/1, 103, 8), (I/1, 157, 9), (I/1, 233, 1), (I/1, 281, 7), (I/1, 281, 8), (I/1, 315, 6), (I/1, 387, 11), (I/1, 399, 6), (I/1, 399, 8), (I/1, 419, 5), (I/1, 421, 5), (I/1, 423, 1), (I/1, 425, 3), (I/1, 449, 3), (I/1, 457, 2), (I/1, 457, 4), (I/1, 469, 11), (I/1, 471, 3), (I/1, 483, 10), (I/1, 513, 10), (I/1, 519, 7), (I/1, 519, 10), (I/1, 521, 1), (I/1, 529, 2), (I/2, 533, 10), (I/2, 541, 3), (I/2, 541, 4), (I/2, 541, 5), (I/2, 541, 6), (I/2, 541, 10), (I/2, 545, 7), (I/2, 547, 3), (I/2, 547, 5), (I/2, 547, 7), (I/2, 547, 8), (I/2, 547, 10), (I/2,

551, 10), (I/2, 551, 11), (I/2, 607, 3), (I/2, 611, 2), (I/2, 671, 6), (I/2, 671, 7), (I/2, 671, 8), (I/2, 673, 1), (I/2, 687, 10), (I/2, 691, 4), (I/2, 691, 9), (I/2, 691, 11), (I/2, 707, 5), (I/2, 709, 2), (I/2, 833, 10), (I/2, 939, 5), (I/2, 941, 6), (I/2, 943, 1), (I/2, 957, 3), (I/2, 963, 5), (I/2, 963, 6), (I/2, 965, 1), (I/2, 965, 2), (I/2, 965, 4), (I/2, 975, 9), (I/2, 979, 4), (I/2, 985, 3), (I/2, 987, 5), (I/2, 989, 8), (I/2, 991, 1), (I/2, 1011, 3), (I/2, 1011, 9), (I/2, 1037, 1), (I/2, 1061, 2), (I/2, 1061, 8), (I/2, 1077, 1), (II/1, 135, 7), (II/1, 225, 8), (II/1, 231, 6), (II/1, 245, 1), (II/1, 247, 3), (II/1, 269, 1), (II/1, 269, 10), (II/1, 281, 10), (II/1, 283, 9), (II/1, 287, 7), (II/1, 289, 7), (II/1, 289, 8), (II/1, 289, 9), (II/1, 289, 10), (II/1, 289, 11), (II/1, 291, 1), (II/1, 291, 2), (II/1, 293, 6), (II/1, 297, 2), (II/1, 301, 5), (II/1, 301, 8), (II/1, 303, 3), (II/1, 303, 4), (II/1, 303, 7), (II/1, 305, 5), (II/1, 305, 8), (II/1, 341, 10), (II/1, 425, 4), (II/1, 447, 4), (II/2, 527, 11), (II/2, 647, 7), (II/2, 647, 9), (II/2, 649, 3), (II/2, 649, 6), (II/2, 653, 4), (II/2, 799, 11), (II/2, 809, 8), (II/2, 809, 10), (II/2, 809, 11), (II/2, 821, 6), (II/2, 849, 3), (II/2, 859, 8), (II/2, 885, 8), (II/2, 911, 1), (II/2, 911, 9), (II/2, 913, 5), (II/2, 933, 3), (II/2, 933, 4)

Bu yöriyen âdemîler kâmusı/Âdem oğlanlarıdur ‘âmi hâşı

âdemîzâd: İnsanoğlu. (II/1, 281, 4), (II/1, 283, 6), (II/1, 369, 6), (II/1, 379, 2), (II/2, 585, 10), (II/2, 595, 4)

Halk geldi bî-hisâb u bî-şümâr/Âdemîzâd orta yirde ihtiyâr

‘âlem oğlu: İnsanoğlu. (I/1, 271, 1), (I/1, 271, 2), (I/1, 271, 3)

Hem bu âdem ‘âlem oğlıdur yine/Ata ana yir ü gökdür bu tene

benî âdem: İnsanoğlu. (I/1, 23, 1), (I/1, 51, 3), (I/1, 407, 1), (I/2, 965, 3), (I/2, 1011, 6), (II/1, 97, 11), (II/1, 281, 7), (II/1, 369, 11), (II/1, 379, 1), (II/2, 579, 11)

Gör benî âdem ne işler kaynadur/Ol semâ‘da kâmusın kim oynadur

beşer: İnsanoğlu, insan. (II/2, 681, 10)

Dirlik içre tertib olmışdur beşer/Dirliğinde vâki‘ olur hayr u şer

dünyâ ehli: Dünya ehli. (I/1, 147, 3), (I/1, 383, 9), (I/2, 949, 9), (II/1, 243, 8), (II/1, 395, 3), (II/1, 395, 7), (II/1, 395, 9), (II/2, 593, 1), (II/2, 669, 9)

Bu meşeldür dünyâ ehli hâline/Hem şanukdur yol eri ahvâline

er: İnsan, kimse. (I/1, 153, 7), (I/1, 189, 4), (I/1, 219, 7), (I/1, 311, 3), (I/1, 489, 8), (I/1, 489, 9), (I/1, 491, 7), (I/1, 495, 1), (I/2, 603, 3), (I/2, 605, 1), (I/2, 647, 4), (I/2,

649, 5), (I/2, 651, 9), (I/2, 657, 5), (I/2, 753, 2), (I/2, 855, 10), (I/2, 861, 11), (I/2, 863, 2), (I/2, 865, 4), (I/2, 913, 7), (I/2, 1001, 11), (I/2, 1003, 6), (I/2, 1083, 8), (I/2, 1083, 9), (II/1, 99, 6), (II/1, 99, 7), (II/1, 193, 4), (II/1, 427, 9), (II/2, 535, 7), (II/2, 553, 8), (II/2, 563, 7), (II/2, 565, 11), (II/2, 571, 4), (II/2, 575, 5), (II/2, 581, 3), (II/2, 667, 7), (II/2, 669, 4), (II/2, 671, 8), (II/2, 675, 4), (II/2, 677, 2), (II/2, 705, 8), (II/2, 749, 1), (II/2, 755, 4), (II/2, 919, 3), (II/2, 937, 2), (II/2, 937, 6), (II/2, 937, 8), (II/2, 937, 10), (II/2, 939, 1), (II/2, 939, 3), (II/2, 939, 5), (II/2, 939, 7), (II/2, 939, 9)

Kimsene kim gözi kaldı dünyada/Haḫ didārın göriser şeksüz ol er

ḫālāyık: İnsan, tebaa. (I/1, 363, 9), (I/1, 433, 2), (I/2, 829, 5), (II/1, 309, 6), (II/1, 485, 9), (II/2, 683, 2)

Hem üçinçi devleti muḫkem ola/Kim ḫālāyık ḫamusı maḫkūm ola

ins: İnsan. (I/1, 23, 6), (I/1, 35, 11), (I/1, 49, 2), (I/1, 267, 11), (I/1, 375, 4), (I/2, 911, 7), (I/2, 1001, 10), (I/2, 1021, 1), (I/2, 1089, 2), (I/2, 1091, 11), (II/1, 133, 6), (II/1, 253, 7), (II/1, 315, 7), (II/1, 317, 5), (II/1, 317, 11), (II/1, 325, 3), (II/2, 595, 3), (II/2, 617, 10), (II/2, 627, 11), (II/2, 697, 8), (II/2, 843, 5), (II/2, 927, 4),

Cümle maḫlukāt cümle ins ü cān/Yir ü gök ü 'aql u zāt u cism ü cān

insān: İnsan. (I/1, 273, 8), (I/1, 275, 10), (I/1, 277, 1), (I/1, 277, 11), (I/1, 281, 1), (I/1, 285, 2), (I/1, 347, 11), (I/1, 393, 4), (I/1, 409, 8), (I/1, 443, 1), (I/1, 445, 4), (I/1, 447, 1), (I/1, 451, 1), (I/1, 515, 9), (I/1, 515, 11), (I/1, 517, 3), (I/1, 517, 6), (I/1, 519, 1), (I/1, 525, 10), (I/2, 537, 3), (I/2, 543, 4), (I/2, 709, 8), (I/2, 713, 7), (I/2, 1011, 8), (II/1, 337, 5), (II/1, 357, 11), (II/1, 359, 1), (II/1, 359, 2), (II/1, 397, 3), (II/2, 591, 4), (II/2, 661, 8), (II/2, 813, 10), (II/2, 815, 7), (II/2, 863, 7), (II/2, 865, 3), (II/2, 911, 4)

Birisi insān-durur ehl-i ḫiṭāb/Bunlaruñçundur beşāret hem 'iṭāb

kişi: İnsan. (I/1, 83, 3), (I/1, 111, 5), (I/1, 119, 3), (I/1, 123, 11), (I/1, 133, 4), (I/1, 137, 3), (I/1, 137, 6), (I/1, 139, 3), (I/1, 141, 2), (I/1, 145, 2), (I/1, 187, 3), (I/1, 191, 1), (I/1, 191, 7), (I/1, 193, 5), (I/1, 209, 10), (I/1, 213, 11), (I/1, 231, 7), (I/1, 235, 8), (I/1, 235, 14), (I/1, 255, 3), (I/1, 263, 2), (I/1, 287, 11), (I/1, 291, 2), (I/1, 293, 6), (I/1, 297, 4), (I/1, 313, 10), (I/1, 317, 6), (I/1, 323, 5), (I/1, 325, 6), (I/1, 325, 11), (I/1, 327, 7), (I/1, 333, 4), (I/1, 339, 7), (I/1, 343, 6), (I/1, 351, 3), (I/1, 351, 9), (I/1, 351, 10), (I/1, 353, 5), (I/1, 355, 9), (I/1, 357, 6), (I/1, 363, 5), (I/1, 371, 5), (I/1, 409, 9), (I/1, 415, 10), (I/1, 417, 9), (I/1, 419, 11), (I/1, 451, 5), (I/1, 453, 1), (I/1, 453, 4),

(I/1, 465, 5), (I/1, 465, 11), (I/1, 467, 9), (I/1, 473, 5), (I/1, 473, 9), (I/1, 475, 1), (I/1, 475, 4), (I/1, 475, 5), (I/1, 475, 7), (I/1, 483, 6), (I/1, 485, 1), (I/1, 485, 2), (I/1, 485, 10), (I/1, 485, 11), (I/1, 487, 2), (I/1, 487, 5), (I/1, 491, 1), (I/1, 491, 5), (I/1, 495, 5), (I/1, 495, 10), (I/1, 511, 1), (I/1, 525, 10), (I/1, 527, 7), (I/1, 527, 10), (I/1, 531, 4), (I/2, 533, 3), (I/2, 553, 11), (I/2, 555, 2), (I/2, 557, 6), (I/2, 565, 4), (I/2, 571, 1), (I/2, 573, 4), (I/2, 573, 8), (I/2, 573, 10), (I/2, 575, 3), (I/2, 575, 9), (I/2, 577, 1), (I/2, 577, 4), (I/2, 581, 3), (I/2, 583, 11), (I/2, 585, 1), (I/2, 585, 3), (I/2, 587, 3), (I/2, 595, 5), (I/2, 603, 9), (I/2, 605, 3), (I/2, 607, 1), (I/2, 607, 4), (I/2, 607, 5), (I/2, 611, 4), (I/2, 623, 6), (I/2, 623, 7), (I/2, 627, 11), (I/2, 637, 7), (I/2, 637, 10), (I/2, 639, 10), (I/2, 643, 9), (I/2, 653, 10), (I/2, 653, 11), (I/2, 655, 10), (I/2, 657, 6), (I/2, 659, 7), (I/2, 659, 9), (I/2, 713, 8), (I/2, 723, 4), (I/2, 727, 5), (I/2, 731, 1), (I/2, 731, 3), (I/2, 731, 9), (I/2, 737, 3), (I/2, 743, 6), (I/2, 751, 10), (I/2, 755, 11), (I/2, 757, 6), (I/2, 765, 1), (I/2, 765, 2), (I/2, 781, 10), (I/2, 791, 9), (I/2, 793, 5), (I/2, 795, 6), (I/2, 811, 2), (I/2, 841, 5), (I/2, 855, 9), (I/2, 861, 11), (I/2, 865, 9), (I/2, 875, 5), (I/2, 879, 9), (I/2, 879, 10), (I/2, 885, 8), (I/2, 885, 10), (I/2, 887, 2), (I/2, 889, 9), (I/2, 907, 2), (I/2, 919, 1), (I/2, 919, 6), (I/2, 919, 8), (I/2, 935, 4), (I/2, 953, 9), (I/2, 967, 10), (I/2, 969, 1), (I/2, 983, 2), (I/2, 1005, 4), (I/2, 1007, 9), (I/2, 1045, 8), (I/2, 1047, 8), (I/2, 1049, 8), (I/2, 1051, 8), (I/2, 1051, 9), (I/2, 1053, 4), (I/2, 1055, 4), (I/2, 1057, 8), (I/2, 1063, 8), (I/2, 1071, 11), (I/2, 1073, 5), (I/2, 1083, 3), (II/1, 43, 3), (II/1, 43, 8), (II/1, 43, 9), (II/1, 45, 7), (II/1, 49, 8), (II/1, 49, 9), (II/1, 51, 3), (II/1, 51, 4), (II/1, 51, 5), (II/1, 51, 6), (II/1, 51, 8), (II/1, 53, 7), (II/1, 55, 5), (II/1, 57, 5), (II/1, 59, 9), (II/1, 61, 5), (II/1, 61, 11), (II/1, 63, 2), (II/1, 67, 1), (II/1, 67, 7), (II/1, 67, 11), (II/1, 69, 6), (II/1, 71, 2), (II/1, 73, 7), (II/1, 77, 9), (II/1, 79, 6), (II/1, 79, 8), (II/1, 79, 10), (II/1, 81, 2), (II/1, 81, 4), (II/1, 81, 10), (II/1, 83, 2), (II/1, 83, 3), (II/1, 83, 4), (II/1, 83, 11), (II/1, 85, 2), (II/1, 85, 11), (II/1, 87, 9), (II/1, 89, 2), (II/1, 93, 2), (II/1, 95, 5), (II/1, 95, 9), (II/1, 95, 11), (II/1, 97, 1), (II/1, 97, 10), (II/1, 101, 1), (II/1, 101, 10), (II/1, 103, 2), (II/1, 103, 5), (II/1, 103, 8), (II/1, 103, 11), (II/1, 107, 3), (II/1, 107, 4), (II/1, 109, 2), (II/1, 109, 6), (II/1, 113, 5), (II/1, 117, 8), (II/1, 125, 1), (II/1, 131, 10), (II/1, 189, 3), (II/1, 197, 3), (II/1, 205, 1), (II/1, 217, 7), (II/1, 221, 1), (II/1, 241, 3), (II/1, 245, 3), (II/1, 245, 11), (II/1, 249, 9), (II/1, 261, 1), (II/1, 267, 11), (II/1, 271, 9), (II/1, 273, 4), (II/1, 275, 2), (II/1, 291, 4), (II/1, 291, 7), (II/1, 299, 4), (II/1, 303, 6), (II/1, 305, 7), (II/1, 329, 11), (II/1, 361, 10), (II/1, 399, 8), (II/1, 425, 2), (II/1, 433, 8), (II/1, 449, 10), (II/1, 453, 8), (II/1, 465, 2), (II/1, 471, 4), (II/1, 471, 11), (II/2, 489, 11), (II/2, 519, 8), (II/2, 529, 9), (II/2, 535, 3), (II/2, 535, 4), (II/2, 537, 2), (II/2, 541, 5), (II/2, 545, 6), (II/2,

551, 7), (II/2, 553, 4), (II/2, 553, 6), (II/2, 553, 9), (II/2, 555, 9), (II/2, 561, 9), (II/2, 565, 4), (II/2, 567, 6), (II/2, 575, 4), (II/2, 617, 5), (II/2, 623, 1), (II/2, 635, 5), (II/2, 645, 6), (II/2, 647, 10), (II/2, 651, 6), (II/2, 651, 8), (II/2, 651, 11), (II/2, 653, 3), (II/2, 653, 10), (II/2, 659, 7), (II/2, 659, 9), (II/2, 663, 10), (II/2, 665, 9), (II/2, 675, 9), (II/2, 677, 8), (II/2, 679, 8), (II/2, 679, 11), (II/2, 681, 5), (II/2, 683, 4), (II/2, 683, 6), (II/2, 683, 10), (II/2, 683, 11), (II/2, 685, 1), (II/2, 685, 2), (II/2, 685, 9), (II/2, 687, 10), (II/2, 695, 5), (II/2, 695, 9), (II/2, 697, 9), (II/2, 699, 7), (II/2, 699, 11), (II/2, 701, 5), (II/2, 703, 6), (II/2, 739, 1), (II/2, 739, 10), (II/2, 745, 2), (II/2, 745, 9), (II/2, 747, 3), (II/2, 747, 7), (II/2, 749, 2), (II/2, 749, 8), (II/2, 749, 11), (II/2, 751, 3), (II/2, 751, 7), (II/2, 753, 8), (II/2, 753, 10), (II/2, 757, 8), (II/2, 757, 9), (II/2, 759, 6), (II/2, 759, 7), (II/2, 761, 1), (II/2, 761, 8), (II/2, 771, 10), (II/2, 787, 9), (II/2, 793, 4), (II/2, 809, 7), (II/2, 809, 8), (II/2, 821, 11), (II/2, 823, 2), (II/2, 831, 8), (II/2, 833, 4), (II/2, 843, 3), (II/2, 849, 6), (II/2, 851, 10), (II/2, 859, 3), (II/2, 859, 6), (II/2, 877, 6), (II/2, 879, 8), (II/2, 905, 2), (II/2, 929, 9), (II/2, 945, 6), (II/2, 947, 10), (II/2, 949, 9), (II/2, 959, 5)

Kimisi başdur kim ol düzdi işi/Ķamusınıñ serveridür ol kişi

mülkler begi: Mülklerin beyi, insanoğlu. (I/2, 965, 2)

Cümle ħalkun ādemidür yigregi/Kim bulardur dünyada mülkler begi

řaĥř: Kişi, zat. (I/1, 221, 7), (I/1, 311, 5), (I/2, 919, 5), (I/2, 951, 11), (II/1, 423, 5), (II/1, 469, 10), (II/1, 471, 3), (II/2, 535, 5), (II/2, 541, 4), (II/2, 571, 11), (II/2, 659, 10), (II/2, 681, 4), (II/2, 725, 8), (II/2, 725, 9), (II/2, 741, 11), (II/2, 747, 2), (II/2, 747, 11), (II/2, 751, 1), (II/2, 753, 1), (II/2, 755, 1), (II/2, 757, 1), (II/2, 757, 11), (II/2, 759, 11), (II/2, 763, 1), (II/2, 765, 2), (II/2, 859, 4)

Ķalb anuñĉun didi aña ulular/Kim bu řaĥřı ħayra şerre ol ular

zāt: Kişi. (I/1, 23, 6), (I/1, 29, 7), (I/1, 209, 8), (I/1, 435, 3), (I/1, 451, 11), (I/1, 493, 10), (I/1, 493, 11), (I/2, 563, 8), (I/2, 563, 9), (I/2, 563, 11), (I/2, 741, 9), (I/2, 853, 10), (I/2, 903, 11), (I/2, 937, 9), (I/2, 1119, 6), (II/1, 111, 3), (II/1, 135, 8), (II/1, 325, 5), (II/1, 457, 6), (II/2, 731, 9), (II/2, 733, 11), (II/2, 871, 7), (II/2, 881, 6)

Cümle maĥlukāt cümle ins ü cān/Yir ü gök ü ‘aql u zāt u cism ü cān

4.1.1. Peygamberler

Ādem: Hz. Adem, ilk insan, ilk peygamber. (I/1, 39, 2), (I/1, 39, 3), (I/1, 45, 2), (I/1, 71, 2), (I/1, 73, 10), (I/1, 103, 10), (I/1, 157, 8), (I/1, 193, 2), (I/1, 195, 2), (I/1, 195, 6), (I/1, 197, 7), (I/1, 199, 4), (I/1, 269, 8), (I/1, 435, 8), (I/1, 521, 1), (I/1, 521, 4), (I/1, 521, 6), (I/1, 527, 8), (I/1, 529, 7), (I/1, 529, 8), (I/2, 683, 4), (I/2, 843, 3), (I/2, 871, 4), (I/2, 871, 11), (I/2, 999, 1), (I/2, 1037, 1), (I/2, 1041, 4), (I/2, 1065, 1), (I/2, 1065, 3), (II/1, 135, 2), (II/1, 323, 11), (II/1, 325, 4), (II/1, 339, 3), (II/1, 363, 9), (II/1, 479, 1), (II/2, 627, 8), (II/2, 681, 6)

‘Ālem üzre yazdı kudret nüshasın/ Ādem üzre urdı dāniş noqtasın

Şafiyullah: Adem peygamber. (I/1, 521, 2)

Ol Şafiyullah ki halk eydür dedem/Bu ke-nefsin vāhıde oldı kadem

Cercis: Cercis peygamber, Şam civarında ve Filistin’de yaşadığı, Hz. İsa’dan sonra geldiği için onun hükümlerini devam ettirdiği rivayet edilmektedir. (I/2, 781, 3)

Qaldı bir kişi dağı kim urdı āh/Cercis idi kim eyitdi yā İlāh

Dāvud: Davut peygamber, İsrailoğulları’nın bir hükümdarı ve peygamberi. (I/1, 77, 9), (II/1, 27, 6), (II/1, 27, 10), (II/1, 35, 5), (II/1, 327, 4), (II/1, 327, 6)

Dāvud’ı gör kim demürden n’eylemiş/Şağrayı çevre tarabzon eylemiş

Eyyüb: Eyyub peygamber, Kuran’da adı geçen ve kendisinden “kulumuz” diye bahsedilen ve sabırlı insan örneği olarak gösterilen İsrailoğulları’nın peygamberlerinden biri. (I/2, 779, 3)

Bir dağı ol āh iden Eyyüb-ıdı/Kim tağayyurlıq aña mensüb-ıdı

Ĥud: Ad kavmine uyarıcı olarak gönderilen peygamber. (I/2, 849, 8), (I/2, 851, 6), (I/2, 851, 8), (I/2, 851, 11)

Çün düketdi Ĥud kendü zārısın/Diledi kendüzine Ĥağ yarısın

Hūd Peyğāber: (I/2, 845, 9), (I/2, 847, 3), (I/2, 849, 3)

Hūd peygāber zamānında meger/‘Ād kavmi var-ıdı key mu‘teber

Hūdu’n-nebī: Hud Peygamber. (I/2, 851, 1)

Çün işitdi bu sözi Hūdu’n-nebī/Eytdi duruñ yā büneyye yā ebī

İbrahim: Kuran'da adı geçen ve M.Ö. 2000'lerde yaşadığı sanılan bir peygamber. (I/2, 773, 2)

Biri İbrahim-idi kim urdı āh/Eytdi bir yine görem mi iy İlāh

Ḥalilullah: İbrahim peygamber. (I/2, 773, 7)

İşāret Ḥalilullah'a 'aleyhisselām.

İbrāhīm Ḥalīl: İbrahim peygamber. (II/1, 325, 6), (II/1, 325, 7)

Geldi İbrāhīm Ḥalīl'e ol eser/Ol sebebden Nemrud'a buldı zafer

İdris: Şit peygamberden sonra gelen, kendisine 30 sayfa emir gönderilen peygamber. (II/1, 15, 9)

İdris ol ihsān-durur Rıdvān rızā/Kim rızā-yı Ḥaq bulunmaz bī- rızā

İsā: Kendisine İncil gönderilen İsrailoğulları'nın son peygamberi. (I/1, 81, 1), (I/1, 475, 6), (I/1, 525, 5), (I/1, 525, 8), (I/1, 525, 10), (I/1, 525, 11), (I/1, 527, 10), (I/1, 529, 10), (II/1, 35, 7), (II/1, 327, 8), (II/1, 327, 10), (II/1, 479, 2)

Hem dilerse irgüre qalmışları/ 'İsā bigi dirdüre ölmüşleri

İsma'il: İbrahim peygamberin ilk oğlu olan peygamber. (I/2, 773, 11), (II/1, 325, 8)

Bir dahı āh iden İsma'il-idi/Āh idüp ol dahı işid ne didi

Muḥammed: Son peygamber, İslam peygamberi. (I/1, 5, 3), (I/1, 33, 6), (I/1, 53, 7), (I/1, 527, 11), (II/1, 187, 2), (II/1, 311, 9), (II/1, 325, 4), (II/2, 631, 10)

Şādıkun bilā kezib Muḥammedü'bnü/'Abdillahi'bni 'Abdi'l-muḥṭṭalib şalavātu'l-lahi

ādem kuṭbu: İnsanların dayandığı kutup, Hz.Muhammet. (I/1, 5, 1)

Raḥmeti ve benī ādemüñ şafveti/Faḥru evlādı Ādem kuṭbu

āḥir zamān peygāmbəri: Hz. Muhammet, son peygamber. (II/1, 153, 5), (II/1, 337, 11)

Ol ola āḥir zamān peygāmbəri/Hem ola anuñ dini şekden beri

Ahmed: Hz.Muhammet. (I/1, 59, 5), (II/1, 329, 10), (II/2, 619, 7), (II/2, 619, 10), (II/2, 631, 8)

Eyle kim sevdi Çalap ol Ahmed'i/Hem resülüm hem ḥabībümsin didi

'aks-i güneş: Hz. Muhammet için kullanılmış. (II/1, 339, 5)

Geldi 'Abdullah alnında durur /Eyle şan 'aks-i güneşdür balk urur

benī ādemüñ şafveti: Hz.Muhammet. (I/1, 5, 1)

Raḥmeti ve benī ādemüñ şafveti/Faḥru evlādı Ādem kuṭbu

benī ādemüñ faḥru evlādı: Hz.Muhammet. (I/1, 5, 1)

Raḥmeti ve benī ādemüñ şafveti/Faḥru evlādı Ādem kuṭbu

emīn: Hz. Muhammet. (II/1, 31, 9)

Çün namāzı kıldı oturdı Emīn/Gökden ol dem indi Cibrīl-i emīn

dü cihānun begi: iki cihanın beyi, Hz. Muhammet. (II/1, 329, 6)

Ol ola bu cümle ḥalkuñ yigregi/Hem ola her dü cihānun ol begi

faḥr-ı cihān: Peygamber, Hz. Muhammet. (II/1, 153, 4)

Eytdi bu düş ta'bırinde bĩ-gümān/Şöyle görnür kim gele Faḥr-ı Cihān

ḥabīb: Hz. Muhammet. (I/1, 35, 2), (I/1, 45, 1), (I/1, 47, 3), (I/1, 59, 5), (I/1, 305, 9), (II/2, 823, 4), (II/1, 25, 5), (II/1, 31, 5), (II/1, 125, 6), (II/1, 321, 5), (II/1, 341, 9), (II/2, 493, 2), (II/2, 493, 5), (II/2, 493, 9), (II/2, 499, 7), (II/2, 505, 6), (II/2, 509, 10), (II/2, 517, 5), (II/2, 617, 11), (II/2, 633, 10), (II/2, 847, 5), (II/2, 847, 10), (II/2, 847, 11)

Ol Ḥabīb'üñ ḥurmetiyçün iy Kerīm/Ḳamuya sen raḥmet eyle iy Raḥīm

ḥabibullah: Hz. Muhammet. (I/1, 27, 5)

Çün Ḥabibullah bu nālışde-durur/Gel kıyās it ayruğı ne işdedür

ḥazret-i risālet: Hz. Muhammet. (II/2, 625, 1)

...ḥazret-i risāletle 'ahd ve mişāk itdiler...

ḥulāşa-i mevcūdāt: mevcudatın özü, Hz.Muhammet. (I/1, 3, 9)

ḥulāşa-i mevcūdāt ve neḳāve-i / kāyināt iki 'ālemüñ

iki 'ālemüñ raḥmeti: Hz.Muhammet. (I/1, 5, 1)

ḥulāşa-i mevcūdāt ve neḳāve-i / kāyināt iki 'ālemüñ

Muştafā: Hz.Muhammet. (I/1, 57, 3), (I/1, 59, 4), (I/1, 59, 10), (I/1, 61, 5), (I/1, 63, 10), (I/1, 65, 2), (I/1, 65, 3), (I/1, 65, 7), (I/1, 67, 9), (I/1, 89, 1), (I/1, 181, 6), (I/1, 259, 4), (I/1, 439, 2), (I/1, 527, 1), (I/1, 529, 11), (II/2, 589, 5), (II/2, 609, 10), (II/2, 633, 4), (II/2, 665, 5), (II/2, 695, 4), (II/2, 823, 9), (II/2, 933, 5), (II/1, 29, 9), (II/1, 33,

2), (II/1, 33, 7), (II/1, 35, 1), (II/1, 35, 9), (II/1, 57, 7), (II/1, 71, 6), (II/1, 125, 2), (II/1, 151, 7), (II/1, 197, 9), (II/1, 211, 6), (II/1, 313, 3), (II/1, 313, 8), (II/1, 323, 5), (II/1, 325, 3), (II/1, 325, 7), (II/1, 341, 5), (II/1, 361, 1), (II/2, 495, 1), (II/2, 495, 9), (II/2, 497, 7), (II/2, 501, 7), (II/2, 505, 9), (II/2, 547, 10), (II/2, 547, 11), (II/2, 571, 10), (II/2, 621, 1), (II/2, 625, 4), (II/2, 627, 5), (II/2, 629, 7), (II/2, 633, 9), (II/2, 667, 5), (II/2, 773, 8), (II/2, 785, 4), (II/2, 791, 1), (II/2, 821, 8), (II/2, 841, 1), (II/2, 845, 5), (II/2, 845, 6), (II/2, 859, 1), (II/2, 883, 5), (II/2, 907, 7), (II/2, 943, 3)

Muştafâ döstlüğüçün oldı cihân/Ne ki varsa âşikârâ vü nihân

müctebâ: Seçilmiş, Hz. Muhammet. (I/1, 59, 4)

Muştafâ'dur Muştafâ'dur Muştafâ/ Müctebâ'dur Müctebâ'dur Müctebâ

neķāve-i kāyināt: Kainatın temizi, Hz. Muhammet. (I/1, 3, 9)

hulāşa-i mevcūdāt ve neķāve-i / kāyināt iki 'ālemüñ

peygāMBER: Peygamber, Allah'tan haber getiren, Allah'ın emirlerini insanlara bildiren elçi; Hz. Muhammet için kullanılmış. (I/1, 43, 8), (I/1, 55, 11), (I/1, 65, 11), (I/1, 89, 8), (I/1, 89, 11), (I/1, 123, 7), (I/1, 123, 8), (II/2, 891, 11), (II/1, 65, 8), (II/1, 165, 5), (II/2, 497, 6), (II/2, 505, 4), (II/2, 505, 5), (II/2, 511, 6), (II/2, 515, 9), (II/2, 517, 2), (II/2, 521, 9), (II/2, 631, 2), (II/2, 637, 7), (II/2, 643, 3), (II/2, 683, 7), (II/2, 743, 11), (II/2, 849, 10), (II/2, 949, 4), (II/2, 949, 5)

Nitekim peygāmbere kıldı hıķāb/'Āķıle ma'nı yiter uşbu cevāb

resūl: Allah'ın elçisi, Hz. Muhammet. (I/1, 33, 6), (I/1, 45, 1), (I/1, 45, 6), (I/1, 49, 2), (I/1, 53, 11), (I/1, 55, 5), (I/1, 55, 6), (I/1, 55, 8), (I/1, 59, 5), (I/1, 63, 11), (I/1, 67, 1), (I/1, 95, 7), (I/1, 263, 3), (I/1, 391, 8), (I/1, 401, 9), (I/1, 437, 7), (I/1, 437, 9), (I/1, 451, 2), (II/2, 565, 8), (II/2, 565, 9), (II/2, 955, 4), (II/1, 29, 4), (II/1, 29, 6), (II/1, 31, 10), (II/1, 31, 11), (II/1, 313, 10), (II/2, 495, 2), (II/2, 495, 5), (II/2, 497, 1), (II/2, 499, 4), (II/2, 499, 10), (II/2, 501, 4), (II/2, 503, 2), (II/2, 507, 4), (II/2, 509, 2), (II/2, 513, 11), (II/2, 517, 6), (II/2, 547, 10), (II/2, 633, 11), (II/2, 639, 5), (II/2, 743, 2), (II/2, 743, 9), (II/2, 779, 3), (II/2, 847, 3)

Oİ Muħammed hem ķuluñdur hem resūl/Anı sen sevdüñ ü sen kılduñ ķabūl

resūlallah: Hz. Muhammet. (II/2, 507, 10), (II/2, 513, 4)

Cibril eytdi yā Resūlallah bu iş/Hāline 'arz eylemekdür bu yoriş

Mūsā: Musa peygamber, İsrailoğulları'nın bir peygamberi; Sina yarımadasında, Eymen vadisinde Tur dağında Allah'ın lutfuna mazhar olarak kavmine "Evamir-i aşere" (on emir) adı altında ahlak ve prensip kaidelerini bildiren peygamber. (I/1, 75, 7), (I/1, 521, 6), (I/1, 521, 7), (I/1, 523, 2), (I/1, 523, 5), (I/1, 523, 8), (I/1, 525, 5), (I/1, 527, 9), (I/1, 529, 9), (I/2, 855, 10), (I/2, 857, 6), (I/2, 857, 9), (I/2, 859, 7), (I/2, 859, 11), (II/1, 85, 9), (II/1, 85, 10), (II/1, 85, 11), (II/1, 87, 4), (II/1, 87, 5), (II/1, 87, 6), (II/1, 87, 11), (II/1, 89, 2), (II/1, 89, 3), (II/1, 93, 2), (II/1, 93, 3), (II/1, 327, 2), (II/2, 943, 6), (II/2, 945, 1)

Geçdi Âdem devri geldi Mūsā'ya/Ol dağı bir gör neye beñzer neye

Mūsi Peygāmbere: (I/2, 859, 3), (I/2, 859, 6), (I/2, 859, 10)

Mūsi peygāmbere bu ile gelmesün/Gelüben bu mülki bizden almasun

Süleymān: Süleyman peygamber. (I/1, 79, 5), (I/1, 207, 6), (II/1, 327, 6), (II/1, 367, 1), (II/1, 367, 8), (II/2, 921, 9)

Sendeki haşm u gazāb kibr ü kine/Her biri beñzer Süleymān divine

Nūh: Nuh Peygamber, Kuran'daki kronolojik sıraya göre yirmi beş peygamberin baştan üçüncüsü. (I/1, 73, 11), (I/2, 829, 6), (I/2, 829, 8), (I/2, 829, 11), (II/1, 325, 4), (II/1, 325, 5)

Ta'ñri'dan çün Nūh tūfān diledi/Cümle küfr ehlin helāk itgil didi

Nūh Peygāmbere: (I/2, 829, 5)

Diñle imdi Nūh peygāmbere işin/Ol zamānda ol hālāyık teşvişin

Şit: Hz. Adem'in oğlu, 50 sahifelik bir kitapla Allah'ın emirlerini tebliğ eden bir peygamber. (II/1, 479, 2)

Hem yaratdı Şit'i yalñuz atadan/Hem dağı 'İsā'yı yalñuz anadan

Yūnus: Kuran'da adı geçen, İsrailoğulları'nın peygamberlerinden biridir. (II/2, 777, 6)

Bir dağı kim-idi kim ol urdı āh/ Yūnus idi eytdi āh iy pādişāh

Yūsuf: İsrailoğulları'nın peygamberinden Yakup peygamberin oğlu olan peygamber. (I/1, 81, 7), (I/2, 775, 9), (II/1, 145, 7), (II/1, 145, 9), (II/1, 147, 5), (II/1, 147, 10), (II/1, 147, 11), (II/1, 149, 2), (II/1, 149, 9), (II/1, 151, 1), (II/1, 325, 11), (II/1, 327, 1)

Yūsuf idi kim didi āh iy Çalap/Bir dahı şol günü görem mi ‘aceb

ulü’l-‘azm: Allah’ın verdiği vazifeyi en iyi şekilde yerine getiren peygamberler (Hz.Nuh, Hz.İbrahim, Hz.Musa, Hz.İsa ve Hz.Muhammet). (II/1, 383, 3), (II/1, 387, 9)

Bunlar oldur kim ulü’l-‘azm oldılar/Ol işi işlediler kim Hāk diler

4.1.2.Halifeler

‘Alī: Hz. Ali, Ebu Talip’in oğlu ve peygamberimizin damadı, dördüncü halife. (I/1, 55, 1), (I/1, 55, 2), (I/1, 61, 8), (I/1, 439, 5), (II/2, 631, 9), (II/2, 743, 5), (II/2, 745, 3), (II/2, 745, 5), (II/2, 747, 9), (II/2, 749, 4), (II/2, 751, 4), (II/2, 753, 4), (II/2, 755, 2), (II/2, 755, 6), (II/2, 757, 4), (II/2, 759, 3), (II/2, 761, 3), (II/2, 763, 3)

Birisi kimdi Emīrū’l-mü’minīn/Ol ‘Alī kim açdı bu İslām dinin

şīr-i ner: Allah’ın arslanı, Hz. Ali. (II/2, 755, 4), (II/2, 759, 5)

Çünkü geldi bu kez ol altınçı er/Ol dahı şordı yine ki ey şīr-i ner

fetā: Delikanlı, mert, yiğit, Hz. Ali. (II/2, 761, 8)

Ol kişi şordı bu kez kim yā Fetā/Bu ‘ilim māldan nite yigdür nite

emīrū’l-mü’minīn: Hz. Ali. (I/1, 55, 2), (II/2, 745, 7), (II/2, 747, 5), (II/2, 749, 10), (II/2, 753, 9), (II/2, 759, 5)

Birisi kimdi Emīrū’l-mü’minīn/Ol ‘Alī kim açdı bu İslām dinin

Hāydar: Hz. Ali. (II/2, 555, 2), (II/2, 757, 3)

Nitekim Hāmza binerdi Aşkar’a/Hem binüt olmışdı Düldül Hāydar’a

‘Aliyyi Murtażā: Hz. Ali. (II/2, 745, 10), (II/2, 763, 5)

Ol ‘Aliyyi Murtażā eytdi cevāb/ ‘İlmi öğrenmek kamu hālka şavāb

Ebubekr: Hz. Ebubekir. (I/1, 61, 8), (II/2, 631, 9)

Bunları añmak göñüller şaykalı/Ol Ebubekr ü ‘Ömer ‘Osmān ‘Alī

‘Osmān: Hz. Osman. (I/1, 53, 8), (I/1, 53, 9), (I/1, 61, 8), (I/1, 439, 4), (II/2, 631, 9)

Birisi ‘Osmān-ı zi’n-nūreyn idi/Kim Kelāmullah’ı ol hātım eyledi

‘Ömer: Hz. Ömer. (I/1, 53, 3), (I/1, 53, 4), (I/1, 61, 8), (I/1, 439, 3), (II/1, 37, 2), (II/2, 631, 9), (II/2, 637, 7)

Ol biri ‘Ömmer’di ki dād eyledi/Kendü oğlın öldürüp ad eyledi

Şiddîk: Hz. Ebubekir. (I/1, 51, 10), (I/1, 53, 2), (I/1, 439, 2), (I/2, 569, 6), (II/2, 891, 3)

Birisi Şiddîk-ıdı gör hālını/Kim niçe terk itdi sevdük mālını

4.1.3.Din Büyükleri

‘Abdurrahman-ı ‘Avf: Cennetle müjdelenen on sahabiden biri. (II/2, 631, 9)

Bir Ebübekr ü ‘Ömer ‘Osmān ‘Alī/Biri ‘Abdurrahman-ı ‘Avf ol velī

Abdurrezzaq: Şeyh-i San’an olarak bilinen Şeyh Abdurrezzaq. Abdülkadir Geylani zamanında yaşadığı, hatta onun talebesi olduğu rivayet edilir. (I/1, 235, 12)

Gerçi kim geydi pilün gütdi toñuz/Ne ziyān oldı ol Abdurrezzaq’a

Bāyezid: 874’te vefat etmiş, İran’ın Bistam kasabasında doğmuş bir din büyüğü. (I/2, 749, 3), (I/2, 853, 8), (II/2, 637, 10)

Geldük evvel kendü şeyhine mürīd/Eyde kim budur Cüneyd ü Bāyezid

Cüneyd: 822-911’de yaşayan, döneminde kutup sayılan, Süfyan-ı Sevri’den ders alan bir din büyüğü. (I/2, 749, 3)

Geldük evvel kendü şeyhine mürīd/Eyde kim budur Cüneyd ü Bāyezid

Ebu ‘Ubeydübnü Cerrāh: Cennetle müjdelenen on sahabiden biri. (II/2, 631, 9)

Biri Talha birisi Sa’dübnü Zeyd/Birine Ebu ‘Ubeydübnü Cerrāh eyd

imām-ı ehl-i İmān: Müslümanların din büyükleri. (I/1, 5, 7)

Yaķın ve imām-ı ehl-i İmān ve/Muķtedā-yı kafile-i İslām’durlar

Sa’dübnü ebi Vaķķaş: Cennetle müjdelenen on sahabiden biri. (II/2, 631, 9)

Biri Zübeyr bin’l-Avām idi adı/Biri Sa’dübnü ebi Vaķķaş idi

Sa’dübnü Zeyd: Cennetle müjdelenen on sahabiden biri. (II/2, 631, 9)

Biri Talha birisi Sa’dübnü Zeyd/Birine Ebu ‘Ubeydübnü Cerrāh eyd

şeyh-i şüyüh-ı dīn-i Hāk: Şairin Allah tarafından gönderildiğini söylediği din büyüğü, Hak dinin hocalarının hocası. (II/2, 597, 9)

Eytdüm iy şeyh-i şüyüh-ı dīn-i Hāk/Eyt baña kim bu ne hulkdur bu ne halk

Ṭalḥa: Cennetle müjdelenen on sahabiden biri. (II/2, 631, 9)

Biri Ṭalḥa birisi Sa'dübnü Zeyd/Birine Ebu 'Ubeydübnü Cerrāḥ eyd

Zübeyr binü'l-Avām: Cennetle müjdelenen on sahabiden biri. (II/2, 631, 9)

Biri Zübeyr binü'l-Avām idi adı/Biri Sa'dübnü ebi Vaḳḳaş idi

4.1.4.Din Büyüklerinin Akrabaları

'Abdillah: Hz. Muhammet'in babası. (I/1, 5, 3), (II/1, 339, 5)

Şādıkun bilā kezib Muḥammedü'bnü/'Abdillahi'bni 'Abdi'l-muṭṭalib şalavātu'l-lahi

'Abdi'l-muṭṭalib: Hz.Muhammet'in dedesi. (I/1, 5, 3)

Şādıkun bilā kezib Muḥammedü'bnü/'Abdillahi'bni 'Abdi'l-muṭṭalib şalavātu'l-lahi

'Abdulmuṭṭalib oğlu: Hz. Muhammet'in babası. (II/1, 153, 8)

Mekke'de 'Abdulmuṭṭalib oğlına/Vargıl anda baḳğıl anuñ alnına

Ḥadīce: Hz. Muhammet'in hanımı. (II/1, 151, 2), (II/1, 151, 5), (II/1, 153, 10), (II/1, 155, 8), (II/1, 337, 10)

İşid imdi ol Ḥadīce düşini/Kim bilesin 'āşık olan işini

Ḥamza: Hz. Muhammet'in amcası. (II/2, 555, 2)

Nitekim Ḥamza binerdi Aşkar'a/Hem binüt olmışdı Düldül Ḥaydar'a

'İmrān: Hz. Musa'nın babası. (II/1, 327, 2)

Mūsi bin 'İmrān'a geldi bu kez ol/Anuñ-ıçun Nıl açıldı virdi yol

Meryem: Hz. İsa'nın annesi. (II/1, 35, 9)

Birisinde Muştafā kılmış namāz/Birisinde kılmış ol Meryem niyāz

4.1.5.İslam Karşıtları

Ebu Cehl: Hz. Muhammet zamanında yaşamış, İslam'a tepki göstermiş biri. (I/1, 183, 7), (I/1, 439, 8)

Nemrud u Şeddād u Fir'avn-ı le'İm/'Utbe vü Şeybe Ebu Cehl-i zinîm

Şeybe: Rebiaoğulları'ndan azılı İslam düşmanı, Utbe'nin kardeşi. (I/1, 183, 7), (I/1, 439, 8)

Nemrud u Şeddād u Fir'avn-ı le'İm/'Utbe vü Şeybe Ebu Cehl-i zinîm

'Utbe: Rebiaoğulları'ndan azılı İslam düşmanı. (I/1, 183, 7), (I/1, 439, 8)

Nemrud u Şeddād u Fir'avn-ı le'İm/'Utbe vü Şeybe Ebu Cehl-i zinîm

4.1.6.Hükümdarlar ve Tarihi Şahsiyetler

Hâtim-i Tâý: Ara kabileleri arasında cömertliği ile tanınmış olan İbn Abdullah b. Sad'in lakabıdır. (II/2, 665, 6), (II/2, 713, 9)

Çün saħîdür baylıg oldur kirtü bay/Nitekim olmışdı ol Hâtim-i Tâý

Ķārūn: Hz. Musa'nın kavminden çok zengin, çok zalim biri. (II/2, 747, 1)

Mālī Ķārūn dirmiş-idi bī-ħisāb/ 'Āķıbet anuñ-ıla oldı ħarāb

Nemrud: Nemrut, Babil'in kurucusu denilen hükümdar. (I/1, 77, 8), (I/1, 183, 7), (I/2, 773, 3), (I/2, 773, 4), (I/2, 773, 6), (I/2, 825, 2), (I/2, 825, 10), (II/1, 325, 6)

Görmeyince kimsene dōst olmadı/Nemrud odın şöyle bostān bulmadı

Rüstem: İran'ın ünlü, kahraman hükümdarı. (II/2, 555, 3), (II/2, 653, 5)

Rüstem'üñ Raħş adlu atı var-ıdı/Eyle bil kim kendüziyle yār-ıdı

Şeddād: Yemen'de Ad kavminin hükümdarı. (I/1, 183, 7)

Nemrud u Şeddād u Fir'avn-ı le'İm/'Utbe vü Şeybe Ebu Cehl-i zinîm

Zü'l-ħumār: Zülhumar isimli pehlivan. (I/1, 55, 3)

Şaldı kāfir boynına ol Zü'l-fiķār/Zü'l-fiķār'dan dü nīm oldı Zü'l-ħumār

4.1.7.Hikâye Kahramanları

Ḳays: Mecnun'un gerçek adı. (II/1, 159, 1), (II/1, 159, 3)

Andan öñdin Ḳays idi Mecnûn adı/ Ḳays'ũñ oldu ba'd-ez-ân mecnûn adı

Leyli: Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı. (II/1, 121, 1), (II/1, 155, 9), (II/1, 157, 2), (II/1, 157, 5), (II/1, 157, 11), (II/1, 159, 3), (II/1, 159, 7), (II/1, 159, 9), (II/1, 159, 10), (II/1, 159, 11), (II/1, 161, 1), (II/1, 161, 2), (II/1, 161, 3), (II/1, 161, 5), (II/1, 161, 8)

Leyli vü Mecnûn gibi kim añalar/ 'Āşık u ma'şuk diyüp kamu bular

Mecnûn: Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı. (I/1, 235, 14), (II/1, 121, 1), (II/1, 155, 9), (II/1, 157, 2), (II/1, 157, 4), (II/1, 157, 8), (II/1, 157, 11), (II/1, 159, 1), (II/1, 159, 5), (II/1, 159, 7), (II/1, 161, 1), (II/1, 161, 2), (II/1, 161, 3), (II/1, 161, 5), (II/1, 161, 8)

'Āşık olan kişinũñ Mecnûnlayın/Yüregi yağın gerek bu 'ışık yağa

Zelîḡā¹: Yusuf u Zeliha hikayesinin kadın kahramanı. (II/1, 145, 7), (II/1, 147, 5), (II/1, 147, 11), (II/1, 149, 9), (II/1, 151, 1)

Çünki bildũñ ay u gün aḡvālini/Diñle Yūsuf'la Zelîḡā ḡālini

4.1.8.İnsan Toplulukları

'amme: herkes (I/1, 3, 7)

Celle celāluhu ve 'amme nevāluhu/Andan şoñra şilāt-ı şalavāt-ı zākiyāt

'avām: Cahil halk tabakası. (I/1, 101, 10), (II/2, 623, 10)

Cümle a'zālarda 'ibret yazludur/Ḥāslar okır ol 'avāmdan gizlüdür

bezm: Meclis, dernek. (I/1, 249, 3), (I/1, 509, 1), (I/1, 509, 2), (I/1, 511, 6)

Köşk-ile ḡūr u kuşūr bezm ü yaraḡ/Ḥulle vü tāt u kemer taḡt u ṡuraḡ

bölük: Bölük. (I/1, 297, 1), (I/1, 329, 4), (I/1, 349, 2), (I/1, 349, 7), (I/1, 351, 4), (I/1, 351, 11), (I/1, 427, 9), (I/1, 429, 7), (I/1, 431, 1), (I/1, 433, 5), (II/1, 69, 6), (II/1, 71, 5), (II/1, 379, 2), (II/1, 379, 4), (II/1, 395, 11)

¹ Hz. Yusuf "Peygamberler" kısmına alınmıştır.

Ƙaldı bu kez ol biri bölük kim ol/Ulışupdur cānına ol iki yol

cem': Topluluk. (I/1, 95, 5), (I/1, 183, 2), (I/1, 445, 3), (II/2, 895, 1), (II/1, 33, 7)

Birikenler raḥmet-ile doydılar/Raḥmeti ol cem' içinde duydılar

cemā'at: İnsan topluluğu, imama uyup namaz kılan topluluk. (II/1, 33, 5), (II/1, 71, 11), (II/1, 81, 2), (II/2, 513, 4), (II/2, 603, 10), (II/2, 641, 8)

Oldılar bunlar cemā'at ol imām/Ol namāzi kıldılar anda tamām

cem'iyyet: Topluluk, toplum. (I/1, 117, 9), (II/2, 915, 10)

Ƙanķı cem'iyyet ki ƙulavuzu var/Cümle ḥalkuñ farkı üstinde uçar

dirnek: Toplantı, topluluk. (I/1, 181, 7), (II/2, 1055, 7)

İslām evinde-durur dirnekleri/Yoķ-durur hiç bunlaruñ ivmekleri

encümen: Cemiyet, meclis, takım. (II/2, 785, 10)

Bunlaruñ ƙavlıyla cümle encümen/Bir yire gelmek ḥalāldur merd ü zen

gürüh: Topluluk. (I/1, 291, 8), (I/1, 329, 11), (I/1, 331, 3), (I/1, 331, 6), (I/1, 335, 6), (I/1, 335, 8), (I/1, 335, 11), (I/1, 337, 3), (I/1, 429, 11), (I/1, 431, 4), (I/1, 431, 8), (II/1, 359, 2), (II/1, 387, 11), (II/1, 397, 9), (II/2, 579, 11), (II/2, 585, 4), (II/2, 587, 1), (II/2, 587, 2), (II/2, 587, 8), (II/2, 593, 3), (II/2, 595, 1), (II/2, 595, 6), (II/2, 595, 9), (II/2, 595, 10), (II/2, 597, 10), (II/2, 599, 8), (II/2, 601, 7), (II/2, 605, 1), (II/2, 607, 2), (II/2, 607, 4), (II/2, 613, 8), (II/2, 621, 2)

Ol ezelden üç gürüh geldi bu cān/Degmesinde bile geldi bir nişān

ḥalk: Halk. (I/1, 7, 2), (I/1, 23, 8), (I/1, 23, 9), (I/1, 25, 11), (I/1, 73, 7), (I/1, 79, 2), (I/1, 79, 9), (I/1, 79, 10), (I/1, 81, 3), (I/1, 111, 2), (I/1, 111, 3), (I/1, 117, 5), (I/1, 117, 9), (I/1, 117, 10), (I/1, 143, 9), (I/1, 143, 11), (I/1, 145, 1), (I/1, 145, 2), (I/1, 147, 5), (I/1, 269, 10), (I/1, 301, 1), (I/1, 317, 1), (I/1, 317, 3), (I/1, 317, 5), (I/1, 319, 7), (I/1, 319, 8), (I/1, 321, 1), (I/1, 325, 7), (I/1, 325, 9), (I/1, 327, 2), (I/1, 327, 6), (I/1, 327, 9), (I/1, 329, 8), (I/1, 333, 8), (I/1, 333, 9), (I/1, 335, 1), (I/1, 335, 5), (I/1, 343, 4), (I/1, 343, 6), (I/1, 349, 1), (I/1, 349, 2), (I/1, 353, 3), (I/1, 359, 6), (I/1, 359, 10), (I/1, 369, 10), (I/1, 371, 1), (I/1, 373, 4), (I/1, 375, 6), (I/1, 389, 9), (I/1, 389, 11), (I/1, 431, 1), (I/1, 433, 4), (I/1, 433, 5), (I/1, 449, 9), (I/1, 455, 1), (I/1, 479, 9), (I/1, 485, 7), (I/1, 487, 2), (I/1, 487, 3), (I/1, 487, 5), (I/1, 493, 3), (I/1, 493, 6), (I/1, 521, 2), (I/1, 521, 3), (I/1, 525, 6), (I/1, 529, 1), (I/1, 531, 8), (II/2, 565, 3), (II/2, 585,

8), (I/2, 585, 9), (I/2, 589, 8), (I/2, 591, 10), (I/2, 609, 6), (I/2, 609, 8), (I/2, 609, 9), (I/2, 611, 1), (I/2, 613, 8), (I/2, 625, 5), (I/2, 625, 6), (I/2, 625, 7), (I/2, 631, 7), (I/2, 689, 8), (I/2, 703, 9), (I/2, 703, 11), (I/2, 709, 4), (I/2, 711, 9), (I/2, 717, 10), (I/2, 727, 10), (I/2, 727, 11), (I/2, 733, 6), (I/2, 733, 7), (I/2, 735, 6), (I/2, 745, 8), (I/2, 745, 9), (I/2, 745, 10), (I/2, 755, 7), (I/2, 755, 11), (I/2, 757, 11), (I/2, 785, 1), (I/2, 785, 2), (I/2, 785, 9), (I/2, 791, 11), (I/2, 795, 7), (I/2, 795, 10), (I/2, 797, 10), (I/2, 801, 9), (I/2, 811, 6), (I/2, 815, 5), (I/2, 843, 9), (I/2, 853, 7), (I/2, 853, 8), (I/2, 857, 5), (I/2, 873, 6), (I/2, 873, 8), (I/2, 885, 2), (I/2, 889, 1), (I/2, 891, 5), (I/2, 891, 7), (I/2, 891, 9), (I/2, 893, 11), (I/2, 895, 1), (I/2, 897, 7), (I/2, 899, 2), (I/2, 911, 2), (I/2, 945, 2), (I/2, 949, 1), (I/2, 953, 6), (I/2, 953, 11), (I/2, 963, 11), (I/2, 965, 1), (I/2, 965, 2), (I/2, 965, 8), (I/2, 965, 9), (I/2, 987, 9), (I/2, 989, 3), (I/2, 997, 10), (I/2, 1003, 4), (I/2, 1015, 7), (I/2, 1017, 5), (I/2, 1017, 8), (I/2, 1021, 4), (I/2, 1021, 9), (I/2, 1023, 7), (I/2, 1031, 3), (I/2, 1033, 3), (I/2, 1033, 8), (I/2, 1111, 10), (I/2, 1127, 2), (I/2, 1127, 3), (II/1, 25, 1), (II/1, 35, 3), (II/1, 43, 2), (II/1, 43, 3), (II/1, 43, 6), (II/1, 47, 5), (II/1, 49, 10), (II/1, 49, 11), (II/1, 51, 1), (II/1, 53, 4), (II/1, 53, 8), (II/1, 53, 9), (II/1, 55, 1), (II/1, 55, 2), (II/1, 55, 4), (II/1, 55, 6), (II/1, 57, 1), (II/1, 59, 4), (II/1, 59, 6), (II/1, 59, 8), (II/1, 59, 9), (II/1, 63, 3), (II/1, 63, 4), (II/1, 65, 6), (II/1, 65, 7), (II/1, 67, 1), (II/1, 67, 3), (II/1, 67, 4), (II/1, 67, 8), (II/1, 69, 6), (II/1, 69, 7), (II/1, 71, 7), (II/1, 71, 9), (II/1, 73, 10), (II/1, 79, 3), (II/1, 79, 11), (II/1, 81, 9), (II/1, 99, 5), (II/1, 99, 8), (II/1, 101, 10), (II/1, 105, 2), (II/1, 105, 3), (II/1, 105, 4), (II/1, 117, 9), (II/1, 119, 9), (II/1, 133, 1), (II/1, 133, 2), (II/1, 157, 10), (II/1, 167, 5), (II/1, 167, 7), (II/1, 187, 6), (II/1, 187, 10), (II/1, 189, 6), (II/1, 189, 11), (II/1, 193, 11), (II/1, 197, 10), (II/1, 199, 3), (II/1, 199, 4), (II/1, 199, 6), (II/1, 201, 1), (II/1, 201, 8), (II/1, 203, 1), (II/1, 203, 11), (II/1, 205, 2), (II/1, 205, 4), (II/1, 205, 7), (II/1, 205, 9), (II/1, 205, 11), (II/1, 207, 2), (II/1, 207, 6), (II/1, 207, 8), (II/1, 209, 1), (II/1, 209, 5), (II/1, 209, 6), (II/1, 209, 8), (II/1, 209, 10), (II/1, 217, 1), (II/1, 219, 7), (II/1, 225, 4), (II/1, 227, 5), (II/1, 227, 10), (II/1, 229, 2), (II/1, 229, 4), (II/1, 231, 1), (II/1, 233, 2), (II/1, 233, 3), (II/1, 251, 5), (II/1, 255, 3), (II/1, 275, 10), (II/1, 275, 11), (II/1, 281, 4), (II/1, 287, 8), (II/1, 289, 1), (II/1, 291, 3), (II/1, 293, 6), (II/1, 293, 7), (II/1, 297, 11), (II/1, 299, 10), (II/1, 299, 11), (II/1, 301, 1), (II/1, 301, 6), (II/1, 301, 7), (II/1, 303, 3), (II/1, 305, 3), (II/1, 305, 5), (II/1, 305, 6), (II/1, 309, 6), (II/1, 325, 1), (II/1, 329, 6), (II/1, 337, 8), (II/1, 341, 3), (II/1, 345, 10), (II/1, 347, 6), (II/1, 349, 5), (II/1, 349, 7), (II/1, 351, 1), (II/1, 351, 3), (II/1, 353, 5), (II/1, 353, 6), (II/1, 353, 7), (II/1, 355, 2), (II/1, 355, 3), (II/1, 357, 1), (II/1, 357, 2), (II/1, 361, 7), (II/1, 365, 5), (II/1, 365, 9), (II/1, 367,

11), (II/1, 369, 1), (II/1, 369, 8), (II/1, 369, 10), (II/1, 371, 10), (II/1, 371, 11), (II/1, 375, 7), (II/1, 375, 8), (II/1, 381, 7), (II/1, 383, 4), (II/1, 383, 5), (II/1, 383, 10), (II/1, 385, 8), (II/1, 385, 11), (II/1, 387, 3), (II/1, 387, 3), (II/1, 387, 9), (II/1, 389, 7), (II/1, 395, 10), (II/1, 397, 11), (II/1, 403, 3), (II/1, 403, 5), (II/1, 403, 6), (II/1, 405, 5), (II/1, 409, 8), (II/1, 415, 9), (II/1, 417, 2), (II/1, 419, 7), (II/1, 419, 8), (II/1, 419, 11), (II/1, 421, 3), (II/1, 421, 4), (II/1, 421, 9), (II/1, 453, 2), (II/1, 455, 3), (II/1, 459, 9), (II/1, 465, 3), (II/1, 473, 5), (II/1, 473, 6), (II/1, 475, 10), (II/1, 479, 6), (II/1, 479, 7), (II/1, 481, 9), (II/1, 483, 5), (II/1, 483, 9), (II/1, 485, 1), (II/1, 485, 3), (II/1, 485, 10), (II/1, 485, 11), (II/2, 533, 3), (II/2, 543, 9), (II/2, 563, 8), (II/2, 567, 10), (II/2, 567, 11), (II/2, 571, 11), (II/2, 583, 7), (II/2, 585, 2), (II/2, 585, 5), (II/2, 591, 11), (II/2, 593, 3), (II/2, 595, 2), (II/2, 595, 3), (II/2, 597, 9), (II/2, 599, 4), (II/2, 599, 9), (II/2, 603, 2), (II/2, 603, 10), (II/2, 609, 1), (II/2, 609, 2), (II/2, 609, 10), (II/2, 615, 9), (II/2, 617, 3), (II/2, 625, 9), (II/2, 629, 7), (II/2, 639, 10), (II/2, 645, 5), (II/2, 647, 2), (II/2, 647, 3), (II/2, 647, 7), (II/2, 649, 7), (II/2, 649, 9), (II/2, 649, 10), (II/2, 651, 2), (II/2, 655, 10), (II/2, 657, 10), (II/2, 659, 1), (II/2, 659, 9), (II/2, 661, 1), (II/2, 661, 10), (II/2, 663, 2), (II/2, 663, 10), (II/2, 665, 2), (II/2, 669, 8), (II/2, 671, 4), (II/2, 675, 7), (II/2, 675, 11), (II/2, 677, 3), (II/2, 677, 4), (II/2, 677, 6), (II/2, 677, 11), (II/2, 679, 11), (II/2, 683, 1), (II/2, 683, 2), (II/2, 683, 3), (II/2, 687, 6), (II/2, 687, 9), (II/2, 691, 1), (II/2, 695, 7), (II/2, 699, 3), (II/2, 699, 8), (II/2, 701, 9), (II/2, 709, 11), (II/2, 715, 5), (II/2, 721, 8), (II/2, 725, 7), (II/2, 729, 2), (II/2, 729, 4), (II/2, 741, 3), (II/2, 741, 6), (II/2, 743, 2), (II/2, 743, 9), (II/2, 745, 10), (II/2, 745, 11), (II/2, 763, 3), (II/2, 763, 4), (II/2, 773, 6), (II/2, 773, 11), (II/2, 777, 1), (II/2, 777, 6), (II/2, 779, 10), (II/2, 781, 7), (II/2, 783, 5), (II/2, 783, 7), (II/2, 783, 9), (II/2, 785, 1), (II/2, 785, 4), (II/2, 785, 5), (II/2, 787, 10), (II/2, 791, 7), (II/2, 791, 11), (II/2, 795, 1), (II/2, 797, 1), (II/2, 797, 2), (II/2, 797, 8), (II/2, 799, 2), (II/2, 799, 6), (II/2, 799, 7), (II/2, 799, 8), (II/2, 799, 9), (II/2, 801, 4), (II/2, 801, 6), (II/2, 801, 11), (II/2, 803, 1), (II/2, 803, 3), (II/2, 803, 4), (II/2, 803, 11), (II/2, 805, 3), (II/2, 811, 3), (II/2, 813, 3), (II/2, 813, 4), (II/2, 813, 5), (II/2, 813, 8), (II/2, 813, 9), (II/2, 815, 2), (II/2, 817, 1), (II/2, 819, 9), (II/2, 821, 4), (II/2, 821, 5), (II/2, 821, 6), (II/2, 821, 7), (II/2, 821, 9), (II/2, 821, 10), (II/2, 825, 7), (II/2, 825, 10), (II/2, 833, 10), (II/2, 835, 1), (II/2, 835, 2), (II/2, 837, 1), (II/2, 837, 3), (II/2, 843, 6), (II/2, 847, 8), (II/2, 851, 3), (II/2, 851, 4), (II/2, 851, 5), (II/2, 853, 4), (II/2, 853, 6), (II/2, 853, 10), (II/2, 855, 5), (II/2, 857, 4), (II/2, 857, 9), (II/2, 859, 11), (II/2, 863, 5), (II/2, 863, 7), (II/2, 863, 9), (II/2, 865, 6), (II/2, 871, 2), (II/2, 871, 6), (II/2, 871, 10), (II/2, 873, 7), (II/2, 875, 6), (II/2, 881, 5), (II/2, 883, 8), (II/2, 883, 9),

(II/2, 885, 4), (II/2, 885, 5), (II/2, 889, 3), (II/2, 889, 4), (II/2, 891, 6), (II/2, 893, 3),
 (II/2, 893, 4), (II/2, 893, 5), (II/2, 893, 7), (II/2, 895, 5), (II/2, 899, 2), (II/2, 901, 5),
 (II/2, 905, 4), (II/2, 905, 5), (II/2, 911, 2), (II/2, 911, 5), (II/2, 913, 2), (II/2, 919, 7),
 (II/2, 923, 2), (II/2, 923, 3), (II/2, 923, 4), (II/2, 927, 3), (II/2, 927, 9), (II/2, 929, 3),
 (II/2, 929, 5), (II/2, 929, 6), (II/2, 929, 8), (II/2, 941, 4), (II/2, 941, 8), (II/2, 959, 8)

...olalar ve Şimdi Şöyle bil kim bizüm/zamānumuzda halkuñ çoķı idrāk-i...

kāfile: Kafile. (I/1, 121, 5), (I/1, 121, 8)

Kāfileye uydı yol dutdı gider/Bir işid kim varuban anda n'ider

kārvān: Kervan. (II/1, 259, 8)

Bu sekiz dervāzede hükmi revān/Durmaz işler dün ü gündüz kāvrān

kāruvān: Kervanlar. (II/1, 251, 10), (II/1, 253, 4), (II/1, 269, 6), (II/1, 271, 6), (II/1, 273, 3)

Çapulardan kāruvān işler müdām/Hem 'azīz ü zelīl hem hāş u 'ām

mecālis: Meclis. (I/2, 977, 3)

... mecālis üns maħalli ve müzeyyen olur...

meclis: Meclis. (I/1, 179, 10), (I/1, 179, 11), (I/1, 181, 3), (I/1, 181, 6), (I/1, 181, 8),
 (I/1, 181, 10), (I/1, 183, 5), (I/1, 183, 8), (I/1, 183, 9), (I/1, 185, 2), (I/1, 505, 8), (I/1, 507, 7), (I/2, 945, 6),

İki meclis var cihānda belgölü/Her biri hāllü hālinde sevgölü

meclis ehli : Meclis ehli. (I/1, 179, 3), (I/1, 179, 4), (I/1, 509, 8), (I/1, 509, 9)

...iki meclisüñ ehlini zıkr ider...

meclis-i raħmānī: Rahmani meclis. (I/1, 179, 2), (I/1, 181, 1),

... meclis-i raħmānī vü meclis-i Őeytānī...

meclis-i Őeytānī: Őeytani topluluk. (I/1, 183, 11)

Meclis-i Őeytānī anda ķurılıp/Müşkilātdan bādiyeler urılıp

millet: Millet. (I/2, 1035, 2), (II/1, 73, 8), (II/1, 97, 6), (II/1, 97, 8), (II/1, 97, 9), (II/1, 99, 3), (II/1, 335, 3)

Cümle millet bilür anı kendünüñ/Ol-durur sermāyesi cümle dinüñ

nüfūs: Nefsler, canlar. (I/1, 13, 4), (II/1, 311, 7)

Ṭokuz adın urdı bunçaya hisāb/Hem-çünān ki nüh nüfūs u nüh hiçāb

ra'iyyet: İdare altında olan halk. (I/2, 963, 9), (I/2, 963, 10), (II/2, 675, 6)

Ḳanḳı mülkde kim ra'iyyet yoḳ-durur/Ol maḳāmuñ öldügi muṭlaḳ-durur

ṭāyife: Bölük. (II/2, 581, 1), (II/2, 679, 9)

...şöyle kim her ṭāyife...

ulu dirnek: Büyük dernek. (I/2, 1055, 10),

Bu sarayda ḳopısardır cümle iş/Ulu dirnek bunda ola yaz u ḳış

ulu kiçi: Büyük küçük herkes. (I/2, 785, 5), (I/2, 873, 5), (I/2, 941, 7), (I/2, 1017, 6),
(I/2, 1033, 9), (II/1, 47, 8), (II/1, 53, 10), (II/2, 651, 1), (II/2, 903, 8)

Ulu kiçi cümle fermāndur aña/Neler eyler dünyada bir baḳsaña

yağı dirnegi: Düşman topluluğu, toplantısı. (I/2, 1005, 6),

Ol zirihdür kim geyürler yağıda/Ya'ni yağı dirnegini dağıda

yitmiş iki millet: Bütün insanlar. (I/1, 149, 6), (I/1, 317, 4)

Yitmiş iki milletüñ maḳşūdı ol/Maṭlub u ma'şūḳı vü ma'būdı ol

4.2.Hayvanlar

āhū: Ceylan. (I/1, 427, 6)

Dür şadefde didiler āhūda nāf/Göñül erenlerdedür cāhilde lāf

at: Atgillerden binme, taşıma, yük çekme gibi işler için kullanılan bir hayvan. (I/1, 167, 4), (I/1, 257, 5), (I/2, 603, 2), (I/2, 713, 3), (I/2, 1027, 10), (II/1, 285, 5), (II/1, 357, 3), (II/2, 549, 9), (II/2, 553, 11), (II/2, 555, 1), (II/2, 555, 3), (II/2, 555, 4), (II/2, 569, 5), (II/2, 589, 6), (II/2, 693, 1)

Geh geyür ü geh biner hōş atlara/Geh baḳar şol sevgülü şüretlere

balıḳ: Omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı. (I/1, 173, 2), (I/1, 175, 2), (I/1, 175, 10), (II/2, 777, 9), (II/2, 825, 6), (II/2, 825, 9), (II/2, 825, 11), (II/2, 827, 7), (II/2, 827, 11), (II/1, 99, 7)

Deñiz ehli balıḳ u baḳrı-durur/Bunlaruñ deryā ḳadīm şehri-durur

binüt: Binecek hayvan. (II/2, 555, 2)

Nitekim Hamza binerdi Aşkar'a/Hem binüt olmuşdu Düldül Haydar'a

bülbül: Kara tavukgillerden sesinin güzelliği ile tanınmış kuş. (II/1, 75, 6), (II/1, 117, 4), (II/1, 161, 9), (II/1, 161, 10), (II/1, 161, 11), (II/1, 163, 4), (II/1, 163, 6), (II/1, 163, 8), (II/1, 163, 9), (II/1, 165, 1), (II/1, 165, 2), (II/1, 165, 3), (II/1, 165, 9), (II/1, 167, 2), (II/2, 605, 11), (II/2, 607, 6), (II/2, 719, 7)

Kendü vaşfın girü oldur eytdüren/Güldür āhir bülbüli nuṭka süren

cānavar: Canavar. (I/1, 177, 3), (II/1, 169, 1), (II/1, 225, 2), (II/1, 357, 6)

Nitekim şol cānavarlar kuruya/Ögrenipdür anı qop girmez şuya

davar: Koyun ve keçiye verilen ortak ad. (I/2, 601, 2), (I/2, 601, 6)

Diñle imdi ol daḡı nedür i yār/Bāḡ u çift ü mülk ü māl u rüz davar

deñiz ehli: Denizde yaşayanlar, balıklar. (I/1, 173, 2), (I/1, 173, 8), (I/1, 173, 9), (I/1, 173, 10)

Deñiz ehli balıḡ u baḡrı-durur/Bunlaruñ deryā qadīm şehri-durur

Düldül: Peygamberimizin ester cinsi dişi katırının adı. (II/2, 555, 2)

Nitekim Hamza binerdi Aşkar'a/Hem binüt olmuşdu Düldül Haydar'a

Ebābil kuşu: Dağ kırlangıcı. (I/2, 865, 2)

Viribidi ol Ebābil kuşu/Bunlar alup geldi ṭamu ṭaşını

ejdehā: Ejderha, güç kuvvet sahibi olan varlıklar. (I/2, 727, 1), (I/2, 735, 5), (I/2, 791, 3), (II/1, 99, 5)

Aşaḡadan dem-be-dem miḡnet qopar/Ejdehā gibi göñül gencin qapar

fīl: Filgillerin hortumlular takımından, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan çok iri, kalın derili hayvan. (I/2, 861, 8), (I/2, 865, 1), (I/2, 861, 11), (I/2, 865, 4), (II/2, 907, 6)

Bir zamānda var-ıdı Eshāb-ı fīl/Qāl bilme sen bu sözi ḡāl bil

geyik: Geyikgillerden, erkeklerinin başında uzun ve çatallı boynuzları olan memeli hayvan. (II/1, 99, 6)

Ṭaḡlar üstinde geyikler ol ere/Her biri maḡküm-durur ol servere

ḥayvān: Bitkilerden farklı olarak duyu ve hareket yeteneği olan canlı varlık. (I/1, 39, 5), (I/1, 243, 4), (I/1, 273, 7), (I/1, 275, 10), (I/1, 275, 11), (I/1, 279, 11), (I/1, 285, 2), (I/1, 287, 11), (I/1, 347, 11), (I/1, 393, 3), (I/1, 397, 10), (I/1, 409, 8), (I/1, 443, 1), (I/1, 445, 3), (I/1, 445, 11), (I/1, 449, 1), (I/1, 451, 5), (I/1, 451, 6), (I/1, 451, 7), (I/1, 453, 10), (I/1, 513, 11), (I/1, 515, 8), (I/1, 515, 11), (I/1, 517, 4), (I/1, 517, 6), (I/1, 517, 11), (I/1, 521, 8), (I/1, 521, 10), (I/1, 523, 8), (I/1, 523, 11), (I/1, 525, 4), (I/2, 537, 2), (I/2, 543, 3), (I/2, 679, 3), (I/2, 679, 4), (I/2, 679, 5), (I/2, 679, 7), (I/2, 681, 6), (I/2, 681, 7), (I/2, 691, 8), (I/2, 691, 9), (I/2, 693, 7), (I/2, 693, 8), (I/2, 709, 8), (I/2, 713, 2), (I/2, 1011, 8), (II/1, 195, 7), (II/1, 269, 1), (II/1, 269, 2), (II/1, 269, 10), (II/1, 323, 10), (II/1, 355, 11), (II/1, 357, 11), (II/2, 591, 7), (II/2, 591, 8), (II/2, 647, 11), (II/2, 649, 3), (II/2, 649, 6), (II/2, 809, 8), (II/2, 809, 9), (II/2, 813, 11), (II/2, 815, 8), (II/2, 835, 10), (II/2, 863, 5), (II/2, 865, 1)

Her kim ol naḫşı baḫup oḫımadı/Sırrı ḥayvān gerçi ādemdür adı

ḥayvānāt: Hayvanlar. (I/1, 21, 11)

Gör bu ḥayvānātı cümle cins cins/Ol semā'da cūṣa gelmiş naḫş u cins

ḥayvānuñ begi: Hayvanların beyi, atlar ve katırlar. (I/2, 713, 3)

Ya'ni ḥayvāndur ḥulāṣa yigregi/At katırdur cümle ḥayvānuñ begi

ilan: Yılan. (I/1, 351, 1)

Şuña beñzer kim üşimiş ilanı/Isıdasan ḫoynuñ içinde anı

inek: Dişi sığır. (II/2, 689, 4)

İlla ol 'avrat kim anuñ udı yok/Eyle bil kim bir inekdür südi yok

ḫaḫum: Kuzey bölgelerde yaşayan, sansara benzer, siyah kuyruklu, derisi çok makbul bir hayvan. (I/2, 1005, 1)

ḫaḫum u sincāb u ḫunduz u semūr/El viriçek kim gerekse ol geyür

ḫartal: Kartalgillerden, genel olarak kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerine kuran iri bir yırtıcı kuş. (I/2, 825, 3)

ḫoşdı ḫartal çıḫdı gökler altına/Aldı bir oḫ atdı Allah adına

ḫatır: Katır, atgillerden kısarak ile erkek eşeğın çiftleşmesinden doğan melez hayvan. (I/2, 603, 2), (I/2, 713, 3)

Çün ulaldı oğul evermek gerek/Ağı atlas at katır virmek gerek

kaz: Perde ayaklılardan, uzun, beyaz ve gri boyunlu, suda ve karada yaşayan, uçan, yabani veya evcil kuş. (I/1, 115, 5), (I/1, 115, 11), (I/1, 117, 4)

Görseñe şol kazı kim gelür geçer/Cümle bir kulavuza uymış uçar

koç: Damızlık erkek koyun. (II/1, 325, 9)

Kesmedi anı bıçağ u geldi koç/Ne sebebden aña kurbân oldı koç

kunduz: Kemirgenlerden, kuyruğu geniş ve yassı, art ayak parmaklarının arası perdeli, ağaçları kemirerek beslenen, su kıyılarında yaşayan, yuvalar ve su setleri kuran, postu değerli bir hayvan. (I/2, 1005, 1)

Kağum u sincâb u kunduz u semür/EI viriçek kim gerekse ol geyür

kurd: Köpekgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan. (I/2, 703, 6), (I/2, 779, 5), (I/2, 779, 7), (II/1, 327, 7), (II/2, 537, 5), (II/2, 591, 4)

Âdem ü perî vü cinnî kurd u kuş/Buyruğında ger inişdür ger yoğuş

kuş: Yumurtlayan omurgalılarından, akciğerli, sıcak kanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı. (I/1, 79, 11), (I/1, 161, 2), (I/2, 703, 6), (I/2, 889, 2), (II/1, 9, 5), (II/1, 9, 8), (II/1, 79, 3), (II/1, 327, 7), (II/1, 357, 6), (II/2, 537, 5), (II/2, 569, 5), (II/2, 717, 6)

Kime degdi ançılayın saltanat/Kim gelüp kuşlar açar-ıdı kanat

kuzı: Koyun yavrusu. (I/1, 47, 10)

Süklünüp bişmiş kuzı söz virdi hem//Eytdi benden yime zehr-âlüdeyem

merkeb: Binek eşek. (I/1, 273, 7), (I/2, 1041, 2), (I/2, 1095, 7), (I/2, 1113, 5), (II/1, 9, 7)

Birisi hayvân-durur merkeb içün/Gör niçe rāhat virür ol dün ü gün

Rağş: Gösterişli at, Zaloğlu Rüstem'in atı. (II/2, 555, 3)

Rüstem'ün Rağş adlu atı var-ıdı/Eyle bil kim kendüziyle yār-ıdı

semür: Kuzey Avrupa'da yaşayan, çok yumuşak ve ince tüyleri olan, postu için avlanan küçük hayvan. (I/2, 1005, 1)

Kaķum u sincāb u ķunduz u semūr/El viriķek kim gerekse ol geyūr

sincāb: Sincapgillerden, aķaķlarda yaŗayan, daha ķok yemiŗle beslenen, ķok tūylū, uzun kuyruklu, ince gōvdeli bir hayvan. (I/2, 1005, 1)

Kaķum u sincāb u ķunduz u semūr/El viriķek kim gerekse ol geyūr

ŗīr: Arslan. (II/1, 359, 7), (II/2, 551, 7)

Hem bahādur ķopdı bunlardan dilīr/Uñradı bu 'ālem iķre hemķū ŗīr

ŗīr-i ner: Erkek arslan. (II/1, 99, 4)

ŗōyle degmiŗdūr aña Hāķ'dan hūner/Kim zebūndur ileyinde ŗīr-i ner

tāzī: Arap atı. (I/1, 321, 8), (II/2, 691, 7)

Yōridi sultān ķamu begler bile/Yidilūrdi tāzī yedekler bile

toñuz: Ćift parmaklılardan, eti ve yaķı iķin beslenen evcil hayvan. (I/1, 235, 12)

Gerķi kim geydi pilūn gūtdi toñuz/Ne ziyān oldı ol Abdurrezzaķ'a

tūtī: Papaķan. (II/2, 607, 6)

Ćunki bunlar dil aķup sōyleyeler/Būlbūli tūtīyi māt eyleyeler

ţuyūr: Kuŗlar, uķucular. (I/1, 35, 11), (I/1, 49, 2), (I/1, 173, 5), (I/1, 175, 4), (I/2, 1021, 1), (II/1, 7, 6)

Ger vuķūŗ u ger ţuyūr ger ins ū cin/Gōzleyūben gōrmedi kendū cānın

vuķūŗ: Yabani hayvanlar. (I/1, 35, 11), (I/1, 49, 2), (I/1, 173, 5), (I/1, 175, 4), (I/2, 1021, 1), (II/1, 327, 7)

Ger vuķūŗ u ger ţuyūr ger ins ū cin/Gōzleyūben gōrmedi kendū cānın

yılan: Sūrūngenlerden, ayaksız, ince ve uzun olanlarının genel adı. (I/1, 435, 8), (I/1, 437, 1)

Yir iķinden hem ķıķar 'ifrit yılan/ŗol bihiŗtde Ādem'e dūŗmān olan

4.3.Beden ve Organlar

a'zā: Organ, vūcut parķaları. (I/1, 41, 2), (I/1, 83, 7), (I/1, 101, 10), (I/1, 219, 10), (I/1, 221, 5), (I/1, 223, 8), (I/1, 269, 8), (I/1, 301, 2), (I/1, 421, 3), (I/1, 421, 8), (I/2, 749, 5), (I/2, 913, 10), (I/2, 933, 1), (I/2, 953, 4), (I/2, 1059, 1), (I/2, 1075, 1), (I/2,

1077, 2), (II/1, 233, 1), (II/1, 233, 5), (II/1, 267, 5), (II/1, 273, 8), (II/1, 273, 9), (II/1, 467, 7), (II/1, 475, 1), (II/2, 701, 2), (II/2, 711, 9), (II/2, 723, 11), (II/2, 737, 2), (II/2, 831, 7)

Cümle a'zā şükr aña kılsa gerek/Ne'ydügin ü n'olduğın bilse gerek

beden: Vücut. (I/1, 223, 7), (I/1, 285, 7), (I/1, 393, 1), (I/1, 397, 5), (I/1, 405, 4), (I/1, 419, 7), (I/1, 469, 6), (I/1, 497, 3), (I/1, 519, 6), (I/1, 531, 3), (II/2, 605, 11), (II/2, 609, 8), (II/2, 705, 3), (II/2, 1057, 3), (II/1, 173, 10), (II/1, 181, 5), (II/1, 459, 1), (II/1, 465, 4), (II/2, 861, 11)

Evliyādur nefse İmān örgeden/Yoğsa kâfir dutdı cümle ƣal'ayı

beden-i insān: İnsan vücudu. (I/2, 555, 11)

... beden-i insāna erzānı kıldı...

cism-i ādemī: insan vücudu (II/1, 249, 11)

Şol 'aleyküm bi's-sevādi'l-a'zāmī/Ma'nide oldur bu cism-i ādemī

cism-i hayvān: Hayvan vücudu (I/2, 539, 1)

Bir ƣat andan içerüki ƣatı ƣap/Cism-i hayvāndur olur hem ol ƣarāb

cism-i insānī: İnsan vücudu. (I/2, 539, 2)

Bir ƣat ol lüb kim ƣozuñ cānıdur ol/Şöyle bil kim cism-i insānıdır ol

endām: Vücut, beden. (I/1, 11, 10), (I/2, 909, 2), (I/2, 931, 10)

Yidi yidi yaradupdur hem-çünān/Yidi endām u yidi ƣat āsımān

gövde: İnsan bedeni. (I/1, 527, 9), (I/2, 933, 11), (I/2, 963, 8), (I/2, 985, 8), (I/2, 985, 9), (I/2, 1039, 9), (I/2, 1041, 5), (I/2, 1041, 7), (I/2, 1043, 1), (I/2, 1051, 2), (I/2, 1065, 5), (I/2, 1067, 5), (II/1, 63, 3), (II/1, 345, 2), (II/1, 477, 4), (II/1, 477, 5), (II/2, 531, 6)

Mūsa kim ƣarnı-durur ol gövdenüñ/Manşıbı püyendeliğ geldi anuñ

havāss-ı hamse: Beş duyu. (I/2, 623, 10)

... havāss-ı hamse ve fark-ı beyne...

ƣālīb-ı beden: Beden kalıbı, vücut. (I/2, 1037, 7)

...idüp ƣālīb-ı bedende sākin oldı...

ķışr: Kabuk, insan bedeni. (I/1, 275, 7), (I/1, 275, 8)

Eyüsinden yavuzın seçmek gerek/Mağzın alup ķışrını saçmak gerek

şurat: Vücut, beden, suret, görünüş. (I/1, 85, 8), (I/1, 147, 6), (I/1, 157, 6), (I/1, 229, 5), (I/1, 229, 6), (I/1, 229, 7), (I/1, 253, 4), (I/1, 253, 6), (I/1, 253, 11), (I/1, 301, 2), (I/1, 389, 8), (I/1, 417, 11), (I/1, 457, 5), (I/1, 459, 6), (I/1, 459, 8), (I/1, 503, 2), (I/1, 507, 3), (I/1, 515, 2), (I/1, 515, 11), (I/2, 685, 2), (I/2, 785, 4), (I/2, 889, 4), (I/2, 961, 8), (I/2, 961, 10), (I/2, 985, 7), (I/2, 1061, 7), (I/2, 1089, 8), (I/2, 1107, 3), (II/1, 37, 10), (II/1, 199, 11), (II/1, 243, 9), (II/1, 295, 8), (II/1, 297, 2), (II/1, 453, 7), (II/1, 459, 1), (II/1, 469, 3), (II/1, 487, 3), (II/2, 645, 7), (II/2, 851, 1), (II/2, 959, 1)

Bil kim ol demden berü cümle gelen/Bir şurattur Hāķ yolına yār olan

şurat evi: Vücut evi. (I/1, 397, 7)

Eyle şan iki direk durmuş-durur/Bu şurat evini götürmüş-durur

şurat gemisi: Vücut gemisi. (II/1, 301, 9)

Ya'ni kim 'aķluñ gerek fikri ola/Ol fikirten bu şurat gemsi tola

şurat şehri: Vücut şehri. (I/1, 457, 8), (II/1, 265, 9), (II/1, 275, 4)

Bu şurat şehri maķāmdur mu'teber/Ger niçe kim görünürse muhtaşar

şurat tahtı: Vücut tahtı. (I/1, 503, 5)

Cān oŗurmuşdur şurat tahtında hōş/Tapuda ol dörd hāřif durmuşdur uş

şüret: İnsan vücudu, görünüş. (I/1, 253, 4), (I/1, 253, 5), (I/1, 269, 7), (I/1, 273, 11), (I/1, 275, 1), (I/1, 277, 11), (I/1, 279, 2), (I/1, 279, 9), (I/1, 279, 10), (I/1, 281, 4), (I/1, 285, 3), (I/1, 345, 1), (I/1, 347, 11), (I/1, 373, 1), (I/1, 379, 6), (I/1, 383, 8), (I/1, 409, 8), (I/1, 417, 8), (I/1, 419, 3), (I/1, 421, 8), (I/1, 507, 2), (I/1, 515, 1), (I/1, 515, 2), (I/1, 515, 3), (I/1, 515, 4), (I/1, 515, 5), (I/1, 515, 6), (I/2, 591, 4), (I/2, 629, 10), (I/2, 671, 7), (I/2, 683, 4), (I/2, 683, 8), (I/2, 687, 1), (I/2, 749, 5), (I/2, 755, 2), (I/2, 791, 9), (I/2, 907, 9), (I/2, 919, 2), (I/2, 919, 9), (I/2, 919, 10), (I/2, 921, 2), (I/2, 921, 7), (I/2, 955, 8), (I/2, 963, 6), (I/2, 965, 6), (I/2, 1001, 3), (I/2, 1001, 4), (I/2, 1001, 5), (I/2, 1009, 2), (I/2, 1037, 9), (I/2, 1041, 8), (I/2, 1047, 5), (I/2, 1059, 7), (I/2, 1061, 7), (I/2, 1061, 8), (I/2, 1061, 9), (I/2, 1061, 10), (I/2, 1063, 9), (I/2, 1063, 10), (I/2, 1063, 11), (I/2, 1065, 7), (I/2, 1065, 8), (I/2, 1069, 5), (I/2, 1069, 6), (I/2, 1075, 2), (I/2, 1083, 2), (I/2, 1089, 2), (I/2, 1089, 7), (I/2, 1089, 10), (I/2, 1093, 7),

(I/2, 1095, 3), (I/2, 1095, 4), (I/2, 1095, 6), (I/2, 1097, 2), (I/2, 1121, 4), (I/2, 1121, 5), (II/1, 173, 10), (II/1, 175, 6), (II/1, 243, 10), (II/1, 243, 11), (II/1, 269, 8), (II/1, 271, 1), (II/1, 273, 7), (II/1, 275, 1), (II/1, 275, 2), (II/1, 295, 11), (II/1, 299, 3), (II/1, 303, 11), (II/1, 341, 5), (II/1, 435, 2), (II/1, 467, 2), (II/1, 467, 3), (II/1, 467, 4), (II/1, 467, 6), (II/1, 469, 3), (II/1, 469, 4), (II/1, 469, 6), (II/1, 469, 7), (II/1, 471, 1), (II/1, 471, 5), (II/1, 471, 8), (II/1, 471, 9), (II/1, 473, 1), (II/1, 475, 1), (II/1, 477, 3), (II/1, 477, 10), (II/2, 591, 4), (II/2, 605, 3), (II/2, 645, 8), (II/2, 723, 4), (II/2, 845, 6), (II/2, 851, 11), (II/2, 853, 1), (II/2, 931, 8)

Hāl daḥī ayruksıdur sūret daḳı/Hıç maḳāmda bu şurat ḳalmaz baḳı

ten: Vücut. (I/1, 9, 9), (I/1, 29, 5), (I/1, 31, 4), (I/1, 39, 10), (I/1, 39, 11), (I/1, 41, 8), (I/1, 41, 9), (I/1, 41, 10), (I/1, 41, 11), (I/1, 151, 5), (I/1, 153, 11), (I/1, 155, 4), (I/1, 155, 6), (I/1, 155, 7), (I/1, 155, 9), (I/1, 157, 10), (I/1, 159, 8), (I/1, 159, 9), (I/1, 159, 10), (I/1, 159, 11), (I/1, 161, 1), (I/1, 161, 2), (I/1, 161, 4), (I/1, 163, 11), (I/1, 165, 1), (I/1, 167, 8), (I/1, 169, 5), (I/1, 169, 6), (I/1, 171, 4), (I/1, 173, 11), (I/1, 175, 1), (I/1, 175, 4), (I/1, 175, 5), (I/1, 175, 6), (I/1, 177, 7), (I/1, 207, 1), (I/1, 207, 2), (I/1, 223, 11), (I/1, 259, 7), (I/1, 267, 11), (I/1, 271, 1), (I/1, 279, 4), (I/1, 283, 7), (I/1, 305, 7), (I/1, 307, 1), (I/1, 307, 2), (I/1, 307, 3), (I/1, 381, 8), (I/1, 383, 3), (I/1, 387, 1), (I/1, 473, 7), (I/1, 473, 8), (I/1, 501, 4), (I/1, 503, 7), (I/1, 507, 10), (I/1, 509, 6), (I/1, 515, 1), (I/1, 515, 10), (I/1, 517, 6), (I/1, 523, 10), (I/2, 543, 1), (I/2, 543, 2), (I/2, 543, 9), (I/2, 551, 5), (I/2, 551, 6), (I/2, 553, 9), (I/2, 553, 10), (I/2, 563, 3), (I/2, 595, 3), (I/2, 597, 2), (I/2, 603, 11), (I/2, 611, 11), (I/2, 613, 5), (I/2, 613, 6), (I/2, 613, 7), (I/2, 767, 5), (I/2, 769, 2), (I/2, 775, 2), (I/2, 779, 5), (I/2, 779, 7), (I/2, 779, 9), (I/2, 781, 7), (I/2, 823, 3), (I/2, 873, 5), (I/2, 873, 10), (I/2, 881, 8), (I/2, 881, 10), (I/2, 883, 5), (I/2, 897, 8), (I/2, 901, 9), (I/2, 921, 7), (I/2, 921, 11), (I/2, 927, 3), (I/2, 931, 5), (I/2, 931, 8), (I/2, 933, 1), (I/2, 933, 8), (I/2, 937, 5), (I/2, 959, 11), (I/2, 961, 1), (I/2, 973, 10), (I/2, 999, 8), (I/2, 1001, 7), (I/2, 1001, 8), (I/2, 1003, 8), (I/2, 1007, 7), (I/2, 1007, 10), (I/2, 1019, 2), (I/2, 1021, 3), (I/2, 1035, 1), (I/2, 1039, 8), (I/2, 1039, 11), (I/2, 1065, 4), (I/2, 1067, 4), (I/2, 1069, 5), (I/2, 1069, 7), (I/2, 1071, 8), (I/2, 1077, 9), (I/2, 1077, 11), (I/2, 1079, 1), (I/2, 1079, 7), (I/2, 1083, 4), (I/2, 1085, 2), (I/2, 1085, 3), (I/2, 1085, 5), (I/2, 1091, 6), (I/2, 1115, 9), (II/1, 7, 9), (II/1, 13, 8), (II/1, 13, 11), (II/1, 15, 1), (II/1, 15, 2), (II/1, 37, 11), (II/1, 121, 11), (II/1, 171, 11), (II/1, 173, 2), (II/1, 175, 8), (II/1, 175, 9), (II/1, 175, 10), (II/1, 175, 11), (II/1, 177, 2), (II/1, 177, 3), (II/1, 177, 4), (II/1, 207, 7), (II/1, 219, 6), (II/1, 227, 5), (II/1, 269, 8),

(II/1, 295, 7), (II/1, 301, 1), (II/1, 313, 1), (II/1, 353, 2), (II/1, 393, 4), (II/1, 453, 1),
 (II/1, 465, 4), (II/1, 467, 9), (II/1, 469, 8), (II/1, 469, 9), (II/1, 469, 11), (II/1, 471, 8),
 (II/1, 473, 9), (II/1, 475, 2), (II/2, 523, 6), (II/2, 547, 1), (II/2, 551, 10), (II/2, 585, 3),
 (II/2, 631, 7), (II/2, 643, 9), (II/2, 661, 11), (II/2, 717, 6), (II/2, 737, 2), (II/2, 823, 9),
 (II/2, 833, 11), (II/2, 841, 5), (II/2, 861, 7), (II/2, 861, 8), (II/2, 861, 9), (II/2, 861, 11),
 (II/2, 865, 3), (II/2, 865, 6), (II/2, 869, 9), (II/2, 873, 1), (II/2, 879, 4), (II/2, 879, 9),
 (II/2, 881, 7), (II/2, 883, 7), (II/2, 889, 6)

Biline ezdād 'ālemde 'ayān/Çün ten ü cān çün zemīn ü āsīmān

ten tağı: Vücut dağı. (I/1, 219, 7), (I/1, 219, 9)

Geh başar nefsi 'aқıl serleşkeri/Ten tağından dağıdur bir bir eri

'użv: Organ. (II/1, 239, 8)

Қopa her 'użvından anuñ bir hüner/Ol yimişden yiyen ola pür hüner

vücūd: Vücut. (I/1, 83, 8), (I/1, 205, 3), (I/1, 381, 3), (I/1, 419, 4), (I/1, 467, 5), (I/1,
 503, 3), (I/1, 527, 6), (I/1, 529, 1), (I/1, 531, 7), (I/2, 533, 10), (I/2, 541, 11), (I/2,
 543, 7), (I/2, 987, 10), (I/2, 1063, 2), (II/1, 45, 11), (II/1, 275, 11), (II/1, 365, 1), (II/1,
 481, 5), (II/2, 617, 9), (II/2, 807, 11)

Çünki baş oldı vücūd oldı tamām/Hem rükū'u hem sücūd oldı tamām

vücūd: Hayvan vücudu. (I/2, 679, 7)

Çünki lezzet buldı hayvānda tamām/Dutdı ol hayvān vücūdında maқām

vücūd-ı ādemi: İnsan vücudu. (I/2, 995, 10), (II/1, 249, 1)

... vücūd-ı ādemi yidi tabaқа...

vücūd-ı insān: İnsan vücudu. (I/1, 455, 4)

...kim vücūd-ı insān bir şehre...

vücūd mescidi: Vücut. (I/1, 391, 1)

Қamu 'ālem bunda cem' olmış-durur/Bu vücūd mescidine tolmış-durur

4.3.1. İnsan Organları ve Bedenin Bölümleri

ağız: Yüzde, avurtlarda iki çene arasında ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye ve besinleri almaya yarayan boşluk. (I/1, 257, 9), (I/1, 301, 4), (I/1, 345, 5), (II/2, 585, 11), (II/2, 591, 1), (II/2, 1049, 6), (II/1, 265, 11), (II/2, 543, 4), (II/2, 543, 5), (II/2, 543, 8), (II/2, 669, 10), (II/2, 719, 1), (II/2, 719, 2), (II/2, 719, 3), (II/2, 719, 4)

Ağızı dünyā ni'metin yiyedura/Dili dünyā sözlerin diyüdura

alın: Alın. (I/1, 301, 5), (II/1, 153, 8), (II/1, 339, 5)

Göñülü gör kim neler gizlü-durur/Alına bak bir neler yazlu-durur

ana karnı: Anne karnı. (II/2, 917, 3), (II/1, 463, 9)

Ana karnından çü yigdür bu cihān/Āhret pes dahı yigdür bĩ-gümān

ana rahmi Anne rahmi. (II/2, 913, 7), (II/2, 953, 10), (II/1, 467, 5), (II/1, 479, 7)

Er bilinden çün iner nuṭfe tamām/Ana rahminden dutar mülk ü maḳām

avuç: Elin iç tarafı. (I/1, 29, 8), (I/1, 39, 11), (I/1, 191, 9), (I/1, 259, 11)

Var ne hōd biz bir avuç toprağ-ıduḳ/Ṭoprağ olmadın ho küllĩ yoḡ-ıduḳ

ayaḳ: Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü. (I/1, 71, 11), (I/1, 73, 6), (I/1, 73, 8), (I/1, 397, 6), (I/1, 397, 9), (I/1, 517, 5), (I/1, 517, 10), (I/1, 521, 3), (I/1, 521, 4), (II/2, 659, 10), (II/2, 677, 3), (II/2, 735, 11), (II/2, 777, 1), (II/2, 965, 7), (II/2, 1015, 9), (II/2, 1057, 11), (II/2, 1065, 9), (II/2, 1065, 10), (II/2, 1067, 7), (II/2, 1067, 9), (II/1, 95, 7), (II/1, 273, 3), (II/1, 273, 5), (II/1, 273, 6), (II/2, 723, 1), (II/2, 723, 3), (II/2, 723, 4), (II/2, 723, 5), (II/2, 723, 6), (II/2, 723, 7), (II/2, 723, 8), (II/2, 771, 10), (II/2, 917, 1)

Baş gibi vü göz gibi kulaḳ gibi/Dil gibi hem el gibi ayaḳ gibi

baḡr: Göğüs. (II/2, 593, 2), (II/2, 669, 11), (II/2, 907, 9)

Devlet anuñ kim aña yoldaş ola/Renc yimekten aña baḡrı baş ola

baldır: Bacaḡın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü, incik. (II/2, 1069, 7)

Çün bu nefis incükde baldırda-y-iken/Yügrür armaz dün ü gündüz uşbu ten

barmaḳ: Ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan boḡumlu, oynak, uzunca organların her biri. (I/1, 457, 10), (II/1, 233, 6), (II/1, 233, 7), (II/1, 233, 8), (II/1, 233, 10), (II/1, 233, 11), (II/1, 235, 1), (II/1, 235, 2), (II/1, 237, 3), (II/1, 241, 10),

(II/2, 529, 8), (II/2, 537, 3), (II/2, 537, 4), (II/2, 537, 5), (II/2, 537, 6), (II/2, 537, 7), (II/2, 537, 8)

Birisi gözdür biri kulağ-durur/Birisi dildür biri barmaq-durur

baş: Beyin, göz, kulak, burun, ağız gibi organları kapsayan vücudun üst veya önünde bulunan bölüm. (I/1, 19, 8), (I/1, 71, 11), (I/1, 83, 7), (I/1, 83, 8), (II/2, 777, 1), (II/2, 987, 4), (II/2, 1041, 4), (II/1, 319, 8), (II/1, 411, 8), (II/1, 415, 8), (II/1, 419, 4), (II/2, 549, 9), (II/2, 949, 6)

Mirrih'i gör kim niçe başlar biçer/Ol semā'da hareket eyler kan saçar

bazu: Kolun omuz ile dirsek arasındaki bölümünde bulunan şişkince kas kitlesi. (I/2, 1071, 11), (I/2, 1073, 2), (II/2, 551, 9), (II/2, 551, 10), (II/2, 553, 1), (II/2, 653, 1)

Bazular kuvvet dutar gürbüz olur/Bir kişi ol demde şankim yüz olur

beñiz: Yüz. (I/1, 415, 4), (I/1, 417, 10), (I/2, 947, 5), (I/2, 953, 3), (II/1, 113, 6), (II/2, 907, 9)

Kiler ü çartāk u anbārlar dolar/Aña qarşu issinüñ beñzi güler

beyin: Beyin organı. (I/2, 1075, 6), (I/2, 1075, 7), (I/2, 1075, 8)

Zīra vardı beynine çıkdı tamām/ 'Aql evinde taht urup dutdı maķām

bıyık: Üst dudak üzerinde çıkan kıllar. (I/1, 415, 9)

Güzin oldur ol zāhīre bağlayan/Ƙış içinde hōş bıyığın yağlayan

bil: bel (I/1, 103, 10), (I/1, 421, 7), (I/1, 507, 4), (I/2, 913, 7), (I/2, 1071, 8), (I/2, 1071, 9)

Geldiler Ādem bilinden sızdılar/Kimi doğru vardı kimi azdılar

boğaz: Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar. (I/2, 775, 3), (II/2, 541, 10), (II/2, 541, 11), (II/2, 543, 1), (II/2, 543, 3), (II/2, 543, 4)

Boğazumda çalınurdu iti bıçağ/Bir dağı kanda görem şunı i Hāğ

boy: Boy. (I/1, 417, 8), (I/1, 417, 10), (I/1, 521, 5), (I/1, 529, 7), (I/2, 637, 2), (I/2, 845, 10), (I/2, 873, 1), (II/1, 31, 8), (II/1, 479, 8), (II/2, 589, 3), (II/2, 843, 4)

Görseñe şüret biter boy uzanur/Et tolar u renk gelür yüz bezenür

boyun: Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi. (I/1, 55, 3), (I/1, 55, 4), (I/2, 863, 5), (I/2, 873, 2), (I/2, 929, 8), (II/1, 117, 1), (II/1, 151, 10), (II/1, 335, 5), (II/1, 357, 5), (II/1, 401, 6)

Şaldı kâfir boynına ol Zü'l-fiķār/Zü'l-fiķār'dan dü nīm oldı Zü'l-ħumār

bögr: Vücutta kaburga ile kalça arasındaki bölüm. (I/1, 507, 4)

Geh yüregın ağrıdur geh bögrini/Geh beli geh göksi ve geh yargını

burun: Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı. (I/1, 509, 5), (II/1, 265, 2), (II/1, 265, 7), (II/2, 575, 3), (II/2, 715, 11), (II/2, 717, 1), (II/2, 717, 4), (II/2, 717, 5), (II/2, 717, 11)

Yir yirin yol eyledi sızdı çıkar/Geh gözinden gāh burnından aķar

ciger: Akciğerle karaciğerin ortak adı. (I/2, 827, 1)

Eytdi iy miskīnlerüñ ħālin gören/V'iy cigerler zaħmına merhem uran

dil: Ağız boşluğunda tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun hareketli organ. (I/1, 25, 1), (I/1, 31, 1), (I/1, 71, 11), (I/1, 75, 8), (I/1, 91, 10), (I/1, 231, 9), (I/1, 235, 13), (I/1, 257, 9), (I/1, 305, 10), (I/1, 305, 11), (I/1, 399, 7), (I/1, 429, 4), (I/1, 457, 10), (I/1, 459, 2), (I/1, 463, 3), (I/1, 483, 5), (I/1, 525, 9), (I/2, 639, 10), (I/2, 689, 11), (I/2, 691, 3), (I/2, 749, 6), (I/2, 891, 11), (I/2, 899, 11), (I/2, 937, 9), (I/2, 1013, 1), (I/2, 1039, 10), (I/2, 1073, 9), (I/2, 1073, 11), (I/2, 1075, 3), (II/1, 21, 3), (II/1, 27, 4), (II/1, 39, 8), (II/1, 75, 7), (II/1, 85, 2), (II/1, 119, 11), (II/1, 129, 9), (II/1, 205, 2), (II/1, 229, 7), (II/1, 347, 5), (II/1, 347, 7), (II/1, 451, 2), (II/2, 533, 6), (II/2, 545, 2), (II/2, 609, 6)

Kim anı gözler baķup görmiş degül/Diller ol ilden ħaber virmiş degül

diş: Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organların her biri. (I/2, 875, 2), (II/1, 427, 4)

Bişdi odda düşdi diş ortasına/Uğradıysa bāri Tañrı dōstına

diz: Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiiği yer. (I/1, 507, 5), (I/2, 1069, 8), (I/2, 1069, 9)

Geh dutar dizin ü geh kollarını/Ya'ni kim açmak diler yollarını

der: Ter, derinin gözeneklerinden sızan sıvı. (II/1, 165, 5)

Çün Çalap 'ışkı vü peygamber deri/Sendedür sensin çiçekler serveri

el: Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü. (I/1, 67, 4), (I/1, 71, 11), (I/1, 101, 11), (I/1, 103, 1), (I/1, 103, 6), (I/1, 123, 2), (I/1, 241, 3), (I/2, 585, 10), (I/2, 585, 11), (I/2, 711, 3), (I/2, 763, 6), (I/2, 777, 1), (I/2, 781, 5), (I/2, 847, 1), (I/2, 855, 4), (I/2, 891, 8), (I/2, 913, 1), (I/2, 965, 7), (I/2, 1057, 11), (I/2, 1119, 7), (II/1, 235, 5), (II/1, 241, 1), (II/1, 273, 6), (II/1, 309, 10), (II/1, 327, 4), (II/1, 335, 5), (II/1, 453, 9), (II/1, 471, 10), (II/2, 529, 8), (II/2, 533, 6), (II/2, 535, 2), (II/2, 535, 9), (II/2, 535, 10), (II/2, 535, 11), (II/2, 537, 3), (II/2, 557, 1), (II/2, 557, 8), (II/2, 559, 2), (II/2, 631, 2), (II/2, 721, 2), (II/2, 721, 6), (II/2, 721, 7), (II/2, 723, 1), (II/2, 771, 10), (II/2, 833, 10), (II/2, 885, 1), (II/2, 913, 10), (II/2, 949, 4)

Dīn kılıcın ellerine aldılar/Taġrı'ya düpdüz tevekkül kıldılar

et: İnsan ve hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka. (I/1, 259, 7), (I/1, 417, 8), (I/2, 779, 7), (I/2, 913, 9), (I/2, 1001, 4), (I/2, 1001, 5), (II/1, 357, 3), (II/1, 479, 9)

Kocalıçak kişi olur ten za'ıf/Gitdi kuvvet gitdi et oldu naġıf

göküs: Vücutun boyunla karın arasında bulunan ve yürek, akciğer gibi organları içine alan bölümü. (I/1, 507, 4), (I/1, 517, 3), (I/1, 519, 1), (I/1, 519, 2), (I/1, 525, 8), (I/1, 525, 9), (I/1, 525, 10), (I/1, 529, 10), (I/2, 587, 8), (II/1, 365, 1)

Geh yüregın aġrıdır geh bögrını/Geh beli geh göksi ve geh yargını

göz: Görme organı. (I/1, 25, 1), (I/1, 31, 1), (I/1, 65, 6), (I/1, 71, 11), (I/1, 77, 4), (I/1, 97, 9), (I/1, 97, 10), (I/1, 97, 11), (I/1, 155, 11), (I/1, 187, 5), (I/1, 187, 9), (I/1, 187, 10), (I/1, 243, 5), (I/1, 249, 7), (I/1, 251, 6), (I/1, 255, 8), (I/1, 257, 10), (I/1, 269, 3), (I/1, 301, 3), (I/1, 325, 4), (I/1, 395, 1), (I/1, 407, 5), (I/1, 457, 10), (I/1, 459, 2), (I/1, 459, 3), (I/1, 469, 1), (I/1, 477, 4), (I/1, 509, 5), (I/2, 553, 6), (I/2, 555, 5), (I/2, 561, 5), (I/2, 623, 8), (I/2, 633, 10), (I/2, 649, 2), (I/2, 659, 11), (I/2, 703, 7), (I/2, 745, 9), (I/2, 789, 3), (I/2, 793, 9), (I/2, 797, 7), (I/2, 877, 10), (I/2, 945, 6), (I/2, 965, 7), (I/2, 975, 8), (I/2, 977, 6), (I/2, 977, 8), (I/2, 977, 9), (I/2, 977, 10), (I/2, 981, 2), (I/2, 995, 2), (I/2, 1015, 8), (I/2, 1023, 7), (I/2, 1023, 9), (I/2, 1023, 11), (I/2, 1039, 9), (I/2, 1063, 7), (I/2, 1073, 11), (I/2, 1075, 3), (I/2, 1075, 4), (II/1, 11, 10), (II/1, 19, 5), (II/1, 31, 1), (II/1, 39, 4), (II/1, 57, 2), (II/1, 75, 8), (II/1, 101, 5), (II/1, 113, 1), (II/1, 113, 9), (II/1, 115, 3), (II/1, 121, 8), (II/1, 145, 6), (II/1, 157, 4), (II/1,

169, 8), (II/1, 213, 8), (II/1, 217, 2), (II/1, 229, 7), (II/1, 239, 11), (II/1, 247, 6), (II/1, 261, 10), (II/1, 279, 3), (II/1, 313, 6), (II/1, 337, 8), (II/1, 343, 7), (II/1, 353, 3), (II/1, 377, 10), (II/1, 391, 7), (II/1, 391, 8), (II/1, 391, 9), (II/1, 391, 10), (II/1, 407, 5), (II/1, 407, 9), (II/1, 423, 2), (II/1, 423, 10), (II/1, 423, 11), (II/1, 425, 10), (II/1, 447, 3), (II/1, 451, 10), (II/1, 459, 7), (II/2, 527, 6), (II/2, 545, 3), (II/2, 591, 6), (II/2, 635, 10), (II/2, 635, 11), (II/2, 637, 3), (II/2, 647, 8), (II/2, 655, 9), (II/2, 667, 8), (II/2, 701, 2), (II/2, 705, 1), (II/2, 705, 2), (II/2, 705, 4), (II/2, 705, 5), (II/2, 705, 6), (II/2, 713, 8), (II/2, 713, 10), (II/2, 715, 1), (II/2, 715, 10), (II/2, 733, 7), (II/2, 735, 6), (II/2, 737, 10), (II/2, 757, 10), (II/2, 767, 1), (II/2, 771, 9), (II/2, 803, 3), (II/2, 829, 5), (II/2, 831, 6), (II/2, 833, 9), (II/2, 839, 1), (II/2, 907, 9)

Kim anı gözler bakup görmiş degül/Diller ol ilden haber virmiş degül

gözyaşı: Gözyaşı bezlerinin salgıladığı duru sıvı damlacıklarından her biri. (I/1, 205, 10), (I/1, 235, 9), (I/2, 813, 6)

Sende şādī kopduğı ol nūr gibi/Қayғu bulıt gözyaşı yağmur gibi

hāzime: Sindirici, mide. (II/1, 267, 7)

Tā anı ol hāzime hażm eyleye/ Ğādiye anuñla şehri toylaya

ilik: İlik. (I/1, 417, 10), (I/2, 999, 5), (I/2, 999, 7), (I/2, 999, 8)

Boy u süñük artar u ilik dolar/Ferr u şādī açılur beñzi güler

incük: Diz kapağı ile topuk arası. (I/2, 1067, 11), (I/2, 1069, 1), (I/2, 1069, 3), (I/2, 1069, 7)

Nefsün incükdür ikinci menzili/Geldi bu kez anda қurdı maħfili

қafā: Kafa. (I/2, 1077, 4)

Çün қafā baғlu-durur қанча gide/Ğussa yimekdür işi ayruқ n'ide

қalb: Kalp. (I/1, 221, 7), (I/1, 221, 8), (I/2, 625, 1)

Қalb anuñçun didi aña ulular/Kim bu şahşı һayra şerre ol ular

қан: kan (I/1, 19, 8), (I/1, 153, 11), (I/1, 207, 1), (I/1, 297, 2), (I/1, 315, 6), (I/1, 383, 7), (I/2, 551, 6), (I/2, 603, 11), (I/2, 605, 1), (I/2, 793, 9), (I/2, 797, 7), (I/2, 913, 9), (I/2, 915, 9), (I/2, 915, 11), (I/2, 959, 10), (I/2, 1001, 1), (I/2, 1001, 2), (I/2, 1001, 3), (I/2, 1001, 4), (I/2, 1057, 7), (II/1, 113, 1), (II/1, 453, 1), (II/1, 479, 9)

Mirrih'i gör kim niçe başlar biçer/Ol semā'da harket eyler kan saçar

ķarın: İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi. (I/1, 121, 9), (I/1, 141, 9), (I/1, 243, 3), (I/1, 319, 9), (I/1, 517, 4), (I/1, 517, 11), (I/1, 521, 9), (I/1, 527, 9), (II/2, 555, 5), (II/2, 663, 8)

Gider-idi ķarnı aç göñli yavuz/Ne zavāda var bile ne ķulavuz

ķaş: Kaş. (I/2, 811, 1)

Görklü yüz ārāyişin senden düzem/Ķaşda gözde senüñ içün cān üzem

ķaţaru'l-bevl: Sidik damlaları. (I/1, 509, 6)

Geh ķaţaru'l-bevl olur bir bir ŧamar/Geh teninden çözilür bir bir ŧamar

ķol: Kol. (I/1, 103, 1), (I/1, 507, 5), (II/1, 229, 8), (II/2, 529, 7), (II/2, 535, 2), (II/2, 535, 4), (II/2, 535, 5), (II/2, 535, 6), (II/2, 535, 7), (II/2, 535, 8), (II/2, 535, 9), (II/2, 559, 3)

Ele degin biriküp geldi ķoluñ/Anda geldi biş budak oldu elüñ

ķoyun: Göğüsle giysi arası. (I/1, 351, 1), (II/1, 151, 10)

Şuña beñzer kim üşimiş ilanı/Isıdasan ķoynuñ içinde anı

ķulaķ: işitme organı (I/1, 25, 2), (I/1, 29, 11), (I/1, 77, 10), (I/1, 79, 3), (I/1, 187, 7), (I/1, 187, 9), (I/1, 255, 9), (I/1, 257, 8), (I/1, 301, 3), (I/1, 345, 6), (I/1, 457, 10), (I/1, 459, 2), (I/1, 459, 4), (I/1, 463, 1), (I/1, 463, 3), (I/1, 463, 4), (I/1, 463, 5), (I/1, 463, 8), (I/1, 465, 8), (I/2, 583, 1), (I/2, 965, 7), (I/2, 995, 3), (I/2, 1015, 11), (I/2, 1039, 10), (I/2, 1073, 11), (I/2, 1075, 3), (I/2, 1075, 4), (II/1, 101, 5), (II/1, 239, 11), (II/1, 259, 10), (II/1, 313, 6), (II/1, 377, 10), (II/1, 391, 7), (II/1, 391, 8), (II/1, 391, 9), (II/1, 391, 10), (II/1, 423, 10), (II/1, 423, 11), (II/2, 543, 6), (II/2, 545, 3), (II/2, 697, 4), (II/2, 705, 1), (II/2, 705, 2), (II/2, 705, 4), (II/2, 705, 5), (II/2, 705, 6), (II/2, 711, 10), (II/2, 713, 4), (II/2, 713, 7), (II/2, 767, 1), (II/2, 803, 3)

Hem ķulaķ işitmedükdür adını/Hıç kimesne bilmedükdür dadını

ķursaķ: Karın. (I/1, 437, 1), (I/1, 461, 4), (I/1, 461, 8), (I/1, 483, 10), (I/1, 495, 6), (I/2, 587, 2), (I/2, 875, 4)

Ol yılanlar ķursağında zehr olur/Her kim aña sataşursa ķahr olur

ķüt-ı cān: canın gıdası, nefes (I/1, 281, 10)

Birisi anuñ nefesdür kıt-ı cān/Biri āvāzdur kim ol cāna nişān

ma'de: Mide. (I/1, 381, 8), (I/1, 421, 10), (I/2, 953, 3), (I/2, 1069, 5)

Ma'deñi ħall eyleyen oddur senüñ/Anuñ-ıla kıyım olur bu tenüñ

mi'de: Omurgalılarda sindirim sisteminin, yemek borusu ile on iki parmak bağırsağı arasında besinlerin sindirime hazır duruma getirildiğı, omurgasız hayvanlarda sindirim kanalının bu bölgeye karşılık olan bölgesi. (I/2, 591, 5), (II/1, 267, 6)

Yidügi siñmez-ise şerbet içer/Ol dutılmış mi'deyi şerbet açar

nuġfe: Döl suyu, sperm. (I/2, 913, 7), (II/1, 467, 5)

Er bilinden çün iner nuġfe tamām/Ana rahminden dutar mülk ü maķām

öyken: Akciğer. (II/1, 265, 2), (II/2, 541, 4), (II/2, 541, 5), (II/2, 541, 6), (II/2, 541, 7), (II/2, 541, 9), (II/2, 541, 10)

Ol burundur kim nefes işler müdām/İner öykende dutar mülk ü maķām

şaç: Başın derisini kaplayan kıllar. (I/1, 51, 1), (I/1, 421, 7), (I/1, 421, 7), (I/2, 789, 4), (II/1, 415, 10), (II/1, 419, 9)

Ve'd-đuġā ve'l-leyl řanuķdur ol yüze/Şaçı dündür yüzi beñzer gündüze

saķal: Yetişkin erkeklerde yanak ve çenede çıkan kıllar. (I/1, 421, 7), (II/1, 415, 10), (II/1, 419, 9)

Görseñe kim dürlü cevher dökilür/Şaç u saķal aģarur bil bükilür

siñir: Sinir. (I/2, 999, 9)

Süñük üstinde yine bir kıat siñir/Dartılıpdur döşenüpdür bir bir

şulb: Omurga kemiğı, bel kemiğı. (I/1, 521, 3), (II/1, 479, 7)

Cümle ħalkı şulbına almış-ıdı/Bunlara kendü ayağ olmış-ıdı

şüret gözi: Göz, ten gözü. (I/1, 153, 3), (I/2, 635, 3), (II/1, 79, 4)

Gör bu ma'nıde neler gizlü-durur/Anı bu şüret gözi kıanda görür

süñük: Kemik. (I/1, 417, 10), (I/1, 519, 2), (I/2, 779, 7), (I/2, 913, 10), (I/2, 999, 7), (I/2, 999, 8), (I/2, 999, 9), (I/2, 999, 10)

Boy u süñük artar u ilik dolar/Ferr u şādī açılır beñzi güler

şahsuñ süksini: Kişinin başı. (I/2, 1077, 10)

Çünkü vardı geçdi bu kez sekseni/Çıktı başdan düşdi şahsuñ süksini

şikem: Karın, mide. (I/1, 397, 9), (I/1, 397, 10), (I/1, 399, 2), (I/1, 521, 7)

Hem ayak yoxaru püşt ü şikem/Ne'ydügin diñler-iseñ eydivirem

ţamar: Canlı varlıklarda kanın veya besleyici sıvıların dolaştığı kanal. (I/1, 349, 8), (I/1, 383, 7), (I/1, 509, 6), (I/2, 551, 6), (I/2, 603, 11), (I/2, 959, 10), (I/2, 999, 11), (I/2, 1001, 1)

Ne duz etmek bilür ü ne konşılık/ţamarında yox-durur hiç toğrulık

ten gözi: Göz. (I/1, 307, 3), (II/1, 313, 4)

Ten ile maşşud ele girmeyiser/Haş cemālin ten gözi görmeyiser

ten kulağı: Kulak. (II/1, 313, 4)

Ten kulağı işidimez bu sözi/Görimez ma'ni yüzün bu ten gözi

ter: Yaş. (I/1, 21, 9), (I/1, 205, 7), (I/2, 803, 9), (II/1, 353, 11), (II/2, 653, 1), (II/2, 697, 6), (II/2, 927, 7), (II/2, 945, 7)

Gör ma'ādinden niçe cevher biter /Kuvvetinden niçe huşş u ter biter

uyluğ: Kalçadan dize kadar olan bacak bölümü. (I/2, 1069, 8), (I/2, 1069, 9), (I/2, 1069, 10), (I/2, 1069, 11), (I/2, 1071, 3), (I/2, 1071, 6), (I/2, 1071, 7), (I/2, 1071, 8)

Tā varınça oğlan on dört yaşına/Nefs çıkar uyluğ uçı diz başına

yağrı: Sırt. (I/1, 507, 4), (I/2, 1071, 9), (I/2, 1071, 10), (I/2, 1073, 2), (II/2, 529, 7), (II/2, 533, 10), (II/2, 533, 11), (II/2, 535, 1), (II/2, 535, 2), (II/2, 535, 3), (II/2, 535, 4), (II/2, 553, 1)

Geh yüregün ağrıdur geh bögrini/Geh beli geh göksi vü geh yağrını

yañağ: Yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü. (II/2, 909, 1)

Kendü hilmi kendü hālin örtedir/Gerçi kim yaşı yañağın yırtadur

yaş: Gözyaşı. (I/2, 789, 3), (I/2, 797, 7), (II/1, 113, 1), (II/1, 137, 9), (II/1, 157, 4), (II/2, 907, 9), (II/2, 909, 1)

Kimi görse aña karşı yirmüre/Gözlerinden durmadın yaş dormura

yumruğ: Parmakların kapanmasıyla elin aldığı biçim. (I/1, 143, 8), (I/2, 847, 2), (I/2, 875, 1)

Savaş oldu cümle örü durdılar/Yumruğ-ıla birbirin urdılar

yürek: Göğüs boşluğunda, iki akciğerin arasında olan, vücuda kan dağıtan organ, kalp. (I/1, 507, 4), (II/2, 555, 5)

Geh yüregın ağırdur geh bögrini/Geh beli geh göksi ve geh yargını

yüz: Yüz. (I/1, 21, 4), (I/1, 49, 11), (I/1, 51, 1), (I/1, 81, 8), (I/1, 81, 10), (I/1, 81, 11), (I/1, 83, 1), (I/1, 139, 8), (I/1, 177, 9), (I/1, 231, 2), (I/1, 291, 4), (I/1, 301, 3), (I/1, 327, 2), (I/1, 353, 7), (I/2, 633, 7), (I/2, 637, 2), (I/2, 665, 4), (I/2, 749, 4), (I/2, 811, 1), (I/2, 881, 4), (I/2, 923, 6), (I/2, 945, 6), (I/2, 947, 3), (I/2, 979, 4), (I/2, 1007, 9), (I/2, 1023, 3), (I/2, 1023, 4), (I/2, 1023, 7), (I/2, 1023, 11), (I/2, 1039, 9), (I/2, 1047, 11), (I/2, 1049, 7), (I/2, 1111, 11), (I/2, 1115, 10), (II/1, 25, 1), (II/1, 39, 11), (II/1, 59, 6), (II/1, 67, 4), (II/1, 99, 8), (II/1, 135, 3), (II/1, 141, 8), (II/1, 143, 6), (II/1, 145, 6), (II/1, 147, 5), (II/1, 149, 11), (II/1, 155, 5), (II/1, 157, 5), (II/1, 159, 8), (II/1, 161, 7), (II/1, 167, 1), (II/1, 171, 9), (II/1, 177, 8), (II/1, 199, 6), (II/1, 209, 11), (II/1, 277, 1), (II/1, 325, 11), (II/1, 375, 10), (II/1, 389, 11), (II/1, 415, 10), (II/1, 479, 8), (II/2, 587, 11), (II/2, 589, 3), (II/2, 591, 6), (II/2, 603, 4), (II/2, 621, 9)

Yili bir gör kim neler eyler neler/Ol semâ'da ya'ni yüzler tâzeler

4.3.2.Hayvan Organları ve Bedenin Bölümleri

bâl: Kanat. (I/2, 975, 10), (II/1, 285, 8), (II/2, 889, 6)

Her kimüñ kim perr ü bâli 'ışk ola/Hâşa kim ol kimsene yirde kıala

bil: Hayvanın beli. (I/1, 517, 4)

Bil ve kıarın oldu mülk hayvâna hem/Ya'ni kim nefis tahtıdur püşt ü şikem

deri: İnsan ve hayvan vücudunu kaplayan tüy, kıl veya pulla kaplı örtü. (I/1, 517, 11), (I/2, 1001, 6), (I/2, 1005, 4)

Hem bu kıarın oldu ol hayvân yiri/Görseñe kıaplapdur anı bir deri

hayvân derisi: Hayvan derisi. (I/2, 1005, 2)

Ṭon olur çok dürlü hayvân derisi/Geyür andan hâş u 'âm her birisi

ḥayvān tüsi: Hayvan tüyü. (I/2, 1003, 9)

Var-durur bir kat daḥi ḥayvān tüsi/Hırka vü peşmīne şōfdur kamusı

kanat: Kuş kanadı. (I/1, 79, 11), (II/1, 371, 4), (II/1, 447, 8), (II/2, 857, 7), (II/2, 889, 5)

Kime degdi ançılayın saltanat/Kim gelüp kuşlar açar-ıdı kanat

kanatlu: Kanatlı. (II/1, 79, 3)

Geh görürler bir kanatlu kuş gibi/Beñzemez bu halka anuñ tertibi

perr: Kanat. (I/2, 975, 10), (II/1, 285, 8), (II/2, 889, 6)

Her kimüñ kim perr ü bāli 'ışk ola/Hāşa kim ol kimsene yirde kala

tüy: Hayvan derisi üzerinde bulunan ince kıl. (I/1, 523, 11)

Nitekim ḥayvān toḡadur tüy-ile/Tüsi artadur bile kendü-y-ile

4.4.Bitkiler

aḡaç: Ağaç. (I/1, 47, 6), (I/1, 129, 1), (I/1, 453, 4), (I/2, 683, 8), (II/1, 43, 1), (II/1, 239, 1), (II/1, 239, 6), (II/1, 257, 6), (II/2, 631, 1), (II/2, 651, 9), (II/2, 949, 2)

Mu'cizātın şerḥ idersem bĩ-şümār/Taş nuṭka geldi aḡaç virdi bār

arpa: Arpa. (I/2, 711, 8)

Ol nebātdan maḡşudum nedür diyem/Arpa buḡdaydur kim eydürsin yiyem

baḡla: Bakla, taneleri badiç içinde olan bir bitki. (I/1, 523, 6)

Bitdi baḡla şinhiyār çün kıldı nāz/Sarmusaḡ hem mercümeḡ ü hem piyāz

baş: Arpa, buḡday gibi ekinin uç kısmı. (I/2, 873, 10)

Altına aldı dögen sürdi yire/Baş u ten saḡ komadı ol servere

berg-i giyāh: Ot yaprağı. (II/1, 455, 2)

Eyle müstaḡnĩ bu mülkden ol ilāh/Kim degül mülk anda bir berg-i giyāh

budaḡ: Ağacın dal olacak sürgünü. (I/1, 103, 1), (I/2, 677, 3), (I/2, 715, 1), (I/2, 715, 5), (I/2, 715, 6), (II/1, 27, 9), (II/1, 239, 4)

Ele degin biriküp geldi koluñ/Anda geldi biş budaḡ oldı elüñ

buğday: Buğday. (I/2, 711, 8), (I/2, 871, 10), (I/2, 871, 11), (I/2, 873, 1), (I/2, 873, 9), (I/2, 875, 5), (II/1, 405, 10), (II/1, 411, 1), (II/1, 411, 2), (II/1, 411, 11), (II/1, 413, 1), (II/1, 413, 2), (II/1, 413, 7), (II/1, 413, 8), (II/1, 413, 9), (II/1, 413, 10), (II/1, 413, 11), (II/1, 415, 1), (II/1, 421, 3), (II/1, 421, 4), (II/1, 421, 6), (II/2, 855, 5)

Ol nebâtdan maqşudum nedür diyem/Arpa buğdaydur kim eydürsin yiyem

cism-i nebât: Bitki. (I/2, 537, 1)

Bir katı cism-i nebâtdur kim biter/Hâzret'e irmez girü bunda yiter

çiçek: Çiçek. (I/1, 411, 3), (I/1, 411, 9), (I/1, 437, 4), (I/2, 617, 6), (I/2, 627, 8), (I/2, 727, 5), (I/2, 867, 6), (II/1, 11, 4), (II/1, 165, 5), (II/1, 219, 7), (II/2, 715, 5)

Ol zamân cümle cihân gökçek olur/Yir yüzi levn-â-levün çiçek olur

çüb: Ağaç. (II/2, 715, 5)

Gördüm açılmış çiçekler renk renk/Dürlü dürlü halk dürlü çüb u senk

dâne: Bazı bitkilerin tohumu. (I/2, 757, 7), (I/2, 871, 10), (I/2, 1017, 1), (I/2, 1019, 11), (II/1, 419, 8), (II/1, 419, 10), (II/1, 419, 11)

Biri tohm u dânedür kim ol saçar/Çün biter kaddi yiter girü biçer

diken: Diken. (I/1, 349, 11)

Sen anı götüresin düşmiş iken/Ol saña karşı biter olur diken

ekin: Tahılın tarlaya atılmasından harman oluncaya kadar aldığı duruma verilen ad. (I/2, 601, 3), (I/2, 757, 6), (I/2, 767, 5), (I/2, 767, 9)

Çifti koşup tohmını saçmak gerek/Çün ekin oldu bugün biçmak gerek

fer': Dal budak. (I/2, 713, 10), (II/1, 345, 9), (II/2, 847, 7)

İşid imdi bu kezin aşluñ köküñ/Şol kim anuñ fer'i sensin ol köküñ

gül: Gülgillerin örnek bitkisi. (I/1, 235, 1), (I/1, 237, 1), (I/2, 557, 3), (I/2, 677, 7), (I/2, 677, 8), (II/1, 117, 4), (II/1, 161, 9), (II/1, 161, 10), (II/1, 163, 6), (II/1, 165, 1), (II/1, 165, 9), (II/2, 605, 11), (II/2, 769, 9)

Kim ebed dirlik bulasın ölmesüz/Hem gül olup açılasın solmasuz

fer'ün: Dal. (I/2, 709, 9)

Biri aşluñ biri fer'uñdur 'ayân/Zîr ü bälâ yirleri bellü beyân

hār: Diken. (I/1, 437, 4)

İlla bağlarda biter dürlü çiçek/Şüre yirlerden gelür hār u haşek

haşek: Çer çöp. (I/1, 437, 4)

İlla bağlarda biter dürlü çiçek/Şüre yirlerden gelür hār u haşek

hubübāt: Taneler, tohumlar, buğday, arpa gibi taneli bitkiler. (II/1, 229, 5)

Çünki bitdi hōş hubübāt u nebāt/Adı dadı dünyāda dutdı şebāt

kaşış: Şeker kaşışı. (I/1, 441, 4), (I/1, 467, 9)

Her ki burya kaşışına renc yiye/Şanmasun kim andan ol şeker yiye

kettān: Keten, lifleri dokumacılıkta kullanılan bir tür bitki. (I/2, 1003, 5)

Bir katı kettāndur ol nāzük dutar/Geymeg-içün anı cümle ten diler

koz: Ceviz. (I/2, 535, 7), (I/2, 535, 9), (I/2, 535, 10), (I/2, 537, 8), (I/2, 537, 9), (I/2, 539, 2), (I/2, 539, 6), (I/2, 539, 8), (I/2, 541, 9), (I/2, 543, 7)

Kamusı şol bir mücerred söz gibi/Şöyle durmuş bir mu'allak koz gibi

mercümek: Mercimek. (I/1, 523, 6)

Bitdi bakla şinhiyār çün kıldı nāz/Sarmusağ hem mercümek ü hem piyāz

meyve ağacı: Meyve ağacı. (I/1, 319, 3)

...her meyve ağacı ki...

mīve: Meyve. (II/2, 859, 4), (II/2, 859, 5)

Gerçi kim 'ilmüñ 'ameldür mīvesi/İlla şahş ilkin bu 'ilme ivesi

nār ağacı: Nar ağacı. (II/1, 27, 9)

Pençere içre nār ağaçları var/Yaprağı vü budağı vü nārı var

nebāt: Bitki. (I/1, 21, 10), (I/1, 147, 6), (I/1, 273, 6), (I/1, 275, 10), (I/1, 275, 11), (I/1, 279, 10), (I/1, 285, 2), (I/1, 379, 4), (I/1, 393, 8), (I/1, 411, 9), (I/1, 443, 1), (I/1, 445, 2), (I/1, 445, 10), (I/1, 449, 1), (I/1, 451, 11), (I/1, 453, 3), (I/1, 515, 8), (I/1, 515, 11), (I/1, 517, 5), (I/1, 517, 6), (I/1, 517, 10), (I/2, 543, 2), (I/2, 677, 4), (I/2, 677, 5), (I/2, 677, 6), (I/2, 677, 7), (I/2, 679, 4), (I/2, 679, 5), (I/2, 691, 7), (I/2, 691, 8), (I/2, 693, 8), (I/2, 709, 7), (I/2, 711, 7), (I/2, 711, 8), (I/2, 711, 9), (I/2, 757, 3), (I/2, 757, 9), (I/2, 1125, 11), (II/1, 139, 4), (II/1, 229, 5), (II/1, 229, 8), (II/1, 323, 10),

(II/1, 353, 11), (II/1, 355, 7), (II/1, 355, 9), (II/2, 815, 1), (II/2, 815, 9), (II/2, 863, 3), (II/2, 865, 1), (II/2, 945, 7)

Gör nebâtdan kim niçe ni'met gelür/Ol semâ'dan ķamusı lezzet alur

nihâl: Fidan. (II/1, 239, 1)

Degme bir ĥarf oldu andan bir nihâl/Görklü söz görklü ağaca geldi mişâl

ot: Ot. (I/1, 115, 9)

Bunça iller bunça tağlar atlayup/Bunça şular içüp otlar otlayup

panbuķ: Pamuk. (I/2, 1003, 1), (I/2, 1003, 3)

Ol yidi ķat ũon nedür eydem saña/Bir ķatı panbuķdur anuñ görseñe

piyâz: Soğan. (I/1, 523, 6)

Bitdi baķla ũinĥiyâr ĥün kıldı nâz/Sarmusaķ hem mercümek ü hem piyâz

sarmusaķ: Sarımsak. (I/1, 523, 6)

Bitdi baķla ũinĥiyâr ĥün kıldı nâz/Sarmusaķ hem mercümek ü hem piyâz

soğan: Zambakgillerden yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan ıtırılı bitki soğan. (I/1, 303, 3)

Satusı puluñ soğandur yâ tere/Pul kaçan lâyiķ olısar gevhere

ũinĥiyâr: Acur. (I/1, 523, 6)

Bitdi baķla ũinĥiyâr ĥün kıldı nâz/Sarmusaķ hem mercümek ü hem piyâz

tere: Turpgillerden yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki. (I/1, 303, 3)

Satusı puluñ soğandur yâ tere/Pul kaçan lâyiķ olısar gevhere

toĥum: Bitkilerde yeni bir bitki oluşmasını sağlayan tane. (I/1, 465, 10), (I/2, 601, 3), (I/2, 757, 7), (I/2, 759, 4), (I/2, 759, 5), (I/2, 767, 1), (II/1, 355, 9), (II/1, 485, 7), (II/2, 903, 5)

Söz işidende degül dutandadur/Toĥm ekilende degül bitendedür

ķübî: Tuba ağacı. (II/1, 9, 10), (II/1, 15, 8)

Ağa ķübî ĥevre köşķler üstine/Vire anda biñ ĥürî bir döstına

'ūd: Öd ağacı. (II/1, 121, 6)

'Üd gibi kim od-ıladur revnaķı/Yandugınça rağbeti artar daķı

üzüm: Üzüm. (I/1, 143, 6), (I/1, 145, 7), (I/1, 145, 8), (I/1, 147, 9)

Türkmen eydür üzüm aluñ yiyelüm/Bu uşak keleşleri kıyalum

yapraq: Yaprak. (I/1, 411, 9), (I/1, 415, 6), (I/2, 677, 7), (II/1, 27, 9), (II/1, 455, 5)

Ol nebätler kim biter ĥaddi yiter/Çiķegi vü yaprağı ĥaddi yiter

yimiş: Yemiş, meyve. (I/1, 239, 11), (I/1, 323, 11), (I/1, 325, 8), (I/1, 325, 10), (I/1, 327, 10), (I/1, 329, 1), (I/1, 329, 5), (I/1, 329, 7), (I/1, 329, 10), (I/1, 329, 11), (I/1, 333, 10), (I/1, 413, 5), , (I/2, 727, 5), (I/2, 765, 3), (II/1, 239, 6), (II/1, 239, 8), (II/1, 257, 6), (II/1, 373, 2)

Ekmedin biter-idi dürlü yimiş/Varmadın olur-ıdı cümle yumış

zāĥıre: Tahıl. (I/1, 415, 9)

Güzin oldur ol zāĥıre bağlayan/Ķış içinde ĥöş bıyığın yağlayan

4.5.Gökyüzü ve Gök Cisimleri

āfāk: Ufuklar, gökle yerin birleşir gibi olduğu yerler. (I/1, 207, 7), (I/1, 207, 9)

Pes ne kim āfāk içinde yazludur/ Cümle bu nefsuñ içinde gizlüdür

aĥterān: Yıldızlar. (II/1, 321, 3)

Ba'zı ad eydür aña felkü'l-bürüc/Aĥterān andan toğup kıldı ĥurüc

'arş: Dokuzuncu gök, taht. (I/1, 17, 9), (I/1, 35, 7), (I/1, 45, 3), (I/1, 45, 6), (I/1, 155, 7), (I/1, 197, 1), (I/1, 205, 5), (I/1, 269, 4), (I/1, 529, 11), (I/2, 697, 4), (I/2, 697, 7), (I/2, 699, 7), (I/2, 701, 11), (I/2, 841, 2), (I/2, 899, 1), (II/1, 23, 2), (II/1, 133, 6), (II/1, 219, 1), (II/1, 219, 3), (II/1, 219, 4), (II/1, 225, 11), (II/1, 227, 1), (II/1, 237, 7), (II/1, 243, 3), (II/1, 317, 5), (II/1, 319, 4), (II/1, 319, 5), (II/1, 319, 6), (II/1, 321, 2), (II/1, 321, 7), (II/1, 331, 3), (II/1, 331, 6), (II/1, 333, 1), (II/1, 333, 2), (II/1, 339, 10), (II/1, 355, 5), (II/1, 403, 5), (II/1, 403, 6), (II/1, 475, 9), (II/1, 477, 3), (II/1, 477, 4), (II/1, 477, 5), (II/1, 477, 6), (II/2, 511, 7), (II/2, 583, 10), (II/2, 585, 5), (II/2, 617, 2), (II/2, 617, 10), (II/2, 627, 9), (II/2, 725, 8), (II/2, 847, 1), (II/2, 847, 5), (II/2, 847, 6), (II/2, 847, 7), (II/2, 847, 8), (II/2, 847, 9), (II/2, 847, 10), (II/2, 881, 8),

'Arşı gör kim inşafa durmuş durur/Ol işikde niķe baş urmuş durur

'arş ehli: Arşta bulunanların hepsi. (II/1, 333, 6), (II/2, 521, 3),

Çünkü geldi 'aql-ı küll ol menzile/Cümle 'arş ehli bile geldi bile

'arş nûrı: Arşın nuru. (II/1, 141, 5),

Pes yaratdı kudretinden ol İlâh/'Arş nûrından gök yüzinde şems ü mâh

āsümân: Gökyüzü. (I/1, 35, 10), (I/1, 151, 5), (I/2, 911, 6), (II/1, 139, 7), (II/1, 315, 7), (II/2, 583, 1)

Ger felekdür ger melek ger āsümân/Cümlesinüñ cānı oldur bĩ-gümân

āsimân: Gökyüzü. (I/1, 3, 3), (I/1, 9, 9), (I/1, 11, 10), (I/2, 909, 2)

Şol vācibü'l-vücūda kim hālīk-ı zemīn/ve āsimân ve s̄ānī-i kevn ve mekân

Ay: Ay, Dünya'nın uydusu. (I/1, 21, 1), (I/1, 35, 9), (I/1, 47, 7), (I/1, 47, 9), (I/1, 283, 2), (I/1, 409, 1), (I/1, 409, 2), (I/1, 411, 6), (I/1, 413, 2), (I/1, 413, 7), (I/1, 417, 7), (I/1, 457, 3), (I/1, 491, 10), (I/1, 517, 3), (I/2, 601, 7), (I/2, 609, 6), (I/2, 631, 8), (I/2, 673, 4), (I/2, 701, 10), (I/2, 803, 4), (I/2, 867, 4), (I/2, 915, 1), (I/2, 915, 4), (I/2, 915, 5), (I/2, 915, 6), (I/2, 915, 8), (I/2, 917, 7), (I/2, 917, 8), (I/2, 933, 2), (I/2, 941, 7), (I/2, 993, 7), (I/2, 1125, 8), (I/2, 1127, 6), (II/1, 23, 3), (II/1, 45, 10), (II/1, 55, 1), (II/1, 67, 8), (II/1, 141, 6), (II/1, 141, 10), (II/1, 141, 11), (II/1, 143, 1), (II/1, 143, 4), (II/1, 143, 5), (II/1, 143, 6), (II/1, 143, 7), (II/1, 145, 2), (II/1, 145, 3), (II/1, 145, 4), (II/1, 145, 7), (II/1, 147, 2), (II/1, 151, 8), (II/1, 151, 9), (II/1, 155, 1), (II/1, 179, 9), (II/1, 337, 9), (II/1, 353, 4), (II/1, 467, 4), (II/1, 469, 1), (II/1, 481, 5), (II/1, 481, 6), (II/1, 481, 7), (II/2, 661, 10), (II/2, 665, 2), (II/2, 727, 8), (II/2, 761, 7), (II/2, 801, 11), (II/2, 869, 1), (II/2, 879, 3), (II/2, 927, 5), (II/2, 927, 6)

Ayı bir gör kim olur mı hıç melāl/Ol semā'da geh bedirdür geh hilāl

ayun bedri: Dolunay. (I/1, 41, 6), (I/1, 49, 11)

Zīra cān bilür bu devlet kadrini/Cān göriser hem ol ayun bedrini

bedir: Dolunay. (I/1, 21, 1), (II/1, 143, 5), (II/1, 143, 6), (II/1, 143, 10), (II/1, 151, 9)

Ayı bir gör kim olur mı hıç melāl/Ol semā'da geh bedirdür geh hilāl

bulıt: Bulut. (I/1, 21, 3), (I/1, 205, 9), (I/1, 205, 10), (I/1, 415, 1), (I/1, 435, 5), (I/2, 869, 10), (I/2, 1081, 7), (II/1, 223, 4), (II/1, 223, 5), (II/1, 223, 10), (II/1, 225, 10), (II/1, 229, 11), (II/1, 235, 3), (II/1, 235, 4), (II/1, 235, 5), (II/1, 237, 7), (II/1, 241, 11), (II/1, 243, 2), (II/1, 487, 6)

Gör bulitlar niçe oynar durmadın/Niçe ağlar hiç kimesne urmadın

çarh: Felek, gök. (I/1, 17, 4), (I/1, 17, 5), (I/1, 17, 6), (I/1, 17, 7), (I/1, 267, 11), (I/2, 703, 4), (I/2, 867, 3), (I/2, 993, 7), (II/1, 23, 5), (II/1, 179, 9), (II/1, 417, 1), (II/1, 417, 2), (II/1, 417, 6), (II/1, 417, 8), (II/1, 417, 9), (II/1, 417, 10), (II/1, 417, 11), (II/1, 419, 1), (II/1, 419, 2), (II/1, 419, 3), (II/1, 447, 8), (II/1, 453, 4), (II/2, 715, 2)

Nefs-i kül durdı vü çarh urdı semâ'/Cûşa geldi yir ü gök durdı semâ'

dünya gögi²: Dünya göğü. (II/2, 497, 8)

Çünkü bu dünya göginden geçdi ol/Vardı bu kez ol ikinci göge ol

gök: Gök. (I/1, 23, 6), (I/1, 123, 8), (I/1, 157, 10), (I/1, 201, 8), (I/1, 477, 7), (I/2, 581, 6), (I/2, 697, 2), (I/2, 697, 10), (I/2, 697, 11), (I/2, 797, 8), (I/2, 863, 10), (I/2, 897, 6), (I/2, 923, 1), (I/2, 925, 11), (II/2, 715, 3)

Cümle maḥlukāt cümle ins ü cān/Yir ü gök ü 'aql u zāt u cism ü cān

gök yüzi: Gökyüzü. (I/1, 159, 2), (I/1, 435, 5), (I/2, 773, 4), (I/2, 867, 4), (II/1, 141, 5), (II/1, 223, 7), (II/1, 281, 3), (II/2, 513, 8)

Gök yüzi cümle firiştehler tolu/Bu yir ehli dīv-durur çirkin hulu

eflāk: Gökler. (II/1, 311, 10), (II/2, 881, 10)

...yaratdı ve eflāk eşerin...

felek: Gök, gökyüzü. (I/1, 35, 10), (I/1, 165, 5), (I/1, 267, 11), (I/1, 281, 1), (I/1, 359, 3), (I/1, 395, 9), (I/1, 403, 9), (I/1, 531, 7), (I/2, 543, 5), (I/2, 703, 5), (I/2, 869, 3), (I/2, 911, 6), (I/2, 911, 7), (I/2, 1089, 2), (II/1, 133, 6), (II/1, 141, 11), (II/1, 253, 7), (II/1, 311, 10), (II/1, 315, 7), (II/1, 317, 5), (II/1, 317, 11), (II/1, 319, 1), (II/1, 319, 5), (II/1, 319, 10), (II/1, 321, 8), (II/1, 321, 9), (II/1, 331, 4), (II/1, 337, 5), (II/1, 343, 10), (II/1, 351, 4), (II/1, 357, 9), (II/1, 361, 2), (II/1, 381, 1), (II/1, 431, 9), (II/1, 461, 9), (II/1, 461, 10), (II/1, 467, 6), (II/1, 467, 11), (II/1, 477, 7), (II/1, 481, 4), (II/1, 481, 6), (II/1, 483, 6), (II/2, 495, 7), (II/2, 517, 10), (II/2, 521, 8), (II/2, 527, 2), (II/2, 527, 6), (II/2, 545, 7), (II/2, 545, 8), (II/2, 545, 11), (II/2, 583, 11), (II/2, 617, 3), (II/2, 617, 10), (II/2, 619, 11), (II/2, 881, 8), (II/2, 883, 9)

Ger felekdür ger melek ger āsümān/Cümlesinüñ cānı oldur bī-gümān

² Burada gökyüzü ikiye ayrılmıştır. Görünen gökyüzüne “dünya gögi” denmiş. Onun üzerindeki gökyüzü de manevi gökyüzüdür.

gök cismi: Gökyüzü. (I/1, 473, 3)

Ta'ñrı'dan ol dād u istād issidür/Eyle şan gök cisminüñ ol issidür

gök: İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk. (I/1, 17, 4), (I/1, 35, 7), (I/1, 37, 1), (I/1, 79, 9), (I/1, 157, 2), (I/1, 157, 7), (I/1, 157, 9), (I/1, 157, 10), (I/1, 157, 11), (I/1, 159, 1), (I/1, 159, 3), (I/1, 159, 4), (I/1, 159, 5), (I/1, 159, 8), (I/1, 159, 9), (I/1, 203, 5), (I/1, 205, 2), (I/1, 205, 7), (I/1, 207, 2), (I/1, 207, 3), (I/1, 237, 8), (I/1, 267, 11), (I/1, 269, 4), (I/1, 271, 1), (I/1, 271, 2), (I/1, 299, 11), (I/1, 345, 11), (I/1, 359, 3), (I/1, 375, 4), (I/1, 377, 9), (I/1, 399, 10), (I/1, 399, 11), (I/1, 457, 4), (I/1, 527, 3), (I/1, 529, 7), (I/1, 529, 10), (I/1, 531, 5), (I/2, 537, 11), (I/2, 543, 9), (I/2, 553, 3), (I/2, 587, 10), (I/2, 619, 3), (I/2, 625, 9), (I/2, 629, 4), (I/2, 633, 2), (I/2, 637, 6), (I/2, 673, 4), (I/2, 697, 4), (I/2, 697, 7), (I/2, 701, 10), (I/2, 705, 5), (I/2, 737, 9), (I/2, 803, 4), (I/2, 803, 7), (I/2, 803, 10), (I/2, 805, 5), (I/2, 807, 10), (I/2, 819, 10), (I/2, 821, 4), (I/2, 825, 3), (I/2, 867, 3), (I/2, 897, 9), (I/2, 903, 5), (I/2, 911, 7), (I/2, 911, 8), (I/2, 911, 10), (I/2, 921, 6), (I/2, 923, 5), (I/2, 923, 11), (I/2, 927, 2), (I/2, 927, 3), (I/2, 927, 4), (I/2, 927, 6), (I/2, 927, 7), (I/2, 927, 8), (I/2, 931, 3), (I/2, 931, 9), (I/2, 735, 9), (I/2, 735, 10), (I/2, 941, 9), (I/2, 953, 8), (I/2, 953, 10), (I/2, 961, 5), (I/2, 961, 7), (I/2, 991, 7), (I/2, 991, 8), (I/2, 1027, 10), (I/2, 1043, 6), (I/2, 1117, 1), (I/2, 1127, 6), (II/1, 7, 9), (II/1, 7, 10), (II/1, 9, 1), (II/1, 9, 2), (II/1, 9, 3), (II/1, 9, 4), (II/1, 9, 9), (II/1, 13, 8), (II/1, 13, 9), (II/1, 13, 11), (II/1, 15, 1), (II/1, 15, 2), (II/1, 15, 3), (II/1, 15, 4), (II/1, 21, 10), (II/1, 23, 1), (II/1, 23, 3), (II/1, 23, 5), (II/1, 23, 7), (II/1, 23, 9), (II/1, 25, 4), (II/1, 25, 5), (II/1, 31, 9), (II/1, 33, 6), (II/1, 37, 9), (II/1, 77, 6), (II/1, 77, 8), (II/1, 79, 7), (II/1, 135, 8), (II/1, 137, 3), (II/1, 137, 5), (II/1, 137, 6), (II/1, 137, 7), (II/1, 139, 2), (II/1, 139, 8), (II/1, 141, 9), (II/1, 141, 10), (II/1, 151, 8), (II/1, 151, 9), (II/1, 167, 4), (II/1, 169, 4), (II/1, 169, 10), (II/1, 171, 4), (II/1, 173, 2), (II/1, 173, 3), (II/1, 185, 4), (II/1, 213, 2), (II/1, 217, 10), (II/1, 219, 1), (II/1, 227, 8), (II/1, 231, 1), (II/1, 245, 3), (II/1, 247, 4), (II/1, 247, 5), (II/1, 249, 10), (II/1, 253, 7), (II/1, 279, 9), (II/1, 281, 2), (II/1, 313, 10), (II/1, 317, 2), (II/1, 317, 5), (II/1, 319, 7), (II/1, 333, 7), (II/1, 341, 1), (II/1, 351, 4), (II/1, 353, 8), (II/1, 355, 3), (II/1, 355, 9), (II/1, 355, 10), (II/1, 359, 10), (II/1, 375, 1), (II/1, 403, 9), (II/1, 403, 11), (II/1, 415, 6), (II/1, 419, 4), (II/1, 451, 6), (II/1, 455, 1), (II/1, 455, 5), (II/1, 457, 7), (II/1, 465, 11), (II/1, 475, 11), (II/1, 477, 8), (II/1, 483, 7), (II/2, 491, 4), (II/2, 491, 5), (II/2, 491, 11), (II/2, 495, 9), (II/2, 497, 9), (II/2, 499, 8), (II/2, 499, 9), (II/2, 501, 8), (II/2, 501, 9), (II/2, 503, 7), (II/2, 503, 8), (II/2, 505, 6), (II/2, 505, 7), (II/2, 507, 6),

(II/2, 509, 6), (II/2, 509, 7), (II/2, 511, 6), (II/2, 511, 7), (II/2, 515, 6), (II/2, 517, 6),
 (II/2, 519, 3), (II/2, 527, 11), (II/2, 547, 2), (II/2, 569, 8), (II/2, 585, 1), (II/2, 585, 5),
 (II/2, 589, 4), (II/2, 627, 9), (II/2, 627, 10), (II/2, 681, 7), (II/2, 727, 5), (II/2, 727, 6),
 (II/2, 727, 7), (II/2, 727, 8), (II/2, 731, 8), (II/2, 761, 10), (II/2, 769, 7), (II/2, 771, 5),
 (II/2, 781, 4), (II/2, 781, 11), (II/2, 805, 11), (II/2, 811, 3), (II/2, 813, 9), (II/2, 817,
 11), (II/2, 839, 5), (II/2, 841, 6), (II/2, 843, 4), (II/2, 845, 2), (II/2, 857, 4), (II/2, 857,
 6), (II/2, 857, 7), (II/2, 865, 9), (II/2, 867, 9), (II/2, 871, 5), (II/2, 871, 6), (II/2, 875,
 2), (II/2, 877, 11), (II/2, 881, 5), (II/2, 881, 6), (II/2, 885, 1), (II/2, 885, 4), (II/2, 927,
 4), (II/2, 927, 5), (II/2, 929, 2), (II/2, 929, 3), (II/2, 933, 2), (II/2, 953, 3), (II/2, 953, 4)

Nefs-i kül durdı vü çarh urdı semâ'/Cûşa geldi yir ü gök durdı semâ'

gün: Güneş. (I/1, 19, 9), (I/1, 409, 1), (I/1, 415, 1), (I/2, 631, 8), (I/2, 867, 4), (I/2,
 673, 4), (I/2, 699, 3), (I/2, 705, 1), (I/2, 803, 4), (I/2, 867, 4), (I/2, 993, 7), (I/2, 1125,
 8), (II/1, 23, 3), (II/1, 143, 4), (II/1, 143, 9), (II/1, 145, 3), (II/1, 145, 4), (II/1, 145, 7),
 (II/1, 179, 9), (II/1, 345, 5), (II/2, 513, 8), (II/2, 589, 4), (II/2, 879, 9), (II/2, 927, 5),

Gör ki niçe geymiş altun tonı gün/Ol semâ'da hareket eyler dün ü gün

güneş: Güneş. (I/1, 27, 7), (I/1, 35, 9), (I/1, 93, 9), (I/1, 147, 5), (I/1, 147, 11), (I/1,
 149, 2), (I/1, 205, 9), (I/1, 345, 3), (I/1, 345, 4), (I/1, 353, 5), (I/1, 381, 9), (I/1, 409,
 2), (I/1, 415, 8), (I/2, 555, 7), (I/2, 637, 2), (I/2, 699, 2), (I/2, 701, 10), (I/2, 757, 10),
 (I/2, 763, 5), (I/2, 767, 1), (I/2, 779, 8), (I/2, 847, 7), (I/2, 913, 11), (I/2, 919, 1), (I/2,
 919, 3), (I/2, 923, 9), (I/2, 933, 4), (I/2, 933, 9), (I/2, 947, 2), (I/2, 947, 4), (I/2, 1019,
 10), (I/2, 1021, 6), (I/2, 1021, 9), (II/1, 141, 6), (II/1, 141, 9), (II/1, 141, 10), (II/1,
 141, 11), (II/1, 143, 1), (II/1, 143, 2), (II/1, 143, 3), (II/1, 345, 4), (II/1, 353, 4), (II/1,
 471, 1), (II/1, 471, 5), (II/2, 783, 1), (II/2, 879, 8), (II/2, 891, 9)

Niçe bilsün katre deryâ ne'ydügin/Zerre ne bilsün güneş niçeydügin

hilâl: Ayın yay biçimi. (I/1, 21, 1), (II/1, 451, 6)

Ayı bir gör kim olur mı hiç melâl/Ol semâ'da geh bedirdür geh hilâl

kamer: Ay. (I/2, 943, 6), (I/2, 943, 7), (II/1, 337, 1), (II/1, 337, 6)

Ne ki varsa anasından süd emer/Bunlaruñ üzre hakemdür ol Kamer

kevâkib: Yıldızlar. (II/1, 353, 2), (II/2, 881, 10)

Cevheruñ aşlı kevâkibden-durur/Ol kevâkib cân u cevher ten-durur

küre: Küre. (II/1, 193, 5), (II/1, 193, 6), (II/1, 193, 7), (II/1, 193, 11), (II/1, 205, 10), (II/1, 207, 2), (II/2, 855, 7)

Cevher oldu bu kez aña bir küre/Eyler üstâdı ki cevher sızura

kürsî: Göğün alt kısmındaki kürsü. (I/1, 35, 7), (I/1, 269, 4), (I/1, 529, 10), (I/2, 697, 4), (I/2, 701, 11), (II/1, 317, 5), (II/1, 333, 2), (II/2, 585, 5), (II/2, 627, 9)

'Arş u kürsî yir ü gök levh u qalem/Ol binâdan qopdı bu qamu 'âlem

Merrîh: Dünya'dan sonra Güneş'e en yakın olan gezegen, Mars. (I/2, 919, 3)

Güneş ardınca gelür Merrîh aña/Uрмаğ ister dutmağ ister görseñe

Mirrih: Dünya'dan sonra Güneş'e en yakın olan gezegen, Mars. (I/1, 19, 8), (I/2, 949, 2), (I/2, 949, 3), (I/2, 949, 4), (II/1, 335, 4), (II/1, 471, 6), (II/2, 879, 10)

Mirrih'i gör kim niçe başlar biçer/Ol semâ'da hareket eyler qan saçar

Müşteri: Jüpiter gezegeni. (I/1, 19, 7), (I/2, 913, 9), (I/2, 915, 6), (I/2, 919, 5), (I/2, 919, 6), (I/2, 951, 4), (II/1, 335, 2), (II/1, 473, 2), (II/1, 473, 5), (II/1, 473, 6), (II/2, 881, 1), (II/2, 947, 3)

Gör ne re'y ü tedbîr eyler Müşteri/Şundan alur şuña virür mülkleri

neyyir-i a'zam: Güneş. (II/1, 141, 9), (II/1, 471, 2)

Güneşi dördinçi gökde ol İlâh/Neyyir-i a'zam qodı ol pâdişâh

sitâre: Yıldız. (II/1, 315, 7)

Toğmaduğdı nüh felek heft âsumân/Ne Sitâre var-ıdı ne ins ü cân

şem'-i cihân: Güneş. (II/1, 471, 2)

Neyyir-i a'zamdur ol şem'-i cihân/Qanda kim yorır-ısa görnür 'ayân

şems: Güneş. (II/1, 141, 5), (II/1, 335, 6)

Pes yaratdı qudretinden ol İlâh/'Arş nürından gök yüzinde şems ü mâh

'Utarid: Merkür. (I/1, 19, 11), (I/2, 915, 3), (I/2, 917, 8), (I/2, 943, 11), (I/2, 945, 1), (II/1, 335, 10), (II/1, 469, 4), (II/2, 879, 4), (II/2, 879, 5)

Gör 'Utarid ol semâ'da ne düzer/Gördüğün işitdüğün cümle yazar

yılduz: Yıldız. (I/1, 21, 2), (I/1, 35, 9), (I/2, 703, 1), (I/2, 819, 10), (I/2, 867, 4), (I/2, 911, 10), (I/2, 915, 4), (I/2, 917, 6), (I/2, 921, 6), (I/2, 921, 7), (I/2, 921, 8), (I/2, 925,

3), (I/2, 925, 11), (I/2, 927, 2), (I/2, 931, 9), (I/2, 955, 2), (I/2, 955, 3), (I/2, 955, 4), (I/2, 955, 11), (II/1, 55, 1), (II/1, 333, 8), (II/1, 337, 3), (II/1, 341, 2), (II/1, 353, 3), (II/1, 475, 3), (II/2, 513, 8), (II/2, 727, 7), (II/2, 761, 7), (II/2, 877, 8), (II/2, 877, 11)

Gör bu yıldızlar ki niçe sevnışür/Ol semā'da h̄arket eyler yūgrışür

Zuhal: Satürn. (I/1, 19, 6), (I/2, 913, 8), (I/2, 915, 5), (I/2, 915, 6), (I/2, 919, 7), (I/2, 919, 8), (I/2, 953, 9), (I/2, 953, 10), (I/2, 953, 11), (II/1, 473, 7), (II/1, 475, 2), (II/2, 881, 3), (II/2, 881, 4)

Ol Zuhal gör altı el şunmış işe/ Allāh emrinden gelüpdür cünbişe

Zühre: Çobanyıldızı, Venüs. (I/1, 19, 10), (I/2, 915, 2), (I/2, 915, 3), (I/2, 917, 10), (I/2, 919, 1), (I/2, 945, 7), (I/2, 945, 8), (II/1, 335, 8), (II/1, 335, 10), (II/1, 469, 8), (II/2, 879, 7)

Zühre'yi bir gör niçesi şād-kām/Ol semā'da zevka ğarķ olmış müdām

4.6.Burçlar

burc: Burç. (I/2, 933, 5)

Yidi muşhaf ma'nisidür iy şafā/Kim anuñ burcı nihād-ı Muştafā

Sevr: boğa burcu (I/2, 955, 10)

İşlediyse bunda ol eygü 'amel/Zīr-i dest ola aña Sevr ü Hamel

Hamel: oğlak burcu (I/2, 955, 10)

İşlediyse bunda ol eygü 'amel/Zīr-i dest ola aña Sevr ü Hamel

4.7.Doğa Olayları

bād: Rüzgar. (I/1, 11, 3), (I/1, 373, 9), (I/1, 377, 4), (II/1, 173, 10), (II/1, 315, 6), (II/1, 323, 7), (II/1, 331, 9), (II/2, 737, 1)

Ma'lum ider dörtleri dördinçi bāb/Hem-çünān ki h̄āk ü bād u nār u āb

bulıt şuyı: Bulut suyu, yağmur. (II/1, 243, 3)

Ol deñiz kim 'arş anuñ üstindedür/Bu bulıt şuyı anuñla zindedür

dipi: Tipi. (I/2, 869, 10)

Geh dipidür geh bulitdur geh tuman/Tamu rengi var bularda bî-gümân

gölge: Gölge. (II/1, 15, 1)

Dün yirüñ gölgesidür gündüz gögüñ/Tende hâb-ı ğaflet ü cānda ögüñ

harür: Gece esen sıcak rüzgar. (II/2, 699, 4)

Birinüñ adı cenūbdur muhtaşar/Kim harür her dem-be-dem andan eser

kar: Kar. (I/1, 117, 6), (II/2, 847, 8), (II/2, 869, 9), (II/1, 223, 6), (II/1, 295, 3), (II/2, 727, 10)

Dünya Türkistân tağıdur karı çok/Āhiret 'ummân ki gevherleri çok

karāñu: Karanlık. (I/1, 129, 2), (I/1, 421, 11), (II/2, 699, 3), (II/2, 915, 9), (II/2, 947, 4), (II/2, 983, 10), (II/2, 1021, 3), (II/2, 857, 10), (II/2, 857, 11)

Bunlaruñ birikmegi nūr kıparur/Kim karāñu yirlere aydın virür

karāñulık: Karanlık. (I/1, 159, 4), (I/1, 413, 11)

Yir yüzinde yahtulık gökden iner/Dünyaya karāñulık yirden döner

katre: Damla. (I/1, 27, 7), (I/1, 405, 2), (I/1, 405, 3), (II/2, 681, 5), (II/1, 109, 11), (II/1, 167, 3), (II/1, 167, 4), (II/1, 167, 6), (II/1, 167, 7), (II/1, 167, 10), (II/1, 169, 1), (II/1, 169, 4), (II/1, 169, 10), (II/1, 169, 11), (II/1, 171, 3), (II/1, 171, 5), (II/1, 171, 7), (II/1, 171, 10), (II/1, 461, 5), (II/1, 461, 7), (II/1, 479, 8), (II/2, 903, 1), (II/2, 903, 2), (II/2, 903, 3), (II/2, 903, 4)

Niçe bilsün katre deryā ne'ydügin/Zerre ne bilsün güneş niçeydügin

kölge: Gölge. (I/1, 415, 6), (II/2, 847, 8)

Kimse kim yazın yeşil yaprak seve/Yay güninde yaylayu kölge kıva

neysān kıatresi: Nisan yağmuru. (II/1, 171, 4)

Çünki gökden indi neysān kıatresi/Kıymeti dür oldı her bir dānesi

sāye: Gölge. (I/1, 41, 10)

Cān güneşi ire cümle cānlara/Hem bu cāndan sāye düşe tenlere

tūfān: Şiddetli yağmur. (II/2, 829, 6), (II/2, 829, 8), (II/2, 829, 9), (II/2, 831, 4), (II/1, 325, 5),

Tañrı'dan çün Nūh tūfān diledi/Cümle küfr ehlin helāk itgil didi

yil: Rüzgar. (I/1, 21, 4), (I/1, 147, 10), (I/1, 261, 8), (I/1, 273, 4), (I/1, 381, 3), (I/1, 383, 3), (I/1, 383, 4), (I/1, 469, 7), (I/1, 471, 10), (I/1, 503, 4), (I/1, 505, 11), (I/1, 507, 1), (I/1, 507, 3), (I/1, 507, 6), (I/1, 511, 7), (I/2, 549, 6), (I/2, 549, 8), (I/2, 551, 4), (I/2, 551, 7), (I/2, 551, 8), (I/2, 705, 2), (I/2, 803, 5), (I/2, 849, 11), (I/2, 851, 7), (I/2, 851, 11), (I/2, 993, 3), (I/2, 1127, 3), (II/1, 285, 7), (II/1, 285, 8), (II/1, 285, 11), (II/1, 287, 1), (II/1, 287, 3), (II/1, 287, 4), (II/1, 287, 6), (II/1, 293, 4), (II/1, 293, 8), (II/1, 297, 4), (II/1, 299, 5), (II/1, 305, 2), (II/1, 307, 11), (II/1, 369, 2), (II/1, 453, 5), (II/2, 541, 8), (II/2, 541, 9), (II/2, 541, 10), (II/2, 783, 4), (II/2, 855, 1), (II/2, 855, 6), (II/2, 861, 10)

Yili bir gör kim neler eyler neler/Ol semā'da ya'ni yüzler tüzeler

zulmet: Karanlık. (I/1, 299, 9), (I/2, 559, 10), (I/2, 593, 5), (I/2, 933, 9), (II/1, 141, 4), (II/1, 215, 11)

... zulmetinde idi ay-ıla güneşi...

4.8.Coğrafi Unsurlar

'ālem-i hāk: Toprak alemi. (I/1, 275, 9),

'Ālem-i pākden gelen pākdür yine/'Ālem-i hākden gelen hākdür yine

aşut: Üstünden aşılın tepe. (II/2, 731, 7)

Ne aşut var ol cihānda ne geçüt/ Anda ne harkāt u cünbiş ne sükūt

bağ: Bağ. (I/1, 261, 2), (I/1, 319, 5), (I/1, 377, 8), (I/1, 413, 9), (I/1, 415, 3), (I/1, 437, 4), (I/1, 501, 6), (I/2, 557, 3), (I/2, 601, 2), (I/2, 737, 2), (I/2, 915, 8), (I/2, 995, 4), (II/1, 441, 10), (II/1, 487, 4), (II/2, 667, 3), (II/2, 855, 5)

Bāğ u çift ü şirket ü şatu bazār/Ögi uşşı durmadın anı düzer

bağça: Bahçe. (I/1, 145, 7), (I/1, 257, 6), (I/1, 319, 3), (I/1, 319, 4), (I/1, 321, 1), (I/1, 321, 3), (I/1, 323, 1), (I/1, 323, 10), (I/1, 323, 11), (I/1, 325, 10), (I/1, 329, 8), (I/1, 329, 10), (I/1, 331, 2), (I/1, 333, 10), (I/1, 501, 6), (I/1, 501, 11), (I/1, 503, 1), (II/1, 257, 8)

Akçayı aldı bu vardı bağçaya/Virdi üzüm aldı ol bir akçaya

bağçe: Bahçe. (I/1, 327, 9), (I/1, 333, 9), (I/1, 335, 1), (I/1, 413, 9), (I/1, 415, 3), (II/1, 441, 10)

Eytdi başlañ halkı girüñ bağçeye/Gösterüñ kim ne kefaretdür neye

baħr: Deniz. (I/1, 171, 10), (I/1, 171, 11), (I/1, 205, 11), (I/1, 207, 1), (II/1, 77, 8), (II/1, 95, 3)

Bunlaruñ berr ü baħırdur adları/Beñzemez hem birbirine dadları

baħrı: Deniz. (I/1, 173, 2), (I/1, 175, 2), (I/1, 175, 10)

Deñiz ehli balıg u baħrı-durur/Bunlaruñ deryā qadım şehri-durur

Baħr-ı ‘ummān: Arap yarımadasının güneyi ile İran’ın güneyi arasında kalan deniz. (II/1, 347, 5)

Ma’lüm olmaz dil-ile bu vaşf-ı hāl/Baħr-ı ‘ummān bardağa sıgmaq muħāl

baş: Arazide en yüksek nokta. (I/2, 605, 9)

Gerek ağsun yüce dağlar başına/Döst-ıla olmayısardur āşinā

beriyye: Çöl. (I/1, 121, 7)

Çün beriyeye uçına girdi ‘arab/Aña bir hāl vākı’ oldı bu’l-‘aceb

berr: Kara. (I/1, 171, 10), (I/1, 171, 11), (I/1, 205, 11), (I/1, 207, 1), (II/1, 77, 8), (II/1, 95, 3)

Bunlaruñ berr ü baħırdur adları/Beñzemez hem birbirine dadları

bilād: Beldeler. (II/1, 7, 1)

Nedür imdi diñle bu sözden murād/Niçedür uçmaq ne mülkdür ol bilād

bostān: Gül bahçesi. (I/1, 77, 8)

Görmeyince kimsene döst olmadı/Nemrud odın şöyle bostān bulmadı

būsitān: Gül bahçesi. (I/1, 11, 2), (I/1, 373, 8)

Zıkr ider dördinçi bāb on dāsitān/Her birisi dil-güşā çün būsitān

Cūd Tağı: Cudi dağı. (I/2, 831, 11)

Orta yirde Cūd Tağı zār-ıla/Nāliş itdi Ĥazret’e biñ nāz-ıla

Cūdi: Cudi dağı. (I/2, 833, 5), (I/2, 833, 9)

Didi Ĥağ yirinmegil yā Cūdi sen/Benven āħir kamuya devlet viren

çāh: Kuyu, çukur. (II/1, 327, 1)

Çāh içinden cāha irmek Yūsuf'a/Ol sebebden oldı āhir iy safā

çeşme: Çeşme. (I/1, 57, 10), (I/2, 821, 6), (II/1, 225, 6), (II/2, 855, 5)

Kimseyi kim ol götürdi kim basa/Çeşmeyi kim ol akıtdı kim kese

çeşmesār: Çeşmesi bol olan yer. (I/2, 1015, 4)

Virdi evvel iki südden çeşmesār/Kim bizimçün durmadın hey süd akar

çevre: Çevre. (I/2, 789, 11), (II/1, 9, 10), (II/1, 27, 6), (II/1, 225, 1), (II/1, 235, 7)

İşi kırı çevre oturmuş olur/Orta yirden anı Hāk hükmi alur

dağ: Dağ. (I/1, 451, 11), (I/2, 605, 9)

Pes hākīkat sendeki bu cism ü zāt/Şöyledür kim dağda bitmişdür nebāt

daş: Taş, kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. (II/1, 441, 5)

Göñlüm anuñ toprağıyla daşına/Meyl idüben olmuş-ıdı āşinā

deñiz: Deniz. (I/1, 21, 8), (I/1, 27, 1), (I/1, 27, 6), (I/1, 79, 6), (I/1, 109, 1), (I/1, 109, 2), (I/1, 109, 3), (I/1, 109, 6), (I/1, 111, 1), (I/1, 119, 7), (I/1, 121, 11), (I/1, 147, 10), (I/1, 169, 8), (I/1, 173, 3), (I/1, 175, 1), (I/1, 177, 2), (I/1, 177, 10), (I/1, 371, 10), (I/2, 595, 5), (I/2, 605, 8), (I/2, 681, 5), (I/2, 777, 8), (I/2, 777, 9), (I/2, 825, 8), (I/2, 867, 7), (I/2, 867, 8), (I/2, 883, 2), (I/2, 901, 3), (I/2, 925, 10), (I/2, 937, 5), (I/2, 1125, 10), (II/1, 95, 6), (II/1, 109, 11), (II/1, 167, 10), (II/1, 169, 4), (II/1, 179, 10), (II/1, 219, 7), (II/1, 223, 10), (II/1, 223, 11), (II/1, 225, 10), (II/1, 227, 1), (II/1, 227, 4), (II/1, 229, 11), (II/1, 235, 6), (II/1, 235, 7), (II/1, 235, 10), (II/1, 237, 4), (II/1, 237, 6), (II/1, 243, 3), (II/1, 277, 8), (II/1, 281, 1), (II/1, 281, 8), (II/1, 281, 9), (II/1, 281, 10), (II/1, 283, 1), (II/1, 283, 3), (II/1, 283, 5), (II/1, 283, 7), (II/1, 283, 8), (II/1, 283, 9), (II/1, 283, 10), (II/1, 285, 2), (II/1, 285, 4), (II/1, 285, 5), (II/1, 289, 2), (II/1, 289, 3), (II/1, 289, 4), (II/1, 289, 5), (II/1, 289, 6), (II/1, 291, 11), (II/1, 293, 1), (II/1, 293, 5), (II/1, 293, 7), (II/1, 293, 8), (II/1, 295, 2), (II/1, 295, 4), (II/1, 295, 5), (II/1, 295, 7), (II/1, 295, 8), (II/1, 301, 3), (II/1, 301, 4), (II/1, 301, 5), (II/1, 303, 10), (II/1, 305, 10), (II/1, 307, 1), (II/1, 309, 1), (II/1, 349, 3), (II/1, 355, 5), (II/1, 455, 11), (II/1, 461, 5), (II/1, 461, 7), (II/1, 487, 6), (II/2, 489, 8), (II/2, 489, 9), (II/2, 489, 10), (II/2, 511, 10), (II/2, 729, 1), (II/2, 731, 8), (II/2, 833, 1)

Gör deñizler mevci niçe çalhanur/Ol semā'da bu deñizler yayhanur

deñiz ka'arı: Denizin dibi. (I/1, 435, 6), (II/1, 99, 7), (II/1, 169, 6)

Şol deñiz ka'arındaki gizlü şadef/Çıkar aña karşı durur şaff u şaf

deñiz şuyı: Deniz suyu. (II/1, 235, 10), (II/1, 243, 1)

Çün meşel geldi deñize bu devād/Pes deñiz şuyına beñzer bu midād

dere: Dere. (I/2, 829, 9)

Çünki tıoldı ol tufān tağ u dere/Durdı kırk arşun şu düpdüz her yire

deryā: Deniz. (I/1, 27, 7), (I/1, 121, 11), (I/1, 173, 2), (I/1, 405, 2), (I/2, 615, 7), (I/2, 1027, 1), (II/1, 103, 9), (II/1, 283, 5), (II/1, 283, 10), (II/1, 371, 1), (II/1, 371, 4), (II/1, 461, 5)

Niçe bilsün katre deryā ne'ydügin/Zerre ne bilsün güneş niçeydügin

deşt: Çöl. (I/1, 377, 8), (I/2, 915, 8), (II/1, 103, 9), (II/1, 359, 2), (II/1, 441, 10), (II/1, 487, 7), (II/2, 585, 4)

Birisinden taze olur deşt ü bāğ/Biter anuñ hāşılında bal u yağ

diyār: Diyar. (II/1, 443, 9)

'Işka şordum bu kezin k'iy doğru yār/Ne maqāmdur eyt baña uşbu diyār

ferş: Yeryüzü. (I/1, 45, 3), (I/1, 205, 5), (I/2, 699, 7), (II/1, 133, 6), (II/1, 219, 3), (II/1, 219, 4), (II/1, 403, 5), (II/1, 403, 6), (II/1, 475, 9), (II/2, 583, 10), (II/2, 617, 10), (II/2, 847, 9)

Eyledi 'arşı aña seyrān-ıçun/Döşedi ferşi aña meydān-ıçun

geçüt: Geçit. (II/2, 731, 7)

Ne aşut var ol cihānda ne geçüt/ Anda ne harkāt u cünbiş ne süküt

gil: Toprak. (I/1, 205, 5), (II/2, 853, 8), (II/2, 927, 6)

Dünyada 'arş varsa hem sende cān u dil/Dünyada ferş varsa sende āb u gil

gülistān: Gül bahçesi. (I/1, 7, 4)

ve bülbül āvāzın gülistān içinde işidemez/Zarüret iktiza itdi kim bir

gülşen: Gül bahçesi. (II/2, 757, 10), (II/2, 767, 10)

Cān gönül bu 'ilm-ile rüşen olur/Bakduğı yir gözine gülşen olur

gülbār: Gül bahçesi. (I/2, 1125, 11), (II/1, 117, 4), (II/1, 161, 9), (II/1, 163, 4), (II/1, 167, 6), (II/2, 607, 1), (II/2, 769, 9)

Biriküben bitmişem gülbār-ıla/Bile bitdüm her nebâtdan bār-ıla

ğubār: Toz. (II/1, 455, 1)

Gördüm ol sulţānlığı kim anda var/Anda bu yir gök degül gerd ü ğubār

hāk: Toprak. (I/1, 11, 3), (I/1, 275, 9), (I/1, 373, 9), (I/1, 377, 4), (I/2, 791, 2), (I/2, 883, 4), (II/1, 173, 10), (II/1, 315, 6), (II/1, 323, 7), (II/1, 331, 9), (II/2, 721, 1), (II/2, 737, 1)

Ma'lum ider dörtleri dördinçi bāb/Hem-çünān ki hāk ü bād u nār u āb

havā: Hava. (I/1, 411, 8), (I/2, 773, 5), (I/2, 803, 5), (I/2, 1077, 7), (I/2, 1079, 1), (I/2, 1079, 2), (I/2, 1079, 6), (I/2, 1079, 10), (II/1, 285, 7), (II/1, 285, 8), (II/1, 305, 1), (II/1, 357, 6)

Ol zamānda bu havā key germ olur/Niçe hāmlar köynilüben nerm olur

hevā: Hava boşluğu. (I/1, 115, 10), (I/1, 173, 6), (I/1, 175, 4), (I/1, 175, 7), (I/1, 175, 11), (I/1, 177, 8), (I/1, 215, 5), (I/1, 217, 10), (I/2, 605, 1), (I/2, 613, 11), (I/2, 917, 10), (I/2, 1065, 7), (I/2, 1071, 1), (I/2, 1093, 8), (I/2, 1107, 6), (I/2, 1109, 7), (I/2, 1109, 10), (I/2, 1109, 11), (I/2, 1111, 1), (I/2, 1115, 4), (I/2, 1115, 5), (I/2, 1123, 3), (II/1, 223, 5), (II/1, 223, 7), (II/1, 223, 9), (II/1, 297, 5), (II/1, 297, 7), (II/1, 365, 7), (II/1, 469, 10), (II/2, 563, 2), (II/2, 569, 1)

Bunça seyrān u teferrücler kıluþ/Bu hevā üzre geçerler dirilüp

ırmak: Irmak. (I/1, 109, 8), (I/1, 109, 9), (I/1, 109, 10), (I/1, 477, 11), (I/1, 481, 2), (I/1, 481, 4), (I/1, 481, 6), (I/1, 481, 7), (I/1, 485, 6), (I/1, 487, 8), (I/2, 821, 6), (I/2, 1001, 1), (II/1, 17, 3), (II/1, 225, 6), (II/1, 487, 4), (II/2, 727, 11), (II/2, 789, 7)

Birliğ-ile şol kadar kuvvetlenür/Kim ulu ırmağa degin katlanur

kap: Tabaka, kabuk. (I/2, 537, 11), (I/2, 539, 1), (I/2, 543, 9), (I/2, 551, 2)

Bir kat ol gök kap-durur hemçün nebāt/Kim anuñ varlığına yokdur şebāt

kışla: Kışın geçirileceği yer. (I/2, 857, 1)

Geldi kim yaylaya vü hem kışlaya/Kim bile kim ol bize ne işleye

küh: Dağ. (I/1, 205, 11), (I/1, 207, 1), (II/1, 359, 2), (II/1, 441, 10), (II/2, 585, 4)

Dünyada hem berr ü hem baħr eyledi/Hem kūh u kūhsār u hem nehr eyledi

mevc: Dalga. (I/1, 21, 8), (I/1, 147, 10), (II/1, 225, 7), (II/1, 237, 1), (II/1, 295, 2), (II/1, 295, 3), (II/1, 305, 11), (II/1, 461, 5), (II/1, 461, 6), (II/1, 461, 7)

Gör deñizler mevci niçe çalħanur/Ol semā'da bu deñizler yayħanur

nehir: Nehir. (I/1, 205, 11), (I/1, 207, 1), (II/1, 15, 10)

Dünyada hem berr ü hem baħr eyledi/Hem kūh u kūhsār u hem nehr eyledi

Nıl: Nil nehri (II/1, 327, 2)

Mūsi bin 'İmrān'a geldi bu kez ol/Anuñ-ıçun Nıl açıldı virdi yol

otlak: Otlak. (II/1, 195, 7)

Tā düşinçe oda ol toprağ-ıdı/Belki ħayvān otlağı bir tağ-ıdı

ova: Ova. (I/1, 173, 6), (I/2, 773, 5)

Kimine meydān-durur tağ u ova/Kimine seyrāngeh olmışdur hevā

ölü yir: Kurumuş yerler. (I/2, 619, 3), (II/1, 227, 10)

Nitekim yağmur şuyı gökden yağar/Ölü yirler dirilür ni'met doğar

piñar: Pınar. (I/1, 109, 3)

Ne kadar güçlü olursa bir piñar/Deñize yol iltemez yire siñer

rehgüzer: Geçit, geçilecek yol. (I/1, 457, 2)

Ādemide dörd kapu var rehgüzer/Yir ü gök ehli gelür andan geçer

sāhil: Sahil. (I/2, 997, 1)

Yine gönlüm mevci geldi sāhile/Bir ħikāyet sürdi getürdi dile

şahrā: Sahra, ova. (I/1, 321, 10), (I/1, 321, 11), (I/2, 635, 9), (I/2, 637, 3), (I/2, 637, 4), (II/1, 27, 6), (II/1, 29, 5), (II/1, 29, 6), (II/1, 29, 7), (II/1, 29, 9), (II/1, 31, 7), (II/1, 31, 8), (II/1, 237, 10), (II/1, 243, 5), (II/1, 243, 6), (II/1, 283, 10), (II/2, 843, 1), (II/2, 843, 2), (II/2, 843, 9), (II/2, 843, 10)

Gördiler şular aħar bir şahrada/Geldiler eglendiler ol arada

seng: Taş. (II/1, 195, 11), (II/2, 715, 5)

Aña yā kurşun gerek yā mürdeseng/Yoħsa kaynar kaşkatı olur hemçü seng

Seng-i Şahrā: Sahra taşı, Hz. Muhammet'in üzerine bastığı taş. (II/1, 29, 1), (II/1, 29, 2)

İçerü andan dahı Şahrā-durur/Bir işit ol Seng-i Şahrā ne-durur

sınur: Sınır. (I/2, 803, 7), (II/2, 819, 11)

Ƙudretiyle yiri göge aşdı ol/Yidi iƘlīmüñ şınurun kesdi ol

tahte't-türāb: Toprağın altı. (I/2, 875, 9), (I/2, 921, 11), (I/2, 955, 9), (I/2, 973, 10),

Pes bilüñ 'ucb ehlinüñ yolu ħarāb/ 'ĀƘıbet menzil aña tahte't-türāb

taş: Taş. (I/1, 47, 6), (I/1, 121, 1), (I/1, 123, 2), (I/1, 125, 1), (I/1, 125, 3), (I/1, 125, 5), (I/1, 125, 11), (I/1, 127, 1), (I/1, 127, 5), (I/1, 129, 1), (I/1, 453, 4), (I/2, 683, 8), (I/2, 685, 5), (I/2, 685, 12), (I/2, 761, 11), (I/2, 847, 2), (I/2, 849, 11), (I/2, 865, 4), (I/2, 875, 1), (II/1, 29, 2), (II/1, 29, 3), (II/1, 189, 11), (II/1, 191, 4), (II/1, 209, 5), (II/1, 409, 10), (II/1, 411, 7), (II/1, 411, 9), (II/1, 411, 11), (II/1, 413, 3), (II/1, 415, 6), (II/1, 415, 7), (II/1, 415, 8), (II/1, 417, 6), (II/1, 421, 6), (II/1, 427, 3), (II/2, 855, 7)

Mu'cizātın şerĥ idersem bĩ-şümār/Ʀaş nuƦƘa geldi ağaç virdi bār

Ʀın: Çamur. (I/1, 203, 8)

Ya'ni kim Ʀın iki dürlü nesnedür/Ʀoprağ-ıla şı degül mi bes nedür

ƦopuraƦ: Toprak. (I/2, 767, 1)

Hem ekinçi hem toĥum hem ƦopuraƦ/Hem şudur hem güneş ü hem emr-i ĦaƦ

Ʀoz: Toz. (II/1, 415, 10), (II/1, 419, 9), (II/2, 693, 1)

İy niçe saçlar saƦallar oldı boz/İy niçe aƦ yüzler üzre Ʀondı toz

Ʀür: Tur dağı. (I/1, 529, 9), (I/2, 1025, 11), (II/1, 81, 11), (II/1, 101, 3), (II/1, 247, 8), (II/1, 247, 9), (II/2, 767, 7), (II/2, 831, 4)

Müsa kim Ʀarnı-durur ağdı Ʀür'a/Ya'ni kim çüpān gerek Ʀağda dura

Ʀabĩ'at: Tabiat. (I/2, 889, 1), (I/2, 889, 2), (I/2, 889, 5)

Bu Ʀabĩ'at ne'yle Ʀāyimdür bilür/Cümle ħaƦƦa gösterür ma'lüm Ʀılır

Ʀağ: Dağ. (I/1, 115, 7), (I/1, 115, 9), (I/1, 117, 6), (I/1, 173, 6), (I/2, 621, 2), (I/2, 773, 5), (I/2, 829, 9), (I/2, 831, 5), (I/2, 831, 6), (I/2, 831, 9), (I/2, 833, 3), (I/2, 833, 7), (I/2, 867, 9), (I/2, 869, 1), (I/2, 869, 8), (I/2, 1019, 5), (I/2, 1027, 9), (I/2, 1125,

1), (II/1, 99, 6), (II/1, 103, 9), (II/1, 189, 7), (II/1, 189, 9), (II/1, 191, 5), (II/1, 193, 1), (II/1, 195, 7), (II/1, 199, 11), (II/1, 203, 10), (II/1, 223, 8), (II/1, 225, 1), (II/1, 281, 1), (II/1, 305, 11), (II/1, 371, 1), (II/2, 727, 11), (II/2, 773, 4)

Türksitān'üñ ol tumanlı tağları/Kim bularuñ ol-durur yaylaqları

toprak: Toprak. (I/1, 29, 8), (I/1, 39, 11), (I/1, 41, 1), (I/1, 87, 3), (I/1, 99, 10), (I/1, 155, 5), (I/1, 155, 6), (I/1, 203, 8), (I/1, 259, 11), (I/1, 263, 11), (I/1, 265, 3), (I/1, 273, 3), (I/1, 281, 4), (I/1, 331, 7), (I/1, 347, 3), (I/1, 381, 3), (I/1, 385, 2), (I/1, 385, 3), (I/1, 385, 4), (I/1, 391, 6), (I/1, 391, 7), (I/1, 391, 9), (I/1, 393, 9), (I/1, 393, 10), (I/1, 395, 2), (I/1, 395, 3), (I/1, 395, 6), (I/1, 395, 7), (I/1, 395, 10), (I/1, 401, 5), (I/1, 401, 9), (I/1, 403, 3), (I/1, 403, 8), (I/1, 469, 7), (I/1, 471, 4), (I/1, 471, 9), (I/1, 503, 4), (I/1, 505, 4), (I/1, 511, 7), (I/1, 515, 4), (I/2, 549, 6), (I/2, 549, 7), (I/2, 551, 4), (I/2, 551, 5), (I/2, 553, 2), (I/2, 649, 10), (I/2, 669, 8), (I/2, 691, 6), (I/2, 707, 2), (I/2, 757, 8), (I/2, 759, 5), (I/2, 759, 6), (I/2, 761, 10), (I/2, 761, 11), (I/2, 801, 8), (I/2, 843, 7), (I/2, 871, 10), (I/2, 873, 1), (I/2, 875, 6), (I/2, 957, 1), (I/2, 981, 7), (I/2, 985, 6), (I/2, 985, 7), (I/2, 1019, 11), (I/2, 1065, 2), (I/2, 1065, 3), (I/2, 1097, 2), (I/2, 1111, 11), (I/2, 1113, 6), (I/2, 1115, 10), (II/1, 53, 6), (II/1, 139, 6), (II/1, 163, 9), (II/1, 163, 11), (II/1, 189, 11), (II/1, 193, 1), (II/1, 193, 7), (II/1, 193, 9), (II/1, 195, 1), (II/1, 195, 3), (II/1, 195, 7), (II/1, 195, 10), (II/1, 197, 4), (II/1, 199, 11), (II/1, 207, 2), (II/1, 207, 10), (II/1, 209, 9), (II/1, 227, 11), (II/1, 353, 1), (II/1, 427, 10), (II/1, 441, 5), (II/2, 563, 9), (II/2, 783, 7), (II/2, 855, 1), (II/2, 855, 2), (II/2, 855, 3), (II/2, 861, 10), (II/2, 915, 9), (II/2, 917, 1), (II/2, 917, 7), (II/2, 917, 11)

Var ne hōd biz bir avuç toprağ-ıduķ/Toprağ olmadın ho küllī yoğ-ıduķ

'ummān: Büyük deniz, okyanus. (I/1, 115, 8), (I/1, 117, 6)

Andan uçuban inerler 'ummāna/'Ummānı kışlap bular döner yine

vādī: Vadi, kır. (II/1, 103, 9)

Bunlara çi dün ü çi gündüz-durur/Deşt ü derya tağ u vādī düz-durur

yaban: Dağ başı. (I/1, 109, 11), (I/1, 113, 11), (I/1, 283, 7), (I/2, 1019, 5), (II/1, 95, 8)

Tağ u taş anuñ yolın bögeyimez/Yazı vü yaban anı egleyimez

yayla: Yayla. (I/2, 857, 1)

Geldi kim yaylaya vü hem kışlaya/Kim bile kim ol bize ne işleye

yaylaq: Yayla. (I/1, 115, 7)

Türksitān'ũñ ol tumanlı tağları/Kim bularuñ ol-durur yaylaqları

yazı: Ova. (I/1, 109, 11), (I/2, 655, 6), (I/2, 859, 9), (I/2, 1019, 5), (II/1, 237, 9), (II/1, 243, 7), (II/1, 285, 5)

Tag u taş anuñ yolın bögeyimez/Yazı vü yaban anı egleyimez

yir altı: Yeraltı. (I/1, 207, 5), (I/2, 931, 11), (II/1, 189, 2), (II/1, 191, 8), (II/1, 351, 11), (II/1, 369, 1)

Bu yir altı cümle dıvırdür tolu/Zişt ü 'ifrīt her biri çirkin hulu

yir yüzi: Yeryüzü. (I/1, 45, 5), (I/1, 65, 1), (I/1, 67, 8), (I/1, 67, 9), (I/1, 77, 11), (I/1, 107, 11), (I/1, 159, 1), (I/1, 159, 4), (I/1, 173, 4), (I/1, 173, 7), (I/1, 175, 10), (I/1, 317, 5), (I/1, 319, 7), (I/1, 325, 1), (I/1, 363, 11), (I/1, 377, 10), (I/1, 411, 3), (I/1, 435, 5), (I/2, 773, 4), (I/2, 803, 5), (I/2, 803, 6), (I/2, 807, 11), (I/2, 825, 2), (I/2, 829, 8), (I/2, 867, 6), (I/2, 867, 11), (I/2, 869, 3), (I/2, 931, 7), (I/2, 935, 9), (I/2, 939, 11), (I/2, 953, 8), (I/2, 1027, 10), (II/1, 23, 2), (II/1, 23, 4), (II/1, 23, 7), (II/1, 25, 4), (II/1, 77, 6), (II/1, 77, 10), (II/1, 79, 10), (II/1, 97, 2), (II/1, 167, 6), (II/1, 227, 9), (II/1, 243, 5), (II/1, 281, 3), (II/1, 281, 5), (II/1, 281, 7), (II/1, 289, 3), (II/1, 331, 8), (II/1, 337, 8), (II/1, 345, 4), (II/1, 349, 3), (II/1, 357, 7), (II/1, 391, 10), (II/1, 409, 1), (II/1, 441, 4), (II/1, 441, 7), (II/1, 455, 5), (II/2, 683, 1), (II/2, 815, 6), (II/2, 835, 10), (II/2, 927, 7)

Yir yüzini dutdı anuñ heybeti/Günde biş kez urıladı nevbeti

yöre: Yöre. (I/2, 855, 10), (II/1, 35, 2)

Didi iy şeyh Mūsa gelür bu ile/Yöresinde kırk biñ er vardur bile

Zır-zemīn: Yerin altı. (II/1, 35, 7), (II/1, 35, 10)

'İsā'nuñ hem vardur anda bişigi/Zır-zemīndür yir içinde işigi

4.9.Cisim ve Maddeler

aġu: Zehir. (II/2, 657, 4)

Yohsa hōd zālim olur adı anuñ/Aġudan açi olur dadı anuñ

yaliñ: Alev. (I/2, 773, 5)

Yanar oduñ yaliñından bu havā/Toptolu olmış-ıdı taġ u ova

āteş: Ateş. (I/1, 377, 4), (II/1, 173, 10), (II/1, 315, 6), (II/1, 323, 7), (II/2, 737, 1)

Āb u āteş bād u hāk ad eyledi/Bunları bu mülke bünyād eyledi

bĩşe: Hazine. (II/2, 797, 11), (II/2, 799, 1), (II/2, 799, 2), (II/2, 799, 3)

Ol şol üstāduñ-durur kim pĩşesin/Öğredüp gösterdi kesbũñ bĩşesin

cevher: Maden, hazine. (I/1, 305, 1), (I/1, 405, 4), (I/1, 421, 2), (I/1, 421, 7), (I/1, 427, 2), (I/1, 439, 1), (I/1, 441, 1), (I/1, 447, 8), (I/2, 725, 2), (I/2, 999, 6), (I/2, 1063, 2), (I/2, 1065, 6), (I/2, 1069, 5), (II/1, 183, 5), (II/1, 185, 5), (II/1, 185, 7), (II/1, 185, 8), (II/1, 187, 10), (II/1, 189, 2), (II/1, 189, 5), (II/1, 191, 1), (II/1, 191, 5), (II/1, 191, 8), (II/1, 191, 10), (II/1, 191, 11), (II/1, 193, 1), (II/1, 193, 2), (II/1, 193, 3), (II/1, 193, 4), (II/1, 193, 5), (II/1, 193, 6), (II/1, 193, 7), (II/1, 193, 8), (II/1, 193, 11), (II/1, 195, 2), (II/1, 201, 2), (II/1, 201, 3), (II/1, 203, 1), (II/1, 203, 2), (II/1, 203, 4), (II/1, 203, 6), (II/1, 203, 10), (II/1, 205, 1), (II/1, 205, 2), (II/1, 205, 7), (II/1, 205, 8), (II/1, 207, 4), (II/1, 207, 10), (II/1, 209, 6), (II/1, 209, 10), (II/1, 353, 1), (II/1, 353, 2), (II/2, 675, 5), (II/2, 875, 1), (II/2, 881, 7), (II/2, 913, 10)

Şatusı böyle-durur ol gevherũñ/Añlayasın var-ısa hōd cevherũñ

cevher kânı: Değerli şeylerin ocağı. (II/1, 185, 6),

Buldılar her dürlü cevher kânını/Bildiler n'itmek gerek erkânını

cism: Cisim. (I/1, 23, 6), (I/1, 51, 11), (I/1, 71, 9), (I/1, 101, 7), (I/1, 155, 2), (I/1, 155, 5), (I/1, 167, 1), (I/1, 167, 2), (I/1, 201, 3), (I/1, 203, 9), (I/1, 203, 10), (I/1, 213, 4), (I/1, 215, 8), (I/1, 219, 3), (I/1, 219, 10), (I/1, 227, 4), (I/1, 267, 5), (I/1, 269, 3), (I/1, 273, 1), (I/1, 273, 11), (I/1, 285, 6), (I/1, 361, 2), (I/1, 375, 4), (I/1, 389, 5), (I/1, 397, 5), (I/1, 417, 7), (I/1, 427, 11), (I/1, 439, 4), (I/1, 445, 10), (I/1, 451, 11), (I/1, 469, 5), (I/1, 469, 6), (I/1, 469, 7), (I/1, 469, 8), (I/1, 471, 3), (I/1, 471, 5), (I/1, 473, 6), (I/2, 553, 8), (I/2, 567, 1), (I/2, 567, 3), (I/2, 567, 4), (I/2, 673, 6), (I/2, 697, 5), (I/2, 745, 3), (I/2, 911, 7), (I/2, 937, 9), (I/2, 949, 5), (I/2, 963, 4), (I/2, 965, 4), (I/2,

965, 5), (I/2, 971, 11), (I/2, 973, 11), (I/2, 979, 10), (I/2, 981, 6), (I/2, 981, 10), (I/2, 981, 11), (I/2, 985, 6), (I/2, 987, 11), (I/2, 997, 8), (I/2, 999, 2), (I/2, 999, 3), (I/2, 999, 4), (I/2, 999, 5), (I/2, 999, 7), (I/2, 1001, 1), (I/2, 1009, 7), (I/2, 1009, 8), (I/2, 1009, 9), (I/2, 1057, 3), (I/2, 1065, 2), (I/2, 1065, 3), (I/2, 1065, 11), (I/2, 1067, 1), (I/2, 1073, 3), (I/2, 1075, 1), (II/1, 15, 3), (II/1, 105, 6), (II/1, 127, 8), (II/1, 133, 6), (II/1, 135, 8), (II/1, 227, 4), (II/1, 231, 6), (II/1, 231, 11), (II/1, 249, 10), (II/1, 251, 1), (II/1, 253, 7), (II/1, 255, 9), (II/1, 255, 10), (II/1, 259, 4), (II/1, 259, 5), (II/1, 259, 10), (II/1, 259, 11), (II/1, 263, 4), (II/1, 263, 8), (II/1, 269, 2), (II/1, 275, 5), (II/1, 297, 8), (II/1, 319, 6), (II/1, 319, 7), (II/1, 331, 9), (II/1, 335, 1), (II/1, 351, 7), (II/1, 353, 10), (II/1, 355, 8), (II/1, 361, 7), (II/1, 399, 9), (II/1, 399, 10), (II/1, 429, 3), (II/1, 457, 6), (II/1, 459, 1), (II/1, 465, 4), (II/1, 469, 4), (II/1, 481, 2), (II/2, 553, 3), (II/2, 583, 11), (II/2, 617, 10), (II/2, 627, 9), (II/2, 651, 3), (II/2, 661, 4), (II/2, 687, 1), (II/2, 733, 11), (II/2, 861, 6), (II/2, 863, 11), (II/2, 865, 1), (II/2, 873, 9), (II/2, 873, 10), (II/2, 875, 1), (II/2, 879, 1), (II/2, 879, 4), (II/2, 881, 10), (II/2, 889, 1), (II/2, 889, 2), (II/2, 889, 3), (II/2, 927, 4)

Cümle maḥlukāt cümle ins ü cān/Yir ü gök ü 'aql u zāt u cism ü cān

çuruf: Erime durumundaki madenlerin yüzeyinde toplanan madde. (II/1, 187, 1), (II/1, 187, 10), (II/1, 193, 9), (II/1, 197, 1), (II/1, 197, 4)

Ne sebeble ol çurufdan ayrılır/Ḍarb-ı şāhī dutmağa lāyık olur

gerd: Zerre. (II/1, 455, 1)

Gördüm ol sulṭānlığı kim anda var/Anda bu yir gök degül gerd ü ğubār

ḥazāne: Hazine. (I/1, 211, 9)

...göñül Ḥaḳ ḥazānesidür...

ḥazīne: Hazine. (I/2, 1103, 1)

Göñlüm eydür Allah Allah gitmegil/Ben ḥazīneñven senüñ terk itmegil

genc: Hazine. (I/1, 29, 7), (I/1, 219, 6), (I/1, 267, 2), (I/1, 441, 6), (I/1, 513, 8), (I/2, 553, 6), (I/2, 883, 10), (I/2, 885, 3), (I/2, 909, 9), (I/2, 935, 6), (I/2, 1093, 1), (II/1, 63, 9), (II/1, 73, 9), (II/1, 133, 7), (II/1, 139, 1), (II/1, 149, 4), (II/1, 153, 11), (II/1, 169, 2), (II/1, 175, 1), (II/1, 175, 2), (II/1, 175, 4), (II/1, 181, 4), (II/1, 185, 9), (II/1, 189, 11), (II/1, 195, 9), (II/1, 201, 5), (II/1, 215, 7), (II/1, 225, 3), (II/1, 235, 9), (II/1, 275, 8), (II/1, 275, 9), (II/1, 315, 8), (II/1, 323, 3), (II/1, 345, 7), (II/1, 345, 10), (II/1,

425, 5), (II/2, 563, 11), (II/2, 583, 7), (II/2, 607, 5), (II/2, 609, 5), (II/2, 617, 4), (II/2, 621, 8), (II/2, 659, 2), (II/2, 669, 1), (II/2, 869, 3), (II/2, 869, 11), (II/2, 889, 3), (II/2, 891, 7), (II/2, 899, 2), (II/2, 923, 2), (II/2, 927, 9)

Cümle sendendür bizüm sermāyemüz/Zāt içinde naqd u genc ü māyemüz

genc-hāne: Hazine. (I/1, 367, 3), (I/1, 405, 7), (I/1, 457, 7), (I/2, 557, 10), (I/2, 725, 3), (II/1, 55, 8), (II/1, 315, 9), (II/1, 389, 10), (II/2, 869, 2)

Kim kanā'at key ulu genc-hānedür/Hıç dükenmez harc idüp dürdānedür

gevher kānı: Değerli şeylerin ocağı. (I/1, 115, 3),

Dirilüp kulavuzā bitenlerüñ/Menzili gevher kānıdur anlarüñ

iksīr: Ortaçağ kimyacılarının çok tesirli olduğuna ve herhangi bir madeni altın yapacak kadar kuvvetli bir özelliği bulduklarına inandıkları bir madde. (I/1, 43, 10), (I/1, 347, 3)

Kim bularüñ toprağı iksīr olur/Her neye irer-ise güher kıılır

kāfurī: Yarı saydam, kokusu kuvvetli bir madde ile ilgili. (I/2, 635, 8)

Muşhaf içre şahıralar var kāfurī/Kim düşüpdür bunlara Allah nūrı

kān: Maden ocağı, hazine. (I/1, 281, 11), (II/1, 173, 5), (II/1, 181, 3), (II/1, 185, 10), (II/1, 187, 5), (II/1, 351, 9)

Birisi harfdür kim ol cāndan gelür/Birisi ma'nī olur kāndan gelür

kān-ı ma'din: Maden ocağı. (II/1, 351, 11)

Kān-ı ma'din kim bu yir altındadır/Bellü bilüñ yir anuñla zindedür

kemter nesene: Küçük nesne. (I/1, 99, 11)

Degme bir kemter nesene görüben/Ƙalma yāruñdan yüzüñ döndürüben

kenz: Hazine, define. (II/1, 351, 9)

Birisi ma'din-durur ol kenz-i hāk/Anuñ-ıçun oldı cümle kān zi-hāk

kıymetī taşlar: Kıymetli taşlar. (II/2, 855, 3)

Ƙıymetī taşlar Ƙamu toprağ-durur/Hem dağı altun gümüş toprağ-durur

ma'ādin: Maden. (I/1, 21, 9), (II/1, 183, 3), (II/1, 201, 5), (II/1, 353, 3), (II/1, 353, 8)

Gör ma'ādinden niçe cevher biter /Ƙuvvetinden niçe huşğ u ter biter

ma'din: Maden. (I/1, 239, 3), (I/1, 339, 9), (I/2, 675, 5), (I/2, 675, 6), (I/2, 675, 7), (I/2, 677, 3), (I/2, 677, 4), (I/2, 691, 6), (I/2, 691, 7), (I/2, 709, 7), (I/2, 709, 11), (I/2, 711, 1), (I/2, 889, 6), (I/2, 1093, 2), (I/2, 1125, 10), (II/1, 73, 11), (II/1, 185, 5), (II/1, 185, 8), (II/1, 185, 10), (II/1, 187, 6), (II/1, 187, 9), (II/1, 189, 7), (II/1, 191, 8), (II/1, 191, 10), (II/1, 199, 9), (II/1, 199, 10), (II/1, 201, 9), (II/1, 203, 9), (II/1, 205, 7), (II/1, 323, 10), (II/1, 347, 7), (II/1, 351, 9)

Ol ezel evinde sen kanda-y-ıduñ/Ne maķāmda niçe ma'dinde-y-idüñ

nār: Ateş. (I/1, 11, 3), (I/1, 373, 9)

Ma'lum ider dörtleri dördinçi bāb/Hem-çünān ki hāk ü bād u nār u āb

nesne: Her türlü cansız varlık, obje. (I/1, 45, 11), (I/1, 51, 8), (I/1, 65, 6), (I/1, 105, 4), (I/1, 139, 3), (I/1, 141, 11), (I/1, 151, 6), (I/1, 155, 7), (I/1, 171, 9), (I/1, 185, 7), (I/1, 201, 4), (I/1, 203, 2), (I/1, 203, 3), (I/1, 203, 8), (I/1, 267, 7), (I/1, 273, 2), (I/1, 273, 5), (I/1, 273, 10), (I/1, 277, 10), (I/1, 281, 9), (I/1, 295, 1), (I/1, 301, 10), (I/1, 301, 11), (I/1, 303, 4), (I/1, 305, 11), (I/1, 307, 9), (I/1, 307, 10), (I/1, 309, 2), (I/1, 329, 2), (I/1, 341, 2), (I/1, 375, 7), (I/1, 379, 5), (I/1, 385, 8), (I/1, 387, 2), (I/1, 389, 4), (I/1, 389, 8), (I/1, 393, 5), (I/1, 397, 3), (I/1, 401, 3), (I/1, 407, 6), (I/1, 411, 4), (I/1, 411, 10), (I/1, 413, 8), (I/1, 441, 3), (I/1, 469, 6), (I/1, 485, 8), (I/1, 515, 5), (I/1, 517, 7), (I/2, 539, 8), (I/2, 541, 1), (I/2, 547, 6), (I/2, 613, 5), (I/2, 621, 6), (I/2, 651, 5), (I/2, 657, 11), (I/2, 701, 2), (I/2, 705, 7), (I/2, 709, 6), (I/2, 717, 1), (I/2, 727, 6), (I/2, 739, 5), (I/2, 755, 1), (I/2, 757, 3), (I/2, 757, 4), (I/2, 759, 1), (I/2, 761, 2), (I/2, 761, 5), (I/2, 765, 9), (I/2, 765, 10), (I/2, 793, 6), (I/2, 799, 5), (I/2, 805, 3), (I/2, 807, 1), (I/2, 807, 8), (I/2, 811, 11), (I/2, 819, 8), (I/2, 835, 1), (I/2, 839, 4), (I/2, 871, 5), (I/2, 881, 9), (I/2, 885, 2), (I/2, 885, 3), (I/2, 885, 6), (I/2, 905, 8), (I/2, 927, 9), (I/2, 957, 9), (I/2, 959, 3), (I/2, 959, 4), (I/2, 961, 1), (I/2, 961, 8), (I/2, 971, 7), (I/2, 973, 5), (I/2, 975, 2), (I/2, 977, 2), (I/2, 979, 3), (I/2, 979, 10), (I/2, 981, 1), (I/2, 981, 9), (I/2, 985, 2), (I/2, 985, 3), (I/2, 989, 7), (I/2, 993, 5), (I/2, 1005, 8), (I/2, 1013, 4), (I/2, 1013, 5), (I/2, 1017, 4), (I/2, 1045, 6), (I/2, 1077, 9), (I/2, 1079, 2), (I/2, 1093, 4), (I/2, 1095, 1), (I/2, 1115, 2), (I/2, 1115, 3), (I/2, 1115, 4), (I/2, 1115, 6), (I/2, 1117, 9), (I/2, 1121, 1), (II/1, 15, 6), (II/1, 37, 8), (II/1, 39, 2), (II/1, 39, 9), (II/1, 43, 10), (II/1, 61, 8), (II/1, 85, 11), (II/1, 101, 5), (II/1, 105, 7), (II/1, 131, 6), (II/1, 135, 11), (II/1, 141, 3), (II/1, 167, 8), (II/1, 167, 11), (II/1, 173, 10), (II/1, 177, 9), (II/1, 179, 8), (II/1, 181, 8), (II/1, 183, 6), (II/1, 187, 3), (II/1, 187, 8), (II/1, 211, 7), (II/1, 231, 10), (II/1, 235, 11), (II/1, 241, 5), (II/1, 249, 2), (II/1, 249, 9), (II/1, 265, 7), (II/1,

265, 9), (II/1, 277, 9), (II/1, 283, 4), (II/1, 283, 5), (II/1, 291, 5), (II/1, 291, 9), (II/1, 293, 8), (II/1, 303, 8), (II/1, 335, 2), (II/1, 335, 6), (II/1, 335, 8), (II/1, 349, 1), (II/1, 349, 5), (II/1, 349, 7), (II/1, 349, 8), (II/1, 355, 5), (II/1, 375, 5), (II/1, 405, 10), (II/1, 409, 9), (II/1, 411, 3), (II/1, 415, 2), (II/1, 425, 11), (II/1, 435, 6), (II/1, 435, 8), (II/1, 439, 2), (II/1, 465, 7), (II/1, 467, 1), (II/1, 483, 8), (II/2, 549, 4), (II/2, 551, 4), (II/2, 551, 5), (II/2, 561, 5), (II/2, 563, 1), (II/2, 565, 2), (II/2, 565, 3), (II/2, 577, 3), (II/2, 579, 1), (II/2, 601, 11), (II/2, 603, 6), (II/2, 609, 7), (II/2, 617, 4), (II/2, 637, 11), (II/2, 643, 11), (II/2, 645, 1), (II/2, 649, 7), (II/2, 665, 1), (II/2, 675, 2), (II/2, 679, 7), (II/2, 705, 1), (II/2, 709, 10), (II/2, 737, 10), (II/2, 739, 5), (II/2, 755, 6), (II/2, 809, 1), (II/2, 809, 5), (II/2, 811, 9), (II/2, 817, 3), (II/2, 819, 5), (II/2, 827, 6), (II/2, 837, 6), (II/2, 839, 1), (II/2, 839, 8), (II/2, 841, 6), (II/2, 849, 1), (II/2, 863, 3), (II/2, 883, 3), (II/2, 887, 8), (II/2, 947, 7), (II/2, 951, 2), (II/2, 957, 5), (II/2, 957, 10), (II/2, 959, 1)

Ƙalmadı hıç nesne kim ol bilmedi/Aña beñzer kimse mülke gelmedi

od: Ateş. (I/1, 21, 7), (I/1, 77, 8), (I/1, 119, 5), (I/1, 119, 8), (I/1, 121, 1), (I/1, 123, 1), (I/1, 123, 3), (I/1, 123, 6), (I/1, 123, 10), (I/1, 125, 1), (I/1, 125, 3), (I/1, 125, 8), (I/1, 125, 9), (I/1, 127, 1), (I/1, 127, 2), (I/1, 127, 4), (I/1, 127, 7), (I/1, 127, 8), (I/1, 153, 9), (I/1, 163, 10), (I/1, 243, 1), (I/1, 313, 3), (I/1, 381, 3), (I/1, 381, 7), (I/1, 381, 8), (I/1, 381, 9), (I/1, 469, 7), (I/1, 471, 4), (I/1, 471, 10), (I/1, 503, 4), (I/1, 507, 9), (I/1, 509, 1), (I/1, 509, 2), (I/1, 509, 3), (I/1, 509, 4), (I/1, 511, 7), (I/1, 515, 4), (I/2, 549, 6), (I/2, 549, 8), (I/2, 551, 4), (I/2, 551, 8), (I/2, 551, 9), (I/2, 619, 10), (I/2, 621, 4), (I/2, 773, 3), (I/2, 773, 4), (I/2, 773, 5), (I/2, 773, 6), (I/2, 843, 7), (I/2, 875, 2), (I/2, 983, 5), (I/2, 983, 10), (I/2, 983, 11), (I/2, 985, 1), (I/2, 989, 1), (I/2, 993, 4), (II/1, 11, 3), (II/1, 71, 2), (II/1, 113, 2), (II/1, 171, 2), (II/1, 183, 9), (II/1, 195, 2), (II/1, 195, 3), (II/1, 195, 4), (II/1, 195, 5), (II/1, 195, 6), (II/1, 195, 7), (II/1, 195, 8), (II/1, 207, 10), (II/1, 209, 9), (II/1, 257, 10), (II/1, 257, 11), (II/1, 333, 11), (II/1, 335, 1), (II/1, 363, 5), (II/2, 823, 9), (II/2, 827, 6), (II/2, 855, 1), (II/2, 855, 7), (II/2, 855, 8), (II/2, 861, 10), (II/2, 907, 11), (II/2, 915, 2), (II/2, 917, 2)

Gör bu odı niçe yanar yandurur/Hem döner hâlden hâle hem döndürür

ƙuman: Duman. (I/2, 869, 10)

Geh dipidür geh bulıtdur geh ƙuman/Ʀamu rengi var bularda bĩ-gümân

tütün: Duman. (I/2, 771, 11), (I/2, 797, 8)

Şöyle kim çıkdı tütün ol āh-ıla/Gör bilişmek ne-y-imiş Allāh-ıla

zehr: Zehir. (I/1, 349, 7)

Bunların bir bölümü yavuz hulu/İçi taşı zehr-ile fitne tolu

zerrāt: Zerre. (II/1, 213, 6), (II/1, 213, 7)

Yazlıdır zerrāt-ı 'ālem harf harf/Zī-kitāb u zī lügat zī naḥv u şarf

zerre: Küçük parça. (I/1, 25, 8), (I/1, 27, 7), (I/1, 123, 10), (I/1, 145, 10), (II/2, 547, 8), (II/2, 555, 7), (II/1, 327, 11), (II/1, 347, 7), (II/1, 457, 4), (II/2, 573, 8), (II/2, 871, 8), (II/2, 871, 9)

On sekiz biñ 'ālemün kadri aña/Yok-durur bir zerreçe öñden şoña

4.9.1. Madenler

altun: Altın. (I/1, 19, 9), (I/1, 303, 1), (I/1, 303, 6), (I/1, 303, 7), (I/1, 303, 8), (I/1, 303, 9), (I/1, 303, 10), (I/1, 303, 11), (I/1, 305, 4), (I/1, 323, 4), (I/1, 347, 3), (II/2, 711, 1), (II/2, 711, 4), (II/1, 23, 4), (II/1, 27, 2), (II/1, 353, 4), (II/1, 353, 6), (II/1, 353, 7), (II/2, 783, 1), (II/2, 855, 3), (II/2, 913, 10)

Gör ki niçe geymiş altun tonı gün/Ol semā'da hareket eyler dün ü gün

bakır: Bakır. (I/1, 221, 8)

İki yüzkü olduğuyçun adı kalb/Altına bakır kağıldı oldı kalb

demür: Demir. (I/1, 79, 4), (I/1, 129, 1), (I/1, 223, 4), (I/1, 223, 5), (II/2, 861, 11), (II/2, 985, 10), (II/2, 987, 11), (II/2, 1005, 5), (II/1, 27, 6), (II/1, 27, 7), (II/1, 27, 10), (II/1, 327, 4)

Hağ niçe buyurdısa ol işledi/Anuñ-ıçun demüri mum eyledi

dürdāne: İnci tanesi. (I/1, 367, 3)

Kim kanā'at key ulu genc-ḥānedür/Hıç dükenmez harc idüp dürdānedür

dürr: İnci. (I/1, 175, 3), (I/1, 427, 6), (I/1, 435, 11), (II/2, 1051, 8), (II/1, 171, 4), (II/1, 181, 3), (II/1, 283, 8), (II/1, 387, 8), (II/2, 903, 3)

Zīra kim gönüldedür cevlanları/Dürr ü gevher üstine seyrānları

dürr-i şāhvār: Padişaha layık inci. (II/1, 171, 3)

Pes olur her kaṭre dürr-i şāhvār/Anuñ-ıçun k'anda derd ü āh var

dürr-i yetim: Büyük inci. (II/2, 903, 2)

Olmayaydı kaçreler dürr-i yetim/Olmasaydı şefkat ol cānda muķim

fusūs: Yüzük taşları. (II/1, 27, 4)

İç yüzi cümle fusūsdur kıubbenüñ/Diyemezem dil-ile şerhin anuñ

gevher: Elmas, cevher, inci. (I/1, 41, 11), (I/1, 117, 6), (I/1, 175, 3), (I/1, 303, 2), (I/1, 303, 3), (I/1, 303, 5), (I/1, 303, 6), (I/1, 303, 7), (I/1, 303, 9), (I/1, 303, 10), (I/1, 305, 1), (I/1, 305, 5), (I/1, 305, 10), (I/1, 371, 11), (II/2, 725, 2), (II/1, 309, 10), (II/2, 489, 8), (II/2, 913, 9)

Kān ola ol cān u ten gevher kıopa/Kul olup cümle cihān aña tıpa

güher: İnci. (I/1, 303, 9), (I/1, 305, 9), (II/1, 225, 2)

Gevhere altun bahā şol dem olur/Kim Güher altun içinde ornılır

gümiş: Gümüş. (I/1, 303, 1), (I/1, 305, 4), (I/1, 305, 7), (II/2, 711, 1), (II/2, 711, 4), (II/1, 23, 4), (II/1, 185, 11), (II/1, 193, 9), (II/1, 193, 10), (II/1, 195, 1), (II/1, 195, 2), (II/1, 195, 10), (II/1, 197, 1), (II/1, 197, 2), (II/1, 197, 3), (II/1, 197, 4), (II/1, 197, 11), (II/1, 199, 5), (II/1, 209, 9), (II/1, 353, 6), (II/2, 855, 3)

Oi bahā altun gümiş ü pul-durur/Dünyada ni'met bulara kıul-durur

kızıl altun: Kızıl altın. (I/1, 305, 7)

Pul dilüñdür hem gümiş tendür 'ayān/Oi kızıl altun bilüñ cāndur beyān

ķurşun: Kurşun. (II/1, 27, 3), (II/1, 195, 9), (II/1, 195, 10), (II/1, 197, 1), (II/1, 197, 2), (II/1, 197, 3), (II/1, 197, 5), (II/1, 209, 9)

Ortada bir kıubbe çıķmışdur yüce/Kıaplanupdur kıurşuna uçdan uca

mürdeseng: Kurşun oksidi. (II/1, 195, 11)

Aña yā kıurşun gerek yā mürdeseng/Yoķsa kıaynar kıaşkatı olur hemķü seng

lü'lü: İnci. (I/1, 435, 11), (II/1, 9, 9)

Kim şadefde dürr olur yağmur şuyı/Şundan eyler Pādişāh ol lü'lüyü

mercān: Süs eşyası yapımında kullanılan madde. (II/1, 9, 9)

Oi kıoşkler anda bu gökden yüce/Lü'lü' ü mercān kıamu uçdan uca

mermer: Mermer. (II/1, 25, 1), (II/1, 35, 8), (II/1, 35, 11), (II/1, 37, 2)

Yiri ak mermer döşenmiş düpdüzi/Şöyle kim görnür gibi halkuñ yüzi

şadef: Bazı deniz hayvanlarının kabuğunda bulunan sedefçilikte kullanılan pırıltılı, beyaz, sert bir madde. (I/1, 427, 6), (I/1, 435, 6), (I/1, 435, 11), (II/1, 167, 3), (II/1, 169, 3), (II/1, 169, 9), (II/1, 169, 11), (II/1, 171, 2), (II/1, 171, 5), (II/1, 171, 6), (II/1, 171, 7), (II/1, 171, 10), (II/2, 903, 1), (II/2, 903, 3)

Dür şadefde didiler āhūda nāf/Göñül erenlerdedür cāhilde lāf

şāfī gūmiş: Saf gümüş. (II/1, 197, 7)

Bu kez ol şāfī gūmiş oldu tamām/Bellü bildi anı cümle hāş u ‘ām

sīm: Gümüş. (I/2, 919, 5), (I/2, 951, 1), (II/2, 667, 3)

Geldi bu kez Müşterī kıldı nazār/Şahş anuñçun cem’ ider çok sīm ü zer

zer: Altın. (I/2, 919, 5), (I/2, 951, 1), (II/2, 667, 3)

Geldi bu kez Müşterī kıldı nazār/Şahş anuñçun cem’ ider çok sīm ü zer

4.10. Yapı ve Barınaklar

aħur: Ahır. (I/2, 1025, 7), (I/2, 1025, 8)

Fikr içinde çi aħurdur çi sarāy/Fikr içinde bir-durur Hind ü Hıtāy

anbār: Ambar. (I/1, 191, 9), (I/1, 415, 4), (I/2, 711, 9), (I/2, 711, 10), (II/1, 243, 8), (II/1, 257, 1), (II/1, 257, 10)

‘Āqıla degmiş ola söz ma’nisi/Anbaruñ bir avuç olur çāşnişi

arķ: Bahçe, tarla arķı; simetrik şeklide oluşturulan bölümler. (I/1, 323, 10), (I/2, 1001, 1)

Bağçayı başdan başa düzeltdiler/Arķların hōş dartuban uzatdılar

baca: Dumanı ocaktan çekip havaya vermeye yarayan maden veya kagir yol. (I/1, 147, 11), (II/2, 891, 10), (II/2, 891, 11)

Bir güneş yüz biñ bacadan ger ine/Çün güneş gitdi baca birdür yene

bārgāh: Çadır. (I/2, 1057, 6)

Taş yüzinden tartılıpdur bārgāh/İç yüzünden hōş müsemmen tahtgāh

bünyād: Yapı, bina. (I/1, 35, 6), (I/1, 35, 8), (I/1, 155, 5), (I/1, 203, 10), (I/1, 229, 5), (I/1, 273, 2), (I/1, 343, 2), (I/1, 443, 10), (I/1, 517, 7), (I/2, 867, 7), (I/2, 869, 4), (I/2, 953, 8), (II/1, 293, 7), (II/1, 369, 9), (II/1, 469, 5), (II/2, 661, 1), (II/2, 923, 8), (II/2, 933, 5), (II/2, 953, 10)

Yaradan iki cihān bünyādın ol/Āşikārā vü nihān kāmısn ol

bīh: Temel. (I/2, 869, 4)

Pes bu yirüñ bīh ü bünyādı bizüz/Nu yidi kat yir bizümle durdı düz

bünye: Yapı. (I/1, 167, 11)

Māyil olup kovduğumuz dünyedür/Bāki degül yıķılası bünyedür

cāmi': Cami. (I/1, 389, 8)

Çün şurat cāmi' dimāg minber-durur/Cāmi' içre cümle nesne var-durur

çādır: Çadır. (I/2, 635, 9)

Şahrā yüzi toptolu çādır-durur/Ne dilerseñ anda sen hāzır-durur

çartāk: Çardak. (I/1, 415, 4)

Kiler ü çartāk u anbārlar dolar/Aña karşı issinüñ beñzi güler

degirmen: Değirmen. (I/2, 873, 11), (II/1, 405, 9), (II/1, 405, 10), (II/1, 407, 1), (II/1, 409, 8), (II/1, 409, 11), (II/1, 411, 3), (II/1, 413, 4), (II/1, 415, 2), (II/1, 415, 4), (II/1, 415, 6), (II/1, 415, 9), (II/1, 415, 11), (II/1, 417, 1), (II/1, 417, 5), (II/1, 417, 11), (II/1, 419, 7), (II/1, 419, 8), (II/1, 419, 10), (II/1, 421, 3), (II/1, 427, 2), (II/1, 427, 5)

Hem degirmen gör kim anı n'eyledi/Bozdı cümle varlığın un eyledi

dergāh: Dergah. (I/1, 165, 9), (I/1, 211, 5), (I/1, 271, 8), (I/1, 307, 6), (I/1, 471, 10), (I/2, 633, 11), (I/2, 661, 9), (I/2, 665, 9), (I/2, 677, 9), (I/2, 679, 3), (I/2, 681, 5), (I/2, 905, 3), (I/2, 905, 11), (I/2, 941, 4), (II/1, 29, 10)

Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur/Merkezi vü menzili dergāh olur

dervāze: Kapı. (I/2, 1049, 5), (II/1, 249, 1), (II/1, 249, 2), (II/1, 251, 9), (II/1, 253, 3), (II/1, 259, 8), (II/1, 259, 9), (II/1, 273, 10)

Cān bu kez ol menzile kıldı nażar/Gördi dartılmış iki dervāze var

deyr: Kilise. (I/1, 481, 4)

Anda bir ırmağ şudur bundağı seyr/Kim ne mescid kor ne büthâne ne deyr

dīvār: Duvar. (I/1, 323, 3), (I/2, 699, 6), (I/2, 699, 8), (I/2, 845, 10), (II/1, 25, 8), (II/1, 25, 9), (II/1, 25, 10), (II/1, 25, 11), (II/1, 27, 7), (II/1, 89, 2), (II/1, 91, 5), (II/1, 93, 2), (II/2, 537, 4)

Sultān eydür getürüñ mi'mārları/Kim bular yapabilür dīvārları

ekin anbāri: Ekin ambarı. (I/2, 767, 10),

Sekiz uçmağ ol ekin anbāridur/Ol ekindür kim göñüller arıdur

ev: Ev. (I/1, 111, 3), (I/1, 111, 4), (I/1, 149, 4), (I/1, 153, 4), (I/1, 153, 5), (I/1, 169, 2), (I/1, 239, 7), (I/1, 381, 9), (I/1, 471, 5), (I/1, 471, 6), (I/1, 483, 4), (I/1, 501, 2), (I/2, 595, 4), (I/2, 693, 2), (I/2, 699, 9), (I/2, 881, 3), (I/2, 901, 6), (I/2, 903, 1), (I/2, 917, 1), (I/2, 735, 9), (I/2, 735, 10), (I/2, 945, 9), (I/2, 983, 6), (I/2, 1019, 5), (I/2, 1021, 7), (I/2, 1021, 8), (I/2, 1039, 3), (I/2, 1039, 4), (I/2, 1043, 9), (I/2, 1045, 5), (I/2, 1045, 6), (I/2, 1047, 3), (I/2, 1047, 5), (I/2, 1047, 6), (I/2, 1049, 9), (I/2, 1051, 6), (I/2, 1051, 7), (I/2, 1051, 8), (I/2, 1051, 10), (I/2, 1053, 8), (I/2, 1053, 9), (I/2, 1057, 9), (I/2, 1057, 10), (I/2, 1059, 8), (I/2, 1071, 10), (I/2, 1075, 7), (II/1, 11, 7), (II/1, 39, 7), (II/1, 53, 10), (II/1, 77, 8), (II/1, 77, 9), (II/1, 183, 1), (II/1, 183, 2), (II/1, 251, 7), (II/1, 329, 7), (II/1, 333, 2), (II/1, 401, 7), (II/1, 435, 7), (II/1, 437, 2), (II/1, 437, 4), (II/1, 437, 7), (II/1, 445, 3), (II/1, 453, 8), (II/1, 457, 6), (II/1, 461, 10), (II/2, 529, 4), (II/2, 529, 5), (II/2, 529, 9), (II/2, 529, 10), (II/2, 529, 11), (II/2, 531, 1), (II/2, 539, 3), (II/2, 585, 10), (II/2, 585, 11), (II/2, 609, 2), (II/2, 663, 3), (II/2, 849, 1), (II/2, 857, 10), (II/2, 867, 8), (II/2, 867, 11), (II/2, 891, 10), (II/2, 891, 11), (II/2, 893, 1)

Kim bu halk cümle bir evden geldiler/Gelübenin dünyada tağıldılar

eyvān: Saray. (I/1, 509, 4), (II/2, 727, 9)

Od düzildi bu kezin şu oldı mest/Diler eyvāndan çıka kıla şikest

han: Han. (I/2, 1031, 1),

Hōhĩ peygāmbere hōhĩ sultān adın/Virür oğlına dilerse han adın

hāne: Hane, ev. (II/1, 257, 1), (II/1, 257, 10)

Ol sarāyda bu göñül tāv-hānedür/Hāfıza anbār-ıçun key hānedür

harem: Ev. (II/1, 23, 11), (II/1, 35, 2), (II/1, 37, 5)

Ol mübārek Kuds şehrinde meger/Dartılıpdur bir harem key mu'teber

ḥayme: Çadır. (I/2, 635, 10), (I/2, 637, 1), (I/2, 637, 3), (I/2, 637, 5), (I/2, 1065, 9), (II/2, 843, 2), (II/2, 843, 9), (II/2, 843, 11)

Müşk ü 'anberden-durur ol ḥaymeler/Ḥayme içinde neler vardır neler

ḥiṣār: Kale. (I/2, 1043, 6)

Şöyle giñdür kim yidi kat gök sıgar/Yağı görmez mu'teber muḥkem ḥiṣār

hücre: Göz, odacık. (I/2, 1053, 10), (II/1, 37, 9)

Hücreler var bĩ-ḥisāb u bĩ-ṣimār/Her ne kim getirür-iseñ anda sıgar

'imāret: Yapı, bakım. (I/2, 765, 6), (I/2, 961, 9), (I/2, 961, 10), (I/2, 963, 2), (I/2, 963, 3), (I/2, 963, 4), (I/2, 963, 5), (I/2, 963, 7), (I/2, 973, 11), (I/2, 975, 1), (II/1, 65, 11), (II/1, 259, 11), (II/2, 615, 10), (II/2, 873, 4), (II/2, 929, 5)

Dĩni uşbu altı iş kāyim dutar/Hem 'imāret hem daḥı dāyim dutar

işik: Eşik. (I/1, 17, 2), (I/1, 17, 9), (I/1, 29, 6), (I/1, 347, 4), (I/2, 649, 10), (I/2, 847, 7), (I/2, 883, 4), (I/2, 887, 8), (I/2, 893, 7), (I/2, 897, 1), (I/2, 1025, 11), (I/2, 1115, 9), (I/2, 1115, 10), (II/1, 35, 7), (II/1, 59, 4), (II/1, 483, 1), (II/1, 483, 4), (II/2, 491, 2), (II/2, 503, 2), (II/2, 583, 4), (II/2, 829, 9), (II/2, 959, 9)

Anun ardınça işitdi nefsi-i kül/Ol işikte ol daḥı hem oldı kul

Ka'be: Kabe. (I/1, 119, 7), (I/1, 121, 3), (I/1, 121, 4), (I/1, 123, 7), (I/2, 697, 8), (I/2, 861, 10), (I/2, 863, 2), (I/2, 863, 3), (I/2, 863, 7), (I/2, 863, 9), (I/2, 863, 10), (I/2, 865, 5), (II/2, 785, 8)

... Ka'be'ye giderdi yolu...

ḳabr: Mezar. (I/2, 547, 3)

...çün ḳabrden baş ḳaldura...

ḳal'a: Kale. (I/1, 219, 10), (I/1, 219, 11), (I/1, 223, 8), (I/2, 1043, 7), (II/1, 95, 7)

Cism içinde her biri bu a'zalar/Nefs içün key ḳal'alardur ḳal'alar

ḳapu: Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı. (I/1, 19, 1), (I/1, 43, 4), (I/1, 59, 1), (I/1, 105, 10), (I/1, 149, 8), (I/1, 263, 2), (I/1, 455, 6), (I/1, 455, 7), (I/1, 457, 2), (I/1, 457, 9), (I/2, 639, 4), (I/2, 641, 3), (I/2, 641, 4), (I/2, 641, 8), (I/2, 647, 4), (I/2, 651, 7), (I/2, 655, 2), (I/2, 657, 8), (I/2, 703, 2), (I/2, 791, 10), (I/2, 847, 6), (I/2, 895, 11), (I/2, 1045, 5), (I/2, 1045, 7),

(I/2, 1045, 8), (I/2, 1045, 9), (I/2, 1045, 10), (I/2, 1049, 9), (I/2, 1051, 6), (I/2, 1053, 2), (I/2, 1053, 3), (II/1, 25, 10), (II/1, 31, 2), (II/1, 251, 9), (II/1, 251, 10), (II/1, 259, 10), (II/1, 261, 9), (II/1, 261, 10), (II/1, 263, 11), (II/1, 265, 10), (II/1, 265, 11), (II/1, 267, 10), (II/1, 269, 4), (II/1, 269, 6), (II/1, 271, 3), (II/1, 271, 4), (II/1, 273, 3), (II/1, 401, 9), (II/2, 511, 3), (II/2, 743, 5), (II/2, 899, 7), (II/2, 899, 9), (II/2, 899, 10)

Ol muḳarrebler durupdur ḳapuda/Cümle ‘izzet işiginde ḳapuda

kārgāh: İşyeri, fabrika. (I/2, 691, 4), (II/1, 247, 3), (II/2, 851, 7)

Pes bilüñ kim ādemīdür kārgāh/Ādemīden añlanur ol Pādişāh

kārvānsarāy: Kervansaray. (I/1, 491, 10)

Medrese hem köpri hem kārvānsarāy/Ataya alḳış ider yıl on iki ay

ḳaşr: Köşk. (II/1, 15, 7)

Bu göñül uçmaḳ-durur ‘ışḳ ol buraḳ/Ḳaşr ḥulḳ u ma’ni ḥūrī doḒru baḳ

kervānsarāy: Kervansaray. Ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han. (I/1, 457, 3)

Eyle san bir dü der kervānsarāy/Ḳāruvān durmaz geḳer yıl on iki ay

kervānsarā: Kervansaray. Ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han. (II/1, 373, 7)

Dünya bir kervānsarādur bī-vefā/Bu sarāy naḳşı bulardur iy şafā

kiler: Kiler, ambar. (I/1, 415, 4), (I/1, 423, 7)

Kiler ü ḳartāḳ u anbārlar dolar/Aña ḳarşu issinüñ beñzi güler

ḳubbe: Kubbe. (I/2, 1043, 4), (II/1, 23, 10), (II/1, 25, 7), (II/1, 25, 8), (II/1, 27, 2), (II/1, 27, 3), (II/1, 27, 4), (II/1, 37, 7)

Ḥōş müdevver ḳubbe vü ḥōş mu’teber /İḳi yavlaḳ giñ ü ḳaşı muḥtaşar

ḳuşūr: Köşkler. (I/1, 159, 10), (I/1, 207, 3), (I/1, 249, 3), (I/1, 479, 6), (II/1, 7, 6), (II/1, 15, 6), (II/2, 703, 3)

Cāndadur uçmaḒ u hem ḥūr u ḳuşūr/Tendedür ḳamu vü hem fişḳ u fücūr

ḳuyı: Kuyu. (I/2, 775, 10)

Kim yalınḳaḳ düşmiş-idüm ḳuyıya/Gider-idüm ḳuyı dibinde şuya

külhān: Hamam ocağı. (I/2, 793, 8), (I/2, 793, 9), (I/2, 793, 10), (I/2, 917, 4)

Ne qarındaş ne ata ne ana var/Ƙanda varsa eydeler külhāna var

köşk: Köşk. (I/1, 249, 2), (I/1, 249, 3), (I/1, 325, 4), (I/1, 501, 11), (II/1, 9, 7), (II/1, 9, 9), (II/1, 9, 10), (II/1, 9, 11), (II/1, 11, 1), (II/1, 255, 7), (II/1, 257, 2), (II/1, 257, 4)

Degme bir köşk yütmiş uşbu dünyaca/Yitmiş anuñ gibi köşk andan uca

Ƙubbetü's-şahrā: Kudüs'te bulunan ortası kubbeli sekizgen bina. (II/1, 23, 8), (II/1, 25, 3), (II/1, 25, 7), (II/1, 35, 2)

Bes bihiştüñ bunda 'aksi ne-durur/Ƙuds içinde Ƙubbetü's-şahrā-durur

maṭbah: Mutfak. (I/2, 587, 7), (I/2, 587, 8), (I/2, 587, 10), (I/2, 629, 7)

Çün diledi HaƘ bu hōnı muṭlaqā/Düzdi yüz yigirmi dört biñ maṭbaħa

medrese: Medrese. (I/1, 491, 10), (II/1, 213, 9)

Medrese hem köpri hem kārvänsarāy/Ataya alqış ider yıl on iki ay

mekteb-hāne: Okul. (II/2, 709, 3)

Dünya mekteb-hānedür cümle Ƙula/Ƙul gerek kim bunda HaƘ

mekteb: Okul. (I/1, 211, 11), (I/1, 423, 5), (I/2, 917, 9), (I/2, 943, 10), (II/1, 157, 11), (II/1, 469, 5), (II/2, 709, 6), (II/2, 797, 6)

OƘlum bu mektebüñ 'ilmin bile/'Alīm oldur kendünüñ 'ilmin bile

menber: Minber. (I/2, 841, 11)

Menber urmuşdı vü va'z eydür-idi/Şöyle kendü hāline mağrūr-ıdı

mescid: Mescit. (I/1, 365, 4), (I/1, 387, 11), (I/1, 389, 6), (I/1, 389, 7), (I/1, 389, 11), (I/1, 391, 5), (I/1, 391, 7), (I/1, 481, 4), (I/1, 491, 9), (II/1, 25, 2), (II/1, 37, 1), (II/1, 37, 4), (II/1, 79, 11), (II/1, 81, 4), (II/1, 81, 5), (II/1, 81, 8), (II/1, 81, 11), (II/1, 329, 7), (II/2, 525, 1), (II/2, 783, 2)

Mescid ü minber bularuñ tahtları/ 'İlm ü Ƙur'ān'dur bularuñ rahtları

Mescidü'l-Aqşā: Kudüs'teki meşhur büyük cami. (II/1, 25, 3)

Birnüñ adı Mescidü'l-Aqşā-durur/ Birnüñ adı Ƙubbetü's-Şahrā-durur

mesken: Mesken, oturulacak yer. (I/2, 1039, 8), (I/2, 1055, 5), (II/1, 35, 1), (II/2, 585, 3), (II/2, 783, 2), (II/2, 855, 6)

Pes gerek kim dirgüresin tenleri/Getüresin cünbişe meskenleri

saķf: Tavan, çatı. (I/2, 699, 7), (I/2, 699, 8), (I/2, 699, 10), (I/2, 983, 7), (I/2, 983, 8), (I/2, 987, 7), (II/2, 661, 1)

Eyle olsa 'arş anuñ saķfı-durur/Hem daķı bu ferş anuñ şaķnı-durur

sin: Mezar. (I/1, 155, 7)

Zıra kim her nesne varur aşlına/Cân çıkar 'arşa vü ten girür sine

sinle: Mezarlık. (I/2, 1003, 4)

Anuñ-ıla varısaruz sinleye/Cümle halk ol gün gerek anı geye

oba: Göçebelerin konak yeri, göçebe çadırı. (II/1, 157, 1), (II/2, 595, 1), (II/2, 687, 11),

Oba oğlancuķlarun dirmiş-idi/Tańrı 'ilminden sebaķ virmiş-idi

pencere: Yapıları aydınlatmak, havalandırmak amacıyla yapılan çerçeve, cam gibi eklentilerle kullanışlı bir duruma getiren açıklık. (I/2, 1047, 4), (II/1, 25, 11), (II/1, 27, 1), (II/1, 27, 8), (II/1, 27, 9), (II/1, 257, 4), (II/1, 257, 5), (II/1, 257, 7), (II/1, 257, 8)

Açılıpdur iki çiftte pencere/Cām urılmış ağ kara hōş kańçara

sarāy: Saray. (I/1, 501, 6), (I/1, 501, 11), (I/1, 503, 1), (I/1, 503, 2), (I/1, 517, 3), (I/1, 519, 1), (I/2, 657, 11), (I/2, 683, 7), (I/2, 683, 9), (I/2, 685, 5), (I/2, 685, 10), (I/2, 685, 11), (I/2, 687, 1), (I/2, 1025, 7), (I/2, 1053, 2), (I/2, 1053, 9), (I/2, 1055, 3), (I/2, 1055, 5), (I/2, 1055, 8), (I/2, 1055, 10), (II/1, 255, 6), (II/1, 255, 7), (II/1, 255, 11), (II/1, 257, 1), (II/1, 373, 7), (II/2, 869, 1)

Bağça vü bāğ u sarāy u taķt u baķt/Ayş u 'işret hāl u dirlik nerm ü saķt

serā: Saray. (I/1, 325, 4), (I/2, 1025, 8)

Çün gözine hōş görindi ol ara/Pes buyurdı yapıdılar köşķ ü serā

tarabzon: Parmaklık. (II/1, 27, 6)

Dāvud'ı gör kim demürden n'eylemiş/Şaķrayı çevre tarabzon eylemiş

tāv-hāne: Gücsüzler yurdu. (II/1, 257, 1), (II/1, 257, 10)

Ol sarāyda bu göñül tāv-hānedür/Hāfıza anbār-ıçun key hānedür

tekye: Tekke. (I/2, 735, 7)

Bu mürīd hālinden aña aşşı yok/Tekye kılanuñ mürīde uşşı yok

unlık: Unluk, değırmende unun dolduğu yer . (I/2, 875, 1), (II/1, 427, 5)

Taş içinden kaçdı çıkdı unlığa/Hem elekden geçdi düşdi yumruğa

vīrāne: Harap yapı. (II/1, 369, 4)

Bunlaruñ vīrānelerdür yurtları/Hūları vahşī vü adları perī

zāviye: Dergah. (II/2, 783, 2)

Bī-dirīğ her baya vü her miskine/Mescide vü zāviye her meskene

zindān: Zindan. (I/2, 915, 11), (I/2, 917, 4), (II/1, 191, 1), (II/1, 191, 3)

Rāzı olmışdı ki zindānda dura/Kan içinde kan içüp dirlik süre

4.11. Araçlar

ālet: Araç, aygıt, yardımcı. (I/1, 279, 2), (I/1, 413, 1), (I/2, 953, 2), (I/2, 979, 11), (I/2, 985, 2), (II/1, 193, 7), (II/1, 195, 2), (II/1, 197, 1), (II/1, 197, 11), (II/1, 203, 5), (II/1, 203, 7), (II/1, 203, 8), (II/1, 203, 9), (II/1, 203, 11), (II/1, 281, 9), (II/1, 285, 5), (II/1, 395, 4), (II/2, 551, 8), (II/2, 553, 7), (II/2, 553, 11), (II/2, 555, 10), (II/2, 557, 2), (II/2, 557, 5), (II/2, 557, 9), (II/2, 559, 1), (II/2, 559, 7), (II/2, 559, 8), (II/2, 561, 4), (II/2, 565, 1), (II/2, 565, 3), (II/2, 565, 11), (II/2, 567, 1), (II/2, 567, 2), (II/2, 567, 8), (II/2, 569, 2), (II/2, 569, 4), (II/2, 569, 9), (II/2, 569, 11), (II/2, 571, 9), (II/2, 573, 4), (II/2, 573, 6), (II/2, 575, 2), (II/2, 575, 6), (II/2, 575, 8), (II/2, 577, 2), (II/2, 577, 3), (II/2, 721, 2), (II/2, 799, 7)

Şūreti gör ālet olmuş bunlara/Āleti yok kimse ne iş başara

bend: Bağ, rabit. (I/2, 995, 4), (II/1, 209, 6), (II/2, 661, 5), (II/2, 889, 5), (II/2, 889, 7), (II/2, 921, 2)

'Işık degül mi şol göñülde dāğ olan/Hem göñül bendin kesen hem bağ olan

eşyā: Türlü amaçlarla kullanılan, insan yapısı, taşınabilir, cansız varlıkların bütünü. (I/1, 35, 8)

Cümle dürlü bünyāduñ oldur cānı/Cümle eşyā yūgrışüp ister anı

raht: Gerekli araçlar. (I/1, 365, 4), (II/2, 1057, 9), (II/1, 175, 4)

Mescid ü minber bularuñ tahtları/ 'İlm ü Qur'ân'dur bularuñ rahtları

4.11.1. Tarım, Geçim, Hayvancılık

ağaç: Deynek. (I/1, 451, 6), (I/1, 525, 4)

Zıra kim hayvân ağaç zaħmı-y-ıla/Yük götürüben gider ilden ile

bağ: Bir şeyi başka bir şeye tutturabilmek için kullanılan düğümlenebilir nesne. (II/1, 95, 7), (II/1, 209, 6), (II/2, 661, 5)

Geh çıkarur ƙal'alar dutsağını/Ayağından götürür ol bağı

çağıldağ: Değirmen makinelerinin işleyişini çıkardığı sesle kontrole yarayan parça. (II/1, 411, 2), (II/1, 413, 11), (II/1, 421, 6), (II/1, 421, 8), (II/1, 421, 10)

Hem çağıldığdur biri hı çaldırar/OI-durur bu buğdayı her dem sürer

degirmen taşları: Değirmen taşları. (II/1, 419, 4)

Yir ü gökdür bu degirmen taşları/Ögidür bir demde yüz biñ başları

direk: Ağaçtan veya demirden yapılan uzun ve kalın destek. (I/1, 359, 2), (I/1, 397, 7), (I/1, 517, 5), (II/2, 637, 2), (II/2, 741, 6), (II/2, 765, 9), (II/2, 765, 10), (II/1, 27, 2), (II/1, 173, 11), (II/1, 175, 1), (II/1, 285, 6), (II/2, 551, 6), (II/2, 563, 7), (II/2, 565, 2), (II/2, 663, 3), (II/2, 781, 11)

Zıra kim bunlar-durur göge direk/Niçe kim dünya dura bunlar gerek

dögen: Düven, harmanda ekinlerin sapı ile tanelerini ayırmak için kullanılan bir tarım aleti. (II/2, 873, 10)

Altına aldı dögen sürdi yire/Baş u ten sağ ƙomadı ol servere

endāze: Ölçü, ölçülü şekilde. (II/1, 415, 1), (II/2, 893, 5)

Dürlü dürlü oynayuban büken ol/Buğdayı endāzesinde döken ol

ğalbır: Tahıl veya başka büyük taneli maddeleri elemek için kullanılan büyük delikli veya seyrek telli elek. (II/2, 779, 9)

Bu tenüm ğalbır gibi olmuş-ıdı/Ne diriydivü ne hūd ölmüş-idi

ig: Değirmen taşının ortasında bulunan ve yukarıdaki üst taşa geçen demir eksen. (II/1, 409, 10), (II/1, 411, 5), (II/1, 411, 8)

Biri perdür biri igdür biri taş/Biri şudur birisi şol yir ü taş

kafaş/kafeş: Aralıklı telden, metal veya ağaç çubuklardan yapılmış, genellikle taşınabilir koyacak. (I/1, 161, 2), (I/1, 161, 3), (I/1, 383, 2), (II/2, 889, 2), (II/1, 9, 5), (II/2, 717, 6)

Cân-ıla ten hikmeti üküş-durur/Ten kafaşdur cân içinde kuş-durur

kav: Ağaçların gövdesinde veya dallarında yetişen bir tür mantardan elde edilen çabuk tutuşan, süngerimsi madde. (I/1, 121, 1), (I/1, 123, 2), (I/1, 125, 5), (I/1, 125, 6), (I/1, 125, 7), (I/1, 125, 10), (I/1, 125, 11), (I/1, 127, 1), (I/1, 127, 6)

Nûrı Allah birlik içinde kodı/Nitekim çakmak u taş u kav odı

kerpüç: Duvar örmekte kullanılmak için kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş saman ve balçık karışımı ilkel tuğla. (II/2, 683, 8), (II/2, 685, 6), (II/2, 685, 12)

Şüretin ilk bağlar anuñ fikr-ile/Taş u ağaç yoğ u kerpüç yok bile

koşa: Tandır. (II/2, 855, 8)

Odı gör kim niçe girmiş kobaya/Bişürür aşlar diler açlar toya

külüng: Taşları, kayaları parçalamakta kullanılan sivri kazma. (II/1, 189, 10), (II/1, 191, 3), (II/1, 191, 4), (II/1, 191, 5), (II/1, 191, 6), (II/1, 203, 10)

Aña bir muhkem külüng olmak gerek/Anı ol üstād ele almak gerek

mizān: Terazî, ölçü aleti. (II/1, 21, 7)

...şırať ve mizān ve ğayrihi...

nerdübān: Merdiven, bir yere çıkmaya veya bir yerden inmeye yarayan basamaklar dizisi. (II/2, 857, 7)

Bu 'ilim bir nerdübāndır uçmağa/Hem kanatdur cāna göge uçmağa

oluğ: Bir şeyin akmasına yarayan boru. (II/1, 409, 11), (II/1, 413, 5), (II/1, 413, 6)

Biri oluğdur ki şu andan iner/Ol inicek bu degirmen hı döner

orağ: Ekin biçmede kullanılan, yarım çember biçiminde yassı, ensiz ve keskin ekin biçme aracı. (II/2, 873, 9), (II/2, 919, 1)

Çünkü buğday kendüzin gördi yüce/Toğradı orağ anı uçdan uca

per: Değirmendeki çark. (II/1, 409, 10), (II/1, 411, 5), (II/1, 411, 6), (II/1, 411, 7), (II/1, 413, 5)

Biri perdür biri igdür biri taş/Biri şudur birisi şol yir ü taş

pilün: Genellikle eşeklere, bazen de atlara vurulan, kaşsız, enli, yayvan ve yumuşak bir çeşit eğer. (I/1, 235, 12)

Gerçi kim geydi pilün gütdi toñuz/Ne ziyān oldı ol Abdurrezzağ'a

rikāb: Üzengi. (II/2, 495, 6)

Hzret'e ünder Çalap sevdi seni/Uş rikābuñ dutmağa virdi beni

sayvān: Gölgelek. (II/2, 627, 10), (II/2, 727, 9)

Gögi sayvān dutdı anuñ üstine/Yiri meydān kıldı Hāğ ol dōstına

sepet: Yiyecek, eşya taşımak için kullanılan; saz, kamış veya ince dallardan örülerek yapılan araç. (II/1, 411, 1), (II/1, 413, 9), (II/1, 413, 10), (II/1, 421, 4), (II/1, 421, 7)

Biri buğdaydur sepetdür hem biri/Öginince ol-durur buğday yiri

terāzū: Bir kolun iki ucuna asılı iki kefedden oluşun tartı. (I/1, 303, 10), (II/1, 35, 3), (II/1, 83, 7)

Yā terāzūya koyalar gevheri/Darta altun birle anı müşteri

zencir: Zincir. (II/1, 35, 6), (II/1, 367, 5)

Anda bir zencir vardı ol zamān/Bātılı hāğdan seçerdi bī-gümān

4.11.2. Ev Eşyaları ve Eşyalar

bādiye: Kadeh. (I/1, 181, 8), (I/1, 181, 9), (I/1, 183, 11), (I/1, 185, 1), (I/1, 503, 10)

Hōş Hudāyī meclis anda kurulup/Hem şafādan bādiyeler urılup

bardağ: Su ve benzeri şeyleri içmek için kullanılan kap. (I/1, 147, 7), (II/1, 347, 5)

Sen gerekse bardağı yüz biñ sına/Çün şıyasın su hemān birdür yine

bıçak: Bıçak. (II/2, 775, 3), (II/2, 827, 9), (II/2, 829, 1), (II/1, 325, 9)

Boğazumda çalınurdu iti bıçak/Bir dahı kıanda görem şunu i Hık

bişik: Tahta veya demirden yapılmış sallanır bir çeşit karyola. (II/1, 35, 7), (II/1, 35, 8)

İsā'nuñ hem vardur anda bişigi/ZİR-zemİndür yir içinde işigi

cām: Soda veya potas katılmış silisli kumun ateşte eritilmesiyle yapılan sert, saydam ve çabuk kırılır cisim. (I/2, 1047, 4), (II/1, 27, 1)

Açılıpdur iki çiftte pencere/Cām urılmış ağ kıara hōş kıançara

çaķmaķ: Taşa vurulup kıvılcım çıkaran çelik parçası. (I/1, 121, 1), (I/1, 123, 2), (I/1, 123, 4), (I/1, 123, 5), (I/1, 123, 9), (I/1, 123, 11), (I/1, 125, 11), (I/1, 127, 5)

Nūrı Allah birlik içinde kıodı/Nitekim çaķmaķ u taş u kıav odı

çanaķ: Toprak, metal vb.den yapılmış yayvan, çukurca kap. (I/2, 585, 6), (I/2, 589, 6), (II/2, 841, 3), (II/2, 841, 4)

Kotarur ol ni'meti çanaķlara/Düzer ol çanaķları řābaķlara

çeħiz: Çeyiz. (I/2, 603, 3)

Kız boya degdi bu kez eyle çeħiz/Elin alup erine ısmarla şiz

çerāğ: Mum, çıra, lamba. (I/1, 147, 8), (I/1, 183, 3), (I/1, 377, 9), (I/1, 493, 10), (I/2, 545, 3), (I/2, 593, 5), (I/2, 593, 6), (I/2, 983, 3), (I/2, 983, 4), (I/2, 987, 4), (I/2, 987, 5), (I/2, 987, 6), (II/1, 99, 1), (II/1, 105, 8), (II/1, 105, 9), (II/1, 319, 6), (II/1, 345, 9), (II/2, 859, 1)

Bir maķāmda biñ çerāğ olsa münİR/Sırçası ayrıķdur illā nūrı bir

çırāğ: Mum, kandil. (I/1, 493, 10), (I/2, 543, 10)

Bir oğul oldur ki zātından iner/Şol çerāğlar kim çırāğından yanar

çömlek: Toprak tencere. (I/2, 587, 8)

Göksi peygāmblerürñ mařbaħ-durur/Göñlü hōd çömlek gibi muřlaķ-durur

dōlāb: Genelde tahtadan yapılmış, bölme veya çekmecelerine eşya konulan kapaklı mobilya. (I/1, 459, 7), (II/1, 487, 4)

Çevrinüdüdür durmadın dōlāb gibi/Degir andan her vücūda manşıbı

dōşek: Yatak. (II/1, 151, 11)

Durdı hatun döşeginden sarmuru/İçi kaynap gözleri yaş torma

ebrişim: Kalınca bükülmüş ipek iplik. (I/2, 1003, 7)

Ebrişimdür bir katı hem şol harîr/Kim anı geysel anuñ göñli erir

elek: Değirmende, taneli veya un gibi şeyleri yabancı maddelerden ayıklamak veya incisini kabasından ayırmak için kullanılan araç. (I/2, 875, 1)

Taş içinden kaçdı çıkdı unlığa/Hem elekden geçdi düşdi yumruğa

fetîl: Kandildeki fitil. (I/2, 981, 10), (I/2, 981, 11), (I/2, 983, 1), (I/2, 985, 10), (I/2, 985, 11), (I/2, 987, 1), (I/2, 989, 1)

Biri şoldur kim fetîle cismini/Anda berkitmişler anuñ resmini

ip: Dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılmış bağ. (I/1, 135, 5), (I/2, 863, 5), (I/2, 983, 9), (I/2, 987, 7), (I/2, 987, 9), (I/2, 989, 4)

Otuz okı cem' idüp dutdı bile/Bağladı başdan başa bir ip-ile

kanādil: Kandiller. (I/1, 3, 5)

Kanādil-i elţāfıyla 'aşıklarun göñlini/Şāfî ve aydın ider. Ve ol

kandîl: Kandil. (I/2, 977, 2), (I/2, 979, 8), (I/2, 979, 10), (I/2, 981, 1), (I/2, 981, 6), (I/2, 981, 8), (I/2, 981, 11), (I/2, 983, 5), (I/2, 983, 7), (I/2, 983, 8), (I/2, 985, 2), (I/2, 985, 5), (I/2, 985, 6), (I/2, 985, 8), (I/2, 985, 9), (I/2, 987, 5), (I/2, 987, 9), (I/2, 987, 10), (I/2, 989, 2), (I/2, 989, 6), (I/2, 989, 8), (I/2, 989, 11), (I/2, 1057, 5)

Okı imdi ol kitābdan bir şebāk/Göñlüni cem' eyle bir kandile bak

kandîl yağı: Kandilin yanması için gereken yağ. (I/2, 987, 3)

Gör bu kez kandîl yağı neñdür senüñ/Añlağıl kim 'aqluña deñdür senüñ

kāse: Bardak. (I/2, 629, 11)

Her biri bir kāsedür ni'met tolu/Ni'meti hikmetdür añla iy ulu

kilid: Anahtar, düğme gibi takılıp çıkarılabilen bir parça yardımıyla çalışan kapatma aleti. (II/1, 191, 3)

Urludur zindānda bir muhkem kilid/Bu külüng anuñ dilidür key işid

lenger: Yayvan, kenarları geniş büyük, bakır kap. (II/1, 287, 6), (II/1, 287, 9), (II/1, 287, 10), (II/1, 293, 3), (II/1, 299, 5), (II/1, 299, 6), (II/1, 305, 3)

Yil dağı oldu bu kez lenger gerek/Ya'ni yügrürken anı egler gerek

mum: Bir fitilin üzerine erimiş bal mumu, iç yağı, stearik asit veya parafin dökülüp genellikle silindir biçiminde dondurulan ışık aracı. (I/1, 79, 4), (I/2, 847, 1), (II/1, 113, 2), (II/1, 327, 4)

Hağ niçe buyurdısa ol işledi/Anuñ-ıçun demüri mum eyledi

peymâne: Kâse. (I/1, 457, 7), (II/1, 419, 10)

Cân anuñ mülki gönül genc-ğānesi/ 'Ağl keyyāli fehim peymānesi

sağrak: Bardak. (I/1, 185, 2), (I/1, 503, 10)

Uşbu nefsdür sākisi ol meclisüñ/Sağrakı fısqdur hem ol müşkil işüñ

sırça: Kap. (I/1, 147, 8), (I/2, 987, 11)

Bir mağāmda biñ çerāğ olsa münĩr/Sırçası ayruğdur illā nūrı bir

sirāc: Kandil. (II/1, 319, 8)

Ol-durur ol Allah öğdügi sirāc/Oldur āğir kamunuñ başında tāc

şem': Mum. (I/1, 183, 2), (I/2, 895, 1), (I/2, 899, 2), (I/2, 1055, 6), (I/2, 1097, 9), (II/1, 33, 7), (II/1, 247, 7), (II/2, 907, 8), (II/2, 909, 2)

Hem ĩmāndur ol arada şem'-i cem'/Yağtu virür orta yirde hemçü şem'

tabağ: Yiyecek koymaya yarayan az derin ve yayvan kap. (I/1, 479, 8), (I/2, 585, 6), (I/2, 589, 6), (II/2, 841, 3)

Nūr tabağlar tolu dürlü yiyesi/Kim bu mü'minler varuban yiyesi

taş: Leğen. (I/1, 303, 7),

Gevheri bir taş içinde dikeler/Altını ol gevher üzre dökeler

4.11.3. Kırtasiye Araçları

berāt: Belge. (I/1, 107, 7), (I/1, 107, 8)

Her ma'ānĩ her işāret dünyada/Her birisi bir berātdur iy dede

darb-ı şāhĩ: Hükümdar tuğrası. (II/1, 187, 1), (II/1, 197, 8)

Ne sebeble ol çurufdan ayrılır/Đarb-ı şāhĩ dutmağa lāyık olur

defter: Genelde hafif bir kapak içerisinde bir araya tutturulmuş kağıt yaprakları. (I/1, 341, 11)

Söylemedin söz gönülde var-durur/Gönül içre yazılı defter-durur

devāt: Genellikle kuşak arasında taşınan ve kalemligi ile hokkası bir arada olan yazı takımı. (II/1, 235, 6), (II/1, 235, 7), (II/1, 235, 10), (II/1, 243, 1)

Kim kalem buldın hemîşe indürür/Şol deñize kim devātdur bandurur

engāz: Sanat sahiplerinin kullandıkları alet. (II/2, 537, 11), (II/2, 539, 1), (II/2, 545, 4)

Harf-ile nakşu kalemler kim yazar/Bāki cümle şan'atuñ engāzı var

hibr: Mürekkep. (I/2, 687, 11), (I/2, 689, 2)

Hibr içinde olduğıña şeksüzün/Bellü bilgil görmeyesin dōst yüzün

kāğıd: Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, basmaya yarayan kuru, ince yaprak. (I/2, 637, 3), (II/1, 235, 3), (II/1, 237, 9), (II/1, 237, 10), (II/1, 243, 5), (II/2, 527, 9), (II/2, 527, 10), (II/2, 843, 10)

Şahra kāğıd hayme yazu ma'ni hūb/Niçesi şabr ide 'aql aña bakup

kalem: Yazmak, çizmek gibi işlerde kullanılan araç. (I/1, 17, 11), (I/1, 35, 7), (I/1, 269, 4), (I/2, 701, 11), (II/1, 235, 2), (II/1, 235, 3), (II/1, 235, 4), (II/1, 235, 5), (II/1, 235, 6), (II/1, 237, 3), (II/1, 237, 11), (II/1, 241, 11), (II/1, 243, 2), (II/1, 243, 4), (II/1, 331, 11), (II/1, 339, 9), (II/2, 529, 2), (II/2, 529, 4), (II/2, 529, 8), (II/2, 537, 8), (II/2, 537, 11)

Gör kalem niçe döner baş üstüne/Ol semā'da hōş kelām dip dōstına

kütüb: Kitaplar. (I/1, 5, 8)

Öz netāyic-i efkār ve bedāyi'-i/Esrārından enva'-ı resāyil ve kütüb, 'Arap

midād: Yazı mürekkebi. (II/1, 235, 10), (II/1, 237, 2), (II/1, 237, 6), (II/1, 237, 8), (II/1, 243, 1), (II/1, 243, 4)

Çün meşel geldi deñize bu devād/Pes deñiz şuyına beñzer bu midād

mürekkeb: Mürekkep. (I/2, 687, 6), (II/1, 235, 3), (II/1, 243, 2)

İlk düşer ma'nı mürekkeb çengine/Rengini kor döner anuñ rengine

nüşha: Yazılı, yazılmış bir şey. (I/1, 39, 3), (I/1, 195, 5), (I/1, 197, 1), (II/2, 541, 3), (II/2, 547, 6), (II/2, 841, 2), (II/2, 845, 3)

Ādeme ol nüşhayı gösterdi Hâk/Destur oldu kim ala andan sebak

resâyil: Risaleler. (I/1, 5, 8)

Öz netâyic-i efkâr ve bedâyi'-i/Esrârından enva'-ı resâyil ve kütüb, 'Arap

varak: Yaprak. (II/2, 589, 6), (II/1, 213, 2), (II/2, 711, 4), (II/2, 841, 3)

Görseñe her bir varak oldu tabak/Degme bir harf ol tabakda bir çanak

4.11.4. Ulaşım Araçları

gemi: Su üstünde yüzen, yük ve yolcu taşımaya yarayan araç. (I/1, 75, 1), (II/1, 87, 5), (II/1, 87, 6), (II/1, 89, 14), (II/1, 89, 16), (II/1, 89, 17), (II/1, 225, 8), (II/1, 277, 8), (II/1, 281, 10), (II/1, 283, 1), (II/1, 283, 2), (II/1, 283, 9), (II/1, 283, 11), (II/1, 285, 2), (II/1, 285, 4), (II/1, 285, 6), (II/1, 285, 8), (II/1, 285, 9), (II/1, 285, 10), (II/1, 285, 11), (II/1, 287, 1)

Kimisi oldur ki ol yondi gemi/Garğa viridi bunça yüz biñ ādemi

kanat: Yelken. (II/1, 285, 8)

Bu geminüñ perr ü bālı ol ola/Kanad açduqça havādan yil ala

köpri: Köprü. (I/1, 491, 10)

Medrese hem köpri hem kârvânsarây/Ataya alkış ider yıl on iki ay

yilken: Rüzgar gücünden yararlanarak geniş bir yüzey oluşturacak şekilde yan yana dikilen ve teknenin direğine uygun bir biçimde takılarak onu hareket ettiren kumaş veya şeritlerin tümü. (II/1, 285, 6), (II/1, 285, 7), (II/1, 285, 9), (II/1, 285, 10), (II/1, 285, 11), (II/1, 297, 3), (II/1, 297, 4), (II/1, 297, 8), (II/1, 297, 9), (II/1, 297, 10), (II/1, 305, 1), (II/2, 855, 6)

Çün gemi oldu bu kez yilken gerek/Kim ola aşlı anuñ muhkem direk

4.11.5. Savaş Aletleri ve Araçları

kalhan: Oktan veya kılıçtan korunmak için savaşçıların kullandığı korumalık. (I/2, 731, 11), (I/2, 733, 7), (I/2, 735, 6)

Şol dağı bitdi bu kez gel öñ şafa/Neye kalhan ol dağı gör iy şafa

kılıç: Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan çelikten silah. (I/1, 67, 5), (I/1, 67, 6), (I/1, 67, 7), (I/1, 85, 5), (I/2, 851, 6), (I/2, 949, 2), (II/1, 335, 5), (II/1, 471, 7), (II/1, 471, 10), (II/1, 471, 11), (II/2, 555, 6)

Ol kılıcı saldılar kâfirlere/Müdde'îye düşmana münkirlere

kılınc: Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan çelikten silah. (I/1, 495, 7), (II/2, 689, 3)

Hıç bulardan gelmeye bir hüş kılınc/Kim aña yoldaş olanlar ola renc

mancınık: Top yapımının bilinmediği çağlarda ağır taş fırlatmakta kullanılan basit bir savaş aracı. (I/2, 773, 3)

Şol günü kim Nemrüd od urmuş-ıdı/Od katında mancınık kurmuş-ıdı

oğ: Yayla atılan, ucunda sivri demir bulunan ince ve kısa çubuk. (I/1, 315, 9)

İşid imdi ol üçinçisin dağı/Şol-durur kim koymaya düşmân oğı

oğ: Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk. (I/1, 133, 7), (I/1, 133, 10), (I/1, 133, 11), (I/1, 135, 1), (I/1, 135, 3), (I/1, 135, 5), (I/1, 137, 2), (I/2, 825, 9), (I/2, 825, 10), (I/2, 827, 4), (I/2, 827, 5), (II/1, 285, 1), (II/2, 555, 6), (II/2, 555, 11), (II/2, 557, 5), (II/2, 557, 7), (II/2, 559, 2)

Eytdi irtte kamu hâzır oluñuz/Her biriñüz bir oğ alup gelüñüz

sancağ: Sancak. (II/1, 37, 2)

Sancağın urmuş 'Ömer bir mermere/Dikmiş anda şöyle kim yumşak yire

süñü: Küçük kılıç biçiminde delici silah. (II/2, 559, 2), (II/2, 559, 3), (II/2, 559, 4), (II/2, 559, 5), (II/2, 559, 7), (II/2, 575, 3), (II/2, 575, 5)

Kılıç oldu, alp elinde süñü yok/Süñü için işleyemez oğ

yay: Ok atmaya yarayan iki ucu arasına giriş gerilmiş eğri ağaç veya metal çubuk. (II/2, 555, 6), (II/2, 555, 11), (II/2, 557, 1), (II/2, 557, 2), (II/2, 557, 3), (II/2, 557, 4), (II/2, 557, 5), (II/2, 557, 6), (II/2, 557, 7)

Ger ururlarsa kılıçla kesmeye/Ķatı yaydan ok dokınsa geçmeye

4.11.6. Süs Eşyaları

āyine: Işığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam. (I/2, 567, 5), (II/2, 633, 11)

Bu meşel bir āyinedür ortada/ 'İlm-i 'ibret anda görnür iy dede

gözü: Ayna. (I/2, 573, 4), (I/2, 583, 9), (I/2, 617, 5), (I/2, 635, 5), (I/2, 649, 4), (I/2, 721, 9), (I/2, 881, 3), (I/2, 923, 6), (I/2, 923, 7), (I/2, 979, 4), (I/2, 1079, 10), (I/2, 1079, 11), (II/1, 135, 1), (II/1, 135, 3), (II/1, 215, 10), (II/1, 215, 11), (II/1, 243, 10), (II/1, 245, 5), (II/1, 245, 9), (II/1, 375, 10), (II/1, 375, 11), (II/1, 389, 11), (II/1, 407, 9), (II/1, 407, 10), (II/1, 423, 6), (II/1, 423, 7), (II/1, 485, 4), (II/1, 487, 11), (II/2, 621, 9), (II/2, 635, 8), (II/2, 635, 9), (II/2, 635, 11), (II/2, 637, 1), (II/2, 637, 4), (II/2, 639, 2), (II/2, 639, 3)

Gözü-durur ol kişi her kim baĶa/Gören ĶaĶ dıdārın anda muĶlakā

tāc: Değerli taşlarla süslü başlık. (I/1, 249, 3), (I/1, 479, 6), (I/2, 885, 11), (II/1, 181, 7), (II/1, 209, 7), (II/1, 319, 8), (II/1, 333, 11), (II/1, 471, 4), (II/1, 483, 2), (II/2, 495, 1), (II/2, 751, 9), (II/2, 921, 10)

Köşk-ile hūr u kuşūr bezm ü yaraĶ/Hulle vü tāc u kemer taĶt u ĶuraĶ

4.12. Giyinme ve Giysiler

ağı atlas: İpekli kumaş. (I/2, 603, 2)

Çün ulaldı oğul evermek gerek/Ağı atlas at Ķatır virmek gerek

azraĶ-pūş: Giyinmiş. (I/1, 17, 6)

BaĶ bu azraĶ-pūş sūfı ĶarĶına/Kim bilesin kendü ne'ymiş ĶarĶı ne

cübbe: Sarıklı din adamlarıyla bazı yaşlı kimselerin giydiği uzun üstlük. (II/2, 637, 11)

Dir idi kim cübbem iĶre yoĶ-durur/HaĶ'dan ayruĶ nesne illā ĶaĶ-durur

don: Don. (I/2, 789, 4)

Beñzi şaru saçı yatmış donı kir/Kim söger ü kim buşar u kim kaçır

egn: Üst baş. (I/2, 1005, 5)

Hem demür ton var-durur bir kat yine/Kim düşüpdür alp erenler engine

esbāb: Giysi. (II/2, 667, 2), (II/2, 713, 8), (II/2, 713, 9), (II/2, 715, 1), (II/2, 949, 8)

Çünki māl u mülk ü esbāb olmaya/Dünya Haq'dın yaña mihrāb olmaya

ħarīr: İpek. (I/2, 1003, 7)

Ebrişimdür bir katı hem şol ħarīr/Kim anı geysel anuñ göñli erir

ħırka: Hırka. (I/2, 631, 10), (I/2, 1003, 9), (II/1, 333, 9)

Ol zamān kim Haq bu sazı döndüre/Otura bu şūfi ħırka indüre

ħil'at: Elbise. (I/1, 49, 9), (I/1, 245, 8), (I/1, 309, 10), (I/1, 317, 10), (I/2, 821, 6), (I/2, 1009, 8), (II/2, 543, 4), (II/2, 667, 7), (II/2, 715, 4)

Gör ne ħil'at viribidi ol Kerīm/Geldi Ĥazret'den aña ħulğun azīm

kāle: Kumaş. (II/1, 305, 6)

Hem 'amel bu fikr elinde kāledür/Nitekim ħalkı ilden ile iledür

kālesüz: Kumaşsız. (II/1, 305, 7)

Kālesüz ilden ile yoryan kişi/Renci zāyi'dür ü hem bitmez işi

kefen: Gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez. (I/2, 1003, 2)

Ademüñ ilk tonı oldur oñ gelen/Şonra hem andan olur cümle kefen

kemer: Bele dolayarak toka ile tutturulan bel bağı. (I/1, 249, 3), (II/1, 27, 2)

Köşk-ile ħūr u kuşūr bezm ü yaraq/Ĥulle vü tāc u kemer taht u turak

kürk: Kürk. (I/2, 1003, 11)

Bir katı hem pōst-durur kim kürk-içün/Bay u yoħsul 'ām u ħāş u türk-içün

peşmī: Yünlü. (I/2, 1003, 9)

Var-durur bir kat daħı ħayvān tüsi/Ĥırka vü peşmīne şōfdur ħamusı

pōst: Tüylü hayvan derisi. (I/2, 1003, 11)

Bir katı hem pōst-durur kim kürk-içün/Bay u yoħsul 'ām u ħāş u türk-içün

şöf: Bir çeşit ince yünlü kumaş. (I/2, 1003, 9)

Var-durur bir kat daḥi ḥayvān tūsi/Hırka vü peşmīne şöfdur ḳamusı

sündüs: Bir tür ipekli kumaş. (II/1, 9, 7)

Cümle sündüs ṭon u merkebler burak/Hür u ğilmān mūnis ü köşk ü durak

ṭon: Don. (I/1, 19, 9), (I/1, 257, 5), (I/1, 523, 10), (I/2, 999, 3), (I/2, 1001, 8), (I/2, 1001, 10), (I/2, 1003, 1), (I/2, 1003, 2), (I/2, 1003, 3), (I/2, 1003, 6), (I/2, 1003, 8), (I/2, 1005, 2), (I/2, 1005, 4), (I/2, 1005, 5), (I/2, 1005, 7), (I/2, 1005, 11), (I/2, 1009, 8), (II/1, 9, 7), (II/1, 79, 3), (II/1, 139, 2), (II/2, 495, 1), (II/2, 543, 6), (II/2, 555, 5), (II/2, 555, 10), (II/2, 555, 11), (II/2, 571, 7), (II/2, 589, 6), (II/2, 677, 2)

Gör ki niçe geymiş altun ṭonı gün/Ol semā'da ḥarket eyler dün ü gün

ṭonlık: Elbise. (II/2, 691, 7)

Şoldur ol kim bī-dil ola ğāziler/Ala ṭonlık bine yigrek tāziler

yaḳa: Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü. (II/1, 151, 10)

Geldi girdi yaḳasından ḳoynına/Girdi ḳoynından u çıḳdı boynına

zūnnār: Papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örme kuşak. (II/1, 65, 5), (II/1, 101, 11)

Görklü ḥulḳundan gele kāfir dine/Ermeni zūnnār kesüp dīnden döne

4.13. Yiyecek, İçecek, Beslenme

aç: Aç. (I/1, 121, 9), (I/1, 121, 10), (I/1, 149, 8), (I/2, 885, 11), (II/1, 47, 8), (II/1, 57, 4), (II/1, 199, 4), (II/1, 255, 2), (II/2, 651, 3), (II/2, 661, 10), (II/2, 855, 2), (II/2, 855, 8)

Gider-idi ḳarnı aç göñli yavuz/Ne zavāda var bile ne ḳulavuz

açlık: Aç olma durumu. (I/1, 243, 3), (I/2, 655, 7), (II/2, 897, 3), (II/2, 897, 9), (II/2, 899, 1)

Bir sa'at ḥōş ḳarnumuz ṭoḳ āsude/Bir sa'at açlık elinden aluda

'aşy u 'işret: Yiyip içme. (I/1, 483, 7), (I/1, 501, 6), (II/2, 879, 7)

Anuñ-ıla 'aşy u 'işret olmaya/Şudan ayruḳ yalñuzın iş gelmeye

'ayş u nūş: Yiyip içme. (I/2, 917, 11), (I/2, 1071, 1)

İşret ü būs u kenār u 'ayş u nūş/Nefs içinde bu hevesler kıldı cūş

'ayş u ʔarab: Yeme içme. (I/2, 915, 2), (I/2, 945, 6), (I/2, 945, 8)

Pes gerek sulṭān-ıçun 'ayş u ʔarab/Zühre geldi şād kıldı zī-'aceb

cür'a: Yudum, içim. (I/2, 853, 9), (II/1, 333, 9),

Cümle seccāde-niṣīn ü hırka-pūş/Şeyh elinden kılmış-ıdı cür'a nūş

ġādiye: Gıdalar. (II/1, 267, 7)

Tā anı ol hāzime hażm eyleye/ Ğādiye anuñla şehri ʔoylaya

ġidā: Gıda. (I/1, 137, 11), (I/1, 167, 5), (I/1, 379, 6), (I/2, 621, 5), (I/2, 915, 5), (II/1, 9, 8), (II/2, 707, 8), (II/2, 711, 6), (II/2, 715, 6), (II/2, 719, 4)

'Āşık'un cānı fidā olsun fidā/Cānına bu söz ġidā olsun ġidā

işdeh: İştah. (I/1, 503, 10)

Sāki nefis ü saġrak işdeh bāde ḫāl/Bādiye bu rüz u hefte māh u sāl

işteh: Yemek yeme isteġi. (I/2, 1007, 9)

Loġma hażm eyler ü işteh arturur/Gerçi yiyen kişi yüzün burtarur

ʔoġ: Tok. (I/1, 149, 8), (I/1, 243, 3), (I/1, 319, 9), (II/1, 57, 4), (II/1, 61, 5), (II/1, 239, 6), (II/1, 483, 4), (II/2, 651, 3), (II/2, 563, 8), (II/2, 741, 2)

Cümlesi ol ʔapuya muḫtāc-durur/Ķamu ʔoġvan diyen anda aç-durur

ʔoġlık: Tok olma durumu. (I/2, 587, 1)

Lezzet çün ʔıġar anı ḫal ider/ʔoġlık anda ḫāşıl olur kim yudar

ḫōn: Sofra. (I/1, 59, 11), (I/1, 61, 3), (I/1, 185, 6), (I/1, 185, 8), (I/1, 247, 3), (I/1, 247, 9), (I/1, 299, 6), (I/1, 429, 7), (I/1, 479, 10), (I/1, 513, 6), (I/2, 557, 4), (I/2, 585, 3), (I/2, 585, 5), (I/2, 585, 7), (I/2, 585, 8), (I/2, 585, 9), (I/2, 587, 5), (I/2, 587, 7), (I/2, 589, 3), (I/2, 589, 8), (I/2, 589, 9), (I/2, 589, 11), (I/2, 625, 5), (I/2, 625, 7), (I/2, 625, 8), (I/2, 625, 10), (I/2, 627, 4), (I/2, 629, 2), (I/2, 629, 4), (I/2, 629, 6), (I/2, 631, 1), (I/2, 639, 3), (I/2, 681, 3), (I/2, 681, 6), (I/2, 817, 10), (I/2, 999, 3), (I/2, 1005, 11), (I/2, 1007, 4), (I/2, 1009, 4), (I/2, 1009, 9), (I/2, 1017, 8), (I/2, 1017, 9), (I/2, 1017, 10), (I/2, 1029, 9), (II/1, 41, 9), (II/1, 229, 4), (II/1, 361, 7), (II/1, 371, 6), (II/2,

491, 5), (II/2, 659, 4), (II/2, 707, 11), (II/2, 733, 3), (II/2, 841, 1), (II/2, 841, 2), (II/2, 841, 6), (II/2, 841, 8), (II/2, 923, 5)

Ne dağı Kur'ân bigi hön geliser/Yimeyenler bellü maħrüm kalısar

'işret: İçki, içki içme, neşe, güzellik. (I/1, 185, 3), (I/1, 257, 3), (I/1, 419, 6), (II/2, 701, 5), (II/2, 917, 11), (II/2, 1071, 2), (II/2, 1083, 1), (II/2, 523, 6)

Dün ü gün içdükleri miħnet-durur/Eyle şanurlar anı 'işret-durur

küt: Gıda. (II/2, 739, 9)

Yine geldi gönlüme birkaç ögüt/Akla şerbetdür bu sözler cāna küt

loķma: Lokma. (I/1, 241, 9), (I/1, 495, 4), (II/2, 613, 10), (II/2, 1007, 9), (II/2, 1019, 1), (II/2, 873, 11), (II/2, 945, 9)

Cümle dürlü işümüz oldu emek/Yoķ-durur emeksüzün loķma yimek

perveriş: Beslenme, canlılık. (I/1, 411, 7), (II/2, 763, 6), (II/2, 915, 5), (II/1, 229, 8), (II/1, 467, 6), (II/1, 469, 8), (II/1, 469, 11), (II/1, 481, 6), (II/2, 535, 5), (II/2, 541, 3), (II/2, 711, 6), (II/2, 819, 2), (II/2, 851, 11), (II/2, 877, 4), (II/2, 879, 1)

Anuñ içinde dağı gör nedür iş/Niçe gelür reng ü hāl ü perveriş

rızķ: Azık, yiyecek içecek. (II/2, 609, 6), (II/2, 849, 5), (II/2, 871, 7), (II/2, 871, 11), (II/1, 219, 7), (II/1, 221, 6), (II/1, 227, 5), (II/1, 227, 10), (II/1, 229, 1), (II/1, 297, 11), (II/1, 349, 10), (II/1, 355, 3), (II/1, 357, 2), (II/1, 451, 9), (II/1, 485, 8), (II/2, 771, 3), (II/2, 781, 7), (II/2, 783, 7)

Halk ķamu yoħsuldur illā Tañrı bay/Ķamuya rızķın virür yıl on iki ay

sofra: Sofra. (II/1, 31, 10)

Sofra indürdi Resüli toyladı/Yidi ol hönü Resül şükr eyledi

şör: Tuzlu. (II/2, 1009, 4)

Bir ķat ol hönndan dağı hem var-durur/Şol-durur kim dadı anun şör-durur

ķā'am: Yiyecek. (II/2, 591, 2), (II/2, 1051, 11), (II/1, 267, 4)

Ol nüzülin bilmege yimek emek/Şol-durur kim ol ķā'amı ķeynemek

ķuz: Tuz. (II/1, 287, 11)

Ķamusı oldu bu kez üstādı yoķ/Şanki aşdur ķuzı yoķdur dadı yoķ

tuzlu: Tuzlu. (I/2, 1009, 5)

Tuzludur ni'metlerüñ ol bir çatı/Ol getürür zabta dürlü ni'meti

yağlı: Yağlı. (I/2, 1007, 3)

Ne ki yağlı nesne var çerb ol-durur/Yiyeni hōş semridür ü ıoldurur

yağsuz: Yağsız. (I/2, 987, 4)

Nitekim yağsuz çerāğ yanmaz olur/Pes 'akılsuz başa 'ışk ıonmaz olur

yimek: Yemek. (I/1, 395, 1), (II/1, 115, 1)

Ol ki pūyende-durur hayvān hulu/Göñli yimekte vü gözi uyhulu

zād: Azık, yiyecek. (I/2, 655, 1), (I/2, 661, 11), (I/2, 767, 9), (II/1, 291, 6), (II/1, 291, 7), (II/1, 293, 7)

Ol gerek evvel düze yol zādını/Aluban gitmek-içün ol zādını

zavād: Yiyecek. (I/1, 121, 9)

Gider-idi ıarnı aç göñli yavuz/Ne zavāda var bile ne ıulavuz

4.13.1. Yiyecekler

aş: Yemek. (I/2, 589, 11), (II/1, 11, 3), (II/1, 63, 8), (II/1, 167, 5), (II/1, 287, 11)

Hāfız oldur hōn kıyında oturur/ıanķı aşdan diler-ise götürür

azuk: Azık. (I/2, 661, 10), (II/2, 773, 4)

ıok yaraı it aña andan ıık yola/Hōş-durur kim yolda azuk bol ola

bal: Bal. (I/1, 377, 8), (I/1, 479, 2), (I/1, 481, 6), (I/1, 485, 5), (I/1, 485, 6), (II/1, 15, 11), (II/1, 17, 4)

Birisinden tāze olur deşt ü bāğ/Biter anuñ hāşılında bal u yağ

bār: Meyve. (I/1, 47, 6), (I/2, 759, 7), (I/2, 873, 1), (I/2, 1125, 11), (II/2, 651, 9)

Mu'cizātın şerh idersem bī-şümār/ıaş nuıka geldi aıaı viridi bār

börek: Börek. (I/2, 557, 4)

Mış'ı n'idersin saña şeker gerek/Hōna gel kim yiyesin şeker bök

čerb: Yağlı yemeklerin hepsi. (I/2, 1007, 2), (I/2, 1007, 3)

Bir atınuñ erb-durur gr adını/Kim ki yirse bilr anuñ dadını

ıssı rek: Sıcak rek. (II/1, 413, 7)

amusı oldu bu kez buğday gerek/Un ola her dem bie ıssı rek

ekker: eker. (I/1, 441, 4), (I/1, 467, 9), (I/2, 557, 4), (I/2, 795, 8)

Her ki burya amıına renc yiye/anmasun kim andan ol eker yiye

turı: Turu. (I/2, 1007, 8)

Bir atı hem ol-durur kim nefis diler/Ne-durur ol drl drl turılar

un: Un. (I/2, 873, 11), (II/1, 405, 10), (II/1, 413, 2), (II/1, 413, 6), (II/1, 415, 7), (II/1, 415, 8), (II/1, 415, 11)

Hem degirmen gr kim anı n'eyledi/Bozdu cmle varlığın un eyledi

yağ: Yağ. (I/1, 377, 8), (I/2, 539, 3), (I/2, 539, 4), (I/2, 543, 10), (I/2, 543, 11), (I/2, 545, 3), (I/2, 983, 3), (I/2, 983, 4), (I/2, 987, 5), (I/2, 989, 1)

Birisinden tze olur det  bğ/Biter anuñ hılında bal u yağ

4.13.2. İecekler

b: Su. (I/1, 11, 3), (I/1, 205, 5), (I/1, 373, 9), (I/1, 377, 4), (II/1, 173, 10), (II/1, 315, 6), (II/1, 331, 9), (II/2, 737, 1), (II/2, 853, 8), (II/2, 927, 6)

Ma'lum ider drtleri drdini bb/Hem-nn ki hk  bd u nr u b

b-ı hyt: lmszlk suyu. (II/1, 83, 4), (II/1, 167, 8), (II/1, 375, 2), (II/2, 877, 3)

Rzı kıldı Hk an b-ı hyt/Kim anuñla ol kii buldı hyt

bde: arap, iki. (I/1, 503, 10)

Ski nefis  sağrak ideh bde hl/Bdiye bu rz u hefte mh u sl

hmr: arap. (I/1, 479, 2), (I/1, 481, 5), (II/1, 15, 11), (II/1, 17, 4)

Biri udur biri stdr biri bal/Birisi hmr u velkin h hll

iksr: Hayatı lmszletirme, madenleri altına evirme zelliğ olduğuna inanılan sıvı. (I/1, 43, 10), (I/1, 347, 3)

Kim bularuñ opraqı iksr olur/Her neye irer-ise gher kıılır

mey: Şarap. (I/1, 483, 9)

Şol ki yalnız ma'rifetdür key gibi/Ol dağı şol şuyı eksük mey gibi

şu: Su. (I/1, 21, 5), (I/1, 107, 11), (I/1, 109, 1), (I/1, 109, 7), (I/1, 109, 10), (I/1, 115, 9), (I/1, 147, 6), (I/1, 147, 7), (I/1, 147, 9), (I/1, 163, 10), (I/1, 177, 3), (I/1, 203, 8), (I/1, 273, 3), (I/1, 321, 10), (I/1, 353, 9), (I/1, 377, 10), (I/1, 381, 3), (I/1, 383, 7), (I/1, 393, 10), (I/1, 401, 6), (I/1, 437, 5), (I/1, 469, 7), (I/1, 471, 4), (I/1, 471, 9), (I/1, 479, 2), (I/1, 483, 6), (I/1, 483, 7), (I/1, 483, 9), (I/1, 509, 4), (I/1, 509, 7), (I/1, 509, 8), (I/1, 509, 10), (I/1, 515, 4), (I/2, 549, 6), (I/2, 549, 7), (I/2, 549, 8), (I/2, 551, 4), (I/2, 551, 7), (I/2, 729, 6), (I/2, 757, 9), (I/2, 759, 6), (I/2, 759, 7), (I/2, 767, 1), (I/2, 775, 10), (I/2, 803, 5), (I/2, 829, 10), (I/2, 831, 3), (I/2, 843, 7), (I/2, 855, 11), (I/2, 867, 8), (I/2, 913, 8), (I/2, 981, 8), (I/2, 981, 9), (I/2, 985, 8), (I/2, 987, 11), (I/2, 993, 2), (I/2, 1027, 9), (I/2, 1083, 11), (I/2, 1085, 3), (I/2, 1127, 4), (II/1, 15, 11), (II/1, 17, 4), (II/1, 79, 5), (II/1, 97, 2), (II/1, 169, 6), (II/1, 179, 10), (II/1, 219, 4), (II/1, 219, 6), (II/1, 225, 5), (II/1, 225, 9), (II/1, 225, 10), (II/1, 225, 11), (II/1, 227, 2), (II/1, 227, 5), (II/1, 227, 6), (II/1, 227, 7), (II/1, 227, 8), (II/1, 227, 9), (II/1, 227, 10), (II/1, 229, 11), (II/1, 231, 1), (II/1, 235, 4), (II/1, 235, 8), (II/1, 235, 9), (II/1, 237, 7), (II/1, 243, 2), (II/1, 283, 6), (II/1, 285, 9), (II/1, 287, 2), (II/1, 287, 4), (II/1, 287, 8), (II/1, 297, 1), (II/1, 307, 9), (II/1, 409, 10), (II/1, 413, 3), (II/1, 413, 4), (II/1, 413, 6), (II/1, 417, 10), (II/1, 419, 1), (II/1, 443, 1), (II/1, 453, 5), (II/1, 479, 8), (II/1, 479, 9), (II/1, 487, 4), (II/1, 487, 5), (II/1, 487, 6), (II/2, 729, 1), (II/2, 783, 5), (II/2, 783, 6), (II/2, 789, 8), (II/2, 855, 1), (II/2, 855, 4), (II/2, 855, 5), (II/2, 861, 10), (II/2, 863, 3), (II/2, 863, 11), (II/2, 865, 1)

Şuyı gör kim niçe açar durmadın/Yir kımaz kıandasa da yüz sürmedin

şuv: Su. (I/1, 511, 7)

Od oda vü şuv şuva vü yil yile/Gitdi kıaldı toprağı toprağı-ıla

süt: Süt. (I/1, 479, 2), (I/1, 481, 6), (I/1, 485, 5), (I/1, 485, 6), (I/2, 943, 3), (I/2, 943, 6), (I/2, 1015, 4), (I/2, 1067, 7), (II/1, 15, 11), (II/1, 17, 4), (II/2, 689, 4)

Biri şudur biri sütdür biri bal/Birisi hamr u velâkin hoş hâlâl

şarâb: Şarap. (I/1, 147, 9), (I/1, 183, 4), (I/1, 481, 5), (I/1, 503, 9), (I/1, 509, 9), (I/2, 791, 4)

Rengi ayrıķ üzümüñ birdür şuyı/Çün şarâb oldu kıamu birdür huyı

şerbet: Şerbet. (I/1, 181, 9), (I/1, 245, 8), (I/1, 331, 9), (I/1, 509, 2), (I/1, 511, 2), (I/2, 575, 11), (I/2, 591, 5), (I/2, 617, 1), (I/2, 621, 9), (I/2, 621, 11), (I/2, 739, 9), (I/2, 891, 2), (I/2, 923, 10), (I/2, 1027, 1), (II/1, 9, 8), (II/1, 129, 4), (II/1, 159, 11), (II/2, 615, 3),

Top̄tolu ol bādiye şerbet-durur/Kim içerse cānına rah̄met-durur

zencebīl: Zencebil denen su. (II/1, 11, 4)

Hōş çiçekler içre aķa selsebīl/İçile tesnīm ü kevser zencebīl

4.14. Sağlık ve Hastalık

‘aķluñ renci: Aklın hastalığı. (I/2, 615, 3), (I/2, 615, 4), (I/2, 615, 10), (I/2, 615, 11),

Çün bilesin sen bu aķluñ rencini/Añlayasın uşbu sözüñ gencini

baş: Çıban. (I/2, 593, 2), (II/2, 907, 9)

Devlet anuñ kim aña yoldaş ola/Renc yimekten aña bağı baş ola

ber-ħāste: Ayaklanmış, kalkmış. (I/1, 531, 7)

Zī-vücūd-ı mu‘teber ārāste/Ez-zemīn tā nüh felek ber-ħāste

cān renci: Can hastalığı. (I/2, 621, 9),

Tevbedür cān rencine şerbet bilüñ/İy yarānlar tevbeye rağbet kılıñ

cürh: Yara, dert. (II/1, 205, 9)

Bu kezin bir yir gerek ol da‘vete/Kim bu ħalk anda gele cürhi bite

dāğ: Yara. (I/2, 995, 4),

‘Işķ degül mi şol gönülden dāğ olan/Hem gönül bendin kesen hem bağı olan

dermān: Derman. (I/1, 231, 3), (I/1, 245, 1), (I/1, 367, 6), (I/1, 511, 1), (I/2, 609, 9), (I/2, 611, 5), (I/2, 613, 5), (I/2, 615, 1), (I/2, 617, 2), (I/2, 619, 6), (I/2, 619, 7), (I/2, 621, 7), (I/2, 621, 8), (I/2, 727, 6), (I/2, 771, 2), (I/2, 789, 10), (I/2, 835, 10), (II/1, 473, 11)

Ķaygu gelse hem anı ister yine/Zīra dermān andan oldu derdine

devā: Çare, ilaç. (I/1, 125, 5), (I/2, 613, 11), (I/2, 1033, 10), (II/1, 107, 6), (II/1, 201, 1), (II/1, 437, 4), (II/2, 771, 7), (II/2, 829, 6)

Taşı dağı qodı çapındı qava/Qavdan ister derdine bu kez devā

em: İlaç. (I/2, 613, 4)

Ne-durur ten renci niçe em gerek/Ol cerāhatdur aña merhem gerek

göñül renci: Gönül hastalığı, üzüntü, tasa. (I/2, 617, 1), (I/2, 617, 2), (I/2, 619, 5), (II/2, 493, 2),

Şerbeti 'aqluñ velĩ katındadır/Diñle bu kez kim göñül renci nedür

güng: Dilsiz, lâ. (II/2, 617, 7)

Eytdüm iy keşşāf-ı sırr-ı lâ-yezāl/Nāṭıka vaşfuñdan oldı güng ü lâ

hasba: Kızamık hastalığı. (I/1, 507, 11)

Geh olur kim hasba için köynüdür/Geh yarağan renci rengin döndürür

hekĩm: Doktor. (I/2, 613, 6)

Bu tenüñ şayrulığı şoldur 'ayān/Aña cerrāhdur hekĩm bellü beyān

'ilāc: İlaç. (I/1, 47, 4)

Kim 'ilāc ol eyledi cān rencine/Ol irürdi cānı raḥmet gencine

'illet: Hastalık. (I/2, 609, 1), (I/2, 609, 2), (I/2, 609, 3), (II/1, 207, 9), (II/1, 209, 10),

...biş dürlü 'illet vardur...

kerr: Sağır. (II/1, 267, 9)

Sıklı kıldı şehr içinde kūr u kerr/Dāfi'a iltür anı daşra döker

kūr: Kör. (II/1, 267, 9)

Sıklı kıldı şehr içinde kūr u kerr/Dāfi'a iltür anı daşra döker

lāl: Dili tutulmuş, konuşamayan. (II/2, 617, 7)

Eytdüm iy keşşāf-ı sırr-ı lâ-yezāl/Nāṭıka vaşfuñdan oldı güng ü lâ

maraz: Hastalık. (II/2, 659, 8)

Ol neseb kim bu edebden yarı yok/Bir marazdur kim anuñ tĩmārı yok

merhem: Merhem. (I/1, 145, 11), (I/2, 613, 4)

Çün bir-idi istedügi dördinüñ/Merhemi bir yirde-y-idi derdinüñ

nefes: Soluk; canlılık, hayat belirtisi. (I/1, 81, 5), (I/1, 281, 10), (I/1, 283, 1), (I/1, 283, 8), (I/1, 285, 1), (I/1, 301, 7), (I/1, 383, 2), (I/1, 383, 3), (I/1, 383, 5), (I/1, 405, 8), (I/1, 471, 4), (I/2, 551, 7), (I/2, 583, 3), (I/2, 629, 5), (I/2, 633, 8), (I/2, 689, 7), (I/2, 689, 8), (I/2, 689, 9), (I/2, 693, 7), (I/2, 695, 4), (I/2, 759, 10), (I/2, 791, 1), (I/2, 853, 11), (I/2, 875, 3), (I/2, 889, 2), (I/2, 995, 1), (I/2, 1017, 10), (I/2, 1019, 1), (I/2, 1019, 2), (I/2, 1019, 2), (I/2, 1019, 3), (I/2, 1037, 4), (I/2, 1121, 7), (I/2, 1127, 8), (II/1, 49, 3), (II/1, 51, 9), (II/1, 81, 11), (II/1, 241, 3), (II/1, 265, 2), (II/1, 265, 3), (II/1, 327, 8), (II/1, 455, 5), (II/1, 475, 7), (II/2, 541, 9), (II/2, 717, 4), (II/2, 717, 6), (II/2, 717, 8), (II/2, 783, 3), (II/2, 829, 5), (II/2, 831, 5), (II/2, 847, 4), (II/2, 887, 4), (II/2, 917, 4), (II/2, 957, 2), (II/2, 961, 2)

Her du'ā anda kabūl olmaz bilūñ/Her nefes ölü diri kılmaz bilūñ

sağ: Yaşamakta olan, sağlıklı. (I/1, 483, 10), (I/2, 609, 4), (I/2, 609, 5), (I/2, 609, 8), (I/2, 617, 7), (I/2, 709, 7), (I/2, 709, 11), (I/2, 1029, 1)

Her kim ier köyndürür ursağını/Şayru eyler ādemīnūñ sağını

sağlık: Sağlık. (I/1, 243, 2), (I/2, 609, 10), (I/2, 611, 1), (I/2, 617, 11)

Bir sa'at sağlık u bir dem şayruluk/Bir sa'at birlik ü bir dem ayrılık

şayru: Hasta. (I/2, 599, 6), (I/2, 603, 5), (I/2, 609, 5), (I/2, 611, 1), (I/2, 611, 2), (I/2, 611, 7), (I/2, 611, 9), (I/2, 619, 7), (II/2, 771, 4)

Kimi şayru şormak ister şor anı/Kimi bir dem görmek ister gör anı

şayruluk: Hastalık. (I/1, 243, 2), (I/2, 611, 1), (I/2, 611, 8), (I/2, 613, 6), (I/2, 613, 7), (I/2, 613, 8), (I/2, 615, 1), (I/2, 795, 2), (I/2, 795, 3), (I/2, 1089, 4)

Bir sa'at sağlık u bir dem şayruluk/Bir sa'at birlik ü bir dem ayrılık

selāmet: Sağlık, esenlik. (I/1, 329, 2), (I/1, 331, 5), (II/1, 305, 11), (II/1, 307, 7), (II/1, 309, 2)

Kim helāk olmayalar kem nesneden/Hōş selāmet yöriyeler dünyede

şihhat: Sağlık. (II/2, 771, 4)

Şayru olsañ andan istersin şifā/Ol viribir şihhat andandur şafā

sökel: Hastalığa yakalanmış. (I/2, 609, 8)

Halk sökeldür illa kim bilmez neden/Ne var eger yörise sağ bu beden

şifā: Şifa. (II/2, 771, 4), (II/2, 839, 10)

Şayru olsañ andan istersin şifā/Ol viribir şıḥḥat andandur şafā

şudā': Baş ağrısı. (II/1, 291, 2)

Ādemī oldı bu kez yoḡdur metā'/Bī-metā' anda niçündür bu şudā'

ṭabīb: Tabip. (I/1, 47, 3), (II/2, 493, 2)

Pīşvā-yı cümle cāndur ol Ḥabīb/Cümle rencē Ḥaḡ anı kıldı ṭabīb

ṭıb: Tıp. (I/1, 505, 9), (I/1, 507, 8), (I/1, 509, 2), (I/1, 509, 9), (I/1, 511, 2), (II/2, 613, 11), (II/2, 615, 1)

Ṭıbdan aña şerbet eyler içürür/Anı ol kāhılığından geçürür

ṭīmār: Tedavi. (II/2, 611, 5), (II/2, 659, 8)

Kim anuñ derdine dermān olmaya/Rencine ṭīmār aşşı kılmaya

tiryāk: İlaç. (I/1, 329, 1), (I/1, 329, 3), (I/1, 329, 6), (I/1, 331, 4), (I/1, 331, 8), (I/1, 333, 11)

Yā ṭama' ide yavuz yimişlere/Şol sa'at tiryāk içürüñ bunlara

yaraḡan renci: Sarılık hastalığı. (I/1, 507, 11),

Geh olur kim ḡasba için köynüdür/Geh yaraḡan renci rengin döndürür

zührevī: Hastalıklı. (II/1, 469, 10)

Kimde kim ḡālib-durur nefis ü hevā/Zührevīdür dinmek ol şaḡşa revā

4.15. Mevsimler

bahār: Bahar. (I/1, 411, 6)

Ol bahār üç ay içinde ḡatm olur/Ol geçer ardınça tābistān gelür

faşl-ı bahār: Bahar faslı. (I/1, 411, 2)

Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār/Mu'tedildür anda bu leyl ü nehār

güz: Sonbahar. (I/1, 415, 7), (I/1, 415, 9), (I/1, 421, 4)

Güz gelişek nesne girmez eline/Görnüdür kim kışın anuñ ḡāli ne

ķış: Kış. (I/1, 111, 1), (I/1, 157, 9), (I/1, 203, 5), (I/1, 205, 6), (I/1, 225, 1), (I/1, 243, 1), (I/1, 261, 3), (I/1, 347, 4), (I/1, 413, 8), (I/1, 415, 2), (I/1, 415, 7), (I/1, 415, 9), (I/1, 421, 6), (I/1, 421, 11), (I/1, 521, 8), (II/2, 847, 8), (II/2, 869, 9), (II/2, 875, 7), (II/2, 911, 11), (II/2, 1005, 4), (II/2, 1055, 10), (II/2, 1063, 10), (II/2, 1075, 11), (II/1, 95, 2), (II/1, 191, 11), (II/1, 253, 3), (II/1, 257, 3), (II/1, 259, 3), (II/1, 295, 3), (II/1, 335, 4), (II/1, 361, 5), (II/1, 375, 9), (II/2, 491, 4), (II/2, 517, 5), (II/2, 523, 10), (II/2, 707, 9), (II/2, 711, 6), (II/2, 727, 6), (II/2, 811, 1), (II/2, 825, 8), (II/2, 833, 2), (II/2, 895, 9), (II/2, 927, 8), (II/2, 929, 2)

Yaz u ķış şöyle aķar eksilmedin/Deñize girür yolu kesilmedin

mevsüm: Mevsim. (I/1, 411, 10), (I/1, 419, 3)

İlla ol mevsümde yimiş ulalur/Az iken her nesne artar bolalur

nevbahār: İlkbahar. (II/2, 1127, 1)

Geh döner benden yaña leyl ü nehār/Gāh payız oluram u geh nevbahār

pāyız: Güz. (I/1, 413, 3), (I/1, 413, 4), (II/2, 1127, 1)

Anuñ ardınça bu kez pāyız gelür/Uşbu işler ‘Āşıkā cāyız gelür

tābistān: Yaz mevsimi. (I/1, 411, 6)

Ol bahār üç ay içinde ĥatm olur/Ol geķer ardınça tābistān gelür

yay: Yaz. (I/1, 243, 1), (I/1, 261, 3), (I/1, 413, 1), (I/1, 415, 6), (I/1, 415, 8), (I/1, 419, 5), (II/1, 191, 11)

Bir sa‘at yaydur güne yanmaķ gerek/Bir sa‘at ķışdur oda çonmaķ gerek

yaz: Yaz. (I/1, 111, 1), (I/1, 157, 9), (I/1, 203, 5), (I/1, 205, 6), (I/1, 225, 1), (I/1, 347, 4), (I/1, 411, 5), (I/1, 415, 8), (I/1, 417, 6), (I/1, 417, 9), (I/1, 417, 11), (I/1, 521, 8), (II/2, 847, 8), (II/2, 869, 9), (II/2, 875, 7), (II/2, 911, 11), (II/2, 1055, 10), (II/2, 1063, 10), (II/2, 1075, 11), (II/1, 95, 2), (II/1, 253, 3), (II/1, 259, 3), (II/1, 295, 3), (II/1, 335, 4), (II/1, 361, 5), (II/1, 375, 9), (II/2, 491, 4), (II/2, 517, 5), (II/2, 523, 10), (II/2, 707, 9), (II/2, 711, 6), (II/2, 727, 6), (II/2, 811, 1), (II/2, 825, 8), (II/2, 833, 2), (II/2, 895, 9), (II/2, 927, 8), (II/2, 929, 2)

Yaz u ķış şöyle aķar eksilmedin/Deñize girür yolu kesilmedin

4.16. Zaman

ādīne: Cuma. (I/1, 79, 10), (II/1, 81, 1), (II/1, 81, 8)

Bir daħı oldur anuñ baħşāyişi/Yir yüzinde ādīne gün ol kişi

aşnu zamān: Önceki devirler. (I/1, 319, 6)

Var-ıdı bir pādişāh aşnu zamān/Dünyada olmuş-ıdı hükmi revān

āhir: Son. (I/1, 13, 11), (I/1, 27, 11), (I/1, 29, 9), (I/1, 37, 9), (I/1, 59, 3), (I/1, 91, 4), (I/1, 105, 10), (I/1, 117, 11), (I/1, 125, 7), (I/1, 129, 8), (I/1, 161, 9), (I/1, 201, 8), (I/1, 211, 1), (I/1, 225, 9), (I/1, 227, 5), (I/1, 249, 10), (I/1, 261, 10), (I/1, 261, 11), (I/1, 285, 7), (I/1, 367, 11), (II/1, 143, 4), (II/1, 207, 7), (II/1, 403, 3), (II/2, 959, 10)

Evvelüñ ol evvelidür bī-gümān/Āhirüñ hem āhirüdür cāvidān

‘ākıbet: Nihayet, son. (I/1, 81, 10), (I/1, 99, 6), (I/1, 153, 4), (I/1, 161, 4), (I/1, 169, 2), (I/1, 355, 11), (I/1, 373, 6), (I/1, 441, 6), (I/1, 453, 8), (I/2, 835, 6), (I/2, 837, 6), (I/2, 875, 5), (I/2, 875, 9), (I/2, 1003, 3), (I/2, 1059, 4), (I/2, 1083, 7), (I/2, 1115, 8), (II/1, 5, 1), (II/1, 125, 11), (II/2, 773, 5), (II/2, 891, 3),

‘Ākıbet ol yüz sebebinden yine/Yiñi ‘ömür virdi Hāk ol miskine

‘ārizi: Geçici. (I/1, 275, 6)

İlla bu birlik gerek ayrılısar/‘Ārizidür nite kâyim kılısar

bākī: Baki, sonsuz. (I/1, 47, 5), (I/1, 59, 1), (I/1, 155, 6), (I/1, 167, 11), (I/1, 181, 10), (I/1, 271, 8), (I/1, 271, 10), (I/1, 275, 3), (I/1, 275, 8), (I/1, 275, 10), (I/1, 283, 9), (I/1, 285, 4), (I/1, 285, 5), (I/1, 529, 1), (I/2, 705, 5), (I/2, 1123, 10), (I/2, 1127, 9), (II/1, 5, 1), (II/1, 179, 2), (II/1, 313, 9), (II/2, 537, 11)

Dīn anuñ kavlı-y-ıla kâyim-durur/Şer’i anuñ bākī vü dâyim-durur

bayak: Demin, az önce. (I/1, 509, 10)

Şu daħı şabr itdi cem’ oldı yine/Hōş düzildi ol bayağı hāline

beķā: Ebedi. (I/1, 27, 2), (I/1, 235, 7), (I/1, 271, 5), (I/2, 555, 4), (I/2, 693, 1), (I/2, 903, 11), (I/2, 975, 7), (II/1, 129, 5), (II/1, 135, 1), (II/1, 347, 3), (II/1, 369, 9), (II/2, 639, 8), (II/2, 697, 2), (II/2, 735, 5), (II/2, 789, 2), (II/2, 829, 2), (II/2, 875, 10), (II/2, 921, 1)

‘Acz-ıla pes bir niyāz itdi Hāk’a/Eytdi yā Allah u yā Hayy u Beķā

bĩ-mekān: Zamansız. (I/1, 15, 3), (I/1, 29, 2), (II/1, 79, 1), (II/1, 79, 8), (II/1, 83, 10), (II/1, 95, 1)

Ol zamānda kim henüz yokdı zamān/Bĩ-zamān ol bĩ-mekān vardı hemān

bĩ-zevāl: Son bulmayacak. (I/2, 535, 5)

Uşbu ‘azmet kim anuñ var bĩ-zevāl/Niçe eyde kimse aña vaşf-ı hāl

bugün: Bugün. (I/2, 701, 6)

Kimisi müştāk-durur Hāq nūrına/Şöyle kim güymeز bugün den yarına

cāvidān: Ölümsüz, sonsuz. (I/1, 13, 11), (I/1, 161, 7), (I/1, 271, 6), (I/1, 277, 4), (I/1, 285, 3), (I/1, 287, 2), (I/1, 299, 3), (I/2, 1123, 2)

Evvelüñ ol evvelidür bĩ-gümān/Āhirüñ hem āhirüdür cāvidān

dāyim: Devamlı, sonsuz. (I/1, 47, 5), (I/1, 469, 10), (II/1, 179, 8)

Dĩn anuñ kavlı-y-ıla kāyim-durur/Şer’i anuñ bākĩ vü dāyim-durur

dem: Zaman. (I/1, 15, 4), (I/1, 31, 2), (I/1, 31, 4), (I/1, 39, 11), (I/1, 101, 5), (I/1, 165, 6), (I/1, 175, 10), (I/1, 189, 8), (I/1, 193, 11), (I/1, 199, 5), (I/1, 205, 9), (I/1, 215, 6), (I/1, 221, 1), (I/1, 227, 2), (I/1, 241, 11), (I/1, 243, 2), (I/1, 243, 6), (I/1, 261, 11), (I/1, 283, 4), (I/1, 303, 9), (I/1, 343, 1), (I/1, 415, 1), (I/1, 417, 9), (I/1, 419, 3), (I/1, 419, 4), (I/1, 421, 5), (I/1, 431, 2), (I/1, 441, 11), (I/1, 445, 10), (I/1, 499, 10), (I/1, 505, 7), (I/1, 521, 11), (I/1, 523, 5), (I/1, 525, 6), (I/2, 553, 3), (I/2, 555, 5), (I/2, 563, 1), (I/2, 597, 2), (I/2, 597, 9), (I/2, 599, 6), (I/2, 599, 11), (I/2, 601, 8), (I/2, 607, 3), (I/2, 631, 8), (I/2, 635, 3), (I/2, 691, 5), (I/2, 755, 10), (I/2, 779, 10), (I/2, 781, 4), (I/2, 957, 3), (II/1, 5, 7), (II/1, 157, 4)

Her dü ‘ālem ol ‘ademde ğark-ıdı/Hem ‘adem ol aşl-ı demde ğark-ıdı

devr: Zaman. (I/1, 521, 6), (II/1, 145, 4), (II/2, 669, 5)

Geçdi Ādem devri geldi Mūsa’ya/Ol dağı bir gör neye beñzer neye

devr-i rüzigār: Ömrün çağları. (I/1, 253, 6)

Niçe kim döner bu devr-i rüzigār/Hĩç maķāmda bu şurat dutmaz qarār

devrān yili: Zaman. (II/1, 307, 10)

Ġālib olursa saña devrān yili/Kim neye şunsañ ire nefsuñ eli

dirāz: Uzun (zaman olarak). (I/1, 413, 11), (II/1, 45, 1)

Karañulıķ üküş olur aydın az/Zĩra kim gün kısa olur şeb dirāz

duhā: Kaba kuşluk vakti. (II/2, 621, 5)

Hıdan açıldı baña uşbu haber/Dād-ıla buldum duhāyı mu'teber

dün: Gece. (I/1, 51, 1), (I/1, 51, 2), (I/1, 121, 11), (I/1, 177, 4), (I/1, 201, 8), (I/1, 203, 5), (I/1, 205, 4), (I/1, 233, 5), (I/1, 267, 10), (I/1, 421, 11), (I/2, 933, 6), (I/2, 933, 7), (I/2, 933, 9), (I/2, 991, 2), (II/1, 15, 1), (II/1, 95, 2), (II/1, 103, 9), (II/1, 245, 4), (II/1, 361, 5), (II/2, 771, 6), (II/2, 829, 9)

Ve'd-duhā ve'l-leyl ŧanuķdur ol yüze/Şacı dündür yüzi beñzer gündüze

dün ü gün: Gece gündüz. (I/1, 19, 9), (I/1, 93, 7), (I/1, 93, 10), (I/1, 113, 3), (I/1, 155, 9), (I/1, 155, 10), (I/1, 163, 8), (I/1, 175, 6), (I/1, 177, 1), (I/1, 181, 5), (I/1, 185, 3), (I/1, 185, 7), (I/1, 215, 11), (I/1, 217, 3), (I/1, 217, 8), (I/1, 219, 1), (I/1, 219, 3), (I/1, 257, 3), (I/1, 257, 6), (I/1, 261, 3), (I/1, 273, 7), (I/1, 273, 9), (I/1, 293, 11), (I/1, 297, 10), (I/1, 323, 9), (I/1, 333, 6), (I/1, 361, 8), (I/1, 381, 11), (I/1, 459, 6), (I/1, 479, 9), (I/1, 483, 6), (I/2, 701, 5), (I/2, 703, 1), (I/2, 1085, 2), (I/2, 1127, 6), (II/1, 371, 5), (II/2, 727, 8), (II/2, 927, 5),

Gör ki niçe geymiş altun ŧonı gün/Ol semā'da ħarket eyler dñn ü gün

dñn ü gündüz: Gece gündüz, her zaman. (I/1, 17, 5), (I/1, 247, 3), (I/1, 255, 4), (I/1, 379, 10), (I/1, 467, 6), (I/2, 663, 3)

Çarħa girdi çarħ dñn gündüz döner/Çarħ içinde gösterür dürlü hüner

dünyā āħir: Hiçbir zaman. (I/1, 105, 11), (I/1, 119, 6), (I/1, 129, 6), (I/1, 157, 1), (I/1, 161, 9), (I/1, 211, 6), (I/1, 287, 3), (I/1, 319, 1), (I/1, 387, 10), (I/2, 573, 10),

İy Hudāya tevfiķuñ ayırmağıl/Dünyā āħir ŧoğru yoldan ırmağıl

ebed: Sonsuz. (I/1, 59, 1), (I/1, 129, 6), (I/1, 169, 5), (I/1, 237, 1), (I/1, 281, 2), (I/1, 293, 2), (I/2, 539, 10), (I/2, 563, 6), (I/2, 639, 2), (I/2, 681, 9), (I/2, 937, 10)

Ol ħapu kim ħaķ'dan açılmış ola/Ol gerek kim tā-ebed bāķĩ ħala

evvel: Evvel. (I/1, 9, 5), (I/1, 13, 10), (I/1, 13, 11), (I/1, 29, 9), (I/1, 59, 3), (I/1, 63, 4), (I/1, 63, 6), (I/1, 71, 2), (I/1, 87, 6), (I/1, 97, 2), (I/1, 101, 3), (I/1, 105, 10), (I/1, 107, 1), (I/1, 113, 7), (I/1, 129, 7), (I/1, 139, 2), (I/1, 235, 9), (I/1, 265, 4), (I/1, 267, 9), (I/1, 311, 7), (I/1, 341, 10), (I/1, 363, 7), (I/1, 365, 9), (I/1, 367, 1), (I/1, 369, 10),

(I/1, 411, 2), (I/1, 417, 6), (I/1, 527, 8), (I/2, 533, 9), (I/2, 695, 8), (I/2, 903, 8), (I/2, 909, 3), (I/2, 1017, 10), (I/2, 1067, 5), (I/2, 1067, 9), (II/1, 3, 4), (II/1, 13, 7), (II/1, 23, 1), (II/1, 259, 10), (II/1, 311, 8)

Bāb-ı evvelde işit on dāsītān/Kim bilesin ma'nī gencin bī-gümān

ezel: Önce, eski. (I/1, 197, 1), (I/1, 239, 2), (I/1, 239, 9), (I/1, 245, 10), (I/1, 247, 6), (I/1, 281, 2), (I/1, 287, 1), (I/1, 291, 8), (I/2, 539, 10), (I/2, 563, 4), (I/2, 563, 5), (I/2, 639, 2), (I/2, 681, 9), (I/2, 831, 8), (I/2, 937, 10), (II/1, 15, 10), (II/1, 17, 3), (II/1, 179, 2), (II/2, 583, 2)

Sen ezelde bu işi düzmiş-iduñ/ 'Arş üzre nüshasın yazmış-iduñ

ezel evi: Geçmiş. (I/1, 239, 3)

Ol ezal evinde sen kanda-y-iduñ/Ne maqāmda niçe ma'dinde-y-iduñ

fānī: Fani, geçici. (I/1, 271, 7), (I/1, 271, 10), (I/1, 275, 3), (I/1, 275, 8), (I/1, 275, 11), (I/1, 277, 6), (I/1, 285, 4), (I/1, 285, 5), (II/1, 429, 3)

Görelüm ol fānī olan kim-durur/Kim bu 'Azrāyil aña hākim-durur

fuşūl-i rūzigār: Zamanın mevsimleri. (I/1, 407, 1)

... fuşūl-i rūzigāri dörd faşl üzre...

geçmiş: Geçmiş. (I/1, 333, 4)

Bu meşeldin bir ögüt al iy kişi/Hāzırın gör n'eydürüz ol geçmiş

gice: Gece. (I/1, 45, 6), (I/1, 121, 10), (I/1, 251, 10), (I/1, 321, 7), (I/2, 599, 8), (II/2, 495, 2)

Ol gice kim ol Resūl bindi burak/ 'Arş anuñ na'īline oldı turaq

gün: Gün. (I/1, 45, 5), (I/1, 85, 6), (I/1, 149, 1), (I/1, 149, 2), (I/1, 149, 3), (I/1, 205, 4), (I/1, 243, 1), (I/1, 257, 10), (I/1, 261, 8), (I/1, 321, 9), (I/1, 323, 4), (I/1, 329, 9), (I/1, 379, 2), (I/1, 381, 9), (I/1, 389, 11), (I/1, 409, 2), (I/1, 411, 5), (I/1, 413, 1), (I/1, 413, 11), (I/1, 415, 6), (I/1, 415, 8), (I/1, 421, 4), (I/2, 695, 9), (I/2, 697, 5), (I/2, 697, 11), (I/2, 773, 6), (I/2, 775, 1), (I/2, 777, 2), (I/2, 781, 9), (I/2, 787, 1), (I/2, 829, 10), (I/2, 851, 7), (I/2, 897, 1), (I/2, 915, 1), (I/2, 933, 2), (I/2, 933, 6), (I/2, 933, 10), (I/2, 947, 3), (I/2, 1095, 8), (I/2, 1099, 10), (I/2, 1101, 3), (I/2, 1109, 3), (II/1, 79, 10), (II/1, 81, 1), (II/1, 137, 4), (II/1, 361, 5), (II/1, 481, 8), (II/2, 589, 4), (II/2, 727, 8), (II/2, 775, 4), (II/2, 785, 5), (II/2, 807, 2), (II/2, 943, 6),

Yir yüzini dutdı anuñ heybeti/Günde biş kez urıladı nevbeti

gündüz: Gündüz. (I/1, 51, 1), (I/1, 51, 2), (I/1, 177, 4), (I/1, 201, 8), (I/1, 203, 5), (I/1, 233, 5), (I/1, 251, 10), (I/1, 267, 10), (II/2, 867, 4), (II/2, 949, 11), (II/2, 991, 2), (II/1, 15, 1), (II/1, 79, 4), (II/1, 95, 2), (II/1, 103, 9), (II/1, 245, 4), (II/1, 257, 7), (II/2, 771, 6), (II/2, 829, 9)

Ve'd-đuhā ve'l-leyl ŧanuđdur ol yüze/Şaçı düdür yüzi beñzer gündüze

hāl: Şimdiki zaman. (I/1, 9, 11), (I/1, 37, 3), (I/1, 51, 10), (I/1, 147, 3), (I/1, 155, 1), (I/1, 163, 10), (I/1, 183, 6), (I/1, 191, 10), (I/1, 231, 6), (I/1, 239, 7), (I/1, 249, 1)

Bunları üç üç yaratdı Zü'l-celāl/Nitekim müstağbil ü māzı vü hāl

hāl: Şimdi. (I/1, 237, 6)

Bunları üç üç yaratdı Zü'l-celāl/Nitekim müstağbil ü māzı vü hāl

hatm: Son. (I/1, 47, 1), (II/1, 325, 2), (II/1, 477, 1), (II/2, 959, 2)

Enbiyānuñ aşı vü hatmıdır ol/Evliyā hem cümle andan aldı yol

hāzır: Şimdiki zaman. (I/1, 71, 4)

Māzisi vü hāzırı müstağbili/Hağ yolında cümlesi birdür hāli

hefte: Hafta. (I/1, 503, 10), (II/1, 315, 7), (II/1, 323, 1), (II/2, 583, 1), (II/2, 663, 9)

Sāki nefis ü sağrağ işdeh bāde hāl/Bādiye bu rüz u hefte māh u sāl

ibtidā: Başlangıç. (I/1, 13, 10)

Allah adın eytlüm evvel ibtidā/K'andan oldu ibtidā vü intihā

intihā: Son. (I/1, 13, 10)

Allah adın eytlüm evvel ibtidā/K'andan oldu ibtidā vü intihā

istikbāl: Gelecek. (II/1, 331, 5)

Çün Çalap'tan degdi bu ikbāl aña/Kıldı peygāberler istikbāl aña

kağem: Önce. (I/1, 267, 9), (I/1, 520, 2)

Bunlaruñ şoldur yiri evvel kağem/Kim bu 'ālem yoğ-iken vardı 'adem

kağım: Eski, ezeli. (I/1, 173, 2), (II/2, 577, 6), (II/2, 871, 4)

Deñiz ehli balığ u bağrı-durur/Bunlaruñ deryā kağım şehri-durur

kısa: Kısa (Zaman olarak). (I/1, 413, 11)

ƘarañulıƘ üküş olur aydın az/Zıra kim gün kısa olur şeb dirāz

laħza: An. (I/2, 1071, 1)

Hem hevā vü hem heves hem ‘ayş u nüş/Ƙılır oldu her zamān her laħza cüş

leyl: Gece. (I/1, 411, 2), (I/2, 949, 8), (I/2, 1127, 1)

Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār/Mu‘tedildür anda bu leyl ü nehār

māh: Ay, 30 günlük süre. (I/1, 503, 10), (I/2, 583, 8), (I/2, 897, 8), (II/1, 123, 2), (II/1, 141, 5), (II/2, 663, 9)

Sāķi nefis ü sağraƘ işdeh bāde ħāl/Bādiye bu rüz u hefte māh u sāl

māzī: Geçmiş. (I/1, 9, 11), (I/1, 71, 4), (I/1, 237, 6)

Bunları üç üç yarattı Zü’l-celāl/Nitekim müstaƘbil ü māzī vü ħāl

müstaƘbil: Gelecek. (I/1, 9, 11), (I/1, 71, 4), (I/1, 237, 6)

Bunları üç üç yarattı Zü’l-celāl/Nitekim müstaƘbil ü māzī vü ħāl

nehār: Gündüz. (I/1, 411, 2), (I/2, 949, 8), (I/2, 1127, 1)

Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār/Mu‘tedildür anda bu leyl ü nehār

netāyic: Netice. (I/1, 5, 8)

Öz netāyic-i efkār ve bedāyi’-i/Esrārından enva’-ı resāyil ve kütüb, ‘Arap

öñ: Evvel. (II/1, 255, 1), (II/2, 837, 1)

Eytdi sini Ƙamudan yig eyledüm/Ƙamudan öñ raħmetümle toyladum

rüz: Gündüz. (I/1, 217, 9), (I/1, 299, 9), (I/1, 503, 10), (I/2, 601, 2), (I/2, 601, 6), (II/1, 41, 10), (II/1, 41, 11), (II/2, 663, 9), (II/2, 663, 11)

Hem küfür hem mekr ü ħīlet hem ğažab/Nefse bunlar yār olupdur rüz u şeb

rüzigār: Zaman, devir. (I/1, 121, 3), (I/1, 131, 6), (I/1, 141, 2), (I/1, 253, 5), (I/1, 269, 5), (I/1, 377, 11), (I/1, 497, 5), (I/1, 505, 1), (I/2, 595, 2), (I/2, 843, 2), (I/2, 1101, 1), (II/1, 45, 9), (II/1, 149, 1), (II/1, 155, 4), (II/1, 173, 9), (II/1, 191, 9), (II/1, 419, 7), (II/1, 433, 4), (II/2, 625, 11)

Rüzigār içre meger kim bir ‘Arab/Ka‘be’ye gitmeklige Ƙıldı taleb

sā'at: Saat. (I/1, 19, 2), (I/1, 91, 2), (I/1, 127, 1), (I/1, 187, 9), (I/1, 205, 9), (I/1, 239, 1), (I/1, 243, 1), (I/1, 243, 2), (I/1, 243, 3), (I/1, 243, 4), (I/1, 243, 5), (I/1, 243, 6), (I/1, 243, 7), (I/1, 243, 8), (I/1, 249, 6), (I/1, 255, 10), (I/1, 269, 3), (I/1, 283, 5), (I/1, 329, 1), (I/1, 331, 10), (I/1, 383, 4), (I/2, 675, 1), (I/2, 825, 5), (I/2, 893, 7), (I/2, 1017, 11), (II/1, 11, 10), (II/1, 157, 9), (II/1, 327, 9), (II/2, 493, 6), (II/2, 717, 6)

Hem firiştehler durupdur t̄ā'ata/İntizār öñden şoña bir sā'ata

sāl: Yıl. (I/1, 503, 10), (I/2, 583, 8), (I/2, 897, 8), (II/1, 123, 2), (II/2, 663, 9)

Sāki nefis ü sağrak işdeh bāde hāl/Bādiye bu rüz u hefte mäh u sāl

serencām: Bir işin sonu. (II/1, 159, 6)

'Işk aña n'itdi serencāmı nedür/Diñle imdi kim hikāyet nitedür

şoñ: Son. (I/1, 131, 11), (I/1, 133, 1), (I/1, 133, 2), (I/2, 733, 5), (II/1, 45, 4), (II/1, 443, 2), (II/1, 461, 2), (II/1, 461, 3), (II/2, 837, 1)

Her bir işüñ dünyada kim öñi var/Hıç gümān dutman kim anuñ şoñı var

şeb: Gece. (I/1, 217, 9), (I/1, 299, 9), (I/1, 413, 11)

Hem küfür hem mekr ü hılet hem ğazab/Nefse bunlar yār olupdur rüz u şeb

uzun: Uzun (zaman olarak). (I/1, 133, 1), (I/1, 133, 2), (II/1, 45, 4)

Niçe uzak yol-ısa uçı dönüm/Niçe uzun 'ömr ise şoñı ölüm

vaqt: Vakit. (I/1, 87, 11), (I/1, 221, 2), (I/2, 825, 10), (I/2, 853, 5), (I/2, 1009, 11), (I/2, 1123, 4), (II/1, 89, 16), (II/2, 505, 2), (II/2, 547, 7), (II/2, 663, 1),

Birlik ehli hōş geçürür vaqtını/Birikenler dutdı dünyā tahtını

vaqt u zamān: Vakit ve zaman. (II/1, 467, 3), (II/2, 583, 1)

Virdi hem vaqt u zamān u hem maķām/Tā zamān birle vücūd oldı tamām

yarın: Yarın. (I/2, 701, 6)

Kimisi müştāk-durur Hāk nūrına/Şöyle kim güymez bugünden yarına

yaş: Doğumdan ölüme geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman. (I/1, 133, 2), (I/1, 409, 3), (I/1, 409, 5), (I/1, 417, 3), (I/1, 419, 6), (I/2, 1069, 8), (I/2, 1071, 5), (I/2, 1075, 3), (I/2, 1075, 5), (I/2, 1113, 2), (II/1, 43, 1), (II/1, 259, 2), (II/1, 259, 3)

Çün uzun yaşuñ şonı ölmek-durur/Bes bu niçe oynamak gülmek-durur

yıl: Yıl. (I/1, 283, 2), (I/1, 319, 4), (I/1, 323, 7), (I/1, 409, 3), (I/1, 409, 7), (I/1, 409, 11), (I/1, 417, 2), (I/1, 417, 4), (I/1, 417, 6), (I/1, 417, 7), (I/1, 417, 11), (I/1, 419, 5), (I/1, 419, 8), (I/1, 423, 10), (I/1, 423, 11), (I/1, 457, 3), (I/1, 491, 10), (I/1, 505, 1), (I/2, 589, 1), (I/2, 601, 7), (I/2, 609, 6), (I/2, 631, 1), (I/2, 843, 10), (I/2, 859, 8), (I/2, 917, 8), (I/2, 917, 9), (I/2, 933, 2), (I/2, 941, 7), (I/2, 1073, 8), (I/2, 1109, 6), (II/1, 45, 10), (II/1, 119, 10), (II/1, 145, 3), (II/1, 145, 4), (II/1, 155, 1), (II/1, 157, 3), (II/1, 157, 9), (II/1, 185, 8), (II/1, 353, 4), (II/1, 469, 2), (II/2, 785, 5), (II/2, 869, 1), (II/2, 927, 5), (II/2, 927, 6), (II/2, 959, 3)

Çanda kim söyler-ise yoğsul u bay/Dördi birlikde bile yıl on iki ay

yıldan yıla: Yıldan yıla. (I/1, 253, 5),

Niçe kim rüzgâr geçer yıldan yıla/Döndürür bu şüreti hâlden hâla

zamân: Zaman. (I/1, 7, 2), (I/1, 15, 3), (I/1, 63, 11), (I/1, 71, 3), (I/1, 73, 9), (I/1, 85, 6), (I/1, 239, 10), (I/1, 247, 1), (I/1, 359, 3), (I/1, 391, 5), (I/1, 411, 3), (I/1, 411, 8), (I/1, 413, 5), (I/1, 415, 5), (I/1, 421, 1), (I/1, 421, 5), (I/1, 421, 9), (I/2, 563, 4), (I/2, 631, 10), (I/2, 643, 5), (I/2, 651, 4), (I/2, 663, 10), (I/2, 673, 3), (I/2, 697, 11), (I/2, 703, 8), (I/2, 815, 8), (I/2, 819, 8), (I/2, 999, 1), (I/2, 1065, 1), (I/2, 1089, 2), (I/2, 1089, 10), (II/1, 145, 4), (II/1, 151, 3), (II/1, 155, 10), (II/1, 173, 1), (II/2, 627, 2), (II/2, 669, 5), (II/2, 927, 6)

...olalar ve şimdi şöyle bil kim bizüm/zamānumuzda halkuñ çoğı idrāk-i...

zamāne: Zamane. (II/1, 199, 3)

Giderür halkdan zamāne şerrini/Halk içinde artuğ eyler ferrini

4.17. Yer, Yön ve Bölüm

alt: Alt. (I/2, 715, 1), (I/2, 825, 3), (I/2, 873, 10), (I/2, 935, 9), (I/2, 1065, 9), (I/2, 1125, 6), (II/1, 29, 2), (II/1, 31, 7), (II/1, 175, 1), (II/1, 193, 1), (II/1, 225, 1), (II/1, 369, 3), (II/2, 917, 11)

Ol köküñdür budağı sensin anuñ/Bağlayupdur ol senüñ altın yanuñ

añaru: Öte. (I/2, 667, 4)

Ol hükümden añaru kul geçemez/Hıç kimesne anda azgın açamaz

ard: Art, arka. (I/2, 713, 5), (I/2, 717, 11), (I/2, 725, 11), (I/2, 729, 6), (I/2, 905, 3), (I/2, 913, 11), (I/2, 915, 3), (I/2, 919, 1), (I/2, 1043, 1), (I/2, 1091, 10), (II/1, 201, 10), (II/1, 335, 10)

Ol dutupdur pes senüñ ard yanuñi/Ḥazret'e kıomaz ki vara cānuñi

aşağa: Aşağı. (I/2, 727, 1), (I/2, 735, 5)

Aşağadan dem-be-dem miḥnet kıopar/Ejdehā gibi göñül gencin kıapar

ayağ: Alt. (I/2, 841, 2)

'Arş ayağında şolok dem ol Aḥad/Yazdı la'net nüshasını tā-ebed

a'za: Parça. (I/1, 207, 1), (I/1, 215, 2), (I/1, 257, 7), (I/1, 259, 9), (I/2, 581, 10), (I/2, 587, 2)

Berr sende ten-durur hem baḥr cān /Kūh u kūhsār a'zalardur nehr kıan

bāb: Bölüm. (I/1, 9, 4), (I/1, 9, 5), (I/1, 9, 8), (I/1, 9, 10), (I/1, 11, 1), (I/1, 11, 3), (I/1, 11, 4), (I/1, 11, 7), (I/1, 11, 9), (I/1, 11, 11), (I/1, 13, 3), (I/1, 13, 6), (I/1, 63, 4), (I/1, 63, 6), (I/1, 69, 9), (I/1, 87, 6), (I/1, 97, 2), (I/1, 101, 3), (I/1, 107, 1), (I/1, 113, 7), (I/1, 129, 7), (I/1, 139, 2), (I/1, 151, 3), (I/1, 151, 4), (I/1, 151, 6), (I/1, 157, 2), (I/1, 161, 10), (I/1, 169, 7), (I/1, 179, 2), (I/1, 185, 9), (I/1, 193, 2), (I/1, 199, 11), (I/1, 211, 7), (I/1, 227, 10), (I/1, 237, 4), (I/1, 237, 5), (I/1, 237, 7), (I/1, 251, 3), (I/1, 265, 4), (I/1, 287, 4), (I/1, 299, 7), (I/1, 309, 5), (I/1, 319, 2), (I/1, 339, 4), (I/1, 347, 5), (I/1, 357, 1), (I/1, 373, 8), (I/1, 373, 9), (I/1, 387, 11), (I/1, 405, 11), (I/1, 425, 6), (I/1, 443, 1), (I/1, 455, 4), (I/1, 475, 10), (I/1, 489, 4), (I/1, 499, 3), (I/1, 513, 7), (I/2, 533, 6), (I/2, 533, 7), (I/2, 533, 9), (I/2, 547, 1), (I/2, 555, 10), (I/2, 573, 11), (I/2, 593, 8), (I/2, 607, 11), (I/2, 623, 10), (I/2, 639, 4), (I/2, 653, 2), (I/2, 671, 1), (I/2, 695, 6), (I/2, 695, 8), (I/2, 707, 5), (I/2, 723, 6), (I/2, 739, 5), (I/2, 755, 1), (I/2, 769, 5), (I/2, 783, 8), (I/2, 801, 3), (I/2, 837, 1), (I/2, 877, 5), (I/2, 909, 1), (I/2, 909, 3), (I/2, 923, 11), (I/2, 939, 6), (I/2, 957, 9), (I/2, 977, 1), (I/2, 995, 9), (I/2, 1013, 4), (I/2, 1037, 6), (I/2, 1063, 1), (I/2, 1087, 2), (II/1, 3, 2), (II/1, 3, 4), (II/1, 21, 5), (II/1, 37, 4), (II/1, 41, 3), (II/1, 73, 1), (II/1, 109, 3), (II/1, 131, 3), (II/1, 183, 3), (II/1, 215, 3), (II/1, 247, 11), (II/1, 277, 5), (II/1, 311, 6), (II/1, 311, 8), (II/1, 347, 10), (II/1, 377, 2), (II/1, 405, 9), (II/1, 431, 7), (II/1, 463, 9), (II/2, 489, 3), (II/2, 525, 9), (II/2, 549, 3), (II/2, 579, 9), (II/2, 623, 8), (II/2, 623, 9), (II/2, 679, 6), (II/2, 707, 2), (II/2, 707, 7), (II/2, 707, 8), (II/2, 711, 3), (II/2, 711, 4), (II/2, 711, 9), (II/2, 711, 10), (II/2, 711,

11), (II/2, 713, 4), (II/2, 713, 7), (II/2, 713, 8), (II/2, 715, 1), (II/2, 715, 11), (II/2, 717, 11), (II/2, 719, 1), (II/2, 719, 2), (II/2, 721, 1), (II/2, 721, 4), (II/2, 723, 2), (II/2, 723, 11), (II/2, 725, 1), (II/2, 725, 2), (II/2, 727, 2), (II/2, 727, 3), (II/2, 729, 6), (II/2, 729, 8), (II/2, 729, 11), (II/2, 731, 1), (II/2, 731, 2), (II/2, 733, 8), (II/2, 735, 8), (II/2, 737, 1), (II/2, 739, 7), (II/2, 769, 1), (II/2, 807, 10), (II/2, 837, 5), (II/2, 887, 8), (II/2, 923, 7), (II/2, 925, 1), (II/2, 933, 5), (II/2, 933, 6), (II/2, 933, 7), (II/2, 953, 5), (II/2, 953, 6)

Ve bu kitāb on bāb üzre taşnıf olındı.

bālā: Üst. (I/2, 705, 10)

Şağ u şol zır ü bālā pış ü pes/Uşbu fikri kendüzüñden külli kes

baş: Bir şeyin ucu. (I/2, 545, 3), (I/2, 1069, 8)

Ol çerāğdan sen dağı yandur çerāğ/Yandurasın var-ısa başuñda yağ

cenüb: Güney. (I/2, 699, 4), (II/1, 279, 11),

Birinüñ adı cenübdur muhtaşar/Kim harür her dem-be-dem andan eser

cihāt: Cihet, yön. (I/2, 709, 5), (I/2, 719, 2), (I/2, 719, 4), (I/2, 721, 4), (I/2, 737, 11), (II/2, 873, 10)

Ne-durur ol şeş cihātı bağlayan/Diñle imdi edeyüm bilgil 'ayān

cihet: Yan, yön, taraf. (I/1, 5, 10), (I/1, 357, 1), (I/2, 695, 9), (I/2, 695, 10), (I/2, 699, 8), (I/2, 703, 9), (I/2, 705, 7), (I/2, 705, 9), (I/2, 707, 6), (I/2, 709, 2), (I/2, 719, 2), (I/2, 719, 3), (I/2, 719, 4), (I/2, 719, 5), (I/2, 723, 7), (I/2, 725, 6)

Şol cihetden kim müsülmānları/Şeytān cenginden kırtaralar ve bid'at ehlini

cüzvı: Parça, bölüm. (II/1, 341, 8), (II/1, 345, 3)

Ayrığı cümle anuñ cüzvı-durur/Her çi kim 'ulvı vü yā süflı-durur

çeng: İç. (I/2, 687, 6)

İlk düşer ma'nı mürekkebe çengine/Rengini kor döner anuñ rengine

daş: Dış. (I/2, 551, 5), (II/1, 203, 9), (II/1, 203, 10), (II/1, 209, 6), (II/1, 209, 10)

Daş yanuñ toprak dutupdur kaplayu/Ten-durur toprak bakarsañ aňlayu

daşra: Taşra, dış. (I/1, 393, 9), (I/2, 915, 8), (I/2, 1025, 9), (I/2, 1043, 5), (I/2, 1051, 8), (I/2, 1089, 6), (II/1, 139, 1), (II/1, 215, 6), (II/1, 225, 7), (II/1, 267, 9), (II/1, 343,

4), (II/2, 533, 1), (II/2, 533, 8), (II/2, 543, 7), (II/2, 563, 1), (II/2, 737, 11), (II/2, 841, 8), (II/2, 845, 1), (II/2, 861, 3), (II/2, 861, 9)

Şol firiştehler toprağın cem' eyledi/Kim bularuñ menzili taşra-y-ıdı

daşraq: Dış. (II/1, 485, 1)

İçerü iş emr elinde işlenür/Daşraqı iş halk dilinde söylenür

derbend: Sınır. (II/1, 61, 5)

Şol-durur ol kim kanā'atdur işi/Dünya derbendinde toқdur ol kişi

dip: Bir şeyin en alt bölümü. (II/2, 775, 10), (II/2, 631, 1), (II/2, 949, 2)

Kim yalınçaқ düşmiş-idüm kuyıya/Gider-idüm kuyı dibinde şuya

faşl: Bölüm, kısım. (I/1, 11, 5), (I/1, 407, 1), (I/1, 409, 11), (I/1, 411, 1), (I/1, 417, 2), (I/1, 417, 4), (I/1, 417, 6), (I/1, 419, 3), (II/2, 533, 8), (II/2, 953, 5)

Bildürür kim kim-durur her faşl u cins/Hem-çünān ki penç tã'at penç hiss

fevķ: Üst. (II/2, 719, 8), (II/2, 725, 5), (II/1, 95, 3), (II/2, 633, 3)

Sağ u şol u fevķ u taht u piş ü pes/Yoқdur anda nedür ol yol adı bes

ğarb: Batı. (I/1, 47, 7), (I/1, 267, 10), (II/2, 1029, 10), (II/1, 279, 11), (II/1, 327, 3), (II/1, 335, 7), (II/2, 731, 8)

Ay oldı bir işāretten dü nīm/Şarka ğarba seyr kıldı her dü-nīm

ğarbī: Batı. (II/1, 329, 9)

Leşkeri mü'min ü hem ğarbī ola/Kendü ne şarkī vü ne ğarbī ola

giriħ: Dügüm, bağ. (II/1, 27, 7)

Bir divār dartmış demürden pür giriħ/Birbirine berkinüpdür çün ziriħ

girü: Geri. (I/1, 195, 8)

Birisi rahmet bulup geldi ilerü/Birisi la'net olup kıaldı girü

gün toğusu: Gün doğusu. (II/1, 401, 6)

Adı kāfir boynına almış ğarāc/Kıblesi gün toğusu ma'būdı ğāç

iç/içre: İç, içeri. (I/1, 7, 4), (I/1, 11, 4), (I/1, 11, 11), (I/1, 29, 7), (I/1, 33, 11), (I/1, 41, 9), (I/1, 49, 3), (I/1, 51, 7), (I/1, 53, 7), (I/1, 63, 5), (I/1, 63, 8), (I/1, 71, 9), (I/1,

73, 4), (I/1, 77, 10), (I/1, 79, 2), (I/1, 89, 5), (I/1, 93, 8) (I/1, 95, 5), (I/1, 103, 2), (I/1, 121, 1), (I/1, 131, 4), (I/1, 131, 8), (I/1, 149, 3), (I/1, 149, 7), (I/1, 159, 3), (I/1, 159, 9), (I/1, 161, 2), (I/1, 165, 9), (I/1, 173, 3), (I/1, 175, 2), (I/1, 175, 5), (I/1, 177, 5), (I/1, 203, 10), (I/1, 207, 7), (I/1, 207, 9), (I/1, 213, 11), (I/1, 219, 2), (I/1, 219, 10), (I/1, 229, 2), (I/1, 249, 11), (I/1, 251, 1), (I/1, 253, 1), (I/1, 253, 7), (I/1, 263, 11), (I/1, 267, 10), (I/1, 277, 4), (I/1, 287, 2), (I/1, 289, 2), (I/1, 289, 3), (I/1, 293, 2), (I/1, 299, 3), (I/1, 303, 7), (I/1, 303, 9), (I/1, 315, 7), (I/1, 319, 1), (I/1, 319, 10), (I/1, 321, 3), (I/1, 341, 11), (I/1, 351, 1), (I/1, 357, 9), (I/1, 359, 8), (I/1, 359, 9), (I/1, 361, 2), (I/1, 365, 6), (I/1, 393, 2), (I/1, 407, 11), (I/1, 413, 4), (I/1, 421, 10), (I/1, 423, 11), (I/1, 431, 1), (I/1, 433, 10), (I/1, 435, 4), (I/1, 435, 7), (I/1, 435, 8), (I/1, 479, 5), (I/1, 497, 2), (I/1, 511, 2), (I/1, 513, 4), (I/2, 533, 7), (I/2, 541, 2), (I/2, 543, 10), (I/2, 543, 11), (I/2, 547, 5), (I/2, 547, 7), (I/2, 549, 2), (I/2, 551, 2), (I/2, 551, 6), (I/2, 551, 10), (I/2, 553, 3), (I/2, 553, 4), (I/2, 561, 6), (I/2, 563, 6), (I/2, 563, 8), (I/2, 563, 9), (I/2, 563, 10), (I/2, 563, 11), (I/2, 567, 1), (I/2, 567, 3), (I/2, 569, 10), (I/2, 569, 11), (I/2, 571, 6), (I/2, 605, 1), (I/2, 605, 10), (I/2, 607, 5), (I/2, 607, 8), (I/2, 613, 11), (I/2, 615, 1), (I/2, 623, 7), (I/2, 627, 9), (I/2, 635, 8), (I/2, 635, 10), (I/2, 637, 1), (I/2, 637, 8), (I/2, 639, 2), (I/2, 667, 3), (I/2, 669, 8), (I/2, 673, 7), (I/2, 677, 8), (I/2, 681, 8), (I/2, 683, 1), (I/2, 685, 1), (I/2, 689, 2), (I/2, 689, 3), (I/2, 689, 4), (I/2, 691, 1), (I/2, 721, 10), (I/2, 723, 2), (I/2, 723, 4), (I/2, 729, 1), (I/2, 731, 2), (I/2, 733, 3), (I/2, 741, 3), (I/2, 745, 3), (I/2, 749, 9), (I/2, 753, 6), (I/2, 753, 8), (I/2, 757, 8), (I/2, 765, 9), (I/2, 767, 3), (I/2, 771, 4), (I/2, 777, 9), (I/2, 785, 1), (I/2, 787, 3), (I/2, 787, 7), (I/2, 793, 10), (I/2, 795, 2), (I/2, 795, 4), (I/2, 799, 10), (I/2, 815, 5), (I/2, 825, 11), (I/2, 843, 9), (I/2, 845, 7), (I/2, 847, 8), (I/2, 853, 1), (I/2, 859, 4), (I/2, 871, 6), (I/2, 873, 8), (I/2, 875, 1), (I/2, 879, 4), (I/2, 881, 6), (I/2, 883, 5), (I/2, 883, 7), (I/2, 885, 1), (I/2, 891, 5), (I/2, 891, 7), (I/2, 901, 1), (I/2, 907, 8), (I/2, 909, 7), (I/2, 921, 2), (I/2, 925, 6), (I/2, 927, 11), (I/2, 931, 10), (I/2, 939, 2), (I/2, 939, 10), (I/2, 955, 7), (I/2, 971, 7), (I/2, 993, 1), (I/2, 995, 1), (I/2, 995, 2), (I/2, 995, 5), (I/2, 999, 1), (I/2, 999, 8), (I/2, 1001, 1), (I/2, 1011, 11), (I/2, 1025, 7), (I/2, 1027, 2), (I/2, 1029, 5), (I/2, 1039, 4), (I/2, 1039, 10), (I/2, 1043, 4), (I/2, 1043, 5), (I/2, 1049, 7), (I/2, 1049, 9), (I/2, 1051, 3), (I/2, 1053, 9), (I/2, 1057, 6), (I/2, 1061, 7), (I/2, 1065, 1), (I/2, 1065, 11), (I/2, 1067, 1), (I/2, 1073, 6), (I/2, 1113, 7), (I/2, 1119, 6), (I/2, 1127, 2), (I/2, 1129, 1), (II/1, 3, 2), (II/1, 11, 4), (II/1, 15, 3), (II/1, 23, 3), (II/1, 23, 5), (II/1, 23, 7), (II/1, 23, 8), (II/1, 23, 9), (II/1, 25, 2), (II/1, 25, 4), (II/1, 27, 9), (II/1, 33, 7), (II/1, 33, 10), (II/1, 35, 1), (II/1, 35, 7), (II/1, 39, 2), (II/1, 41, 1), (II/1, 43, 3), (II/1, 43, 6), (II/1,

45, 1), (II/1, 47, 5), (II/1, 49, 4), (II/1, 49, 9), (II/1, 51, 9), (II/1, 55, 1), (II/1, 55, 4), (II/1, 55, 6), (II/1, 59, 4), (II/1, 59, 8), (II/1, 59, 10), (II/1, 63, 11), (II/1, 65, 7), (II/1, 67, 1), (II/1, 67, 8), (II/1, 71, 7), (II/1, 71, 9), (II/1, 73, 11), (II/1, 79, 5), (II/1, 81, 3), (II/1, 81, 7), (II/1, 83, 10), (II/1, 95, 1), (II/1, 95, 10), (II/1, 97, 9), (II/1, 97, 10), (II/1, 101, 3), (II/1, 103, 6), (II/1, 105, 2), (II/1, 107, 3), (II/1, 107, 7), (II/1, 107, 9), (II/1, 109, 9), (II/1, 109, 11), (II/1, 111, 2), (II/1, 115, 6), (II/1, 115, 9), (II/1, 115, 11), (II/1, 117, 9), (II/1, 119, 4), (II/1, 121, 8), (II/1, 123, 4), (II/1, 127, 4), (II/1, 127, 8), (II/1, 127, 11), (II/1, 129, 6), (II/1, 129, 7), (II/1, 129, 8), (II/1, 129, 9), (II/1, 131, 8), (II/1, 133, 7), (II/1, 135, 2), (II/1, 135, 6), (II/1, 135, 11), (II/1, 139, 7), (II/1, 139, 10), (II/1, 143, 5), (II/1, 145, 5), (II/1, 145, 8), (II/1, 149, 6), (II/1, 149, 10), (II/1, 151, 4), (II/1, 155, 4), (II/1, 155, 6), (II/1, 159, 4), (II/1, 159, 8), (II/1, 161, 6), (II/1, 161, 8), (II/1, 161, 9), (II/1, 165, 11), (II/1, 169, 2), (II/1, 171, 6), (II/1, 171, 8), (II/1, 171, 11), (II/1, 173, 6), (II/1, 173, 7), (II/1, 177, 9), (II/1, 177, 11), (II/1, 189, 6), (II/1, 191, 4), (II/1, 191, 5), (II/1, 193, 8), (II/1, 193, 11), (II/1, 199, 3), (II/1, 199, 6), (II/1, 203, 1), (II/1, 203, 10), (II/1, 207, 4), (II/1, 207, 10), (II/1, 209, 6), (II/1, 209, 10), (II/1, 213, 7), (II/1, 215, 11), (II/1, 215, 11), (II/1, 231, 5), (II/1, 233, 5), (II/1, 237, 4), (II/1, 237, 11), (II/1, 239, 9), (II/1, 241, 6), (II/1, 243, 4), (II/1, 243, 6), (II/1, 247, 2), (II/1, 247, 6), (II/1, 249, 7), (II/1, 251, 3), (II/1, 251, 4), (II/1, 251, 5), (II/1, 251, 9), (II/1, 251, 11), (II/1, 255, 3), (II/1, 259, 4), (II/1, 259, 5), (II/1, 259, 6), (II/1, 261, 8), (II/1, 263, 7), (II/1, 265, 6), (II/1, 265, 8), (II/1, 267, 9), (II/1, 273, 11), (II/1, 275, 2), (II/1, 275, 10), (II/1, 279, 9), (II/1, 289, 6), (II/1, 315, 3), (II/1, 327, 1), (II/1, 329, 8), (II/1, 341, 10), (II/1, 345, 2), (II/1, 351, 7), (II/1, 353, 4), (II/1, 353, 6), (II/1, 369, 3), (II/1, 369, 11), (II/1, 375, 7), (II/1, 377, 6), (II/1, 385, 1), (II/1, 385, 7), (II/1, 385, 10), (II/1, 389, 8), (II/1, 391, 7), (II/1, 391, 11), (II/1, 393, 1), (II/1, 395, 11), (II/1, 399, 7), (II/1, 405, 2), (II/1, 421, 6), (II/1, 423, 4), (II/1, 425, 9), (II/1, 427, 7), (II/1, 431, 4), (II/1, 433, 5), (II/1, 441, 1), (II/1, 447, 5), (II/1, 451, 11), (II/1, 453, 2), (II/1, 453, 11), (II/1, 457, 7), (II/1, 463, 5), (II/1, 469, 9), (II/1, 483, 2), (II/2, 507, 7), (II/2, 515, 11), (II/2, 527, 11), (II/2, 529, 3), (II/2, 531, 2), (II/2, 531, 7), (II/2, 531, 9), (II/2, 531, 10), (II/2, 533, 3), (II/2, 539, 2), (II/2, 539, 9), (II/2, 543, 8), (II/2, 561, 6), (II/2, 561, 8), (II/2, 561, 9), (II/2, 563, 1), (II/2, 563, 7), (II/2, 565, 10), (II/2, 565, 11), (II/2, 567, 3), (II/2, 567, 5), (II/2, 567, 11), (II/2, 571, 8), (II/2, 571, 11), (II/2, 577, 3), (II/2, 577, 9), (II/2, 579, 7), (II/2, 587, 2), (II/2, 589, 6), (II/2, 591, 3), (II/2, 593, 7), (II/2, 603, 6), (II/2, 609, 2), (II/2, 613, 3), (II/2, 615, 7), (II/2, 621, 4), (II/2, 625, 5), (II/2, 627, 7), (II/2, 637, 11), (II/2, 643, 4), (II/2, 647, 2), (II/2, 647, 3), (II/2, 647, 6), (II/2, 647, 7), (II/2, 649,

10), (II/2, 651, 2), (II/2, 655, 5), (II/2, 661, 1), (II/2, 563, 10), (II/2, 565, 2), (II/2, 667, 5), (II/2, 669, 1), (II/2, 675, 7), (II/2, 675, 11), (II/2, 677, 11), (II/2, 679, 11), (II/2, 681, 10), (II/2, 687, 9), (II/2, 703, 1), (II/2, 703, 7), (II/2, 703, 9), (II/2, 705, 2), (II/2, 707, 9), (II/2, 709, 5), (II/2, 709, 11), (II/2, 711, 11), (II/2, 713, 4), (II/2, 713, 10), (II/2, 713, 11), (II/2, 715, 2), (II/2, 719, 7), (II/2, 725, 5), (II/2, 725, 6), (II/2, 725, 10), (II/2, 727, 5), (II/2, 737, 6), (II/2, 737, 9), (II/2, 743, 2), (II/2, 767, 5), (II/2, 767, 8), (II/2, 767, 9), (II/2, 771, 11), (II/2, 773, 6), (II/2, 777, 1), (II/2, 779, 7), (II/2, 779, 10), (II/2, 783, 9), (II/2, 787, 10), (II/2, 791, 7), (II/2, 791, 11), (II/2, 795, 1), (II/2, 797, 2), (II/2, 797, 8), (II/2, 799, 2), (II/2, 799, 8), (II/2, 801, 4), (II/2, 801, 6), (II/2, 803, 3), (II/2, 805, 3), (II/2, 805, 7), (II/2, 809, 6), (II/2, 813, 10), (II/2, 819, 5), (II/2, 825, 7), (II/2, 825, 10), (II/2, 831, 4), (II/2, 839, 6), (II/2, 841, 4), (II/2, 841, 11), (II/2, 843, 2), (II/2, 851, 3), (II/2, 857, 10), (II/2, 873, 10), (II/2, 875, 1), (II/2, 875, 3), (II/2, 875, 6), (II/2, 899, 8), (II/2, 901, 5), (II/2, 907, 8), (II/2, 909, 4), (II/2, 925, 11), (II/2, 931, 4), (II/2, 947, 4), (II/2, 955, 7), (II/2, 959, 6)

Ve bülbül āvāzın gülistān içinde işidemez/Žarūret iktiza itdi kim bir

içerü: İçeri. (I/1, 177, 6), (I/2, 539, 1), (I/2, 551, 7), (I/2, 551, 8), (I/2, 551, 9), (I/2, 595, 8), (I/2, 895, 8), (I/2, 959, 11), (I/2, 973, 4), (I/2, 983, 9), (I/2, 999, 5), (I/2, 1045, 6), (I/2, 1051, 7), (I/2, 1053, 8), (II/1, 29, 1), (II/1, 345, 7), (II/1, 391, 8), (II/1, 485, 1), (II/2, 599, 3), (II/2, 847, 3)

Ol gerek kim yolın ilte ilerü/Yol bula ol içerüden içerü

içi taşı: İçi dışı. (I/1, 349, 7), (I/1, 419, 5), (II/1, 161, 1), (II/1, 169, 10), (II/2, 807, 8),

Bunların bir bölüğü yavuz hulu/İçi taşı zehr-ile fitne tolu

ilerü: İleri. (I/1, 177, 6), (I/1, 195, 8), (I/2, 607, 1), (I/2, 895, 8), (I/2, 947, 8), (I/2, 975, 6), (I/2, 999, 5), (I/2, 1041, 3), (I/2, 1051, 7), (I/2, 1053, 8), (II/1, 19, 10), (II/1, 333, 11), (II/2, 503, 7), (II/2, 593, 5), (II/2, 595, 8), (II/2, 599, 3), (II/2, 601, 8), (II/2, 601, 9), (II/2, 605, 6), (II/2, 607, 10), (II/2, 607, 11), (II/2, 615, 4), (II/2, 619, 10), (II/2, 753, 2)

Ol gerek kim yolın ilte ilerü/Yol bula ol içerüden içerü

iley: Ön. (I/1, 501, 7), (I/2, 535, 6), (I/2, 543, 5), (I/2, 713, 9), (I/2, 725, 10), (I/2, 1025, 11), (II/1, 83, 7), (II/1, 99, 4), (II/2, 631, 7)

Şāh oturmuş ileyinde dörd harif̄/Geh muvāfık hālleri geh muhtelif

ka'r: Dip, denizin dibi. (II/1, 169, 7)

Dōstı çün bulmaz tolar göñli cünün/Yine döner ka'ra iner ser-nigün

karşu: Karşı. (I/1, 237, 2), (I/2, 905, 2), (II/1, 103, 6), (II/1, 149, 11), (II/1, 151, 7), (II/1, 157, 6), (II/1, 161, 7), (II/1, 161, 9), (II/1, 163, 1), (II/1, 163, 7), (II/1, 167, 1), (II/1, 171, 9), (II/1, 177, 8), (II/1, 315, 10), (II/2, 569, 6)

Üstüñe Hax̄ rahmeti yağadura/Tal'at ayı karşıña toğadura

kat: Tabaka. (I/1, 11, 10), (I/1, 159, 9), (I/2, 535, 11), (I/2, 537, 1), (I/2, 537, 2), (I/2, 537, 3), (I/2, 537, 4), (I/2, 537, 5), (I/2, 537, 7), (I/2, 537, 9), (I/2, 537, 11), (I/2, 539, 1), (I/2, 539, 2), (I/2, 539, 3), (I/2, 539, 4), (I/2, 539, 6), (I/2, 541, 9), (I/2, 541, 11), (I/2, 543, 8), (I/2, 549, 4), (I/2, 549, 11), (I/2, 555, 2), (I/2, 589, 3), (I/2, 595, 8), (I/2, 595, 10), (I/2, 599, 1), (I/2, 869, 4), (I/2, 909, 2), (I/2, 911, 8), (I/2, 911, 10), (I/2, 921, 6), (I/2, 925, 7), (I/2, 933, 4), (I/2, 933, 11), (I/2, 953, 8), (I/2, 959, 6), (I/2, 959, 7), (I/2, 959, 9), (I/2, 961, 1), (I/2, 961, 3), (I/2, 961, 5), (I/2, 961, 6), (I/2, 999, 2), (I/2, 999, 3), (I/2, 999, 5), (I/2, 999, 7), (I/2, 999, 11), (I/2, 1001, 2), (I/2, 1001, 4), (I/2, 1001, 6), (I/2, 1001, 7), (I/2, 1001, 8), (I/2, 1001, 10), (I/2, 1003, 1), (I/2, 1003, 3), (I/2, 1003, 5), (I/2, 1003, 7), (I/2, 1003, 9), (I/2, 1003, 11), (I/2, 1005, 5), (I/2, 1005, 7), (I/2, 1005, 11), (I/2, 1007, 2), (I/2, 1007, 4), (I/2, 1007, 6), (I/2, 1007, 8), (I/2, 1007, 10), (I/2, 1009, 2), (I/2, 1009, 4), (I/2, 1009, 5), (I/2, 1009, 6), (I/2, 1009, 7), (I/2, 1009, 8), (I/2, 1009, 9), (I/2, 1043, 6), (II/1, 341, 1), (II/2, 521, 1), (II/2, 841, 2), (II/2, 877, 10), (II/2, 881, 5)

Yidi yidi yaradupdur hem-çünān/Yidi endām u yidi kat āsımān

kenār: Kenar. (I/2, 917, 11), (I/2, 1071, 2), (II/1, 287, 7), (II/1, 295, 6)

İşret ü būs u kenār u 'ayş u nūş/Nefs içinde bu hevesler kıldı cūş

kısm: Kısım, bölüm. (I/1, 265, 4), (I/1, 407, 2)

...üç kısım üzeredür...

kıy: Kenar. (I/2, 589, 11)

Hāfız oldur hōn kıyında oturur/Қanķı aşdan diler-ise götürür

kinār: Kenar, kıyı. (I/1, 121, 11), (I/2, 983, 5)

Ol ara deñiz kinārydı meger/Dünle deryā şovuğı kıldı eşer

köşe: Köşe. (II/1, 29, 5)

Şahranuñ bir köşesi kalkdı bile/Bile gitmek diledi ol menzile

kuhsār: Dağ tepesi. (I/1, 205, 11), (I/1, 207, 1)

Dünyada hem berr ü hem baħr eyledi/Hem küh u kühsār u hem nehr eyledi

kūşe: Köşe. (I/2, 595, 4)

Kūşelerde bir evi ħalvet kıılır/Oturur anda anı ħalvet bilür

mağrib: Batı. (I/1, 345, 6), (I/2, 699, 3), (II/1, 371, 2), (II/2, 899, 9)

Uşbu şöhet mülkine táb birağur/Pes bu kulak mağribinden uyağur

maħall: Yer. (I/2, 555, 11)

...beşini beş dürlü maħalle beden-i insāna...

maħfil: Toplantı yeri. (I/1, 219, 3), (I/1, 241, 4), (I/1, 253, 2), (I/1, 341, 8), (I/1, 343, 11), (I/1, 447, 9), (I/1, 531, 1), (I/2, 693, 5), (I/2, 827, 10), (I/2, 885, 7), (I/2, 887, 9), (I/2, 887, 10), (I/2, 889, 3), (I/2, 891, 3), (I/2, 891, 9), (I/2, 893, 8), (I/2, 895, 9), (I/2, 897, 2), (I/2, 897, 3), (I/2, 899, 5), (I/2, 951, 7), (I/2, 989, 8), (I/2, 997, 4), (I/2, 1067, 9), (I/2, 1067, 11), (I/2, 1069, 10), (I/2, 1073, 9), (I/2, 1077, 8), (II/1, 73, 5), (II/1, 379, 5), (II/1, 405, 7), (II/1, 443, 7), (II/2, 589, 10), (II/2, 589, 11), (II/2, 593, 5), (II/2, 595, 7), (II/2, 595, 8), (II/2, 595, 9), (II/2, 601, 7), (II/2, 607, 7), (II/2, 615, 4), (II/2, 679, 4), (II/2, 823, 1), (II/2, 831, 2)

Cism içinde hem bu nefsuñ menzili/Leşkeriyle dün gün anda maħfili

manzargāh: Görüntü yeri. (II/1, 17, 10)

Ĥağ yaratdı sini manzargāh-ıçun/ Bu göñül manzar degül mi şāh-ıçun

manzar: Nazar edilen, bakılan yer. (II/1, 17, 10), (II/1, 17, 11)

Ĥağ yaratdı sini manzargāh-ıçun/ Bu göñül manzar degül mi şāh-ıçun

maşriğ: Doğu. (I/2, 699, 2), (II/1, 371, 2), (II/2, 899, 9)

Ol mekānuñ birisi maşriğ-durur/Kim güneş andan doğar aydın virür

mekān: Mekan. (I/1, 59, 6), (I/2, 651, 4), (I/2, 697, 11), (I/2, 699, 1), (I/2, 699, 2), (I/2, 699, 5), (I/2, 699, 6), (I/2, 703, 8), (I/2, 883, 8), (I/2, 963, 8), (II/1, 33, 8), (II/1, 169, 5), (II/1, 441, 4), (II/2, 627, 2), (II/2, 927, 6)

Hem didi ger sen degül miseñ 'ayān/Yaradur degül idüm kevn ü mekân

merkez: Merkez. (I/1, 165, 9), (I/1, 499, 7), (II/2, 1041, 2)

Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur/Merkezi vü menzili dergāh olur

mevzi': Mevzi. (II/2, 881, 7)

Tende oldur cevheri kāyim dutan/Mevzi'inde her işi dāyim dutan

mevdān: Meydan. (I/1, 45, 3), (I/1, 173, 6), (I/2, 1075, 4), (II/1, 173, 2), (II/1, 435, 3)

Eyledi 'arşı aña seyrān-ıçun/Döşedi ferşi aña mevdān-ıçun

miyān: Ortalık. (I/2, 983, 5)

Birisi oddur ki qandııde yanar/Andan aydın hem miyān u hem kinār

nazargeh: Bakılan yer. (II/1, 17, 11), (II/2, 869, 1)

Bu göñül bugün nazargehdür aña/Manzar ola yarın ol uçmaq saña

nīm: Parça. (I/1, 55, 3)

Şaldı kāfir boynına ol Zü'l-fikār/Zü'l-fikār'dan dü nīm oldı Zü'l-ḥumār

orta: Orta. (I/1, 105, 1), (I/1, 145, 2), (I/1, 165, 3), (I/1, 167, 7), (I/1, 181, 4), (I/1, 181, 5), (I/1, 183, 2), (I/1, 219, 5), (I/1, 221, 4), (I/1, 225, 2), (I/1, 225, 4), (I/1, 297, 8), (I/1, 457, 4), (I/2, 549, 7), (I/2, 567, 5), (I/2, 569, 11), (I/2, 625, 4), (I/2, 625, 10), (I/2, 725, 4), (I/2, 753, 5), (I/2, 789, 11), (I/2, 809, 3), (I/2, 821, 3), (I/2, 831, 11), (I/2, 833, 2), (I/2, 851, 2), (I/2, 875, 2), (I/2, 957, 11), (I/2, 979, 11), (I/2, 983, 10), (I/2, 1057, 5), (I/2, 1089, 4), (I/2, 1089, 10), (I/2, 1089, 11), (I/2, 1091, 6), (I/2, 1113, 6), (I/2, 1119, 11), (II/1, 5, 10), (II/1, 27, 3), (II/1, 91, 7), (II/1, 93, 7), (II/1, 103, 10), (II/1, 177, 5), (II/1, 235, 8), (II/1, 243, 10), (II/1, 281, 4), (II/1, 321, 4), (II/1, 335, 2), (II/1, 417, 5), (II/1, 417, 7), (II/1, 423, 8), (II/1, 427, 3), (II/1, 447, 4), (II/1, 485, 6), (II/1, 485, 11), (II/2, 603, 2), (II/2, 633, 9), (II/2, 847, 4)

Kimi cāhil kimi 'āmdur kimi ḥāş/Kimisi bu ortada ḥāşü'l-ḥavāş

öñ: Ön. (I/1, 225, 5), (I/1, 299, 1), (I/1, 431, 5), (I/1, 457, 11), (I/2, 629, 8), (I/2, 649, 1), (I/2, 649, 5), (I/2, 657, 3), (I/2, 659, 1), (I/2, 665, 1), (I/2, 665, 6), (I/2, 673, 7), (I/2, 729, 5), (I/2, 733, 1), (I/2, 733, 4), (I/2, 849, 2), (I/2, 857, 3), (I/2, 879, 8), (I/2, 937, 3), (I/2, 1009, 9), (I/2, 1041, 11), (I/2, 1047, 2), (I/2, 1049, 4), (I/2, 1051, 5),

(II/1, 31, 1), (II/1, 31, 5), (II/1, 45, 4), (II/1, 83, 5), (II/1, 125, 6), (II/1, 125, 7), (II/1, 237, 3), (II/1, 255, 7), (II/1, 285, 11), (II/1, 331, 6), (II/1, 373, 5), (II/1, 461, 3), (II/2, 511, 1), (II/2, 815, 1), (II/2, 815, 9), (II/2, 915, 8)

Her kimüñ kim nefsi böyle oldısa/Evliyā öñinde tevbe kıldısa

pāyigāh: Ayak basılan yer. (I/1, 529, 8)

Durdı Ādem kim ayakdur Mekke'de/Ya'ni Mekke pāyigāhdur iy dede

pes: Arka, geri. (I/2, 705, 10), (I/2, 719, 8), (I/2, 725, 5)

Şağ u şol zır ü bālā pış ü pes/Uşbu fikri kendüzüñden külli kes

pış: Ön. (I/2, 705, 10), (I/2, 719, 8), (I/2, 725, 5)

Sağ u şol u fevķ u taht u pış ü pes/Yokdur anda nedür ol yol adı bes

püş: Arka, sırt. (I/1, 397, 9), (I/1, 521, 7)

Hem ayak yoķaru püş ü şikem/Ne'ydügin diñler-iseñ eydivirem

şadr: Oturulacak en iyi yer. (II/1, 53, 5)

Ķamudan artuķ ola Ķadri anuñ/Ķanda varsa ola yir şadrı anuñ

sağ: Sağ. (I/1, 99, 1), (I/2, 705, 10), (I/2, 711, 2), (I/2, 711, 3), (I/2, 711, 4), (I/2, 711, 5), (I/2, 719, 8), (I/2, 725, 5), (I/2, 725, 8), (I/2, 729, 10), (I/2, 731, 3), (I/2, 731, 4), (I/2, 1055, 1), (I/2, 1083, 1)

İkisi bile baķar sağa şola/Bilelikdedür niķe kim var ola

şahn: Avlu, meydan. (I/2, 699, 7), (I/2, 699, 8), (I/2, 699, 10), (I/2, 983, 8)

Eyle olsa 'arş anuñ şakfı-durur/Hem daķı bu ferş anuñ şahnı-durur

şol: Sol taraf. (I/1, 99, 1), (I/2, 705, 10), (I/2, 709, 7), (I/2, 711, 5), (I/2, 711, 6), (I/2, 711, 7), (I/2, 711, 11), (I/2, 719, 8), (I/2, 725, 5), (I/2, 729, 4), (I/2, 731, 4), (I/2, 731, 6), (I/2, 731, 10), (I/2, 1055, 1), (I/2, 1083, 1)

İkisi bile baķar sağa şola/Bilelikdedür niķe kim var ola

şark: Doğu. (I/1, 47, 7), (I/1, 267, 10), (I/1, 345, 5), (I/2, 1029, 10), (II/1, 279, 11), (II/1, 327, 3), (II/1, 335, 7), (II/2, 731, 8)

Ay oldı bir işāretten dü nım/Şarka Ķarba seyr kıldı her dü-nım

şarkı: Doğu. (II/1, 329, 9)

Leşkeri mü'min ü hem ħarbī ola/Kendü ne şarkī vü ne ğarbī ola

şimāl: Kuzey. (I/2, 699, 5), (II/1, 279, 11)

Birine ħöd ma'rûf eydürler şimāl/Dörd mekândur dörd yaña dutdı kemāl

tağ taş: Dağ taş, her yer. (I/1, 109, 1), (I/1, 109, 4), (I/1, 109, 11), (I/1, 191, 4), (I/2, 799, 7), (I/2, 851, 7), (II/1, 41, 11), (II/1, 75, 3), (II/1, 79, 5), (II/1, 95, 3),

Bir deñizdendür kamu şular başı/Tağılıban dutdılar tağı taşı

taş: Dış. (I/2, 537, 2), (I/2, 549, 2), (I/2, 551, 10), (I/2, 553, 4), (I/2, 983, 9), (I/2, 1043, 4), (I/2, 1057, 6), (II/1, 399, 7),

Bir katı ħayvân-durur bellü beyân/Ol dağı taş kat-durur bilgil 'ayân

uç: Kenar. (I/1, 121, 7), (I/1, 409, 3), (I/2, 983, 8), (I/2, 987, 7), (I/2, 1069, 8), (II/1, 9, 9), (II/1, 27, 3), (II/1, 279, 10), (II/2, 805, 2), (II/2, 919, 1)

Çün beriye uçına girdi 'arab/Aña bir ħâl vâkı' oldı bu'l-'aceb

üst: Üst. (I/1, 41, 1), (I/1, 43, 1), (I/1, 91, 5), (I/1, 117, 9), (I/1, 139, 3), (I/1, 175, 3), (I/1, 235, 2), (I/1, 237, 2), (I/1, 249, 6), (I/1, 353, 6), (I/1, 361, 5), (I/1, 385, 3), (I/1, 443, 10), (I/2, 559, 7), (I/2, 597, 1), (I/2, 715, 4), (I/2, 715, 11), (I/2, 737, 4), (I/2, 765, 2), (I/2, 779, 8), (I/2, 785, 2), (I/2, 809, 1), (I/2, 815, 7), (I/2, 819, 11), (I/2, 821, 11), (I/2, 831, 5), (I/2, 869, 9), (I/2, 931, 3), (I/2, 999, 7), (I/2, 999, 9), (I/2, 1001, 4), (I/2, 1009, 8), (I/2, 1021, 9), (I/2, 1047, 11), (I/2, 1049, 6), (I/2, 1127, 3), (II/1, 9, 10), (II/1, 33, 6), (II/1, 37, 1), (II/1, 37, 3), (II/1, 47, 1), (II/1, 47, 10), (II/1, 49, 11), (II/1, 99, 6), (II/1, 151, 8), (II/1, 169, 6), (II/1, 197, 9), (II/1, 199, 9), (II/1, 219, 4), (II/1, 227, 1), (II/1, 243, 3), (II/1, 255, 7), (II/1, 331, 11), (II/1, 355, 5), (II/1, 463, 6), (II/1, 467, 5), (II/1, 475, 9), (II/1, 475, 10), (II/1, 477, 6), (II/2, 491, 5), (II/2, 627, 10), (II/2, 635, 2), (II/2, 789, 6), (II/2, 791, 2), (II/2, 791, 6), (II/2, 847, 1)

Çün Çalap ol toprağı kıldı güher/Pes bu ten üstinde çok şükrâne var

üzre: Üzre. (I/2, 1041, 4), (I/2, 1059, 1), (I/2, 1127, 2), (II/1, 29, 3), (II/1, 173, 11), (II/1, 223, 10)

'Ulvideyken süfliye indi revân/Başı üzre Ādem'ün ħondı hemân

vustâ: Orta. (II/1, 401, 1)

Pes bilüñ ednānuñ ol vustâsıdur/Göñli kâfir dek bu İslām adıdur

yañ: Taraf. (I/1, 97, 11), (I/1, 117, 8), (I/1, 323, 7), (I/1, 323, 8), (I/1, 323, 9), (I/1, 335, 3), (I/2, 551, 5), (I/2, 553, 4), (I/2, 699, 6), (I/2, 709, 6), (I/2, 709, 11), (I/2, 711, 2), (I/2, 711, 5), (I/2, 711, 6), (I/2, 711, 7), (I/2, 711, 10), (I/2, 711, 11), (I/2, 713, 2), (I/2, 713, 5), (I/2, 715, 1), (I/2, 715, 4), (I/2, 715, 5), (I/2, 715, 11), (I/2, 717, 1), (I/2, 719, 2), (I/2, 719, 6), (I/2, 719, 7), (I/2, 725, 8), (I/2, 725, 9), (I/2, 727, 3), (I/2, 729, 3), (I/2, 729, 4), (I/2, 729, 7), (I/2, 729, 10), (I/2, 731, 3), (I/2, 731, 6), (I/2, 731, 10), (I/2, 733, 10), (I/2, 733, 11), (I/2, 735, 3), (I/2, 735, 4), (I/2, 737, 3), (I/2, 737, 4), (I/2, 737, 5), (I/2, 737, 8), (I/2, 779, 8), (I/2, 901, 10), (I/2, 905, 4), (I/2, 1047, 9), (I/2, 1091, 7), (I/2, 1093, 5), (I/2, 1095, 4), (I/2, 1113, 5), (I/2, 1119, 8), (I/2, 1121, 7), (I/2, 1121, 11), (I/2, 1127, 1), (II/1, 53, 11), (II/1, 63, 4), (II/1, 109, 1), (II/1, 111, 4), (II/1, 143, 11), (II/1, 167, 11), (II/1, 217, 8), (II/1, 225, 11), (II/1, 261, 10), (II/1, 355, 10), (II/1, 387, 5), (II/1, 453, 11), (II/2, 553, 10), (II/2, 559, 9), (II/2, 639, 1), (II/2, 641, 1), (II/2, 667, 2), (II/2, 707, 10), (II/2, 711, 7)

Hıç iki göz iki yaña bakamaz/Eyle bitmişdür biri birni kıomaz

yarı: Yarı, bir bütünü oluşturan iki parçadan her biri. (II/2, 893, 10), (II/2, 893, 11)

Ba'zı bu inşāfa dir dīn bārusı/Ne dimekdir ya'ni kim dīn yarısı

yer: Mekan, yer. (I/2, 1001, 6)

Yine andan yoķaru bir kıat deri/Ķaplayup dutmişdur ol her bir yeri

yir: Yer. (I/1, 17, 4), (I/1, 21, 5), (I/1, 21, 6), (I/1, 23, 6), (I/1, 33, 2), (I/1, 35, 7), (I/1, 37, 1), (I/1, 67, 2), (I/1, 79, 9), (I/1, 93, 6), (I/1, 95, 2), (I/1, 103, 3), (I/1, 103, 4), (I/1, 105, 6), (I/1, 109, 2), (I/1, 115, 2), (I/1, 123, 8), (I/1, 129, 2), (I/1, 135, 10), (I/1, 141, 5), (I/1, 145, 11), (I/1, 147, 4), (I/1, 157, 2), (I/1, 157, 7), (I/1, 157, 9), (I/1, 159, 3), (I/1, 159, 4), (I/1, 159, 5), (I/1, 159, 8), (I/1, 167, 7), (I/1, 169, 3), (I/1, 169, 8), (I/1, 171, 11), (I/1, 173, 10), (I/1, 175, 1), (I/1, 177, 2), (I/1, 181, 5), (I/1, 183, 2), (I/1, 201, 8), (I/1, 203, 5), (I/1, 205, 3), (I/1, 205, 7), (I/1, 207, 2), (I/1, 207, 3), (I/1, 219, 5), (I/1, 221, 4), (I/1, 225, 2), (I/1, 225, 4), (I/1, 257, 5), (I/1, 267, 11), (I/1, 269, 4), (I/1, 271, 1), (I/1, 277, 11), (I/1, 313, 1), (I/1, 313, 3), (I/1, 315, 11), (I/1, 323, 1), (I/1, 345, 11), (I/1, 353, 11), (I/1, 375, 4), (I/1, 377, 9), (I/1, 395, 2), (I/1, 399, 10), (I/1, 399, 11), (I/1, 435, 8), (I/1, 437, 3), (I/1, 437, 4), (I/1, 457, 4), (I/1, 469, 7), (I/1, 491, 2), (I/1, 491, 7), (I/1, 515, 10), (I/1, 517, 1), (I/1, 517, 11), (I/1, 523, 2), (I/1, 527, 3), (I/2, 537, 4), (I/2, 551, 3), (I/2, 553, 3), (I/2, 553, 5), (I/2, 555, 1), (I/2, 559, 1), (I/2, 565, 1), (I/2, 587, 10), (I/2, 611, 2), (I/2, 611, 9), (I/2, 619, 1), (I/2, 625, 9),

(I/2, 625, 10), (I/2, 629, 4), (I/2, 633, 2), (I/2, 655, 6), (I/2, 667, 1), (I/2, 673, 4), (I/2, 697, 2), (I/2, 697, 4), (I/2, 697, 10), (I/2, 697, 11), (I/2, 701, 10), (I/2, 705, 1), (I/2, 705, 5), (I/2, 713, 6), (I/2, 725, 4), (I/2, 757, 3), (I/2, 759, 3), (I/2, 789, 11), (I/2, 793, 5), (I/2, 803, 4), (I/2, 803, 7), (I/2, 803, 10), (I/2, 805, 5), (I/2, 807, 10), (I/2, 807, 11), (I/2, 819, 9), (I/2, 819, 10), (I/2, 821, 4), (I/2, 821, 7), (I/2, 829, 9), (I/2, 831, 11), (I/2, 833, 2), (I/2, 847, 9), (I/2, 867, 3), (I/2, 867, 7), (I/2, 867, 8), (I/2, 867, 9), (I/2, 869, 4), (I/2, 871, 11), (I/2, 873, 10), (I/2, 879, 1), (I/2, 897, 6), (I/2, 897, 9), (I/2, 899, 1), (I/2, 903, 5), (I/2, 911, 7), (I/2, 911, 8), (I/2, 915, 9), (I/2, 921, 11), (I/2, 923, 1), (I/2, 923, 5), (I/2, 923, 11), (I/2, 927, 4), (I/2, 927, 6), (I/2, 927, 7), (I/2, 927, 8), (I/2, 931, 3), (I/2, 933, 4), (I/2, 735, 10), (I/2, 737, 5), (I/2, 941, 9), (I/2, 961, 5), (I/2, 961, 7), (I/2, 963, 2), (I/2, 973, 10), (I/2, 975, 2), (I/2, 975, 3), (I/2, 983, 10), (I/2, 983, 11), (I/2, 991, 7), (I/2, 991, 8), (I/2, 993, 1), (I/2, 1001, 1), (I/2, 1053, 11), (I/2, 1055, 1), (I/2, 1057, 5), (I/2, 1077, 3), (I/2, 1081, 2), (I/2, 1083, 4), (I/2, 1087, 1), (I/2, 1089, 4), (I/2, 1117, 1), (I/2, 1123, 8), (I/2, 1127, 5), (I/2, 1127, 6), (II/1, 5, 10), (II/1, 7, 9), (II/1, 13, 8), (II/1, 13, 9), (II/1, 13, 11), (II/1, 15, 1), (II/1, 15, 2), (II/1, 15, 3), (II/1, 21, 10), (II/1, 23, 6), (II/1, 25, 1), (II/1, 29, 2), (II/1, 31, 6), (II/1, 35, 7), (II/1, 37, 2), (II/1, 39, 5), (II/1, 43, 1), (II/1, 43, 7), (II/1, 73, 9), (II/1, 73, 11), (II/1, 77, 6), (II/1, 77, 8), (II/1, 77, 10), (II/1, 79, 7), (II/1, 81, 6), (II/1, 89, 4), (II/1, 93, 4), (II/1, 95, 9), (II/1, 99, 1), (II/1, 125, 1), (II/1, 135, 8), (II/1, 137, 3), (II/1, 137, 5), (II/1, 137, 6), (II/1, 137, 7), (II/1, 137, 9), (II/1, 137, 10), (II/1, 139, 2), (II/1, 139, 8), (II/1, 151, 9), (II/1, 163, 5), (II/1, 167, 4), (II/1, 167, 5), (II/1, 173, 2), (II/1, 173, 3), (II/1, 177, 5), (II/1, 179, 11), (II/1, 185, 4), (II/1, 187, 9), (II/1, 191, 1), (II/1, 193, 8), (II/1, 203, 6), (II/1, 205, 9), (II/1, 213, 2), (II/1, 217, 10), (II/1, 219, 2), (II/1, 219, 3), (II/1, 227, 4), (II/1, 229, 2), (II/1, 231, 1), (II/1, 239, 4), (II/1, 241, 11), (II/1, 245, 3), (II/1, 247, 4), (II/1, 247, 5), (II/1, 247, 8), (II/1, 249, 10), (II/1, 253, 7), (II/1, 255, 10), (II/1, 279, 9), (II/1, 279, 11), (II/1, 281, 2), (II/1, 281, 4), (II/1, 283, 6), (II/1, 297, 8), (II/1, 313, 10), (II/1, 317, 2), (II/1, 317, 5), (II/1, 319, 7), (II/1, 323, 1), (II/1, 323, 10), (II/1, 351, 4), (II/1, 353, 8), (II/1, 353, 11), (II/1, 355, 9), (II/1, 369, 3), (II/1, 375, 1), (II/1, 401, 7), (II/1, 403, 9), (II/1, 403, 11), (II/1, 409, 10), (II/1, 415, 6), (II/1, 417, 5), (II/1, 419, 4), (II/1, 423, 8), (II/1, 443, 1), (II/1, 443, 4), (II/1, 445, 5), (II/1, 447, 4), (II/1, 453, 4), (II/1, 455, 1), (II/1, 455, 5), (II/1, 457, 7), (II/1, 465, 11), (II/1, 475, 11), (II/1, 483, 7), (II/1, 485, 7), (II/1, 487, 7), (II/2, 491, 4), (II/2, 491, 5), (II/2, 515, 6), (II/2, 535, 1), (II/2, 547, 2), (II/2, 569, 8), (II/2, 585, 1), (II/2, 585, 5), (II/2, 589, 11), (II/2, 627, 9), (II/2, 627, 10), (II/2, 701, 8), (II/2, 715, 3), (II/2, 727, 6), (II/2, 731, 8), (II/2, 757,

10), (II/2, 761, 11), (II/2, 769, 7), (II/2, 781, 4), (II/2, 805, 11), (II/2, 811, 5), (II/2, 817, 11), (II/2, 839, 5), (II/2, 841, 6), (II/2, 845, 2), (II/2, 857, 4), (II/2, 865, 9), (II/2, 867, 1), (II/2, 867, 9), (II/2, 871, 5), (II/2, 871, 6), (II/2, 875, 2), (II/2, 885, 1), (II/2, 885, 4), (II/2, 913, 1), (II/2, 927, 4), (II/2, 929, 2), (II/2, 929, 3), (II/2, 933, 2), (II/2, 953, 4)

Nefs-i kül durdı vü çarh urdı semâ'/Cüşa geldi yir ü gök durdı semâ'

yir karnı: Yer karnı. (II/1, 167, 10),

Şol deñizler kim bu yir karnında var/Cümle ol kaçreye karşı intizâr

yokaru: Yukarı. (I/1, 397, 9), (I/1, 529, 7), (I/2, 727, 2), (I/2, 737, 10), (I/2, 1001, 6), (II/1, 461, 10), (II/1, 475, 9), (II/2, 495, 7), (II/2, 617, 3), (II/2, 633, 5), (II/2, 649, 11), (II/2, 881, 6)

Hem ayak yokaru püşt ü şikem/Ne'ydügin diñler-iseñ eydivirem

yön: Yön. (I/1, 17,1), (I/1, 77, 10), (I/1, 103, 4), (I/1, 111, 4), (I/1, 183, 3), (I/1, 221, 5), (I/1, 221, 6), (I/1, 279, 3), (I/2, 589, 8), (I/2, 631, 11), (I/2, 681, 6), (I/2, 817, 4), (I/2, 817, 10), (I/2, 823, 5), (I/2, 871, 6), (I/2, 875, 5), (I/2, 941, 4), (I/2, 1081, 11), (II/1, 3, 2), (II/1, 49, 1), (II/1, 49, 2), (II/1, 103, 6), (II/1, 109, 1), (II/1, 139, 2), (II/1, 167, 11), (II/1, 223, 1), (II/1, 229, 2), (II/1, 371, 6), (II/2, 525, 6), (II/2, 527, 7), (II/2, 571, 1), (II/2, 587, 6), (II/2, 615, 8), (II/2, 711, 7), (II/2, 733, 3), (II/2, 807, 1), (II/2, 807, 5),

'Aql-ı kül ilkin işitdi ol üni/Қullıga durdı Hâk'a karşı yöni

yüz: Üst. (I/2, 617, 5), (I/2, 831, 3), (II/1, 285, 9), (II/1, 287, 2), (II/1, 287, 4), (II/2, 843, 10)

yüz: Taraf. (I/2, 1057, 6)

Таş yüzinden tartılıpдur bârgâh/İç yüzinden hōş müsemmen tahtgâh

zemîn: Zemin. (I/1, 9, 9), (I/1, 151, 5), (I/1, 531, 7), (II/1, 139, 7)

Biline ezdâd 'âlemde 'ayân/Çün ten ü cân çün zemîn ü âsîmân

zîr ü bālâ yirleri: Alt ve üst tarafları. (I/2, 709, 9)

Biri aşluñ biri fer'uñdur 'ayân/ Zîr ü bālâ yirleri bellü beyân

ziyâret: Ziyaret yeri. (II/1, 35, 10), (II/1, 37, 1), (II/1, 37, 3)

Zîr-zemînde hõş ziyâretdür bular/Kim varursa yüz urur hâcet diler

zûkâk: Sokak. (I/2, 1049, 6)

İki zûkâk uzunınca dartılıp/Ağız açuk üsti muhkem örtilüp

4.18. Ölçü, Derece ve Miktar

ağır: Büyük, fazla. (II/2, 773, 4)

Yarlıgaya tağdan ağır yazuğuñ/Rahmet ola kanda olsañ

artuğ: Fazla. (I/1, 85, 9), (I/1, 87, 4), (I/1, 103, 3), (I/1, 149, 7), (I/2, 669, 9), (II/1, 37, 6), (II/1, 423, 1), (II/1, 463, 11), (II/2, 959, 6)

Ne var eger verzişi ayruğ-ısa/Kimisi eksük kimi artuğ-ısa

az: Alışılmış olandan, umulandan, gereğinden eksik. (I/1, 189, 8), (I/1, 189, 11), (I/2, 925, 5), (II/1, 61, 11), (II/2, 551, 10), (II/2, 649, 1), (II/2, 771, 8)

Mâl azına kim kâni' olur-ısa/Tañrı'ya her dem şükür kılar-ısa

azlık: Az olma durumu. (II/1, 63, 1)

Dünyanuñ şol azlığı vü çoklığı/Düpdüz ola varlığı vü yoklığı

batman: Eski bir ağırlık ölçüsü. (I/2, 1021, 7)

Müdde girüp batmana tartılmadı/Evlere düşmeg-ile eksilmedi

bezli: Bol bol verme. (II/2, 803, 10)

Çün ola sultânlaruñ 'adli tamâm/Baylara yohsullara bezli tamâm

bî-ğadd: Sonsuz. (I/1, 3, 2)

Hamd-i vâfir ve şükr-i mütekâsir ve/senâ-i bî-ğadd ve sipâs-ı bî'add

bî-ğisâb: Sınırsız. (I/1, 299, 11), (I/1, 303, 8), (II/1, 407, 6), (I/2, 557, 11), (I/2, 1013, 9), (I/2, 1019, 6), (I/2, 1025, 1), (I/2, 1027, 5), (I/2, 1031, 8), (I/2, 1035, 4), (I/2, 1053, 10), (II/1, 151, 4), (II/1, 281, 4), (II/1, 295, 5), (II/1, 351, 2)

Bî-dirîğ gökden inedur rahmeti/Bî-ğisâb yirden bitedur ni'meti

bî-kerân: Sınırsız, sonsuz. (I/1, 431, 3), (I/2, 1013, 9), (II/1, 295, 5)

Haq yolında girdi ol girtü eren/Kopdı bunlardan kerâmet bî-kerân

bĩ-nihāyet: Sonsuz. (I/2, 1123, 11)

Gördüm anda bir cihān kim ne cihān/Bĩ-nihāyetdür nihān-ender-nihān

bĩ-şümār: Sayısız, sınırsız. (I/1, 47, 6), (I/1, 303, 8), (I/2, 1013, 9), (I/2, 1053, 10), (II/1, 151, 4), (II/1, 281, 4), (II/1, 351, 2), (II/1, 407, 6)

Mu‘cizātın şerh idersem bĩ-şümār/Ṭaş nuṭka geldi ağaç virdi bār

bir: Aynı, eşit. (I/1, 71, 4), (I/1, 147, 9), (I/2, 735, 9), (I/2, 1021, 8), (II/1, 105, 1), (II/1, 385, 11), (II/2, 629, 11)

Māzisi vü hāzırı müstakbili/Hāq yolında cümlesi birdür hāli

bol: Çok. (I/2, 1033, 8), (II/1, 477, 1)

Cümle ‘ālem halkınuñ şoldur sözi/Ol benümdür dimege boldur sözi

boş: Boş. (I/2, 961, 8)

Her şurat kim anuñ içi boş ola/Bir dağı nesne gerek kim ol tola

çok: Sayı, nicelik, değer, güç vb. bakımından büyük ve aşırı olan. (I/1, 33, 2), (I/1, 43, 3), (I/1, 169, 10), (I/1, 259, 1), (I/1, 303, 11), (I/1, 319, 9), (I/1, 419, 11), (I/1, 421, 11), (I/1, 461, 1), (I/2, 557, 11), (I/2, 609, 2), (I/2, 789, 6), (I/2, 841, 6), (I/2, 925, 5), (I/2, 953, 2), (I/2, 965, 1), (I/2, 971, 8), (I/2, 1017, 2), (I/2, 1101, 1), (II/1, 61, 11), (II/1, 185, 10), (II/1, 265, 9), (II/1, 307, 8), (II/1, 349, 5), (II/1, 351, 1), (II/1, 361, 11), (II/1, 369, 6), (II/1, 421, 1), (II/1, 423, 1), (II/1, 433, 4), (II/1, 447, 9), (II/2, 649, 1), (II/2, 663, 8), (II/2, 675, 9), (II/2, 683, 5), (II/2, 685, 2), (II/2, 761, 7), (II/2, 763, 11), (II/2, 781, 8), (II/2, 913, 1), (II/2, 959, 7)

Kaçuban kurtılmağa yir yok-durur/Yüz saña dutduk ki fažluñ çok-durur

çoklık: Çok olma durumu. (II/1, 63, 1)

Dünyanuñ şol azlığı vü çoklığı/Düpdüz ola varlığı vü yoklığı

deñ: Denk, eşit. (I/2, 539, 8), (I/2, 987, 3), (II/1, 417, 3)

Çünkü ol ‘azmetle nesne deñ degül/ ‘Ālem anda kozça olsa tañ degül

eksük: Gereği duyulan ihtiyaç duyulan şey, noksan. (I/1, 85, 9), (I/1, 87, 4), (I/1, 103, 3), (I/1, 149, 7), (I/1, 191, 11), (I/1, 193, 5), (I/1, 193, 6), (I/1, 197, 10), (I/1, 199, 7), (I/1, 201, 11), (I/1, 309, 2), (I/1, 309, 3), (I/1, 363, 5), (I/1, 365, 7), (I/2, 575, 10), (I/2, 597, 2), (I/2, 669, 9), (I/2, 669, 10), (I/2, 741, 8), (I/2, 759, 1), (I/2, 801, 8),

(I/2, 801, 9), (I/2, 811, 8), (I/2, 835, 9), (II/1, 37, 6), (II/1, 63, 6), (II/1, 63, 7), (II/1, 81, 10), (II/1, 397, 6), (II/1, 411, 4), (II/1, 423, 1), (II/1, 463, 11), (II/2, 917, 8), (II/2, 945, 1), (II/2, 959, 6), (II/2, 959, 7), (II/2, 959, 8)

Ne var eger verzişi ayruğ-ısa/Kimisi eksük kimi artuğ-ısa

fenāsuz: Ölümsüz, sonsuz. (I/1, 165, 9), (I/1, 169, 4)

Ol fenāsuz mülk içinde şāh olur/Merkezi vü menzili dergāh olur

giñ: Geniş. (I/1, 205, 2), (I/2, 1043, 4), (I/2, 1043, 6), (II/1, 255, 11), (II/2, 731, 10), (II/2, 857, 11), (II/2, 865, 8), (II/2, 865, 9)

Dünyada gök var-ısa sende göñül/Sen dağı ol gök gibi şöyle giñ ol

ḥadd: Değer. (I/1, 103, 2), (I/1, 351, 9), (I/1, 419, 10), (I/2, 535, 4), (I/2, 555, 3), (II/1, 295, 4), (II/1, 305, 3), (II/2, 935, 6)

Hıç ikisi düz degül ḥaddi tamām/Ḳuvvet içre bir degül ḥaddi tamām

hemtā: Benzer, denk, eşit. (I/2, 943, 5)

Zıra kim hemreng ü hemtādur bular/Nā-resıde anın eytdi uslular

ḥisābsuz: Sınırsız, uçsuz bucaksız. (II/1, 285, 5)

Bu deñiz geçmegüñ oldur āleti/Şol ḥisābsuz yazınuñ oldur atı

geng: Geniş. (I/2, 639, 6)

...ḳapunuñ gengligi ve vüsati...

keşif: Yoğun. (II/1, 15, 2)

Yir keşifdür nitekim tenler keşif/Gök laḳıfdür nitekim cānlar laḳıf

keyyāl: Ölçek. (I/1, 457, 7)

Cān anuñ mülki göñül genc-ḥānesi/ 'Aḳl keyyāli fehim peymānesi

kiçi: Küçük. (I/2, 549, 2), (II/1, 251, 5), (II/2, 609, 2), (II/2, 613, 3), (II/2, 651, 7), (II/2, 703, 1), (II/2, 899, 5), (II/2, 899, 6), (II/2, 901, 7), (II/2, 901, 8), (II/2, 901, 9), (II/2, 901, 11), (II/2, 903, 6), (II/2, 903, 7), (II/2, 903, 8), (II/2, 919, 9)

Anuñ-ıçun ol uludur bu kiçi/Kim anuñ ḳaşı bunuñ oldı içi

kiçik: Küçük. (I/2, 1043, 5)

Hem müdevver hem mücevvef hem ḳolu/Daşrası kiçik içi yavlaḳ ulu

küllî: Tamamen. (I/2, 563, 10), (I/2, 575, 5)

Zîra kudret ‘ilmi küllî haq-durur/ ‘Ālem içre Hâkîm-i muṭlaq-durur

nâdir: Seyrek, ender bulunur. (II/2, 629, 11)

Ḳamusı İslâm evinde bir-durur/Lîkin onı ortada nâdir-durur

sansuz: Sayısız. (II/1, 213, 2)

Yir ü gök gördi ṭolu sansuz varaḳ/Her varaḳda yazludur yüz biñ sebāk

ṭopṭolu: Dopdolu. (I/1, 65, 1), (I/1, 107, 6), (I/1, 171, 9), (I/1, 181, 9), (I/1, 185, 1), (I/1, 239, 10), (I/1, 531, 5), (I/2, 597, 10), (I/2, 699, 10), (I/2, 779, 5), (I/2, 1019, 5), (I/2, 1029, 10), (I/2, 1043, 7), (II/1, 77, 9), (II/1, 81, 6), (II/1, 217, 5), (II/1, 275, 6), (II/1, 301, 8), (II/1, 329, 3), (II/2, 807, 8), (II/2, 891, 9), (II/2, 929, 3), (II/2, 959, 2)

Yir yüzi ṭopṭolu kâfirler-idi/Dirilüben haça taparlar-ıdı

uṣaḳ: Küçük. (I/1, 143, 6)

Türkmen eydür üzüm aluñ yiyelüm/Bu uṣaḳ keleşleri ḳoyalum

üküş: Çok. (I/1, 31, 11), (I/1, 161, 2), (I/1, 387, 5), (I/2, 611, 7), (I/2, 827, 4), (I/2, 885, 4), (I/2, 903, 9), (I/2, 917, 6), (I/2, 1111, 2), (II/1, 31, 6), (II/1, 37, 4), (II/1, 73, 9), (II/1, 159, 5), (II/1, 173, 1), (II/1, 339, 2), (II/1, 433, 4), (II/1, 433, 5), (II/2, 495, 9), (II/2, 517, 6), (II/2, 683, 1)

Bilürüz kim biz üküṣ ḳılduḳ günāh/Sen kerîmsin yarlıḡa iy pâdiṣāh

ziyād: Fazlalık, çokluk. (II/1, 467, 11)

Nüh felekdendür bu ziṣṭ ü hûb-ı zād/Nitekim aydan-durur naḳṣ u ziyād

4.19. Mesafe

ara: Aralık, boşluk, mesafe. (I/1, 157, 8), (II/1, 97, 10)

İkisinüñ arasında Ādem’i/Ḳıldı peydā cümle bu hâṣ u ‘āmı

geñsüz: Yakın. (I/1, 23, 8), (I/2, 945, 10), (I/2, 951, 9), (II/1, 285, 9), (II/2, 541, 10)

Geñlü geñsüz kâf u nündan ün irer/Halkı ḳomaz bir ḳarârda hî sürer

geñlü: Uzak. (I/1, 23, 8)

Geñlü geñsüz kâf u nündan ün irer/Halkı ḳomaz bir ḳarârda hî sürer

ıraq: Uzak. (I/1, 39, 11), (I/1, 153, 10), (I/2, 903, 3), (I/2, 1025, 5), (I/2, 1041, 7), (I/2, 1049, 9), (I/2, 1091, 6), (I/2, 1097, 2), (I/2, 1097, 3), (I/2, 1113, 6), (I/2, 1121, 4), (II/1, 91, 7), (II/1, 143, 4), (II/1, 147, 11), (II/1, 307, 11), (II/1, 445, 9), (II/2, 575, 2), (II/2, 605, 4)

Zıra kim ten bir avuç toprağ-ı/Bilelikden ol dem ol ıraq-ıdı

mağbün: Uzak. (I/1, 99, 7), (I/1, 475, 7), (I/2, 845, 6), (I/2, 853, 2), (I/2, 861, 5), (I/2, 865, 10), (II/2, 749, 7), (II/2, 763, 6)

Yār-ıla birlik iden maḥzūn degül/Raḥmetinden Taḥrı'nuñ mağbün degül

niçe günlük: Kaç günlük (mesafe). (II/1, 223, 11)

Hem deñizdür ol sekiz işden biri/Kimse bilmez niçe günlükdür yiri

öñden soña: Baştan sona. (I/2, 1063, 11), (I/2, 1065, 11), (II/1, 7, 7), (II/1, 13, 6), (II/1, 39, 6), (II/1, 43, 11), (II/1, 47, 4), (II/1, 61, 2), (II/1, 83, 9), (II/1, 97, 11), (II/1, 107, 9), (II/1, 127, 10), (II/1, 133, 5), (II/1, 199, 8), (II/1, 221, 2), (II/1, 241, 5), (II/1, 253, 6), (II/1, 291, 9), (II/1, 317, 3), (II/1, 319, 3), (II/1, 349, 11), (II/1, 379, 7), (II/1, 383, 10), (II/1, 389, 2), (II/1, 407, 7), (II/1, 433, 11)

Nefs-ile şüret işin/Nitedür yoldaşlığı yazın kışın

uzak: Uzak. (I/1, 133, 1), (I/2, 1075, 10), (II/1, 433, 9), (II/2, 893, 4), (II/2, 895, 6), (II/2, 899, 3), (II/2, 901, 7), (II/2, 903, 9), (II/2, 907, 2), (II/2, 909, 5), (II/2, 911, 11), (II/2, 915, 6)

Niçe uzak yol-ısa uçı dönüm/Niçe uzun 'ömr ise soñı ölüm

yakın: Yakın, uzak olmayan. (I/2, 1041, 7), (I/2, 1097, 2), (I/2, 1121, 4), (I/2, 1125, 2), (II/1, 425, 8)

Gördi vardur gevdede yidi durak/Birbirine hem yakındur hem ıraq

yıraq: Uzak. (I/1, 243, 6), (I/2, 1119, 11), (II/2, 749, 10)

Bir sa'at dirligümüz Ḥaḫ'dan yıraq/Bir sa'at vaşlat gibi bir dem firāk

4.20. Hâl, Özellik ve Şekil

acı: Tatlı karşıtı, bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duygu. (I/1, 321, 3), (I/2, 803, 9), (I/2, 1007, 7), (II/1, 227, 9), (II/1, 487, 6)

Eyü yavuz acı tatlu ne ki var/Bağça içinde bula ol nâmdâr

açuk: Açık, kapalı olmayan. (I/1, 187, 4), (I/2, 737, 8), (I/2, 1049, 6), (II/2, 957, 2)

Anlaruñ kim gözleri açuk-durur/Anuñ-ıçun azmadın doğru varur

âdemîsüz: İnsansız. (I/2, 965, 3)

Pes benî-âdem dutar mülki diri/Âdemîsüz mülk ölüdür her biri

'aks: Yansıma, kopya. (I/2, 549, 1), (I/2, 551, 4), (I/2, 551, 11), (II/1, 23, 6), (II/1, 23, 8), (II/1, 25, 4), (II/1, 67, 9), (II/1, 135, 5), (II/1, 135, 6), (II/1, 145, 6),

Ol şekil kim Hağ yaratdı 'âlemi/'Âlemüñ 'aksince düzdi âdemi

'anber: Güzel koku. (I/2, 635, 10)

Müşk ü 'anberden-durur ol haymeler/Hayme içinde neler vardır neler

ârâste: Bezenmiş, süslenmiş. (I/1, 367, 5), (I/1, 489, 4), (I/1, 531, 7), (I/2, 585, 7), (I/2, 803, 10), (I/2, 887, 1), (II/1, 151, 9), (II/1, 421, 2), (II/1, 483, 6), (II/2, 605, 6), (II/2, 615, 6), (II/2, 615, 11), (II/2, 675, 6)

Çün ola 'ilm ü 'amel ârâste/Hem kanâ'at kıla ol bî-vâsiða

ârâyiş: Süs. (I/2, 811, 1)

Görklü yüz ârâyişin senden düzem/Kaşda gözde senüñ içün cân üzem

arı: Temiz. (I/1, 31, 1), (I/1, 247, 10), (I/1, 251, 2), (I/1, 369, 11), (I/1, 513, 5), (I/2, 767, 10), (I/2, 1081, 1), (I/2, 1081, 5), (I/2, 1083, 5), (I/2, 1083, 8), (I/2, 1083, 10), (I/2, 1083, 11), (I/2, 1085, 3), (I/2, 1085, 9), (I/2, 1085, 10), (II/1, 147, 2), (II/1, 207, 9), (II/1, 405, 3), (II/2, 715, 3), (II/2, 783, 6), (II/2, 823, 5), (II/2, 827, 7)

Kanı lâyıq göz ki sini boylaya/ Kanı arı dil ki zikrũñ eyleye

âşikârâ: Görünen, açık. (I/1, 29, 2), (I/1, 35, 6), (I/1, 57, 3), (I/1, 79, 7), (I/1, 201, 5), (I/1, 353, 2), (I/2, 625, 4), (II/1, 7, 9), (II/1, 75, 1), (II/1, 185, 2), (II/1, 351, 2), (II/1, 377, 11), (II/2, 539, 4), (II/2, 583, 6), (II/2, 603, 9), (II/2, 809, 10), (II/2, 839, 5), (II/2, 849, 5), (II/2, 857, 5), (II/2, 883, 10)

Cümle sensin āşikārā vü nihān/Bĩ-zamān u bĩ-mekān u bĩ-niṣān

atlu: Atlı. (II/1, 79, 3)

Geh görürler anı aḳ şeybetlödür/Ṭonı yaşıldur u hem boz atludur

āvāz: Ses. (I/1, 281, 10), (I/1, 283, 1), (I/1, 283, 8), (I/1, 285, 1), (I/1, 285, 4), (I/1, 345, 7), (II/2, 631, 4), (II/2, 673, 10), (II/2, 543, 4), (II/2, 543, 5), (II/2, 543, 6)

Birisi anuñ nefesdür ḳüt-ı cān/Biri āvāzdur kim ol cāna niṣān

āvāz ṭoni: Ses donu. (II/2, 543, 7)

Çün ṭonandı söz ol āvāz ṭonını/Çıḳmağa pes daşra dutdı yönini

'ayān: Belli, açık, meydanda. (I/1, 9, 9), (I/1, 11, 7), (I/1, 75, 9), (I/1, 93, 8), (I/1, 135, 2), (I/1, 145, 4), (I/1, 157, 6), (I/1, 175, 2), (I/1, 209, 6), (I/1, 233, 2)

Biline ezdād 'ālemde 'ayān/Çün ten ü cān çün zemīn ü āsīmān

aydın: Aydınlık, nur. (I/1, 3, 5), (I/1, 129, 2), (I/1, 377, 9), (I/1, 413, 11), (I/1, 421, 11), (II/2, 933, 3), (II/2, 983, 10), (II/2, 983, 11), (II/2, 989, 6), (II/2, 989, 9), (II/2, 1021, 3), (II/1, 151, 9), (II/2, 513, 7), (II/2, 857, 11), (II/2, 893, 1), (II/2, 907, 10)

Ḳanādil-i elṭāfiyla 'āşıḳlaruñ göñlini/Şāfī ve aydın ider. Ve ol

āzād: Serbest. (I/1, 241, 7), (I/1, 245, 11), (II/1, 59, 5)

Fāriḡ u āzād-iken olduḡ esīr/Gör ki ne ḳıldı bize ol bĩ-naẓīr

bacasuz: Bacasız. (II/2, 893, 1)

Bacasuz ev nitekim aydın degül/Aydını kendüzine ḳılmaz ḳabül

baḡlu: Baḡlı. (I/1, 23, 2), (I/1, 119, 5), (II/2, 709, 2), (II/2, 717, 10), (II/2, 915, 7), (II/2, 1077, 4), (II/1, 47, 7), (II/1, 53, 11), (II/1, 117, 1)

Kimi peygāMBER kimi ümmetleri/Birbirine baḡludur himmetleri

bāṭın: Gizli, görünmeyen, içteki. (I/1, 169, 1), (I/1, 169, 3), (I/1, 209, 6), (I/1, 209, 7), (I/1, 385, 10), (II/1, 39, 3), (II/1, 109, 5), (II/1, 127, 3), (II/1, 381, 5), (II/1, 459, 11), (II/2, 767, 7), (II/2, 767, 8), (II/2, 767, 9), (II/2, 767, 10)

Her ki bāṭın mülkine girdi revān/Pādişāh olasıdır anı seven

belgölü: Belli, apaçık. (I/1, 179, 10), (II/2, 887, 2)

İki meclis var cihānda belgölü/Her biri ḡāllü ḡalinde sevgölü

bellü beyân: Açık. (I/1, 135, 2), (I/1, 145, 4), (I/1, 157, 6), (I/1, 209, 6), (I/1, 233, 2), (I/1, 279, 11), (I/1, 293, 7), (I/1, 297, 5), (I/1, 345, 10), (I/1, 351, 8), (I/1, 369, 9)

Kim size ol ögüdi eydem ‘ayân/Bilesiz her bir işi bellü beyân

bellü: Belli. (I/1, 309, 11)

Hağ kime virdiyse ol üç haşleti/Bellü andan şavdı cümle miñneti

bezek: Süs. (I/2, 809, 11), (I/2, 1047, 5)

Hağ eyitdi sen yirinme iy kara/Senden eyleyem bezek ol dōstlara

bülbül āvāzı: Bülbül sesi. (I/1, 7, 4)

ve bülbül āvāzın gülistān içinde işidemez/Žarüret iktiza itdi kim bir

bīnā: Gören, görücü. (I/1, 77, 4)

Kimisi gözdür kim ol bīnā-y-ıdı/Dōst yüzini görmege ra’nā-y-ıdı

bī-sehāvet: Kolay olmayan. (II/2, 665, 4)

Yoğsa her kimse kim adı bay olur/Bī-sehāvet bellü bilüñ vāy olur

būy: Koku. (II/1, 141, 7)

Hem bulara düşdi uş ol ‘aks-i rüy/Ol sebebden tōldı ‘ālem reng ü būy

cismāni: Görünen. (I/1, 159, 7), (I/1, 161, 10), (I/1, 163, 1), (I/1, 165, 1), (I/1, 165, 2), (I/1, 165, 10), (I/1, 165, 11), (I/1, 167, 3), (I/1, 167, 6), (I/2, 961, 6), (I/2, 963, 3), (II/1, 269, 8), (II/1, 281, 3), (II/1, 323, 8), (II/1, 323, 9), (II/1, 357, 8)

Zīra kim gök ‘ālemi rūhānidür/İlla bu yir ‘ālemi cismānidür

cünbiş: Kimıldama, oynama, hareket halinde olma. (I/1, 17, 8), (I/1, 19, 4), (I/1, 19, 6), (I/2, 631, 7), (I/2, 791, 1), (I/2, 993, 6), (I/2, 1069, 6), (I/2, 1071, 4), (II/2, 535, 8), (II/2, 613, 4), (II/2, 661, 7), (II/2, 731, 7), (II/2, 811, 6), (II/2, 813, 8), (II/2, 817, 5), (II/2, 861, 6), (II/2, 881, 5)

Şol bir ünden şamusı cünbişdedür/Görseñe kim her biri bir işdedür

cünbüş: Kimıldama, oynama, hareket halinde olma. (II/1, 413, 8), (II/1, 447, 7)

Buğday olmazsa bular gelmez işe/Buğday için geldi cümle cünbüşe

çālāk: Çevik, tez canlı. (I/2, 741, 7), (I/2, 873, 6), (I/2, 887, 10), (I/2, 891, 8), (I/2, 949, 9), (II/1, 9, 1), (II/1, 343, 1), (II/1, 427, 2)

Çün ola bu altı iş kâyim dürüst/Yol eri yolda ola çālāk ü çüst

çāşni: Lezzet, tat. (I/1, 191, 9), (II/1, 267, 1), (II/1, 267, 2)

‘Āqıla degmiş ola söz ma’nisi/Anbaruñ bir avuç olur çāşnisi

çüst: Çabuk, hareketli, çevik. (I/2, 741, 7), (I/2, 887, 10), (I/2, 891, 8), (I/2, 949, 9), (II/1, 9, 1), (II/1, 343, 1), (II/1, 427, 2)

Çün ola bu altı iş kâyim dürüst/Yol eri yolda ola çālāk ü çüst

dad: Tat. (I/1, 25, 2), (I/1, 61, 9), (I/1, 167, 1), (I/1, 167, 2), (I/1, 171, 10), (I/1, 185, 7), (I/1, 215, 3), (I/1, 397, 4), (I/1, 445, 1), (I/1, 491, 8), (I/2, 537, 10), (I/2, 545, 10), (I/2, 559, 3), (I/2, 611, 10), (I/2, 641, 5), (I/2, 699, 1), (I/2, 765, 7), (I/2, 773, 1), (I/2, 933, 10), (I/2, 1007, 1), (I/2, 1007, 2), (I/2, 1007, 4), (I/2, 1007, 7), (I/2, 1009, 1), (I/2, 1009, 4), (I/2, 1009, 6), (I/2, 1033, 2), (I/2, 1045, 2), (II/1, 125, 7), (II/1, 131, 1), (II/1, 149, 9), (II/1, 159, 2), (II/1, 159, 4), (II/1, 187, 4), (II/1, 229, 5), (II/1, 229, 10), (II/1, 259, 9), (II/1, 287, 11), (II/1, 291, 10), (II/1, 317, 8), (II/1, 355, 1), (II/2, 523, 6), (II/2, 549, 8), (II/2, 561, 6), (II/2, 647, 4), (II/2, 657, 4), (II/2, 661, 1), (II/2, 701, 6), (II/2, 713, 2), (II/2, 713, 6), (II/2, 715, 9), (II/2, 717, 10), (II/2, 719, 10), (II/2, 721, 9), (II/2, 721, 11), (II/2, 723, 10), (II/2, 725, 10), (II/2, 727, 1), (II/2, 729, 7), (II/2, 729, 10), (II/2, 733, 6), (II/2, 735, 11), (II/2, 741, 9), (II/2, 779, 9), (II/2, 795, 3), (II/2, 807, 6), (II/2, 821, 1), (II/2, 839, 7), (II/2, 841, 8), (II/2, 861, 3), (II/2, 861, 4), (II/2, 927, 10), (II/2, 929, 7), (II/2, 947, 6), (II/2, 951, 4), (II/2, 951, 5)

Hem kulağ işitmedükdür adını/Hıç kimesne bilmedükdür dadını

datlu: Tatlı. (I/2, 627, 7), (I/2, 803, 9), (II/1, 227, 9)

Geh yimekten lezzet alır mu‘teber/Geh işitmekden alır datlu haber

deñsüz: Gereksiz, boş. (I/1, 117, 4)

Uşbu sözden maqsudumuz kaz degül/Ma’nisi var bu sözün deñsüz degül

dünyā dadı: Dünyanın tadı. (I/2, 751, 6), (I/2, 751, 7), (II/2, 591, 7)

Şeyhi adıyçun bu dünyā dadını/Terk ide vü berk duta şeyh adını

dünyā lezzeti: Dünya lezzeti. (II/2, 667, 4)

Çünkü dünyā olmaya āzād olur/Gerçi dünyā lezetinden yād olur

düpdüz: Dümdüz. (I/2, 829, 9), (II/2, 891, 9)

Çünkü taldı ol tufân tağ u dere/Durdı kırk arşun şu düpdüz her yire

düz: Düzgün. (I/1, 103, 2), (II/1, 103, 9)

Hıç ikisi düz degül kıaddi tamām/Kıuvvet içre bir degül kıaddi tamām

egni bütün : Üstü başı düzgün, iyi. (II/2, 663, 8)

Şoldur ol kim dünya mālı çok ola/Bütün ola egni kıarnı tok ola

elsüz: Elsiz. (II/2, 537, 2)

El-durur pes işleyen her bir işi/N'eyleye ne işleye elsüz kişi

elîf: Latif, hoş. (I/1, 3, 5)

Kanādil-i elîfıyla 'âşıkıların gönlünü/Şâfî ve aydın ider. Ve ol

elvân yiyiler: Çeşit çeşit kokular. (II/2, 783, 4)

Yile beñzer iltür elvân yiyiler/Yiyleyenler Hakk'ı andan yiyiler

esrük: Kendinden geçmiş. (I/1, 287, 1), (II/1, 101, 7)

Şıdıkı oldur 'Âşık'un ol döstlara/'İşkdan esrük ol ezelden mestlere

eyü yavuz: İyi kötü. (I/1, 131, 7), (I/1, 269, 10), (I/1, 271, 4), (I/1, 275, 5), (I/1, 297, 8), (I/1, 321, 3), (I/1, 333, 8), (I/1, 333, 10), (I/1, 335, 4), (I/1, 337, 3), (I/1, 433, 3), (I/1, 463, 4), (I/1, 503, 11), (II/2, 591, 11), (II/2, 733, 8), (II/2, 803, 9), (II/2, 805, 5), (II/2, 891, 9), (II/1, 261, 1), (II/1, 405, 6), (II/1, 455, 3), (II/2, 529, 1), (II/2, 531, 8), (II/2, 533, 5), (II/2, 535, 6), (II/2, 537, 10), (II/2, 597, 11), (II/2, 691, 5), (II/2, 697, 3), (II/2, 737, 9),

Eyü yavuz çok işe irmiş-idi/Dünyada çok dürlü iş görmüş-idi

ferd: Tek yalnız olan şey, eşi bulunmayan. (II/1, 459, 9)

Halk dükendi ferd ü vâhid kıaldı ol/Yavu vardı ol makâmda cümle yol

geñez: Kolay. (I/1, 363, 3), (II/2, 551, 2)

Tahta hüküm itmek geñez midür i yâr/Şanmağıl kim degmenün hükmi irer

gerdân: Dönücü, dönen. (I/1, 17, 7), (II/2, 703, 4), (II/2, 993, 7), (II/1, 23, 5), (II/1, 417, 9)

Şüfi ol ünden henüz gerdân-durur/Ya'ni kim bu çarh sergerdân-durur

germ: Sıcak. (I/1, 411, 8)

Ol zamānda bu havā key germ olur/Niçe hāmlar köynilüben nerm olur

gizlü: Gizli. (I/1, 91, 3), (I/1, 93, 5), (I/1, 101, 10), (I/1, 119, 11), (I/1, 153, 3), (I/1, 159, 9), (I/1, 207, 7), (I/1, 209, 7), (I/1, 251, 6), (I/1, 301, 5), (I/1, 405, 6), (I/1, 421, 2), (I/1, 431, 7), (I/1, 435, 4), (I/1, 435, 6), (I/1, 435, 7), (I/1, 463, 7), (I/1, 477, 2), (I/1, 489, 9), (I/2, 541, 5), (I/2, 545, 10), (I/2, 553, 5), (I/2, 553, 6), (I/2, 561, 4), (I/2, 567, 1), (I/2, 627, 9), (I/2, 841, 6), (I/2, 933, 11), (I/2, 977, 11), (I/2, 993, 11), (I/2, 995, 3), (I/2, 999, 6), (I/2, 1051, 1), (I/2, 1055, 3), (I/2, 1057, 2), (II/1, 21, 9), (II/1, 73, 9), (II/1, 75, 1), (II/1, 75, 3), (II/1, 105, 1), (II/1, 129, 7), (II/1, 133, 7), (II/1, 139, 1), (II/1, 139, 2), (II/1, 139, 10), (II/1, 145, 5), (II/1, 149, 10), (II/1, 155, 6), (II/1, 161, 6), (II/1, 165, 11), (II/1, 171, 1), (II/1, 171, 8), (II/1, 177, 7), (II/1, 185, 9), (II/1, 189, 11), (II/1, 201, 5), (II/1, 203, 6), (II/1, 215, 7), (II/1, 271, 6), (II/1, 275, 8), (II/1, 323, 3), (II/1, 339, 6), (II/1, 345, 7), (II/1, 345, 10), (II/1, 355, 1), (II/1, 375, 4), (II/1, 377, 10), (II/1, 381, 11), (II/1, 395, 6), (II/1, 403, 9), (II/1, 409, 3), (II/1, 425, 4), (II/1, 425, 5), (II/1, 435, 4), (II/1, 463, 5), (II/2, 535, 3), (II/2, 535, 6), (II/2, 583, 7), (II/2, 617, 4), (II/2, 705, 4), (II/2, 709, 5), (II/2, 721, 9), (II/2, 725, 3), (II/2, 725, 5), (II/2, 737, 9), (II/2, 839, 6), (II/2, 845, 7), (II/2, 847, 4), (II/2, 861, 3), (II/2, 867, 3), (II/2, 869, 11), (II/2, 875, 3), (II/2, 889, 3), (II/2, 891, 7), (II/2, 925, 11), (II/2, 927, 9), (II/2, 957, 3)

Ṭā'atuñ ya kankısında yazlıdur/Lācerem kim raḥmet anda gizlödür

gül yüz: Gül yüz. (II/1, 161, 11)

Çün baqar bülbül görür ol gül yüzün/Unıdur bî-çāre ol dem kendüzin

gökçek: Güzel. (I/1, 213, 10), (I/1, 353, 8), (I/1, 411, 3), (I/2, 627, 8), (I/2, 637, 4), (I/2, 745, 9), (I/2, 1051, 3), (II/1, 335, 9), (II/1, 337, 2), (II/2, 675, 7), (II/2, 689, 6), (II/2, 889, 2)

Hıç biri birne muṭi' olmaz bular/Andan olur gökçek ü çirkîn hular

görk: Güzellik, gösteriş. (I/2, 995, 2), (II/1, 151, 4), (II/1, 263, 1)

'Işq degül mi göz içinden gözleyen/Görklüler görkin gönülde gizleyen

görklü: Güzel, gösterişli. (I/1, 31, 7), (I/1, 61, 11), (I/1, 161, 5), (I/1, 249, 5), (I/1, 257, 10), (I/1, 265, 8), (I/1, 269, 8), (I/1, 301, 3), (I/1, 327, 2), (I/1, 435, 4), (I/2, 633, 9), (I/2, 811, 1), (I/2, 895, 5), (I/2, 945, 6), (I/2, 995, 2), (I/2, 1013, 7), (I/2, 1031, 2), (I/2, 1039, 9), (I/2, 1047, 11), (II/1, 37, 1), (II/1, 39, 11), (II/1, 65, 3), (II/1, 65, 5),

(II/1, 147, 2), (II/1, 157, 6), (II/1, 239, 1), (II/1, 257, 6), (II/1, 263, 1), (II/1, 343, 8),
 (II/1, 361, 3), (II/1, 369, 5), (II/1, 391, 11), (II/1, 479, 8), (II/1, 481, 1), (II/2, 543, 6),
 (II/2, 573, 1), (II/2, 603, 4), (II/2, 715, 4)

Ƙanı ol 'ışk-ı ĥaķıķı kim bizi/Ala ilte gstere grkl yzi

gzgsz: Aynasız. (II/2, 635, 10)

Gzgsz kend yzin grmez bu gz/Kend yzinden ĥaber virmez bu gz

gz nurı: İnsanların grmesini sağlayan ışık. (I/1, 147, 5), (I/1, 327, 3), (I/2, 981, 2),
 (I/2, 1013, 1), (II/1, 239, 10), (II/1, 261, 11)

Bir gneşdendr bu cümle gz nurı/Bir emirdendr bu cümle ĥalkı diri

ĥāl: Durum. (I/1, 33, 1)

ĥālmze munşifuz oğnden řoña/Yolumuz doğru gider senden yaña

ĥarāb: Harap. (II/1, 259, 11)

Girür ol yoldan ĥitāb u hem 'itāb/Cismi eyler hem 'imāret hem ĥarāb

ĥarābı: Harap. (II/2, 873, 3)

şol irādetdr bu 'ışk kim ĥaķ diler/Bu ĥarābı ya'ni anuñla iler

ĥarāret: Sıcaklık. (I/2, 551, 8), (II/1, 257, 11)

Yine bu oddan iĥer emr-i ĥudā/ĥd degldr emr āmirden cdā

ĥāřiyet: zellik, nitelik. (I/1, 279, 1), (I/1, 311, 4), (I/1, 325, 10), (I/1, 327, 10), (II/1, 229, 6),
 (II/1, 267, 8), (II/1, 355, 7), (II/2, 645, 7), (II/2, 645, 8), (II/2, 645, 10), (II/2, 645, 11),
 (II/2, 647, 2), (II/2, 649, 2), (II/2, 649, 7), (II/2, 651, 11), (II/2, 655, 4), (II/2, 655, 6),
 (II/2, 657, 9), (II/2, 661, 2), (II/2, 663, 7), (II/2, 665, 8), (II/2, 667, 1), (II/2, 671, 8),
 (II/2, 675, 7), (II/2, 677, 7), (II/2, 677, 8),

Degmesinde ĥāřiyet vardur drst/Her birinde bir ĥamiyyet var drst

ĥāzır: Hazır bulunmak. (I/1, 427, 10), (I/1, 479, 6), (I/2, 535, 2), (I/2, 539, 11), (I/2, 635, 9),
 (II/1, 81, 7), (II/2, 515, 6)

Yoğı var eylemege ķādirdr ol/Ķanda kim ister-iseñ ĥāzırdur ol

hey'et: Görünüş. (I/1, 411, 5), (I/2, 547, 3)

Aĥılur ferri v artar ķuvveti/Böyle olur yaz gninñ hey'eti

hüb-ru: Güzel yüzlü. (I/2, 637, 1), (II/1, 481, 1), (II/2, 843, 3), (II/2, 843, 9), (II/2, 843, 11)

Hayme içre oturur hōş hüb-rular/Kim Çalab'uß rahmetindendür bular

hüb-rüy: Güzel yüz. (II/1, 157, 6)

Gördi bir görklü nigārīn müşk-büy/Oturupdur karşusunda hüb-rüy

huşk: Kuru. (I/1, 21, 9), (I/1, 205, 7), (I/2, 803, 9), (II/1, 209, 5), (II/1, 353, 11), (II/2, 653, 1), (II/2, 697, 6), (II/2, 927, 7), (II/2, 945, 7)

Gör ma'ādinden niçe cevher biter /Kuvvetinden niçe huşk u ter biter

huşk-leb: Dudağı kurumuş, susamış. (II/1, 111, 10)

Kim cihānda kıomaz aña ārzū/Eyler anı huşk-leb hem zerd-rū

ıssı: Sıcak. (I/1, 109, 4), (I/1, 415, 1), (I/1, 423, 1), (I/2, 655, 6), (I/2, 1021, 2), (II/2, 795, 8)

Zīra taş u taş aña ma'nī-durur/ıssı sovuğ hem anuñ yolın urur

ıssılık: Sıcaklık. (I/1, 381, 7)

Odı gör kim yüregüñde yanadur/ıssılığuß od degül mi yā nedür

ışık: Işık. (I/2, 1047, 5)

Bu eve andan düşer her dem ışık/Hem bezekdür şürete hem yaraşuğ

ili: Sahipli. (II/2, 613, 3)

Ne ulu buldum bularda ne kiçi/Ne ilidür ne isüz ol şehr içi

iniş: İniş. (I/2, 655, 6), (I/2, 663, 4), (I/2, 703, 6), (II/1, 433, 4)

Geh inişdür geh yokuşdur yazı yir/Yola giden geh sovuğ geh ıssı yir

irilik: İrilik. (I/2, 947, 3)

Anda varanlar yüzi beñzer güne/İrilikden hem yüzi beñzer güne

ıssı: Sıcak. (I/2, 1009, 2), (II/1, 371, 8),

Bir kıatı ol ni'metuß hem ıssidür/Şüreti hem toyurur hem ıssidür

isüz: Sahipsiz. (II/2, 613, 3)

Ne ulu buldum bularda ne kiçi/Ne ilidür ne isüz ol şehr içi

iti: Keskin. (I/2, 775, 3)

Boğazumda çalınurdu iti bıçak/Bir dağı kanda görem şunu i Hâk

iz: İz. (II/1, 293, 8)

Bu sekiz nesne-y-ile geçlür deñiz/Yoğsa deñizde ne hōd yil var ne iz

ḳadd: Boy. (I/1, 103, 2), (I/1, 103, 5)

Hıç ikisi düz degül ḳaddi tamām/Ḳuvvet içre bir degül ḳaddi tamām

ḳarār: Değişmeyen, düzenli durum. (I/1, 23, 8), (I/1, 419, 10), (I/2, 841, 8), (I/2, 1071, 2), (I/2, 1101, 1), (I/2, 1127, 5), (II/1, 115, 10), (II/1, 117, 3)

Geñlü geñsüz kāf u nūndan ün irer/Halkı ḳomaz bir ḳarārda hı sürer

ḳatı: Sert, yumuşak karşıtı. (I/1, 129, 1), (I/2, 539, 1), (I/2, 543, 9), (I/2, 759, 3), (I/2, 761, 11), (I/2, 785, 11), (I/2, 787, 8), (I/2, 789, 8), (I/2, 791, 6), (I/2, 791, 8), (I/2, 795, 3), (I/2, 795, 5), (I/2, 797, 4), (I/2, 799, 2), (I/2, 813, 4), (I/2, 847, 1), (II/1, 203, 6), (II/1, 415, 8), (II/1, 485, 7), (II/2, 555, 6), (II/2, 557, 3)

Şol nese kim şöyle ḳatı taş-durur/Taş u hem demür ü hem ağaç-durur

ḳāyim: Ayakta, yürürlükte. (I/1, 47, 5), (I/1, 59, 3), (I/1, 419, 3), (I/1, 433, 8), (I/1, 469, 10), (I/2, 741, 7), (I/2, 999, 8), (II/1, 179, 8), (II/1, 313, 9), (II/1, 355, 8), (II/1, 411, 5), (II/1, 417, 9), (II/2, 853, 1), (II/2, 881, 7)

Dıñ anuñ ḳavlı-y-ıla ḳāyim-durur/Şer'i anuñ bākı vü dāyim-durur

ḳāyim-maḳām: Ayakta tutan. (I/1, 273, 3), (I/1, 491, 6), (I/2, 1105, 7), (II/1, 5, 4), (II/1, 177, 9), (II/1, 285, 7)

Birisi toprak-durur ḳāyim-maḳām/Birisi şudur anuñ yorır müdām

ḳulavuzsuz: Kılavuzsuz. (I/1, 115, 1)

Yalñuzın hıç kimsene yol varmadı/Ḳulavuzsuz Hâk yolın başarmadı

ḳuru: Kuru, yaş olmayan. (I/1, 171, 11), (I/1, 173, 5), (I/1, 173, 8), (I/1, 173, 9), (I/1, 175, 1), (I/1, 177, 2), (I/1, 177, 3), (I/2, 587, 10), (I/2, 647, 5), (I/2, 755, 9), (I/2, 759, 10), (I/2, 789, 11), (II/1, 43, 1), (II/1, 95, 5), (II/1, 97, 2), (II/1, 241, 11)

Ya'ni berr ü baħr diyüp söyledüğüm/Ḳuru yir birle deñizdür didüğüm

ḳılınçlu: Kılıçlı. (II/2, 685, 8)

Tańrı sevmez bu kılınçlı kulları/İlla artuğ şol foğül yoğsulları

kir: Kir, pis. (I/2, 789, 4)

Beńzi şaru saçı yatmış donı kir/Kim söger ü kim buşar u kim kaçır

korhulu: Korkunç. (II/2, 591, 4)

Şüreti insān velī şeytān hulu/Ķurda beńzer birbirinden korhulu

laıf: Hoş, güzel. (I/1, 11, 4), (I/1, 249, 9), (I/1, 379, 1), (I/1, 477, 3), (I/2, 533, 7), (I/2, 627, 8), (I/2, 685, 4), (I/2, 1039, 6), (II/1, 15, 2), (II/1, 263, 3), (II/1, 331, 7)

Hem bişinçi bāb içinde on laıf/Dāsitān var pür leıāyif iy harıf

lezzet: Lezzet. (I/1, 167, 3), (I/1, 173, 7), (I/1, 279, 4), (I/1, 301, 4), (I/1, 503, 9), (I/2, 587, 1), (I/2, 589, 7), (I/2, 627, 2), (I/2, 627, 6), (I/2, 629, 1), (I/2, 637, 9), (I/2, 679, 6), (I/2, 679, 7), (I/2, 1007, 11), (I/2, 1077, 9), (II/1, 129, 4), (II/2, 707, 10), (II/2, 719, 8), (II/2, 735, 4), (II/2, 735, 9), (II/2, 781, 8)

Girür ol cismāni mülke nefs-ile/Alur ol lezzetleri kıldan kıla

mecmu': Hepsi, bir araya getirilmiş olan, top. (I/1, 445, 2)

Birinüñ adın nebāt eydür kelām/Mecmu'ınüñ niçe kim varsa tamām

meyl: Eğilim, temayül. (I/2, 693, 7), (I/2, 1081, 4), (I/2, 1103, 4), (I/2, 1103, 7), (I/2, 1103, 11), (I/2, 1107, 1), (II/2, 731, 4)

Ol ki döndi girü hayvān mülkine/Şoñ nefesde meyli ol 'ömr ilkine

mu'allaq: Boşlukta asılı. (I/2, 535, 7), (I/2, 539, 9), (I/2, 541, 9), (I/2, 979, 9), (II/1, 223, 9), (II/1, 279, 10), (II/1, 411, 9)

Ķamusı şol bir mücerred söz gibi/Şöyle durmuş bir mu'allaq koz gibi

mu'ayyen: Belirli. (I/2, 543, 5)

'Aql hem gelmiş-durur mişl-i melek/Kim mu'ayyen ileyinde nüh felek

muħaĳĳak: Kesin. (I/2, 997, 3)

Lıki ma'külı u muħaĳĳakdur 'ayān/İşiden taħsın kıla bellü beyān

muħıf: Çevreleyen, çeviren. (I/2, 549, 9), (I/2, 551, 10)

Zıra kim Allah muħıfdür 'āleme/ 'Ālemi bildüñ bu kez gel ādeme

muḥkem: Sağlam. (I/1, 195, 2), (I/1, 419, 3), (I/1, 419, 11), (I/1, 421, 10), (I/1, 519, 4), (II/2, 717, 1), (II/2, 717, 2), (II/2, 887, 10), (II/2, 1043, 3), (II/2, 1043, 6), (II/1, 117, 1), (II/1, 189, 10), (II/1, 283, 1), (II/1, 283, 11), (II/1, 285, 6), (II/1, 415, 7), (II/1, 417, 7), (II/1, 419, 5), (II/1, 421, 2), (II/2, 535, 1), (II/2, 555, 9), (II/2, 571, 2), (II/2, 585, 9), (II/2, 669, 5)

Nitekim İblīs-ile Ādem-durur/Bu söze şanuk bular muḥkem-durur

muhtaşar: Özet, kısa. (I/1, 119, 10), (I/1, 129, 9), (I/1, 187, 1), (I/1, 389, 5), (I/1, 457, 8), (I/1, 489, 11), (II/2, 1043, 4), (II/2, 1057, 2), (II/2, 609, 1), (II/2, 845, 6), (II/2, 877, 5)

Bir hikāyet eydiserven muhtaşar/Höş meseldür hōş ma'ānī hōş ḥabar

muḫīm: İkamet eden, oturan. (I/1, 75, 6), (I/1, 197, 11), (I/1, 213, 6), (II/1, 95, 4), (II/1, 241, 6), (II/1, 331, 4), (II/2, 727, 5), (II/2, 885, 5), (II/2, 903, 2), (II/2, 953, 6)

Her kim anuñ ḥükmini dutdı 'azīm/Ƙaldı bünyādı cihān içre muḫīm

muntazır: Hazır, bekleyen. (I/1, 91, 8), (I/1, 161, 3), (I/1, 329, 9), (II/1, 167, 11), (II/2, 495, 11)

Her biri durmuş-durur bir t̄ā'ata/Muntazırdur bir mübārek sā'ata

murabba': Dört köşeli. (II/1, 279, 11)

Yir murabba' niçe düşmiş döşenüp/Şark u ğarb u hem şimāl u hem cenūp

muṭi': İtaat eden, boyun eğen. (I/1, 213, 10), (II/2, 597, 1), (II/2, 597, 11), (II/2, 833, 11), (II/2, 849, 10), (II/2, 849, 11), (II/2, 875, 10)

Hıç biri birne muṭi' olmaz bular/Andan olur gökçek ü çirkīn ḥular

muttaşıl: Bağlı. (II/2, 877, 4)

Çünkü nefse muttaşıldur cümle iş/Hayr u şer alur bu nefsdan perveriş

mücessem: Cisimli. (II/2, 961, 7)

Çünkü bu yir gök mücessemdür 'ayān/Pes muḥaḫkardur bilūñ bellü beyān

mücevvef: Oyuk, içi boş. (II/2, 1043, 5), (II/2, 1057, 7)

Hem müdevver hem mücevvef hem tolu/Daşrası kiçik içi yavlaḫ ulu

müdevver: Yuvarlak. (II/2, 1043, 4), (II/2, 1043, 5)

Höş müdevver kubbe vü höş mu'teber /İçi yavlağ giñ ü taşu muhtaşar

münezzeh: Uzak, temiz. (I/2, 695, 10), (I/2, 705, 5)

...muğaddes ve münezzehdür cihetden...

münîr: Parlak. (I/1, 147, 8)

Bir maqâmda biñ çerâğ olsa münîr/Sırçası ayrığdur illâ nûrı bir

mürtebi: Bağlantılı. (I/2, 551, 10), (I/2, 959, 1)

'Âlemün şol taşına olan muhîf/Âdemînüñ içine ol mürtebi

müsemmen: Sekiz köşeli. (I/2, 1057, 6), (II/1, 25, 8)

Taş yüzinden tartılıpdur bârgâh/İç yüzinden höş müsemmen tahtgâh

müsmil: Temiz. (II/2, 785, 11)

Çanda müşkil olsa bunlardur açan/Müsmili murdarı bunlardur seçen

müşk: Misk. (I/1, 489, 10), (I/2, 557, 5), (I/2, 635, 10), (II/2, 843, 2)

Kim anuñla ol hünerler bilinür/Nitekim müşk yiylemekle bulınur

müşk-büy: Misk kokulu. (II/1, 157, 6)

Gördi bir görklü nigârîñ müşk-büy/Oturupdur karşusunda hüb-rüy

müşk-müy: Mis saçlı. (II/1, 359, 8)

Hem bulardan çopdı bunça müşk-müy/Muğbilât u mü'minât u hüsn-i hüy

müteharrik: Hareketli. (I/2, 1063, 2)

...cevherdür müteharrikdür...

müzeyyen: Süslü. (I/1, 489, 5), (I/2, 1043, 8), (II/1, 169, 10)

...ve müzeyyendür ve gerek kim dörd...

nâf: Koku. (I/1, 427, 6)

Dür şadefde didiler âhûda nâf/Göñül erenlerdedür câhilde lâf

nağş: Süs. (I/1, 21, 11), (I/1, 39, 5), (I/1, 39, 7), (I/1, 45, 9), (I/1, 157, 6), (I/1, 195, 5), (I/1, 201, 5), (I/1, 277, 10), (I/1, 345, 8), (I/1, 345, 9), (I/1, 443, 9), (I/1, 459, 3), (I/1, 515, 1), (I/2, 541, 5), (I/2, 541, 6), (I/2, 545, 10), (I/2, 547, 7), (I/2, 633, 10), (I/2, 633, 11), (I/2, 671, 7), (I/2, 803, 6), (I/2, 841, 3), (I/2, 841, 4), (II/1, 19, 1), (II/1,

25, 11), (II/1, 27, 8), (II/1, 217, 3), (II/1, 243, 10), (II/1, 243, 11), (II/1, 263, 2), (II/1, 271, 7), (II/1, 339, 2), (II/1, 373, 8), (II/1, 373, 9), (II/1, 373, 10), (II/1, 375, 5), (II/1, 375, 8), (II/1, 395, 6), (II/1, 407, 5), (II/1, 431, 5), (II/1, 439, 9), (II/1, 443, 10), (II/1, 445, 2), (II/1, 481, 9), (II/2, 531, 3), (II/2, 535, 3), (II/2, 537, 4), (II/2, 537, 11), (II/2, 605, 3), (II/2, 605, 4), (II/2, 713, 11), (II/2, 839, 6), (II/2, 867, 2), (II/2, 867, 5), (II/2, 875, 2)

Gör bu hayvānātı cümle cins cins/Ol semā'da cūşa gelmiş naqş u cins

naẓar: Bakma, bakış. (I/1, 243, 8), (I/1, 339, 3), (I/2, 881, 4), (I/2, 1123, 9), (II/2, 511, 1)

Bir sa'at bu ẓayğudan ẓıķamazuz/Bir naẓar Ḥaķ'dan yaña baķamazuz

nāzenīn: Nazik. (I/2, 1115, 7),

Egledi bunlar beni yıldan yıla /Nāzenīn 'ömrüm bular virdi yile

nerm: Yumuşaklık. (I/1, 501, 6), (II/2, 713, 3)

Bağça vü bāğ u sarāy u taht u baht/'Ayş u 'işret ḥāl u dirlik nerm ü saht

nev'a: Ses, söz. (I/2, 899, 11)

Dillerinde ķalmadı hıç nev'a söz/Tāķatı yoķ kimsenüñ kim aça göz

nidī: Ses. (II/2, 719, 4), (II/2, 719, 5)

Ya'ni ağızdan alur cümle ğidī/Her ğidīden ma'lūm olur bir nidī

nihān: Gizli. (I/1, 23, 11), (I/1, 29, 2), (I/1, 35, 6), (I/1, 57, 3), (I/1, 79, 7), (I/1, 201, 5), (I/1, 353, 2), (I/2, 553, 8), (I/2, 625, 4), (I/2, 959, 9), (I/2, 1123, 11), (II/1, 7, 9), (II/1, 133, 7), (II/1, 185, 2), (II/1, 237, 4), (II/1, 247, 9), (II/1, 283, 8), (II/1, 327, 10), (II/1, 351, 2), (II/2, 581, 9), (II/2, 603, 9), (II/2, 809, 10), (II/2, 839, 5), (II/2, 849, 5), (II/2, 857, 5), (II/2, 869, 11), (II/2, 875, 2), (II/2, 883, 10)

Cümle 'ālem bir işāretdür hemān/Yüz biñ ança mülki var durur nihān

nīk ü bed: İyi kötü. (I/1, 457, 11), (I/2, 941, 7), (II/1, 261, 7), (II/1, 373, 2), (II/2, 535, 8)

Nīk ü bed cümle gelür andan geķer/ 'Aķl öñinde 'arz olur cāndan geķer

nitelik: Özellik, vasıf. (II/1, 113, 5)

'Işķ ḥālın döndürüdür kişinüñ/Niteliği hıç bilinmez işinüñ

noқта: İşaret, benek. (I/1, 221, 4)

Orta yirde bu gönül bir noqtadur/Hıç kimesne bilemez kim bu nedür

nuţk: Söz. (I/2, 567, 11), (I/2, 791, 1), (II/1, 205, 2), (II/1, 347, 8)

Zıra kim hikmet Çalap nuţkı-durur/Pes delıli mü'minüñ şıdķı-durur

örtülü: Örtülü. (I/1, 153, 1)

Her birinüñ ma'nisi var örtülü/Anı görüp añlayandur bahtulu

penç hiss: Beş duyu. (I/1, 11, 5), (I/2, 533, 8), (I/2, 627, 2), (II/1, 105, 6)

Bildürür kim kim-durur her faşl u cins/Hem-çünān ki penç tã'at penç hiss

penhān: Gizli. (I/1, 269, 1)

Ol 'ademde kamusı penhān-idi/Sanasın kim toğmaduķ oğlan-idi

perākende: Parça parça. (II/2, 541, 11)

Ger boğaz boğmaz-ısa anda sözi/Söyler olur dil perākende sözi

pertāv: Işık. (I/2, 1119, 4), (II/1, 175, 3), (II/2, 881, 9)

İstedüm buldum anuñ pertāvını/Aña ol ilte meger bensüz beni

pış-rev: Önce gelen. (I/1, 427, 5), (II/1, 313, 9), (II/2, 609, 9), (II/2, 839, 8), (II/2, 891, 2)

Nitekim hikmetde söz gelmiş-durur/ Pış-revlerden bize kalmış-durur

ra'nā: Güzel, latif, hoş. (I/1, 77, 4), (II/2, 531, 11)

Kimisi gözdür kim ol bınā-y-ıdı/Dōst yüzini görmege ra'nā-y-ıdı

reng: Renk, cisimler tarafından ışığın gözde oluşturduğu durum. (I/1, 147, 9), (I/1, 411, 4), (I/1, 411, 7), (I/1, 421, 8), (I/1, 507, 11), (I/2, 545, 10), (I/2, 687, 6), (I/2, 803, 6), (I/2, 807, 11), (I/2, 809, 2), (I/2, 809, 3), (I/2, 809, 5), (I/2, 809, 6), (I/2, 809, 7), (I/2, 809, 8), (I/2, 869, 10), (I/2, 933, 10), (I/2, 1091, 2), (II/1, 103, 10), (II/1, 105, 6), (II/1, 111, 1), (II/1, 139, 3), (II/1, 139, 9), (II/1, 141, 7), (II/1, 193, 2), (II/1, 193, 3), (II/1, 193, 4), (II/1, 193, 10), (II/1, 205, 6), (II/1, 205, 8), (II/1, 263, 2), (II/1, 271, 7), (II/1, 337, 2), (II/1, 355, 1), (II/1, 373, 2), (II/1, 375, 4), (II/1, 415, 9), (II/1, 475, 1), (II/2, 675, 11), (II/2, 685, 2), (II/2, 763, 3), (II/2, 867, 2)

Rengi ayruķ üzümüñ birdür şuyı/Çün şarāb oldu kamu birdür huyı

rūšen: Aydınlık. (II/1, 319, 7)

Rūšen ol nūrdan bu cümle maḥlūḳāt/Yir ü gök ü cism ü cān u 'aql u zāt

şaf: Dizi, sıra. (I/1, 67, 8), (I/1, 435, 6), (I/2, 729, 1), (I/2, 729, 3), (I/2, 731, 11), (I/2, 733, 4), (I/2, 733, 5), (I/2, 733, 9), (I/2, 735, 1), (I/2, 941, 6), (I/2, 943, 1), (I/2, 943, 3), (I/2, 943, 7), (I/2, 945, 1), (I/2, 945, 2), (I/2, 945, 3), (I/2, 945, 4), (I/2, 945, 7), (I/2, 945, 8), (I/2, 945, 10), (I/2, 945, 11), (I/2, 947, 2), (I/2, 947, 4), (I/2, 947, 6), (I/2, 947, 9), (I/2, 947, 10), (I/2, 949, 3), (I/2, 949, 4), (I/2, 949, 7), (I/2, 949, 9), (I/2, 951, 2), (I/2, 951, 7), (I/2, 951, 8), (I/2, 951, 10), (I/2, 953, 1), (I/2, 953, 11), (I/2, 955, 8), (I/2, 955, 9), (I/2, 957, 3)

Dutdılar yir yüzini ḳafdan ḳafa/Şol sebebden kim birikdiler şafa

saḥt: Katı, sert. (I/1, 501, 6), (II/2, 713, 3)

Bağça vü bāğ u sarāy u taḥt u baḥt/'Ays u 'işret ḥāl u dirlik nerm ü saḥt

şarīḥ: Açık, belli. (I/1, 129, 9), (I/1, 187, 1)

Gönlüme geldi yine bir ḥōş ḥaber/Ḥōş ḥikāyetdür şarīḥ u muḥtaşar

savuk: Soğuk. (I/1, 125, 8), (I/2, 851, 7), (I/2, 1007, 11), (I/2, 1009, 3), (I/2, 1021, 2)

Taḥrı 'ışkıyçun baña od vir birez/Bu savuk elinden al bini bu kez

seḥāvet: Kolay. (II/2, 665, 3), (II/2, 665, 9)

Dünyada bu māl u ni'met ḥōş olur/İlla şol vaḳt kim seḥāvet iş olur

şıfat: Özellik, nitelik. (I/1, 253, 11), (I/1, 393, 8), (I/1, 399, 5), (I/1, 413, 10), (I/1, 443, 3), (I/1, 443, 5), (I/1, 453, 3), (I/2, 719, 2), (I/2, 959, 7), (II/1, 13, 2), (II/1, 17, 4), (II/1, 83, 9), (II/1, 85, 3), (II/1, 111, 3), (II/1, 315, 1), (II/1, 321, 2), (II/1, 341, 4), (II/1, 457, 11), (II/2, 489, 3), (II/2, 731, 9)

Diñle imdi eydeyüm vaşf u şıfat/Kim niçe ḥālden ḥāle döner şurat

şiret: Bir kimsenin içi, hāli. (I/1, 71, 6), (II/1, 147, 2)

Bir degüldi şūreti ve şireti/Bir teferrüc it sen uşbu ḥikmeti

sovuk: Soğuk. (I/1, 109, 4), (I/1, 121, 11), (I/1, 415, 1), (I/1, 421, 10), (I/2, 613, 11), (I/2, 655, 6), (II/1, 371, 8), (II/2, 795, 8)

Zīra ḥağ u ḥaş aña ma'nī-durur/İssı sovuḳ hem anuñ yolın urur

sustlġ: Gevşeklik. (I/1, 191, 7)

Sustlġı andan-durur ol kişinüñ/Hazret'e lâıyķı yokdur işinüñ

sükünet: (I/2, 899, 9)

Gördüm anda bir kavum yavlaķ 'aceb/Ne sükünet var bularda ne taleb

süküt: sessizlik (II/2, 731, 7)

Ne aşut var ol cihānda ne geçüt/ Anda ne harkāt u cünbiş ne süküt

şahāne: Çok güzel, mükemmel. (II/1, 485, 2), (II/1, 485, 3), (II/1, 485, 6), (II/1, 485, 8)

Bir iş oldur kim bahāne oldu ol/Bir iş oldur kim şahāne geldi ol

şart: Şart. (I/2, 739, 11), (I/2, 743, 5), (I/2, 743, 6), (I/2, 743, 10), (I/2, 743, 11), (I/2, 747, 2), (I/2, 747, 3), (I/2, 747, 10), (I/2, 749, 1), (I/2, 749, 7), (I/2, 751, 1), (I/2, 751, 11), (I/2, 753, 3), (I/2, 753, 4), (II/2, 819, 11)

Hem bu sözler şart u lâzımdur size/Hem dağı key farz u vācibdür bize

şavķ: Işık. (I/2, 737, 6)

Cānı üzre mürşidüñ hem şavķ iner/Hem şafā vü hem vefā hem zevķ iner

şavt: Ses, seda. (II/1, 391, 8), (II/2, 527, 10), (II/2, 713, 1), (II/2, 735, 8)

Harf u şavtı bu kulaķdan işiden/İçerü ol göz-durur ma'nı gören

şekil: Şekil. (I/1, 71, 10), (I/1, 73, 1), (I/1, 93, 3), (I/1, 253, 3), (I/1, 341, 8), (I/1, 341, 9), (I/1, 421, 8), (I/1, 447, 4), (I/2, 549, 1), (II/1, 355, 1), (II/1, 427, 4)

Her birinüñ bir şekil ahvālleri/Birlik içre biriküpdür hālleri

şüre: Çorak. (I/1, 437, 4)

İlla bağlarda biter dürlü çiçek/Şüre yirlerden gelür hār u haşek

tāb: Işık. (I/2, 593, 6)

Ol çerāguñ tal'atından degdi tāb/Kim teveccüh eyler aña şeyh ü şāb

tābiş: Aydınlık ve ısı. (I/2, 757, 10)

Biri sudur kim nebāt andan biter/Hem bitürür düşmişi hem ter dutar

tatlu: Tatlı. (I/1, 321, 3), (II/1, 487, 6)

Eyü yavuz acı tatlu ne ki var/Bağça içinde bula ol nâmdâr

tāze: Dinç, yıpranmamış. (I/1, 177, 9), (II/1, 63, 7), (II/1, 101, 7)

Pes bu 'ışkı 'aql-ıla uydur cāna/Kim yüzüñ tāze varasın Sübhan'a

terkīb: Birleşme. (II/1, 421, 2), (II/2, 615, 9), (II/2, 933, 8)

Şöyle düzlüpdür bu iş tertīb-ile/Muħkem ü ārāste vü terkīb-ile

tertīb: Düzene koyma, sıralama. (I/1, 7, 5), (I/1, 395, 3), (I/1, 409, 7), (I/1, 409, 8), (I/1, 409, 9), (I/1, 501, 5), (I/2, 537, 9), (I/2, 541, 9), (I/2, 543, 4), (I/2, 543, 7), (I/2, 549, 3), (I/2, 549, 5), (I/2, 549, 11), (I/2, 585, 5), (I/2, 589, 2), (I/2, 761, 4), (I/2, 949, 2), (I/2, 981, 7), (I/2, 989, 6), (I/2, 1049, 7), (I/2, 1057, 5), (II/1, 79, 3), (II/1, 215, 10), (II/1, 233, 11), (II/1, 235, 7), (II/1, 241, 10), (II/1, 269, 1), (II/1, 269, 3), (II/1, 269, 10), (II/1, 305, 1), (II/1, 357, 2), (II/1, 421, 2), (II/1, 481, 6), (II/2, 543, 3), (II/2, 615, 6), (II/2, 615, 9), (II/2, 649, 6), (II/2, 661, 7), (II/2, 787, 1), (II/2, 841, 2), (II/2, 845, 2), (II/2, 847, 9), (II/2, 879, 9), (II/2, 933, 8)

kitāb Türk dilinçe tertīb ola ve bir/kaç lafz-ı manzūm ol tertīb üzre

tolu: Dolu. (I/1, 141, 7), (I/1, 159, 2), (I/1, 183, 4), (I/1, 207, 3), (I/1, 207, 5), (I/1, 213, 4), (I/1, 247, 2), (I/1, 255, 1), (I/1, 349, 7), (I/1, 479, 8), (I/2, 551, 6), (I/2, 595, 6), (I/2, 597, 8), (I/2, 629, 11), (I/2, 699, 9), (I/2, 797, 7), (I/2, 821, 4), (I/2, 903, 5), (I/2, 1041, 5), (I/2, 1043, 5), (I/2, 1057, 7), (I/2, 1117, 1), (II/1, 13, 11), (II/1, 39, 2), (II/1, 213, 1), (II/1, 235, 8), (II/1, 249, 10), (II/1, 305, 5), (II/1, 399, 7), (II/1, 403, 5), (II/1, 403, 9), (II/1, 451, 11), (II/2, 593, 7), (II/2, 595, 9), (II/2, 615, 6), (II/2, 805, 11), (II/2, 843, 2), (II/2, 857, 10), (II/2, 907, 9), (II/2, 933, 3)

Var-ıdı anda meger bir şehir ulu/Şehr içinde dürlü ni'metler tolu

top: Yuvarlak biçimde olan. (I/2, 549, 5), (II/1, 279, 5)

Birbirine kapladı şol top gibi/İşid imdi bu 'acāyib tertibi

tīz: Aceleci (huy). (I/2, 947, 10), (II/2, 881, 4)

Ol şaf ehli tünd ü tīzdür hūları/Yok-durur hiç kimseden korkuları

tumanlı: Dumanlı. (I/1, 115, 7)

Türksitān'uñ ol tumanlı tağları/Kim bularuñ ol-durur yaylağları

tünd: Sert (huy). (I/2, 947, 10), (I/2, 953, 3), (II/2, 857, 10), (II/2, 881, 4)

Ol şaf ehli tünd ü tîzdür hūları/Yoq-durur hîç kimseden kōrkuları

uyhulu: Uykulu. (I/1, 395, 1), (II/2, 647, 8)

Ol ki pūyende-durur hayvān hūlu/Gōfli yimekte vū gözi uyhulu

ün: Ses. (I/1, 17,1), (I/1, 17, 3), (I/1, 17, 7), (I/1, 17, 8), (I/1, 23, 8), (I/1, 23, 9), (I/1, 77, 10), (I/1, 257, 8), (I/1, 301, 3), (II/2, 583, 1), (II/2, 627, 4), (II/2, 631, 8), (II/2, 949, 1), (II/1, 163, 3), (II/1, 163, 4), (II/1, 239, 11), (II/1, 259, 10), (II/1, 419, 6), (II/2, 711, 11)

'Aql-ı kül ilkin işitdi ol üni/Ƙullığa durdı HāƘ'a Ƙarşu yöni

vāhid: Tek, yalnız. (I/1, 521, 1), (I/1, 521, 2), (I/1, 521, 9), (I/1, 525, 8), (I/1, 527, 5), (I/1, 527, 7), (I/1, 531, 8), (II/2, 535, 4)

Çün ke-nefsin vāhid oldı ādemī/İşid imdi eydeyüm ol Ādem'i

vaşf: Nitelik. (I/1, 181, 1), (I/1, 249, 1), (I/1, 253, 11), (I/1, 323, 11), (I/1, 401, 8), (I/1, 403, 2), (I/1, 443, 5), (I/1, 447, 2), (II/2, 595, 11), (II/2, 641, 10), (II/2, 693, 3), (II/2, 723, 11), (II/2, 771, 7), (II/2, 803, 2), (II/2, 807, 9), (II/2, 835, 1), (II/2, 943, 2), (II/2, 1087, 7), (II/1, 7, 2), (II/1, 17, 5), (II/1, 19, 5), (II/1, 23, 10), (II/1, 25, 7), (II/1, 27, 8), (II/1, 39, 8), (II/1, 73, 7), (II/1, 75, 4), (II/1, 75, 6), (II/1, 75, 10), (II/1, 75, 11), (II/1, 135, 10), (II/1, 273, 10), (II/1, 341, 4), (II/1, 343, 7), (II/1, 351, 1), (II/1, 351, 3), (II/1, 467, 10), (II/2, 579, 7), (II/2, 581, 4), (II/2, 617, 7), (II/2, 863, 2)

İşid ol rahmāni meclis vaşfını/Kim niçe düzmiş-durur Allah anı

yahtu: aydınlık (II/2, 989, 8)

Ādemī çün kim meşeldür Ƙandile/Pes gerek kim yahtu vire maħfile

yahtulıƘ: Parlaklık. (I/1, 159, 4)

Yir yüzinde yahtulıƘ gökden iner/Dünyaya ƘarañulıƘ yirden döner

yaħşı: Güzel. (I/1, 105, 9), (II/1, 267, 2)

Birlige bitmek bilün kim yaħşidur/HāƘ dīdārı birikenler baħşidur

yaliñ: Çıplak. (II/1, 199, 4), (II/1, 471, 10)

Ʀoyar andan aç u yaliñ Ʀonanur/Her ne kim ol dir-ise hāƘ inanur

yalñuz: Yalnız. (I/1, 109, 5), (I/1, 111, 8), (I/1, 113, 11), (I/1, 115, 1), (I/1, 131, 2), (I/1, 137, 2), (I/1, 137, 3), (I/1, 137, 4), (II/2, 1119, 1), (II/2, 1119, 2)

Yalñuzın hōd kuvveti yok kim aça/Yolına karşı duranları yıka

yaş: Nemli, ıslak. (I/2, 587, 10), (I/2, 755, 9), (I/2, 759, 10), (I/2, 793, 9), (II/1, 45, 4), (II/1, 167, 5)

Yirde gökde yaş kuru kalmadı hıç/Kim bu maṭbahlarda olmadı ḥavīc

yiği: Koku (I/2, 627, 5), (I/2, 633, 1), (I/2, 633, 8)

Biri şoldur hōş yiyiler yiyleye/Biri göre hōş teferrüc eyleye

yokuş: Yokuş. (I/2, 655, 6), (I/2, 663, 4), (I/2, 703, 6), (II/1, 433, 4)

Geh inişdür geh yokuşdur yazı yir/Yola giden geh sovuḳ geh ıssı yir

yumşak: Yumuşak. (I/2, 761, 11), (II/1, 37, 2)

Ya'ni kim toprak gibi alçaḳ-durur/Ṭaş gibi ḳatı degül yumşak-durur

zaḥm: Sıkıştırma. (I/1, 451, 6), (I/2, 827, 1), (I/2, 827, 9), (I/2, 1109, 3), (II/1, 195, 3)

Zīra kim ḥayvān ağaç zaḥmı-y-ıla/Yük götürüben gider ilden ile

zāhir: Görünüş. (I/1, 169, 3), (I/1, 209, 6), (I/1, 209, 7), (I/2, 541, 5), (I/2, 697, 5), (I/2, 931, 8), (I/2, 977, 9), (II/1, 39, 3), (II/1, 105, 1), (II/1, 109, 5), (II/1, 127, 3), (II/1, 381, 5), (II/1, 459, 11), (II/2, 725, 3), (II/2, 767, 7), (II/2, 767, 9)

İy yarānlar zāhiriñüz terk idüñ/Bāṭın içre yirüñüzi berkidüñ

zarīf: Zarif. (I/1, 249, 9), (I/1, 345, 9), (I/1, 513, 2)

Daḥı ne eydem saña bundan laṭīf/Ger 'aşıḳsañ ger 'alīmseñ ger zarīf

zerd-rū: Sararmış yüz. (II/1, 111, 10)

Kim cihānda ḳomaz aña ārzū/Eyler anı ḥuşk-leb hem zerd-rū

zīr-i dest: Elinin altında. (I/2, 955, 10), (II/1, 321, 9), (II/1, 339, 9)

İşlediyse bunda ol eygü 'amel/Zīr-i dest ola aña Sevr ü Hamel

zīr-i pā: Ayağının altında. (II/1, 331, 4)

Ya'ni tokzıncı felekdeydi muḳīm/ Zīr-i pā olmışdı ol 'arş-ı 'azīm

4.21. Benzerlik, Eşitlik ve Uygunluk

beñdeş: Benzerlik. (I/1, 423, 2)

Kocalık bilüñ şuña mǎnend olur/Anuñ-ıçun hǎlleri beñdeş gelür

bĩ-miṣāl: Benzersiz. (I/1, 37, 3)

Zĩhi kudret zĩhi ‘ibret zĩhi hǎl/Zĩhi luṭf u zĩhi fazl-ı bĩ-miṣāl

bĩ-naẓĩr: Benzersiz. (I/1, 241, 7)

Fāriğ u āzād-iken olduğ esĩr/Gör ki ne kıldı bize ol bĩ-naẓĩr

cāyiz: Uygun. (I/1, 413, 3), (II/1, 77, 1), (II/2, 719, 2)

Anuñ ardınça bu kez pāyiz gelür/Uşbu işler ‘Āşıkā cāyiz gelür

emsāl: Örnek, benzer. (I/1, 163, 10)

Şu-y-ıla beñzer oda emsālleri/Anuñ-ıçun birikimez hǎlleri

hemreng: Aynı durumda. (I/2, 943, 5)

Zĩra kim hemreng ü hemtādur bular/Nā-resĩde anın eytdi uslular

lāyikāt: Layıklar, yakışanlar. (I/1, 3, 8)

ve teslĩmāt-ı lāyikāt şol merḩad-i/muṭahhar ve ravza-i münevver

miṣl: Benzer. (I/1, 71, 1), (I/1, 203, 11), (I/1, 279, 10), (I/2, 543, 5), (II/1, 23, 7), (II/1, 73, 7), (II/1, 407, 1), (II/2, 841, 6)

Kim niçe bir oldılar öñden şoña/Göstereyüm miṣlini senden saña

mu‘tedil: Eşit. (I/1, 411, 2)

Evveli gelmiş-durur faşl-ı bahār/Mu‘tedildür anda bu leyl ü nehār

muḩābil: Benzer. (I/1, 477, 6), (I/2, 535, 9), (I/2, 539, 7), (I/2, 543, 2), (I/2, 543, 4), (I/2, 543, 7), (I/2, 547, 2)

Hem muḩābildür göñül ol uçmağa/Belki yigdür baḩma hūrĩ ḩuçmağa

münāsib: Uygun. (I/2, 743, 11)

Hem ikinçi şartı şeyḩüñ şol-durur/Hāzret’e ol key münāsib yol-durur

muṭābıḩ: Uygun. (II/2, 837, 8)

...on nesneye muvāfıḩ ve muṭābıḩ...

muvāfık: Uygunluk. (I/1, 431, 9), (I/1, 501, 7), (I/2, 625, 8), (II/1, 399, 2), (II/1, 399, 8), (II/2, 837, 8)

Kāfir ü münkir münāfıkdur bular/Birbirine hōş muvāfıkdur bular

nā- muvāfık: Uygunsuz. (I/2, 613, 10)

Yā yimekten nā- muvāfık loğmalar/Gelür olur dem-be-dem nefse zarar

naẓīr: Benzer. (I/1, 169, 8)

...anuñ naẓīri deñizde mevcüddur...

nisbet: Oran, benzer. (I/2, 1041, 8), (II/2, 749, 6)

Zāhirā baksañ niķābdur şüreti/Yoķ-durur hergiz hünerde nisbeti

yaraşuķ: Uygun. (I/2, 1047, 5), (II/2, 693, 6)

Bu eve andan düşer her dem ışık/Hem bezekdür şürete hem yaraşuķ

4.22. Renkler

ağ: Ak, beyaz. (I/2, 1047, 4), (II/1, 79, 3)

Açılıpdur iki çifte pencere/Cām urılmış ağ kara hōş kaçara

aķ: Beyaz. (II/1, 25, 1), (II/1, 35, 8), (II/1, 79, 3), (II/1, 415, 10)

Yiri aķ mermer döşenmiş düpdüzi/Şöyle kim görnür gibi halkuñ yüzi

boz: Boz renk, açık toprak rengi. (II/1, 79, 3), (II/1, 415, 10), (II/1, 419, 9), (II/2, 589, 6)

Geh görürler anı aķ şeybetlüdür/Ṭonı yaşıldur u hem boz atludur

kāfurı: Beyaz ve yarı saydam bir renk. (II/2, 843, 1)

Şaħralar gördi düşüpdür kāfurı/Geldi ķondı şaħrada ol Ḥaķ nuri

ķara: Siyah. (I/1, 295, 8), (I/2, 809, 3), (I/2, 809, 8), (I/2, 809, 11), (I/2, 811, 6), (I/2, 1047, 4), (II/1, 419, 9), (II/2, 667, 10), (II/2, 775, 1)

Miħneti dutagelen kāfir-durur/Şol nifāķ ehli ķara münkir-durur

levn: Renk. (II/1, 409, 2)

Gör bular ne levn ü şan'atlar ki var/Her birinde bir meşel vardur i yār

saru: Sarı. (I/2, 789, 4), (II/2, 907, 9)

Beñzi şaru saçı yatmış donı kir/Kim söger ü kim buşar u kim kaçır

muşabbak: Siyah. (II/1, 27, 8)

Bir muşabbak pençeredür naqş-ıla/Niçe eydem vaşfını gelmez dile

yaşıl: Yeşil. (II/1, 79, 3), (II/2, 589, 6)

Geh görürler anı aq şeybetlüdür/Ṭonı yaşıldur u hem boz atludur

yeşil: Yeşil. (I/1, 415, 6)

Kimse kim yazın yeşil yaprak seve/Yay güninde yaylayu kölge kova

4.23. Tür ve Çeşit

cins: Tür, çeşit. (I/1, 11, 5), (I/1, 21, 11), (I/2, 533, 8), (I/2, 1001, 10), (I/2, 1001, 11), (II/1, 121, 9), (II/1, 205, 6), (II/1, 333, 10), (II/1, 357, 1), (II/1, 361, 3), (II/1, 363, 2), (II/1, 365, 9), (II/1, 369, 1), (II/1, 369, 10), (II/2, 585, 4), (II/2, 585, 7), (II/2, 585, 8), (II/2, 585, 9), (II/2, 663, 9), (II/2, 697, 8), (II/2, 777, 5)

Bildürür kim kim-durur her faşl u cins/Hem-çünān ki penç tā'at penç hiss

dürlü: Türlü, çeşitli. (I/1, 17, 5), (I/1, 67, 1), (I/1, 71, 5), (I/1, 71, 9), (I/1, 77, 10), (I/1, 91, 4), (I/1, 93, 9), (I/1, 101, 3), (I/1, 107, 8), (I/1, 129, 8), (I/1, 131, 7), (I/1, 141, 7), (I/1, 145, 3), (I/1, 157, 5), (I/1, 157, 9), (I/1, 159, 5), (I/1, 167, 1), (I/1, 189, 2), (I/1, 195, 7), (I/1, 203, 5), (I/1, 203, 8), (I/1, 239, 11), (I/1, 241, 9), (I/1, 241, 11), (I/1, 247, 9), (I/1, 249, 6), (I/1, 301, 1), (I/1, 301, 2), (I/1, 301, 10), (I/1, 303, 4), (I/1, 309, 8), (I/1, 313, 4), (I/1, 323, 11), (I/1, 331, 2), (I/1, 347, 5), (I/1, 353, 9), (I/1, 361, 3), (I/1, 363, 4), (I/1, 413, 8), (I/1, 413, 10), (I/1, 421, 7), (I/1, 421, 8), (I/1, 433, 2), (I/1, 437, 4), (I/1, 443, 10), (I/1, 445, 6), (I/1, 473, 2), (I/1, 479, 8), (I/1, 489, 8), (I/2, 543, 4), (I/2, 555, 10), (I/2, 557, 1), (I/2, 559, 1), (I/2, 575, 1), (I/2, 579, 1), (I/2, 587, 2), (I/2, 609, 1), (I/2, 623, 4), (I/2, 637, 10), (I/2, 639, 1), (I/2, 659, 9), (I/2, 661, 2), (I/2, 661, 4), (I/2, 803, 6), (I/2, 803, 8), (I/2, 821, 6), (I/2, 821, 7), (I/2, 867, 6), (I/2, 881, 8), (I/2, 905, 1), (I/2, 977, 9), (I/2, 1005, 2), (I/2, 1007, 7), (I/2, 1009, 5), (I/2, 1013, 8), (I/2, 1065, 10), (II/1, 27, 1), (II/1, 107, 2), (II/1, 109, 4), (II/1, 111, 6), (II/2, 927, 7)

Çarha girdi çarh dün gündüz döner/Çarh içinde gösterür dürlü hüner

elvān: Farklı. (I/1, 149, 5), (I/1, 349, 3)

Degme birnüñ bilüsi elvān-durur/Her bilüden maqşud ol Sübhān-durur

enva': Çeşit. (I/1, 5, 8)

Öz netāyic-i efkār ve bedāyi'-i/Esrārından enva'-ı resāyil ve kütüb, 'Arap

eždād: Zıt şeyler. (I/1, 9, 9), (I/1, 151, 5)

Biline eždād 'ālemde 'ayān/Çün ten ü cān çün zemīn ü āsīmān

farq: Başkalık, fark. (I/1, 461, 1), (I/1, 465, 5), (I/1, 465, 6), (II/2, 1023, 7), (II/1, 371, 5), (II/1, 387, 1), (II/2, 579, 2), (II/2, 633, 3)

Görmek işitmekde bunlar farqı yok/İşlemekte söylemekte farqı çok

mişāl: Örnek. (I/1, 477, 3), (I/2, 565, 11), (II/1, 277, 10), (II/1, 461, 4), (II/2, 837, 10)

Eydiserem yine bir hōş vaşf-ı hāl/Hōş hikāyetdür laṭīf ü hōş mişāl

muhtelif: Çeşitli. (I/1, 149, 4), (I/1, 289, 10), (I/1, 501, 7), (I/1, 501, 8)

Pes bir evdendür bu cümle mevcudāt/ Muhtelif düşmişdür illā maḥlukāt

tefāvūt: Farklılık. (II/2, 885, 7)

Līki her işde tefāvūt var-durur/Bil ki anı bilmeyenler hōr-durur

yedek: Yedek. (I/1, 321, 8)

Yöridi sultān kamu begler bile/Yidilürdi tāzī yedekler bile

4.24. Sayılar

a'dād: Sayılar. (I/1, 303, 8)

Altunuñ a'dādına yokdur qarār/Bī-hisāb u bī-dirīğ u bī-şümār

'aded: Sayı. (II/2, 503, 5)

Hem bularuñ fazılın eytdi bī-şümār/Ol şevābda ne 'aded var ne qarār

altınçı: Altıncı. (I/1, 11, 7), (I/1, 107, 1), (I/1, 185, 9), (I/1, 309, 5), (I/1, 455, 4), (I/2, 607, 11), (I/2, 695, 6), (I/2, 707, 5), (I/2, 723, 6), (I/2, 739, 5), (I/2, 755, 1), (I/2, 769, 5), (I/2, 783, 8), (I/2, 801, 3), (I/2, 837, 1), (I/2, 877, 5), (I/2, 899, 8), (I/2, 949, 7),

(I/2, 995, 9), (I/2, 1053, 8), (I/2, 1075, 7), (II/1, 123, 4), (II/1, 131, 3), (II/1, 195, 2), (II/1, 269, 4), (II/1, 269, 6), (II/1, 363, 2), (II/1, 437, 4), (II/1, 463, 9), (II/2, 505, 6), (II/2, 571, 9), (II/2, 723, 2), (II/2, 755, 4), (II/2, 769, 1), (II/2, 787, 11), (II/2, 821, 7)

Bāb-ı altınçıda hem on dāsītān/Ma'lūm eyler altıları hūṣ 'ayān

altı: Altı. (I/1, 11, 7), (I/1, 11, 8), (I/1, 19, 6), (I/2, 695, 9), (I/2, 697, 5), (I/2, 697, 11), (I/2, 709, 6), (I/2, 717, 1), (I/2, 717, 2), (I/2, 717, 5), (I/2, 717, 6), (I/2, 719, 2), (I/2, 725, 4), (I/2, 741, 6), (I/2, 741, 7), (I/2, 751, 11), (I/2, 755, 1), (I/2, 755, 2), (I/2, 757, 3), (I/2, 757, 4), (I/2, 759, 1), (I/2, 761, 5), (I/2, 763, 8), (I/2, 765, 6), (I/2, 765, 9), (I/2, 765, 10), (I/2, 771, 10), (I/2, 781, 10), (I/2, 783, 9), (I/2, 787, 1), (I/2, 787, 3), (I/2, 787, 8), (I/2, 799, 5), (I/2, 807, 8), (I/2, 821, 2), (I/2, 835, 1), (I/2, 839, 4), (I/2, 877, 6), (I/2, 881, 9), (I/2, 885, 6), (I/2, 885, 7), (I/2, 905, 1), (I/2, 905, 8), (I/2, 915, 4), (I/2, 981, 2), (II/2, 631, 10)

Bāb-ı altınçıda hem on dāsītān/Ma'lūm eyler altıları hūṣ 'ayān

altmış: Altmış. (I/1, 419, 8), (I/1, 421, 3), (I/1, 421, 6), (I/2, 1075, 3), (I/2, 1075, 5), (I/2, 1077, 1), (II/2, 881, 3)

Çünkü kırkıdan geçdi geldi altmışa/Ol yigirmi yıl dağı düşdi işe

'aşre: On. (II/1, 481, 10)

Ona 'aşre kāmile ad urdılar/Hıç şeyi kāmil degüldür bildiler

bī-'aded: Sayısız. (I/1, 31, 10), (I/1, 223, 3)

Bilürüz bizden bize yokdur meded/Hāzretünde faẓl u rahmet bī-'aded

biñ: Bin. (I/1, 67, 1), (I/1, 77, 2), (I/1, 107, 8), (I/1, 147, 8), (I/1, 289, 7), (I/1, 307, 7), (I/1, 383, 4), (I/1, 423, 7), (I/1, 461, 4), (I/1, 463, 9), (I/1, 465, 1), (I/1, 465, 3), (I/1, 491, 1), (I/2, 631, 1), (I/2, 673, 10), (I/2, 767, 9), (I/2, 795, 2), (I/2, 795, 3), (I/2, 797, 2), (I/2, 799, 3), (I/2, 811, 2), (I/2, 831, 11), (I/2, 843, 10), (I/2, 861, 11), (I/2, 1013, 7), (I/2, 1017, 11), (I/2, 1023, 6), (I/2, 1025, 9), (II/1, 25, 11), (II/1, 27, 1), (II/1, 41, 1), (II/1, 81, 2), (II/1, 117, 11), (II/1, 185, 8), (II/1, 295, 3), (II/1, 315, 1), (II/1, 347, 4), (II/1, 407, 8), (II/2, 579, 5), (II/2, 587, 1), (II/2, 711, 4), (II/2, 719, 5), (II/2, 729, 7), (II/2, 829, 5), (II/2, 843, 3), (II/2, 847, 4), (II/2, 867, 5), (II/2, 945, 5), (II/2, 947, 6), (II/2, 951, 11), (II/2, 953, 1), (II/2, 961, 2)

Her biri biñ dürlü mekr ider-idi/Ne cefā gelse Resül yudar-ıdı

biñ biñ: Binlerce. (I/2, 861, 9), (I/2, 863, 2), (I/2, 885, 11), (II/1, 131, 11), (II/2, 707, 10), (II/2, 723, 3), (II/2, 725, 10)

Biñ biñ erden artuğ-ıdı leşkeri/N'eylesün çün olmaya Hax'dan yarı

bir³: Bir. (I/1, 409, 11), (I/1, 423, 10), (I/2, 1045, 5), (II/1, 103, 11)

Diñle imdi eydeyüm aşı-y-ıla/Görseñe bir yılı dört faşlı-y-ıla

biş: Beş. (I/1, 45, 5), (I/2, 535, 11), (I/2, 537, 7), (I/2, 537, 9), (I/2, 541, 9), (I/2, 541, 11), (I/2, 549, 4), (I/2, 549, 11), (I/2, 555, 10), (I/2, 555, 11), (I/2, 557, 1), (I/2, 559, 1), (I/2, 565, 1), (I/2, 573, 5), (I/2, 573, 6), (I/2, 573, 7), (I/2, 575, 1), (I/2, 577, 11), (I/2, 579, 2), (I/2, 595, 8), (I/2, 595, 10), (I/2, 609, 1), (I/2, 609, 3), (I/2, 611, 2), (I/2, 627, 6), (I/2, 627, 9), (I/2, 637, 10), (I/2, 639, 4), (I/2, 641, 3), (I/2, 641, 4), (I/2, 641, 10), (I/2, 651, 7), (I/2, 653, 11), (I/2, 659, 9), (I/2, 661, 2), (I/2, 669, 5), (I/2, 671, 4), (I/2, 673, 1), (I/2, 681, 11), (I/2, 693, 2), (I/2, 727, 3), (I/2, 727, 6), (I/2, 891, 4), (II/1, 25, 11), (II/1, 103, 11), (II/1, 105, 7), (II/2, 517, 5), (II/2, 523, 9), (II/2, 523, 10), (II/2, 785, 2)

Yir yüzini dutdı anuñ heybeti/Günde biş kez urıludur nevbeti

bişinci: Beşinci. (I/1, 11, 4), (I/1, 101, 3), (I/1, 179, 2), (I/1, 299, 7), (I/1, 443, 1), (I/2, 533, 7), (I/2, 533, 8), (I/2, 547, 1), (I/2, 555, 10), (I/2, 573, 11), (I/2, 581, 6), (I/2, 593, 8), (I/2, 607, 11), (I/2, 623, 10), (I/2, 639, 4), (I/2, 653, 2), (I/2, 671, 1), (I/2, 673, 2), (I/2, 755, 1), (I/2, 897, 2), (I/2, 947, 9), (I/2, 977, 1), (I/2, 1051, 5), (I/2, 1073, 9), (II/1, 109, 3), (II/1, 121, 4), (II/1, 193, 7), (II/1, 267, 10), (II/1, 361, 3), (II/1, 431, 7), (II/1, 437, 3), (II/2, 503, 8), (II/2, 555, 10), (II/2, 569, 11), (II/2, 721, 1), (II/2, 739, 7), (II/2, 753, 2), (II/2, 783, 10), (II/2, 785, 1), (II/2, 819, 5), (II/2, 861, 2)

Hem bişinçi bāb içinde on lañif/Dāsītān var pür leñayif iy harif

çehār: Dört. (I/1, 501, 4), (I/2, 1041, 2), (II/1, 435, 1)

Eydeyüm kim ten nedür ü cān nedür/Cān-ıla tende çehār erkān nedür

çift: Birbirini tamamlayan iki tekten oluşān. (I/1, 203, 3), (I/2, 953, 4), (I/2, 1047, 4)

Uşbu dūnyā iki nesnedür i yār/Çift çiftdür dūnyada her ne ki var

doğsan: Doksan. (I/1, 409, 4)

Şimdi hod çok yaşayan seksen yaşar/Dokšana irer-ise 'aqlı şaşar

³ Burada belgisizlik bildiren "bir" alınmamıştır. Asıl sayı olduğu kesin olanlar seçilmiştir.

doğsan biñ: Doksan bin. (II/1, 31, 4)

Hāli doğsan biñ kelīme rāz-ıla/Degdi dōstdan dōsta yüz biñ nāz-ıla

doğuz: Dokuz. (II/1, 311, 10), (II/1, 373, 1), (II/1, 405, 10), (II/1, 407, 1), (II/1, 431, 8), (II/1, 431, 9), (II/1, 463, 11), (II/2, 489, 4), (II/2, 525, 10), (II/2, 527, 2), (II/2, 549, 4), (II/2, 579, 11)

...doğuz felek yaratdı...

toğuz: Dokuz. (I/1, 13, 4), (I/2, 915, 8), (II/1, 311, 7), (II/1, 319, 1), (II/1, 351, 3), (II/1, 351, 4), (II/1, 353, 8), (II/1, 355, 11), (II/1, 359, 1), (II/1, 379, 2), (II/1, 379, 5), (II/1, 403, 4), (II/1, 409, 9), (II/1, 411, 3), (II/1, 411, 4), (II/1, 415, 2), (II/1, 421, 10), (II/1, 421, 11), (II/1, 435, 7), (II/1, 435, 8), (II/1, 437, 9), (II/1, 461, 9), (II/1, 461, 10), (II/1, 467, 4), (II/1, 481, 5), (II/1, 481, 6), (II/1, 481, 7), (II/2, 529, 3), (II/2, 529, 4), (II/2, 529, 5), (II/2, 529, 9), (II/2, 529, 10), (II/2, 529, 11), (II/2, 539, 2), (II/2, 539, 3), (II/2, 545, 3), (II/2, 545, 4), (II/2, 545, 5), (II/2, 551, 4), (II/2, 561, 5), (II/2, 565, 2), (II/2, 565, 3), (II/2, 577, 3), (II/2, 577, 6), (II/2, 585, 10), (II/2, 585, 11), (II/2, 587, 1), (II/2, 621, 2), (II/2, 801, 7), (II/2, 945, 8), (II/2, 947, 1)

Toğuz adın urdı bunçaya hisāb/Hem-çünān ki nūh nūfūs u nūh hiçāb

doğuzınçı: Dokuzuncu. (I/1, 129, 7) (I/1, 211, 7), (I/1, 347, 5), (I/1, 499, 3), (I/2, 653, 2), (I/2, 837, 1), (I/2, 1063, 1), (II/1, 247, 11), (II/1, 347, 10), (II/1, 377, 2), (II/1, 405, 9), (II/1, 431, 7), (II/1, 463, 9), (II/2, 489, 3), (II/2, 525, 9), (II/2, 549, 3), (II/2, 579, 9), (II/2, 887, 8)

Dokuzınçı dāsītān evvelki bābdan...

toğuzınçı: Dokuzuncu. (I/1, 13, 3), (II/1, 311, 6), (II/1, 321, 8), (II/1, 331, 4), (II/1, 369, 10), (II/1, 437, 7), (II/2, 511, 7), (II/2, 545, 2), (II/2, 561, 4), (II/2, 577, 2), (II/2, 577, 4), (II/2, 731, 2), (II/2, 761, 1), (II/2, 797, 9), (II/2, 829, 1), (II/2, 881, 8)

Bāb-ı toğuzınçıda hem on dāsītān/Ma'lūm eyler kim Hudāvend-i cihān

dört: Dört. (I/1, 11, 3), (I/1, 61, 5), (I/1, 67, 2), (I/1, 67, 3), (I/1, 117, 8), (I/1, 139, 3), (I/1, 141, 2), (I/1, 141, 5), (I/1, 273, 2), (I/1, 273, 5), (I/1, 273, 10), (I/1, 275, 4), (I/1, 275, 5), (I/1, 277, 10), (I/1, 277, 11), (I/1, 279, 6), (I/1, 279, 7), (I/1, 281, 9), (I/1, 283, 2), (I/1, 283, 3), (I/1, 323, 7), (I/1, 323, 9), (I/1, 335, 3), (I/1, 373, 9), (I/1, 375, 1), (I/1, 377, 2), (I/1, 377, 3), (I/1, 377, 5), (I/1, 379, 1), (I/1, 379, 3), (I/1, 379, 6), (I/1, 381, 4), (I/1, 385, 8), (I/1, 391, 6), (I/1, 393, 1), (I/1, 393, 5), (I/1, 397, 3), (I/1,

397, 5), (I/1, 401, 3), (I/1, 407, 1), (I/1, 409, 11), (I/1, 417, 2), (I/1, 417, 4), (I/1, 427, 9), (I/1, 433, 2), (I/1, 433, 5), (I/1, 433, 6), (I/1, 437, 11), (I/1, 443, 10), (I/1, 445, 6), (I/1, 445, 8), (I/1, 445, 9), (I/1, 447, 3), (I/1, 455, 6), (I/1, 457, 2), (I/1, 457, 9), (I/1, 469, 6), (I/1, 469, 7), (I/1, 477, 1), (I/1, 477, 11), (I/1, 479, 5), (I/1, 481, 2), (I/1, 481, 3), (I/1, 481, 8), (I/1, 487, 6), (I/1, 487, 8), (I/1, 491, 5), (I/1, 491, 6), (I/1, 491, 7), (I/1, 495, 5), (I/1, 495, 6), (I/1, 495, 8), (I/1, 495, 9), (I/1, 499, 4), (I/1, 501, 7), (I/1, 501, 10), (I/1, 503, 4), (I/1, 503, 5), (I/1, 511, 9), (I/1, 515, 4), (I/1, 515, 5), (I/1, 515, 10), (I/1, 517, 7), (I/1, 519, 2), (I/1, 527, 7), (I/2, 699, 5), (I/2, 699, 6), (I/2, 699, 8), (I/2, 729, 7), (I/2, 733, 10), (I/2, 733, 11), (I/2, 735, 1), (I/2, 735, 3), (I/2, 901, 10), (I/2, 915, 1), (I/2, 917, 8), (I/2, 1047, 9), (I/2, 1113, 5), (II/1, 15, 10), (II/1, 17, 3), (II/1, 25, 10), (II/1, 69, 6), (II/1, 173, 10), (II/1, 173, 11), (II/1, 175, 1), (II/1, 261, 10), (II/1, 323, 9), (II/1, 343, 1), (II/2, 553, 10), (II/2, 631, 10), (II/2, 777, 10)

Zıkr ider dördinçi bāb on dāsītān/Her birisi dil-güşā çün būsītān

dörd yüz kırk: Dört yüz kırk. (I/1, 181, 2)

Yüz biñ ü yigirmi dörd biñ enbiyā/Dörd yüz ol kırk ṭabakāt-ı evliyā

dörd yüz kırk dörd: Dört yüz kırk dört. (I/1, 71, 8)

Yüz biñ ü yigirmi dörd biñ enbiyā/Dörd yüz ol kırk dörd ṭabakāt-ı evliyā

dördinçi: Dördüncü. (I/1, 11, 2), (I/1, 11, 3), (I/1, 97, 2), (I/1, 169, 7), (I/1, 287, 4), (I/1, 373, 8), (I/1, 373, 9), (I/1, 387, 11), (I/1, 425, 6), (I/1, 443, 1), (I/1, 455, 4), (I/1, 513, 7), (I/1, 529, 10), (I/2, 573, 11), (I/2, 581, 2), (I/2, 581, 3), (I/2, 581, 5), (I/2, 739, 5), (I/2, 893, 8), (I/2, 945, 10), (I/2, 957, 9), (I/2, 1049, 3), (I/2, 1071, 10), (II/1, 73, 1), (II/1, 119, 6), (II/1, 141, 9), (II/1, 191, 7), (II/1, 265, 10), (II/1, 359, 2), (II/1, 405, 9), (II/1, 437, 2), (II/2, 501, 8), (II/2, 553, 11), (II/2, 569, 4), (II/2, 707, 2), (II/2, 719, 2), (II/2, 749, 11), (II/2, 751, 3), (II/2, 779, 11), (II/2, 817, 5)

Zıkr ider dördinçi bāb on dāsītān/Her birisi dil-güşā çün būsītān

dü: İki. (I/1, 47, 7), (I/1, 55, 3), (I/1, 397, 6), (I/1, 457, 3)

Ay oldı bir işāretten dü nıñ/Şarkā ğarba seyr kıldı her dü-nıñ

hāmıs: Beşinci. (I/2, 533, 6)

El-bābü'l- hāmıs fi'l-ḥumāsiyyi.

heft: Yedi. (I/2, 911, 6), (II/1, 193, 10), (II/1, 283, 5)

Tañrılık kıldı aña bunça zamān/Yoğ-iken bu nüh felek heft āsümān

ḥisāb: Hesap, sayma. (I/1, 13, 4), (I/1, 149, 1), (I/1, 245, 6), (I/1, 409, 2), (II/2, 555, 3), (II/2, 771, 6), (II/2, 1017, 2), (II/1, 185, 10), (II/1, 337, 2), (II/2, 951, 8), (II/2, 953, 3)

Ṭoḡuz adın urdı bunçaya ḥisāb/Hem-çünān ki nüh nüfūs u nüh ḥicāb

iki: İki. (I/1, 87, 10), (I/1, 97, 9), (I/1, 97, 11), (I/1, 99, 1), (I/1, 99, 3), (I/1, 103, 2), (I/1, 105, 5), (I/1, 153, 4), (I/1, 153, 5), (I/1, 157, 8), (I/1, 163, 4), (I/1, 165, 3), (I/1, 179, 10), (I/1, 189, 2), (I/1, 203, 8), (I/1, 203, 11), (I/1, 213, 11), (I/1, 219, 5), (I/1, 229, 7), (I/1, 229, 9), (I/1, 229, 11), (I/1, 231, 5), (I/1, 231, 6), (I/1, 233, 1), (I/1, 285, 3), (I/1, 293, 5), (I/1, 297, 1), (I/1, 397, 7), (I/1, 437, 2), (I/1, 437, 5), (I/1, 455, 7), (II/2, 709, 7), (II/2, 721, 1), (II/2, 735, 4), (II/2, 931, 2), (II/2, 1045, 7), (II/2, 1047, 4), (II/2, 1049, 5), (II/2, 1049, 6), (II/1, 25, 2), (II/1, 91, 6), (II/1, 335, 2), (II/1, 335, 4), (II/1, 335, 6), (II/1, 335, 8), (II/1, 335, 10), (II/1, 335, 11), (II/1, 337, 1), (II/1, 427, 3), (II/1, 465, 9), (II/1, 485, 5), (II/2, 521, 8), (II/2, 521, 11), (II/2, 523, 1), (II/2, 671, 7), (II/2, 725, 7)

Ḳanda kim iki goñül birlikdedür/Göresin bunlar ġanĩ dirlikdedür

ikinçi: İkinci. (I/1, 9, 8), (I/1, 151, 4), (I/1, 151, 6), (I/1, 157, 2), (I/1, 161, 10), (I/1, 169, 7), (I/1, 179, 2), (I/1, 185, 9), (I/1, 193, 2), (I/1, 199, 11), (I/1, 211, 7), (I/1, 227, 10), (I/1, 251, 3), (I/1, 265, 5), (I/1, 313, 9), (I/1, 343, 3), (I/1, 365, 11), (I/1, 369, 11), (I/1, 387, 11), (II/2, 547, 1), (II/2, 579, 6), (II/2, 707, 5), (II/2, 743, 11), (II/2, 749, 7), (II/2, 887, 9), (II/2, 923, 11), (II/2, 1045, 3), (II/2, 1045, 4), (II/2, 1067, 11), (II/1, 21, 5), (II/1, 113, 8), (II/1, 115, 5), (II/1, 187, 11), (II/1, 189, 1), (II/1, 261, 9), (II/1, 347, 10), (II/1, 353, 9), (II/2, 497, 8), (II/2, 551, 9), (II/2, 567, 2), (II/2, 643, 11), (II/2, 713, 8), (II/2, 773, 9), (II/2, 813, 2), (II/2, 845, 6)

Hem ikinçi bāb içinde on yine/Dāsītān var kim anı diñleyene

ḳırḳ: Kırk. (I/1, 419, 6), (I/1, 419, 7), (I/1, 419, 8), (I/1, 421, 3), (I/1, 505, 1), (II/2, 829, 9), (II/2, 829, 10), (II/2, 859, 8), (II/2, 1073, 5), (II/2, 1073, 6), (II/2, 1073, 8), (II/2, 1075, 3), (II/1, 27, 1), (II/1, 27, 2), (II/1, 103, 11), (II/1, 105, 4)

İşret ü şādĩ vü ḳuvvet ḥad alur/Zĩra kim ḳırḳ yaş ulu menzil olur

ḳırḳ biñ: Kırk bin. (I/1, 323, 6), (II/2, 855, 10)

Ḳırḳ biñ ırġat cem' oluban geldiler/Her bir usta bir yanın başladılar

nüh: Dokuz. (I/1, 13, 4), (I/1, 281, 1), (I/1, 395, 9), (I/1, 531, 7), (I/2, 543, 5), (I/2, 703, 5), (I/2, 869, 3), (I/2, 911, 6), (I/2, 911, 7), (I/2, 1089, 2), (II/1, 133, 6), (II/1, 253, 7), (II/1, 311, 7), (II/1, 315, 7), (II/1, 317, 5), (II/1, 317, 11), (II/1, 319, 5), (II/1, 319, 10), (II/1, 321, 9), (II/1, 337, 5), (II/1, 343, 10), (II/1, 351, 4), (II/1, 357, 9), (II/1, 361, 2), (II/1, 461, 9), (II/1, 461, 10), (II/1, 467, 6), (II/1, 467, 9), (II/1, 467, 11), (II/1, 477, 7), (II/1, 481, 4), (II/1, 481, 6), (II/1, 483, 6), (II/2, 495, 7), (II/2, 517, 10), (II/2, 519, 2), (II/2, 521, 8), (II/2, 527, 6), (II/2, 545, 7), (II/2, 545, 8), (II/2, 545, 11), (II/2, 583, 11), (II/2, 617, 3), (II/2, 617, 10), (II/2, 619, 11), (II/2, 883, 9)

Ṭoḳuz adın urdı bunçaya hisāb/Hem-çünān ki nüh nüfūs u nüh ḥicāb

on iki: On iki. (I/1, 283, 2), (I/1, 457, 3), (I/1, 491, 10), (I/1, 517, 3), (I/2, 601, 7), (I/2, 609, 6), (I/2, 933, 2), (I/2, 941, 7), (II/1, 67, 8), (II/1, 353, 4), (II/1, 469, 2), (II/2, 661, 10), (II/2, 665, 2), (II/2, 801, 11), (II/2, 869, 1)

Ḳanda kim söyler-ise yoḥsul u bay/Dördi birlikde bile yıl on iki ay

on: On. (I/1, 9, 4), (I/1, 9, 5), (I/1, 9, 10), (I/1, 11, 2), (I/1, 11, 4), (I/1, 11, 9), (I/1, 11, 11), (I/1, 13, 3), (I/1, 63, 4), (I/1, 151, 4), (I/1, 237, 5), (I/1, 373, 8), (I/2, 533, 7), (I/2, 695, 6), (I/2, 909, 1), (I/2, 915, 1), (I/2, 917, 9), (II/1, 3, 2), (II/1, 311, 6), (II/1, 481, 7), (II/1, 481, 8), (II/2, 635, 5), (II/2, 647, 3), (II/2, 675, 2), (II/2, 677, 2), (II/2, 679, 2), (II/2, 679, 6), (II/2, 679, 7), (II/2, 679, 8), (II/2, 679, 11), (II/2, 683, 4), (II/2, 701, 5), (II/2, 703, 6), (II/2, 703, 7), (II/2, 703, 8), (II/2, 707, 7), (II/2, 707, 9), (II/2, 737, 1), (II/2, 737, 4), (II/2, 739, 10), (II/2, 745, 2), (II/2, 745, 4), (II/2, 765, 3), (II/2, 769, 5), (II/2, 805, 4), (II/2, 805, 11), (II/2, 807, 6), (II/2, 807, 10), (II/2, 807, 11), (II/2, 809, 10), (II/2, 811, 1), (II/2, 833, 2), (II/2, 833, 4), (II/2, 835, 7), (II/2, 835, 9), (II/2, 837, 6), (II/2, 837, 7), (II/2, 839, 4), (II/2, 839, 6), (II/2, 839, 8), (II/2, 925, 1), (II/2, 925, 2), (II/2, 939, 11), (II/2, 941, 1), (II/2, 945, 1), (II/2, 945, 3), (II/2, 945, 5), (II/2, 947, 2), (II/2, 947, 5), (II/2, 947, 7), (II/2, 947, 10), (II/2, 951, 1), (II/2, 951, 8), (II/2, 951, 10), (II/2, 953, 1), (II/2, 953, 3), (II/2, 953, 4), (II/2, 953, 5), (II/2, 953, 7)

Ve bu kitāb on bāb üzre taṣnīf olındı.

onıncı: Onuncu. (I/1, 13, 6), (I/1, 139, 2), (I/1, 227, 10), (I/1, 357, 1), (I/1, 513, 7), (I/2, 671, 1), (I/2, 877, 5), (I/2, 1087, 2), (II/1, 277, 5), (II/2, 579, 9), (II/2, 623, 8), (II/2, 623, 9), (II/2, 643, 11), (II/2, 679, 6), (II/2, 707, 2), (II/2, 733, 8), (II/2, 739, 7), (II/2, 763, 2), (II/2, 769, 1), (II/2, 801, 7), (II/2, 807, 10), (II/2, 831, 2), (II/2, 837, 5), (II/2, 887, 8), (II/2, 923, 7)

Bāb-ı onıncıda hem on dāsītān/Hōş haķāyık hōş dekāyık hōş beyān

on biñ: On bin. (II/2, 953, 1)

On biñ olur şaysañ on kez ol biñi/Yüz biñ olur şaysañ on kez on biñi

on dört: On dört. (I/2, 1069, 8)

Tā varınça oğlan on dört yaşına/Nefs çıkar uyluğ uçı diz başına

on sekiz biñ: On sekiz bin. (I/1, 25, 8), (II/1, 447, 4), (II/1, 455, 3)

On sekiz biñ 'ālemüñ ķadri aña/Yoķ-durur bir zerreçe öñden şoña

onda birsi/onda bir: Onda biri, onda bir. (II/2, 945, 8), (II/2, 947, 1)

Onda birsin şayuban virgil baña/Toķuzın algıl ĥalāl olsun saña

otuz: Otuz. (I/1, 129, 8), (I/1, 131, 9), (I/1, 135, 1), (I/1, 135, 5), (I/1, 135, 8), (II/2, 775, 4), (II/2, 785, 5), (II/2, 879, 10), (II/2, 943, 6)

...kim otuz oğlı var-ıdı...

otuz biñ: Otuz bin. (II/1, 259, 2)

Pes bilüñ 'aķlı ki günde biñ yaşar/Yaşını şaysañ otuz biñden aşar

sālis: Üçüncü. (I/1, 315, 8)

...şerĥ-i ĥaşlet-i sālis..

sāni: İkinci. (I/1, 151, 3), (I/1, 313, 8)

...el-bābu's- sāni fi's-sünā'i...

sekiz: Sekiz. (I/1, 13, 2), (I/2, 767, 10), (II/1, 3, 3), (II/1, 3, 4), (II/1, 9, 6), (II/1, 25, 8), (II/1, 25, 9), (II/1, 25, 10), (II/1, 41, 5), (II/1, 43, 3), (II/1, 43, 4), (II/1, 43, 5), (II/1, 43, 6), (II/1, 43, 7), (II/1, 43, 9), (II/1, 67, 7), (II/1, 67, 9), (II/1, 67, 11), (II/1, 71, 5), (II/1, 71, 8), (II/1, 71, 9), (II/1, 73, 2), (II/1, 77, 4), (II/1, 107, 2), (II/1, 109, 4), (II/1, 111, 6), (II/1, 127, 10), (II/1, 131, 3), (II/1, 135, 11), (II/1, 177, 9), (II/1, 183, 6), (II/1, 187, 3), (II/1, 211, 7), (II/1, 215, 4), (II/1, 217, 7), (II/1, 221, 1), (II/1, 223, 11), (II/1, 227, 6), (II/1, 229, 1), (II/1, 229, 9), (II/1, 231, 10), (II/1, 241, 5), (II/1, 249, 1), (II/1, 251, 9), (II/1, 253, 3), (II/1, 255, 10), (II/1, 259, 8), (II/1, 273, 10), (II/1, 277, 7), (II/1, 277, 9), (II/1, 283, 4), (II/1, 283, 5), (II/1, 291, 9), (II/1, 293, 8), (II/1, 303, 8), (II/1, 305, 9)

Kim Çalap bunçaya ad urdı sekiz/Nitekim uçmak sekizdür iy 'azîz

sekizinçi: Sekizinci. (I/1, 11, 11), (I/1, 119, 7), (I/1, 199, 11), (I/1, 339, 4), (I/1, 489, 4), (I/2, 639, 4), (I/2, 801, 3), (I/2, 915, 6), (I/2, 1037, 6), (II/1, 3, 2), (II/1, 3, 4), (II/1, 21, 5), (II/1, 41, 3), (II/1, 73, 1), (II/1, 109, 3), (II/1, 127, 6), (II/1, 131, 3), (II/1, 183, 3), (II/1, 197, 11), (II/1, 215, 3), (II/1, 247, 11), (II/1, 273, 2), (II/1, 277, 5), (II/1, 333, 2), (II/1, 369, 1), (II/1, 437, 6), (II/2, 509, 6), (II/2, 525, 9), (II/2, 559, 7), (II/2, 575, 2), (II/2, 727, 3), (II/2, 759, 2), (II/2, 795, 2), (II/2, 825, 8), (II/2, 837, 5)

Hem yine sekzinçi bâb içinde on...

seksen: Seksen. (I/1, 409, 4), (I/1, 409, 5), (I/1, 409, 6), (I/1, 409, 7), (I/1, 417, 3), (I/1, 417, 4), (I/1, 421, 6), (I/1, 423, 11), (I/1, 425, 1), (I/2, 1077, 6), (I/2, 1077, 10)

Şimdi hod çok yaşayan seksen yaşar/Doksana irer-ise 'aklı şaşar

şeş: Altı. (I/2, 699, 8), (I/2, 703, 9), (I/2, 705, 7), (I/2, 705, 9), (I/2, 709, 2), (I/2, 709, 4), (I/2, 719, 2), (I/2, 719, 3), (I/2, 719, 4), (I/2, 719, 5), (I/2, 725, 6), (I/2, 737, 11)

Bağladı uş şeş cihet oldı tamām/Sakf u şahın u dört divār u hōş maķām

üç: Üç. (I/1, 239, 7), (I/1, 253, 2), (I/1, 253, 7), (I/1, 265, 4), (I/1, 291, 8), (I/1, 301, 10), (I/1, 309, 6), (I/1, 309, 8), (I/1, 309, 11), (I/1, 319, 5), (I/1, 341, 8), (I/1, 343, 11), (I/1, 347, 5), (I/1, 349, 2), (I/1, 359, 1), (I/1, 363, 4), (I/1, 369, 7), (I/1, 411, 6), (I/1, 413, 2), (I/1, 413, 7), (I/1, 417, 6), (I/1, 417, 7), (I/2, 739, 6), (I/2, 741, 10), (I/2, 743, 1), (I/2, 749, 1), (II/1, 103, 11), (II/1, 379, 4), (II/1, 381, 2), (II/1, 387, 11), (II/1, 395, 11)

Bu üç evde hālürñi bilseñ gerek/Aña lāyık kullıguñ kılsañ gerek

üç yüz: Üç yüz. (II/1, 103, 11), (II/1, 105, 2), (II/1, 481, 8)

Bir ü üç ü biş ü yidi kırk kişi/Bunlaruñ vardur dahı üç yüz kişi

üç yüz altmış: Üç yüz altmış. (I/1, 149, 1), (I/2, 603, 11),

Yıl hisābda üç yüz altmış gün-durur/İlla her gün gelen ol bir gün-durur

üçinçi: Üçüncü. (I/1, 9, 10), (I/1, 87, 6), (I/1, 161, 10), (I/1, 237, 5), (I/1, 237, 7), (I/1, 251, 3), (I/1, 265, 4), (I/1, 265, 6), (I/1, 287, 4), (I/1, 299, 7), (I/1, 309, 5), (I/1, 315, 9), (I/1, 319, 2), (I/1, 339, 4), (I/1, 343, 8), (I/1, 347, 5), (I/1, 351, 11), (I/1, 357, 1), (I/1, 363, 9), (I/1, 367, 2), (I/1, 367, 9), (I/1, 405, 11), (I/2, 555, 10), (I/2, 579, 9), (I/2, 581, 1), (I/2, 723, 6), (I/2, 747, 2), (I/2, 747, 3), (I/2, 747, 10), (I/2, 891, 3), (I/2,

939, 6), (I/2, 1047, 2), (I/2, 1069, 10), (II/1, 41, 3), (II/1, 115, 8), (II/1, 117, 5), (II/1, 191, 6), (II/1, 265, 1), (II/1, 357, 1), (II/1, 377, 2), (II/1, 437, 1), (II/2, 499, 8), (II/2, 553, 5), (II/2, 567, 8), (II/2, 679, 6), (II/2, 715, 11), (II/2, 749, 2), (II/2, 777, 2), (II/2, 815, 5), (II/2, 849, 8)

Var-durur üçinçi bābda yine on/Dāsītān çün Hāḫ buyurdi kāf u nūn

yidi: Yedi. (I/1, 11, 10), (I/1, 159, 9), (I/1, 319, 4), (I/1, 323, 7), (I/1, 529, 7), (I/2, 589, 3), (I/2, 605, 8), (I/2, 703, 1), (I/2, 819, 10), (I/2, 851, 7), (I/2, 869, 4), (I/2, 909, 2), (I/2, 911, 8), (I/2, 911, 10), (I/2, 921, 6), (I/2, 925, 2), (I/2, 925, 3), (I/2, 925, 7), (I/2, 925, 10), (I/2, 925, 11), (I/2, 927, 2), (I/2, 927, 3), (I/2, 931, 9), (I/2, 931, 10), (I/2, 931, 11), (I/2, 933, 1), (I/2, 933, 2), (I/2, 933, 3), (I/2, 933, 4), (I/2, 933, 6), (I/2, 933, 7), (I/2, 933, 8), (I/2, 933, 10), (I/2, 933, 11), (I/2, 939, 7), (I/2, 941, 7), (I/2, 943, 1), (I/2, 953, 8), (I/2, 955, 8), (I/2, 955, 11), (I/2, 957, 3), (I/2, 959, 9), (I/2, 959, 10), (I/2, 961, 1), (I/2, 961, 3), (I/2, 961, 6), (I/2, 973, 5), (I/2, 975, 2), (I/2, 975, 3), (I/2, 981, 1), (I/2, 985, 2), (I/2, 999, 2), (I/2, 999, 3), (I/2, 1001, 7), (I/2, 1001, 8), (I/2, 1001, 10), (I/2, 1003, 1), (I/2, 1005, 11), (I/2, 1009, 6), (I/2, 1009, 7), (I/2, 1009, 8), (I/2, 1009, 9), (I/2, 1013, 5), (I/2, 1017, 4), (I/2, 1017, 6), (I/2, 1035, 6), (I/2, 1041, 7), (I/2, 1041, 9), (I/2, 1043, 2), (I/2, 1043, 6), (I/2, 1059, 8), (I/2, 1063, 2), (I/2, 1067, 1), (I/2, 1067, 2), (I/2, 1079, 7), (I/2, 1079, 8), (I/2, 1083, 4), (I/2, 1091, 9), (I/2, 1093, 4), (I/2, 1095, 1), (I/2, 1117, 9), (I/2, 1121, 1), (I/2, 1121, 2), (I/2, 1121, 3), (II/1, 103, 11), (II/1, 105, 5), (II/1, 157, 3), (II/1, 157, 9), (II/1, 193, 3), (II/1, 333, 8), (II/1, 337, 3), (II/1, 341, 1), (II/1, 341, 2), (II/1, 475, 3), (II/2, 521, 1), (II/2, 813, 9), (II/2, 841, 1), (II/2, 877, 10), (II/2, 877, 11), (II/2, 881, 5), (II/2, 881, 6)

Yidi yidi yaradupdur hem-çünān/Yidi endām u yidi ḫat āsīmān

yidi biñ: Yedi bin. (I/2, 589, 1),

Yidi biñ yıl ḫaynadı bişdi tamām/Ḫamu dīne da'veti oldı maḫām

yidi yüz otuz: Yedi yüz otuz. (II/2, 959, 3)

Yidi yüz otuz yılında hicretüñ/Sözi irdi ḫatmine bu fikretüñ

yidinçi: Yedinci. (I/1, 11, 9), (I/1, 113, 7), (I/1, 193, 2), (I/1, 319, 2), (I/1, 475, 10), (I/2, 623, 10), (I/2, 783, 8), (I/2, 909, 1), (I/2, 909, 3), (I/2, 915, 4), (I/2, 923, 11), (I/2, 939, 6), (I/2, 951, 10), (I/2, 953, 10), (I/2, 953, 11), (I/2, 957, 9), (I/2, 977, 1), (I/2, 995, 9), (I/2, 1013, 4), (I/2, 1037, 6), (I/2, 1057, 1), (I/2, 1063, 1), (I/2, 1077, 8),

(I/2, 1087, 2), (II/1, 123, 6), (II/1, 125, 5), (II/1, 183, 3), (II/1, 197, 1), (II/1, 271, 2), (II/1, 271, 3), (II/1, 273, 1), (II/1, 333, 7), (II/1, 365, 9), (II/1, 437, 5), (II/2, 489, 3), (II/2, 507, 6), (II/2, 573, 6), (II/2, 725, 2), (II/2, 757, 3), (II/2, 791, 8), (II/2, 807, 10), (II/2, 823, 7)

Hem yidinçi bāb içinde on ‘aceb/Dāsītān var kim buları ol Çalab

yigirmi: Yirmi. (I/1, 417, 4), (I/1, 417, 6), (I/1, 417, 7), (I/1, 417, 11), (I/1, 419, 1), (I/1, 419, 2), (I/1, 419, 8)

Uşbu seksen yıl dañı dört faşl olur/Degme faşlına yigirmi yıl gelür

yigirmi iki: Yirmi iki. (I/2, 1071, 5)

Çün yigirmi iki yaşa degdi ħāl/Nefs oturdı tahta ilden aldı māl

yitmiş: Yetmiş. (I/2, 555, 2), (II/1, 9, 11)

Anuñ-ıçun bir kişinüñ manşıbı/Ola yitmiş katla bu dünya gibi

yüz: Yüz. (I/2, 1071, 11), (II/2, 945, 5), (II/2, 951, 10), (II/2, 951, 11), (II/2, 959, 2)

Bazular kuvvet dutar gürbüz olur/Bir kişi ol demde şankim yüz olur

yüz biñ: Yüz bin. (I/1, 23, 11), (I/1, 39, 10), (I/1, 71, 5), (I/1, 75, 1), (I/1, 111, 6), (I/1, 147, 6), (I/1, 147, 7), (I/1, 147, 11), (I/1, 155, 2), (I/1, 155, 3), (I/1, 249, 4), (I/1, 287, 8), (I/1, 301, 8), (I/1, 341, 3), (I/1, 447, 10), (I/1, 481, 1), (I/2, 539, 10), (I/2, 759, 1), (I/2, 793, 3), (I/2, 833, 10), (I/2, 1011, 1), (II/1, 31, 4), (II/1, 145, 3), (II/1, 213, 2), (II/1, 225, 6), (II/1, 225, 8), (II/1, 237, 1), (II/1, 295, 9), (II/1, 419, 4), (II/2, 497, 3), (II/2, 511, 7), (II/2, 547, 8), (II/2, 683, 11), (II/2, 685, 11), (II/2, 721, 9), (II/2, 807, 2), (II/2, 855, 2), (II/2, 951, 8), (II/2, 953, 1), (II/2, 953, 2)

Cümle ‘ālem bir işāretdür hemān/Yüz biñ ança mülki var durur nihān

yüz biñ ü yigirmi dört biñ: Yüz yirmi dört bin. (I/1, 71, 8), (I/1, 181, 2)

Yüz biñ ü yigirmi dört biñ enbiyā/Dörd yüz ol kırk dörd tabakāt-ı evliyā

yüz yigirmi dört biñ: Yüz yirmi dört bin. (I/2, 587, 7)

Çün diledi Ĥağ bu ħōnı muṭlakā/Düzdi yüz yigirmi dört biñ maṭbaħa

4.25. İsim

ad: İsim. (I/1, 13, 10), (I/1, 17, 10), (I/1, 25, 2), (I/1, 37, 4), (I/1, 39, 5), (I/1, 53, 2), (I/1, 59, 2), (I/1, 59, 8), (I/1, 61, 9), (I/1, 125, 2), (I/1, 149, 2), (I/1, 167, 1), (I/1, 167, 2), (I/1, 171, 10), (I/1, 203, 10), (I/1, 215, 3), (I/1, 269, 9), (I/1, 273, 2), (I/1, 287, 11), (I/1, 365, 2), (I/1, 381, 11), (I/1, 397, 4), (I/1, 411, 1), (I/1, 445, 1), (I/1, 445, 2), (I/1, 447, 1), (I/1, 449, 4), (I/1, 457, 9), (I/1, 479, 1), (I/1, 481, 8), (I/1, 491, 6), (I/1, 491, 8), (I/1, 491, 11), (I/1, 493, 4), (I/1, 493, 6), (I/1, 497, 9), (I/1, 515, 7), (I/1, 515, 8), (I/1, 519, 10), (II/2, 537, 7), (II/2, 537, 10), (II/2, 541, 11), (II/2, 545, 10), (II/2, 551, 3), (II/2, 559, 3), (II/2, 565, 1), (II/2, 597, 5), (II/2, 611, 10), (II/2, 641, 5), (II/2, 645, 7), (II/2, 661, 7), (II/2, 699, 1), (II/2, 719, 9), (II/2, 751, 6), (II/2, 761, 6), (II/2, 765, 7), (II/2, 765, 11), (II/2, 773, 1), (II/2, 853, 7), (II/2, 933, 10), (II/2, 981, 1), (II/2, 981, 5), (II/2, 1005, 11), (II/2, 1007, 1), (II/2, 1007, 2), (II/2, 1009, 1), (II/2, 1009, 6), (II/2, 1019, 7), (II/2, 1021, 11), (II/2, 1025, 2), (II/2, 1027, 6), (II/2, 1029, 7), (II/2, 1029, 10), (II/2, 1029, 11), (II/2, 1031, 2), (II/2, 1031, 3), (II/2, 1031, 6), (II/2, 1031, 7), (II/2, 1031, 9), (II/2, 1033, 2), (II/2, 1035, 5), (II/2, 1037, 2), (II/2, 1061, 7), (II/2, 1127, 8), (II/1, 15, 4), (II/1, 21, 1), (II/1, 53, 3), (II/1, 61, 7), (II/1, 77, 2), (II/1, 97, 9), (II/1, 99, 1), (II/1, 99, 2), (II/1, 105, 5), (II/1, 107, 10), (II/1, 119, 2), (II/1, 121, 2), (II/1, 121, 5), (II/1, 129, 10), (II/1, 129, 11), (II/1, 131, 1), (II/1, 131, 11), (II/1, 133, 1), (II/1, 137, 1), (II/1, 137, 2), (II/1, 149, 9), (II/1, 159, 1), (II/1, 159, 2), (II/1, 185, 2), (II/1, 187, 2), (II/1, 187, 4), (II/1, 193, 9), (II/1, 209, 11), (II/1, 229, 5), (II/1, 229, 10), (II/1, 253, 6), (II/1, 259, 9), (II/1, 291, 10), (II/1, 317, 8), (II/1, 329, 10), (II/1, 351, 8), (II/1, 353, 10), (II/1, 369, 4), (II/1, 385, 2), (II/1, 387, 11), (II/1, 389, 1), (II/1, 391, 1), (II/1, 399, 9), (II/1, 401, 1), (II/1, 435, 8), (II/1, 443, 5), (II/1, 457, 11), (II/1, 463, 4), (II/1, 471, 7), (II/2, 549, 8), (II/2, 555, 7), (II/2, 573, 1), (II/2, 591, 2), (II/2, 591, 7), (II/2, 631, 9), (II/2, 647, 3), (II/2, 647, 4), (II/2, 651, 1), (II/2, 651, 2), (II/2, 651, 7), (II/2, 657, 4), (II/2, 659, 1), (II/2, 659, 2), (II/2, 661, 1), (II/2, 663, 11), (II/2, 665, 4), (II/2, 701, 6), (II/2, 713, 2), (II/2, 721, 9), (II/2, 741, 9), (II/2, 741, 10), (II/2, 789, 6), (II/2, 793, 3), (II/2, 795, 3), (II/2, 821, 1), (II/2, 839, 7), (II/2, 841, 8), (II/2, 847, 6), (II/2, 861, 3), (II/2, 867, 2), (II/2, 883, 4), (II/2, 883, 9), (II/2, 919, 6), (II/2, 925, 6), (II/2, 927, 10), (II/2, 929, 7), (II/2, 931, 8), (II/2, 933, 1), (II/2, 947, 6), (II/2, 951, 4)

Allah adın eytlüm evvel ibtidā/K'andan oldu ibtidā vü intihā

ad şan: Bilinen ün ve nitelikler. (II/1, 443, 5)

Hıç bilinmez adı şanı kimsenüñ/Қadr u kıymet ne benüm var ne senüñ

adlu: İsimli. (II/2, 555, 3), (II/2, 901, 11)

Rüstem'ün Raḥş adlu atı var-ıdı/Eyle bil kim kendüziyle yār-ıdı

ism: İsim. (I/1, 71, 9), (I/1, 269, 3), (I/1, 273, 1), (I/1, 427, 11), (II/2, 981, 6), (II/2, 999, 2), (II/1, 351, 7), (II/1, 353, 10), (II/2, 537, 9), (II/2, 583, 11)

Birlik içre cümlesi bir cism-idi/Cism içinde bunça dürlü ism-idi

laḳab: Lakap. (II/2, 579, 11)

...dürlü laḳab kerāmet kıldı...

4.26. Âlem, Varlık, Yokluk, Yaratılış

'adem: Yokluk. (I/1, 15, 4), (I/1, 37, 11), (I/1, 201, 1), (I/1, 265, 5), (I/1, 267, 9), (I/1, 269, 1), (I/1, 269, 4), (I/1, 269, 11), (I/1, 271, 11), (I/1, 299, 8), (I/1, 347, 6), (II/2, 629, 10), (II/2, 697, 1), (II/2, 783, 9), (II/2, 919, 10), (II/2, 925, 2), (II/2, 927, 11), (II/2, 929, 3), (II/2, 929, 5), (II/2, 929, 7), (II/1, 135, 2), (II/1, 421, 4), (II/1, 421, 5), (II/1, 465, 3), (II/2, 613, 2), (II/2, 613, 11), (II/2, 627, 3)

Her dü 'âlem ol 'ademde ğark-ıdı/Hem 'adem ol aḣl-ı demde ğark-ıdı

āferīniş: Yaratılış ve bütün mahluklar. (I/1, 7, 9)

... āferīnişden maḳşūd...

'âlem: Dünya, cihan. (I/1, 3, 9), (I/1, 5, 2), (I/1, 9, 9), (I/1, 15, 1), (I/1, 15, 4), (I/1, 23, 11), (I/1, 25, 8), (I/1, 25, 11), (I/1, 27, 6), (I/1, 33, 3), (I/1, 35, 7), (I/1, 37, 11), (I/1, 39, 1), (I/1, 39, 2), (I/1, 45, 1), (I/1, 45, 2), (I/1, 49, 3), (I/1, 51, 2), (I/1, 53, 7), (I/1, 71, 2), (I/1, 139, 9), (I/1, 139, 11), (I/1, 151, 5), (I/1, 195, 11), (I/1, 197, 2), (I/1, 201, 6), (I/1, 203, 9), (I/1, 203, 10), (I/1, 213, 4), (I/1, 259, 10), (I/1, 259, 11), (I/1, 265, 4), (I/1, 267, 9), (I/1, 269, 3), (I/1, 269, 4), (I/1, 269, 5), (I/1, 269, 6), (I/1, 269, 10), (I/1, 271, 11), (I/1, 273, 2), (I/1, 273, 11), (I/1, 277, 8), (I/1, 299, 8), (I/1, 317, 9), (I/1, 319, 3), (I/1, 319, 5), (I/1, 333, 5), (I/1, 353, 6), (I/1, 367, 6), (I/1, 371, 1), (I/1, 371, 5), (I/1, 379, 3), (I/1, 387, 11), (I/1, 391, 1), (I/1, 415, 10), (I/1, 417, 7), (I/1, 439, 7), (I/1, 459, 6), (I/1, 477, 7), (I/1, 487, 7), (I/1, 503, 1), (I/1, 529, 2), (II/2, 535, 9), (II/2, 535, 11), (II/2, 537, 7), (II/2, 537, 8), (II/2, 537, 9), (II/2, 539, 7), (II/2, 539, 8), (II/2, 541, 2), (II/2, 541, 3), (II/2, 541, 4), (II/2, 541, 5), (II/2, 541, 6), (II/2, 541, 8), (II/2, 541, 9), (II/2, 547, 4), (II/2, 547, 6), (II/2, 547, 7), (II/2, 547, 8), (II/2, 547, 10), (II/2,

549, 1), (I/2, 549, 4), (I/2, 549, 9), (I/2, 549, 11), (I/2, 551, 2), (I/2, 551, 4), (I/2, 551, 10), (I/2, 551, 11), (I/2, 553, 5), (I/2, 561, 4), (I/2, 563, 10), (I/2, 589, 3), (I/2, 625, 3), (I/2, 629, 9), (I/2, 629, 10), (I/2, 633, 10), (I/2, 673, 4), (I/2, 673, 6), (I/2, 673, 7), (I/2, 697, 1), (I/2, 755, 8), (I/2, 781, 4), (I/2, 801, 4), (I/2, 801, 5), (I/2, 803, 3), (I/2, 809, 4), (I/2, 819, 8), (I/2, 823, 5), (I/2, 823, 9), (I/2, 827, 2), (I/2, 843, 11), (I/2, 855, 5), (I/2, 885, 1), (I/2, 897, 7), (I/2, 899, 2), (I/2, 911, 4), (I/2, 923, 7), (I/2, 925, 6), (I/2, 927, 11), (I/2, 939, 10), (I/2, 961, 3), (I/2, 963, 5), (I/2, 971, 7), (I/2, 975, 1), (I/2, 989, 9), (I/2, 991, 8), (I/2, 997, 9), (I/2, 999, 1), (I/2, 999, 2), (I/2, 1011, 9), (I/2, 1011, 10), (I/2, 1013, 4), (I/2, 1019, 10), (I/2, 1023, 3), (I/2, 1023, 7), (I/2, 1033, 8), (I/2, 1039, 7), (I/2, 1049, 1), (I/2, 1051, 3), (I/2, 1061, 5), (I/2, 1065, 1), (I/2, 1075, 9), (I/2, 1091, 9), (I/2, 1127, 2), (I/2, 1127, 7), (I/2, 1127, 8), (II/1, 11, 1), (II/1, 19, 5), (II/1, 21, 9), (II/1, 57, 4), (II/1, 65, 6), (II/1, 75, 3), (II/1, 81, 5), (II/1, 81, 6), (II/1, 83, 10), (II/1, 95, 1), (II/1, 101, 3), (II/1, 115, 4), (II/1, 115, 11), (II/1, 119, 9), (II/1, 133, 1), (II/1, 133, 2), (II/1, 135, 2), (II/1, 135, 7), (II/1, 141, 7), (II/1, 157, 8), (II/1, 159, 4), (II/1, 173, 7), (II/1, 173, 9), (II/1, 177, 11), (II/1, 197, 10), (II/1, 199, 9), (II/1, 199, 10), (II/1, 199, 11), (II/1, 211, 3), (II/1, 213, 5), (II/1, 213, 7), (II/1, 215, 9), (II/1, 215, 10), (II/1, 215, 11), (II/1, 217, 3), (II/1, 217, 5), (II/1, 217, 7), (II/1, 217, 9), (II/1, 231, 5), (II/1, 231, 6), (II/1, 241, 6), (II/1, 241, 8), (II/1, 243, 10), (II/1, 255, 7), (II/1, 275, 11), (II/1, 277, 2), (II/1, 279, 9), (II/1, 281, 5), (II/1, 295, 2), (II/1, 303, 9), (II/1, 321, 10), (II/1, 323, 3), (II/1, 329, 3), (II/1, 329, 4), (II/1, 337, 9), (II/1, 341, 10), (II/1, 347, 1), (II/1, 351, 2), (II/1, 359, 7), (II/1, 363, 9), (II/1, 369, 11), (II/1, 373, 9), (II/1, 383, 1), (II/1, 385, 1), (II/1, 395, 11), (II/1, 405, 2), (II/1, 405, 11), (II/1, 407, 6), (II/1, 407, 9), (II/1, 415, 6), (II/1, 417, 7), (II/1, 421, 5), (II/1, 423, 4), (II/1, 425, 6), (II/1, 427, 1), (II/1, 427, 2), (II/1, 443, 10), (II/1, 453, 2), (II/1, 453, 11), (II/1, 455, 3), (II/1, 457, 7), (II/1, 465, 3), (II/1, 471, 7), (II/1, 477, 1), (II/1, 483, 2), (II/1, 483, 7), (II/2, 537, 9), (II/2, 545, 2), (II/2, 545, 8), (II/2, 561, 6), (II/2, 573, 1), (II/2, 583, 11), (II/2, 589, 6), (II/2, 627, 4), (II/2, 627, 8), (II/2, 629, 7), (II/2, 645, 5), (II/2, 661, 7), (II/2, 707, 9), (II/2, 713, 10), (II/2, 713, 11), (II/2, 765, 6), (II/2, 771, 6), (II/2, 771, 9), (II/2, 783, 7), (II/2, 809, 11), (II/2, 813, 3), (II/2, 815, 2), (II/2, 819, 2), (II/2, 831, 4), (II/2, 843, 4), (II/2, 845, 7), (II/2, 849, 3), (II/2, 853, 8), (II/2, 867, 5), (II/2, 877, 10), (II/2, 883, 5), (II/2, 885, 4), (II/2, 891, 8), (II/2, 911, 5), (II/2, 911, 9), (II/2, 913, 5), (II/2, 929, 8), (II/2, 929, 11), (II/2, 933, 3), (II/2, 933, 4)

hulāṣa-i mevcūdāt ve neḳāve-i / kāyināt iki 'ālemūñ

'ālem-i cismāni: Görünen alem. (I/1, 311, 11),

... 'ālem-i cismāniye gönderdi...

'anāşır-ı 'ālem-i şuğrānuñ dörd diregi: Hava, su, toprak, ateş. (I/1, 373, 10)

... 'anāşır-ı 'ālem-i şuğrānuñ dörd diregidür...

aşl: Bir şeyin kendisi, köken, kaynak. (I/1, 47, 1), (I/1, 73, 7), (I/1, 93, 10), (I/1, 93, 11), (I/1, 95, 1), (I/1, 101, 5), (I/1, 103, 9), (I/1, 107, 4), (I/1, 133, 8), (I/1, 149, 3), (I/1, 155, 5), (I/1, 155, 7), (I/1, 177, 1), (I/1, 277, 9), (I/1, 277, 10), (I/1, 279, 11), (I/1, 281, 1), (I/1, 281, 4), (I/1, 281, 7), (I/1, 281, 9), (I/1, 341, 10), (I/1, 363, 7), (I/1, 363, 8), (I/1, 363, 11), (I/1, 375, 7), (I/1, 379, 3), (I/1, 379, 6), (I/1, 385, 9), (I/1, 387, 7), (I/1, 393, 1), (I/1, 393, 2), (I/1, 433, 3), (I/1, 437, 2), (I/1, 443, 8), (I/1, 443, 11), (I/1, 447, 5), (I/1, 453, 6), (I/1, 453, 7), (I/1, 471, 9), (I/1, 499, 11), (I/1, 505, 2), (I/1, 505, 4), (I/1, 507, 2), (I/1, 511, 6), (I/2, 693, 1), (I/2, 709, 9), (I/2, 713, 10), (I/2, 713, 11), (I/2, 723, 11), (I/2, 771, 7), (I/2, 803, 2), (I/2, 861, 3), (I/2, 873, 3), (I/2, 877, 8), (I/2, 921, 10), (I/2, 959, 3), (I/2, 961, 6), (I/2, 981, 7), (I/2, 985, 6), (I/2, 987, 8), (I/2, 1037, 8), (I/2, 1087, 6), (I/2, 1087, 7), (I/2, 1113, 6), (II/1, 23, 7), (II/1, 23, 10), (II/1, 53, 3), (II/1, 53, 4), (II/1, 53, 8), (II/1, 185, 4), (II/1, 189, 5), (II/1, 269, 8), (II/1, 351, 3), (II/1, 353, 2), (II/1, 363, 2), (II/1, 371, 1), (II/1, 461, 11), (II/1, 467, 2), (II/1, 477, 1), (II/2, 527, 4), (II/2, 585, 6), (II/2, 595, 4), (II/2, 599, 2), (II/2, 659, 3), (II/2, 659, 7), (II/2, 761, 11), (II/2, 767, 4), (II/2, 863, 2), (II/2, 953, 5)

Enbiyānuñ aşlı vü hātımıdur ol/Evliyā hem cümle andan aldı yol

cenīn: Cenin, dölüt. (II/1, 463, 9), (II/1, 463, 10)

...beyān-ı cenīn ki ana karnında...

cevher ma'dini: Cevher madeni, yaratılış. (II/1, 351, 10)

Cümle cevher ma'dini andan gelür/Aşlına bak bir anuñ kandan gelür

cihān: Dünya, alem. (I/1, 11, 8), (I/1, 35, 6), (I/1, 41, 11), (I/1, 57, 3), (I/1, 73, 6), (I/1, 75, 6), (I/1, 79, 7), (I/1, 107, 6), (I/1, 123, 5), (I/1, 171, 9), (I/1, 179, 10), (I/1, 201, 5), (I/1, 239, 10), (I/1, 307, 2), (I/1, 325, 1), (I/1, 335, 6), (I/1, 335, 7), (I/1, 341, 1), (I/1, 343, 1), (I/1, 353, 2), (I/1, 359, 5), (I/1, 375, 4), (I/1, 377, 3), (I/1, 377, 6), (I/1, 379, 4), (I/1, 389, 4), (I/1, 407, 3), (I/1, 411, 3), (I/1, 459, 3), (I/1, 467, 6), (I/1, 473, 2), (I/1, 487, 6), (I/1, 497, 10), (I/1, 527, 1), (I/1, 531, 4), (I/1, 531, 5), (I/2, 539, 5), (I/2, 555, 10), (I/2, 567, 1), (I/2, 567, 3), (I/2, 567, 4), (I/2, 595, 5), (I/2, 607, 7),

(I/2, 625, 4), (I/2, 627, 4), (I/2, 629, 3), (I/2, 639, 5), (I/2, 695, 7), (I/2, 695, 11), (I/2, 697, 5), (I/2, 699, 6), (I/2, 755, 6), (I/2, 833, 1), (I/2, 879, 8), (I/2, 885, 10), (I/2, 911, 11), (I/2, 915, 10), (I/2, 917, 3), (I/2, 917, 4), (I/2, 927, 10), (I/2, 935, 2), (I/2, 951, 2), (I/2, 959, 5), (I/2, 959, 6), (I/2, 961, 10), (I/2, 963, 3), (I/2, 965, 1), (I/2, 975, 1), (I/2, 979, 7), (I/2, 1015, 8), (I/2, 1017, 4), (I/2, 1023, 1), (I/2, 1027, 7), (I/2, 1029, 8), (I/2, 1103, 4), (I/2, 1103, 7), (I/2, 1123, 11), (II/1, 39, 2), (II/1, 45, 5), (II/1, 67, 2), (II/1, 73, 7), (II/1, 79, 7), (II/1, 83, 8), (II/1, 111, 10), (II/1, 117, 6), (II/1, 123, 9), (II/1, 127, 1), (II/1, 127, 5), (II/1, 141, 4), (II/1, 151, 6), (II/1, 173, 6), (II/1, 175, 3), (II/1, 179, 5), (II/1, 179, 6), (II/1, 179, 7), (II/1, 235, 8), (II/1, 237, 4), (II/1, 243, 11), (II/1, 279, 3), (II/1, 281, 7), (II/1, 295, 8), (II/1, 321, 1), (II/1, 321, 5), (II/1, 329, 8), (II/1, 339, 9), (II/1, 351, 6), (II/1, 353, 7), (II/1, 369, 9), (II/1, 373, 2), (II/1, 379, 1), (II/1, 407, 4), (II/1, 421, 9), (II/1, 441, 11), (II/1, 483, 10), (II/2, 493, 2), (II/2, 531, 5), (II/2, 543, 9), (II/2, 547, 1), (II/2, 583, 6), (II/2, 627, 2), (II/2, 665, 5), (II/2, 675, 6), (II/2, 677, 3), (II/2, 677, 4), (II/2, 697, 1), (II/2, 731, 6), (II/2, 731, 7), (II/2, 799, 6), (II/2, 833, 5), (II/2, 837, 8), (II/2, 849, 6), (II/2, 849, 7), (II/2, 853, 10), (II/2, 857, 3), (II/2, 857, 5), (II/2, 865, 7), (II/2, 873, 6), (II/2, 875, 3), (II/2, 881, 8), (II/2, 885, 6), (II/2, 901, 10), (II/2, 927, 8), (II/2, 951, 4)

Kim cihānı çün yaratdı pādişāh/Altı üzre urdı bünyād ol İlāh

cinslü: Varlık. (II/2, 585, 4), (II/2, 585, 7)

Buldı cinslü cinsini oldı gürüh/Ṭoldı bunlardan bu cümle deşt ü kūh

dü cihān: İki dünya. (I/1, 67, 11), (II/1, 127, 8), (II/2, 839, 5), (II/2, 843, 5), (II/2, 849, 5)

Devlet-i her dü cihān anlardadır/Anlaruñ menzilleri cānlardadır

dünyā: Dış çevre, ortam. (I/1, 27, 1), (I/1, 69, 5), (I/1, 79, 2), (I/1, 89, 1), (I/1, 99, 8), (I/1, 107, 7), (I/1, 111, 3), (I/1, 111, 6), (I/1, 111, 7), (I/1, 113, 2), (I/1, 113, 4), (I/1, 117, 6), (I/1, 131, 7), (I/1, 131, 8), (I/1, 131, 11), (I/1, 133, 6), (I/1, 137, 7), (I/1, 151, 6), (I/1, 151, 10), (I/1, 153, 2), (I/1, 153, 4), (I/1, 153, 6), (I/1, 153, 8), (I/1, 153, 9), (I/1, 153, 10), (I/1, 153, 11), (I/1, 155, 2), (I/1, 159, 4), (I/1, 163, 8), (I/1, 167, 1), (I/1, 171, 3), (I/1, 171, 4), (I/1, 171, 5), (I/1, 173, 5), (I/1, 175, 5), (I/1, 175, 8), (I/1, 179, 8), (I/1, 201, 11), (I/1, 203, 3), (I/1, 203, 11), (I/1, 205, 2), (I/1, 205, 3), (I/1, 205, 4), (I/1, 205, 5), (I/1, 205, 6), (I/1, 205, 7), (I/1, 205, 9), (I/1, 205, 11), (I/1, 225, 6), (I/1, 241, 8), (I/1, 241, 11), (I/1, 243, 11), (I/1, 247, 4), (I/1, 247, 9), (I/1, 247,

10), (I/1, 249, 2), (I/1, 255, 3), (I/1, 255, 5), (I/1, 257, 4), (I/1, 257, 7), (I/1, 257, 9),
 (I/1, 257, 11), (I/1, 259, 8), (I/1, 259, 10), (I/1, 261, 10), (I/1, 263, 7), (I/1, 267, 7),
 (I/1, 275, 11), (I/1, 279, 4), (I/1, 279, 6), (I/1, 285, 8), (I/1, 285, 11), (I/1, 287, 5),
 (I/1, 291, 4), (I/1, 291, 11), (I/1, 295, 3), (I/1, 301, 10), (I/1, 303, 1), (I/1, 303, 4),
 (I/1, 309, 8), (I/1, 319, 6), (I/1, 321, 2), (I/1, 325, 3), (I/1, 325, 8), (I/1, 333, 9), (I/1,
 335, 1), (I/1, 335, 4), (I/1, 335, 9), (I/1, 337, 2), (I/1, 337, 3), (I/1, 337, 5), (I/1, 349,
 2), (I/1, 349, 3), (I/1, 353, 5), (I/1, 359, 1), (I/1, 359, 3), (I/1, 359, 6), (I/1, 367, 2),
 (I/1, 379, 5), (I/1, 389, 10), (I/1, 409, 1), (I/1, 423, 4), (I/1, 429, 8), (I/1, 429, 10),
 (I/1, 433, 3), (I/1, 437, 8), (I/1, 443, 10), (I/1, 455, 11), (I/1, 461, 2), (I/1, 493, 4),
 (I/1, 493, 8), (I/1, 495, 3), (I/1, 497, 2), (I/1, 497, 3), (I/1, 497, 5), (I/1, 497, 8), (I/1,
 497, 9), (I/1, 503, 1), (I/1, 511, 10), (I/1, 513, 10), (I/1, 519, 7), (I/2, 533, 3), (I/2,
 555, 2), (I/2, 595, 8), (I/2, 599, 2), (I/2, 641, 3), (I/2, 673, 1), (I/2, 693, 11), (I/2, 695,
 1), (I/2, 699, 9), (I/2, 701, 7), (I/2, 729, 3), (I/2, 729, 10), (I/2, 749, 9), (I/2, 765, 10),
 (I/2, 767, 2), (I/2, 767, 3), (I/2, 767, 7), (I/2, 785, 3), (I/2, 785, 5), (I/2, 785, 8), (I/2,
 787, 3), (I/2, 789, 7), (I/2, 791, 4), (I/2, 791, 5), (I/2, 795, 11), (I/2, 799, 2), (I/2, 799,
 3), (I/2, 799, 4), (I/2, 803, 8), (I/2, 813, 3), (I/2, 827, 5), (I/2, 829, 10), (I/2, 839, 1),
 (I/2, 839, 4), (I/2, 839, 8), (I/2, 845, 10), (I/2, 847, 9), (I/2, 853, 6), (I/2, 853, 7), (I/2,
 855, 2), (I/2, 855, 5), (I/2, 861, 3), (I/2, 869, 5), (I/2, 877, 6), (I/2, 883, 4), (I/2, 885,
 4), (I/2, 885, 7), (I/2, 887, 11), (I/2, 891, 2), (I/2, 899, 2), (I/2, 907, 5), (I/2, 907, 6),
 (I/2, 907, 9), (I/2, 917, 7), (I/2, 933, 2), (I/2, 941, 4), (I/2, 945, 4), (I/2, 949, 11), (I/2,
 951, 6), (I/2, 953, 2), (I/2, 953, 4), (I/2, 961, 11), (I/2, 965, 2), (I/2, 971, 6), (I/2, 979,
 6), (I/2, 1007, 7), (I/2, 1011, 5), (I/2, 1011, 10), (I/2, 1067, 3), (I/2, 1081, 10), (I/2,
 1081, 11), (I/2, 1093, 8), (I/2, 1095, 10), (I/2, 1095, 11), (I/2, 1097, 11), (I/2, 1101,
 3), (I/2, 1101, 4), (I/2, 1101, 6), (I/2, 1105, 11), (I/2, 1107, 1), (I/2, 1107, 3), (I/2,
 1109, 8), (I/2, 1113, 8), (I/2, 1115, 1), (I/2, 1115, 2), (I/2, 1115, 3), (I/2, 1121, 8),
 (I/2, 1123, 1), (I/2, 1123, 3), (I/2, 1123, 4), (II/1, 5, 1), (II/1, 7, 8), (II/1, 9, 11), (II/1,
 41, 4), (II/1, 43, 8), (II/1, 47, 3), (II/1, 47, 4), (II/1, 47, 10), (II/1, 49, 2), (II/1, 51, 7),
 (II/1, 61, 5), (II/1, 61, 8), (II/1, 63, 1), (II/1, 63, 5), (II/1, 63, 7), (II/1, 65, 11), (II/1, 67,
 4), (II/1, 69, 1), (II/1, 69, 6), (II/1, 69, 10), (II/1, 71, 1), (II/1, 71, 3), (II/1, 71, 5), (II/1,
 101, 9), (II/1, 107, 4), (II/1, 115, 6), (II/1, 121, 2), (II/1, 127, 7), (II/1, 131, 8), (II/1,
 141, 3), (II/1, 141, 4), (II/1, 167, 8), (II/1, 185, 2), (II/1, 185, 10), (II/1, 199, 10), (II/1,
 201, 1), (II/1, 211, 2), (II/1, 211, 8), (II/1, 231, 10), (II/1, 277, 1), (II/1, 277, 8), (II/1,
 295, 9), (II/1, 295, 10), (II/1, 295, 11), (II/1, 303, 10), (II/1, 305, 10), (II/1, 307, 3),
 (II/1, 307, 4), (II/1, 307, 8), (II/1, 307, 9), (II/1, 323, 10), (II/1, 323, 11), (II/1, 329,

11), (II/1, 331, 2), (II/1, 337, 7), (II/1, 349, 9), (II/1, 351, 1), (II/1, 357, 1), (II/1, 367, 11), (II/1, 373, 1), (II/1, 373, 7), (II/1, 375, 2), (II/1, 383, 6), (II/1, 389, 4), (II/1, 389, 9), (II/1, 395, 4), (II/1, 395, 5), (II/1, 409, 7), (II/1, 421, 10), (II/1, 431, 1), (II/1, 435, 4), (II/1, 435, 6), (II/1, 437, 1), (II/1, 439, 2), (II/1, 465, 3), (II/1, 469, 5), (II/2, 491, 4), (II/2, 531, 8), (II/2, 561, 8), (II/2, 563, 1), (II/2, 563, 2), (II/2, 565, 7), (II/2, 577, 2), (II/2, 577, 5), (II/2, 577, 8), (II/2, 577, 9), (II/2, 605, 2), (II/2, 609, 6), (II/2, 611, 1), (II/2, 611, 2), (II/2, 613, 1), (II/2, 615, 10), (II/2, 627, 11), (II/2, 641, 7), (II/2, 651, 1), (II/2, 655, 11), (II/2, 659, 3), (II/2, 661, 8), (II/2, 665, 3), (II/2, 667, 2), (II/2, 667, 4), (II/2, 675, 10), (II/2, 679, 2), (II/2, 681, 3), (II/2, 681, 11), (II/2, 689, 9), (II/2, 703, 7), (II/2, 707, 4), (II/2, 709, 3), (II/2, 741, 9), (II/2, 743, 2), (II/2, 747, 10), (II/2, 769, 2), (II/2, 769, 5), (II/2, 771, 11), (II/2, 773, 2), (II/2, 781, 6), (II/2, 781, 10), (II/2, 781, 11), (II/2, 785, 11), (II/2, 787, 4), (II/2, 797, 7), (II/2, 801, 4), (II/2, 807, 3), (II/2, 807, 5), (II/2, 809, 7), (II/2, 835, 8), (II/2, 839, 4), (II/2, 857, 10), (II/2, 863, 11), (II/2, 865, 6), (II/2, 867, 9), (II/2, 883, 2), (II/2, 885, 8), (II/2, 887, 5), (II/2, 887, 8), (II/2, 887, 11), (II/2, 905, 2), (II/2, 913, 1), (II/2, 921, 6), (II/2, 921, 7), (II/2, 921, 8), (II/2, 921, 11), (II/2, 923, 2), (II/2, 927, 3), (II/2, 927, 4), (II/2, 927, 7), (II/2, 927, 8), (II/2, 929, 1), (II/2, 929, 9), (II/2, 939, 3), (II/2, 953, 9)

Dünyadan çün Tañrı'ya açdı gözün/Ol deñizde yavu kıldı kendüzün

dünyā tağı: Dünya dağı. (I/1, 117, 7)

Uçagelüp dünyā tağın yayladuk/Āhıretten yaña çün 'azm eyledük

dünyā deñizi: Dünya denizi. (II/1, 297, 2), (II/1, 303, 11)

Pes şuratdur dünyā deñzinde gemi/Ya'ni geldi dünyāya bu ādemī

dünye: Dünya. (I/1, 59, 10), (I/1, 167, 11), (I/1, 201, 10), (I/1, 203, 2), (I/1, 285, 7), (I/1, 329, 2), (I/1, 335, 1), (I/1, 529, 1), (I/2, 573, 8), (I/2, 605, 11), (I/2, 711, 10), (I/2, 861, 10), (I/2, 869, 7), (I/2, 871, 4), (I/2, 871, 8), (I/2, 943, 4), (I/2, 961, 9), (I/2, 1005, 10), (I/2, 1017, 4), (I/2, 1041, 2), (I/2, 1083, 6), (II/1, 49, 6), (II/1, 57, 10), (II/1, 65, 2), (II/1, 67, 9), (II/1, 115, 2), (II/1, 305, 4), (II/1, 307, 7), (II/1, 359, 9), (II/1, 363, 11), (II/1, 419, 6), (II/1, 471, 3), (II/2, 573, 4), (II/2, 575, 8), (II/2, 663, 7), (II/2, 739, 5), (II/2, 751, 4), (II/2, 781, 4), (II/2, 827, 8), (II/2, 839, 2), (II/2, 903, 10), (II/2, 951, 1), (II/2, 951, 2)

Pes bilüñ kim gelmedi hem gelmeye/Muştafā gibi kimesne dünyeye

fenā: Yokluk, yok olma. (I/1, 267, 5), (I/1, 271, 5), (I/1, 283, 8), (I/1, 285, 1), (II/1, 3, 9), (II/1, 5, 1), (II/1, 429, 4), (II/1, 437, 6), (II/1, 457, 2), (II/2, 521, 7)

Hem anuñ dōstlarına yoǵdur fenā/Cism-içün geldi ölüm yoǵdur cana

fenā deñzi: Yokluk denizi. (II/1, 457, 8)

Ol fenā deñzinde ğarǵ olmış tamām/Ni nebī vü ni hāş u ‘ām

gök ‘ālemi: Gök alemi, ruhani varlıkların olduğu alem. (I/1, 159, 7)

Zīra kim gök ‘ālemi rūhānidür/İlla bu yir ‘ālemi cismānidür

haşlet: İnsanın yaratılışındaki huyu, özelliği. (I/1, 309, 10), (I/1, 309, 11), (I/1, 313, 9), (II/2, 1007, 11), (II/2, 675, 4), (II/2, 807, 11)

Tañrı’dan baǵşāyiş ü hil’atdur ol/Bilüñ anı key ulu haşletdür ol

havāl: Her bir şey. (I/1, 105, 2)

Kimisinüñ ‘ilmi var bilür havāl/Kimisi gelür şorar andan suvāl

hulǵ: Huy, tabiat. (I/1, 49, 9), (I/1, 217, 2), (I/1, 245, 7), (I/1, 453, 8), (I/1, 453, 11), (II/2, 817, 2), (II/1, 15, 7), (II/1, 53, 9), (II/1, 65, 5), (II/1, 65, 6), (II/1, 65, 8), (II/1, 65, 10), (II/1, 67, 2), (II/1, 67, 3), (II/1, 133, 2), (II/1, 209, 1), (II/1, 209, 4), (II/1, 209, 6), (II/1, 209, 8), (II/1, 427, 11), (II/1, 453, 2), (II/2, 595, 2), (II/2, 595, 3), (II/2, 597, 3), (II/2, 597, 9), (II/2, 599, 4), (II/2, 601, 10), (II/2, 609, 10), (II/2, 645, 5), (II/2, 677, 3), (II/2, 677, 4), (II/2, 677, 6), (II/2, 677, 9), (II/2, 683, 1), (II/2, 683, 2), (II/2, 683, 3), (II/2, 687, 6), (II/2, 779, 11), (II/2, 787, 11), (II/2, 813, 3), (II/2, 813, 4), (II/2, 815, 2), (II/2, 885, 4), (II/2, 885, 5)

Gör ne hil’at viribidi ol Kerīm/Geldi Hażret’den aña hulǵun aǵım

kevn: Varlık. (I/1, 59, 6), (II/1, 405, 11)

Hem didi ger sen degül miseñ ‘ayān/Yaradur degül idüm kevn ü mekān

kök: Kök. (I/1, 385, 9), (II/2, 713, 10), (II/2, 713, 11), (II/2, 715, 1), (II/1, 239, 4)

Hem ǵuluñdur hem dağı aşluñ köküñ/Uşbu söze olmasun hergiz şeküñ

levh: Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazıldığı manevi levha. (I/1, 17, 10), (I/1, 35, 7), (I/1, 45, 9), (I/1, 269, 4), (II/1, 331, 11)

Levhi gör kim yüzini dutmış baǵar/Allah adı yazıla dip intizār

lüb: İç, öz. (I/2, 539, 2), (I/2, 539, 3)

Bir kat ol lüb kim ıozuñ cānıdur ol/Şöyle bil kim cism-i insānıdūr ol

mağz: Öz, asıl. (I/1, 275, 7), (I/1, 275, 8)

Eyüsinden yavuzın seçmek gerek/Mağzın alup kışrını saçmak gerek

mahlūk: Varlık. (I/1, 139, 5), (I/1, 171, 9), (I/1, 193, 5), (I/1, 289, 11), (I/1, 375, 3), (I/1, 377, 11), (I/1, 389, 7), (I/1, 449, 7), (I/1, 511, 3), (I/1, 531, 9), (I/2, 557, 11), (I/2, 633, 2), (I/2, 661, 3), (I/2, 669, 4), (I/2, 701, 1), (I/2, 701, 9), (I/2, 745, 1), (I/2, 785, 10), (I/2, 833, 1), (I/2, 925, 4), (I/2, 927, 10), (I/2, 987, 8), (I/2, 1027, 11), (II/1, 97, 10), (II/1, 345, 11), (II/1, 369, 9), (II/1, 389, 10), (II/1, 457, 9), (II/1, 465, 8), (II/2, 491, 3), (II/2, 843, 6), (II/2, 843, 8)

Gör Çalab'ıñ kudretin gör mahlūkı/Gör bu mahlūk niçe ister Hālık'ı

mahlukāt: Varlıklar. (I/1, 23, 6), (I/1, 147, 4), (I/1, 149, 4), (I/1, 285, 6), (I/1, 391, 10), (I/2, 703, 11), (I/2, 941, 3), (II/1, 135, 8), (II/1, 319, 7), (II/1, 455, 6), (II/2, 871, 7)

Cümle mahlūkāt cümle ins ü cān/Yir ü gök ü 'aql u zāt u cism ü cān

ma'mūr: İmar edilmiş, bayındır. (II/1, 317, 2), (II/1, 327, 8)

Ol maħabbet Tañrı'dan bir nūr-ıdı/Kim bu yir gök yoğ-iken ma'mūr-ıdı

māya: Ana, kaynak. (II/1, 363, 11)

Müfsid ü hem müdbir oldı dünyede/Māyadır andan biter her mefsede

māye: Ana, kaynak. (I/1, 29, 7), (II/1, 123, 1), (II/1, 169, 2), (II/1, 333, 10), (II/2, 563, 11), (II/2, 607, 5), (II/2, 659, 2), (II/2, 669, 1), (II/2, 675, 3), (II/2, 873, 9)

Cümle sendendūr bizüm sermāyemüz/Zāt içinde naqd u genc ü māyemüz

mevcūd: Mevcut, var. (I/1, 151, 7), (I/1, 157, 2), (I/1, 169, 8), (I/1, 379, 5), (II/1, 3, 5)

...kim mevcūddur birbiriyle...

mevcūdāt: Mevcudat, varlık. (I/1, 149, 4), (I/1, 229, 1), (I/1, 455, 6)

Pes bir evdendūr bu cümle mevcudāt/ Muħtelif düşmişdūr illā mahlūkāt

mevlūd: Yaratılmış. (I/1, 267, 7)

Üç nesene dünyada mevlūd-durur/Bir gözet bu söz ne ma'nî gösterür

mezîc: Huy. (I/2, 953, 3)

Beñzi tünd ü göñlü țar u 'aqlı kic /Şovumış ma'de vü süst olmuş mezîc

nihād: Yaratılış. (I/2, 675, 2), (I/2, 675, 7), (I/2, 677, 8), (I/2, 933, 5)

Yort kim ol sen istedügüñ doğru yol/Bellü bil ādem nihādundadur ol

öz: Öz. (I/1, 7, 10), (I/1, 49, 11), (I/1, 129, 10), (I/1, 483, 11), (I/2, 593, 1), (I/2, 625, 8), (I/2, 649, 5), (I/2, 681, 3), (I/2, 837, 7), (I/2, 845, 5), (I/2, 873, 2), (I/2, 877, 8), (I/2, 1029, 1), (I/2, 1113, 10), (II/1, 59, 7), (II/1, 195, 5), (II/2, 593, 3), (II/2, 593, 9)

neyise bile ve cemî'i esrāra muțtali'/ola. Gerek kim özin degşüre;

rūh: Ruh. (I/1, 81, 2), (I/1, 81, 3), (I/2, 625, 1)

Kimisi rūhdur kim ol dirlik nurı/Anuñ-ıçun ölüyi kıldı diri

rūhāni: Ruhani. (I/1, 159, 1), (I/1, 159, 7), (I/1, 163, 6), (I/1, 163, 7), (I/1, 163, 8), (I/1, 165, 1), (I/1, 165, 2), (I/1, 165, 4), (I/1, 165, 10), (I/1, 167, 6), (I/1, 273, 9), (I/2, 539, 3), (II/1, 281, 3), (II/1, 361, 7), (II/2, 863, 9)

Göklere ıolmış-durur rūhāniler/Yir yüzün almış-durur nefsāniler

rūh-ı insānî: İnsan ruhu. (I/1, 237, 8), (I/2, 1037, 6)

... rūh-ı insānî gökden neye geldi...

şüret: Varlık. (I/1, 71, 6), (I/1, 167, 4), (I/1, 205, 7), (I/1, 443, 8), (I/2, 965, 9), (II/1, 147, 2), (II/1, 323, 8), (II/1, 479, 6), (II/1, 483, 7), (II/1, 487, 3), (II/2, 527, 8), (II/2, 877, 9), (II/2, 957, 11)

Bir degüldi şüreti ve sîreti/Bir teferrüc it sen uşbu hikmeti

var: Var. (I/1, 15, 1), (I/1, 15, 3), (I/1, 15, 5), (I/1, 29, 8), (I/1, 33, 3), (I/1, 51, 7), (I/1, 63, 11), (I/1, 67, 10), (I/1, 75, 10), (I/1, 83, 1), (I/1, 89, 3), (I/1, 93, 3), (I/1, 97, 5), (I/1, 117, 11), (I/1, 129, 8), (I/1, 131, 6), (I/1, 205, 3), (I/1, 227, 11), (I/1, 293, 5), (I/1, 301, 10), (I/1, 305, 1), (I/1, 319, 3), (I/1, 319, 6), (I/1, 321, 2), (I/1, 321, 3), (I/1, 325, 1), (I/1, 341, 11), (I/1, 347, 8), (I/1, 349, 2), (I/1, 353, 11), (I/1, 395, 10), (I/1, 401, 2), (I/1, 411, 1), (I/1, 419, 11), (I/1, 421, 2), (I/1, 433, 3), (I/1, 439, 1), (I/1, 447, 5), (I/1, 457, 6), (I/1, 457, 9), (I/1, 467, 7), (I/1, 467, 10), (I/1, 477, 10), (I/1, 489, 8), (I/1, 503, 3), (I/1, 511, 9), (I/2, 537, 5), (I/2, 541, 1), (I/2, 541, 10), (I/2, 543, 11),

(I/2, 545, 3), (I/2, 545, 5), (I/2, 553, 8), (I/2, 563, 4), (I/2, 577, 11), (I/2, 595, 8), (I/2, 597, 5), (I/2, 599, 3), (I/2, 601, 6), (I/2, 603, 5), (I/2, 603, 7), (I/2, 609, 1), (I/2, 609, 3), (I/2, 609, 8), (I/2, 623, 3), (I/2, 623, 6), (I/2, 625, 9), (I/2, 625, 10), (I/2, 629, 9), (I/2, 635, 10), (I/2, 637, 9), (I/2, 641, 3), (I/2, 669, 9), (I/2, 673, 1), (I/2, 703, 2), (I/2, 719, 11), (I/2, 729, 2), (I/2, 751, 3), (I/2, 759, 4), (I/2, 763, 11), (I/2, 765, 1), (I/2, 793, 11), (I/2, 795, 8), (I/2, 831, 9), (I/2, 853, 5), (I/2, 857, 7), (I/2, 861, 8), (I/2, 877, 1), (I/2, 901, 11), (I/2, 913, 1), (I/2, 917, 1), (I/2, 925, 5), (I/2, 927, 8), (I/2, 929, 3), (I/2, 929, 6), (I/2, 931, 5), (I/2, 931, 7), (I/2, 951, 2), (I/2, 961, 11), (I/2, 987, 10), (I/2, 989, 11), (I/2, 1003, 9), (I/2, 1005, 5), (I/2, 1005, 7), (I/2, 1007, 7), (I/2, 1009, 4), (I/2, 1017, 7), (I/2, 1023, 7), (I/2, 1041, 2), (I/2, 1041, 9), (I/2, 1049, 5), (I/2, 1053, 11), (I/2, 1063, 2), (I/2, 1069, 10), (I/2, 1089, 3), (I/2, 1091, 9), (I/2, 1117, 9), (I/2, 1121, 6), (II/1, 17, 6), (II/1, 17, 9), (II/1, 25, 2), (II/1, 25, 8), (II/1, 25, 10), (II/1, 25, 11), (II/1, 27, 2), (II/1, 27, 9), (II/1, 33, 8), (II/1, 35, 6), (II/1, 35, 7), (II/1, 35, 8), (II/1, 39, 1), (II/1, 49, 4), (II/1, 67, 9), (II/1, 79, 11), (II/1, 89, 15), (II/1, 91, 6), (II/1, 93, 9), (II/1, 97, 3), (II/1, 97, 4), (II/1, 99, 1), (II/1, 99, 9), (II/1, 103, 1), (II/1, 103, 2), (II/1, 103, 11), (II/1, 107, 1), (II/1, 119, 8), (II/1, 121, 7), (II/1, 121, 11), (II/1, 133, 7), (II/1, 153, 1), (II/1, 153, 9), (II/1, 155, 10), (II/1, 155, 11), (II/1, 169, 1), (II/1, 177, 9), (II/1, 185, 1), (II/1, 189, 5), (II/1, 191, 7), (II/1, 203, 2), (II/1, 205, 1), (II/1, 215, 11), (II/1, 229, 6), (II/1, 231, 7), (II/1, 233, 3), (II/1, 243, 7), (II/1, 249, 1), (II/1, 251, 3), (II/1, 251, 9), (II/1, 253, 1), (II/1, 259, 5), (II/1, 261, 1), (II/1, 261, 4), (II/1, 265, 8), (II/1, 269, 9), (II/1, 273, 2), (II/1, 287, 8), (II/1, 315, 7), (II/1, 321, 6), (II/1, 339, 3), (II/1, 343, 1), (II/1, 349, 5), (II/1, 361, 7), (II/1, 363, 5), (II/1, 377, 8), (II/1, 377, 9), (II/1, 391, 2), (II/1, 391, 7), (II/1, 391, 11), (II/1, 393, 1), (II/1, 397, 4), (II/1, 397, 8), (II/1, 409, 2), (II/1, 409, 3), (II/1, 417, 7), (II/1, 455, 1), (II/1, 461, 3), (II/1, 467, 9), (II/1, 469, 4), (II/1, 473, 4), (II/1, 477, 8), (II/1, 481, 9), (II/2, 497, 3), (II/2, 537, 11), (II/2, 539, 2), (II/2, 547, 1), (II/2, 555, 3), (II/2, 561, 2), (II/2, 577, 3), (II/2, 577, 7), (II/2, 583, 2), (II/2, 595, 6), (II/2, 597, 1), (II/2, 605, 7), (II/2, 613, 4), (II/2, 613, 10), (II/2, 613, 11), (II/2, 615, 7), (II/2, 625, 11), (II/2, 627, 3), (II/2, 645, 7), (II/2, 647, 2), (II/2, 647, 11), (II/2, 649, 7), (II/2, 651, 2), (II/2, 651, 11), (II/2, 655, 4), (II/2, 657, 10), (II/2, 663, 7), (II/2, 677, 7), (II/2, 683, 6), (II/2, 689, 10), (II/2, 697, 11), (II/2, 705, 2), (II/2, 705, 4), (II/2, 715, 7), (II/2, 725, 10), (II/2, 731, 4), (II/2, 745, 2), (II/2, 773, 6), (II/2, 791, 7), (II/2, 795, 1), (II/2, 797, 8), (II/2, 801, 6), (II/2, 805, 3), (II/2, 809, 10), (II/2, 811, 8), (II/2, 831, 7), (II/2, 833, 6), (II/2, 833, 11), (II/2, 835, 2), (II/2, 835, 5), (II/2, 835, 7), (II/2, 843, 2), (II/2, 871, 4), (II/2, 875, 5), (II/2, 875, 7), (II/2,

877, 9), (II/2, 885, 7), (II/2, 895, 1), (II/2, 937, 2), (II/2, 941, 8), (II/2, 945, 6), (II/2, 947, 4), (II/2, 947, 10), (II/2, 951, 1), (II/2, 951, 4), (II/2, 955, 2), (II/2, 957, 3), (II/2, 959, 1), (II/2, 959, 6)

Cümle 'âlem yoğ-iken ol var-ıdı/Şöyle eksüksüz ğanı cebbār-ıdı

varlık: Varlık. (I/1, 29, 9), (I/1, 37, 5), (I/1, 163, 11), (I/1, 227, 1), (I/1, 267, 10), (I/1, 283, 11), (I/1, 413, 9), (I/2, 539, 10), (I/2, 607, 4), (I/2, 649, 10), (I/2, 651, 2), (I/2, 693, 6), (I/2, 717, 7), (I/2, 717, 9), (I/2, 777, 1), (I/2, 873, 11), (I/2, 901, 4), (I/2, 929, 2), (I/2, 937, 2), (I/2, 939, 2), (I/2, 985, 1), (I/2, 1015, 3), (I/2, 1093, 5), (I/2, 1121, 5), (I/2, 1123, 10), (I/2, 1127, 9), (I/2, 1127, 10), (I/2, 1127, 11), (II/1, 373, 4), (II/1, 443, 11), (II/1, 445, 3), (II/1, 447, 11), (II/1, 451, 4), (II/1, 451, 5), (II/1, 455, 10), (II/1, 457, 6), (II/1, 459, 5), (II/2, 611, 11), (II/2, 613, 6), (II/2, 731, 9), (II/2, 733, 11), (II/2, 735, 5), (II/2, 737, 5), (II/2, 771, 8), (II/2, 831, 10), (II/2, 887, 4)

Cümle varlık bes senüfdür yā Celīl/Evvel ü āhir saña sensin delīl

varlık hōnı: Varlık sofrası. (I/2, 629, 7)

Açdı yoğlık maṭbahını ol Ḥakīm/Dardı varlık hōnın anda ol Kerīm

varlık tahtası: Varlık tahtası. (II/1, 455, 11)

Ġarka vardı ol deñizde 'aql u cān/Getdi varlık tahtasından bu nişān

vücūd: Varlık. (I/1, 273, 5), (I/1, 453, 6), (I/1, 459, 7), (I/1, 531, 9), (II/1, 323, 9), (II/1, 329, 5), (II/2, 613, 11), (II/2, 627, 3), (II/2, 853, 9), (II/2, 883, 11)

Hem bu dördden Ḥağ yaratdı dörd vücūd/Kim kamu nesne aña kıldı sücūd

yaradılmış: Yaratılmış. (II/1, 453, 7)

Her yaradılmış ki var ansuz degül/Nitekim her bir şurat cānsuz degül

yidi iklim: Tüm dünya. (I/1, 131, 10), (I/1, 279, 5), (I/1, 319, 4), (I/1, 319, 8), (I/1, 321, 1), (I/1, 325, 7), (I/2, 803, 7), (I/2, 819, 10), (I/2, 821, 1), (I/2, 925, 10), (I/2, 927, 2), (I/2, 931, 7), (I/2, 931, 8), (I/2, 933, 10), (I/2, 1017, 8), (II/1, 77, 9), (II/1, 103, 8), (II/1, 105, 5), (II/1, 341, 1),

Degme birisi birsi bir ile maḥdūm-ıdı/Yidi iklim bunlarla maḥkūm-ıdı

yir 'âlemi: Yir alemi. (I/1, 159, 7),

Zīra kim gök 'âlemi rūhānidür/İlla bu yir 'âlemi cismānidür

yir ehli: Yer ehli. (I/1, 159, 2), (I/1, 173, 5), (I/1, 173, 8), (I/1, 173, 10), (II/1, 7, 10)

Gök yüzi cümle firıştehler tolu/Bu yir ehli dıv-durur çirkin hulu

yir gök ehli: yeryüzünde ve gökyüzünde bulunanlar, bütün varlıklar (I/1, 37, 2), (I/1, 315, 3), (I/1, 457, 2), (I/1, 531, 9), (I/2, 639, 9), (II/1, 25, 10), (II/1, 31, 11), (II/1, 323, 5), (II/1, 449, 7), (II/2, 515, 9), (II/2, 519, 4), (II/2, 519, 6), (II/2, 519, 7), (II/2, 519, 8), (II/2, 519, 9), (II/2, 519, 10), (II/2, 519, 11), (II/2, 617, 9), (II/2, 811, 2), (II/2, 813, 1), (II/2, 829, 8)

Eyle ğarkken yir gök aña iremez/Yir gök ehli cümle gözlep göremez

yok: Yok. (I/1, 15, 1), (I/1, 15, 3), (I/1, 25, 4), (I/1, 25, 5), (I/1, 25, 8), (I/1, 29, 4), (I/1, 29, 8), (I/1, 31, 10), (I/1, 33, 2), (I/1, 33, 3), (I/1, 39, 1), (I/1, 43, 3), (I/1, 45, 1), (I/1, 117, 10), (I/1, 137, 9), (I/1, 151, 9), (I/1, 151, 10), (I/1, 169, 10), (I/1, 181, 7), (I/1, 181, 11), (I/1, 191, 7), (I/1, 217, 4), (I/1, 229, 3), (I/1, 239, 9), (I/1, 239, 10), (I/1, 241, 9), (I/1, 247, 1), (I/1, 247, 2), (I/1, 247, 4), (I/1, 255, 4), (I/1, 259, 8), (I/1, 261, 4), (I/1, 267, 3), (I/1, 267, 4), (I/1, 267, 9), (I/1, 281, 6), (I/1, 285, 6), (I/1, 287, 2), (I/1, 291, 6), (I/1, 303, 8), (I/1, 311, 1), (I/1, 349, 8), (I/1, 359, 1), (I/1, 375, 8), (I/1, 377, 5), (I/1, 395, 3), (I/1, 399, 1), (I/1, 413, 9), (I/1, 419, 11), (I/1, 427, 10), (I/1, 461, 1), (I/1, 461, 3), (I/1, 461, 8), (I/1, 511, 1), (I/2, 535, 2), (I/2, 535, 4), (I/2, 539, 11), (I/2, 541, 2), (I/2, 547, 8), (I/2, 565, 11), (I/2, 567, 9), (I/2, 569, 1), (I/2, 575, 8), (I/2, 587, 5), (I/2, 609, 9), (I/2, 611, 3), (I/2, 625, 5), (I/2, 625, 6), (I/2, 629, 3), (I/2, 629, 4), (I/2, 657, 11), (I/2, 661, 1), (I/2, 667, 10), (I/2, 683, 8), (I/2, 697, 3), (I/2, 715, 3), (I/2, 719, 8), (I/2, 751, 4), (I/2, 771, 6), (I/2, 789, 7), (I/2, 847, 10), (I/2, 853, 6), (I/2, 883, 8), (I/2, 911, 6), (I/2, 925, 5), (I/2, 925, 6), (I/2, 927, 8), (I/2, 927, 9), (I/2, 927, 11), (I/2, 941, 2), (I/2, 945, 5), (I/2, 947, 10), (I/2, 949, 5), (I/2, 953, 2), (I/2, 955, 5), (I/2, 963, 9), (I/2, 967, 1), (I/2, 967, 5), (I/2, 967, 10), (I/2, 969, 1), (I/2, 971, 1), (I/2, 971, 6), (I/2, 985, 1), (I/2, 989, 7), (I/2, 989, 11), (I/2, 991, 2), (I/2, 991, 3), (I/2, 1001, 11), (I/2, 1003, 3), (I/2, 1009, 1), (I/2, 1013, 5), (I/2, 1017, 2), (I/2, 1033, 7), (I/2, 1035, 7), (I/2, 1035, 8), (I/2, 1041, 8), (I/2, 1089, 2), (I/2, 1089, 4), (I/2, 1093, 9), (I/2, 1099, 3), (I/2, 1111, 9), (I/2, 1117, 5), (II/1, 7, 11), (II/1, 9, 3), (II/1, 19, 8), (II/1, 21, 8), (II/1, 21, 9), (II/1, 21, 10), (II/1, 35, 4), (II/1, 37, 6), (II/1, 71, 1), (II/1, 73, 7), (II/1, 81, 10), (II/1, 83, 7), (II/1, 87, 9), (II/1, 97, 8), (II/1, 97, 9), (II/1, 97, 11), (II/1, 103, 10), (II/1, 111, 1), (II/1, 111, 3), (II/1, 115, 7), (II/1, 115, 10), (II/1, 117, 11), (II/1, 129, 6), (II/1, 133, 6), (II/1, 185, 10), (II/1, 237, 2), (II/1, 245, 2), (II/1, 253, 7), (II/1, 263, 5), (II/1, 281, 10), (II/1, 287, 11), (II/1, 291, 2), (II/1, 291, 4), (II/1,

303, 2), (II/1, 303, 6), (II/1, 303, 8), (II/1, 315, 6), (II/1, 317, 2), (II/1, 343, 4), (II/1, 361, 4), (II/1, 367, 11), (II/1, 369, 9), (II/1, 371, 4), (II/1, 371, 5), (II/1, 371, 8), (II/1, 381, 6), (II/1, 387, 1), (II/1, 389, 4), (II/1, 395, 2), (II/1, 413, 1), (II/1, 413, 3), (II/1, 423, 1), (II/1, 439, 7), (II/1, 447, 9), (II/1, 455, 4), (II/1, 461, 3), (II/1, 465, 7), (II/1, 473, 11), (II/2, 559, 8), (II/2, 563, 6), (II/2, 565, 7), (II/2, 575, 4), (II/2, 583, 1), (II/2, 591, 9), (II/2, 597, 6), (II/2, 609, 5), (II/2, 609, 7), (II/2, 613, 4), (II/2, 613, 6), (II/2, 613, 10), (II/2, 615, 3), (II/2, 627, 2), (II/2, 635, 5), (II/2, 637, 11), (II/2, 639, 6), (II/2, 649, 1), (II/2, 651, 3), (II/2, 651, 9), (II/2, 659, 8), (II/2, 661, 1), (II/2, 675, 9), (II/2, 679, 10), (II/2, 683, 5), (II/2, 685, 2), (II/2, 689, 4), (II/2, 701, 8), (II/2, 705, 6), (II/2, 743, 2), (II/2, 749, 6), (II/2, 763, 10), (II/2, 779, 4), (II/2, 793, 4), (II/2, 809, 9), (II/2, 817, 10), (II/2, 831, 7), (II/2, 873, 10), (II/2, 885, 6), (II/2, 893, 2), (II/2, 913, 1), (II/2, 915, 7), (II/2, 959, 9)

Cümle 'âlem yoğ-iken ol var-ıdı/Şöyle eksüksüz ğanı cebbâr-ıdı

yoğlık: Yokluk. (I/1, 267, 10), (I/2, 629, 7), (I/2, 649, 10), (I/2, 717, 7), (I/2, 717, 9), (I/2, 927, 11), (I/2, 929, 2), (I/2, 939, 2), (II/1, 63, 1)

Cümle varlık yoğlık içre ğarğ-ıdı/Ni dün ü gündüz ne ğarb u şarğ-ıdı

yoğlık zulmeti: Yokluk karanlığı. (II/1, 353, 7)

Altun ağçadur cihānı gösteren/Halkı yoğlık zulmetinden kırtaran

4.27.Yaratıcı ve Bazı Dinî Kavramlar

4.27.1.Yaratıcı

'aks: Allah'ın güzelliğinin aksi, yansıması. (II/1, 149, 11), (II/1, 155, 7), (II/1, 161, 7), (II/1, 167, 1), (II/1, 171, 9), (II/1, 177, 8), (II/1, 179, 4), (II/1, 179, 5),

Pes anuñ 'aksi gelür karşınuza'Āşık olğil kim bağasın ol yüze

'aks-i rüy: Allah'ın güzelliğinin aksi, yansıması. (II/1, 141, 7), (II/1, 147, 4),

Hem bulara düşdi uş ol 'aks-i rüy/Ol sebebden tıldı 'âlem reng ü büy

Ağad: Bir, Allah. (I/1, 53, 7), (I/2, 559, 10), (I/2, 563, 6), (I/2, 841, 2), (I/2, 853, 1), (II/1, 179, 2), (II/2, 517, 4), (II/2, 619, 1), (II/2, 619, 7), (II/2, 619, 10), (II/2, 627, 7), (II/2, 631, 4), (II/2, 737, 5), (II/2, 791, 4), (II/2, 949, 7)

Dād kıldı 'âlem içre tâ-ebed/Höşnüd andan hem Muhammed hem Ağad

'ālem issi: Alemin sahibi, Allah. (I/1, 43, 1),

Her ki k̄ul oldı bu 'ālem issine/Hākīm oldı cümle 'ālem üstine

'Alīm: Allah'ın bilgisi ezeli ve ebedi olan anlamındaki ismi. (I/1, 27, 11), (I/2, 827, 3), (II/1, 41, 8), (II/1, 255, 5), (II/2, 959, 10),

İy Hudāvendā senüñ luṭfuñ delim/Sensin āḫir hem Hākīm ü hem 'Alīm

Allāh: Allah. (I/1, 13, 10), (I/1, 17, 10), (I/1, 27, 2), (I/1, 33, 3), (I/1, 45, 7), (I/1, 49, 8), (I/1, 55, 9), (I/1, 61, 10), (I/1, 81, 3), (I/1, 121, 1), (I/1, 181, 1), (I/1, 255, 9), (I/1, 267, 1), (I/1, 305, 2), (I/1, 315, 11), (I/1, 369, 7), (I/1, 375, 2), (I/1, 379, 8), (I/1, 381, 3), (I/1, 381, 11), (I/1, 383, 4), (I/1, 401, 6), (I/1, 403, 10), (I/1, 405, 2), (I/1, 409, 9), (I/1, 415, 2), (I/1, 445, 7), (I/1, 475, 3), (I/1, 529, 2), (I/2, 543, 11), (I/2, 549, 8), (I/2, 549, 9), (I/2, 569, 2), (I/2, 569, 5), (I/2, 581, 8), (I/2, 649, 4), (I/2, 667, 5), (I/2, 719, 4), (I/2, 721, 9), (I/2, 771, 11), (I/2, 781, 1), (I/2, 781, 8), (I/2, 787, 2), (I/2, 799, 7), (I/2, 837, 6), (I/2, 843, 3), (I/2, 845, 1), (I/2, 851, 6), (I/2, 859, 7), (I/2, 859, 11), (I/2, 869, 8), (I/2, 893, 10), (I/2, 945, 1), (I/2, 1019, 7), (I/2, 1021, 11), (I/2, 1025, 2), (I/2, 1027, 6), (I/2, 1029, 7), (I/2, 1031, 9), (I/2, 1035, 5), (I/2, 1035, 8), (I/2, 1037, 2), (I/2, 1039, 7), (I/2, 1059, 2), (I/2, 1103, 1), (II/1, 29, 9), (II/1, 61, 7), (II/1, 95, 11), (II/1, 99, 8), (II/1, 103, 6), (II/1, 105, 9), (II/1, 187, 2), (II/1, 197, 10), (II/1, 199, 6), (II/1, 209, 11), (II/1, 239, 9), (II/1, 279, 8), (II/1, 287, 10), (II/1, 295, 6), (II/1, 319, 8), (II/1, 319, 11), (II/1, 321, 1), (II/1, 425, 1), (II/1, 427, 11), (II/1, 439, 11), (II/1, 457, 10), (II/1, 463, 4), (II/2, 515, 2), (II/2, 617, 5), (II/2, 629, 3), (II/2, 657, 7), (II/2, 673, 2), (II/2, 685, 1), (II/2, 685, 9), (II/2, 687, 8), (II/2, 767, 6), (II/2, 771, 2), (II/2, 845, 7), (II/2, 851, 2), (II/2, 891, 7), (II/2, 897, 4), (II/2, 897, 11), (II/2, 911, 7), (II/2, 917, 8), (II/2, 921, 10), (II/2, 933, 10), (II/2, 941, 11), (II/2, 945, 5), (II/2, 959, 7)

Allah adın eytlüm evvel ibtidā/K'andan oldı ibtidā vü intihā

Allāh birliḡi: Allah'ın birliḡi. (I/2, 839, 10)

Ne dilersen işlerem ḫükmüm geçer/Bini Allāh birliginden kim seçer

Allāh buyruḡı: Allah emri. (I/1, 259, 4)

Ḳanı Allāh buyruḡı Ḳanı şafā/ Ḳanı ḫāl kim ḫōşnud ola Muşafā

Allāh dōstliḡı: Allah dostluḡu. (II/2, 773, 7)

Çün kim Allāh dōstliḡın bildüñ 'ayān/Dōsti hem dōstuñ-durur bellü beyān

Allāh emri: Allah emri. (I/1, 19, 6), (I/1, 401, 9), (II/1, 55, 10), (II/1, 95, 6), (II/1, 241, 9), (II/1, 273, 11), (II/1, 323, 2), (II/1, 323, 6), (II/2, 885, 1)

Oı Zuhal gör altı el şunmuş işe/ Allāh emrinden gelüpdür cünbişe

Allāh emri yöresi: Allah'ın emirlerinin dairesi. (I/1, 225, 2)

Yandı ĩmān orta yirde şem' olup/ Allāh emri yöresinde cem' olup

Allāh fazlı: Allah yüceliği. (I/2, 1123, 6)

Geldi Allāh fazlı uş açdı yolum/'Acz-ıla ıalmış-iken dutdı elüm

Allāh hulkı: Allah ahlakı. (I/1, 371, 1)

Hem üçinçi duta Allāh hulķını/Hulķ-ıla hōş duta 'ālem hulķını

Allāh hükmi: Allah hükmü. (II/1, 449, 9)

Gördüm Allāh hükmi durmuş mu'teber/N'olısar hıç kimsene bilmez haber

Allāh iyisi: Allah kokusu. (II/2, 717, 2)

Hōş yiyiler çok illā eyüsi/Şoldur ol kim ola Allāh iyisi

Allāh kudreti: Allah kudreti. (II/2, 853, 2)

Pes bilüñ kim mu'teberdür salıanat/Aña Allāh kudretidür ıol ıanat

Allāh nürı: Allah nuru. (I/2, 619, 5), (I/2, 635, 8), (I/2, 1081, 1), (II/1, 171, 7), (II/2, 841, 10)

Pes bu göñül rencini hikmet şavar/Zıra kim hikmetde Allāh nürı var

Allāh rahmeti: Allah rahmeti. (I/2, 583, 7), (I/2, 807, 6), (I/2, 1083, 5), (II/2, 513, 9)

Göñlüñ Allāh rahmetiyle şād ola/Cümle dürlü ıayğudan āzād ola

Allāh sözi: Allah sözü. (II/2, 943, 4)

Anı bildüñ bir dağı işid bu kezin/Āyet-ile eydeyüm Allāh sözi

Allāh şun'ı: Allah'ın sanatı, yarattıkları. (I/2, 583, 6)

Aklıñ Allāh şun'ını fikr eyleye/Şun' içinde Şāni'a şükr eyleye

Allāh'uñ luıfı: Allah'ın lütfu. (I/2, 817, 7)

Hak'dan ol dem hōş hiıāb indi aña/ Allāh'uñ luıfı yine döndi aña

Allāh varlığı: Allah varlığı. (II/2, 491, 9), (II/2, 729, 7)

Hele geldi her biri dutdı vücūd/Bildi Allāh varlığın kıldı sücūd

‘azīm Sübhān: Büyük, yüce Allah. (I/2, 533, 11),

Ol kadīm sultān kadīm-durur kadīm/Ol ‘azīm Sübhān ‘azīm-durur ‘azīm

Başīr: Görüp anlayan, Allah. (I/1, 29, 1)

Hem Hābīr u hem Başīr u hem Şekūr/Hem Raḥīm u hem Kerīm ü hem Ğafūr

begler begi: Beylerbeyi, Allah. (II/1, 487, 9)

Kim dutarsa ol ulular etegin/Bula ol şahlar şahın begler begin

bir: Allah. (I/1, 35, 4), (I/1, 37, 5), (I/1, 147, 4), (I/1, 151, 10), (I/2, 535, 2), (I/2, 883, 6), (I/2, 1053, 5), (II/1, 463, 1), (II/2, 831, 3)

Yine eytlüm ol birüñ birligini/Kim bilür ol kamunuñ dirligini

birüñ birligi: Allah'ın birliği. (I/1, 151, 2)

Kim iresen ol birüñ birligine/Hem giresen ulular dirligine

birlik: Allah'ın birliği. (I/1, 35, 4), (I/1, 35, 5), (I/1, 69, 2), (I/1, 69, 3), (I/1, 69, 4), (I/1, 69, 6), (I/1, 69, 7), (I/1, 69, 11), (I/1, 71, 9), (I/1, 71, 10), (I/1, 73, 4), (I/1, 73, 6), (I/1, 85, 11), (I/1, 87, 8), (I/1, 105, 9), (I/1, 129, 10), (I/1, 129, 11), (I/1, 151, 8), (I/1, 151, 9), (I/1, 151, 10), (I/1, 239, 2), (I/1, 251, 2), (I/2, 849, 6), (I/2, 883, 9), (I/2, 937, 2), (I/2, 955, 7), (I/2, 1015, 3), (II/2, 865, 2), (II/2, 871, 3)

Yine eytlüm ol birüñ birligini/Kim bilür ol kamunuñ dirligini

Bī-zevāl: Sonu olmayan, Allah. (II/1, 111, 1)

‘Işka yokdur reng ü resm ü vaşf-ı hāl/‘Işkı kılmış bī-zelel Bī-zevāl

Cebbār: Kuvvet sahibi Allah. (I/1, 15, 1), (I/2, 845, 10), (I/2, 927, 8)

Cümle ‘ālem yoğ-iken ol var-ıdı/Şöyle eksüksüz ğanı cebbār-ıdı

Celīl: Büyük, ulu Allah. (I/1, 29, 9), (I/1, 35, 1), (I/1, 63, 2), (I/1, 117, 11), (I/1, 359, 1), (I/1, 377, 5), (I/1, 383, 10), (I/1, 395, 10), (I/1, 407, 6), (I/1, 475, 9), (I/1, 485, 7), (I/1, 501, 5), (I/1, 513, 1), (I/2, 535, 11), (I/2, 565, 2), (I/2, 565, 9), (I/2, 567, 6), (I/2, 587, 5), (I/2, 671, 10), (I/2, 693, 10), (I/2, 817, 1), (I/2, 865, 1), (I/2, 865, 6), (I/2, 913, 4), (I/2, 923, 2), (I/2, 991, 4), (I/2, 1009, 7), (I/2, 1093, 10), (I/2, 1117, 3), (II/1, 17, 9), (II/1, 133, 8), (II/1, 209, 2), (II/1, 215, 1), (II/1, 359, 11), (II/1, 363, 5), (II/2, 589, 1), (II/2, 681, 8), (II/2, 683, 10), (II/2, 695, 4), (II/2, 697, 11), (II/2, 705, 9), (II/2,

745, 11), (II/2, 761, 10), (II/2, 853, 6), (II/2, 861, 4), (II/2, 887, 7), (II/2, 939, 11), (II/2, 941, 10), (II/2, 961, 1)

Cümle varlık bes senüñdür yâ Celîl/Evvel ü āhir saña sensin delîl

Çalap: Allah. (I/1, 11, 9), (I/1, 13, 2), (I/1, 41, 1), (I/1, 59, 5), (I/1, 61, 3), (I/1, 61, 11), (I/1, 87, 1), (I/1, 157, 1), (I/1, 185, 8), (I/1, 195, 5), (I/1, 251, 7), (I/1, 263, 10), (I/1, 299, 6), (I/1, 317, 11), (I/1, 333, 11), (I/1, 361, 11), (I/1, 367, 11), (I/1, 393, 10), (I/1, 425, 5), (I/1, 429, 5), (I/1, 431, 11), (I/1, 449, 4), (I/1, 469, 6), (I/1, 479, 9), (I/1, 489, 3), (I/1, 511, 11), (I/1, 519, 8), (I/1, 529, 4), (I/2, 537, 6), (I/2, 557, 6), (I/2, 563, 3), (I/2, 567, 11), (I/2, 623, 9), (I/2, 639, 3), (I/2, 641, 4), (I/2, 643, 9), (I/2, 643, 11), (I/2, 645, 1), (I/2, 647, 2), (I/2, 647, 9), (I/2, 647, 11), (I/2, 649, 7), (I/2, 661, 9), (I/2, 665, 9), (I/2, 667, 3), (I/2, 669, 11), (I/2, 677, 10), (I/2, 679, 2), (I/2, 723, 5), (I/2, 737, 10), (I/2, 739, 3), (I/2, 743, 6), (I/2, 771, 4), (I/2, 771, 6), (I/2, 773, 9), (I/2, 775, 9), (I/2, 781, 11), (I/2, 783, 5), (I/2, 805, 11), (I/2, 807, 3), (I/2, 809, 10), (I/2, 811, 5), (I/2, 813, 8), (I/2, 813, 10), (I/2, 819, 8), (I/2, 821, 10), (I/2, 827, 4), (I/2, 827, 6), (I/2, 843, 1), (I/2, 871, 11), (I/2, 895, 5), (I/2, 905, 3), (I/2, 909, 1), (I/2, 929, 4), (I/2, 991, 7), (I/2, 1005, 7), (I/2, 1041, 1), (I/2, 1089, 6), (II/1, 3, 3), (II/1, 5, 7), (II/1, 21, 4), (II/1, 21, 8), (II/1, 27, 10), (II/1, 43, 2), (II/1, 47, 3), (II/1, 55, 2), (II/1, 67, 5), (II/1, 69, 2), (II/1, 75, 5), (II/1, 153, 3), (II/1, 215, 2), (II/1, 219, 9), (II/1, 221, 3), (II/1, 229, 1), (II/1, 279, 6), (II/1, 287, 4), (II/1, 291, 8), (II/1, 301, 3), (II/1, 311, 2), (II/1, 321, 6), (II/1, 331, 5), (II/1, 351, 4), (II/1, 357, 2), (II/1, 361, 3), (II/1, 383, 2), (II/1, 431, 6), (II/1, 435, 1), (II/1, 439, 1), (II/1, 465, 8), (II/1, 467, 8), (II/1, 479, 6), (II/2, 491, 3), (II/2, 495, 6), (II/2, 497, 9), (II/2, 501, 9), (II/2, 523, 4), (II/2, 545, 10), (II/2, 599, 10), (II/2, 623, 6), (II/2, 685, 4), (II/2, 693, 10), (II/2, 699, 6), (II/2, 739, 6), (II/2, 773, 8), (II/2, 869, 3), (II/2, 889, 4), (II/2, 923, 5), (II/2, 931, 4), (II/2, 935, 10), (II/2, 941, 1), (II/2, 941, 7)

Hem yidinçi bāb içinde on ‘aceb/Dāsītān var kim buları ol Çalab

Çalap dīdārı: Allah’ın cemali, Allah’ın tecellisi. (I/1, 383, 9), (I/1, 487, 9), (I/2, 753, 7)

Dīn ü dünyā ehline ol sākīdūr/Hem Çalap dīdārınuñ müştākīdur

Çalab’uñ kudreti: Allah’ın kudreti. (I/1, 139, 5), (I/1, 157, 5), (I/1, 435, 10)

Gör Çalab’uñ kudretin gör maḥlūkı/Gör bu maḥlūk niçe ister Ḥālīk’ı

Çalab'un rahmeti: Allah'ın rahmeti. (I/1, 89, 5), (I/1, 93, 4), (I/1, 227, 8), (I/1, 299, 10), (I/2, 637, 1), (I/2, 923, 10), (II/1, 85, 2)

Birlik içredür Çalab'un rahmeti/İşid imdi eydeyüm bu hikmeti

Çalab'ın birliği: Allah'ın birliği. (I/2, 829, 11)

İlla ol kaldı ki Nūh'a uydılar/Bir Çalab'ın birliğini duydılar

Çalap emri: Allah emri. (I/2, 615, 9), (I/2, 755, 11), (I/2, 759, 9), (I/2, 847, 3), (I/2, 921, 8), (I/2, 955, 3), (I/2, 955, 4), (II/1, 295, 2), (II/1, 305, 2), (II/1, 417, 11), (II/2, 561, 11)

Ortada añmaz Çalap emrini hıç/Bu hevesler gönle tolmış pıç-e- pıç

Çalap hükmi: Allah hükmü. (I/1, 367, 10), (I/2, 785, 1), (I/2, 789, 10), (II/1, 373, 1)

Evliyādur kim Çalap hükmi ile/Şāh olup hükmin yöridür gönüle

dānende-i rāz-ı nihān: Gizli sırların bilicisi, Allah. (II/2, 607, 2)

Eytdüm iy dānende-i rāz-ı nihān/Ne gürühdur böyle bu şīrīn-zebān

darb-ı İlāh: Allah'ın tuğrası. (II/1, 211, 1)

Çün urılır aña ol darb-ı İlāh/Olur ol İslām evinde pādīşāh

dīdār: Allah'ın yüzü, tecellisi. (I/1, 97, 8), (I/1, 99, 5), (I/1, 99, 6), (I/1, 355, 11), (I/1, 373, 6), (I/2, 543, 6), (I/2, 653, 1), (I/2, 673, 11), (I/2, 675, 9), (I/2, 773, 10), (I/2, 779, 1), (I/2, 781, 1), (I/2, 783, 7), (I/2, 957, 5), (II/1, 11, 9), (II/1, 17, 8), (II/2, 635, 6), (II/2, 773, 5), (II/2, 775, 7), (II/2, 791, 3), (II/2, 905, 9)

Nitekim birlik kılanlar buldılar/Bakmağa dīdāra lāyık oldılar

dirlik issi: Hayat sahibi, Allah. (I/1, 513, 5), (II/2, 833, 6),

Aña lāyık arı ola dirliği/Dirlik issiyle birike birliği

dōst dīdārı: Allah'ın cemali, Allah'ın tecellisi. (II/2, 731, 11)

Anda mülk ü pādīşāhlık bī-ħisāb/Görnüdur ol dōst dīdārı bī-ħicāb

dōst varlığı: Allah'ın varlığı. (II/1, 63, 1)

Şüret oldı uş baña dōst varlığı/Kim ebed hıç olmaya ağıyārlığı

emr-i Celīl: Allah emri. (I/2, 549, 6)

Biri toprak biri şudur biri yıl/Birsi oddur birisi emr-i Celīl

emr-i Hāk: Allah emri. (I/1, 163, 4), (I/1, 215, 2), (I/1, 365, 5), (I/2, 551, 4), (I/2, 675, 4), (I/2, 675, 6), (I/2, 757, 11), (I/2, 763, 7), (I/2, 767, 1), (I/2, 1079, 9), (II/1, 45, 3), (II/1, 293, 4), (II/1, 299, 10), (II/1, 357, 9), (II/1, 419, 1), (II/1, 419, 3), (II/1, 475, 2), (II/1, 475, 8), (II/2, 491, 8), (II/2, 579, 3), (II/2, 591, 2), (II/2, 697, 7), (II/2, 749, 11), (II/2, 789, 11), (II/2, 827, 5), (II/2, 883, 2)

emr-i Hudā: Allah emri. (I/2, 551, 9), (I/2, 673, 8)

Yine bu oddan ierü emr-i Hudā/Höd degüldür emr āmirden cüdā

emr-i İlāh: Allah emri. (I/2, 677, 6)

Çün nebāta geldi ol emr-i İlāh/Bu nebāt oldu aña hōş tahtgāh

ev issi: Kabe'nin sahibi, Allah. (I/2, 863, 11),

Didi ben da'vī-y-ile geldüm aña/Ol ev issi göreyim n'eyler baña

fażl issi: Fazilet sahibi, Allah. (II/1, 449, 1),

Kanı kullık kanı t̄ā'at kanı nāz/Eytdüm iy fażl issi Hāk iy bī-niyāz

fi'lüñ fā'ili: Allah. (II/1, 325, 8), (II/1, 343, 4), (II/1, 471, 4)

Geldi bu kez işid ol İsmā'il'i/Pādişāhdur cümle fi'lüñ fā'ili

Ġafūr: Bağışlayan, Allah. (I/1, 29, 1), (I/1, 197, 11), (I/2, 1129, 1)

Hem Hābīr u hem Başīr u hem Şekūr/Hem Raḥīm u hem Kerīm ü hem Ġafūr

Hābīr: Haberli, Allah. (I/1, 29, 1), (I/2, 827, 3)

Hem Hābīr u hem Başīr u hem Şekūr/Hem Raḥīm u hem Kerīm ü hem Ġafūr

Hāk: Hak, Allah. (I/1, 9, 10), (I/1, 17, 1), (I/1, 27, 2), (I/1, 39, 3), (I/1, 45, 1), (I/1, 45, 9), (I/1, 47, 3), (I/1, 49, 3), (I/1, 51, 8), (I/1, 57, 11), (I/1, 59, 1), (I/1, 59, 2), (I/1, 63, 9), (I/1, 69, 3), (I/1, 71, 2), (I/1, 75, 2), (I/1, 75, 10), (I/1, 79, 4), (I/1, 81, 6), (I/1, 81, 10), (I/1, 85, 10), (I/1, 89, 8), (I/1, 95, 1), (I/1, 95, 4), (I/1, 105, 10), (I/1, 119, 6), (I/1, 127, 2), (I/1, 131, 9), (I/1, 137, 8), (I/1, 145, 3), (I/1, 155, 5), (I/1, 177, 1), (I/1, 183, 3), (I/1, 189, 4), (I/1, 191, 3), (I/1, 193, 7), (I/1, 195, 1), (I/1, 201, 6), (I/1, 209, 4), (I/1, 209, 8), (I/1, 209, 10), (I/1, 211, 9), (I/1, 213, 1), (I/1, 215, 1), (I/1, 221, 5), (I/1, 221, 10), (I/1, 223, 2), (I/1, 225, 6), (I/1, 225, 11), (I/1, 227, 2), (I/1, 227, 6), (I/1, 227, 8), (I/1, 235, 7), (I/1, 235, 8), (I/1, 237, 5), (I/1, 243, 6), (I/1, 243, 8), (I/1, 245, 5), (I/1, 247, 2), (I/1, 261, 9), (I/1, 263, 2), (I/1, 265, 11), (I/1, 269, 2), (I/1, 271,

5), (I/1, 273, 2), (I/1, 273, 5), (I/1, 277, 6), (I/1, 285, 7), (I/1, 287, 3), (I/1, 287, 11), (I/1, 291, 4), (I/1, 293, 1), (I/1, 307, 5), (I/1, 307, 11), (I/1, 309, 3), (I/1, 309, 11), (I/1, 311, 1), (I/1, 311, 2), (I/1, 311, 3), (I/1, 311, 9), (I/1, 313, 10), (I/1, 315, 4), (I/1, 315, 7), (I/1, 333, 6), (I/1, 333, 7), (I/1, 347, 1), (I/1, 361, 1), (I/1, 361, 8), (I/1, 367, 2), (I/1, 387, 2), (I/1, 391, 8), (I/1, 393, 5), (I/1, 395, 6), (I/1, 403, 4), (I/1, 405, 11), (I/1, 409, 1), (I/1, 431, 5), (I/1, 433, 9), (I/1, 443, 10), (I/1, 471, 1), (I/1, 477, 8), (I/1, 481, 9), (I/1, 481, 10), (I/1, 497, 2), (I/1, 499, 8), (I/1, 523, 2), (I/1, 523, 5), (I/2, 545, 1), (I/2, 545, 11), (I/2, 549, 1), (I/2, 553, 4), (I/2, 553, 11), (I/2, 555, 4), (I/2, 557, 10), (I/2, 561, 9), (I/2, 561, 11), (I/2, 573, 3), (I/2, 573, 10), (I/2, 577, 2), (I/2, 581, 11), (I/2, 587, 7), (I/2, 589, 2), (I/2, 593, 7), (I/2, 599, 11), (I/2, 603, 7), (I/2, 603, 9), (I/2, 605, 2), (I/2, 607, 5), (I/2, 621, 1), (I/2, 621, 11), (I/2, 627, 6), (I/2, 629, 1), (I/2, 629, 3), (I/2, 629, 5), (I/2, 631, 10), (I/2, 631, 11), (I/2, 633, 11), (I/2, 635, 1), (I/2, 635, 4), (I/2, 637, 10), (I/2, 639, 5), (I/2, 649, 2), (I/2, 649, 3), (I/2, 649, 11), (I/2, 651, 8), (I/2, 651, 10), (I/2, 661, 8), (I/2, 667, 11), (I/2, 669, 10), (I/2, 671, 8), (I/2, 673, 6), (I/2, 673, 11), (I/2, 675, 10), (I/2, 681, 8), (I/2, 681, 10), (I/2, 689, 9), (I/2, 691, 5), (I/2, 691, 10), (I/2, 693, 1), (I/2, 693, 6), (I/2, 701, 6), (I/2, 701, 8), (I/2, 703, 5), (I/2, 711, 10), (I/2, 713, 2), (I/2, 715, 2), (I/2, 715, 5), (I/2, 715, 7), (I/2, 719, 5), (I/2, 721, 4), (I/2, 725, 2), (I/2, 735, 8), (I/2, 739, 1), (I/2, 743, 7), (I/2, 743, 9), (I/2, 745, 7), (I/2, 749, 4), (I/2, 751, 4), (I/2, 751, 5), (I/2, 751, 10), (I/2, 753, 6), (I/2, 753, 11), (I/2, 769, 9), (I/2, 775, 3), (I/2, 775, 7), (I/2, 777, 5), (I/2, 781, 9), (I/2, 783, 3), (I/2, 789, 7), (I/2, 799, 9), (I/2, 801, 1), (I/2, 801, 7), (I/2, 803, 11), (I/2, 805, 9), (I/2, 807, 5), (I/2, 809, 11), (I/2, 811, 6), (I/2, 811, 7), (I/2, 811, 11), (I/2, 813, 11), (I/2, 815, 6), (I/2, 815, 8), (I/2, 817, 7), (I/2, 817, 8), (I/2, 819, 4), (I/2, 819, 5), (I/2, 823, 1), (I/2, 823, 6), (I/2, 823, 7), (I/2, 823, 10), (I/2, 829, 1), (I/2, 829, 2), (I/2, 833, 5), (I/2, 833, 9), (I/2, 833, 11), (I/2, 835, 7), (I/2, 835, 10), (I/2, 837, 8), (I/2, 847, 4), (I/2, 847, 6), (I/2, 849, 8), (I/2, 849, 10), (I/2, 849, 11), (I/2, 851, 2), (I/2, 851, 11), (I/2, 855, 4), (I/2, 859, 2), (I/2, 859, 5), (I/2, 859, 10), (I/2, 861, 1), (I/2, 861, 9), (I/2, 863, 4), (I/2, 867, 9), (I/2, 871, 6), (I/2, 871, 7), (I/2, 871, 10), (I/2, 873, 8), (I/2, 875, 11), (I/2, 885, 2), (I/2, 889, 7), (I/2, 903, 4), (I/2, 903, 11), (I/2, 905, 4), (I/2, 911, 1), (I/2, 913, 5), (I/2, 921, 3), (I/2, 923, 1), (I/2, 923, 8), (I/2, 935, 7), (I/2, 939, 5), (I/2, 941, 2), (I/2, 941, 4), (I/2, 941, 9), (I/2, 951, 4), (I/2, 955, 5), (I/2, 969, 8), (I/2, 971, 2), (I/2, 971, 4), (I/2, 971, 5), (I/2, 971, 6), (I/2, 971, 7), (I/2, 971, 11), (I/2, 973, 1), (I/2, 973, 4), (I/2, 973, 6), (I/2, 979, 1), (I/2, 987, 8), (I/2, 993, 6), (I/2, 999, 1), (I/2, 999, 10), (I/2, 1009, 10), (I/2, 1011, 9), (I/2, 1013, 3), (I/2, 1015, 11), (I/2, 1017,

11), (I/2, 1019, 6), (I/2, 1021, 10), (I/2, 1025, 1), (I/2, 1027, 5), (I/2, 1029, 6), (I/2, 1031, 8), (I/2, 1035, 4), (I/2, 1035, 6), (I/2, 1035, 11), (I/2, 1037, 1), (I/2, 1037, 3), (I/2, 1037, 5), (I/2, 1039, 4), (I/2, 1039, 5), (I/2, 1041, 11), (I/2, 1045, 3), (I/2, 1049, 11), (I/2, 1059, 3), (I/2, 1059, 4), (I/2, 1061, 5), (I/2, 1061, 11), (I/2, 1065, 1), (I/2, 1081, 2), (I/2, 1081, 8), (I/2, 1083, 11), (I/2, 1083, 11), (I/2, 1093, 9), (I/2, 1095, 6), (I/2, 1097, 8), (I/2, 1097, 11), (I/2, 1113, 1), (I/2, 1119, 2), (II/1, 9, 6), (II/1, 11, 8), (II/1, 13, 5), (II/1, 15, 4), (II/1, 15, 9), (II/1, 17, 10), (II/1, 19, 1), (II/1, 47, 1), (II/1, 47, 9), (II/1, 49, 4), (II/1, 49, 5), (II/1, 51, 10), (II/1, 53, 7), (II/1, 55, 3), (II/1, 59, 1), (II/1, 61, 7), (II/1, 61, 8), (II/1, 63, 4), (II/1, 63, 5), (II/1, 67, 8), (II/1, 67, 10), (II/1, 73, 11), (II/1, 75, 11), (II/1, 77, 4), (II/1, 77, 8), (II/1, 79, 7), (II/1, 81, 10), (II/1, 83, 4), (II/1, 83, 5), (II/1, 83, 9), (II/1, 85, 7), (II/1, 85, 10), (II/1, 89, 15), (II/1, 91, 4), (II/1, 91, 7), (II/1, 91, 10), (II/1, 93, 10), (II/1, 95, 1), (II/1, 95, 3), (II/1, 95, 10), (II/1, 97, 2), (II/1, 97, 6), (II/1, 99, 4), (II/1, 101, 9), (II/1, 105, 10), (II/1, 107, 4), (II/1, 109, 2), (II/1, 141, 3), (II/1, 141, 8), (II/1, 149, 7), (II/1, 161, 4), (II/1, 171, 1), (II/1, 171, 5), (II/1, 173, 1), (II/1, 199, 11), (II/1, 201, 8), (II/1, 211, 9), (II/1, 215, 8), (II/1, 219, 4), (II/1, 221, 4), (II/1, 221, 8), (II/1, 223, 1), (II/1, 227, 7), (II/1, 229, 2), (II/1, 229, 4), (II/1, 231, 5), (II/1, 241, 4), (II/1, 245, 11), (II/1, 247, 6), (II/1, 247, 7), (II/1, 253, 8), (II/1, 255, 4), (II/1, 255, 8), (II/1, 257, 5), (II/1, 259, 6), (II/1, 275, 7), (II/1, 275, 10), (II/1, 279, 5), (II/1, 295, 7), (II/1, 315, 3), (II/1, 319, 4), (II/1, 321, 4), (II/1, 321, 10), (II/1, 327, 11), (II/1, 331, 10), (II/1, 341, 9), (II/1, 343, 2), (II/1, 343, 4), (II/1, 347, 3), (II/1, 347, 9), (II/1, 355, 2), (II/1, 359, 3), (II/1, 361, 8), (II/1, 361, 10), (II/1, 365, 5), (II/1, 365, 7), (II/1, 371, 6), (II/1, 371, 9), (II/1, 371, 10), (II/1, 373, 5), (II/1, 375, 5), (II/1, 381, 9), (II/1, 381, 10), (II/1, 383, 3), (II/1, 387, 4), (II/1, 389, 7), (II/1, 389, 8), (II/1, 391, 5), (II/1, 399, 3), (II/1, 401, 3), (II/1, 401, 9), (II/1, 423, 3), (II/1, 423, 10), (II/1, 425, 4), (II/1, 425, 7), (II/1, 429, 17), (II/1, 431, 5), (II/1, 433, 7), (II/1, 435, 6), (II/1, 437, 8), (II/1, 441, 9), (II/1, 445, 4), (II/1, 445, 11), (II/1, 447, 5), (II/1, 449, 1), (II/1, 453, 11), (II/1, 459, 6), (II/1, 461, 11), (II/1, 463, 3), (II/1, 465, 9), (II/1, 467, 9), (II/1, 469, 7), (II/1, 469, 11), (II/1, 471, 10), (II/1, 473, 1), (II/1, 477, 6), (II/1, 477, 10), (II/1, 481, 5), (II/1, 483, 1), (II/1, 485, 11), (II/1, 487, 8), (II/2, 489, 2), (II/2, 493, 3), (II/2, 499, 5), (II/2, 501, 1), (II/2, 501, 5), (II/2, 503, 10), (II/2, 507, 4), (II/2, 507, 5), (II/2, 507, 11), (II/2, 513, 5), (II/2, 515, 1), (II/2, 517, 5), (II/2, 521, 4), (II/2, 521, 5), (II/2, 523, 8), (II/2, 547, 10), (II/2, 551, 9), (II/2, 559, 11), (II/2, 571, 1), (II/2, 571, 8), (II/2, 575, 11), (II/2, 587, 5), (II/2, 591, 11), (II/2, 599, 5), (II/2, 615, 2), (II/2, 617, 4), (II/2, 619, 3), (II/2, 619, 6), (II/2, 619, 9), (II/2, 625, 7), (II/2, 625, 8), (II/2, 625, 9),

(II/2, 627, 10), (II/2, 631, 11), (II/2, 633, 6), (II/2, 633, 10), ((II/2, 637, 2), (II/2, 637, 4), (II/2, 637, 10), (II/2, 637, 11), (II/2, 639, 1), (II/2, 639, 2), (II/2, 639, 8), (II/2, 641, 1), (II/2, 643, 5), (II/2, 643, 6), (II/2, 647, 9), (II/2, 649, 1), (II/2, 649, 2), (II/2, 649, 5), (II/2, 649, 9), (II/2, 663, 10), (II/2, 667, 1), (II/2, 667, 2), (II/2, 667, 5), (II/2, 667, 7), (II/2, 669, 1), (II/2, 671, 5), (II/2, 673, 5), (II/2, 673, 11), (II/2, 675, 1), (II/2, 677, 1), (II/2, 679, 1), (II/2, 681, 1), (II/2, 681, 4), (II/2, 687, 1), (II/2, 689, 3), (II/2, 689, 7), (II/2, 691, 4), (II/2, 693, 1), (II/2, 693, 3), (II/2, 693, 7), (II/2, 697, 2), (II/2, 697, 10), (II/2, 699, 2), (II/2, 699, 4), (II/2, 701, 11), (II/2, 707, 10), (II/2, 709, 8), (II/2, 711, 7), (II/2, 713, 6), (II/2, 715, 9), (II/2, 717, 10), (II/2, 719, 7), (II/2, 719, 10), (II/2, 721, 11), (II/2, 723, 10), (II/2, 727, 1), (II/2, 729, 5), (II/2, 729, 11), (II/2, 731, 9), (II/2, 733, 3), (II/2, 733, 4), (II/2, 735, 5), (II/2, 735, 11), (II/2, 739, 2), (II/2, 741, 11), (II/2, 743, 3), (II/2, 743, 11), (II/2, 745, 1), (II/2, 747, 2), (II/2, 747, 11), (II/2, 751, 1), (II/2, 753, 1), (II/2, 755, 1), (II/2, 757, 1), (II/2, 757, 11), (II/2, 759, 11), (II/2, 763, 1), (II/2, 765, 2), (II/2, 773, 9), (II/2, 773, 10), (II/2, 775, 2), (II/2, 775, 4), (II/2, 775, 7), (II/2, 775, 10), (II/2, 781, 3), (II/2, 781, 7), (II/2, 781, 10), (II/2, 783, 4), (II/2, 785, 4), (II/2, 785, 6), (II/2, 789, 2), (II/2, 789, 3), (II/2, 789, 8), (II/2, 791, 2), (II/2, 791, 3), (II/2, 793, 6), (II/2, 801, 2), (II/2, 801, 10), (II/2, 805, 1), (II/2, 805, 6), (II/2, 805, 8), (II/2, 815, 8), (II/2, 817, 2), (II/2, 817, 11), (II/2, 819, 4), (II/2, 823, 3), (II/2, 823, 5), (II/2, 825, 2), (II/2, 825, 4), (II/2, 825, 5), (II/2, 827, 10), (II/2, 829, 2), (II/2, 829, 6), (II/2, 829, 8), (II/2, 829, 11), (II/2, 831, 7), (II/2, 831, 8), (II/2, 833, 3), (II/2, 833, 5), (II/2, 835, 2), (II/2, 835, 8), (II/2, 835, 10), (II/2, 837, 5), (II/2, 847, 10), (II/2, 849, 1), (II/2, 851, 6), (II/2, 853, 3), (II/2, 853, 6), (II/2, 853, 10), (II/2, 857, 3), (II/2, 857, 4), (II/2, 861, 2), (II/2, 867, 6), (II/2, 869, 1), (II/2, 869, 2), (II/2, 869, 9), (II/2, 873, 3), (II/2, 875, 10), (II/2, 877, 7), (II/2, 885, 3), (II/2, 885, 11), (II/2, 887, 1), (II/2, 887, 3), (II/2, 889, 9), (II/2, 889, 10), (II/2, 891, 11), (II/2, 893, 3), (II/2, 893, 5), (II/2, 897, 9), (II/2, 903, 6), (II/2, 905, 3), (II/2, 905, 4), (II/2, 905, 8), (II/2, 905, 11), (II/2, 911, 9), (II/2, 915, 9), (II/2, 919, 7), (II/2, 921, 3), (II/2, 927, 9), (II/2, 929, 5), (II/2, 931, 1), (II/2, 933, 2), (II/2, 935, 6), (II/2, 937, 4), (II/2, 939, 9), (II/2, 943, 1), (II/2, 943, 2), (II/2, 943, 3), (II/2, 943, 9), (II/2, 945, 1), (II/2, 945, 2), (II/2, 947, 8), (II/2, 949, 1), (II/2, 949, 5), (II/2, 949, 9), (II/2, 955, 8), (II/2, 957, 1), (II/2, 959, 7), (II/2, 961, 2)

Var-durur üçinçi bābda yine on/Dāsītān çün Hāk buyurdi kāf u nūn

Hāk buyruğı: Allah emri. (I/1, 255, 7), (I/1, 287, 10), (I/2, 899, 10), (I/2, 1011, 4), (II/1, 447, 6)

Ne bilür kendüzini ne ayruğı/Ne bilür kim niçedür Hâk buyruğı

Hâk cemâli: Allah'ın cemali. (I/1, 227, 1), (I/1, 277, 4), (I/1, 307, 3), (I/2, 665, 10)

Cümle varlık Hâzret'e 'âşık ola/ Hâk cemâlin görmege lâyıq ola

Hâk Çalap: Allah. (I/1, 69, 2), (I/1, 139, 1), (I/2, 809, 1), (I/2, 819, 11), (I/2, 831, 5), (II/1, 11, 10)

Zîra birlik Hâk Çalap birliğidür/İkilik şol 'âşiler dirliğidür

Hâk dîdârı: Allah'ın cemali, Allah'ın tecellisi. (I/1, 87, 1), (I/1, 97, 7), (I/1, 105, 9), (I/1, 153, 6), (I/1, 153, 7), (I/1, 165, 7), (I/1, 363, 1), (I/2, 573, 4), (I/2, 1083, 3)

Hâk dîdârın göresin anda bile/İnşallah kim Çalap rûzî kıla

Hâk emri: Allah emri. (I/2, 957, 4), (II/2, 601, 6), (II/2, 827, 4)

Eyle dutsa 'ışk-ıla Hâk emrini/Kim geçürse emr içinde 'ömrini

Hâk hõnı: Allah'ın sofrası. (I/2, 625, 9), (I/2, 629, 9), (I/2, 1019, 1), (II/1, 63, 8), (II/2, 717, 7)

Yirde gökde ne ki mañlûk var diri/ Hâk hõnında yiyedurur her biri

Hâk Hâzreti: Allah. (I/1, 111, 11), (I/1, 433, 6), (I/2, 537, 4), (I/2, 727, 4), (I/2, 883, 1), (I/2, 955, 11), (II/1, 47, 9), (II/1, 81, 9), (II/1, 429, 4), (II/2, 695, 10), (II/2, 741, 6), (II/2, 835, 7)

Çün ulular şöhetine giresin/Eyle bil Hâk hâzretine iresin

Hâk hükmi: Allah hükümü. (I/2, 789, 11)

İşi kırı çevre oturmuş olur/Orta yirden anı Hâk hükmi alur

Hâk kılıcı: Hak kılıcı. (I/2, 763, 10)

Ger meşâyiğ olmasa yol kim aça/ Hâk kılıcın uruban il kim aça

Hâk korkusu: Hak korkusu. (II/2, 653, 7)

Kuvvete ger yâr ola Hâk korkusu/Anuñ-ıla gide nefsuñ hõr husı

Hâk rahmeti: Hak rahmeti. (I/2, 581, 7)

Tā'atuñ ol Hâzret'e lâyıq gele/Pes saña Hâk rahmeti bayık gele

Hâk ta'âlâ: Allah. (I/1, 7, 11), (I/1, 101, 3), (I/1, 347, 5), (I/1, 407, 1), (I/1, 425, 6), (I/1, 475, 11), (I/1, 499, 3), (I/1, 513, 7), (I/2, 547, 1), (I/2, 555, 10), (I/2, 783, 8),

(I/2, 801, 4), (I/2, 837, 2), (I/2, 925, 1), (I/2, 931, 1), (I/2, 995, 9), (I/2, 1013, 5), (II/2, 623, 10), (II/2, 641, 3), (II/2, 679, 6), (II/2, 807, 10), (II/2, 843, 1), (II/2, 923, 9), (II/2, 951, 2)

...Hak ta'ālānuñ muḳarreb ḳulları...

Hak varlığı: Hak varlığı. (I/1, 65, 2), (I/2, 1089, 3), (II/2, 491, 7), (II/2, 883, 11), (II/2, 897, 4), (II/2, 927, 11)

Muḫtafā 'arz eyledi Hak varlığın/Söyledi hem kendü peygamberliğin

Hak yiyisi: Hak'ın kokusu. (I/2, 633, 3), (I/2, 633, 9), (II/2, 717, 4), (II/2, 717, 5)

Yiyiler Hak yiyisin ister bulur/Ḳanda varsa ol yiği ma'lüm olur

Hak yolu: Hak yolu. (I/1, 53, 10), (I/1, 63, 7), (I/1, 65, 4), (I/1, 71, 4), (I/1, 79, 2), (I/1, 83, 7), (I/1, 85, 8), (I/1, 97, 7), (I/1, 99, 9), (I/1, 105, 3), (I/1, 111, 5), (I/1, 111, 7), (I/1, 115, 1), (I/1, 169, 11), (I/1, 189, 1), (I/1, 265, 2), (I/1, 293, 8), (I/1, 313, 2), (I/1, 335, 8), (I/1, 335, 11), (I/1, 365, 5), (I/1, 431, 2), (I/1, 431, 3), (I/2, 647, 6), (I/2, 991, 1), (II/1, 47, 11), (II/1, 53, 2), (II/1, 53, 6), (II/1, 59, 7), (II/1, 205, 3), (II/1, 209, 7), (II/1, 313, 1), (II/1, 313, 6), (II/1, 343, 1), (II/1, 397, 4), (II/1, 435, 9), (II/2, 561, 2), (II/2, 631, 10), (II/2, 673, 4), (II/2, 791, 10), (II/2, 811, 8), (II/2, 829, 4), (II/2, 889, 11), (II/2, 921, 1), (II/2, 931, 2)

Muḫhaf üzre virdi baş u dökdü ḳan/Hak yolında tā ebed ḳaldı niṣān

Hak yumışı: Allah'ın emirleri. (I/1, 413, 2)

Sürer üç ay ol daḫı kendü işin/Ḳul nite dutmayısar Hak yumışın

Hak'ıñ genci: Allah'ın hazinesi. (II/1, 3, 8)

Yine ḳıldum uṣ tevekkül ol Hak'a/Cānum ister kim Hak'ıñ gencin ḳaḳa

Hak'ıñ kudret eli: Allah'ın kudret eli. (II/1, 97, 1)

Bes Hak'ıñ kudret elidür ol kişi/Her maḳāmda Hak-ıla işler işi

Hak'ıñ kudretleri: Allah'ın kudreti. (II/1, 277, 11)

Hem Hak'ıñ kudretlerin eydür 'ayān/Bildürür bir bir bize bellü beyān

Hak sübhānehu: Allah. (I/1, 5, 11), (I/2, 769, 5), (I/2, 801, 4), (I/2, 837, 2)

zulumāt-ı cehlden hidāyet-i 'ilme/delālet ideler. Tā kim Hak sübhānehu

Ḥakīm: Her şeyi bilen, Allah. (I/1, 27, 11), (I/1, 43, 1), (I/1, 157, 7), (I/1, 363, 4), (I/1, 363, 5), (I/1, 367, 9), (I/1, 369, 6), (I/1, 375, 8), (I/1, 379, 9), (I/1, 471, 6), (I/1, 483, 2), (I/1, 525, 11), (I/1, 527, 1), (I/2, 559, 7), (I/2, 629, 7), (I/2, 695, 11), (I/2, 703, 1), (I/2, 747, 3), (I/2, 755, 7), (I/2, 763, 7), (I/2, 889, 5), (I/2, 913, 5), (I/2, 927, 7), (I/2, 945, 7), (II/1, 13, 7), (II/1, 23, 1), (II/1, 41, 8), (II/1, 217, 10), (II/1, 249, 5), (II/1, 249, 6), (II/1, 253, 11), (II/1, 255, 5), (II/1, 319, 2), (II/1, 333, 7), (II/1, 335, 3), (II/2, 577, 9), (II/2, 869, 10), (II/2, 943, 6), (II/2, 959, 10)

İy Ḥudāvendā senüñ luṭfuñ delim/Sensin āḥir hem Ḥakīm ü hem ‘Alīm

Ḥakīm-i muṭlaḳ: Her şeyi bilen, Allah. (I/2, 563, 10), (I/2, 573, 2), (I/2, 821, 5), (I/2, 839, 9), (I/2, 889, 4), (II/2, 729, 5), (II/2, 831, 8)

Zīra ḳudret ‘ilmi küllī ḥaḳ-durur/ ‘Ālem içre Ḥakīm-i muṭlaḳ-durur

Ḥālīḳ: Yaratan, Allah. (I/1, 139, 5), (I/1, 169, 7), (I/1, 289, 11), (I/1, 317, 11), (I/1, 391, 3), (I/1, 449, 7), (I/2, 661, 3), (I/2, 737, 5), (I/2, 745, 1), (I/2, 745, 2), (I/2, 785, 9), (I/2, 785, 10), (I/2, 833, 1), (I/2, 911, 2), (I/2, 917, 5), (I/2, 925, 4), (I/2, 927, 10), (I/2, 1027, 11), (II/1, 185, 2), (II/1, 197, 9), (II/1, 345, 10), (II/1, 345, 11), (II/1, 351, 1), (II/1, 375, 7), (II/1, 375, 8), (II/1, 389, 10), (II/2, 491, 3), (II/2, 547, 8), (II/2, 639, 10), (II/2, 807, 2), (II/2, 843, 6), (II/2, 891, 4)

Gör Çalab’uñ ḳudretin gör maḥlūḳı/Gör bu maḥlūḳ niçe ister Ḥālīḳ’ı

ḥālīḳ-ı zemīn: Zeminin yaratıcısı, Allah. (I/1, 3, 3),

Şol vācibü’l-vücūda kim ḥālīḳ-ı zemīn/ve āsımān ve ṣānī-i kevn ve mekān

Ḥayy: Allah. (I/1, 27, 2), (I/2, 903, 11), (I/2, 937, 10), (II/1, 135, 1), (II/2, 735, 5)

‘Acz-ıla pes bir niyāz itdi Ḥaḳ’a/Eytdi yā Allah u yā Ḥayy u Bekā

Ḥazret: Allah. (I/1, 31, 3), (I/1, 31, 8), (I/1, 31, 10), (I/1, 37, 1), (I/1, 49, 9), (I/1, 63, 9), (I/1, 69, 4), (I/1, 75, 2), (I/1, 91, 1), (I/1, 91, 11), (I/1, 93, 2), (I/1, 93, 6), (I/1, 95, 9), (I/1, 103, 9), (I/1, 105, 11), (I/1, 113, 3), (I/1, 113, 5), (I/1, 117, 5), (I/1, 139, 1), (I/1, 149, 10), (I/1, 155, 9), (I/1, 161, 8), (I/1, 163, 8), (I/1, 167, 10), (I/1, 185, 5), (I/1, 191, 1), (I/1, 191, 7), (I/1, 199, 4), (I/1, 213, 2), (I/1, 227, 1), (I/1, 247, 9), (I/1, 279, 10), (I/1, 297, 11), (I/1, 307, 10), (I/1, 313, 6), (I/1, 335, 10), (I/1, 383, 5), (I/1, 397, 1), (I/1, 425, 3), (I/1, 475, 9), (I/1, 531, 1), (I/2, 537, 1), (I/2, 543, 2), (I/2, 557, 8), (I/2, 575, 11), (I/2, 577, 8), (I/2, 581, 3), (I/2, 581, 7), (I/2, 583, 10), (I/2, 585, 1), (I/2, 591, 4), (I/2, 595, 3), (I/2, 607, 9), (I/2, 641, 8), (I/2, 649, 8), (I/2, 653, 7), (I/2,

663, 11), (I/2, 665, 3), (I/2, 673, 7), (I/2, 673, 9), (I/2, 673, 10), (I/2, 675, 4), (I/2, 675, 6), (I/2, 675, 7), (I/2, 677, 8), (I/2, 681, 1), (I/2, 681, 7), (I/2, 683, 3), (I/2, 693, 2), (I/2, 693, 5), (I/2, 693, 8), (I/2, 693, 9), (I/2, 707, 3), (I/2, 709, 2), (I/2, 709, 3), (I/2, 711, 2), (I/2, 711, 4), (I/2, 711, 11), (I/2, 713, 5), (I/2, 713, 8), (I/2, 713, 9), (I/2, 715, 2), (I/2, 715, 3), (I/2, 735, 9), (I/2, 737, 5), (I/2, 741, 11), (I/2, 743, 11), (I/2, 769, 11), (I/2, 775, 6), (I/2, 777, 4), (I/2, 807, 6), (I/2, 809, 8), (I/2, 819, 8), (I/2, 821, 3), (I/2, 825, 11), (I/2, 827, 3), (I/2, 831, 11), (I/2, 859, 5), (I/2, 863, 4), (I/2, 901, 1), (I/2, 905, 9), (I/2, 905, 10), (I/2, 917, 2), (I/2, 929, 9), (I/2, 939, 11), (I/2, 941, 5), (I/2, 941, 6), (I/2, 957, 6), (I/2, 961, 3), (I/2, 967, 6), (I/2, 969, 11), (I/2, 1035, 9), (I/2, 1039, 2), (I/2, 1055, 9), (I/2, 1081, 4), (I/2, 1081, 6), (I/2, 1081, 8), (I/2, 1093, 10), (I/2, 1105, 9), (I/2, 1109, 5), (II/1, 21, 6), (II/1, 47, 7), (II/1, 51, 6), (II/1, 63, 3), (II/1, 95, 10), (II/1, 371, 6), (II/1, 395, 6), (II/1, 431, 1), (II/1, 451, 1), (II/2, 489, 4), (II/2, 495, 6), (II/2, 503, 3), (II/2, 505, 1), (II/2, 505, 7), (II/2, 505, 11), (II/2, 507, 8), (II/2, 509, 8), (II/2, 509, 10), (II/2, 511, 1), (II/2, 515, 1), (II/2, 517, 1), (II/2, 517, 2), (II/2, 611, 3), (II/2, 623, 5), (II/2, 641, 2), (II/2, 697, 2), (II/2, 701, 1), (II/2, 701, 4), (II/2, 723, 7), (II/2, 737, 5), (II/2, 739, 8), (II/2, 811, 11), (II/2, 827, 3), (II/2, 827, 11), (II/2, 829, 10), (II/2, 877, 7), (II/2, 923, 3)

Ƙanı tā'at Ƙazret'e 'arz itmege/Ƙanı kuvvet dogru yola gitmege

Ƙazret-i 'izzet: Yucelik hazretleri, Allah için kullanılmış. (I/2, 671, 3), (II/2, 489, 5),

... Ƙazret-i 'izzet katında...

Ƙudā: Allah. (I/1, 53, 11), (I/1, 57, 8), (I/1, 69, 7), (I/1, 97, 1), (I/1, 101, 2), (I/1, 105, 11), (I/1, 113, 6), (I/1, 129, 4), (I/1, 161, 9), (I/1, 181, 8), (I/1, 193, 1), (I/1, 199, 10), (I/1, 227, 9), (I/1, 235, 3), (I/1, 237, 3), (I/1, 251, 2), (I/1, 265, 3), (I/1, 319, 1), (I/1, 333, 2), (I/1, 341, 6), (I/1, 355, 11), (I/1, 373, 4), (I/1, 387, 9), (I/1, 405, 8), (I/1, 425, 5), (I/1, 441, 11), (I/1, 455, 1), (I/1, 467, 3), (I/1, 475, 9), (I/1, 499, 1), (I/1, 513, 6), (I/2, 533, 5), (I/2, 555, 9), (I/2, 695, 2), (I/2, 695, 4), (I/2, 705, 11), (I/2, 707, 4), (I/2, 739, 4), (I/2, 749, 11), (I/2, 769, 4), (I/2, 801, 2), (I/2, 835, 11), (I/2, 907, 10), (I/2, 957, 8), (I/2, 975, 11), (I/2, 995, 8), (I/2, 1085, 11), (I/2, 1127, 11), (II/1, 71, 11), (II/1, 131, 2), (II/1, 183, 2), (II/1, 277, 5), (II/1, 377, 1), (II/1, 405, 8), (II/1, 463, 8), (II/2, 549, 2), (II/2, 579, 8), (II/2, 643, 10), (II/2, 679, 5), (II/2, 707, 1), (II/2, 767, 11), (II/2, 807, 9), (II/2, 837, 4), (II/2, 887, 6)

Dokdi kan u virdi baş aldı rızā/Ƙošnūd andan hem Resūl ü hem Ƙudā

Hudāvend: Allah. (I/1, 27, 11), (I/1, 317, 11), (I/1, 347, 4), (I/2, 783, 6), (II/2, 959, 10)

İy Hudāvendā senüñ luṭfuñ delim/Sensin āḥir hem Ḥakīm ü hem ‘Alīm

Hudāvend-i cihān: Allah. (I/1, 13, 3), (II/1, 311, 6)

Bāb-ı toḳzınçıda hem on dāsitān/Ma‘lūm eyler kim Hudāvend-i cihān

ḥükm-i ilāh: Allah’ın hükmü. (I/1, 293, 3), (I/1, 457, 6), (I/2, 759, 8), (II/1, 201, 4), (II/1, 201, 9), (II/1, 463, 6), (II/2, 545, 8)

Hem anuñ üzre daḥı ḥükm-i ilāh/Eyle emr itdi aña ol pādişāh

ḥükm-i ilāhī: Allah’ın hükmü. (II/2, 527, 9)

İlla ol ḥükm-i ilāhī indürür/Şüret eylep kâğıt üzre ḳondurur

ilāh: Allah. (I/1, 11, 8), (I/1, 197, 7), (I/1, 203, 9), (I/1, 357, 10), (I/1, 385, 2), (I/1, 389, 3), (I/1, 403, 8), (I/1, 427, 9), (I/1, 515, 3), (I/1, 517, 7), (I/1, 519, 4), (I/1, 525, 2), (I/2, 549, 4), (I/2, 625, 3), (I/2, 675, 8), (I/2, 695, 7), (I/2, 697, 10), (I/2, 699, 11), (I/2, 773, 2), (I/2, 775, 1), (I/2, 781, 3), (I/2, 803, 3), (I/2, 813, 1), (I/2, 867, 7), (I/2, 883, 10), (I/2, 1065, 2), (II/1, 11, 9), (II/1, 133, 11), (II/1, 141, 5), (II/1, 141, 9), (II/1, 255, 9), (II/1, 281, 2), (II/1, 315, 5), (II/1, 369, 2), (II/1, 455, 2), (II/2, 897, 10)

Kim cihānı çün yaratdı pādişāh/Altı üzre urdı bünyād ol ilāh

Ḳadīm: Öncesi olmayan, Allah. (I/1, 157, 7), (I/1, 197, 11), (I/1, 267, 3), (I/2, 533, 11), (I/2, 927, 7), (I/2, 929, 1), (I/2, 937, 10), (I/2, 1039, 3), (II/1, 13, 7), (II/1, 173, 3), (II/1, 217, 10), (II/1, 241, 6), (II/1, 459, 3), (II/2, 869, 10)

Yir-ile gögi yaratdı ol Ḳadīm/Birbirine çift ḳıldı ol Ḥakīm

kārsāz: Bütün işleri yapan Allah. (I/1, 317, 11), (I/1, 347, 4), (II/1, 483, 3), (II/2, 583, 9), (II/2, 877, 10), (II/2, 929, 2)

İy Hudāvendā Kerīmā Ḥālīḳā/Pādişāhā Kārsāzā Rāzīḳā

Kelāmullah: Allah’ın kelamı, Kuran. (I/1, 53, 9), (I/2, 577, 6)

Birisi ‘Osmān-ı zi’n-nüreyin idi/Kim Kelāmullah’ı ol ḥatm eyledi

Kerīm: Büyük, Allah. (I/1, 3, 4), (I/1, 29, 1), (I/1, 31, 11), (I/1, 35, 2), (I/1, 49, 9), (I/1, 63, 1), (I/1, 197, 11), (I/1, 199, 1), (I/1, 317, 11), (I/1, 347, 4), (I/1, 379, 9), (I/1, 405, 10), (I/1, 455, 3), (I/2, 577, 6), (I/2, 607, 10), (I/2, 629, 7), (I/2, 651, 11), (I/2,

695, 11), (I/2, 783, 6), (I/2, 903, 9), (I/2, 1129, 1), (II/1, 41, 2), (II/1, 69, 5), (II/1, 247, 10), (II/1, 253, 11), (II/1, 311, 4), (II/2, 587, 5), (II/2, 707, 11)

Ve mübdî-i felek-i devvâr ve muhterî'-i/Her sâkin ü seyyârdur. Ol Kerîm kim

keşşâf-ı sırr-ı lâ-yezâl: Sonu gelmez sırları açıklayan, Allah. (II/2, 617, 7)

Eytdüm iy keşşâf-ı sırr-ı lâ-yezâl/Nâţıka vaşfuñdan oldı güng ü lâl

Kirdigâr: Allah. (II/2, 929, 11)

Gitdi bunlar işi kaldı yâdigâr/Böyle düzdi 'âlemi ol Kirdigar

ķudret: Allah'ın kudreti. (I/1, 37, 1), (I/1, 37, 3), (I/1, 101, 9), (I/1, 103, 9), (I/1, 375, 8), (I/1, 377, 2), (I/1, 393, 2), (I/1, 409, 1), (I/2, 553, 1), (I/2, 559, 5), (I/2, 563, 9), (I/2, 563, 11), (I/2, 571, 5), (I/2, 571, 6), (I/2, 571, 7), (I/2, 571, 8), (I/2, 631, 3), (I/2, 701, 9), (I/2, 755, 6), (I/2, 765, 4), (I/2, 801, 4), (I/2, 803, 7), (I/2, 807, 11), (I/2, 885, 1), (I/2, 911, 5), (I/2, 929, 4), (I/2, 929, 6), (I/2, 929, 8), (I/2, 1089, 7), (II/1, 31, 6), (II/1, 141, 5), (II/1, 317, 9), (II/1, 349, 9), (II/1, 403, 8), (II/1, 421, 9), (II/1, 445, 1), (II/1, 471, 5), (II/1, 479, 4), (II/1, 479, 5), (II/1, 479, 11), (II/2, 491, 6), (II/2, 511, 1), (II/2, 585, 2), (II/2, 627, 4), (II/2, 715, 3), (II/2, 851, 9), (II/2, 851, 10), (II/2, 851, 11)

Yir ü gök ķamusı anuñ ģazreti/Yirde gökde toptoludur ķudreti

ķudret eli: Allah'ın kudreti. (I/1, 267, 1), (I/1, 375, 2), (I/1, 395, 10), (II/2, 831, 5)

Gör kim ol Allah neler ķılmış-durur/ Ķudret elinden neler gelmiş-durur

Lemyezel: Baki, Allah. (I/2, 937, 10)

Ķaldı ol Ħayy u Ķadîm ü Lemyezel/Hem edebdür ol ģaķıķat hem ezel

luţf issi cōmard Pâdişâh: Cömertlik, lütuf sahibi olan Allah. (I/2, 813, 1),

Eytdi iy luţf issi cōmard Pâdişâh/ Seni ķoyup kime varam yâ İlâh

ma'būd: Yaratıcı. (I/1, 37, 7), (I/1, 87, 5), (I/1, 139, 11), (I/1, 147, 4), (I/1, 149, 6), (I/1, 179, 1), (I/2, 941, 3), (II/1, 243, 9), (II/1, 245, 9), (II/1, 301, 6), (II/1, 303, 1), (II/1, 309, 2), (II/1, 373, 6), (II/1, 401, 6), (II/1, 437, 10), (II/2, 525, 7), (II/2, 687, 8), (II/2, 811, 7), (II/2, 823, 3)

Öñde şoñda ķamunuñ maķşūdı ol/Gelmişüñ geldeçinüñ ma'būdı ol

Mâlik: Her şeyin sahibi, Allah. (II/2, 817, 9)

Mâlik oldur mülk anuñdur ģükm anuñ/Anlağıl bu ortada neñ var senüñ

Mevla: Allah. (I/1, 221, 11), (I/1, 313, 6), (I/1, 369, 2), (I/1, 433, 4), (II/1, 49, 1), (II/1, 161, 2), (II/1, 161, 3), (II/1, 389, 3), (II/2, 781, 2), (II/2, 857, 1)

Kim-durur ol evliyādur evliyā/ 'Aql u nefsi bunlar iltür Mevla'ya

Mevli 'aksi: Allah'ın yansıması. (II/1, 161, 5)

Mevli 'aksi oldı Mecnūn gördügi/Leyli dip şol 'ışığına cān virdügi

mübdī-i felek-i devvār: Dönen feleğin mucidi, Allah. (I/1, 3, 4)

Ve mübdī-i felek-i devvār ve muhterī-i/Her sākin ü seyyārdur. Ol Kerīm kim

naḳḳāş: Yaratıcı. (I/2, 633, 10), (I/2, 633, 11), (II/1, 373, 8), (II/1, 377, 1)

Geldi gözden baḳdı 'ālem naḳşına/Bildi kim naḳḳāş kimdür naḳşı ne

Pādişāh: Allah. (I/1, 11, 8), (I/1, 29, 4), (I/1, 31, 11), (I/1, 75, 8), (I/1, 81, 11), (I/1, 113, 3), (I/1, 165, 7), (I/1, 169, 1), (I/1, 181, 6), (I/1, 187, 3), (I/1, 199, 1), (I/1, 203, 9), (I/1, 213, 8), (I/1, 247, 10), (I/1, 249, 7), (I/1, 263, 8), (I/1, 271, 8), (I/1, 271, 9), (I/1, 293, 3), (I/1, 301, 8), (I/1, 307, 6), (I/1, 317, 11), (I/1, 319, 2), (I/1, 319, 4), (I/1, 319, 6), (I/1, 325, 3), (I/1, 327, 8), (I/1, 337, 2), (I/1, 337, 4), (I/1, 357, 10), (I/1, 357, 11), (I/1, 389, 3), (I/1, 391, 5), (I/1, 403, 8), (I/1, 427, 9), (I/1, 435, 11), (I/1, 497, 4), (I/1, 515, 3), (I/1, 517, 7), (I/1, 525, 2), (I/2, 539, 7), (I/2, 549, 4), (I/2, 559, 8), (I/2, 563, 9), (I/2, 619, 9), (I/2, 625, 3), (I/2, 629, 6), (I/2, 651, 5), (I/2, 667, 5), (I/2, 673, 3), (I/2, 675, 8), (I/2, 677, 9), (I/2, 681, 6), (I/2, 687, 3), (I/2, 691, 4), (I/2, 697, 10), (I/2, 771, 1), (I/2, 773, 8), (I/2, 777, 6), (I/2, 779, 4), (I/2, 787, 9), (I/2, 803, 3), (I/2, 807, 5), (I/2, 825, 5), (I/2, 829, 8), (I/2, 837, 10), (I/2, 841, 6), (I/2, 867, 2), (I/2, 867, 7), (I/2, 875, 3), (I/2, 883, 10), (I/2, 885, 8), (I/2, 961, 2), (I/2, 993, 10), (I/2, 1057, 10), (II/1, 49, 11), (II/1, 55, 7), (II/1, 61, 9), (II/1, 65, 10), (II/1, 83, 8), (II/1, 85, 1), (II/1, 101, 1), (II/1, 133, 11), (II/1, 139, 10), (II/1, 141, 9), (II/1, 145, 5), (II/1, 147, 4), (II/1, 149, 10), (II/1, 155, 6), (II/1, 161, 6), (II/1, 165, 11), (II/1, 171, 8), (II/1, 173, 8), (II/1, 177, 7), (II/1, 181, 7), (II/1, 181, 8), (II/1, 187, 7), (II/1, 201, 6), (II/1, 211, 1), (II/1, 221, 10), (II/1, 251, 3), (II/1, 253, 9), (II/1, 259, 5), (II/1, 283, 7), (II/1, 315, 4), (II/1, 315, 5), (II/1, 325, 8), (II/1, 331, 8), (II/1, 349, 9), (II/1, 369, 2), (II/1, 375, 7), (II/1, 463, 6), (II/2, 509, 4), (II/2, 521, 3), (II/2, 627, 3), (II/2, 631, 8), (II/2, 665, 7), (II/2, 667, 6), (II/2, 685, 11), (II/2, 731, 3), (II/2, 811, 11), (II/2, 833, 4), (II/2, 845, 9), (II/2, 851, 7), (II/2, 897, 6), (II/2, 897, 10), (II/2, 927, 2)

Kim cihānı çün yaratdı pādişāh/Altı üzre urdı bünyād ol İlāh

pādişāh-ı ‘ālem: Allah. (I/1, 357, 1)

...beyān ider kim pādişāh-ı ‘ālem...

pādişāh-ı bī-mekān: Mekandan münezzeh Allah. (II/1, 133, 7)

Var-ıdı ol pādişāh-ı bī-mekān/Sır içinde genc idi gizlü nihān

Pādişāh-ı bī-niyāz: Hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah. (I/1, 15, 5)

Var-ıdı ol Pādişāh-ı bī-niyāz/Ķandasa ne nāz vardı ne niyāz

pādişāh birliği: Allah’ın birliği. (I/1, 247, 6), (II/1, 483, 9)

Dirilelüm ol ezel dirligini/Kim bilevüz pādişāh birliği

Pādişāh hūkmi: Allah’ın hūkmü. (I/1, 335, 2), (I/1, 391, 4), (I/2, 657, 7), (I/2, 661, 1), (II/1, 89, 14)

Pādişāh hūkmi getürdi bunları/Kim belürdi her birinüñ hūları

Pādişāh dīdārı: Allah’ın cemali, Allah’ın tecellisi. (I/1, 209, 1), (I/1, 295, 9), (I/1, 487, 11), (II/1, 71, 4)

Yarın anda maşsuda irmeyiser/Pādişāh dīdārını görmeyiser

pādişāhuñ emri: Allah’ın emri. (II/1, 149, 6), (II/1, 223, 3), (II/1, 297, 11), (II/1, 343, 3), (II/1, 485, 3), (II/2, 779, 3), (II/2, 787, 2)

Çün geçürdi ‘ışk içinde ‘ömrini/İmdi bir gör pādişāhuñ emrini

pādişāhuñ kudreti: Allah’ın kudreti. (I/2, 959, 8)

Diñle imdi sen bu sözün hikmetin/Kim bilesin pādişāhuñ kudretin

Pādişāhuñ leşkeri: Allah’ın askeri, Müslümanlar. (II/1, 361, 11)

Pādişāhuñ leşkeridür pes bular /Niçe kim çok leşker oldu başdılar

Pādişāhuñ luţfi: Allah’ın lütfu. (I/1, 69, 3), (I/1, 73, 10), (I/1, 265, 7), (II/1, 41, 7)

Birlige bitmek ĦaĶ’a irmek olur/ Pādişāhuñ luţfına girmek olur

Pādişāhuñ rahmeti: Allah’ın rahmeti. (I/2, 575, 7), (I/2, 607, 7), (II/1, 169, 9)

Ķıldıđı anda Ķabül olmaz-ısa/Pādişāhuñ rahmeti gelmez-ıse

Pādişāhuñ varlığı: Allah’ın varlığı. (II/1, 465, 10)

Pādişāhuñ varlığı ma’lüm ola/Ķul bile Ķullıđını maĶküm ola

Pādişāhlık hükmi: Allah'ın hükmü. (II/2, 511, 11)

Pādişāhlık hükmi başmış kâmusın/Yile virmiş her birinüñ nâmusın

pertev-i Hâk: Allah'ın ışığı. (I/1, 281, 3), (I/2, 1119, 7), (II/2, 867, 8)

Eyle olsa 'aql u cān ölmeyiser/ Pertev-i Hâk'dur fenā olmayisar

pertev-i Yezdāni: Allah'ın ışığı. (I/2, 563, 11)

Pes bu kudret cümle 'ilmüñ cānidur/Zāt içinde pertev-i Yezdānidür

Rabb: Allah. (I/2, 959, 1)

...ola Rabbiyle mürtebit ve...

Rabbenā: Allah. (I/1, 197, 7), (II/2, 961, 1)

Ādem eytdi yā İlāhā Rabbenā/Suçlu oldum rahmet it ben miskine

rabbi Celīl: Allah. (I/2, 571, 6)

Anda dahı añağıl nedür delīl/Ķudret içre ne kômış rabbi Celīl

Rahīm: Merhametli, Allah. (I/1, 3, 6), (I/1, 29, 1), (I/1, 35, 2), (I/1, 63, 1), (I/1, 197, 11), (I/1, 405, 10), (I/1, 455, 3), (I/2, 651, 11), (I/2, 783, 6), (I/2, 903, 9), (I/2, 1129, 1), (II/1, 41, 2), (II/1, 247, 10), (II/2, 707, 11)

Rahīm kim mesābīh-i a'tāfiyla mü'minlerüñ/mir'āt-ı kulübın rüşen kıılır

Rahmān: Merhametli, Allah. (I/1, 191, 2), (I/1, 191, 4), (I/1, 339, 2), (II/1, 197, 9)

Dünyelige kâni' olmak kân-durur/Zīra kim yarıçısı Rahmān-durur

Rahmān yiyisi: Hakk'ın kokusu. (I/2, 633, 4)

Nitekim ol Muştafā eytdi 'ayān/Baña Rahmān yiyisi gelür revān

rahmet-i Hâk: Allah'ın rahmeti. (I/1, 93, 1), (I/1, 95, 6), (I/1, 235, 2), (I/1, 237, 2), (I/2, 695, 4), (II/1, 101, 10), (II/1, 277, 3), (II/2, 617, 1), (II/2, 629, 5), (II/2, 643, 1), (II/2, 681, 3), (II/2, 741, 8), (II/2, 945, 11)

Maluñ oldur ħarc ola Hâk yolına/Kim anuñla rahmet-i Hâk bulına

Rāzık: Rızık veren, Allah. (I/1, 317, 11)

İy Hudāvendā Kerīmā Hālīkâ/Pādişāhā Kārsāzā Rāzıkā

Şabūr: Çok sabırlı, Allah. (I/1, 197, 11)

Sen Raḥīm'sin hem Kerīm'sin hem Ğafūr/Hem Kaḍīm'sin hem Muḳīm'sin hem Şabūr

şānī': Yaratıcı. (I/2, 909, 7), (I/2, 583, 6), (I/2, 635, 5) (I/2, 909, 8), (II/1, 375, 9), (II/2, 729, 5)

Niçe kim ma'nī dilerseñ bilesin/Şun' içinde şānī'a yol bulasın

şānī-i kevn: Varlığın yaratıcısı. (I/1, 3, 3),

Şol vācibü'l-vücūda kim ḥālīk-ı zemīn/ve āsımān ve şānī-i kevn ve mekān

şānī-i mekān: Allah. (I/1, 3, 3),

Şol vācibü'l-vücūda kim ḥālīk-ı zemīn/ve āsımān ve şānī-i kevn ve mekān

Sübḥān: Allah. (I/1, 149, 5), (I/1, 177, 9), (II/2, 801, 9), (II/2, 905, 6)

Degme birnüñ bilüsi elvān-durur/Her bilüden maḳşud ol Sübḥān-durur

Şekūr: Allah. (I/1, 29, 1), (II/2, 1129, 1)

Hem Ḥabīr u hem Başır u hem Şekūr/Hem Raḥīm u hem Kerīm ü hem Ğafūr

Tańrı: Yaratıcı, Allah. (I/1, 27, 1), (I/1, 55, 6), (I/1, 55, 8), (I/1, 65, 3), (I/1, 67, 4), (I/1, 83, 10), (I/1, 89, 6), (I/1, 97, 2), (I/1, 99, 5), (I/1, 123, 7), (I/1, 123, 8), (I/1, 125, 2), (I/1, 125, 8), (I/1, 187, 9), (I/1, 189, 3), (I/1, 189, 8), (I/1, 189, 9), (I/1, 193, 10), (I/1, 195, 3), (I/1, 201, 11), (I/1, 253, 9), (I/1, 263, 3), (I/1, 263, 4), (I/1, 293, 4), (I/1, 309, 10), (I/1, 345, 3), (I/1, 355, 2), (I/1, 359, 4), (I/1, 369, 11), (I/1, 423, 4), (I/1, 429, 9), (I/1, 435, 4), (I/1, 437, 9), (I/1, 439, 11), (I/1, 473, 10), (I/1, 529, 11), (II/2, 547, 5), (II/2, 559, 1), (II/2, 559, 7), (II/2, 565, 8), (II/2, 573, 7), (II/2, 605, 4), (II/2, 609, 6), (II/2, 645, 5), (II/2, 675, 1), (II/2, 677, 11), (II/2, 679, 10), (II/2, 683, 1), (II/2, 707, 7), (II/2, 715, 9), (II/2, 715, 11), (II/2, 719, 7), (II/2, 719, 9), (II/2, 749, 9), (II/2, 755, 5), (II/2, 795, 3), (II/2, 799, 6), (II/2, 825, 4), (II/2, 827, 8), (II/2, 829, 6), (II/2, 843, 7), (II/2, 849, 2), (II/2, 851, 3), (II/2, 851, 4), (II/2, 851, 11), (II/2, 865, 5), (II/2, 869, 6), (II/2, 877, 4), (II/2, 887, 3), (II/2, 891, 5), (II/2, 891, 11), (II/2, 923, 11), (II/2, 969, 11), (II/2, 989, 3), (II/2, 1011, 6), (II/2, 1013, 7), (II/2, 1017, 2), (II/2, 1033, 3), (II/2, 1033, 5), (II/2, 1033, 6), (II/2, 1045, 10), (II/2, 1053, 1), (II/2, 1055, 2), (II/2, 1085, 7), (II/1, 41, 4), (II/1, 45, 8), (II/1, 55, 8), (II/1, 57, 7), (II/1, 61, 2), (II/1, 65, 8), (II/1, 65, 11), (II/1, 69, 8), (II/1, 75, 8), (II/1, 89, 1), (II/1, 91, 5), (II/1, 99, 7), (II/1, 129, 5), (II/1, 131, 3), (II/1, 137, 3), (II/1, 151, 12), (II/1, 211, 6), (II/1, 217, 2), (II/1, 219, 8), (II/1, 219, 11), (II/1, 227,

2), (II/1, 275, 8), (II/1, 279, 7), (II/1, 313, 10), (II/1, 317, 2), (II/1, 321, 8), (II/1, 331, 1), (II/1, 331, 3), (II/1, 333, 1), (II/1, 345, 1), (II/1, 371, 11), (II/1, 377, 6), (II/1, 379, 11), (II/1, 381, 11), (II/1, 383, 7), (II/1, 385, 9), (II/1, 385, 11), (II/1, 387, 1), (II/1, 387, 4), (II/1, 387, 5), (II/1, 401, 7), (II/1, 403, 8), (II/1, 405, 5), (II/1, 447, 2), (II/1, 465, 6), (II/1, 473, 3), (II/1, 473, 6), (II/1, 477, 11), (II/2, 513, 6), (II/2, 517, 3), (II/2, 525, 6), (II/2, 525, 8), (II/2, 531, 2), (II/2, 565, 11), (II/2, 567, 10), (II/2, 571, 5), (II/2, 599, 9), (II/2, 603, 5), (II/2, 615, 9), (II/2, 617, 2), (II/2, 627, 1), (II/2, 631, 3), (II/2, 637, 8), (II/2, 643, 3), (II/2, 653, 6), (II/2, 669, 4), (II/2, 673, 9), (II/2, 679, 11), (II/2, 683, 3), (II/2, 683, 4), (II/2, 685, 8), (II/2, 687, 6), (II/2, 687, 10), (II/2, 689, 2), (II/2, 689, 8), (II/2, 689, 9), (II/2, 691, 2), (II/2, 691, 6), (II/2, 691, 11), (II/2, 693, 9), (II/2, 695, 9), (II/2, 697, 5), (II/2, 697, 9), (II/2, 697, 10), (II/2, 699, 5), (II/2, 699, 11), (II/2, 703, 4), (II/2, 715, 4), (II/2, 717, 7), (II/2, 717, 8), (II/2, 725, 8), (II/2, 825, 2), (II/2, 833, 3), (II/2, 833, 6), (II/2, 841, 5), (II/2, 849, 8), (II/2, 849, 10), (II/2, 895, 2), (II/2, 905, 5), (II/2, 929, 6), (II/2, 939, 1), (II/2, 957, 2)

Dünyadan çün Tañrı'ya açdı gözün/Ol deñizde yavu kıldı kendüzin

Tañrı hülkü: Tanrı ahlakı. (II/1, 65, 7)

Halk içinde Tañrı hülkün duta ol/Cümlenüñ göñlin şunuñla uta ol

Tañrı'nın birliğı: Allah'ın birliğı (I/1, 437, 7), (II/2, 949, 5)

Diñle imdi Tañrı'nın birliğı/Hem Resül'ün yār-ıla dirligini

Tañrı'nuñ dīdāri: Allah'ın cemali, Allah'ın tecellisi. (I/1, 97, 2)

...iki göz birikdiler Tañrı'nuñ dīdārın...

Tañrı'nuñ emri: Allah'ın emri. (II/2, 645, 9), (II/2, 843, 5), (II/2, 909, 5), (II/2, 913, 9), (II/2, 919, 11), (II/2, 1041, 3), (II/1, 297, 9), (II/1, 387, 3), (II/1, 387, 6), (II/2, 655, 11), (II/2, 749, 11), (II/2, 851, 1), (II/2, 897, 2)

ƘanƘı nefis kim tā'ata gelmedi ol/Tañrı'nuñ emri nedür bilmedi ol

Tañrı'nın fazlı: Allah'ın fazileti. (II/2, 611, 7)

Pes bilüñ şayrulara vardur meded/Tañrı'nın fazlı üküşdür bī-'aded

Tañrı'nuñ hāşları: Allah'ın sevdikleri. (II/2, 957, 5)

Yoldaş olup Tañrı'nuñ hāşları'na/Lāyık ola dem-be-dem dīdārına

Tañrı hışmı: Allah'ın gazabı. (II/2, 851, 10)

'Ādiler kaçdı sığındı tağlara/ Tañrı hışmından kaçup kanda vara

Tañrı'nuñ kudret eli: Allah'ın kudret eli. (II/1, 79, 6)

Hem nebīdür ol kişi vü hem velī/Oldur āhir Tañrı'nuñ kudret eli

Tañrı'nuñ kudret ipi: Allah'ın kudret ipi. (I/2, 989, 2)

Ol ipi kim kandil aşılpdur aña/ Tañrı'nuñ kudret ipidür görseñe

Tañrı'nuñ kudret yili: Allah'ın kudret yeli. (I/2, 1049, 10)

Nür eyitdi Tañrı'nuñ kudret yili/Olısar ilçi saña budur yolu

Tañrı'nuñ kudreti: Allah'ın kudreti. (I/1, 169, 8), (I/2, 1041, 6), (I/2, 1047, 10), (II/1, 405, 1), (II/1, 407, 3)

... Tañrı'nuñ kudreti ve irādeti...

Tañrı'nuñ rahmeti: Allah'ın rahmeti. (I/1, 95, 2), (I/1, 99, 7), (I/1, 189, 7), (I/2, 841, 5), (I/2, 865, 8), (II/2, 695, 2), (II/2, 823, 10)

Tā goñüller uymayınça bir yire/Rahmetine Tañrı'nuñ kanda ire

Tañrı'nuñ şun'ı: Allah'ın sanatı. (II/1, 165, 3), (II/1, 223, 5)

Bülbül eydür çün bakarvan ben saña/Sende görnür Tañrı'nuñ şun'ı baña

tağdır-i rabbanī: Allah'ın takdiri. (II/2, 527, 1)

...kader tağdır-i rabbanīden gelür...

tal'at: Allah'ın yüzü. (I/1, 339, 3), (I/2, 593, 6)

Ol nazardan Hāk bizi ayırmasın/Kendü kendü tal'atından ırmasun

tal'at ayı: Allah'ın yüzü. (I/1, 235, 2), (I/1, 237, 2)

Üstüñe Hāk rahmeti yağadura/ Tal'at ayı karşıña toğadura

vācibü'l-vücūd: Varlığı lüzumlu olan, Allah. (I/1, 3, 3)

Şol vācibü'l-vücūda kim hālīk-ı zemīn/ve āsımān ve s̄anī-i kevn ve mekān

vaḥdet-i Hāk: Allah'ın birliği. (I/1, 391, 3)

'Aql okır ol vaḥdet-i Hāk hutbesin/Hālīk sultān kul eydür kamusın

yaradan: Allah. (I/1, 35, 6), (I/1, 163, 4)

Yaradan iki cihān bünyādın ol/Āşikārā vü nihān kamusın ol

yüz: Allah'ın cemali. (I/1, 31, 7), (I/1, 35, 9), (I/1, 161, 5), (I/1, 241, 5), (I/1, 249, 5), (I/1, 257, 10), (I/1, 265, 8), (I/1, 467, 2), (I/1, 487, 10), (I/1, 519, 5), (I/2, 537, 6), (I/2, 555, 5), (I/2, 555, 7), (I/2, 573, 3), (I/2, 583, 9), (I/2, 605, 7), (I/2, 623, 2), (I/2, 633, 9), (I/2, 635, 1), (I/2, 659, 3), (I/2, 665, 3), (I/2, 665, 11), (I/2, 687, 11), (I/2, 707, 11), (I/2, 717, 11), (I/2, 721, 8), (I/2, 775, 6), (I/2, 777, 4), (I/2, 881, 2), (I/2, 883, 1), (I/2, 905, 7), (I/2, 975, 8), (I/2, 1119, 1), (II/1, 17, 8), (II/1, 19, 3), (II/1, 31, 1), (II/1, 117, 4), (II/1, 127, 9), (II/1, 129, 8), (II/1, 139, 4), (II/1, 139, 11), (II/1, 239, 10), (II/1, 277, 4), (II/1, 315, 10), (II/1, 343, 8), (II/1, 391, 11), (II/1, 487, 11), (II/2, 583, 2), (II/2, 637, 2), (II/2, 637, 3), (II/2, 639, 3), (II/2, 643, 5), (II/2, 829, 3),

Zü'l-celâl: Allah. (I/1, 9, 11), (I/1, 237, 6)

Bunları üç üç yarattı Zü'l-celâl/Nitekim müstakbil ü mâzî vü hâl

4.27.2. Bazı Dinî Kavramlar

âbdest: Namaz ve bazı başka ibadetler için belirli azaları dinin emrettiği şekilde yıkama. (I/1, 353, 10), (II/2, 787, 3)

Kim yunur kim âbdest alur kim içer/Cümlesine maşşudın virür geçer

'âbid: Kul, ibadet eden. (II/2, 693, 7)Zâhid ü 'âbid şunuñla oldılar/Kim Hâk'a dün gün 'ibâdet kıldılar

âhir-zamân: Ahirzaman, dünyanın son zamanı. (II/1, 337, 7)

Taht uruban anda kondı bir zamân/Tâ ki geldi dünyaya Āhir-zamân

âhîret: Ahiret, öteki dünya. (I/1, 99, 8), (I/1, 117, 6), (I/1, 117, 7), (I/1, 151, 6), (I/1, 153, 2), (I/1, 153, 4), (I/1, 153, 8), (I/1, 153, 10), (I/1, 153, 11), (I/1, 155, 3), (I/1, 287, 6), (I/2, 767, 9), (I/2, 795, 11), (I/2, 839, 1), (I/2, 839, 8), (I/2, 917, 3), (I/2, 917, 4), (I/2, 1079, 11), (I/2, 1081, 9), (II/1, 5, 1), (II/1, 69, 9), (II/1, 121, 2), (II/1, 211, 2), (II/1, 277, 1), (II/1, 389, 4), (II/2, 565, 7), (II/2, 611, 1), (II/2, 611, 2), (II/2, 615, 10), (II/2, 787, 4), (II/2, 787, 5), (II/2, 807, 5), (II/2, 835, 8), (II/2, 887, 11)

Dünyada 'ömrin süre devlet bile/Āhîretde şād ola rahmet bula

âhîret evi: Ahiret, öbür dünya. (I/1, 153, 9)

Koyma dünyā dilegin utanasın/ Āhîret evinde oda yanasın

âhîret işleri: Öbür dünyayla ilgili işler. (II/1, 51, 7)

Dünyadan ol āhīret işlerini/Yig bilüben yine teşvīşlerini

āhīret mülki: Ahiret mülkü. (I/2, 767, 4)

Bu ekinçi dünya tertībīn düzer/Ol meşāyih āhīret mülkin bezer

aḥret: Ahiret. (I/1, 153, 7)

Kimsene kim aḥrete kıldı nazār/Ḥaḳ dīdārın göriser şeksüz ol er

aḥzāb şeyātīn: Şeytan bölükleri. (II/2, 549, 7)

...ve aḥzāb şeyātīn ile iderler...

'aks-i māh: Dini hükümler. (II/1, 339, 10)

Anda 'arş olmışdı aña taḥtgāh/Bunda şer' oldı çün āhir 'aks-i māh

'ālem-i kübrā: Büyük âlem. (I/1, 373, 11), (II/2, 547, 2), (II/2, 547, 1)

...'ālem-i Kübrā kim ref' ve...

'ālem-i rūḥānī: Ruhani âlem. (II/2, 837, 6)

...'ālem-i rūḥānīden on mu'teber...

'ālem-i şuḡrā: Küçük âlem. (II/2, 547, 2)

...biş yaratdı ve 'ālem-i şuḡrā ki ādemdür...

'ālem-i süflī: Kötü âlem. (I/1, 389, 1), (II/2, 533, 10), (II/1, 323, 8), (II/1, 339, 6)

...'ālem-i ulvī ve süflīdür...

'ālem-i ulvī: Yüce âlem. (I/1, 387, 11), (II/2, 533, 10), (II/1, 339, 6)

...'ālem-i ulvī ve süflīdür...

'arş-ı 'azīm: En yüksek gök tabakası, Tanrı'nın katı. (II/1, 23, 1), (II/1, 331, 4)

Gökde evvel 'arşı ḳodı ol Ḥakīm/Göge bünyād oldı ol 'arş-ı 'azīm

'arż yiri: Sunma yeri. (I/1, 91, 1)

Maḳşud oldur anda kim rahmet bula/'Arż yirinde Ḥazret'e lāyık ola

'aşere-i mübeşere: Cennetle müjdelenen on kişi. (II/2, 623, 10)

...'aşere-i mübeşere ider bil kim...

'aşir: Kuran-ı Kerim'in on ayetlik bölümü. (II/2, 579, 4), (II/2, 947, 5)

Kaç aşirdir niçe âyetdür tamâm/Ma'lûm ola kaç durakdur kaç makâm

Aşkar: Koyu kırmızı doru at, Hz. Hamza'nın atı. (II/2, 555, 2)

Nitekim Hamza binerdi Aşkar'a/Hem binüt olmuşdı Düldül Haydar'a

âyât: Âyetler. (I/1, 405, 5), (I/1, 407, 6), (II/2, 671, 10), (II/2, 703, 10), (II/2, 865, 6), (II/2, 681, 8), (II/2, 939, 11)

Sābit oldı cümlesi āyât-ıla/Şerh ü takrîr ü beyân kıldan kıla

ayd: Nur. (II/1, 451, 8)

Niçe hâlde var-ısam ol göredur/Rahmeti aydını baña iredur

âyet: Âyet. (I/1, 49, 7), (I/1, 193, 8), (I/1, 199, 11), (I/1, 295, 10), (I/1, 347, 6), (I/1, 401, 6), (I/1, 403, 10), (I/1, 405, 11), (I/1, 451, 8), (I/1, 475, 10), (II/2, 565, 6), (II/2, 579, 4), (II/2, 579, 10), (II/2, 715, 9), (II/1, 9, 3), (II/1, 41, 3), (II/1, 85, 7), (II/1, 203, 7), (II/1, 203, 8), (II/1, 231, 7), (II/1, 377, 2), (II/2, 625, 1), (II/2, 633, 7), (II/2, 715, 6), (II/2, 875, 3), (II/2, 875, 5), (II/2, 943, 5), (II/2, 945, 6), (II/2, 947, 5), (II/2, 947, 6), (II/2, 949, 10)

Hağ aña innā fetahnā âyetin/Viribidi virdi fethüñ gâyetin

âyet-i mağfîret: Af âyeti. (II/2, 623, 11)

... âyet-i mağfîret nüzül itdi...

'Azāzil: Şeytanın melek bulunduğu sıradaki adı. (II/2, 841, 3)

Gördi ol nağşı 'Azāzil okıdı/Cümle gök ehlin muğābil okıdı

'Azrāyil: Azrail. (I/1, 391, 9), (I/1, 395, 6), (I/1, 403, 3), (I/1, 403, 5), (II/1, 83, 6)

Bir kavulda hōd hüküm 'Azrāyil'e/Oldı kim ol toprağı hāzır kıla

bākī mülk: Sonsuz mülk. (II/1, 3, 9)

Fāni mülkden bākī mülki añdı cān/Bī-nişāndan ya'ni virmekçün nişān

baş: Tasavvufta rica hali. (II/1, 271, 7), (II/1, 343, 3)

Görnür anda cümle şan'at nağş u renk/Ğabz u baş u ħahr u luğ u şulğ u cenk

bid'at ehli: Dine sonradan karışmış hükümleri, işleri yapanlar. (I/1, 5, 10)

Şol cihetden kim müsülmānları/Şeytān cenginden kırtaralar ve bid'at ehlini

bihişt: Cennet. (I/1, 265, 9), (I/1, 435, 8), (II/1, 7, 10), (II/1, 17, 5), (II/1, 23, 8), (II/1, 67, 9), (II/2, 681, 6)

Görmeyen katında birdür hüb u zişt/Bilmeyene çi duzağdur çi bihişt

biş vaqt: Namaz. (I/1, 89, 6)

Ol ki tã'atdur farîza Tañrı'nuñ/Günde biş vaqt kim diregidür dinüñ

biş vaqt namâz: Beş vakit namaz. (I/1, 93, 2), (II/2, 517, 3), (II/2, 775, 3) Nefsüñ oldur kim kıla biş vaqt namâz/Anuñ-ıla Hâzret'e kıla niyâz

burak: Hz. Muhammet'in miraçta bindiği binek. (I/1, 45, 6), (II/1, 5, 3), (II/1, 9, 7), (II/1, 15, 7), (II/1, 29, 4), (II/2, 495, 5), (II/2, 495, 7)

Ol gice kim ol Resül bindi burak/ 'Arş anuñ na'îline oldı turak

büy-ı lañif-i Muştafâ: Hz. Muhammet'in latif kokusu. (II/1, 165, 4)

Hem gelür büy-ı lañif-i Muştafâ/Anuñ-ıçun mest olurvam iy şafâ

büt: Put. (I/2, 847, 4), (I/2, 1081, 10), (II/1, 339, 7), (II/2, 849, 2)

Didi kim dönüñ Hâk'a yâ Kavm-ı Ād/Bütleri sıñ Hâk'a bağlañ i'tikâd

büthâne: Puthane. (I/1, 481, 4)

Anda bir ırmağ şudur bundağı seyr/Kim ne mescid kor ne büthâne ne deyr

cân-ı bincân kavmı: Cin kavmi..(II/1, 363, 4)

Şoldur ol kim adı İblîs'dür 'ayân/Cân-ı bincân kavmıdur bellü beyân

Cebrâyil: Cebrail. (I/2, 849, 10), (II/1, 33, 8), (II/1, 381, 10), (II/1, 387, 7), (II/2, 495, 4)

Geldi Cebrâyil getürdi hōş haber/Didi sen git bunlara Hâk gör n'ider

cehennem: Cehennem. (II/1, 7, 11)

Yoğ-durur münkirlere anda mağâm/Çalısar bunlar cehennemde müdâm

cennet: Cennet. (I/1, 477, 1), (I/2, 917, 5), (II/1, 3, 4), (II/1, 3, 5), (II/1, 7, 6), (II/1, 37, 4), (II/1, 41, 5), (II/2, 911, 7)

...yüregi cennete mişâl...

Cibrîl: Cebrail. (I/2, 825, 5), (I/2, 825, 8), (II/1, 383, 8), (II/1, 385, 10), (II/1, 387, 5), (II/2, 495, 5), (II/2, 497, 2), (II/2, 497, 3), (II/2, 497, 6), (II/2, 499, 2), (II/2, 499, 11),

(II/2, 501, 1), (II/2, 501, 6), (II/2, 503, 7), (II/2, 503, 11), (II/2, 505, 1), (II/2, 505, 4), (II/2, 505, 9), (II/2, 505, 10), (II/2, 507, 4), (II/2, 507, 9), (II/2, 507, 10), (II/2, 509, 6), (II/2, 509, 11), (II/2, 511, 1), (II/2, 513, 2), (II/2, 513, 4), (II/2, 517, 11)

Ol şaburlu pādişāh gör n'eyledi/Şol sa'atda Cibril'e emr eyledi

Cibrīl-i emīn: Cebrail. (II/1, 31, 9)

Çün namāzı kıldı oturdı Emīn/Gökden ol dem indi Cibrīl-i emīn

cin: Cin. (I/1, 35, 11), (I/1, 49, 2), (I/2, 703, 6)

Ger vuḥūş u ger ũyūr ger ins ü cin/Gözleyüben görmedi kendü cānın

cinān: Cennetler. (II/1, 15, 3), (II/1, 15, 4), (II/1, 15, 5), (II/1, 15, 10)

Yir içinde ũamu vü gökde cinān/Cism içinde fi'l-i bed cānda cenān

cinnī: Cine mensup. (II/1, 327, 7)

Ādem ü perrī ve cinnī kurd u kuş/Ol sebebden rām-ıdı cümle vuḥūş

cism-i melek: Melek. (I/2, 537, 4)

Hem yine cism-i melekdür bir katı/Kim bularuñ yiri ol Ḥaḳ ḥazreti

dāyim ḥayāt: Ebedī hayat. (I/1, 281, 6)

Yoḳsa Ḥazret ehline yoḳdur memāt/Uçmaḳ içre bunlara dāyim ḥayāt

dervīşlik yolu: Dervīşlik yolu. (I/2, 763, 8), (I/2, 763, 9)

Ger biri bu altıdan eksük ola/Uşbu dervīşlik yolu bāṭıl ḳala

dīn: Din. (I/1, 47, 5), (I/1, 49, 5), (I/1, 53, 5), (I/1, 71, 3), (I/1, 85, 6), (I/1, 157, 10), (I/1, 213, 5), (I/1, 225, 8), (I/1, 235, 11), (I/1, 361, 7), (I/1, 359, 8), (I/1, 359, 9), (I/1, 365, 3), (I/1, 365, 6), (I/1, 433, 10), (I/1, 439, 7), (I/1, 441, 9), (I/1, 441, 10), (I/1, 481, 11), (I/1, 485, 11), (I/2, 589, 1), (I/2, 593, 4), (I/2, 739, 2), (I/2, 741, 6), (I/2, 749, 1), (I/2, 765, 6), (I/2, 765, 9), (I/2, 767, 3), (I/2, 815, 5), (I/2, 891, 5), (I/2, 929, 8), (I/2, 987, 6), (I/2, 1035, 2), (I/2, 1075, 7), (II/1, 55, 7), (II/1, 55, 9), (II/1, 153, 5), (II/1, 201, 8), (II/1, 205, 7), (II/1, 211, 8), (II/1, 239, 4), (II/1, 329, 7), (II/1, 369, 7), (II/1, 393, 11), (II/1, 399, 7), (II/1, 455, 8), (II/2, 515, 9), (II/2, 515, 10), (II/2, 523, 4), (II/2, 523, 5), (II/2, 525, 5), (II/2, 557, 11), (II/2, 561, 8), (II/2, 561, 9), (II/2, 563, 4), (II/2, 563, 5), (II/2, 563, 7), (II/2, 563, 9), (II/2, 565, 2), (II/2, 565, 10), (II/2, 565, 11), (II/2, 567, 1), (II/2, 567, 3), (II/2, 567, 5), (II/2, 567, 7), (II/2, 571, 7), (II/2, 571, 8),

(II/2, 575, 5), (II/2, 575, 8), (II/2, 577, 2), (II/2, 577, 3), (II/2, 577, 5), (II/2, 577, 9),
 (II/2, 585, 6), (II/2, 591, 2), (II/2, 593, 8), (II/2, 601, 3), (II/2, 603, 9), (II/2, 609, 9),
 (II/2, 613, 1), (II/2, 615, 11), (II/2, 617, 11), (II/2, 619, 1), (II/2, 629, 7), (II/2, 629, 8),
 (II/2, 639, 6), (II/2, 639, 8), (II/2, 647, 6), (II/2, 679, 2), (II/2, 693, 1), (II/2, 723, 6),
 (II/2, 725, 4), (II/2, 725, 5), (II/2, 725, 6), (II/2, 735, 2), (II/2, 737, 3), (II/2, 747, 10),
 (II/2, 777, 4), (II/2, 779, 4), (II/2, 787, 1), (II/2, 797, 7), (II/2, 803, 7), (II/2, 805, 7),
 (II/2, 807, 1), (II/2, 811, 7), (II/2, 821, 2), (II/2, 827, 4), (II/2, 839, 9), (II/2, 893, 10),
 (II/2, 893, 11), (II/2, 895, 1), (II/2, 929, 1), (II/2, 949, 2)

Ol zamāndan tā kıyāmet günine/Bir-durur her kim gelüp bitdi dīne

dīn cihānı: Din dünyası. (I/2, 933, 3)

Yidi muşhafdur kim anı cān görür/Dīn cihānından toğar aydın virür

dīn ehli: Din ehli. (I/1, 383, 9)

Dīn ü dünyā ehline ol sākidür/Hem Çalap dīdārınuñ müştākidur

dīn ili: Din ili. (I/1, 361, 8)

Dīn ilin düzer bular dünin günin/Bunlara bildürdi Haq İslām dinin

dīn kılıcı: Din kılıcı. (I/1, 55, 4), (I/1, 67, 4)

Dīn kılıçın şaldı kāfir boynına/Kimse katlanmadı anuñ oynına

dīn yolu: Din yolu. (II/2, 565, 6), (II/2, 573, 9), (II/2, 779, 5)

Ger vilāyet olmasa anda ‘ayān/Dīn yolında alp degül bellü beyān

dīndār: Dindar. (II/1, 91, 6)

İki yetmüñ anda mālı var-ıdı/Ataları şālih ü dīndār-ıdı

dinüñ diregi: Namaz. (I/1, 89, 6), (I/1, 359, 10), (II/1, 389, 9), (II/2, 563, 8)

Ol ki tã‘atdur farīza Tañrı’nuñ/Günde biş vaqt kim diregidür dinüñ

dīv: Şeytan. (I/1, 159, 2), (I/1, 207, 5), (II/1, 13, 11), (II/1, 365, 8), (II/1, 365, 9),
 (II/1, 365, 10), (II/1, 367, 4), (II/1, 367, 10), (II/1, 369, 7), (II/2, 573, 7)

Gök yüzi cümle firiştehler tolu/Bu yir ehli dīv-durur çirkin hulu

doğru yol: Doğru yol, Allah yolu. (I/1, 31, 3), (I/1, 35, 1), (I/1, 51, 8), (I/1, 57, 5),
 (I/1, 57, 6), (I/1, 57, 8), (I/1, 89, 4), (I/1, 101, 2), (I/1, 105, 11), (I/1, 113, 6), (I/1,

119, 6), (I/1, 131, 1), (I/1, 157, 1), (I/1, 161, 9), (I/1, 193, 1), (I/1, 199, 10), (I/1, 211, 4), (I/1, 211, 6), (I/1, 227, 9), (I/1, 235, 3), (I/1, 237, 3), (I/1, 287, 3), (I/1, 289, 5), (I/1, 319, 1), (I/1, 337, 10), (I/1, 337, 11), (I/1, 365, 11), (I/1, 387, 10), (I/1, 425, 5), (I/1, 467, 3), (I/1, 493, 11), (I/1, 499, 2), (I/1, 525, 4), (I/2, 533, 5), (I/2, 545, 11), (I/2, 555, 9), (I/2, 559, 9), (I/2, 573, 10), (I/2, 593, 7), (I/2, 643, 7), (I/2, 675, 2), (I/2, 675, 8), (I/2, 675, 9), (I/2, 677, 4), (I/2, 679, 8), (I/2, 679, 9), (I/2, 683, 10), (I/2, 683, 11), (I/2, 685, 8), (I/2, 687, 8), (I/2, 687, 10), (I/2, 689, 5), (I/2, 689, 11), (I/2, 695, 2), (I/2, 719, 9), (I/2, 739, 4), (I/2, 753, 11), (I/2, 769, 4), (I/2, 801, 2), (I/2, 835, 11), (I/2, 847, 3), (I/2, 877, 4), (I/2, 907, 10), (I/2, 957, 8), (I/2, 975, 11), (I/2, 995, 7), (I/2, 995, 8), (I/2, 1013, 3), (I/2, 1015, 9), (I/2, 1037, 5), (I/2, 1061, 11), (II/1, 41, 2), (II/1, 71, 10), (II/1, 71, 11), (II/1, 101, 11), (II/1, 107, 5), (II/1, 109, 2), (II/1, 131, 2), (II/1, 277, 5), (II/1, 345, 10), (II/1, 405, 8), (II/1, 463, 8), (II/2, 489, 2), (II/2, 549, 2), (II/2, 575, 6), (II/2, 589, 5), (II/2, 619, 3), (II/2, 621, 8), (II/2, 631, 2), (II/2, 641, 8), (II/2, 643, 10), (II/2, 647, 5), (II/2, 667, 5), (II/2, 679, 4), (II/2, 679, 5), (II/2, 705, 10), (II/2, 705, 11), (II/2, 707, 1), (II/2, 739, 6), (II/2, 771, 11), (II/2, 817, 7), (II/2, 819, 6), (II/2, 837, 3), (II/2, 837, 4), (II/2, 887, 6), (II/2, 905, 4), (II/2, 905, 7), (II/2, 947, 2)

Ƙanı tā‘at Hızret’e ‘arz itmege/Ƙanı kuvvet doğru yola gitmege

dörd kitâp: Tevrat, Zebur, İncil ve Kuran. (I/1, 343, 5)

Dil-durur ma‘lûm kılan uşbu sözi/Dil okıdı dörd kitâbı düpdüzi

du‘â: Dua. (I/1, 75, 4), (I/1, 81, 5), (I/1, 139, 1), (I/1, 301, 7), (I/2, 583, 3), (II/2, 505, 8), (II/2, 507, 1), (II/2, 519, 11)Çünkü buldı ol du‘â anda necâh/Cümle ğarka vardı ol buldı felâh

dūzah: Cehennem. (I/1, 169, 2), (I/1, 265, 9)

Her ki zâhir mülkini dutdı kavî/ ‘Ākıbet dūzah-durur anuñ evi

ehl-i kürsî: Erenler. (II/2, 521, 2)

Ehl-i kürsî kim tahayyür kaldılar/Uş erenlerdür ki hayrân oldılar

Emîn: Cebrail. (II/2, 501, 11), (II/2, 509, 4)

Yine şordı ol Nebî kim yâ Emîn/Niçün otrurlar bular böyle emîn

emr-i ma‘rûf: Tanrı ve kula göre doğru olan. (II/2, 935, 5)

emr-i şerî‘at: Şeriat emirleri. (I/2, 1085, 5)

Cān u ten küllī ol uhtın arına/Kim gele emr-i şerī'at yirine

erenler dirligi: Erenlerin yaşayış tarzı. (II/2, 567, 3)

Ol riyāzetdür erenler dirligi/Dīn içinde ol belürtdi erligi

erenler şoyı: Velilerin yolu. (II/2, 931, 5)

Ol erenler şoyını şoyla didi/İşin işle sözünü söyle didi

erenler yolu: Erenlerin yolu. (I/1, 355, 6)

Kim irersen ol erenler yolına/Ol maqamda degme cān mı bulına

erkān-ı dīn: Dinin esasları. (II/2, 605, 1)

Bu gürūhda 'iştā-durur erkān-ı dīn/Anun-içün sevdi bunlar gördüğün

farz: Farz. (I/1, 57, 5), (I/1, 61, 4), (I/1, 95, 3), (II/2, 643, 2), (II/2, 645, 8), (II/2, 739, 11), (II/2, 891, 6)

'Āşık'a pes farz u vācib ol-durur/ Muştafā şer'i ki doğru yol-durur

fātiḥā: Fatiha. (II/2, 695, 4), (II/2, 961, 2)

Her nefes biñ rahmeti Ḥaḫḫuñ aña/Kim yazanı fātiḥā birle aña

fenāsuz 'ālem: Yok olmayacak ebedi alem. (II/1, 3, 9)

Her ne gördi şerh idüp eytmek diler/Ol fenāsuz 'āleme gitmek diler

fetvā: Fetva. (I/1, 197, 2)

Her bir iş kim işlenür fitne senüñ/ 'Ālem içre yöriyen fetvā senüñ

Fir'avn: Firavun. (II/1, 327, 3)

Kendü geçdi kaldı Fir'avn oldı ğarḫ/Bu ḥaberden tıldı cümle ğarb u şarḫ

Fir'avn-ı le'īm: Yenilmiş Firavun. (I/1, 183, 7)

Nemrud u Şeddād u Fir'avn-ı le'īm/'Utbe vü Şeybe Ebu Cehl-i zinīm

firdevs: Cennet. (II/2, 917, 4), (II/2, 1025, 11)

Āḫiret firdevs bu külḥan-durur/Aña baksañ bu cihān zindān-durur

firişteḥ: Melek. (I/1, 19, 2), (I/1, 159, 2), (I/1, 391, 7), (I/1, 391, 8), (I/1, 393, 9), (I/1, 399, 10), (I/1, 401, 5), (I/1, 401, 6), (I/1, 471, 1), (II/2, 845, 4), (II/1, 221, 8), (II/1, 221, 9), (II/1, 223, 4), (II/1, 223, 10), (II/1, 225, 10), (II/1, 229, 11), (II/1, 233,

7), (II/1, 233, 11), (II/1, 235, 2), (II/1, 235, 5), (II/1, 241, 10), (II/1, 477, 8), (II/1, 481, 2), (II/2, 495, 10), (II/2, 497, 3), (II/2, 497, 9), (II/2, 501, 1), (II/2, 503, 9), (II/2, 505, 1), (II/2, 511, 8)

Hem firişteher durupdur ʔā'ata/İntizār öñden Őoña bir sâ'ata

ğayb: Gizli olan, bilinmeyen. (II/1, 9, 1)

Çün bu mü'min ğayba inandı dürüst/Ağdı ĩmānı göge çālāk ü çüst

ğayb ehli: Gayb ehli. (II/1, 105, 6), (II/1, 105, 11)

Bişler ol ğayb ehlinüñ hōd rengidür/Ya'ni vahdet cisminüñ penç hissidir

ğayb erenler serveri: Gayb erenlerinin başı, kutup. (II/1, 105, 10)

Ol-durur Şol ğayb erenler serveri/Hağ aña leşker virüpdür bunları

ğaybĩ: Bilinmezlik, görünmezlik dünyasına mensup. (II/1, 103, 5), (II/1, 369, 11)

Şoldur ol kim ğaybĩler uçdan uca/Ol kişi hükmindedür irte geçe

Gebr: Mecusi. (I/2, 1021, 8)

Gebr ü Tersā vü Müselmān evleri/Birdür aña kul u sulţān evleri

girçek dīn: Gerçek din. (I/1, 65, 4)

Da'vet itdi bunları Hağ yolına/Eytdi gelüñ iy kavum girçek dīne

ğilmān: Cennet oğlanları. (II/2, 637, 6), (II/2, 637, 7), (II/1, 7, 6), (II/1, 9, 7), (II/1, 15, 6)

Hür u ğilmān Őanmañuz gökden yağar/İlla bilüñ kim bu Őoħbetden doğar

gök ehli: Gökyüzünde bulunanlar. (I/1, 165, 6), (I/2, 703, 3), (I/2, 841, 3), (I/2, 841, 8), (II/2, 507, 7), (II/2, 521, 1), (II/2, 521, 11), (II/2, 523, 1), (II/2, 847, 2)

Seyr ile her dem varur ol menzile/Cümle gök ehlin görür bu 'aql-ıla

günāh: Günah. (I/1, 225, 10), (I/1, 259, 2), (I/1, 337, 4), (I/2, 619, 9), (I/2, 619, 11), (I/2, 621, 1), (I/2, 621, 2), (I/2, 623, 3), (I/2, 875, 3), (II/2, 611, 8), (II/2, 649, 1), (II/2, 685, 11), (II/2, 725, 3), (II/2, 775, 5), (II/2, 785, 5)

Devlet anuñ kim günāhdan arına/İnana ol ulular ikrārına

günāhuñ cirmi: Günahın suçu. (I/2, 621, 3)

Yarın anda bu günāhuñ cirmini/Cān göriser ol 'āzābı ol kını

haç: Haç, put. (I/1, 65, 1), (II/1, 401, 6)

Yir yüzi toptolu kâfirler-idi/Dirilüben haça taparlar-ıdı

hadīs: Peygamber sözü. (I/2, 533, 9), (I/2, 565, 6), (I/2, 607, 11), (II/1, 247, 11), (II/2, 639, 5), (II/2, 683, 6)

...bu hadīsden ki...

halāl: Helal. (I/1, 41, 4), (I/1, 495, 4), (II/1, 15, 11), (II/1, 153, 7), (II/1, 269, 9), (II/1, 485, 5), (II/2, 547, 7), (II/2, 719, 3), (II/2, 759, 8), (II/2, 777, 11), (II/2, 785, 10), (II/2, 795, 9), (II/2, 799, 5), (II/2, 825, 10), (II/2, 945, 9)

Kim halāl ola bu cān yoldaşlığı/Hergiz ayrılmaya 'ışk koldaşlığı

halīfe: Halife. (I/1, 77, 11), (I/1, 495, 1), (I/2, 625, 11), (II/1, 215, 5), (II/1, 327, 5)

Eytdi sini biz halīfe eyledük/Yir yüzine hüküm için viribüdük

hamd-i vāfir: Sayısız şükür. (I/1, 3, 2)

Hamd-i vāfir ve şükr-i mütekāşir ve/şenā-i bī-ḥadd ve sipās-ı bī'add

hāş kul: Has, gerçek kul. (I/2, 821, 10), (II/1, 371, 11), (II/2, 833, 6)

Ol senüñ hāş kullaruñdan iy Çalap/Ger kalam mahrūm olup n'idem 'acab

hayret: Hayret makamı. (II/1, 437, 3), (II/1, 449, 4)

Pes bişinçi menzilüñ hayret-durur/Ol maḳām pür kudret ü heybet-durur

Ḥazret ehli: Hazret ehli. (I/1, 277, 1), (I/1, 281, 6), (I/1, 285, 9), (I/2, 1005, 10)

Līkin insān u melek ölmeyiser/Ḥazret ehlidür fenā olmayısar

Ḥazret'e lāyık 'amel: Allah'a layık olan işler. (I/2, 1081, 5)

Yoḥsa ger nefis arı dirilmez-ise/Ḥazret'e lāyık 'amel kılmaz-ise

ḥazret kuşu: Tanrıya bağı olan ruh. (I/1, 241, 6)

Şöyle birlikde-y-iken gör bu işi/Niçe dutsağ oldu ol ḥazret kuşu

hikmet: Hikmet, bilgelik. (I/1, 37, 10), (I/1, 71, 6), (I/1, 71, 7), (I/1, 89, 5), (I/1, 161, 2), (I/1, 181, 5), (I/1, 255, 8), (I/1, 319, 11), (I/1, 343, 10), (I/1, 353, 9), (I/1, 393, 2), (I/1, 393, 3), (I/1, 395, 7), (I/1, 399, 3), (I/1, 401, 6), (I/1, 407, 4), (I/1, 421, 1), (I/1, 423, 8), (I/1, 425, 11), (I/1, 427, 5), (I/1, 435, 10), (I/1, 437, 3), (I/1, 455, 8), (I/1, 455, 9), (I/1, 455, 10), (I/1, 467, 6), (I/2, 559, 5), (I/2, 561, 8), (I/2, 561, 9), (I/2, 561,

11), (I/2, 563, 1), (I/2, 563, 2), (I/2, 567, 8), (I/2, 567, 9), (I/2, 567, 10), (I/2, 567, 11), (I/2, 569, 1), (I/2, 569, 2), (I/2, 569, 5), (I/2, 569, 6), (I/2, 569, 8), (I/2, 583, 2), (I/2, 617, 9), (I/2, 617, 10), (I/2, 619, 5), (I/2, 629, 1), (I/2, 629, 11), (I/2, 651, 1), (I/2, 701, 5), (I/2, 743, 8), (I/2, 763, 1), (I/2, 763, 2), (I/2, 765, 2), (I/2, 765, 3), (I/2, 765, 8), (I/2, 809, 10), (I/2, 859, 10), (I/2, 881, 9), (I/2, 889, 6), (I/2, 889, 10), (I/2, 939, 9), (I/2, 959, 4), (I/2, 959, 8), (I/2, 963, 6), (I/2, 969, 10), (I/2, 977, 11), (I/2, 1037, 3), (I/2, 1041, 5), (I/2, 1041, 6), (I/2, 1047, 1), (I/2, 1047, 7), (I/2, 1047, 10), (I/2, 1053, 11), (I/2, 1055, 6), (I/2, 1059, 7), (I/2, 1065, 10), (II/1, 61, 4), (II/1, 87, 11), (II/1, 91, 10), (II/1, 93, 10), (II/1, 93, 11), (II/1, 95, 11), (II/1, 103, 3), (II/1, 107, 11), (II/1, 155, 10), (II/1, 169, 3), (II/1, 175, 5), (II/1, 185, 11), (II/1, 195, 8), (II/1, 207, 1), (II/1, 213, 3), (II/1, 215, 9), (II/1, 217, 5), (II/1, 225, 11), (II/1, 239, 5), (II/1, 245, 1), (II/1, 247, 2), (II/1, 329, 1), (II/1, 375, 6), (II/1, 391, 4), (II/1, 391, 5), (II/1, 391, 11), (II/1, 393, 11), (II/1, 395, 1), (II/1, 395, 2), (II/1, 397, 5), (II/1, 405, 1), (II/1, 407, 3), (II/1, 407, 6), (II/1, 409, 8), (II/1, 423, 10), (II/1, 423, 11), (II/1, 431, 3), (II/1, 479, 11), (II/2, 705, 4), (II/2, 705, 7), (II/2, 709, 4), (II/2, 713, 1), (II/2, 727, 9), (II/2, 837, 11), (II/2, 867, 6), (II/2, 933, 3), (II/2, 943, 5), (II/2, 945, 11)

Kim ire bu 'ilme vü bu hikmete/Kim gire bu işlere bu kudrete

hikmet nuru: Hikmet nuru. (I/2, 619, 1)

Bil ki irdük yirde bu hikmet nuru/Dirgürür ölmiş-iken gönülleri

hulq-ı Muşafā: Hz. Muhammet ahlakı. (I/1, 371, 3)

Çün ola 'ışkı bütün göñli şafā/Andan ola anda hulq-ı Muşafā

hulle: Cennet elbisesi. (I/1, 249, 3), (I/1, 479, 6), (I/2, 1005, 8), (II/2, 495, 1)

Köşk-ile hür u kuşūr bezm ü yarağ/Hulle vü tãc u kemer taht u turağ

hür: Huri. (I/1, 159, 10), (I/1, 207, 3), (I/1, 249, 3), (I/1, 479, 6), (I/2, 545, 4), (I/2, 637, 6), (I/2, 637, 7), (I/2, 853, 5), (I/2, 1025, 11), (II/1, 5, 3), (II/1, 7, 5), (II/1, 7, 6), (II/1, 9, 7), (II/2, 703, 3)

Cãndadur uçmağ u hem hür u kuşūr/Tendedür tamu vü hem fısq u fücür

hürî: Huri. (I/1, 477, 6), (I/1, 477, 9), (I/1, 479, 11), (II/1, 9, 10), (II/1, 13, 3), (II/1, 15, 6), (II/1, 15, 7), (II/2, 599, 7), (II/2, 603, 1), (II/2, 773, 3)

Hem muqâbildür gönül ol uçmağa/Belki yigdür bakma hürî kuçmağa

h tbe: Cuma namazlarından  nce, bayram namazlarından sonra hatiplerin minberde halka verdikleri  g t. (I/1, 389, 1), (I/1, 389, 9), (I/1, 391, 2), (I/1, 391, 3)

... ‘akıl evvel h tbeyi vahdet-i menber...

‘işk eri: Aşk eri, aşık, Allah’ı seven kimse. (I/1, 233, 5), (I/1, 235, 11), (II/2, 973, 6), (II/1, 117, 7), (II/1, 119, 4), (II/1, 119, 5), (II/1, 121, 3), (II/1, 123, 7), (II/1, 123, 8), (II/1, 125, 6), (II/1, 129, 7)

‘işk iinde d n   gündüz bir olur/Cümle h alde ‘işk eri ş kir olur

‘işk ş kisin n sağrağı: Aşk sakisinin kadehi, tövbe. (I/1, 183, 1)

Tevbedür ‘işk ş kisin n sağrağı/İen olur cümle ‘işk m stağrağı

‘ib det: Allah’ın istediği tarzda, onun yüceliğine yakışır ibadet. (I/1, 25, 10), (II/2, 489, 3), (II/2, 523, 7), (II/2, 525, 7), (II/2, 929, 5)

Anılayın kim var anı kim bile/Y  aňa l yık ‘ib det kim kıla

‘ib det yüregi: İbadetlerin yüreği, namaz. (II/2, 517, 8)

Ola İsl m dinin n ol diregi/Hem ola c mle ‘ib det y regi

İbl s: şeytan. (I/1, 183, 8), (I/1, 195, 2), (I/1, 195, 6), (I/1, 195, 11), (I/2, 839, 6), (I/2, 841, 1), (I/2, 841, 10), (I/2, 843, 5), (I/2, 845, 1), (I/2, 923, 2), (II/1, 363, 4), (II/1, 365, 8), (II/2, 639, 9), (II/2, 681, 7), (II/2, 693, 10), (II/2, 899, 11), (II/2, 917, 2)

Ehli bunlardur bil n ol meclisün/N yibid r her birisi İbl s n

‘ilm-i h kmet: Hikmet ilmi. (I/1, 209, 7), (II/1, 203, 8)

Z hir nde ‘ilm-i ‘ibret yazludur/B t nunda ‘ilm-i h kmet gizl d r

‘ilm-i  udret: Kudret ilmi. (I/2, 563, 7), (I/2, 563, 8), (I/2, 563, 10), (I/2, 573, 1), (I/2, 573, 2), (II/2, 867, 8)

Gel bu kez ol ‘ilm-i  udret g r ned r/Kend z nde ol dağı bil  andadır

İm n: İman. (I/1, 183, 2), (I/1, 217, 2), (I/1, 223, 6), (I/1, 225, 2), (I/1, 255, 6), (I/1, 283, 3), (I/1, 289, 3), (I/1, 289, 9), (I/1, 429, 4), (I/1, 431, 4), (I/1, 439, 11), (I/1, 455, 9), (I/1, 463, 8), (I/1, 463, 9), (I/1, 465, 9), (I/2, 533, 2), (I/2, 873, 6), (I/2, 875, 10), (I/2, 1055, 2), (I/2, 1055, 6), (I/2, 1059, 3), (I/2, 1085, 6), (II/1, 9, 1), (II/1, 19, 11), (II/1, 261, 2), (II/1, 309, 1), (II/1, 345, 2), (II/1, 397, 4), (II/1, 397, 9), (II/1, 399, 5), (II/2, 525, 1), (II/2, 545, 1), (II/2, 615, 11), (II/2, 629, 2), (II/2, 631, 3), (II/2, 775, 2)

Hem ĩmāndur ol arada ŧem'-i cem'/Yaħtu virür orta yirde hemçü ŧem'

ĩmān gögi: İman göğü. (II/1, 239, 4)

Dĩn yirinde berkitmiŧ baĭ kökine/Gör budağın çıkmıŧ ĩmān göğine

imānsuz: İmansız. (I/1, 119, 3), (I/2, 861, 2), (I/2, 861, 3)

OI kiŧiler kim imāmsuz ĩaldılar/Bellü bilüñ kim imānsuzdur bular

irŧād: Doğru yolu gösterme. (I/2, 727, 11)

Halk anuñ irŧādına uymıŧ gider/Gör giderken Tañrı yolında n'ider

İslām: İslamiyet, Hz. Muhammet'in Allah tarafından tebliğine memur olduğu din. (I/2, 571, 2), (II/1, 329, 7), (II/1, 399, 5), (II/1, 401, 1), (II/1, 401, 5), (II/2, 827, 2)

Cānı cān sevse aña rāzın açar/Küfr-ise İslām-ısa anda geçer

İslām dini: Hz. Muhammet'in Allah tarafından tebliğine memur olduğu din. (I/1, 55, 2), (I/1, 361, 8), (II/1, 201, 7), (II/1, 313, 7), (II/1, 329, 11), (II/2, 515, 10), (II/2, 827, 5), (II/2, 859, 8), (II/2, 935, 6)

Birisi kimdi Emĩrũ'l-mũ'minĩn/OI 'Alĩ kim açdı bu İslām dinin

İslām dininũñ diregi: Namaz. (II/2, 517, 8)

Ola İslām dininũñ ol diregi/Hem ola cümle 'ibādet yũregi

İslām evi: İbadet yapılan yer, İslami toplantının olduğu mekan, cami. (I/1, 181, 7), (I/2, 891, 4), (II/1, 101, 11), (II/1, 211, 1), (II/2, 629, 11), (II/2, 775, 1)

İslām evinde-durur dirnekleri/Yoĭ-durur hiç bunlaruñ ivmekleri

İslām yolu: İslam yolu. (I/1, 63, 10)

Diñle imdi Muŧafā aħvālini/Kim ne-y-ile açdı İslām yolını

İsrāfil: İsrafil. (II/1, 83, 6)

Hükmi irmez aña ŧol 'Azrāyil'ũñ/ŧürina muħtācı yoĭ İsrāfil'ũñ

i'tiĭād: İnanma, gönülden kabul ederek inanma. (I/1, 431, 4), (I/2, 749, 4), (I/2, 1055, 2), (II/1, 397, 4)

Bir gürũhı kim imāndur yoldaŧı/ İ'tiĭād u ŧıdĭ u iĭrārdur iŧi

iĭhār-ı ĭudret: Allah'ın kudretinin görünmesi. (II/1, 479, 4)

Ya'ni kim izhār-ı kudretdür bular/Bileler kâdirdür ol kudreti var

Ķābe-ķavseyn: Hz.Muhammet'in göğe ağmasından sonra Allah'a iki yay boyu yaklaşması. (I/1, 45, 7), (I/1, 531, 1), (I/1, 531, 3), (II/1, 29, 10), (II/2, 515, 2), (II/2, 845, 9)

Ķābe-ķavseyn oldı menzilgāh aña/Gör ne devlet virdi ol Allah aña

ķabz: Manevi feyzin gelmeysi. (II/1, 271, 7)

Görnür anda cümle şan'at naķş u renk/Ķabz u baş u ķahr u luţf u şulh u cenk

ķader: Kader. (II/2, 527, 1)

...ķazā ve ķader taķdīr-i rabbanīden gelür...

Ķadr: Kadir gecesi. (II/2, 589, 8)

Etegin dutdum aña oldum mürīd/Dün ü gündüz oldı ol dem Ķadr u 'iyd

ķafile-i İslām: İslam zümresi, topluluğu. (I/1, 5, 7)

Yaķīn ve imām-ı ehl-i ĩmān ve/Muķtedā-yı ķafile-i İslām'durlar

kāfiristān: Karanlıklar. (I/2, 929, 1), (I/2, 929, 5)

Eyle şan bir kāfiristāndı muķīm/Bir gör aña n'itdi billahi ol Ķadīm

ķahhārlıķ: Kahredicilik. (I/2, 783, 9)

... ķahhārlıęıyla altı dürlü...

kāmīl: Kamil, olgun. (I/1, 9, 1), (I/1, 13, 7), (II/1, 51, 11), (II/1, 481, 10), (II/1, 481, 11), (II/1, 483, 2), (II/1, 483, 3), (II/2, 801, 11), (II/2, 947, 8)

Ķulları ile muşāhib ola. Ümīd kāmiller/keremine ve vāşıllar merķametine

ķazā: Olacağı ezelden Allah tarafından takdir olunan şeylerin vukua gelmesi. (II/2, 527, 1)

...ķazā ve ķader taķdīr-i rabbanīden gelür...

kefāret: Bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya tutulan şey. (I/1, 327, 9), (I/2, 613, 3), (I/2, 747, 4), (I/2, 1093, 1)

Eytdi başlañ ģalkı girürñ bağçeye/Gösterürñ kim ne kefāretdür neye

kerāmet: Keramet. (I/1, 51, 2), (I/1, 51, 3), (I/1, 431, 3), (I/1, 433, 9), (II/2, 1013, 6), (II/1, 73, 1), (II/1, 77, 3), (II/1, 79, 9), (II/1, 83, 1), (II/1, 85, 4), (II/1, 85, 5), (II/1, 91,

9), (II/1, 91, 10), (II/1, 93, 9), (II/1, 93, 10), (II/1, 97, 3), (II/1, 97, 4), (II/1, 99, 9), (II/1, 99, 10), (II/1, 101, 1), (II/1, 101, 8), (II/1, 103, 1), (II/1, 103, 2), (II/1, 107, 1), (II/1, 107, 2)

Çün dün ü gündüz tamāmet ol-durur/Pes bu 'ālemde kerāmet ol-durur

kevser: Cennette bulunan ırmak, çeşme. (II/1, 11, 4), (II/1, 15, 8)

Hōş çiçekler içre aķa selsebīl/İçile tesnīm ü kevser zencebīl

kible: Kible. (I/2, 823, 9), (II/1, 401, 6)

Anuñ-ıçun anda kopardı Muştafā/Kible oldı 'āleme ol iy şafā

kırā't-ı Kur'ān: Kuran okuma. (I/2, 573, 11)

... kırā't-ı Kur'ān ider bil...

Kırklar: Gayb erenleri olarak bilinen kimseler, din büyükleri. (II/1, 105, 4)

Kırkı şoldur kim göremez halk anı/Adı Kırklardur velī göster kanı

kiyām: Namazda ayakta olma. (II/2, 519, 4), (II/2, 521, 5), (II/2, 613, 2)

Yir gök ehli kim kıyāmdaydı tamām/Ol kıyāmdan uş bize virdi kıyām

kiyāmet: Dünyanın sonu, ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman. (I/2, 607, 8), (II/1, 341, 11), (II/2, 497, 5), (II/2, 499, 3), (II/2, 501, 3), (II/2, 849, 4), (II/2, 853, 1)

Ger bulardan kimse behre ala ol/Tā kıyāmet rahmet içre kıala ol

kiyāmet günü: Kıyamet günü. (I/1, 71, 3)

Ol zamāndan tā kıyāmet günine/Bir-durur her kim gelüp bitdi dine

kiyāmet sā'atı: Kıyamet saati. (II/2, 503, 4)

Bu taḥiyyatdur bularuñ tā'atı/Tā gelinçe ol kıyāmet sā'atı

Kubbetü's-Silsile: Kubbetü's-Sahra'nın yanında bulunan yapı. (II/1, 35, 5)

Dāvud'un ol Kubbetü's-Silsilesi/Kim gelürdi kimüñ olsa gilesi

kudret dili: Kudret dili. (I/1, 361, 11), (I/2, 673, 3), (I/2, 697, 3), (I/2, 867, 2), (II/1, 279, 8), (II/2, 583, 10), (II/2, 865, 8)

Bunlara virdi Çalap göñül ilin/Bunlara bildürdi hem kudret dili

ķudret eri: Kudretli Allah'ın eri, sevgili kulu. (II/2, 609, 9)

Eytdüm iy cān pīřrevi dīn serveri/ly ma'ānī genci iy ķudret eri

ķudret ķabzası: Allah'ın kudret eli, kudreti. (I/1, 391, 10)

Bir ķavulda şundi ķudret ķabzası/Cem' kıldı maķlukātuñ ķamusın

ķudret nüşhası: Allah'ın kudretinin yazısı. (I/1, 39, 2)

'Ālem üzre yazdı ķudret nüşhasın/Ādem üzre urdı dāniř noķtasın

ķul: Kul. (I/1, 9, 1), (I/1, 15, 9), (I/1, 17,2), (I/1, 29, 4), (I/1, 31, 9), (I/1, 33, 6), (I/1, 37, 8), (I/1, 41, 11), (I/1, 43, 1), (I/1, 43, 2), (I/1, 43, 3), (I/1, 51, 5), (I/1, 61, 3), (I/1, 85, 6), (I/1, 89, 8), (I/1, 191, 11), (I/1, 211, 1), (I/1, 223, 5), (I/1, 251, 7), (I/1, 299, 6), (I/1, 303, 1), (I/1, 307, 11), (I/1, 311, 7), (I/1, 333, 2), (I/1, 355, 2), (I/1, 355, 11), (I/1, 367, 11), (I/1, 369, 2), (I/1, 377, 2), (I/1, 385, 8), (I/1, 385, 9), (I/1, 387, 2), (I/1, 387, 3), (I/1, 413, 2), (I/1, 427, 9), (I/1, 449, 5), (I/1, 479, 10), (I/1, 511, 6), (I/1, 513, 6), (I/1, 531, 4), (I/2, 533, 2), (I/2, 559, 1), (I/2, 601, 7), (I/2, 619, 9), (I/2, 639, 1), (I/2, 639, 3), (I/2, 651, 8), (I/2, 653, 1), (I/2, 657, 9), (I/2, 667, 3), (I/2, 667, 4), (I/2, 667, 9), (I/2, 667, 11), (I/2, 713, 4), (I/2, 713, 7), (I/2, 765, 5), (I/2, 785, 6), (I/2, 787, 2), (I/2, 791, 10), (I/2, 795, 6), (I/2, 827, 6), (I/2, 885, 11), (I/2, 911, 5), (I/2, 911, 8), (I/2, 911, 9), (I/2, 913, 3), (I/2, 921, 2), (I/2, 921, 5), (I/2, 921, 8), (I/2, 925, 1), (I/2, 925, 2), (I/2, 929, 7), (I/2, 929, 8), (I/2, 929, 11), (I/2, 931, 3), (I/2, 939, 4), (I/2, 941, 5), (I/2, 955, 11), (I/2, 957, 1), (I/2, 991, 4), (I/2, 993, 5), (I/2, 995, 1), (I/2, 1011, 10), (I/2, 1015, 6), (I/2, 1021, 8), (I/2, 1023, 6), (I/2, 1027, 3), (I/2, 1029, 4), (I/2, 1031, 7), (I/2, 1033, 4), (I/2, 1033, 11), (I/2, 1097, 8), (I/2, 1103, 10), (II/1, 41, 9), (II/1, 65, 10), (II/1, 69, 5), (II/1, 83, 8), (II/1, 109, 8), (II/1, 171, 5), (II/1, 181, 5), (II/1, 181, 8), (II/1, 211, 5), (II/1, 221, 5), (II/1, 223, 6), (II/1, 251, 8), (II/1, 253, 5), (II/1, 281, 2), (II/1, 311, 2), (II/1, 313, 10), (II/1, 333, 8), (II/1, 333, 9), (II/1, 367, 3), (II/1, 373, 5), (II/1, 373, 6), (II/1, 389, 9), (II/1, 393, 11), (II/1, 401, 9), (II/1, 439, 6), (II/1, 467, 8), (II/2, 491, 1), (II/2, 499, 2), (II/2, 503, 2), (II/2, 503, 3), (II/2, 509, 2), (II/2, 509, 3), (II/2, 509, 7), (II/2, 515, 7), (II/2, 515, 11), (II/2, 551, 2), (II/2, 585, 11), (II/2, 597, 7), (II/2, 609, 3), (II/2, 611, 4), (II/2, 563, 1), (II/2, 565, 7), (II/2, 667, 1), (II/2, 673, 2), (II/2, 675, 1), (II/2, 677, 1), (II/2, 681, 4), (II/2, 683, 3), (II/2, 685, 5), (II/2, 685, 8), (II/2, 687, 3), (II/2, 693, 10), (II/2, 709, 3), (II/2, 795, 6), (II/2, 805, 1), (II/2, 811, 7), (II/2, 819, 1), (II/2, 823, 11), (II/2, 825, 6), (II/2, 827, 3), (II/2, 857, 2), (II/2,

873, 1), (II/2, 891, 4), (II/2, 891, 8), (II/2, 897, 6), (II/2, 897, 10), (II/2, 905, 6), (II/2, 923, 5), (II/2, 935, 11), (II/2, 941, 11), (II/2, 945, 2), (II/2, 949, 1), (II/2, 959, 11)

Ƙulları ile muşāhib ola. Ümīd kāmiller/keremine ve vāşillar merħametine

ƙullıƙ: Kulluk. (I/1, 17,1), (I/1, 31, 2), (I/1, 89, 10), (I/1, 239, 7), (I/1, 261, 6), (I/1, 261, 10), (I/1, 381, 4), (I/1, 381, 5), (I/1, 383, 11), (I/1, 387, 2), (I/1, 475, 7), (I/2, 641, 9), (I/2, 647, 3), (I/2, 649, 8), (I/2, 651, 7), (I/2, 713, 7), (I/2, 887, 5), (I/2, 887, 8), (I/2, 937, 1), (I/2, 941, 5), (I/2, 991, 10), (I/2, 1015, 6), (II/1, 21, 11), (II/1, 181, 5), (II/1, 331, 10), (II/1, 373, 5), (II/1, 445, 11), (II/1, 447, 2), (II/1, 447, 5), (II/1, 447, 9), (II/1, 447, 11), (II/1, 449, 1), (II/1, 453, 3), (II/1, 455, 8), (II/1, 457, 1), (II/1, 457, 3), (II/1, 465, 10), (II/2, 491, 1), (II/2, 491, 8), (II/2, 491, 10), (II/2, 497, 9), (II/2, 499, 2), (II/2, 501, 9), (II/2, 507, 11), (II/2, 513, 5), (II/2, 515, 7), (II/2, 515, 11), (II/2, 517, 2), (II/2, 655, 9), (II/2, 565, 11), (II/2, 685, 6), (II/2, 685, 9), (II/2, 693, 6), (II/2, 819, 11), (II/2, 823, 11), (II/2, 825, 1), (II/2, 897, 11)

‘Aƙl-ı kül ilkin işitdi ol üni/Ƙullıƙa durdı Hıƙ’a ƙarşu yöni

ƙullıƙçı: Hizmetçi. (I/2, 713, 7)

Biri ƙullıƙçı biridür şāhide/Bu göñül egleye ol ƙullıƙ ide

Ƙur’ān: Kuran. (I/1, 59, 11), (I/1, 117, 11), (I/1, 193, 8), (I/1, 201, 6), (I/1, 295, 5), (I/1, 295, 10), (I/1, 315, 4), (I/1, 365, 4), (I/1, 401, 6), (I/1, 401, 10), (I/1, 403, 5), (I/1, 403, 10), (I/1, 431, 5), (I/1, 451, 8), (I/2, 547, 5), (I/2, 565, 6), (I/2, 567, 6), (I/2, 575, 2), (I/2, 577, 6), (I/2, 577, 11), (I/2, 579, 3), (I/2, 587, 5), (I/2, 591, 10), (I/2, 591, 11), (I/2, 593, 3), (I/2, 593, 4), (I/2, 671, 10), (I/2, 761, 8), (I/2, 891, 8), (I/2, 987, 8), (I/2, 987, 9), (I/2, 989, 3), (I/2, 1053, 11), (II/1, 89, 5), (II/1, 93, 5), (II/1, 203, 8), (II/1, 231, 7), (II/1, 363, 5), (II/1, 401, 10), (II/2, 641, 3), (II/2, 825, 2), (II/2, 839, 8), (II/2, 839, 9), (II/2, 839, 10), (II/2, 841, 5), (II/2, 841, 10), (II/2, 841, 11), (II/2, 845, 2), (II/2, 845, 5), (II/2, 849, 8), (II/2, 875, 5), (II/2, 883, 5), (II/2, 905, 7), (II/2, 905, 8), (II/2, 933, 10), (II/2, 941, 5), (II/2, 947, 4), (II/2, 947, 8)

Ne daħı Ƙur’ān bigi hōn geliser/Yimeyenler bellü maħrūm ƙalısar

Ƙur’ān hōni: Kuran sofrası. (I/1, 181, 5)

Ortada yaylup-durur Ƙur’ān hōni/ ‘İlm ü hıƙmet yir bular dūni gūni

ƙurbān: Kurban. (I/1, 77, 5), (II/1, 99, 2), (II/1, 325, 9)

Görmeyinçe kimsene dōst mı olur/Ķurbān-ıçun oğına ıaıd mı ıılır

küfr: Allah'a ve dine ait Őeylere inanmama. (I/1, 49, 5), (I/1, 213, 5), (I/1, 217, 9), (I/1, 235, 11), (I/1, 247, 1), (I/1, 247, 7), (I/1, 255, 6), (I/1, 283, 3), (I/1, 289, 3), (I/1, 289, 9), (I/1, 431, 8), (I/1, 439, 11), (I/1, 463, 8), (I/1, 463, 9), (I/1, 465, 2), (I/1, 465, 9), (I/2, 571, 2), (II/1, 5, 8), (II/1, 201, 7), (II/1, 261, 2), (II/1, 399, 2), (II/1, 399, 5), (II/1, 399, 7), (II/1, 399, 8), (II/1, 399, 9), (II/1, 455, 8), (II/2, 545, 1), (II/2, 585, 6), (II/2, 629, 9), (II/2, 647, 6), (II/2, 725, 4), (II/2, 725, 5), (II/2, 725, 6), (II/2, 735, 2), (II/2, 737, 3), (II/2, 745, 2), (II/2, 775, 2), (II/2, 779, 4), (II/2, 779, 5), (II/2, 821, 2), (II/2, 827, 2), (II/2, 929, 1)

Seđdi dīnden küfr ü Őirk ü Őekleri/Virdi destūr ıırmađa müŐrikleri

küfr ehli: Küfür ehli. (I/2, 829, 6), (I/2, 831, 3)

Tańrı'dan çün Nūh tūfān diledi/Cümle küfr ehlin helāk itgil didi

küfr evi: Küfür evi. (I/1, 183, 10)

Küfr evinde meclisi ıurmuş bular/İŐleridür kibr ü kīn çirkin hııar

leşker-i dīn: Dinin askerleri, Müslümanlar. (II/2, 523, 9)

Günde biş kez nevbet-i Ħaı urılır/Leşker-i dīn cümle anda dirilür

maĥz-ı nūr: Nur. (II/1, 327, 4)

Dāvud'a geldi bu kez ol maĥz-ı nūr/Mum anuńıçun oldı elinde demür

mekān-ı lā-mekān: Mekansız mekan. (I/2, 975, 6), (II/1, 33, 8)

Zīrā kim 'ıŐı ılerüdüŕ ıamudan/'ıŐı mekānidur mekān-ı lā- mekān

mekrūh iş: Dinen uygun olmayan iş. (I/1, 259, 2)

Ne ölüm endīŐesin yir ol kiŐi/Ne günāh dip terk ider mekrūh işi

melek: Melek. (I/1, 35, 10), (I/1, 267, 11), (I/1, 273, 9), (I/1, 275, 10), (I/1, 277, 1), (I/1, 281, 1), (I/1, 285, 2), (I/1, 393, 4), (I/1, 395, 9), (I/1, 443, 2), (I/1, 445, 5), (I/1, 447, 2), (I/1, 449, 6), (I/1, 453, 8), (I/1, 515, 9), (I/1, 515, 11), (I/1, 517, 2), (I/1, 517, 6), (I/2, 539, 3), (I/2, 543, 5), (I/2, 911, 7), (I/2, 1089, 2), (II/1, 13, 11), (II/1, 133, 6), (II/1, 253, 7), (II/1, 317, 5), (II/1, 317, 11), (II/1, 325, 3), (II/1, 337, 5), (II/1, 361, 2), (II/1, 425, 4), (II/2, 617, 10), (II/2, 813, 9), (II/2, 815, 3), (II/2, 865, 3)

mezheb: Mezhep. (II/2, 601, 3), (II/2, 777, 10)

Yine şordum şeyhe k'iy şeyh-i güzî'n/Eyt baña bu niçe mezheb niçe dîn

mihrâb: Camilerde, mescitlerde imamlık edene ayrılmış oyuk, girintili yer. (II/1, 35, 8), (II/1, 37, 4), (II/1, 81, 11), (II/2, 733, 8), (II/2, 733, 9)

Ol bişik bir ulu aķ mermer-durur/Andan ayru iki mihrâb var-durur

minber: Camilerde imamım hutbe okuduğu merdivenli kürsü. (I/1, 365, 4), (I/1, 389, 8), (II/1, 329, 7)

Mescid ü minber bularuñ tahtları/ 'İlm ü Qur'an'dur bularuñ rahtları

mi'râc: Göge çıkma. (I/2, 773, 8), (I/2, 775, 5), (I/2, 1025, 11), (II/1, 21, 6), (II/1, 25, 5), (II/1, 31, 11), (II/1, 51, 9), (II/1, 81, 11), (II/2, 489, 4), (II/2, 495, 1), (II/2, 495, 2)

Didi kim ol dem baña mi'râc-ıdı/Pâdişâh nûrı başumda tâc-ıdı

mir'ât-ı kulüb: Müminleri kalpleri. (I/1, 3, 6)

Rahîm kim mesâbîh-i a'tâfiyla mü'minlerüñ/mir'ât-ı kulübın rüşen kıılır

mu'ciz: Mucize. (I/1, 47, 9)

Yine geldi biriküp oldı bir ay/Gördiler bu mu'cizi yoħsul u bay

mu'cizât: Mucizeler. (I/1, 47, 6), (I/1, 65, 7), (I/1, 433, 8), (I/1, 525, 2), (II/1, 329, 10)

Mu'cizâtın şerh idersem bî-şümâr/Ṭaş nuṭķa geldi ağaç virdi bār

mu'cize: Mucize. (I/1, 429, 10), (II/1, 381, 6)

Mu'cizeyle dünyayı dutdı bular/Niçe men men diyeni utdı bular

Muħammed dini: İslamiyet. (II/1, 345, 6), (II/1, 401, 4), (II/1, 401, 5)

Pes bilüñ kim kimde ikrâr var-ısa/Kim Muħammed dinine uyar-ısa

Mūsî 'aşâsı: Musa peygambere Allah tarafından bir mucize olarak verilen ve yılan haline giren değnek. (II/1, 35, 11)Ol 'aşâsın Mūsî kim atmış-ıdı/Ol varup bir mermere batmış-ıdı

Mūsa'nun 'aşâsı: Musa peygambere Allah tarafından bir mucize olarak verilen ve yılan haline giren değnek. (I/1, 525, 2)

Mu'cizâtın Mūsa'nun ol Pâdişâh/'Aşâsında ķomış-ıdı ol İlâh

muşhaf: Sayfa, Kuran. (I/1, 53, 10), (I/2, 635, 8), (I/2, 637, 8), (I/2, 811, 6), (I/2, 933, 3), (I/2, 933, 5), (I/2, 933, 7), (II/2, 841, 2)

Muşhaf üzre viridi baş u dökdi qan/Hağ yolında tā ebed qaldı nişān

Muştafā şer'i: İslamiyet. (I/1, 57, 5), (I/1, 215, 4), (I/2, 987, 1)

'Āşık'a pes farz u vācib ol-durur/ Muştafā şer'i ki doğru yol-durur

muṭlaq dīn: İslamiyet. (I/1, 53, 5), Oğlını öldürdi muṭlaq dīn-içün/Eyle şanmañ siz anı kim kīn-içün

mutma'inne nefs: İçi rahat nefis. (II/2, 597, 10)

Eytdi bunlar şol gürūhdur kim bular/Mutma'inne nefs-ile tutdı hular

mübārek sā'at: Kutlu zaman, ibadet vakti. (I/1, 91, 8), (II/1, 447, 1), (II/2, 495, 11), (II/2, 519, 1)

Her biri durmuş-durur bir ṭā'ata/Muntazırdur bir mübārek sā'ata

mücāvir: Mabet veya tekke yakınlarına çekilip oturan. (II/2, 863, 4)

Pes mücāvirlər Hağ'a dutdı yüzün/Hağret'e ismarladılar kendüzin

müdebbir: Görevlerini yapan melekler. (I/1, 19, 4), (I/2, 913, 1), (II/1, 323, 1), (II/1, 477, 8), (II/2, 881, 11)

Gör müdebbirler ki niçe işdedür/Ol semā'da her biri cünbişdedür

mülk-i melek: Melek mülkü. (I/1, 449, 2), (I/1, 519, 3), (I/1, 519, 5), (I/1, 525, 11), (I/1, 527, 1), (II/2, 815, 6)

Yāḥud insān maḥfilī mi maḥfilüñ/Yoḥsa ol mülk-i melek mi menzilüñ

mü'min: Mümin. (I/1, 3, 6), (I/1, 351, 10), (I/1, 355, 5), (I/1, 427, 7), (I/1, 431, 5), (I/1, 431, 7), (I/1, 433, 10), (I/1, 455, 11), (I/1, 459, 9), (I/1, 461, 2), (I/1, 461, 3), (I/1, 461, 4), (I/1, 461, 5), (I/1, 461, 10), (I/1, 463, 9), (I/1, 463, 11), (I/1, 479, 5), (I/1, 479, 6), (I/1, 479, 8), (I/2, 533, 3), (I/2, 567, 11), (I/2, 761, 10), (I/2, 933, 7), (I/2, 1005, 8), (II/1, 9, 1), (II/1, 9, 4), (II/1, 9, 5), (II/1, 9, 6), (II/1, 9, 8), (II/1, 9, 11), (II/1, 19, 8), (II/1, 19, 11), (II/1, 91, 3), (II/1, 275, 4), (II/1, 313, 1), (II/1, 329, 9), (II/1, 345, 3), (II/1, 347, 3), (II/1, 369, 7), (II/1, 397, 1), (II/1, 397, 3), (II/1, 397, 4), (II/1, 397, 9), (II/1, 397, 11), (II/1, 399, 3), (II/1, 399, 9), (II/1, 399, 10), (II/2, 517, 7), (II/2, 523, 4), (II/2, 523, 10), (II/2, 525, 3), (II/2, 591, 2), (II/2, 615, 8), (II/2, 629, 9), (II/2,

629, 10), (II/2, 723, 6), (II/2, 743, 11), (II/2, 751, 9), (II/2, 769, 1), (II/2, 779, 9), (II/2, 839, 9), (II/2, 839, 10), (II/2, 841, 11), (II/2, 935, 7), (II/2, 937, 4)

Rahîm kim mesâbîh-i a'ṭāfiyla mü'minlerüñ/mir'ât-ı kulübın rüşen kıılır

mü'mināt: İman etmiş. (II/1, 359, 8)

Hem bulardan qopdı bunça müşk-müy/Muqbilât u mü'mināt u hüşn-i hüy

mü'minlerüñ qulavuzı: Kuran. (I/2, 593, 1)

Ol-durur mü'minlerüñ qulavuzı/ Hem anuñla bilinür dirlik özi

münâcât: Yalvarma. (I/1, 75, 9), (I/1, 75, 10), (II/1, 247, 9)

'Arz iderdi cümle hâcâtı 'ayân/Ma'ruf u meşhür münâcâtı beyân

münâfık dirliği: Münafık hayatı. (I/1, 355, 5)

Anuñla qopırsarsın gözüñ aç/Qo münâfık dirliğin mü'mine kaç

mürîd: Bir şeyhe bağılı olan kimse. (I/2, 729, 1), (I/2, 729, 8), (I/2, 729, 9), (I/2, 729, 10), (I/2, 731, 3), (I/2, 731, 4), (I/2, 731, 6), (I/2, 731, 7), (I/2, 731, 9), (I/2, 733, 1), (I/2, 733, 7), (I/2, 733, 10), (I/2, 735, 3), (I/2, 735, 7), (I/2, 739, 6), (I/2, 739, 7), (I/2, 741, 1), (I/2, 741, 2), (I/2, 741, 3), (I/2, 741, 9), (I/2, 743, 1), (I/2, 743, 2), (I/2, 743, 4), (I/2, 743, 5), (I/2, 743, 7), (I/2, 747, 4), (I/2, 747, 11), (I/2, 749, 1), (I/2, 749, 3), (I/2, 749, 7), (I/2, 749, 8), (I/2, 751, 1), (I/2, 751, 3), (I/2, 753, 3), (I/2, 753, 4), (I/2, 755, 3), (I/2, 853, 7), (I/2, 853, 8), (I/2, 855, 1), (I/2, 857, 2), (II/2, 589, 9), (II/2, 793, 6), (II/2, 793, 7), (II/2, 793, 10)

Şaff u şafdur bu mürîd mürşid-ile/Yol içinde yoldaş olmışdur bile

mürîd qalkanı: Mürid kalkanı. (I/2, 735, 2)

Mürşidüñ doğru mürîd qalkanıdur/Doğru olmazsa bilüñ düşmānidur

mürîdlik hāli: Müritlik. (I/2, 751, 2)

Kim bilesin sen mürîdlik hālini/Diñle imdi eydeyüm aḥvālini

müsebbih: Allah'ı tesbih eden, anan. (II/2, 519, 9)

Yir gök ehli kim müsebbihdi tamām /Uşbu ol tesbîhdür oqır hāş u 'ām

Müselmān: Müslüman. (I/2, 1021, 8)

Gebr ü Tersā vü Müselmān evleri/Birdür aña kul u sulṭān evleri

müsülmân: Müslüman. (I/1, 5, 10), (I/1, 67, 6), (I/1, 225, 6), (I/1, 225, 8), (I/1, 317, 2), (II/1, 155, 11), (II/2, 765, 4), (II/2, 937, 2)

Şol cihetden kim müsülmânları/Şeytân cenginden kırtaralar ve bid'at ehlini

namâz: Namaz. (II/2, 521, 4), (II/2, 521, 8), (II/2, 521, 11), (II/2, 523, 1), (II/2, 523, 3), (II/2, 523, 7), (II/2, 523, 10)

Yazmış-ıdı rahmetini Hâk aña/Bu namâzda kâmusı var bakşaña

namâz vaqtı: Namaz vakti. (II/1, 33, 3)

Anda hâzır cem'-iken ol cümle cân/Bir namâz vaqtı irişdi nâgehân

namâzuñ müzdini: Namazın karşılığı. (II/2, 523, 3)

Bu namâzı kimse kim kıldı tamâm/Ol namâzuñ müzdini buldı tamâm

Naşrani: Hıristiyan. (I/1, 317, 2)

Ger müsülmân ger cühüd ger naşrani/Kim bakup görür-ise sever anı

nebî: Haberci, peygamber. (I/1, 57, 9), (I/1, 83, 2), (I/2, 589, 8), (I/2, 669, 4), (I/2, 705, 4), (I/2, 1111, 11), (II/1, 29, 3), (II/1, 79, 6), (II/1, 457, 8), (II/2, 499, 1), (II/2, 499, 6), (II/2, 501, 11), (II/2, 503, 11), (II/2, 507, 5), (II/2, 507, 9), (II/2, 509, 6), (II/2, 513, 1), (II/2, 575, 10)

...Nebîmüzün nübüvvetin işbât ider...

nevbet-i Hâk: Ezan. (II/2, 523, 9)

Günde biş kez nevbet-i Hâk urılır/Leşker-i dîn cümle anda dirilür

ni'met-i hikmet: Hikmet nimeti. (I/2, 631, 3)

Hön-ı 'âlem ni'met-i hikmet-durur/Ol ki hön-sâlâr-durur kudret-durur

niyâz: Dua. (I/1, 31, 2), (I/1, 35, 1), (I/1, 123, 4), (I/2, 1051, 1), (II/1, 35, 9), (II/1, 255, 8), (II/1, 257, 3), (II/1, 455, 7), (II/2, 515, 1), (II/2, 521, 11), (II/2, 523, 1), (II/2, 847, 4)

Kanı gönül kim kıla her dem niyâz/Kanı döstlik kanı kullık kanı nâz

Nüh'un gemisi: Hz. Nuh'un gemisi. (I/2, 831, 3), (I/2, 831, 6), (I/2, 831, 7), (I/2, 831, 9), (I/2, 833, 3), (I/2, 833, 6), (I/2, 833, 8), (I/2, 833, 10)

Gitdi küfr ehli kıırıldı kâmusı/Şu yüzinde kaldı Nüh'un gemisi

nūr: Nur. (I/1, 81, 2), (I/1, 83, 9), (I/1, 93, 9), (I/1, 119, 11), (I/1, 121, 1), (I/1, 129, 2), (I/1, 147, 8), (I/1, 205, 10), (I/1, 207, 3), (I/1, 209, 8), (I/1, 273, 4), (I/1, 277, 6), (I/1, 343, 10), (I/1, 345, 3), (I/1, 353, 5), (I/1, 369, 11), (I/1, 435, 4), (I/1, 435, 7), (I/1, 479, 8), (I/2, 539, 4), (I/2, 543, 6), (I/2, 543, 11), (I/2, 545, 1), (I/2, 545, 4), (I/2, 581, 11), (I/2, 637, 2), (I/2, 637, 2), (I/2, 691, 6), (I/2, 701, 6), (I/2, 763, 2), (I/2, 773, 8), (I/2, 933, 9), (I/2, 983, 1), (I/2, 983, 2), (I/2, 1039, 9), (I/2, 1041, 11), (I/2, 1043, 1), (I/2, 1043, 9), (I/2, 1045, 3), (I/2, 1045, 9), (I/2, 1047, 1), (I/2, 1047, 2), (I/2, 1047, 8), (I/2, 1049, 2), (I/2, 1049, 4), (I/2, 1049, 8), (I/2, 1051, 4), (I/2, 1051, 5), (I/2, 1051, 9), (I/2, 1051, 11), (I/2, 1053, 6), (I/2, 1053, 7), (I/2, 1055, 4), (I/2, 1055, 5), (I/2, 1055, 11), (I/2, 1057, 1), (I/2, 1057, 8), (I/2, 1057, 9), (I/2, 1059, 5), (I/2, 1081, 2), (II/1, 39, 2), (II/1, 131, 4), (II/1, 141, 8), (II/1, 147, 4), (II/1, 153, 9), (II/1, 169, 10), (II/1, 171, 1), (II/1, 171, 5), (II/1, 215, 11), (II/1, 229, 7), (II/1, 247, 8), (II/1, 311, 10), (II/1, 317, 2), (II/1, 317, 5), (II/1, 319, 7), (II/1, 321, 4), (II/1, 323, 4), (II/1, 325, 3), (II/1, 325, 4), (II/1, 325, 7), (II/1, 325, 10), (II/1, 325, 11), (II/1, 327, 8), (II/1, 327, 9), (II/1, 327, 10), (II/1, 329, 1), (II/1, 339, 3), (II/1, 345, 4), (II/1, 345, 5), (II/1, 345, 9), (II/1, 353, 8), (II/1, 451, 7), (II/2, 495, 1), (II/2, 513, 8), (II/2, 591, 11), (II/2, 605, 3), (II/2, 773, 3), (II/2, 841, 11), (II/2, 843, 1), (II/2, 843, 4), (II/2, 845, 7), (II/2, 891, 9), (II/2, 891, 11)

Kimisi rūhdur kim ol dirlik nūrı/Anuñ-ıçun ölüyi kıldı diri

nūrānī: Nurani. (II/1, 183, 5), (II/2, 589, 2)

...cevherdür nūrānī Hāk ta'ālā...

nübüvvet: Peygamberlik. (I/1, 57, 9), (I/1, 425, 7), (II/1, 385, 2), (II/1, 385, 4)

...nebīmüzüñ nübüvvetin işbāt ider...

nübüvvet hil'ati: Peygamberlik elbisesi. (I/1, 429, 2), (I/1, 429, 7)

Birine virdi nübüvvet hil'atin/Kamulardan yüce kıldı devletin

nüzül: Ayetlerin iniş sebebi. (I/2, 591, 2)Ol nüzülün bilmege yimek emek/Şol-durur kim ol tã'āmı çeynemek

oruç: Oruç. (II/2, 775, 4), (II/2, 785, 5), (II/2, 943, 6)Ol getürdi Hāk'dan otuz gün oruç/Kim anuñla geçdi cümle dürlü suç

pāsbān: Bekçi, İslam bekçisi. (II/2, 803, 5)

Hem ola ol pāsbān uşbu dīne/Tā ki nehy atlanmaya dīn esbine

perī: Peri. (I/2, 703, 6), (II/1, 367, 10), (II/1, 369, 4), (II/1, 369, 6), (II/2, 627, 11)

Ādem ü perī vü cinnī kırd u kıuş/Buyruğında ger inişdür ger yoķuş

perrī: Peri. (II/1, 327, 7), (II/1, 369, 9)

Ādem ü perrī ve cinnī kırd u kıuş/Ol sebebden rām-ıdı cümle vuhuş

peygām: Haber. (I/1, 429, 9), (II/1, 385, 9)

Bunlara peygām geldi Tañrı'dan/Hem bulardur bu yolu doğru giden

peygāmbarlıđ: Peygamberlik. (I/1, 65, 2)

Muştafā 'arz eyledi Hāķ varlığın/Söyledi hem kendü peygāmbarlıđın

Peyk-i İlähī: Allah'tan haber getiren melek. (II/2, 503, 2)

Eytdi ol Peyk-i İlähī yā Resül/Ol işikte ne mecāldür bunça kıul

put: Put. (I/1, 49, 1), (II/1, 401, 7), (II/1, 403, 2)

Ol doğıçak putlar oldı ser-nigün/Cümle putlar serveri kıaldı zebün

rahmānī: Rahmani. (I/1, 179, 11), (II/2, 1075, 4)

Birisi ol meclisün rahmānīdür/Birisi hıç şek degül şeytānīdür

rahmet hōnı: Rahmet sofrası. (I/1, 165, 5), (II/2, 589, 8), (II/2, 729, 8), (II/2, 841, 5)

Nüh felekden yoķaru seyri geçer/İrer ol rahmet hōnından yir içer

rahmetden kıadeh: Rahmet şarabı. (II/2, 661, 6)

Hāşıl olur göñüle zevķ u ferāh/Eyle şankim içdi rahmetden kıadeh

ravza-i münevver: Aydınlık cennet bahçesi. (I/1, 3, 8), (I/1, 273, 4), (II/2, 593, 10)

ve teslīmāt-ı lāyikāt şol merķad-i/muţahhar ve ravza-i münevver

rek'at: Namazda bir kıyam, bir rüku ve iki secdeden ibaret hareket. (II/2, 521, 8), (II/2, 521, 11), (II/2, 523, 1)

Uşbulardur bu iki rek'at namāz/Nüh felek ehlindeki kılnan niyāz

rıdvān: Cennetin kapıcısı olan büyük melek. (II/2, 853, 5), (II/1, 15, 9)

Var-ıdı bir vaķt Bel'am-ı Ba'ūr/Kendü rıdvān olmış-ıdı kıavmı hūr

risālet: Peygamberlik. (I/1, 395, 2), (II/1, 21, 6), (II/1, 381, 9), (II/1, 383, 7), (II/1, 385, 3), (II/2, 489, 4), (II/2, 739, 8)

Toprağın şunlar getürdi bir yire/Kim risālet iltidi peygāberlere

rūh-ı kudsi: Mukaddes ruh. (I/1, 397, 1), (I/1, 403, 9), (I/2, 1123, 2), (II/2, 863, 9), (II/2, 865, 2)

Rūh-ı kudsi bunlara cān eyledi/Hāzretin hem aña seyrān eyledi

rūkū': Namazda öne doğru eğilme hareketi. (I/1, 83, 8), (I/1, 527, 6), (I/2, 929, 11), (I/2, 931, 2), (II/1, 21, 10), (II/2, 519, 6), (II/2, 521, 5), (II/2, 613, 2)

Çünkü baş oldu vücūd oldu tamām/Hem rūkū'u hem sücūd oldu tamām

şadқа: Sadaka. (II/2, 721, 6)

Şol zekāt u şadқayı eldür viren/Düşmişgi götürmege eldür iren

şahābe: Sahabe. (I/1, 63, 6), (I/1, 85, 2)

... şahābenüñ aḥvālini şerḥ eyler...

şahābĩ: Sahabe. (II/2, 629, 10)

Kimi ümmet oldu mü'min kimi yār/Kimisi oldu şahābĩ merdikār

şalāt: Namaz. (II/2, 607, 4)

Eytdi nefsi-nāṭıkadur bu қavum/Bu gürūhda ne şalāt var ne şavum

şalavāt: Namazlar; Hz. Muhammet'e ve onun soyundan gelenlere edilen dualar. (I/1, 5, 3), (II/1, 341, 6)

Şādıқun bilā kezib Muḥammedü'bnü'Abdillahi'bni 'Abdi'l-muṭṭalib şalavātu'l-lahi

şavāb: Sevap. (I/1, 251, 11), (II/2, 759, 6), (II/2, 913, 2), (II/2, 915, 5)

Uşbu sözden maқsudun bir қаç cevāb/Kim anı bilmek bize yavlaқ şavāb

şavum: Oruç. (II/2, 607, 4)

Eytdi nefsi-nāṭıkadur bu қavum/Bu gürūhda ne şalāt var ne şavum

seccāde-nişĩn: Şeyh, imam. (I/2, 853, 9)

Cümle seccāde-nişĩn ü hırқа-pūş/Şeyh elinden қılmış-ıdı cür'a nūş

secde: Secde. (I/1, 21, 6), (I/2, 683, 4), (I/2, 929, 11), (II/1, 197, 3)

Yiri gör kim secdeye urmuş yüzün/Ol semā'da yavu kulmuş kendüzün

selsebîl: Cennette bir çeşmenin adı, tatlı su. (II/1, 11, 4)

Hõş çiçekler içre aķa selsebîl/İçile tesnîm ü Kevser zencebîl

sevāb: Sevap. (I/1, 77, 2), (I/1, 241, 1), (I/1, 241, 2), (I/1, 245, 6), (I/1, 287, 8), (I/1, 341, 3), (I/2, 803, 11), (II/2, 503, 5), (II/2, 611, 8), (II/2, 721, 7), (II/2, 725, 2)

Bir sözine gelür-idi biñ cevāb/Bir cevāba bulur-ıdı biñ sevāb

seyr-i sülük: Tarikat. (I/2, 877, 5)

...ider seyr-i sülükden bil kim...

şırať: Sırat köprüsü. (II/1, 21, 7), (II/1, 35, 3), (II/1, 83, 7)

... şırať ve mizān...

sipās: Övgü. (I/1, 41, 5)

Cān dahı kılmaķ gerek şükr ü sipās/Ķamudan yig olsa yigdür ģak-şinās

sipās-ı bî'add: Sınırsız övgü. (I/1, 3, 2)

Ĥamd-i vāfir ve şükr-i mütekāşir ve/şenā-i bî-ģadd ve sipās-ı bî'add

sūfî: Sufi. (I/1, 17, 6), (I/1, 17, 7), (I/2, 631, 6), (I/2, 631, 10), (I/2, 1003, 10)

Baķ bu azraķ-pūş sūfî çarģına/Kim bilesin kendü ne'ymiş çarģı ne

şūr: Boynuzdan yapılmış büyük boru. (II/1, 83, 6)

Hükmi irmez aña şol 'Azrāyil'üñ/Şūrına muĥtācı yoķ İsrāfil'üñ

sücūd: Secde. (I/1, 83, 8), (I/1, 527, 6), (II/2, 501, 6), (II/2, 521, 5), (II/2, 613, 2)

Çünkü baş oldı vücūd oldı tamām/Hem rükū'u hem sücūd oldı tamām

sünnet: Hz. Muhammet'in sözleri, işleri, tasvipleri. (I/1, 95, 3), (I/2, 645, 8), (I/2, 891, 6)

Ĥā'atı yalnız dahı kılrsa olur/Farz u sünnet ne'ydügin ķamu bilür

şākir: Allah'a şükreden. (I/1, 233, 5), (I/2, 771, 5), (II/2, 709, 2)

'İşķ içinde dün ü gündüz bir olur/Cümle ģalde 'işķ eri şākir olur

şehîd: Şehit. (II/1, 401, 10), (II/2, 525, 4)

Öldürenler ģāzidür ölen şehîd/Hiç ģümānsuzdur buña Ķur'ān şahîd

şer': Allah'ın emirleri üzerine kurulmuş din kaideleri. (I/1, 47, 5), (I/1, 359, 10), (I/2, 985, 10), (II/1, 23, 2), (II/1, 313, 9), (II/1, 485, 9), (II/2, 785, 1), (II/2, 847, 6), (II/2, 847, 8), (II/2, 847, 9), (II/2, 847, 10)

Dīn anuñ kavlı-y-ıla kāyim-durur/Şer'i anuñ bākī vü dāyim-durur

şerī'at: Allah'ın emirleri üzerine kurulmuş din kaideleri. (I/2, 645, 7), (I/2, 645, 10), (I/2, 661, 7), (I/2, 893, 1), (II/1, 299, 6), (II/1, 299, 11), (II/1, 305, 3), (II/2, 571, 10), (II/2, 573, 4), (II/2, 573, 5)

Bu şerī'atdur kim üstād öğredür/Resm ü erkān u nişān ad öğredür

şerī'at lengeri: İslamiyet'in hükümleri. (II/1, 299, 7), (II/1, 301, 1), (II/1, 307, 6), (II/1, 307, 11)

Ger şerī'at lengeri aşılmaya/Bu hevesler şūrişi basalmaya

şeyh kapısı: Şeyh kapısı. (I/2, 641, 7)

Biri ahi birisi şeyh kapısı/Olsa gerek her birinüñ tapısı

şeyhün irşadı: Şeyhin doğru yolu göstermesi. (II/2, 789, 5)

Şeyhün irşadı bize oldı delīl/Her kimün kim şeyhi yok kaldı zelīl

şeytān: Şeytan. (I/1, 183, 9), (II/1, 309, 1), (II/2, 525, 1), (II/2, 525, 2), (II/2, 573, 1), (II/2, 575, 3), (II/2, 641, 1), (II/2, 703, 2)

Serhidi ol meclisün şeytān-durur/Sevgülü ni'metleri küfrān-durur

Şeytān cengi: Şeytan savaşı. (I/1, 5, 10)

Şol cihetden kim müsülmānları/Şeytān cenginden kırtaralar ve bid'at ehlini

şeytān çerisi: Şeytan askeri. (II/2, 575, 4)

Himmeti yok kişi Hakk'a irmedi/Ol gelüp şeytān çerisin kırmadı

şeytān ohi: Şeytan oku. (II/2, 571, 3)

Geçmeye hergiz aña düşmān ohi/Ya'ni dünyā fikri vü şeytān ohi

şeytān-ı la'net: Lanetli şeytan. (II/2, 901, 1)

Bir sücūd itmedügiyçün sürdiler/Adını şeytān-ı la'net urdılar

şeytānî: Şeytanî. (I/1, 179, 11), (I/1, 183, 5), (I/2, 1075, 4)

Birisi ol meclisün rahmānidür/Birisi hıç şek degül şeytānîdür

şükür: Şükür. (I/1, 39, 8), (I/1, 39, 10), (I/1, 41, 5), (I/2, 623, 3), (I/2, 783, 4), (I/2, 997, 6), (I/2, 1009, 11), (I/2, 1011, 3), (I/2, 1013, 11), (I/2, 1021, 11), (I/2, 1025, 2), (I/2, 1027, 6), (I/2, 1029, 7), (I/2, 1031, 9), (I/2, 1035, 11), (I/2, 1037, 1), (I/2, 1037, 2), (I/2, 1037, 4), (I/2, 1037, 5), (I/2, 1051, 1), (I/2, 1129, 1), (II/1, 61, 7), (II/1, 71, 1), (II/2, 579, 5)

Cân ki anı duydu niçe dek durur/Pes bu cāna çok şükür gerek-durur

şükri mütekāşir: Artmış, çoğalmış şükür. (I/1, 3, 2)

Hamd-i vāfir ve şükri mütekāşir ve/şenā-i bī-ḥadd ve sipās-ı bī'add

ṭā'at: İbadet. (I/1, 11, 5), (I/1, 19, 2), (I/1, 31, 3), (I/1, 89, 6), (I/1, 91, 2), (I/1, 91, 3), (I/1, 91, 4), (I/1, 91, 8), (I/1, 91, 9), (I/1, 91, 10), (I/1, 93, 3), (I/1, 93, 5), (I/1, 93, 7), (I/1, 93, 8), (I/1, 93, 9), (I/1, 95, 3), (I/1, 189, 7), (I/1, 189, 11), (I/1, 191, 5), (I/1, 213, 5), (I/1, 217, 1), (I/1, 221, 5), (I/1, 225, 1), (I/1, 255, 10), (I/1, 261, 6), (I/1, 263, 5), (I/1, 263, 8), (I/1, 297, 6), (I/1, 307, 9), (I/1, 307, 11), (I/1, 335, 9), (I/1, 415, 5), (I/2, 581, 7), (I/2, 583, 11), (I/2, 591, 6), (I/2, 621, 5), (I/2, 645, 8), (I/2, 651, 1), (I/2, 661, 9), (I/2, 743, 8), (I/2, 1035, 11), (I/2, 1111, 6), (I/2, 1111, 8), (II/1, 49, 3), (II/1, 81, 9), (II/1, 177, 2), (II/1, 209, 7), (II/1, 241, 2), (II/1, 245, 2), (II/1, 253, 1), (II/1, 275, 3), (II/1, 361, 4), (II/1, 365, 4), (II/1, 447, 1), (II/1, 449, 1), (II/1, 457, 4), (II/2, 489, 3), (II/2, 493, 1), (II/2, 493, 6), (II/2, 497, 4), (II/2, 499, 1), (II/2, 501, 2), (II/2, 501, 5), (II/2, 503, 3), (II/2, 503, 6), (II/2, 507, 1), (II/2, 515, 11), (II/2, 517, 1), (II/2, 517, 2), (II/2, 517, 7), (II/2, 517, 11), (II/2, 519, 1), (II/2, 519, 2), (II/2, 521, 1), (II/2, 521, 10), (II/2, 693, 6), (II/2, 695, 11), (II/2, 725, 7), (II/2, 725, 8), (II/2, 737, 3), (II/2, 763, 10), (II/2, 785, 2), (II/2, 823, 8), (II/2, 929, 1), (II/2, 937, 6)

Bildürür kim kim-durur her faşl u cins/Hem-çünān ki penç ṭā'at penç hiss

ṭā'at fażlı: İbadetin fazileti. (II/2, 497, 6), (II/2, 511, 5)

Şordı Peyğamber bu ṭā'at fażlını/Eytdi bir bir Cibril anuñ şerhini

Ṭāha: Taha suresi. (I/1, 49, 11), (II/1, 27, 5)

Ṭāha birle ögdi anuñ özini/Ya'ni ayuñ bedri diyüp yüzini

taḥiyyat: Diz üzerinde oturmak. (II/2, 503, 4), (II/2, 519, 8), (II/2, 521, 6)

Bu taḥiyyatdur bularuñ ṭā'atı/Tā gelinçe ol kıyāmet sā'atı

taḳvā: Günahlardan kaçınma. (I/2, 853, 6)

Zühd ile takvā-y-ıdı dün gün işi/Yoğ-ıdı dünyāda dahı teşvişi

ṭamu: Cehennem. (I/1, 95, 11), (I/1, 159, 3), (I/1, 159, 10), (I/1, 271, 4), (I/1, 291, 1), (I/1, 293, 4), (I/1, 329, 9), (I/1, 337, 5), (I/1, 353, 1), (I/1, 453, 2), (I/2, 629, 4), (I/2, 651, 1), (I/2, 869, 10), (I/2, 891, 6), (I/2, 931, 11), (I/2, 933, 8), (I/2, 983, 6), (I/2, 1011, 10), (I/2, 1083, 7), (II/1, 15, 3), (II/1, 397, 10), (II/1, 403, 7), (II/1, 453, 3), (II/2, 599, 8), (II/2, 687, 2), (II/2, 787, 7), (II/2, 823, 9), (II/2, 839, 5), (II/2, 867, 9), (II/2, 875, 9), (II/2, 877, 1)

Her ki bunda ikilikde dirile/Yarın anda ṭamu dapa sürile

ṭamu odı: Cehennem ateşi. (I/1, 337, 7), (I/2, 823, 3)

Ṭamu odına bular lāyık-durur/Hiç gümānsuz uşbu söz bayık-durur

ṭamu taşu: Cehennem taşı. (I/2, 865, 2),

Viribidi ol Ebābil kuşını/Bunlar alup geldi ṭamu taşını

Tañrı dostı: Allah dostu. (I/2, 875, 2), (II/1, 89, 15), (II/1, 403, 2), (II/2, 619, 5), (II/2, 635, 6)

Bişdi odda düşdi diş ortasına/Uğradıysa bāri Tañrı dostına

Tañrı evi: Kabe. (I/2, 863, 10)

Eytdiler sen bu göge bakmaz mısın/Ka'be Tañrı evidür korkmaz mısın

Tañrı yolu: Allah yolu. (I/1, 257, 1), (I/2, 727, 10), (I/2, 727, 11), (I/2, 747, 10), (I/2, 879, 11), (II/2, 859, 3)

Böyle geçer cümle oğlanlık ḥalı/Bu ḥal içinde kanı Tañrı yolu

tañrılık: Tanrılık. (I/2, 825, 2), (II/2, 763, 9), (II/2, 763, 11)

Ol zamān kim kıldı Nemrūd āşılık/Yir yüzinde da'vı kıldı tañrılık

Tañrı'nuñ kölgesi: Yaratılanlar. (II/2, 851, 1)

Kölgesidür Tañrı'nuñ bu salṭanat/ Tañrı emri olur aña ḳol ḳanat

Tañrı'nuñ sevdük ḳulu: Erenler. (II/1, 391, 1)

Evliyādur Tañrı'nuñ sevdük ḳulu/Anuñ-ıçun adları oldı velı

ṭarıḳat: Tarikat. (I/2, 663, 1), (I/2, 663, 7)

Pes ṭarıḳat ol yola gitmek-durur/Yol emegin ihtiyār itmek-durur

tesnīm: Cennetteki ırmaklardan birinin adı. (II/1, 11, 4)

Hōş çiçekler içre aķa selsebīl/İçile tesnīm ü Kevser zencebīl

Tersā: Hıristiyan (I/2, 1021, 8)

Gebr ü Tersā vü Müselmān evleri/Birdür aña kul u sulṭān evleri

tesbīh: Tespih, Allah'ı anma. (I/1, 399, 6), (I/2, 597, 11), (I/2, 893, 9), (I/2, 941, 1), (I/2, 941, 2), (II/1, 159, 9), (II/1, 349, 6), (II/1, 455, 10), (II/2, 519, 9), (II/2, 521, 6)

Zikr ü tesbīh ü temennādur işi/Ādemīnün pes daḥı nedür işi

tevbe: Tövbe. (I/1, 183, 1), (I/1, 193, 7), (I/1, 223, 5), (I/1, 223, 11), (I/2, 575, 11), (I/2, 621, 9), (I/2, 621, 11), (I/2, 743, 8), (II/1, 37, 4), (II/1, 487, 1), (II/2, 595, 1), (II/2, 695, 11), (II/2, 725, 3), (II/2, 775, 5), (II/2, 823, 7), (II/2, 823, 8), (II/2, 823, 9), (II/2, 825, 5), (II/2, 835, 3)

Tevbedür 'ışķ sāķisinün saḡraķı/İçen olur cümle 'ışķ müstaḡraķı

tevbesüz: Tövbe olmadan. (I/2, 577, 4), (II/2, 823, 11), (II/2, 825, 4)

İlla ṭā'at tevbesüz ķābil degül/Ol kişinün maķşudı ḥāşıl degül

tevekkül: Gerekeni yaptıktan sonra işi Allah'a havale etme. (I/2, 893, 9), (II/2, 571, 2), (II/2, 571, 4), (II/2, 571, 7)

Zikr ü tesbīh ü tevekkül işleri/Ķalmaduķ ayruķ daḥı teşvīşleri

tevekkül ṭonı: Tevekkül. (II/2, 571, 1)

Şol-durur ol kim tevekkül ṭonını/Ṭonana vü duta Ḥaķķ'a yönini

tevḥīd: Birlik. (I/1, 49, 3)

'Ālem içre Ḥāķ anı aḡırladı/Hem Ḥāķ'ı tevḥīd-ile ol birledi

Tevrit: Tevrat. (I/2, 861, 1)

Tevrit'i ķodu yırdı yaķa/Nāliş itdi aḡlayu ķarşu Ḥaķ'a

uçmaḡuñ pertavı: Cennetin ışķı. (II/1, 37, 8)

Nesne kim ol uçmaḡuñ pertavidur/Bu ķadar söz ķanda anuñ savıdur

uçmaķ: Cennet. (I/1, 13, 2), (I/1, 159, 3), (I/1, 159, 10), (I/1, 161, 1), (I/1, 189, 9), (I/1, 195, 4), (I/1, 201, 8), (I/1, 255, 5), (I/1, 271, 4), (I/1, 277, 4), (I/1, 281, 6), (I/1, 293, 4), (I/1, 305, 8), (I/1, 307, 2), (I/1, 325, 2), (I/1, 329, 9), (I/1, 337, 5), (I/1, 477,

6), (I/1, 477, 7), (I/1, 477, 9), (I/1, 477, 10), (I/1, 477, 11), (I/1, 479, 5), (I/1, 481, 2), (I/1, 481, 7), (I/1, 487, 8), (I/1, 487, 11), (I/1, 521, 11), (I/2, 545, 4), (I/2, 629, 4), (I/2, 651, 1), (I/2, 767, 10), (I/2, 871, 8), (I/2, 891, 6), (I/2, 1011, 10), (I/2, 1081, 2), (II/1, 3, 3), (II/1, 7, 1), (II/1, 7, 5), (II/1, 9, 2), (II/1, 9, 5), (II/1, 9, 6), (II/1, 13, 2), (II/1, 13, 3), (II/1, 15, 4), (II/1, 15, 6), (II/1, 15, 7), (II/1, 17, 7), (II/1, 17, 9), (II/1, 17, 11), (II/1, 19, 7), (II/1, 19, 9), (II/1, 23, 9), (II/1, 25, 4), (II/1, 25, 9), (II/1, 37, 9), (II/1, 67, 10), (II/1, 67, 11), (II/1, 71, 6), (II/1, 203, 8), (II/1, 403, 7), (II/1, 453, 3), (II/2, 599, 7), (II/2, 603, 1), (II/2, 683, 8), (II/2, 689, 5), (II/2, 695, 2), (II/2, 701, 7), (II/2, 773, 3), (II/2, 787, 7), (II/2, 791, 4), (II/2, 839, 5), (II/2, 857, 7), (II/2, 867, 9), (II/2, 875, 9), (II/2, 875, 10), (II/2, 909, 2)

Kim Çalap bunçaya ad urdı sekiz/Nitekim uçmağ sekizdür iy 'azîz

uçmağ ehli: Cennet ehli. (I/1, 477, 5), (II/1, 17, 6)

Hem ulular göñlinüñ şerhi-durur/Hem ol uçmağ ehlinüñ medhi-durur

uçmağ hürisi: Cennet hurisi. (I/1, 481, 1)

Bir işid nedür bu uçmağ hürisi/Yüz biñ uçmağ bigi degir birisi

'**uqbā:** Ahiret, öbür dünya. (II/1, 127, 7), (II/2, 953, 9)

Çünki cānda dōst 'ışkı berk ola/Lācerem dünya vü 'uqbā terk ola

Üçler: Tasavvufta kutup ve imameyn denilen iki yardımcısına verilen addır. (II/1, 105, 8)

Üçler ol si pāyedür kim bu çerāğ/Eylemişdür anuñ üstinde durağ

ümmet: Ümmet. (I/1, 23, 2), (II/2, 493, 7), (II/2, 493, 9), (II/2, 493, 10), (II/2, 629, 10), (II/2, 775, 9), (II/2, 775, 10), (II/2, 775, 11)

Kimi peygāber kimi ümmetleri/Birbirine bağludur himmetleri

vācib: İslam dinine göre yapılması gerekli olan. (I/1, 39, 10), (I/1, 57, 5), (I/1, 61, 4), (I/1, 347, 10), (I/1, 377, 1), (I/2, 643, 2), (I/2, 739, 11), (I/2, 1037, 2), (II/1, 41, 5)

Pes bize vācib-durur şükr ü şenā/Günde yüz biñ kez cana vü hem tene

vaḥdet: Birlik. (I/1, 25, 4), (I/2, 893, 11), (I/2, 1089, 5), (II/1, 103, 10), (II/1, 105, 6), (II/1, 437, 7), (II/1, 459, 8), (II/1, 461, 2), (II/2, 831, 2)

Ol-durur ol mülk-i vaḥdet ol-durur/Uşbu mülki yoğ-iken ol oldurur

vaḥy: Vahiy. (II/1, 383, 9), (II/1, 387, 7)

Hem bulara vaḥy geldi düş-ile/Bildiler her bir işi kıldan kıla

velī: Veli. (I/1, 223, 10), (I/1, 263, 6), (I/1, 383, 4), (I/1, 423, 11), (I/2, 617, 1), (I/2, 669, 4), (I/2, 705, 4), (I/2, 717, 5), (I/2, 737, 8), (I/2, 753, 1), (I/2, 1017, 10), (I/2, 1111, 11), (II/1, 79, 6), (II/1, 95, 4), (II/1, 101, 8), (II/1, 101, 11), (II/1, 391, 1), (II/1, 457, 8), (II/2, 565, 4), (II/2, 717, 4), (II/2, 781, 9), (II/2, 781, 10), (II/2, 811, 1), (II/2, 833, 2)

Çün bu nefse tevbe virdi ol velī/Küllü dartıldı fesāddan nefsi eli

velī göñli: Veli gönlü. (II/2, 637, 4)

Gözüsi Ḥaḳḳ'ıñ velī göñli-durur/Döstlara döst yüzini ol gösterür

velīler dirliḡi: Veliler topluluḡu. (II/1, 397, 5)

Gerçi bilmez 'ilm ü ḥikmet ne'ydüḡin/Hem velīler dirliḡi niçe'ydüḡin

vildān: Cennetteki kullar, köleler. (II/1, 7, 6)

Niçe müldür cennet ü ḥür u ḳuşūr/Ne-durur ḡilmān u vildān u tıyūr

Yāsīn: Yasin suresi. (II/1, 27, 5)

Yazludur Ṭāḥā vü Yāsīn ḥarf ḥarf/Baḥtulu ol cān kim oldı anda şarf

Yidiler: Kutup ve Üçler'den sonra gelen erenler. (II/1, 105, 5)

Yidi şoldur kim bulardur Yidiler/Yidi iḳlīmde bu adı didiler

yidi yoldaş-ı şādıḳ: Tarikat yolunda olanı menzile ulaştırıran yedi sadık yoldaş. (I/2, 1087, 4)

...olur yidi yoldaş-ı şādıḳ gelür...

yol ehli: Doğru yolda olanlar. (I/2, 715, 10), (I/2, 741, 6), (II/1, 21, 2), (II/1, 71, 3), (II/2, 525, 5), (II/2, 643, 2), (II/2, 643, 6), (II/2, 821, 1), (II/2, 823, 8)

Düşmanuñuzdur ḥazer eyleñ didi/Niçe yol ehlin bular yoldan ḳodı

yol eri: Allah yolunda olan. (I/1, 69, 11)

Aç ḳulaḡuñ bir işit iy yol eri/Eydeyüm ol birliḡe bitenleri

zāhid: Aşırı sofı. (I/1, 105, 3), (II/2, 693, 4), (II/2, 693, 5), (II/2, 693, 7), (II/2, 693, 8), (II/2, 693, 9), (II/2, 695, 1), (II/2, 695, 3), (II/2, 703, 2), (II/2, 821, 2)

Kimisi zāhid kimi fāsıķ-durur/Kimisi Hāķ yolına ‘āşık-durur

zekāt: Zekat. (II/2, 697, 7), (II/2, 721, 6), (II/2, 785, 6)

Hem zekātın vere ol hem ‘öşrini/Ya’ni kim dutmağ-ıçun Hāķ emrini

zımmi: Hz. Muhammed’in dininden başka din tutanlar. (II/1, 401, 4)

Ol bulardur kim bulardur zımmiler/Ķor Muħammed dīnin ayrıķ dīn diler

Zü’l-fıķār: Hz. Muhammet’in Ahz. Ali’ye hediye ettiği ucu çatallı kılıç. (I/1, 55, 3)

Şaldı kāfir boynına ol Zü’l-fıķār/Zü’l-fıķār’dan dü nīm oldı Zü’l-ħumār

4.28.Hayat, Canlılık ve Hayatın Dönemleri

a’mār: Ömrün çoğulu, yaşıanan müddetler, hayatlar. (I/1, 407, 1)

....a’mār-ı benī ādemi...

‘ayş: Yaşıama. (I/1, 505, 2), (II/1, 11, 7), (II/1, 469, 9)

Şır olur her biri ‘ayşdan uşanur/Aşlın añar aşlı üzre uzanur

bāķī dirlik: Ebedī hayat. (I/1, 129, 5)

Ola kim bir kimsene bu birlige/Gelüben ulaşıa bāķī dirliğe

bülüğiyyet: Ergenlik. (I/2, 945, 2)

Kim bu ħalkı ol maķāmdan göçüre/Şol bülüğiyyet şafına geçüre

cānsuz: Cansız. (I/2, 705, 3), (I/2, 961, 10), (I/2, 973, 10), (II/1, 453, 7), (II/2, 865, 6)

Her yaradılmış ki var ansuz degül/Nitekim her bir beden cānsuz degül

cevān: Genç, taze, delikanlı. (I/2, 1019, 3)

Ķamusıyla bu nefes uş rāyigān/Alur andan ħāş u ‘ām pīr ü cevān

cān: İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağladığına ve ölümlle vücuttan ayrıldığına inanılan madde dışı varlık. (I/1, 9, 9), (I/1, 23, 6), (I/1, 29, 5), (I/1, 29, 6), (I/1, 31, 6), (I/1, 33, 11), (I/1, 35, 8), (I/1, 35, 10), (I/1, 35, 11), (I/1, 39, 8), (I/1, 39, 10), (I/1, 41, 4), (I/1, 41, 5), (I/1, 41, 6), (I/1, 41, 8), (I/1, 41, 9), (I/1, 41, 10), (I/1, 41, 11), (I/1, 47, 3), (I/1, 47, 4), (I/1, 51, 11) (I/1, 57, 11), (I/1, 59, 2), (I/1, 63, 7), (I/1, 67, 3), (I/1, 67, 11), (I/1, 77, 6), (I/1, 83, 1), (I/1, 91, 6), (I/1, 91, 11), (I/1, 93, 4), (I/1, 101,

6), (I/1, 103, 9), (I/1, 107, 5), (I/1, 111, 4), (I/1, 113, 3), (I/1, 113, 11), (I/1, 119, 4), (I/1, 125, 1), (I/1, 135, 11), (I/1, 137, 10), (I/1, 137, 11), (I/1, 151, 5), (I/1, 153, 11), (I/1, 155, 3), (I/1, 155, 4), (I/1, 155, 5), (I/1, 155, 6), (I/1, 155, 7), (I/1, 155, 11), (I/1, 157, 10), (I/1, 159, 8), (I/1, 159, 9), (I/1, 159, 10), (I/1, 159, 11), (I/1, 161, 1), (I/1, 161, 2), (I/1, 161, 3), (I/1, 161, 4), (I/1, 161, 5), (I/1, 161, 6), (I/1, 161, 8), (I/1, 167, 8), (I/1, 169, 5), (I/1, 169, 6), (I/1, 171, 4), (I/1, 175, 2), (I/1, 175, 8), (I/1, 175, 11), (I/1, 177, 7), (I/1, 177, 8), (I/1, 179, 6), (I/1, 179, 7), (I/1, 181, 3), (I/1, 181, 4), (I/1, 181, 9), (I/1, 183, 4), (I/1, 205, 5), (I/1, 205, 7), (I/1, 205, 8), (I/1, 207, 1), (I/1, 207, 2), (I/1, 209, 8), (I/1, 219, 2), (I/1, 221, 1), (I/1, 229, 9), (I/1, 237, 10), (I/1, 245, 1), (I/1, 245, 11), (I/1, 247, 2), (I/1, 247, 3), (I/1, 247, 11), (I/1, 249, 5), (I/1, 249, 11), (I/1, 261, 7), (I/1, 261, 10), (I/1, 263, 11), (I/1, 267, 5), (I/1, 267, 11), (I/1, 273, 11), (I/1, 275, 1), (I/1, 277, 11), (I/1, 279, 3), (I/1, 279, 9), (I/1, 281, 1), (I/1, 281, 2), (I/1, 281, 3), (I/1, 281, 11), (I/1, 283, 9), (I/1, 283, 10), (I/1, 283, 11), (I/1, 285, 3), (I/1, 285, 6), (I/1, 285, 7), (I/1, 287, 8), (I/1, 287, 9), (I/1, 289, 3), (I/1, 289, 4), (I/1, 291, 7), (I/1, 291, 8), (I/1, 297, 1), (I/1, 297, 2), (I/1, 305, 7), (I/1, 305, 9), (I/1, 307, 4), (I/1, 307, 5), (I/1, 307, 6), (I/1, 307, 7), (I/1, 307, 9), (I/1, 307, 10), (I/1, 309, 9), (I/1, 311, 5), (I/1, 315, 7), (I/1, 315, 11), (I/1, 333, 3), (I/1, 347, 8), (I/1, 355, 6), (I/1, 355, 7), (I/1, 375, 4), (I/1, 387, 2), (I/1, 387, 9), (I/1, 401, 6), (I/1, 401, 10), (I/1, 421, 1), (I/1, 437, 9), (I/1, 439, 5), (I/1, 441, 8), (I/1, 447, 1), (I/1, 455, 9), (I/1, 457, 7), (I/1, 459, 6), (I/1, 469, 9), (I/1, 471, 4), (I/1, 471, 10), (I/1, 473, 6), (I/1, 473, 7), (I/1, 473, 8), (I/1, 483, 4), (I/1, 483, 5), (I/1, 493, 5), (I/1, 493, 9), (I/1, 503, 3), (I/1, 503, 4), (I/1, 503, 5), (I/1, 513, 4), (I/1, 517, 3), (I/1, 517, 6), (I/1, 519, 1), (I/2, 533, 2), (I/2, 539, 2), (I/2, 539, 3), (I/2, 539, 4), (I/2, 543, 1), (I/2, 543, 4), (I/2, 543, 10), (I/2, 553, 8), (I/2, 553, 9), (I/2, 553, 10), (I/2, 555, 4), (I/2, 563, 3), (I/2, 563, 4), (I/2, 563, 5), (I/2, 563, 6), (I/2, 569, 10), (I/2, 569, 11), (I/2, 571, 2), (I/2, 583, 8), (I/2, 593, 3), (I/2, 593, 5), (I/2, 595, 3), (I/2, 595, 6), (I/2, 603, 11), (I/2, 605, 5), (I/2, 613, 2), (I/2, 619, 6), (I/2, 619, 7), (I/2, 619, 10), (I/2, 619, 11), (I/2, 621, 1), (I/2, 621, 2), (I/2, 621, 3), (I/2, 621, 4), (I/2, 621, 7), (I/2, 621, 10), (I/2, 621, 11), (I/2, 623, 2), (I/2, 623, 4), (I/2, 651, 2), (I/2, 665, 2), (I/2, 665, 3), (I/2, 665, 6), (I/2, 665, 9), (I/2, 667, 1), (I/2, 673, 6), (I/2, 681, 11), (I/2, 683, 1), (I/2, 693, 9), (I/2, 695, 1), (I/2, 695, 3), (I/2, 703, 8), (I/2, 703, 11), (I/2, 707, 2), (I/2, 707, 3), (I/2, 711, 11), (I/2, 713, 5), (I/2, 717, 1), (I/2, 723, 2), (I/2, 723, 4), (I/2, 737, 6), (I/2, 737, 7), (I/2, 739, 9), (I/2, 767, 5), (I/2, 767, 6), (I/2, 769, 2), (I/2, 771, 8), (I/2, 775, 2), (I/2, 861, 2), (I/2, 881, 10), (I/2, 883, 1), (I/2, 897, 9), (I/2, 899, 2), (I/2, 899, 5), (I/2, 907, 8), (I/2, 911, 7),

(I/2, 915, 1), (I/2, 919, 11), (I/2, 921, 2), (I/2, 921, 6), (I/2, 921, 8), (I/2, 921, 10),
 (I/2, 927, 3), (I/2, 931, 5), (I/2, 931, 10), (I/2, 933, 3), (I/2, 737, 5), (I/2, 737, 9), (I/2,
 957, 2), (I/2, 959, 10), (I/2, 959, 11), (I/2, 961, 1), (I/2, 961, 6), (I/2, 961, 9), (I/2,
 963, 3), (I/2, 963, 4), (I/2, 963, 6), (I/2, 963, 11), (I/2, 965, 4), (I/2, 965, 5), (I/2, 965,
 6), (I/2, 965, 7), (I/2, 965, 8), (I/2, 965, 9), (I/2, 965, 10), (I/2, 965, 11), (I/2, 967, 1),
 (I/2, 967, 2), (I/2, 967, 3), (I/2, 967, 4), (I/2, 967, 5), (I/2, 967, 7), (I/2, 967, 8), (I/2,
 969, 2), (I/2, 969, 11), (I/2, 971, 1), (I/2, 971, 2), (I/2, 971, 3), (I/2, 971, 11), (I/2,
 973, 4), (I/2, 973, 5), (I/2, 973, 9), (I/2, 973, 10), (I/2, 985, 9), (I/2, 987, 11), (I/2,
 995, 1), (I/2, 995, 6), (I/2, 1019, 2), (I/2, 1021, 1), (I/2, 1037, 9), (I/2, 1037, 10), (I/2,
 1039, 2), (I/2, 1039, 3), (I/2, 1039, 4), (I/2, 1041, 1), (I/2, 1041, 2), (I/2, 1041, 3),
 (I/2, 1041, 10), (I/2, 1043, 1), (I/2, 1043, 2), (I/2, 1043, 3), (I/2, 1043, 9), (I/2, 1045,
 2), (I/2, 1045, 3), (I/2, 1045, 4), (I/2, 1045, 7), (I/2, 1045, 8), (I/2, 1045, 9), (I/2,
 1047, 1), (I/2, 1047, 2), (I/2, 1047, 3), (I/2, 1047, 8), (I/2, 1049, 2), (I/2, 1049, 4),
 (I/2, 1049, 5), (I/2, 1049, 8), (I/2, 1051, 4), (I/2, 1051, 5), (I/2, 1051, 6), (I/2, 1051,
 9), (I/2, 1051, 11), (I/2, 1053, 6), (I/2, 1053, 8), (I/2, 1055, 4), (I/2, 1055, 9), (I/2,
 1055, 11), (I/2, 1057, 7), (I/2, 1057, 8), (I/2, 1059, 6), (I/2, 1059, 9), (I/2, 1061, 10),
 (I/2, 1065, 3), (I/2, 1065, 4), (I/2, 1067, 6), (I/2, 1071, 2), (I/2, 1077, 2), (I/2, 1079,
 10), (I/2, 1079, 11), (I/2, 1081, 2), (I/2, 1081, 9), (I/2, 1081, 10), (I/2, 1081, 11), (I/2,
 1083, 5), (I/2, 1085, 2), (I/2, 1085, 3), (I/2, 1085, 5), (I/2, 1085, 6), (I/2, 1085, 9),
 (I/2, 1089, 6), (I/2, 1091, 11), (I/2, 1093, 7), (I/2, 1105, 3), (I/2, 1105, 4), (I/2, 1105,
 7), (I/2, 1105, 11), (I/2, 1107, 3), (I/2, 1119, 9), (I/2, 1119, 10), (I/2, 1123, 1), (I/2,
 1123, 2), (II/1, 5, 1), (II/1, 5, 2), (II/1, 5, 5), (II/1, 5, 7), (II/1, 7, 5), (II/1, 7, 9), (II/1,
 11, 9), (II/1, 13, 8), (II/1, 15, 1), (II/1, 15, 2), (II/1, 15, 4), (II/1, 33, 1), (II/1, 33, 3),
 (II/1, 33, 4), (II/1, 37, 11), (II/1, 39, 1), (II/1, 39, 7), (II/1, 41, 1), (II/1, 45, 2), (II/1, 47,
 11), (II/1, 63, 11), (II/1, 95, 10), (II/1, 101, 7), (II/1, 107, 3), (II/1, 107, 10), (II/1, 115,
 6), (II/1, 121, 2), (II/1, 121, 8), (II/1, 121, 11), (II/1, 123, 3), (II/1, 127, 4), (II/1, 127,
 7), (II/1, 127, 8), (II/1, 129, 1), (II/1, 129, 2), (II/1, 129, 10), (II/1, 129, 11), (II/1, 133,
 6), (II/1, 135, 8), (II/1, 147, 11), (II/1, 151, 6), (II/1, 157, 7), (II/1, 159, 4), (II/1, 159,
 9), (II/1, 163, 1), (II/1, 169, 2), (II/1, 171, 5), (II/1, 171, 6), (II/1, 171, 11), (II/1, 173,
 1), (II/1, 173, 2), (II/1, 173, 3), (II/1, 173, 5), (II/1, 173, 6), (II/1, 173, 7), (II/1, 175,
 6), (II/1, 175, 8), (II/1, 175, 9), (II/1, 175, 10), (II/1, 175, 11), (II/1, 177, 2), (II/1, 177,
 3), (II/1, 181, 3), (II/1, 181, 9), (II/1, 207, 4), (II/1, 207, 5), (II/1, 207, 7), (II/1, 209,
 6), (II/1, 209, 10), (II/1, 215, 7), (II/1, 219, 6), (II/1, 227, 5), (II/1, 237, 2), (II/1, 237,
 11), (II/1, 239, 7), (II/1, 241, 4), (II/1, 245, 5), (II/1, 253, 7), (II/1, 261, 5), (II/1, 261,

8), (II/1, 263, 5), (II/1, 263, 8), (II/1, 263, 9), (II/1, 265, 6), (II/1, 265, 7), (II/1, 265, 9), (II/1, 267, 3), (II/1, 273, 7), (II/1, 273, 11), (II/1, 277, 3), (II/1, 313, 1), (II/1, 313, 2), (II/1, 313, 6), (II/1, 315, 3), (II/1, 315, 7), (II/1, 319, 7), (II/1, 321, 7), (II/1, 339, 3), (II/1, 345, 2), (II/1, 345, 7), (II/1, 349, 4), (II/1, 353, 2), (II/1, 355, 6), (II/1, 357, 8), (II/1, 357, 9), (II/1, 357, 11), (II/1, 359, 1), (II/1, 361, 7), (II/1, 365, 1), (II/1, 377, 6), (II/1, 377, 10), (II/1, 393, 2), (II/1, 393, 4), (II/1, 399, 10), (II/1, 407, 10), (II/1, 425, 7), (II/1, 425, 9), (II/1, 429, 3), (II/1, 431, 3), (II/1, 431, 4), (II/1, 431, 5), (II/1, 435, 1), (II/1, 439, 1), (II/1, 439, 3), (II/1, 439, 9), (II/1, 441, 1), (II/1, 445, 10), (II/1, 453, 1), (II/1, 453, 11), (II/1, 455, 11), (II/1, 457, 3), (II/1, 457, 6), (II/1, 461, 8), (II/1, 475, 2), (II/1, 475, 5), (II/1, 475, 7), (II/1, 477, 3), (II/2, 489, 10), (II/2, 501, 5), (II/2, 501, 7), (II/2, 509, 5), (II/2, 509, 8), (II/2, 513, 6), (II/2, 513, 11), (II/2, 517, 7), (II/2, 523, 6), (II/2, 527, 10), (II/2, 529, 6), (II/2, 531, 1), (II/2, 531, 6), (II/2, 531, 7), (II/2, 531, 9), (II/2, 531, 10), (II/2, 537, 1), (II/2, 547, 1), (II/2, 579, 5), (II/2, 583, 3), (II/2, 585, 3), (II/2, 589, 2), (II/2, 589, 7), (II/2, 589, 9), (II/2, 595, 3), (II/2, 609, 9), (II/2, 615, 11), (II/2, 617, 10), (II/2, 621, 4), (II/2, 625, 5), (II/2, 627, 5), (II/2, 627, 9), (II/2, 629, 4), (II/2, 631, 7), (II/2, 643, 9), (II/2, 651, 3), (II/2, 661, 9), (II/2, 661, 11), (II/2, 669, 1), (II/2, 679, 4), (II/2, 687, 1), (II/2, 695, 7), (II/2, 703, 9), (II/2, 705, 1), (II/2, 707, 11), (II/2, 709, 1), (II/2, 711, 11), (II/2, 713, 5), (II/2, 713, 7), (II/2, 713, 9), (II/2, 715, 1), (II/2, 715, 6), (II/2, 715, 8), (II/2, 715, 10), (II/2, 717, 1), (II/2, 717, 5), (II/2, 717, 6), (II/2, 717, 8), (II/2, 717, 9), (II/2, 719, 5), (II/2, 719, 9), (II/2, 721, 3), (II/2, 721, 4), (II/2, 721, 5), (II/2, 721, 10), (II/2, 723, 1), (II/2, 723, 9), (II/2, 723, 11), (II/2, 725, 4), (II/2, 725, 10), (II/2, 725, 11), (II/2, 727, 2), (II/2, 727, 4), (II/2, 729, 6), (II/2, 729, 7), (II/2, 729, 9), (II/2, 731, 1), (II/2, 733, 4), (II/2, 733, 5), (II/2, 733, 11), (II/2, 735, 10), (II/2, 737, 2), (II/2, 737, 6), (II/2, 757, 7), (II/2, 757, 10), (II/2, 767, 5), (II/2, 779, 7), (II/2, 779, 9), (II/2, 783, 3), (II/2, 789, 4), (II/2, 807, 4), (II/2, 807, 6), (II/2, 819, 7), (II/2, 819, 10), (II/2, 827, 10), (II/2, 827, 11), (II/2, 833, 1), (II/2, 841, 5), (II/2, 841, 11), (II/2, 843, 5), (II/2, 857, 7), (II/2, 861, 3), (II/2, 861, 4), (II/2, 861, 6), (II/2, 861, 7), (II/2, 861, 8), (II/2, 861, 9), (II/2, 863, 1), (II/2, 863, 2), (II/2, 863, 5), (II/2, 863, 7), (II/2, 863, 9), (II/2, 865, 2), (II/2, 865, 3), (II/2, 865, 4), (II/2, 865, 5), (II/2, 865, 7), (II/2, 865, 8), (II/2, 867, 7), (II/2, 869, 9), (II/2, 873, 1), (II/2, 873, 4), (II/2, 873, 5), (II/2, 883, 7), (II/2, 889, 3), (II/2, 889, 6), (II/2, 899, 4), (II/2, 903, 2), (II/2, 909, 11), (II/2, 927, 4), (II/2, 931, 3), (II/2, 931, 4), (II/2, 949, 6), (II/2, 957, 10), (II/2, 959, 1)

Biline ezdād ‘ālemde ‘ayān/Çün ten ü cān çün zemīn ü āsīmān

cān bağı: Can bağı. (I/1, 219, 9) Nefs sinuḡsa şıgınur ten tağına/Bu ‘aḡıl sınsa girer cān bağına

cān eli: Can eli. (I/2, 1005, 9), (II/1, 175, 7), (II/2, 619, 9) Şunuban irmez aña sulṡān eli/Cān elidür aña iren cān eli

cān evi: Can evi. (I/1, 283, 6) Kimi vardur ‘aḡl-ıla cān evine/Anda varan şek degül kim sevine

cān gögi: Can göğü. (I/1, 345, 4) Ol güneş bu cān göginde hey döner/Geh toḡar bize görünür geh iner

cān güneşi: Can güneşi. (I/1, 41, 9), (I/1, 41, 10) Cān içinden doḡa ol cān güneşi/Ten içinde ḡona ol devlet ḡuşı

cān mülki: Can mülkü. (I/1, 459, 3) Göz alur naḡşı virür cān mülkine/El çıkarur uşbu cihān mülkine

cān yüzi: Can yüzü. (II/2, 733, 10)

Gördi anda cümle ‘aşıḡ cān yüzün/Secdeye urmuş unıtmış kendüzün

cemād: cansız (II/1, 351, 5)

Hem cemāddur bu toḡuz hem cānludur/Her biri bir iş içinde şanlıdur

cesed: Ölü vücut, naaş. (I/1, 247, 4)

Yoḡ-ıdı bizüm-ile buḡl u ḡased/Dünyada kāsid şunuñladur cesed

daḡl-ı ebed: Sonsuza gidiş. (II/2, 761, 9)

Ya’ni kim toḡm-ı ezel oldur i yār/Şeksüz ol daḡl-ı ebed andan biter

diri: Diri. (I/1, 81, 4), (I/1, 147, 5), (I/1, 209, 8), (I/1, 233, 7), (I/1, 245, 2), (I/1, 423, 9), (I/1, 495, 10), (II/2, 625, 9), (II/2, 691, 6), (II/2, 765, 9), (II/2, 779, 9), (II/2, 797, 2), (II/2, 821, 4), (II/2, 853, 11), (II/2, 903, 5), (II/2, 961, 10), (II/2, 961, 11), (II/2, 963, 5), (II/2, 965, 3), (II/2, 965, 9), (II/2, 965, 10), (II/2, 965, 11), (II/2, 967, 4), (II/2, 967, 8), (II/2, 967, 11), (II/2, 969, 7), (II/2, 971, 4), (II/2, 973, 1), (II/2, 973, 9), (II/2, 973, 10), (II/2, 973, 11), (II/2, 975, 1), (II/2, 981, 2), (II/2, 1019, 1), (II/2, 1029, 1), (II/2, 1117, 1), (II/1, 227, 7), (II/1, 273, 7), (II/1, 327, 9), (II/1, 397, 1), (II/2, 511, 10), (II/2, 577, 8),

(II/2, 611, 9), (II/2, 777, 8), (II/2, 817, 1), (II/2, 861, 11), (II/2, 863, 7), (II/2, 863, 11),
(II/2, 873, 7), (II/2, 931, 8)

Çanda kim kıldı du'â urdı nefes/Ölüler oldı diri virdi nefes

dirlik: Hayat. (I/1, 43, 4), (I/1, 63, 9), (I/1, 69, 2), (I/1, 73, 6), (I/1, 81, 2), (I/1, 81, 3),
(I/1, 85, 11), (I/1, 87, 10), (I/1, 89, 3), (I/1, 97, 1), (I/1, 105, 7), (I/1, 111, 2), (I/1,
127, 10), (I/1, 129, 10), (I/1, 133, 6), (I/1, 133, 8), (I/1, 137, 8), (I/1, 173, 3), (I/1,
173, 7), (I/1, 175, 9), (I/1, 229, 8), (I/1, 235, 1), (I/1, 237, 1), (I/1, 239, 2), (I/1, 243,
4), (I/1, 243, 6), (I/1, 243, 7), (I/1, 245, 1), (I/1, 245, 3), (I/1, 245, 10), (I/1, 247, 5),
(I/1, 247, 6), (I/1, 247, 10), (I/1, 247, 11), (I/1, 251, 1), (I/1, 251, 2), (I/1, 263, 8),
(I/1, 279, 6), (I/1, 283, 5), (I/1, 297, 5), (I/1, 299, 5), (I/1, 313, 11), (I/1, 319, 1), (I/1,
327, 6), (I/1, 335, 6), (I/1, 349, 5), (I/1, 349, 6),), (I/1, 351, 11), (I/1, 353, 3), (I/1,
355, 5), (I/1, 355, 8), (I/1, 357, 9), (I/1, 399, 2), (I/1, 401, 2), (I/1, 401, 3), (I/1, 421,
6), (I/1, 437, 7), (I/1, 447, 7), (I/1, 449, 1), (I/1, 449, 11), (I/1, 455, 11), (I/1, 459, 9),
(I/1, 483, 11), (I/1, 491, 3), (I/1, 495, 5), (I/1, 501, 1), (I/1, 501, 2), (I/1, 501, 6), (I/1,
509, 8), (I/1, 511, 11), (I/2, 593, 1), (I/2, 603, 9), (I/2, 619, 10), (I/2, 621, 4), (I/2,
723, 3), (I/2, 727, 9), (I/2, 735, 6), (I/2, 735, 8), (I/2, 735, 9), (I/2, 735, 10), (I/2, 737,
1), (I/2, 743, 3), (I/2, 745, 5), (I/2, 747, 10), (I/2, 747, 11), (I/2, 753, 5), (I/2, 779,
11), (I/2, 783, 3), (I/2, 791, 7), (I/2, 797, 3), (I/2, 835, 10), (I/2, 863, 8), (I/2, 871, 9),
(I/2, 871, 10), (I/2, 883, 9), (I/2, 887, 11), (I/2, 915, 11), (I/2, 917, 5), (I/2, 937, 2),
(I/2, 949, 4), (I/2, 951, 8), (I/2, 951, 9), (I/2, 955, 5), (I/2, 955, 6), (I/2, 955, 7), (I/2,
957, 10), (I/2, 963, 10), (I/2, 967, 5), (I/2, 967, 6), (I/2, 967, 9), (I/2, 969, 5), (I/2,
969, 6), (I/2, 969, 11), (I/2, 971, 3), (I/2, 971, 5), (I/2, 973, 8), (I/2, 1001, 3), (I/2,
1015, 3), (I/2, 1039, 11), (I/2, 1051, 2), (I/2, 1073, 7), (I/2, 1075, 4), (I/2, 1079, 8),
(I/2, 1083, 5), (I/2, 1083, 8), (I/2, 1083, 10), (I/2, 1085, 9), (II/1, 47, 2), (II/1, 69, 1),
(II/1, 69, 2), (II/1, 69, 5), (II/1, 69, 6), (II/1, 85, 1), (II/1, 121, 3), (II/1, 123, 6), (II/1,
227, 2), (II/1, 355, 6), (II/1, 359, 1), (II/1, 363, 1), (II/1, 363, 7), (II/1, 367, 10), (II/1,
371, 7), (II/1, 379, 1), (II/1, 379, 4), (II/1, 379, 5), (II/1, 379, 6), (II/1, 379, 8), (II/1,
383, 6), (II/1, 393, 5), (II/1, 397, 8), (II/1, 399, 3), (II/1, 399, 5), (II/1, 399, 6), (II/1,
399, 7), (II/1, 399, 9), (II/1, 399, 11), (II/1, 401, 8), (II/1, 403, 7), (II/1, 405, 3), (II/2,
513, 2), (II/2, 561, 11), (II/2, 583, 4), (II/2, 587, 10), (II/2, 591, 3), (II/2, 591, 8), (II/2,
593, 3), (II/2, 595, 6), (II/2, 599, 4), (II/2, 601, 2), (II/2, 601, 10), (II/2, 603, 5), (II/2,
613, 6), (II/2, 613, 9), (II/2, 659, 2), (II/2, 659, 3), (II/2, 681, 3), (II/2, 681, 5), (II/2,
681, 6), (II/2, 681, 7), (II/2, 681, 10), (II/2, 681, 11), (II/2, 683, 10), (II/2, 691, 5),

(II/2, 691, 6), (II/2, 693, 5), (II/2, 695, 3), (II/2, 695, 4), (II/2, 697, 3), (II/2, 697, 5),
 (II/2, 717, 8), (II/2, 771, 11), (II/2, 791, 9), (II/2, 799, 11), (II/2, 805, 5), (II/2, 809, 6),
 (II/2, 811, 3), (II/2, 821, 1), (II/2, 823, 5), (II/2, 827, 7), (II/2, 831, 9), (II/2, 833, 5),
 (II/2, 835, 9), (II/2, 861, 7), (II/2, 877, 3), (II/2, 881, 4), (II/2, 895, 4), (II/2, 907, 4),
 (II/2, 907, 11), (II/2, 915, 4), (II/2, 919, 5), (II/2, 923, 3), (II/2, 923, 4), (II/2, 931, 2)

Her kimüñ kim dirliği lāyık-durur/Ol apuda sevgülü bayık-durur

dünyā ‘ayşı: Dünya yaşamı. (I/2, 945, 3)

Anda hem durmuş-durur bir şaf yine/Meşğul olmuşlar bu dünyā ‘ayşına

ferr: Tazelik, gösteriş. (I/1, 411, 5), (I/1, 417, 10), (II/1, 143, 2), (II/1, 199, 3), (II/1,
 239, 7), (II/1, 369, 9)

Açılır ferri vü artar kuvveti/Böyle olur yaz gününüñ hey’eti

girtü dirlik: Gerçek, hakikatli hayat. (I/1, 127, 9)

Bu meşel eygü meşeldür birlige/Birikenler girdi girtü dirliğe

atm-i ‘ömr: Ömrün sonu. (I/2, 951, 11)

atm-i ‘ömrüñ ol maāmdur şeksüzün/Liki çün şahş irdi anda añsuzın

atunlık: Kocakarılık. (II/1, 149, 5)

Geçdi ‘ömri arıdı oldu aır/Gitdi ol atunlığı oldu faır

ayāt: Hayat. (I/1, 147, 6), (I/1, 453, 11), (I/1, 503, 11), (I/1, 517, 6), (II/1, 375, 2),
 (II/2, 877, 3)

Ger şurat yüz biñ ise birdür ayāt/Görseña kim bir şudan yüz biñ nebāt

ayāt ‘ayşı: hayatın tadı, sefası (I/1, 503, 7)

Dün ü gün meşğül olur bunda bular/Bu ayāt ‘ayşın sürer tende bular

ayāt-ı insān: İnsan hayatı. (II/1, 431, 9)

... ayāt-ı insāndur geçüp dokuz felekden...

insān dirliği: İnsan hayatı. (I/1, 453, 9)

Yāhud insān dirliğiyse dirliğüñ/Ol erenlerle birike birligüñ

oca: Yaşlı. (I/1, 253, 8), (I/1, 259, 5), (I/1, 263, 7), (I/1, 423, 8), (II/2, 793, 1), (II/2,
 793, 2), (II/2, 793, 3), (II/2, 953, 9), (II/1, 473, 8), (II/2, 593, 10), (II/2, 789, 11)

Oğlan u yigit ƙocadur didüğüm/Kendü 'ömrüm ƙayđusıdur yidüğüm

ƙocalıƙ: Yaşlılık. (I/1, 423, 2), (II/2, 695, 9)

Ƙocalıƙ bilüñ şuña mǎnend olur/Anuñ-ıçun ħǎlleri beñdeş gelür

ƙocalıƙ ħǎli: Yaşlılık hali. (I/1, 259, 6)

Diñle imdi ol ƙocalıƙ ħǎlini/Eydeyüm bir bir saña aĥvǎlini

ƙocalıƙ vaƙtı: Yaşlılık hali. (II/2, 697, 3),

Ƙocalıƙ vaƙtında dirlik ne'ydügin/Eyüsin ü yavuzın niçe'ydügin

memât: Ölüm. (I/1, 281, 6), (II/2, 877, 3)

Yoksa Ĥazret ehline yokdur memât/Uçmaƙ içre bunlara dāyim ĥayāt

mürde: Ölü. (II/1, 327, 9)

Ƙanda kim ƙılsa demide ol nurı/Ol sa'atda mürde olurdı diri

mülk-i nihān: Ölüm. (I/1, 167, 9)

Göz açup baƙduđumuz mülk-i cihān/Göz yumup gördüğümüz mülk-i nihān

nā-reside: Yetişip olgunlaşmamış. (I/2, 943, 4), (I/2, 943, 5)

Nā-reside ne ki varsa dünyede/Ƙamusı bir şafdur āĥir iy dede

nefes burcı: Nefes burcu. (I/1, 345, 5)

Uşbu ağız şarkına gelür toğar/Bu nefes burcına seyr idüp açar

nefĥa: Nefes üfürme. (I/1, 395, 6), (I/1, 395, 7), (I/1, 403, 4), (II/2, 863, 7), (II/2, 865, 2)

Ʀoprađın dirşürtdi ol 'Azrāyil'e/Diri ƙıldı Ĥaƙ anı nefĥa-y-ıla

oğlan: Çocukluk dönemi. (I/1, 253, 8)

Oğlan u yigit ƙocadur didüğüm/Kendü 'ömrüm ƙayđusıdur yidüğüm

ođlanlıƙ: Çocukluk. (I/1, 257, 2), (I/1, 263, 2)

Geçdi ođlanlıƙ bu kez oldı yigit/Ol dağı ne ħāl-durur bir key işit

ođlanlıƙ ħali: Çocukluk çağı. (I/1, 255, 2), (I/1, 257, 1)

Geldük imdi işid ođlanlıƙ ħalin/Ne iş içinde geçer gör aĥvalin

ölgülü: Ölen. (II/2, 777, 8)

Ölgülü öldi bu kez kaldı diri/Haklu hakkın bilmek ister her biri

ölmüş: Ölmüş. (I/1, 81, 6)

Degmelere virmedi Hak bu işi/Kim-durur kim diri kıla ölmüşü

ölü: Ölü. (I/1, 81, 2), (I/1, 81, 4), (I/1, 81, 5), (I/2, 853, 11), (I/2, 963, 8), (I/2, 965, 3), (I/2, 967, 1), (I/2, 969, 1), (I/2, 969, 7), (I/2, 969, 9), (I/2, 973, 9), (II/1, 227, 7), (II/1, 227, 8), (II/1, 397, 1), (II/2, 511, 10), (II/2, 611, 9), (II/2, 677, 11), (II/2, 817, 1)

Kimisi rühdur kim ol dirlik nuri/Anuñ-ıçun ölüyi kıldı diri

ölüm: Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi. (I/1, 133, 1), (I/1, 243, 7), (I/1, 245, 3), (I/1, 255, 4), (I/1, 259, 2), (I/1, 267, 4), (I/1, 267, 5), (I/1, 287, 2), (I/1, 401, 4), (I/2, 785, 11), (I/2, 787, 10), (I/2, 789, 8), (I/2, 791, 6), (I/2, 795, 5), (I/2, 797, 4), (I/2, 799, 2), (I/2, 949, 10), (I/2, 1089, 4), (II/1, 83, 5)

Niçe uzak yol-ısa uçı dönüm/Niçe uzun 'ömr ise şöñi ölüm

ölümsüz: Ölümsüz. (I/1, 105, 7), (II/1, 85, 1)

İrmeyeler ikiliksüz birlige/Girmeyeler ol ölümsüz dirlige

'ömr: Yaşama var olma süresi, yaşam, hayat. (I/1, 5, 9), (I/1, 43, 2), (I/1, 81, 10), (I/1, 99, 4), (I/1, 99, 8), (I/1, 113, 11), (I/1, 129, 8), (I/1, 133, 1), (I/1, 201, 9), (I/1, 223, 5), (I/1, 235, 7), (I/1, 253, 2), (I/1, 253, 7), (I/1, 253, 8), (I/1, 253, 10), (I/1, 261, 5), (I/1, 261, 8), (I/1, 261, 9), (I/1, 319, 9), (I/1, 389, 10), (I/1, 409, 5), (I/1, 423, 10), (I/1, 447, 3), (I/2, 555, 4), (I/2, 599, 10), (I/2, 601, 1), (I/2, 639, 2), (I/2, 693, 7), (I/2, 739, 3), (I/2, 791, 3), (I/2, 919, 11), (I/2, 939, 7), (I/2, 945, 9), (I/2, 947, 7), (I/2, 949, 5), (I/2, 955, 2), (I/2, 955, 3), (I/2, 975, 7), (I/2, 1065, 8), (I/2, 1073, 5), (I/2, 1077, 6), (I/2, 1079, 9), (I/2, 1083, 6), (I/2, 1097, 1), (I/2, 1099, 2), (I/2, 1101, 5), (I/2, 1103, 9), (I/2, 1107, 2), (I/2, 1109, 9), (I/2, 1113, 4), (I/2, 1123, 2), (II/1, 45, 1), (II/1, 45, 3), (II/1, 45, 8), (II/1, 71, 10), (II/1, 129, 5), (II/1, 149, 6), (II/1, 149, 7), (II/1, 279, 2), (II/1, 347, 3), (II/2, 563, 3), (II/2, 577, 10), (II/2, 579, 3), (II/2, 579, 7), (II/2, 639, 8), (II/2, 691, 2), (II/2, 697, 2), (II/2, 749, 11), (II/2, 789, 2), (II/2, 829, 2), (II/2, 837, 10), (II/2, 875, 10), (II/2, 879, 10), (II/2, 881, 3), (II/2, 921, 1), (II/2, 921, 2), (II/2, 929, 6)

Ve 'Acem diliyle taṣnīf idüp 'ömr-i/'Azīzlerin bu ma'nide sarf idüpdürler

ṣāb: Genç. (I/2, 593, 6), (II/2, 929, 10), (II/2, 951, 6)

Ol çerāguñ ṭal'atından degdi tāb/Kim teveccüh eyler aña şeyh ü ṣāb

ṭıfıl: Çocuk. (I/2, 789, 1), (I/2, 789, 2), (II/2, 879, 4)

Evvvel ol bir kim ṭıful iken gelür/Eydeyüm anı bir işid kim nedür

ṭıfıllık: Çocukluk. (I/2, 789, 8),

Pes bilüñ kim ol ölümden ḳatı ḥāl/Kim ṭıfıllıkda yetīm ola 'ayāl

ṭufūliyyet: Çocukluk dönemi. (I/1, 251, 4)

...mertebe-i ṭufūliyyet ḳısm-ı sāni...

vefāt: Vefat. (I/1, 285, 6)

Ma'lum oldı kim bu cümle maḥluḳāt/Cismi ölür cānına yokdur vefāt

zinde: Canlı. (I/1, 215, 2), (II/1, 243, 3), (II/1, 351, 11), (II/1, 355, 5), (II/1, 367, 8), (II/1, 483, 7)

Cümle a'zā bunlaruñ ḥükmindedür/Gerçi kim Ḥaḳ emri birle zindedür

4.29.Irk, Kavim ve Memleket

'**Acem:** Arap kavminden olmayan kimse; İranlı. (I/1, 5, 2), (I/1, 5, 9)

Evtādi'l-'ālem menba'u'l-cūdi/Ve'l-kerem efṣaḥu'l-'arabi ve'l-acem

'**Ād:** Çok eskiden Yemen taraflarında bulunan ve Hud Peygamber tarafından imana getirilemediği için Allah tarafından yok edildiğine inanılan bir kavmin adı. (I/2, 851, 2), (I/2, 851, 10)

Biz çıḳalum ortadan kim Ḥaḳ diler/Yil elinde fānī ola 'Ādiler

'**Ād ḳavmi:** Ad kavmi. (I/2, 845, 9), (I/2, 847, 4), (I/2, 851, 8)

Hūd peygāMBER zamānında meger/'Ād ḳavmi var-ıdı key mu'teber

'**Arab:** Irak, Şam, Ceziretü'l-Arap, Hicaz, Yemen ile Mısır'da ve Afrika'nın şimalinde bulunan semitik kavmin genel adı. (I/1, 119, 7), (I/1, 121, 3), (I/1, 121, 7), (I/1, 125, 4), (I/1, 141, 3), (I/1, 143, 3)

...ol 'Arab hālini ki...

Bağdād: Bağdat. (II/1, 157, 10)

Çünkü düşdi bu haber halk diline/Ma'lum oldu cümle Bağdād iline

Bel'ām: Hz. Musa hakkında İsrailileri kandırarak fena söylediğinden dolayı tanınmış olan "Belam bin Baura" adında İsrail kabilesinden bir zatın adı. (I/2, 859, 11), (I/2, 861, 3)

Kıldı ma'lūm Bel'ām'ı Allah aña/Mūsi işid n'eyledi batğıl taña

Bel'ām-ı Ba'ūr: Hz. Musa hakkında İsrailileri kandırarak fena söylediğinden dolayı tanınmış olan "Belam bin Baura" adında İsrail kabilesinden bir zatın adı. (I/2, 853, 5)

Var-ıdı bir vaqt Bel'ām-ı Ba'ūr/Kendü rıdvān olmış-ıdı kavmı hūr

cehūd: Yahudi. (II/2, 675, 9), (II/2, 685, 2)

Kişi hōşdur bay ola vū mālı çok/Bī-sehāvet bir cehūdça kadri yok

cühūd: Yahudi. (I/1, 317, 2)

Ger müsülmān ger cühūd ger naşranī̇/Kim bakup görür-ise sever anı

Çerkes: Çerkez. (II/1, 205, 5)

Us u Çerkes Kıpçak u Kürd ü Moğul/Her birinde ma'ni düşmişdür nuğul

Çin: Çin. (I/2, 803, 6),

Düzdi dürlü reng-ile bu yir yüzün/Nakşı andan öğrenür nakkâş-ı Çin

Ermeni: Ermeni. (I/1, 141, 3), (I/1, 143, 5), (II/1, 65, 5), (II/1, 101, 11), (II/1, 205, 4)

Bir 'Arabdı bir 'Acem bir Türk eri/Ermeniydi ol biri yoldaşları

hayl-i 'Arab: Arap kabilesi. (II/1, 155, 10)

Bir zamānda var-ıdı hayl-i 'Arab/Diñle uşbu hikmeti kılğıl 'aceb

Hıṭā: Çin. (I/2, 1025, 8)

Geh aḥurda geh serāda yorır ol/Gāh Hind ü geh Hıṭā'ya varur ol

Hıṭāy: Çin. (I/2, 1025, 7)

Fikr içinde çī aḥurdur çī sarāy/Fikr içinde bir-durur Hind ü Hıṭāy

Hıfâyistân: Çin. (I/2, 557, 5)

Ne gerekdür ol Hıfâyistân saña/Ger dilerseñ müşk-i hâliş gel baña

Hicâz: Hicaz. (I/2, 821, 11), (I/2, 823, 1), (I/2, 823, 6)

Çün Hicâz mülki didi uşbu sözi/Bağdı anuñ üstine rahmet gözi

Hind: Hint. (I/2, 1025, 7), (I/2, 1025, 8)

Fıkr içinde çi aşurdur çi sarây/Fıkr içinde bir-durur Hind ü Hıtây

il: Memleket. (I/1, 25, 1), (I/1, 115, 9), (I/1, 323, 5), (I/1, 325, 6), (I/1, 331, 5), (I/1, 361, 5), (I/1, 451, 6), (I/1, 457, 4), (I/1, 499, 11), (I/2, 557, 2), (I/2, 583, 5), (I/2, 597, 7), (I/2, 597, 9), (I/2, 601, 4), (I/2, 729, 5), (I/2, 855, 10), (I/2, 893, 3), (I/2, 965, 8), (I/2, 1057, 11), (I/2, 1071, 6), (I/2, 1127, 4), (II/1, 73, 6), (II/1, 157, 10), (II/1, 281, 8), (II/1, 283, 7), (II/1, 287, 1), (II/1, 287, 2), (II/1, 291, 3), (II/1, 291, 5), (II/1, 293, 4), (II/1, 297, 5), (II/1, 297, 11), (II/1, 299, 3), (II/1, 305, 2), (II/1, 305, 6), (II/1, 305, 7), (II/1, 357, 5), (II/1, 437, 6), (II/2, 647, 6), (II/2, 655, 5), (II/2, 655, 6), (II/2, 701, 3), (II/2, 851, 4)

Kim anı gözler bakup görmiş degül/Diller ol ilden haber virmiş degül

ķavm: Kavim. (I/1, 521, 9), (I/2, 599, 4), (I/2, 657, 6), (I/2, 851, 3), (I/2, 853, 5), (I/2, 863, 5), (I/2, 899, 7), (I/2, 1059, 6), (II/1, 253, 1), (II/1, 267, 4), (II/2, 589, 11), (II/2, 593, 6), (II/2, 609, 3), (II/2, 611, 8), (II/2, 615, 6)

Pes ke-nefsin vâhidüñ ķarnıdur ol/ķavminüñ hayvānlıǵı anın da bol

ķavum: Kavim. (I/1, 65, 4), (I/1, 335, 1), (I/1, 521, 10), (I/1, 523, 8), (I/2, 841, 4), (I/2, 899, 9), (II/2, 607, 4)

Da'vet itdi bunları Hāk yolına/Eytdi gelüñ iy ķavum girçek dine

ķıpçak: Kıpçak. (II/1, 205, 5)

Us u Çerkes ķıpçak u Kürd ü Moǵul/Her birinde ma'ni düşmişdür nuǵul

ķuds-i mübārek: Kutsal Kudüs. (II/1, 21, 5)

...beyān ider ķuds-i mübāreki ve...

ķudüs: Kudüs. (II/1, 23, 11), (II/1, 33, 10), (II/1, 35, 1)

Ol mübārek ķuds şehrinde meger/Dartılıpdur bir harem key mu'teber

Ḳuds şehri: Kudüs şehri. (II/1, 23, 11),

Ol mübārek Ḳuds şehrinde meger/Dartılıpdur bir harem key mu'teber

Kürd: Kürt. (II/1, 205, 5)

Us u Çerkes Kıpçaq u Kürd ü Moğul/Her birinde ma'ni düşmişdür nuğul

köy: Köy. (I/2, 961, 11), (II/1, 287, 5)

Dünyada bu şehir ü bu köyler ki var/Dünyayı bilün diri bunlar dutar

Medīne şehri: Hicaz'da Hz. Muhammet'in türbesinin bulunduğu şehir. (II/1, 125, 3)

Mekke'den vardı Medīne şehrine/Yine düşdi ol ğarblık qahrına

Mekke: (I/1, 529, 8), (I/1, 531, 3), (I/2, 863, 3), (I/2, 863, 5), (II/1, 125, 2), (II/1, 125, 3), (II/1, 153, 8), (II/1, 153, 11), (II/1, 339, 2), (II/1, 339, 11)

Durdı Ādem kim ayakdur Mekke'de/Ya'ni Mekke pāyigāhdur iy dede

Mış: Mısır. (I/1, 81, 11), (I/2, 557, 4), (II/1, 145, 9), (II/1, 145, 11), (II/1, 149, 8)

Pādiřāh ol yüzi eyle eyledi/Kim anuñla Mış şehrin toyladı

Moğul: Moğol. (II/1, 205, 5)

Us u Çerkes Kıpçaq u Kürd ü Moğul/Her birinde ma'ni düşmişdür nuğul

neseb: Soy. (II/1, 53, 2), (II/1, 467, 2), (II/1, 483, 8), (II/2, 657, 10), (II/2, 659, 3), (II/2, 659, 7), (II/2, 659, 8), (II/2, 659, 9), (II/2, 659, 11), (II/2, 675, 7)

şoldur ol kim ol neseble pāk ola/Līki nefsi Ḥağ yolında ḥāğ ola

nesebsüz: Ana baba, soy olmadan. (I/1, 375, 6),

Hıç sebebsüz dünyada iş olmadı/Hıç nesebsüz dünyada ḥalk gelmedi

nesl: Soy. (I/1, 375, 7), (I/1, 375, 8), (II/1, 229, 8), (II/1, 269, 8), (II/1, 421, 8)

Her ki geldi qamusınuñ aşı var/Aşı olan nesnenün hem nesli var

Pārisi: Acem. (I/1, 143, 4)

Pārisi eydür be-ın engür ḥarım/Hōř be-hem bi'nşeste an-rā mī-ḥorım

Rūm: Anadolu. (I/2, 1029, 10), (II/1, 205, 4)

Addur ol kim urınur bu ḥāř u 'ām/Toptoludur řarq u ğarb u Rūm u řām

şar: Şehir. (II/1, 249, 1), (II/1, 255, 7), (II/1, 269, 7), (II/2, 655, 6), (II/2, 701, 3)

...mu'teber şardur ve sekiz...

Şām: Şam. (I/2, 1029, 10)

Addur ol kim urınur bu hāş u 'ām/Toptoludur şark u ğarb u Rūm u Şām

şehir: Şehir. (I/1, 81, 11), (I/1, 141, 7), (I/1, 141, 8), (I/1, 173, 2), (I/1, 213, 4), (I/1, 213, 6), (I/1, 213, 8), (I/1, 213, 11), (I/1, 455, 5), (I/1, 455, 6), (I/1, 457, 5), (I/1, 457, 6), (I/1, 457, 9), (I/2, 597, 8), (I/2, 655, 8), (I/2, 863, 3), (I/2, 961, 11), (I/2, 1059, 6), (II/1, 15, 10), (II/1, 17, 3), (II/1, 125, 2), (II/1, 145, 9), (II/1, 249, 7), (II/1, 249, 8), (II/1, 249, 10), (II/1, 251, 2), (II/1, 251, 3), (II/1, 251, 4), (II/1, 251, 5), (II/1, 251, 9), (II/1, 251, 11), (II/1, 253, 1), (II/1, 255, 10), (II/1, 261, 3), (II/1, 263, 7), (II/1, 265, 5), (II/1, 265, 7), (II/1, 265, 8), (II/1, 265, 11), (II/1, 267, 3), (II/1, 267, 4), (II/1, 267, 9), (II/1, 267, 10), (II/1, 269, 7), (II/1, 269, 11), (II/1, 273, 4), (II/1, 273, 5), (II/1, 289, 2), (II/2, 589, 11), (II/2, 593, 6), (II/2, 593, 7), (II/2, 595, 2), (II/2, 599, 3), (II/2, 599, 4), (II/2, 601, 9), (II/2, 601, 10), (II/2, 605, 6), (II/2, 605, 7), (II/2, 609, 1), (II/2, 609, 2), (II/2, 609, 3), (II/2, 609, 10), (II/2, 611, 8), (II/2, 613, 3), (II/2, 615, 6), (II/2, 615, 7), (II/2, 703, 8)

Pādişāh ol yüzi eyle eyledi/Kim anuñla Mısr şehrin toyladı

Tācık: Tacik. (II/1, 205, 4), (II/2, 955, 5)

İlla bil kim halk düşüpdür reng reng/Türk ü Tācık Ermenĩ vü Rūm u Zeng

Türk: Türk. (I/2, 1003, 11), (II/1, 205, 4), (II/2, 955, 3), (II/2, 955, 4), (II/2, 955, 5), (II/2, 955, 8)

Bir katı hem pōst-durur kim kürk-içün/Bay u yoğsul 'ām u hāş u türk-içün

Türk eri: Türk eri. (I/1, 141, 3)

Bir 'Arabdı bir 'Acem bir Türk eri/Ermeniydi ol biri yoldaşları

Türkmen: Türkmen. (I/1, 143, 6)

Türkmen eydür üzüm aluñ yiyelüm/Bu uşak keleşleri koyalum

Türksitān: Türkistan. (I/1, 115, 7), (I/1, 117, 6)

Türksitān'uñ ol tumanlı tağları/Kim bularuñ ol-durur yaylaqları

Us: Us. (II/1, 205, 5)

Us u Çerkes Kıpçak u Kürd ü Moğul/Her birinde ma'ni düşmişdür nuğul

vilāyet: Yer. (I/1, 429, 3), (I/1, 429, 11), (II/1, 95, 4), (II/1, 367, 11), (II/1, 393, 11), (II/1, 395, 1), (II/2, 565, 5), (II/2, 565, 6), (II/2, 565, 9), (II/2, 565, 10), (II/2, 565, 11)

Birine virdi vilāyet tahtını/Urdı gönüllerde anuñ rahtını

Yemen mülki: Yemen mülkü. (II/1, 151, 3)

Bir zamānda var-ıdı bir nıg-baht/Kim Yemen mülki aña olmışdı taht

yurd: Yurt. (I/1, 221, 3), (I/1, 223, 7), (I/2, 779, 5), (I/2, 823, 4), (II/1, 77, 10), (II/1, 361, 2), (II/1, 369, 4), (II/2, 539, 11), (II/2, 775, 1)

Ol anı yurd idinüpdür ol anı/Bunlar işler hayr-ıla şer olanı

Zeng: Zenci. (II/1, 205, 4)

İlla bil kim halk düşüpdür reng reng/Türk ü Tācık Ermenī vü Rūm u Zeng

4.30.Aile, Akralık ve Cinsiyet

ana: Anne. (I/1, 255, 11), (I/1, 271, 1), (I/1, 271, 2), (I/1, 523, 10), (I/2, 601, 11), (I/2, 603, 1), (I/2, 641, 6), (I/2, 643, 2), (I/2, 643, 5), (I/2, 643, 6), (I/2, 643, 8), (I/2, 713, 11), (I/2, 775, 11), (I/2, 789, 2), (I/2, 793, 8), (I/2, 931, 4), (I/2, 943, 3), (I/2, 943, 6), (I/2, 1015, 7), (II/1, 91, 3), (II/1, 479, 2), (II/1, 479, 6), (II/2, 775, 9), (II/2, 795, 4), (II/2, 797, 3)

Atasıyla anasın bilür hemñ/Bu kamu endişelerden ol emñ

anasuz: Annesiz. (II/1, 479, 1)

Nitekim toğdıydı Ādem atamız/Toğdı kopdı atasuz ve anasuz

ata: Ata. (I/1, 135, 10), (I/1, 135, 11), (I/1, 255, 11), (I/1, 271, 1), (I/1, 271, 2), (I/1, 491, 6), (I/1, 491, 10), (I/1, 491, 11), (I/1, 493, 1), (I/1, 493, 2), (I/1, 493, 4), (I/1, 493, 5), (I/1, 493, 6), (I/1, 493, 7), (I/2, 601, 11), (I/2, 603, 1), (I/2, 641, 6), (I/2, 643, 2), (I/2, 643, 5), (I/2, 643, 6), (I/2, 643, 7), (I/2, 643, 8), (I/2, 713, 11), (I/2, 775, 11), (I/2, 789, 2), (I/2, 793, 8), (I/2, 931, 4), (I/2, 1015, 7), (II/1, 91, 3), (II/1, 91, 6), (II/1, 157, 11), (II/1, 479, 1), (II/1, 479, 2), (II/1, 479, 6), (II/1, 479, 7), (II/2, 657, 11), (II/2, 659, 2), (II/2, 659, 4), (II/2, 659, 5), (II/2, 775, 9), (II/2, 795, 4), (II/2, 797, 3), (II/2, 901, 11)

Çün 'acız kaldı kamu bakdı yire/Eytdiler kim atamız öğüt vire

atasuz: Atasız. (II/1, 479, 1)

Nitekim toğdıydı Ādem atamız/Toğdı kopdı atasuz ve anasuz

'avrat: Hanım, eş. (I/2, 601, 11), (I/2, 603, 1), (I/2, 1001, 11), (I/2, 1003, 6), (II/2, 687, 11), (II/2, 689, 2), (II/2, 689, 4), (II/2, 689, 5), (II/2, 689, 6), (II/2, 701, 10)

Ata ana 'avrat oğlan kız gelin/Ķamusınuñ sen yiseñ gerek ğamın

'avret: Hanım, bayan. (II/2, 937, 2), (II/2, 937, 6), (II/2, 937, 8), (II/2, 937, 10), (II/2, 939, 1), (II/2, 939, 3), (II/2, 939, 5), (II/2, 939, 7), (II/2, 939, 9)

Biri şol girçek müsülmānlar ki var/Er ü 'avret birbirine oldı yār

'ayāl: Çoluk çocuk, evlat. (I/1, 85, 4)

Kimisi ol yol-ıçun terk itdi māl/Kimisi ol 'ışka öldürdi 'ayāl

dişi: Dişi. (II/2, 875, 6)

Halk içinde ne ki var irkek dişi/Her birinde işlenür bu nefis işi

ebī: Baba. (II/1, 29, 3)

Ol taş üzre bir kadem başmış Nebī/Taşda ol bir hōş iz olmuş yā ebī

ev barḥ: Ev bark, ev halkı. (I/1, 243, 9), (I/1, 261, 6), (II/1, 123, 2), (II/2, 631, 5), (II/2, 949, 8)

Ev barḥ u ḥān-u-mān māl u tavar/Cümlesi kayḡu-durur her kimde var

gelin: Gelin. (I/2, 601, 11)

Ata ana 'avrat oğlan kız gelin/Ķamusınuñ sen yiseñ gerek ğamın

ḥānumān: Ev bark, çoluk çocuk. (I/1, 51, 11), (I/1, 81, 8), (I/1, 243, 9), (I/1, 485, 3), (II/1, 67, 6), (II/1, 121, 7), (II/1, 123, 4), (II/1, 123, 5)

Yağmalatdı māl u mülkü ḥānumān/Virdi ol 'ışka göñül ü cism ü cān

ḥatun: Hanım. (I/2, 1031, 2), (II/1, 151, 5), (II/1, 151, 7), (II/1, 151, 11), (II/1, 153, 2)

Ḥāh görklü ḥatun adın kızına/Virür ol bakmaz kimesne sözine

ḥışm: Yakınlığı olan kimse, akraba. (I/1, 427, 3), (I/1, 471, 3), (I/2, 745, 3), (I/2, 789, 7), (I/2, 815, 3), (I/2, 903, 4), (I/2, 973, 11), (I/2, 985, 6)

Pes öğüdi ḥışmına virmek gerek/Ne neye lāyıḳ-durur görmek gerek

irkek: Erkek. (II/2, 875, 6)

Halk içinde ne ki var irkek dişi/Her birinde işlenür bu nefis işi

karındaş: Kardeş. (I/2, 793, 8)

Ne karındaş ne ata ne ana var/Çanda varsa eydeler külhāna var

karı: Kadın. (II/1, 473, 10)

Fertut eyler nāzenīn şüretleri/Höş yigitken olur ol çirkin karı

kız: Kız. (I/1, 261, 3), (I/2, 601, 11), (I/2, 603, 3), (I/2, 603, 5), (I/2, 615, 6), (I/2, 643, 2), (I/2, 643, 5), (I/2, 643, 6), (I/2, 715, 6), (I/2, 789, 2), (I/2, 1031, 2), (I/2, 1031, 5), (I/2, 1075, 11), (II/2, 797, 3), (II/2, 797, 4), (II/2, 949, 6)

Dün ü gün oğlu kıızı endişesi/Yay u kış kayğu yimekdür pişesi

māde: Dişi. (II/1, 467, 7), (II/2, 875, 1)

Her bir a'zā andan aldı bir hüner/Hāh māde olsun ol ten hāh ner

merd: Erkek. (II/1, 469, 8), (II/2, 661, 11), (II/2, 785, 10)

Zühre'den hem perveriş alır bu ten/Çābil ol fi'le bu cümle merd ü zen

nā-resīde oğlan: Yetişmemiş çocuk, bebek. (I/2, 1067, 7)

Süd emen şol nā-resīde oğlanuñ/Ayağındadır ol uhtın nefis anuñ

ner: Erkek. (I/2, 1069, 5), (II/1, 467, 7), (II/2, 875, 1)

Nefs bu tende key dürüst cevher-durur/Şüreti ger māde vü ger ner-durur

oğlan: Oğul, erkek evlat. (I/1, 133, 4), (I/1, 133, 5), (I/1, 135, 11), (I/1, 243, 4), (I/1, 255, 3), (I/1, 263, 2), (I/1, 269, 1), (I/1, 315, 6), (I/1, 423, 3), (I/1, 423, 5), (I/2, 601, 11), (I/2, 603, 1), (I/2, 643, 6), (I/2, 715, 6), (I/2, 799, 8), (I/2, 859, 8), (I/2, 915, 7), (I/2, 915, 8), (I/2, 943, 7), (I/2, 1069, 2), (I/2, 1069, 8), (II/1, 477, 11), (II/2, 901, 10)

Ol kişi çün bellü bildi kim ölür/Dirdi oğlanlarını öğüt virür

oğlan uşak: Çoluk çocuk. (I/2, 953, 5)

Ululıkda urilupdurken yiri/Oğlan uşak teşvişidür tedbiri

oğlancuğ: Çocuk. (I/1, 523, 9), (II/1, 87, 9)

Bir dağı hem bunlaruñ hayvānlığı/Şol-ıdı kim doğıçak oğlancuğı

oğul: Oğul, erkek evlat. (I/1, 53, 4), (I/1, 53, 5), (I/1, 77, 5), (I/1, 129, 8), (I/1, 131, 9), (I/1, 261, 3), (I/1, 439, 3), (I/1, 491, 5), (I/1, 491, 9), (I/1, 491, 11), (I/1, 493, 1), (I/1, 493, 2), (I/1, 493, 3), (I/1, 493, 5), (I/1, 493, 7), (I/1, 493, 9), (I/1, 493, 10), (I/1, 493, 11), (I/1, 495, 2), (I/1, 495, 5), (I/1, 495, 6), (I/1, 495, 8), (I/1, 495, 9), (I/1, 495, 10), (I/2, 603, 2), (I/2, 603, 5), (I/2, 643, 2), (I/2, 643, 5), (I/2, 643, 7), (I/2, 789, 2), (I/2, 1031, 1), (I/2, 1031, 5), (I/2, 1075, 11), (II/2, 659, 5), (II/2, 797, 3), (II/2, 797, 4), (II/2, 949, 6)

Ol biri 'Ömmer'di ki dād eyledi/Kendü oğlın öldürüp ad eyledi

sülāle: Sülale. (I/1, 493, 4), (II/1, 465, 7)

Çün sülāle muḳbil ola dünyada/Ata adın yirde ḳomaz iy dede

ṭıfıl oğlan: Küçük çocuk. (I/2, 787, 5), (I/2, 917, 7), (I/2, 1067, 3), (II/2, 879, 3)

Birisi oğrar ṭıfıl oğlanlara/Birisi oğrar yigit olanlara

yetim: Yetim. (I/2, 789, 7), (I/2, 789, 8), (II/1, 91, 6), (II/1, 91, 7)

Hāḳdan ayruḳ ḥıṣmı yoḳdur dünyada/Ol yetimler ḥāli budur iy dede

zen: Kadın. (II/1, 469, 8), (II/2, 661, 11), (II/2, 785, 10)

Zühre'den hem perveriṣ alur bu ten/Ḳābil ol fi'le bu cümle merd ü zen

4.31. Toplumsal İlişkiler ve Toplumsal İlişkilerde Konum

ğayr: Yabancılar, başkaları. (I/2, 569, 2)

Hikmeti Allah göñüllerde ḳodı/Anı ğayr-ı ehline eytmeñ didi

issi: Ev sahibi. (I/1, 415, 4),

Kiler ü çartāḳ u anbārlar dolar/Aña ḳarṣu issinüñ beñzi güler

ḳonṣı: Komşu. (I/2, 599, 3), (II/1, 399, 4)

Ṣoldur ol kim iş ü ḳonṣı dōst u yār/Her birinüñ sende bir maḳṣadı var

ḳonuk: Misafir. (I/2, 945, 9)

Bu 'ömür andan daḫı geḳse gerek/Ḳonduğı evden ḳonuk göḳse gerek

mensūb: Mensup. (I/2, 779, 3)

Bir daḫı ol āh iden Eyyūb-ıdı/Kim tağayyurlıḳ aña mensūb-ıdı

mihmān: Misafir. (I/1, 349, 3)

Degme birnüñ işleri elvān-durur/Cümlesi bu dünyada mihmān-durur

nāyib: Vekil. (I/1, 183, 8), (I/1, 503, 8), (I/2, 1083, 11), (I/2, 1099, 8), (II/1, 251, 8), (II/1, 253, 5), (II/1, 263, 2)

Ehli bunlardur bilüñ ol meclisüñ/Nāyibidür her birisi İblīsüñ

ortak: Ortak. (I/1, 33, 4)

Kimsene ortak degüldür işüñe/Olmadı olmayısar öñden şoña

selām: Selam, esenleme. (I/1, 447, 10)

Çün bu iş ma'lüm ola senden saña/Günde yüz biñ kez selām benden saña

yād: Yabancı. (I/1, 57, 6), (I/1, 69, 1), (I/2, 887, 1), (I/2, 1061, 7), (II/2, 885, 8), (II/2, 885, 9), (II/2, 885, 10)

Duta ol doğru yolu doğru gide/Ne ki yād endişe varsa terk ide

yorış: Usul. (II/2, 507, 10)

Cibril eytdi yā Resülallah bu iş/Hāline 'arz eylemekdür bu yorış

4.32. İş, Meslek, Hizmet ve Emek

aħı: Esnaf velisi olan ahi. (I/2, 641, 7), (I/2, 647, 3), (I/2, 647, 10)

Biri aħı birisi şeyħ ıapısı/Olsa gerek her birinüñ ıapısı

a'māl: Ameller. (II/2, 581, 1)

...ve a'māl-ıla birbirinden mümtāz ve...

'amel: İş, niyet. (I/1, 297, 3), (I/1, 367, 5), (I/2, 557, 7), (I/2, 575, 11), (I/2, 577, 2), (I/2, 581, 9), (I/2, 969, 3), (I/2, 973, 8), (I/2, 1081, 1), (II/1, 57, 1), (II/1, 277, 3), (II/1, 303, 7), (II/1, 305, 6), (II/2, 613, 4), (II/2, 859, 4), (II/2, 859, 11)

Key 'amel işlerse irür devlete /Yavuz işi iltür anı miñnete

'amelsüz: İş yapmadan. (II/1, 303, 5), (II/1, 303, 7)

İmdi bu fikre gerekdür hōş 'amel/Nişe gelür hōd 'amelsüz ol emel

'āmil: işleyen, yapan (II/1, 429, 3)

Her ki şālīh işlere ‘āmil-durur/Cismi fānī cānlara vāşıl-durur

avçı: Avcı. (II/1, 237, 1), (II/1, 253, 5)

Anda bu endīşe cümle avçıdur/Niçe yüz biñ ma’ni anuñ mevcidür

av: Av. (II/1, 251, 7), (II/1, 261, 11), (II/2, 867, 11)

Kimi şayd ehliğür ol avlar avın/Kimi varmaz kandasa bekler evin

bağçevān: Bahçıvan. (I/1, 323, 8), (I/1, 327, 7), (I/1, 327, 8), (I/1, 329, 4), (I/1, 331, 8), (I/1, 333, 8), (I/1, 335, 3)

Şeh buyurdu bağçevānlar geldiler/Her birisi bir yañasın aldılar

bennā: Bina yapan, mimar. (I/2, 683, 7), (I/2, 683, 9), (I/2, 683, 10), (I/2, 685, 1), (I/2, 685, 5), (I/2, 685, 9), (I/2, 685, 11), (I/2, 685, 12), (I/2, 687, 1), (I/2, 687, 2)

Çün diler bennā yapa bir hōş sarāy/Ol sarāyı tā göre yoħsul u bay

bey’ ü şirā: alım satım (I/2, 1019, 4)

Kimseden kimse şatun almış degül/Böyle hıç bey’ ü şirā olmiş degül

cādulıķ: Sihirbazlık. (I/1, 65, 9)

Dirilüp ol servere eytdi bular/Cümle işüñ cādulıķdur ser-te-ser

cehd: Gayret. (I/1, 257, 11), (II/2, 671, 7), (II/2, 671, 9), (II/2, 671, 11), (II/2, 673, 1), (II/2, 673, 10)

Dünyada her neyi kim gözi göre/Cehdi oldur kim aña eli ire

cerrāh: Cerrah. (I/2, 613, 5), (I/2, 613, 6)

Tende yā nesne çıkar yā zaħm olur/Aña ne dermān gerek cerrāh bilür

cevherī: Cevheri tanıyanlar. (II/1, 205, 8)

Cevherīler rengine bakmaz olur/Ķankı renkde var-ısa cevher alır

cüyende: Arayıcı, araştırmacı. (I/1, 393, 4), (I/1, 395, 9), (I/1, 399, 9), (I/1, 401, 2), (I/1, 403, 7)

Birisi insān gibi güyendedür/Birisi hemçün melek cüyendedür

cüyendeliķ: Araştırmacılık. (I/1, 527, 2), (I/1, 527, 11)

Aña bu cüyendeliķ gelmiş-idi/Ne ki oldı olısar bilmiş-idi

çāşnigîr: Yemeklerin lezzetine bakan kimse. (I/2, 1097, 7), (I/2, 1113, 7), (II/1, 267, 1)

Nefs baña eydür beni terk itmegil/ Çāşnigîrven saña koyup gitmegil

çift: Çift. (I/1, 261, 2), (I/2, 601, 2), (II/2, 667, 3)

Bâg u çift ü şirket ü şatu bazâr/Ögi uşşı durmadın anı düzer

çöbân: Çoban. (I/1, 523, 8), (I/1, 529, 9),

Pes haķıķat ol kavum hayvân-ıdı/Mûsa hem anuñ-ıçun çöbân-ıdı

dāye: Hizmetçi. (I/2, 917, 7), (II/2, 879, 4)

Çünkü tıfl oğlan gelür bu dünyaya /Dāye olur Ay aña aydan aya

dilençi: Dilenen, yardım isteyen. (I/2, 793, 1)

Şormayalar hālını kim niçedür/Eydeler kim bu dilençi kocadur

dumru: Tef çalan. (II/2, 913, 10)

Cevheri virme dükândâr eline/Altunı degşürme dumru pulına

dükândâr: Sarraf. (II/2, 913, 10)

Cevheri virme dükândâr eline/Altunı degşürme dumru pulına

dünyâ işleri: Dünya işleri. (I/1, 333, 10), (II/2, 609, 6)

O kim eytdüm bağçanuñ yimişleri/Eyü yavuz cümle dünyâ işleri

ef'âl: İşler. (II/2, 581, 1)

...ef'âl ve a'mâl-ıla birbirinden...

ehl-i zabt: Kalem ehli. (I/2, 751, 11)

Uş tamām oldı tamām ol altı şart/Gelsün eydüñ ehl-i dāniş ehl-i zabt

ekinçi: Tohumu eken. (I/2, 759, 3), (I/2, 759, 4), (I/2, 761, 4), (I/2, 761, 7), (I/2, 763, 9), (I/2, 767, 1), (I/2, 767, 3), (I/2, 767, 4), (I/2, 767, 5), (II/1, 485, 7)

Ger ekinçi olmaz-ısa kim eke/Renc yiyüp şol katı yiri kim söke

ekinçilik: Ekincilik (meslek). (I/2, 757, 6)

Birisi şol ekin eken kişidür/Kim bu ekinçilik anuñ işidür

emek: Emek, zahmet. (I/1, 243, 7), (I/1, 243, 11), (I/1, 505, 7), (I/2, 591, 2), (I/2, 1033, 7), (II/1, 361, 8), (II/1, 367, 6)

Bir sa'at dirlik-içün emek gerek/Bir sa'at ölüm ğamın yimek gerek

eşer: Eser. (I/1, 119, 8), (I/1, 227, 11), (I/1, 347, 8), (I/1, 489, 9), (I/2, 919, 4), (I/2, 1015, 2), (I/2, 1037, 3), (II/1, 135, 7), (II/1, 137, 9), (II/1, 167, 5), (II/1, 183, 7), (II/1, 219, 7), (II/1, 227, 8), (II/1, 311, 10), (II/1, 317, 4), (II/1, 329, 2), (II/1, 377, 7), (II/1, 467, 9), (II/1, 469, 3), (II/1, 469, 4), (II/1, 469, 7), (II/1, 471, 8), (II/1, 475, 8), (II/1, 477, 2), (II/2, 509, 8), (II/2, 513, 6), (II/2, 719, 7)

...oddan eşer görmedi...

fellâhlık: Ekincilik. (I/2, 755, 1)

...beyân ider ki fellâhlık altı nesneye...

ferrâş: Süpürgeci. (I/1, 377, 10)

Birisi yir yüzünüñ ferrâşıdur/Hem şular hem süpürür hem arıdur

fi'l: İş. (I/1, 431, 10), (I/1, 439, 10), (I/1, 507, 3), (I/1, 509, 1), (I/1, 509, 7), (I/2, 605, 3), (I/2, 1055, 3), (I/2, 1063, 7), (I/2, 1081, 9), (II/1, 57, 2), (II/1, 59, 2), (II/1, 351, 7), (II/1, 353, 10), (II/1, 407, 4), (II/1, 469, 8), (II/1, 469, 9), (II/1, 471, 3), (II/1, 471, 5), (II/1, 471, 6), (II/1, 473, 1), (II/1, 473, 7), (II/1, 473, 8), (II/1, 473, 9), (II/1, 485, 3), (II/2, 525, 10), (II/2, 531, 9), (II/2, 533, 9), (II/2, 535, 3), (II/2, 537, 9), (II/2, 539, 5), (II/2, 539, 7), (II/2, 539, 8), (II/2, 539, 9), (II/2, 539, 10), (II/2, 545, 6), (II/2, 545, 10), (II/2, 547, 6), (II/2, 547, 9), (II/2, 547, 11), (II/2, 549, 1), (II/2, 591, 3), (II/2, 591, 9), (II/2, 751, 6), (II/2, 873, 1)

Fi'l ü fitne zerķ u hîle işleri/Maħrakadur ulu baħşâyişleri

ġalbe: Meşgale, iş. (I/2, 595, 7), (I/2, 595, 8), (I/2, 595, 10), (I/2, 597, 1), (I/2, 597, 2), (I/2, 597, 8), (I/2, 597, 11), (I/2, 599, 1), (I/2, 599, 11), (I/2, 601, 1), (I/2, 601, 8), (I/2, 601, 9), (I/2, 603, 6), (I/2, 603, 7), (I/2, 603, 8), (I/2, 603, 10), (I/2, 605, 5), (I/2, 605, 6), (I/2, 607, 5)

Ĥalvet oldur anda ġalbe olmaya/Endişe ol göñüle yol bulmaya

ġayret: Gayret. (II/2, 553, 5), (II/2, 553, 6), (II/2, 553, 7), (II/2, 553, 8), (II/2, 553, 9)

Alp ere ġayret-durur üçinçi ĥâl/Ġayreti olmaz-ısa alplık muħâl

ġayret tonı: Gayret. (I/2, 949, 1)

Eyle geymişdür bular ğayret ʔonın/Kim hisāb dutmaz biri halkuñ ünin

ğayretsüz: Gayretsiz. (II/2, 553, 8)

Pes bilüñ ğayret-durur yigrek hünere/Alplığı başarmaya ğayretsüz er

gedāy: Dilenci. (I/1, 503, 1)

Uşbu ‘ālem bağçadur dünyā sarāy/Bu sarāyda kim ğanīdür kim gedāy

gemiçi: Gemici. (II/1, 289, 1), (II/1, 289, 4), (II/1, 289, 7), (II/1, 293, 5), (II/1, 301, 7), (II/1, 301, 8), (II/1, 305, 4)

Pes gerek elbette bir üstād aña/Kim gemiçi eyde bu halk ad aña

gevher-şinās: Cevahirden anlayan. (II/1, 189, 6)

Halk içinde ol ola cevher-şinās/Aña şora her işi gevher-şinās

hādīm: Hizmet eden. (II/1, 103, 7), (II/2, 901, 4)

Ya‘ni bunlar hādīm ol maḥdūmıdur/Ḳamusı ol kişinüñ maḥkūmıdur

hakem: Hakem. (I/1, 297, 8), (I/1, 365, 3), (I/1, 473, 9), (I/2, 943, 6), (I/2, 945, 1), (I/2, 947, 4), (I/2, 949, 3), (II/1, 55, 7)

Ortada ‘akluñ hakemdür üstüne/Eyü yavuz görnü-durur ‘akluña

halka-begūş: Kulaklarına küpe takan köleler. (II/1, 333, 9)

Şanki kuldur her biri halka-begūş/Geydi hırka cümle kıldı cür‘a nūş

harāmī: Eşkiya. (I/2, 655, 7), (I/2, 663, 5), (II/2, 751, 10)

Açlık u arnuḳ harāmī ḳorḳusu/Yol erinüñ hıç dükenmez ḳayğusu

havāle: Bir işi başkasına bırakma. (I/1, 195, 6)

İblis’e Ādem bahāne oldıdı/ Ādem’e İblis havāle geldidi

hıdmet: Hizmet. (I/2, 645, 11), (I/2, 649, 9), (I/2, 655, 2), (I/2, 657, 4), (II/1, 33, 1), (II/1, 103, 6), (II/1, 337, 1), (II/1, 337, 3), (II/1, 337, 4), (II/1, 337, 5), (II/1, 343, 9), (II/2, 589, 4), (II/2, 597, 6), (II/2, 641, 11), (II/2, 899, 4), (II/2, 899, 5), (II/2, 901, 6), (II/2, 903, 7), (II/2, 903, 8)

Eyle olsa anlara ‘izzet gerek/Hem edeb erkān u hem hıdmet gerek

hıdmetsüz: Hizmetsiz. (II/2, 899, 10)

Niçeler dipde-y-iken hıdmetsüzin/Kapularda taşra gördi kendüzin

hōn-sālar: Aşçıbaşı. (I/2, 585, 5), (I/2, 589, 2), (I/2, 589, 5), (II/2, 841, 1)

Aş bişiçek üzre hōn-sālar gelür/Zīra hōnuñ tertibini ol bilür

ırgat: İşçi. (I/1, 323, 5), (I/1, 323, 6), (II/1, 191, 11)

Irgat için kişi gitdi yollara/Bu habar yayıldı cümle illere

ictihād: Çalışma. (II/1, 397, 4), (II/2, 673, 11)

Zīra mü'minde imān u i'tikād/Var-durur bu Hāk yolında ictihād

ilçi: Memur, elçi. (I/2, 597, 8), (I/2, 1049, 10), (I/2, 1109, 1)

Gāh ilçi sözi al tamğa-y-ıla/Şehr tolu galbe vü gavğa-y-ıla

iş: İş. (I/1, 17, 8), (I/1, 19, 4), (I/1, 19, 6), (I/1, 27, 5), (I/1, 29, 10), (I/1, 33, 4), (I/1, 37, 10), (I/1, 41, 8), (I/1, 55, 5), (I/1, 55, 6), (I/1, 65, 9), (I/1, 69, 6), (I/1, 73, 1), (I/1, 81, 6), (I/1, 83, 3), (I/1, 87, 8), (I/1, 89, 4), (I/1, 131, 4), (I/1, 131, 7), (I/1, 131, 11), (I/1, 135, 2), (I/1, 135, 4), (I/1, 137, 4), (I/1, 145, 3), (I/1, 147, 2), (I/1, 149, 11), (I/1, 171, 7), (I/1, 183, 10), (I/1, 187, 3), (I/1, 189, 1), (I/1, 191, 7), (I/1, 195, 5), (I/1, 195, 7), (I/1, 195, 11), (I/1, 197, 2), (I/1, 197, 3), (I/1, 199, 5), (I/1, 203, 5), (I/1, 203, 10), (I/1, 207, 11), (I/1, 209, 10), (I/1, 217, 11), (I/1, 221, 6), (I/1, 221, 10), (I/1, 223, 8), (I/1, 225, 4), (I/1, 241, 6), (I/1, 241, 9), (I/1, 241, 11), (I/1, 243, 11), (I/1, 251, 10), (I/1, 255, 2), (I/1, 255, 9), (I/1, 259, 9), (I/1, 263, 3), (I/1, 285, 11), (I/1, 293, 4), (I/1, 293, 6), (I/1, 295, 1), (I/1, 301, 6), (I/1, 309, 9), (I/1, 311, 4), (I/1, 311, 8), (I/1, 329, 8), (I/1, 329, 10), (I/1, 349, 2), (I/1, 349, 3), (I/1, 351, 3), (I/1, 357, 6), (I/1, 369, 8), (I/1, 369, 9), (I/1, 375, 5), (I/1, 375, 6), (I/1, 381, 6), (I/1, 399, 6), (I/1, 411, 1), (I/1, 411, 7), (I/1, 413, 5), (I/1, 415, 3), (I/1, 419, 10), (I/1, 431, 7), (I/1, 431, 10), (I/1, 443, 11), (I/1, 447, 10), (I/1, 451, 5), (I/1, 453, 1), (I/1, 457, 1), (I/1, 459, 11), (I/1, 461, 4), (I/1, 461, 7), (I/1, 465, 5), (I/1, 469, 10), (I/1, 471, 5), (I/1, 473, 5), (I/1, 473, 9), (I/1, 475, 4), (I/1, 491, 1), (I/1, 497, 1), (I/1, 497, 4), (I/1, 501, 9), (I/1, 507, 3), (I/1, 507, 9), (I/1, 511, 5), (I/1, 527, 10), (I/2, 553, 11), (I/2, 557, 6), (I/2, 561, 1), (I/2, 571, 10), (I/2, 575, 4), (I/2, 577, 10), (I/2, 581, 3), (I/2, 583, 4), (I/2, 585, 1), (I/2, 597, 5), (I/2, 607, 5), (I/2, 611, 4), (I/2, 615, 4), (I/2, 615, 8), (I/2, 617, 7), (I/2, 619, 8), (I/2, 621, 8), (I/2, 631, 7), (I/2, 637, 10), (I/2, 637, 11), (I/2, 639, 1), (I/2, 639, 10), (I/2, 653, 8), (I/2, 653, 9), (I/2, 655, 10), (I/2, 655, 11), (I/2, 659, 5), (I/2, 659, 9), (I/2, 661, 2), (I/2, 663, 4), (I/2, 663, 9), (I/2, 665, 8), (I/2, 671, 6), (I/2, 707,

9), (I/2, 709, 10), (I/2, 719, 7), (I/2, 727, 5), (I/2, 727, 8), (I/2, 731, 3), (I/2, 731, 9), (I/2, 735, 3), (I/2, 737, 3), (I/2, 741, 6), (I/2, 741, 7), (I/2, 741, 10), (I/2, 741, 11), (I/2, 743, 2), (I/2, 743, 10), (I/2, 747, 8), (I/2, 755, 8), (I/2, 757, 5), (I/2, 757, 6), (I/2, 759, 9), (I/2, 761, 5), (I/2, 761, 6), (I/2, 763, 6), (I/2, 765, 1), (I/2, 765, 4), (I/2, 783, 2), (I/2, 785, 1), (I/2, 787, 3), (I/2, 787, 4), (I/2, 787, 8), (I/2, 787, 10), (I/2, 791, 8), (I/2, 793, 2), (I/2, 793, 10), (I/2, 797, 6), (I/2, 807, 7), (I/2, 829, 4), (I/2, 833, 2), (I/2, 835, 6), (I/2, 839, 9), (I/2, 841, 6), (I/2, 841, 7), (I/2, 845, 4), (I/2, 845, 8), (I/2, 847, 8), (I/2, 853, 6), (I/2, 855, 6), (I/2, 861, 3), (I/2, 865, 9), (I/2, 869, 11), (I/2, 871, 7), (I/2, 871, 9), (I/2, 875, 5), (I/2, 875, 7), (I/2, 879, 9), (I/2, 885, 8), (I/2, 887, 2), (I/2, 889, 9), (I/2, 891, 8), (I/2, 893, 9), (I/2, 897, 4), (I/2, 899, 10), (I/2, 903, 10), (I/2, 907, 2), (I/2, 915, 7), (I/2, 919, 6), (I/2, 919, 8), (I/2, 935, 4), (I/2, 943, 9), (I/2, 945, 5), (I/2, 945, 7), (I/2, 949, 11), (I/2, 953, 2), (I/2, 959, 3), (I/2, 965, 5), (I/2, 965, 7), (I/2, 969, 1), (I/2, 983, 2), (I/2, 993, 8), (I/2, 997, 6), (I/2, 1001, 9), (I/2, 1019, 6), (I/2, 1029, 5), (I/2, 1029, 6), (I/2, 1035, 9), (I/2, 1037, 11), (I/2, 1045, 1), (I/2, 1045, 7), (I/2, 1045, 8), (I/2, 1047, 8), (I/2, 1049, 8), (I/2, 1051, 9), (I/2, 1053, 4), (I/2, 1055, 4), (I/2, 1055, 8), (I/2, 1055, 10), (I/2, 1055, 11), (I/2, 1057, 8), (I/2, 1059, 9), (I/2, 1059, 11), (I/2, 1063, 7), (I/2, 1063, 8), (I/2, 1063, 10), (I/2, 1069, 9), (I/2, 1073, 5), (I/2, 1081, 11), (I/2, 1083, 7), (I/2, 1089, 6), (I/2, 1105, 8), (I/2, 1113, 7), (I/2, 1117, 8), (I/2, 1121, 9), (I/2, 1123, 10), (II/1, 7, 7), (II/1, 11, 2), (II/1, 23, 4), (II/1, 31, 6), (II/1, 43, 9), (II/1, 43, 11), (II/1, 49, 9), (II/1, 51, 4), (II/1, 51, 5), (II/1, 51, 6), (II/1, 55, 5), (II/1, 61, 5), (II/1, 63, 8), (II/1, 67, 7), (II/1, 69, 6), (II/1, 71, 2), (II/1, 73, 7), (II/1, 73, 8), (II/1, 77, 9), (II/1, 81, 2), (II/1, 81, 3), (II/1, 81, 10), (II/1, 85, 2), (II/1, 87, 11), (II/1, 89, 2), (II/1, 89, 4), (II/1, 89, 5), (II/1, 91, 7), (II/1, 91, 11), (II/1, 93, 2), (II/1, 93, 4), (II/1, 93, 5), (II/1, 93, 9), (II/1, 93, 11), (II/1, 95, 4), (II/1, 97, 10), (II/1, 101, 10), (II/1, 103, 4), (II/1, 103, 11), (II/1, 105, 7), (II/1, 107, 4), (II/1, 109, 6), (II/1, 109, 11), (II/1, 113, 5), (II/1, 119, 3), (II/1, 127, 5), (II/1, 131, 8), (II/1, 131, 10), (II/1, 151, 2), (II/1, 153, 9), (II/1, 153, 10), (II/1, 159, 10), (II/1, 161, 10), (II/1, 165, 7), (II/1, 165, 8), (II/1, 165, 9), (II/1, 167, 2), (II/1, 175, 7), (II/1, 177, 1), (II/1, 177, 10), (II/1, 177, 11), (II/1, 181, 1), (II/1, 183, 11), (II/1, 185, 4), (II/1, 187, 4), (II/1, 187, 11), (II/1, 189, 3), (II/1, 191, 11), (II/1, 209, 9), (II/1, 217, 7), (II/1, 217, 8), (II/1, 221, 1), (II/1, 223, 11), (II/1, 229, 8), (II/1, 229, 9), (II/1, 233, 4), (II/1, 233, 9), (II/1, 237, 8), (II/1, 241, 1), (II/1, 241, 3), (II/1, 249, 9), (II/1, 251, 11), (II/1, 253, 3), (II/1, 267, 11), (II/1, 271, 3), (II/1, 271, 9), (II/1, 273, 4), (II/1, 285, 1), (II/1, 291, 4), (II/1, 295, 3), (II/1, 299, 4), (II/1, 303, 4), (II/1, 303, 6), (II/1, 305, 7), (II/1, 305, 11), (II/1,

319, 1), (II/1, 319, 2), (II/1, 319, 3), (II/1, 319, 10), (II/1, 329, 10), (II/1, 331, 1), (II/1, 335, 4), (II/1, 335, 10), (II/1, 337, 1), (II/1, 341, 3), (II/1, 349, 10), (II/1, 353, 6), (II/1, 361, 4), (II/1, 361, 8), (II/1, 361, 10), (II/1, 365, 10), (II/1, 367, 8), (II/1, 375, 8), (II/1, 377, 9), (II/1, 379, 7), (II/1, 381, 6), (II/1, 381, 9), (II/1, 383, 1), (II/1, 383, 2), (II/1, 383, 7), (II/1, 383, 9), (II/1, 385, 1), (II/1, 385, 6), (II/1, 387, 7), (II/1, 391, 9), (II/1, 393, 9), (II/1, 399, 8), (II/1, 413, 8), (II/1, 417, 8), (II/1, 423, 8), (II/1, 425, 2), (II/1, 433, 4), (II/1, 433, 8), (II/1, 443, 6), (II/1, 449, 10), (II/1, 453, 8), (II/1, 453, 10), (II/1, 455, 9), (II/1, 463, 1), (II/1, 465, 2), (II/1, 465, 6), (II/1, 467, 6), (II/1, 467, 9), (II/1, 469, 3), (II/1, 469, 11), (II/1, 479, 11), (II/1, 483, 10), (II/1, 483, 11), (II/1, 485, 1), (II/1, 485, 2), (II/2, 489, 11), (II/2, 493, 4), (II/2, 493, 11), (II/2, 495, 8), (II/2, 497, 1), (II/2, 501, 4), (II/2, 503, 6), (II/2, 505, 9), (II/2, 507, 10), (II/2, 509, 9), (II/2, 517, 5), (II/2, 519, 8), (II/2, 519, 10), (II/2, 525, 4), (II/2, 525, 6), (II/2, 529, 9), (II/2, 533, 7), (II/2, 533, 10), (II/2, 533, 11), (II/2, 535, 5), (II/2, 535, 8), (II/2, 535, 11), (II/2, 537, 2), (II/2, 537, 4), (II/2, 539, 7), (II/2, 545, 4), (II/2, 545, 6), (II/2, 547, 5), (II/2, 559, 2), (II/2, 565, 4), (II/2, 567, 6), (II/2, 577, 10), (II/2, 579, 1), (II/2, 581, 3), (II/2, 583, 5), (II/2, 583, 9), (II/2, 595, 11), (II/2, 597, 11), (II/2, 599, 5), (II/2, 613, 4), (II/2, 617, 6), (II/2, 619, 11), (II/2, 625, 7), (II/2, 645, 6), (II/2, 651, 8), (II/2, 653, 3), (II/2, 653, 9), (II/2, 653, 10), (II/2, 663, 10), (II/2, 665, 3), (II/2, 667, 10), (II/2, 677, 9), (II/2, 679, 11), (II/2, 683, 4), (II/2, 695, 5), (II/2, 695, 6), (II/2, 695, 9), (II/2, 697, 9), (II/2, 699, 11), (II/2, 701, 5), (II/2, 703, 6), (II/2, 703, 7), (II/2, 705, 2), (II/2, 705, 7), (II/2, 707, 9), (II/2, 711, 10), (II/2, 721, 9), (II/2, 723, 8), (II/2, 727, 6), (II/2, 729, 4), (II/2, 737, 8), (II/2, 739, 1), (II/2, 743, 3), (II/2, 743, 4), (II/2, 743, 8), (II/2, 747, 8), (II/2, 749, 1), (II/2, 751, 3), (II/2, 753, 3), (II/2, 757, 5), (II/2, 763, 10), (II/2, 771, 1), (II/2, 771, 10), (II/2, 785, 8), (II/2, 793, 2), (II/2, 793, 4), (II/2, 795, 11), (II/2, 797, 10), (II/2, 809, 6), (II/2, 809, 8), (II/2, 811, 1), (II/2, 811, 6), (II/2, 813, 5), (II/2, 813, 8), (II/2, 813, 9), (II/2, 815, 5), (II/2, 817, 5), (II/2, 819, 1), (II/2, 819, 2), (II/2, 819, 8), (II/2, 821, 7), (II/2, 823, 6), (II/2, 823, 7), (II/2, 825, 8), (II/2, 825, 9), (II/2, 829, 11), (II/2, 831, 1), (II/2, 831, 8), (II/2, 833, 4), (II/2, 835, 5), (II/2, 835, 9), (II/2, 837, 1), (II/2, 839, 2), (II/2, 843, 8), (II/2, 849, 6), (II/2, 851, 10), (II/2, 861, 1), (II/2, 875, 6), (II/2, 877, 4), (II/2, 879, 1), (II/2, 881, 7), (II/2, 885, 6), (II/2, 885, 8), (II/2, 885, 9), (II/2, 893, 6), (II/2, 895, 5), (II/2, 899, 1), (II/2, 905, 2), (II/2, 915, 4), (II/2, 921, 4), (II/2, 927, 8), (II/2, 927, 10), (II/2, 929, 2), (II/2, 943, 11), (II/2, 945, 6), (II/2, 959, 5)

Şol bir ünden amusı cünbişdedür/Görseñe kim her biri bir işdedür

iş eri: İş eri. (II/2, 655, 9), (II/2, 735, 7)

İşlemezen işlenüdur işleri/Bulnur ol kullıkda cümle iş eri

iş güç: İş güç. (I/2, 943, 9)

İşe güce viribirlerse varur/Bildüginçe işler ü iş başarur

iş issi: İş tutan. (I/1, 467, 1), (II/1, 79, 9), (II/1, 83, 1), (II/1, 85, 4), (II/1, 91, 9), (II/1, 97, 3), (II/1, 99, 9), (II/1, 103, 1), (II/1, 107, 1), (II/2, 593, 8), (II/2, 687, 10), (II/2, 699, 2), (II/2, 699, 10),

İy 'Āşık sen ol iş issi erene/Ķurban eyle cānı ol yol varana

işçi: İşçi. (I/1, 471, 7), (I/2, 863, 6)

Höd bular her birisi yumışçıdur/İş buyuran ғанı bunlar işçidür

işlü: İşli. (I/2, 741, 8), (II/1, 471, 11)

Birisi eksük olursa iş degül/Eksük işlü kimse yol varmış degül

işsüz: İşsiz. (II/2, 885, 6)

Bellü bil kim işdedür her bir nese/Yoқ-durur işsüz cihānda bir nese

kapuçı: Kapıcı, kapıyı bekleyen. (I/2, 639, 5)

...kapunuñ kapuçılarına irişüp...

karavaş: Hizmetçi. (I/2, 713, 7), (I/2, 885, 11), (I/2, 929, 7), (I/2, 929, 11), (I/2, 931, 3), (I/2, 1015, 6), (II/1, 401, 9)

Ya'ni bu insān dimekden iy begüm/Ķul karavaşdur bu sözde dilegüm

kātib: Katip, yazıcı. (II/1, 469, 5)

Mekteb anuñ fennidür bünyādı ol/Dünyada kātiblerüñ üstādı ol

kethüdā: Zenginlerin ya da devlet büyüklerinin hizmetini gören kimse, kahya. (I/1, 423, 4), (I/1, 473, 7), (I/1, 503, 8), (II/1, 189, 7), (II/1, 331, 8)

Kethüdā olduқda dünyā ked ider/Ķocalıçak Tañrı anı redd ider

kethüdālık: Kahyalık zamanı. (I/1, 423, 6), (I/2, 919, 6), (I/2, 951, 1), (II/1, 289, 6)

Kethüdālıkda düşer ol şöhbete/Ķocalıçak lāyık olur rahmete

kemter iş: Küçük bir iş. (I/2, 571, 10)

İşlemege eli ire her işi /Yapmağ u yıkmaq ola kemter işi

ķılavuz: Kılavuz. (I/1, 119, 4), (I/2, 975, 5), (II/2, 789, 10)

Pes ķılavuz 'Āşık'ıñ imāmıdır/Göñli cānı ol imāmuñ rāmıdır

ķırnaķ: Cariye. (I/2, 925, 1), (I/2, 925, 2)

...ķulı ve ķırnağıdır...

ķulavuz: Kılavuz. (I/1, 37, 8), (I/1, 113, 7), (I/1, 115, 2), (I/1, 115, 3), (I/1, 115, 5), (I/1, 115, 6), (I/1, 115, 11), (I/1, 117, 1), (I/1, 117, 5), (I/1, 117, 8), (I/1, 117, 9), (I/1, 117, 10), (I/1, 121, 9), (I/1, 161, 5), (I/2, 675, 9), (I/2, 1119, 3), (II/1, 109, 1), (II/1, 327, 5), (II/1, 439, 10), (II/1, 441, 3), (II/1, 449, 2), (II/2, 587, 6), (II/2, 589, 1), (II/2, 589, 5), (II/2, 621, 10), (II/2, 789, 3), (II/2, 815, 4)

Māsivallah ne ki var ķuldur aña/Ķul içinde ķulavuz oldur aña

ma'dinüñ üstādı: Maden ustası. (II/1, 189, 8)

Çünki bildüñ ma'dinüñ üstādını/Añladuñ cevher-şināsuñ adını

maħdüm: Hizmetçi. (I/1, 131, 10), (I/1, 319, 8), (I/2, 921, 7), (II/1, 103, 7), (II/2, 901, 4)

Degme birisi birisi bir ile maħdüm-ıdı/Yidi iklim bunlarla maħküm-ıdı

māsike: Bekçi. (II/1, 267, 6)

İltür anı mi'deye pes cāzibe/Sağlar anı anda hem ol māsike

meşğül: Meşgul. (I/1, 273, 9)

Hem melekdür birisi rüħāniler/Hāzret'e meşğül-durur dün gün bular

mi'mār: Mimar. (I/1, 323, 3), (I/1, 323, 4), (I/2, 685, 6), (I/2, 687, 3), (I/2, 1107, 3), (I/2, 1115, 3), (II/1, 321, 6), (II/2, 679, 2), (II/2, 871, 4)

Sultān eydür getürüñ mi'mārları/Kim bular yapabilür dīvārları

mi'mārlıķ: Mimarlık. (I/2, 1105, 11)

Cān beni güydürdi İlkin gitmedi/Dünyanuñ mi'mārlığın terk itmedi

mu'abbir: Yorumcu. (II/1, 153, 1), (II/1, 153, 3)

Anda ma'rūf bir mu'abbir var-ıdı/Kim görürse düşün ol yorar-ıdı

mu'allim: Öğretmen, öğretici. (II/1, 155, 11)

Bir mu'allim var-ıdı anda ulu/Key Müsülmân key edeblü key hulu

müşteri: Hizmet, mal alan. (I/1, 303, 10), (II/1, 473, 5), (II/2, 947, 3)

Yâ terâzûya koyalar gevheri/Darta altun birle anı müşteri

nevbet: Sıra, sıra ile yapılan iş. (I/1, 45, 5), (I/2, 913, 10), (II/1, 335, 8), (II/1, 435, 3), (II/2, 585, 8), (II/2, 785, 4), (II/2, 931, 1)

Yir yüzini dutdı anuñ heybeti/Günde biş kez urıladı nevbeti

nöker: Hizmetçi. (II/2, 753, 2)

Ol dağı aldı sözin gitdi girü/Ol bişinci nökeri geldi ilerü

pehlevân: Pehlivan. (II/2, 549, 3)

... pehlevânlar ve bahādurlar...

pîşe: Meslek. (I/1, 255, 4), (I/1, 399, 1), (I/2, 745, 4), (I/2, 945, 8), (I/2, 1077, 2), (I/2, 1101, 3), (II/2, 533, 5), (II/2, 735, 2), (II/2, 797, 11), (II/2, 799, 1), (II/2, 799, 2), (II/2, 799, 3)

Yok-durur anda ölüm endîşesi/Dün ü gündüz oynamakdur pîşesi

püyende: Koşucu. (I/1, 393, 3), (I/1, 395, 1), (I/1, 397, 10), (I/1, 401, 8),

Birisi ol hikmetüñ rüyendedür/Birisi hayvân gibi püyendedür

püyendeliğ: Koşuculuk. (I/1, 521, 7), (I/1, 527, 9)

Mûsa'ya püyendeliğ gelmiş-ıdı/Ya'ni kim püşt ü şikem olmuş-ıdı

rehber: Yol gösteren. (I/1, 189, 2), (II/2, 839, 8)

İki dürlü kıñi' olmak var-durur/Birisi reh-zen biri rehber-durur

reh-nümâ: Yol gösteren. (I/1, 211, 1)

Yol varana reh-nümâ oldur ahır/Kullarını kendüye hem ol oğır

reh-rev: Yolcu. (II/1, 365, 3)

İy niçe reh-revleri yoldan kodı/Ana uydı yolını elden kodı

rencber: Irgat. (I/2, 863, 6)

Eytdiler kim biz saña alkışçıyuz/San'at issi rencberüz hem işçıyüz

renkerez: Renkleri döken, oluşturan. (II/1, 141, 6)

Birisi řabbāh u biri renkerez/Renk viren ay u güneşdür mīve-pez

sāķi: şerbet sunucu. (I/1, 181, 10), (I/1, 185, 2), (I/1, 283, 9), (I/1, 329, 6), (I/1, 383, 9), (I/1, 503, 9), (I/1, 503, 10), (I/2, 1083, 1), (II/1, 167, 7)

'Iřķ-durur ol meclisüñ hem sāķisi/Eydimezem dile gelmez bāķisi

şan'at: Sanat. (I/1, 419, 4), (II/1, 185, 7), (II/1, 233, 9), (II/1, 271, 7), (II/1, 271, 11), (II/1, 409, 2), (II/1, 409, 4), (II/1, 409, 7), (II/1, 469, 4), (II/1, 469, 9), (II/2, 531, 3), (II/2, 531, 4), (II/2, 531, 8), (II/2, 535, 8), (II/2, 537, 7), (II/2, 537, 11), (II/2, 641, 9), (II/2, 727, 9), (II/2, 799, 6), (II/2, 799, 7), (II/2, 799, 10), (II/2, 801, 2), (II/2, 867, 2), (II/2, 879, 5), (II/2, 929, 9)

Gizlü řalmaz 'ilm ü řan'at feth ü cūd/Hōř ğanīmet alur ol dem bu vücūd

řanā'at: Meslek. (II/1, 63, 2)

Ol ķiři şöyle řanā'atdur aña/Kim şanasın ol řanā'atdur aña

şan'at eri: Meslek sahipleri. (II/1, 469, 6)

şürete ol öğredür şan'atları/Aña řākird cümle bu şan'at eri

şan'at issi: Sanat sahibi, sanatķı. (I/2, 863, 6),

Eytdiler kim biz saña alķıřķıyuz/San'at issi rencberüz hem iřķıyüz

řanāyi': Sanat. (II/2, 925, 3)

...bedāyi'-i řanāyi' söyledi...

řarrāf: Sarraf. (II/1, 309, 10)

Gevheri řarrāf elinde ğoresi/Viren alan oldur andan şorası

řayyād: Avcı. (II/2, 605, 2)

Gerķi 'iřķdur dünyāda řayyād-ı kār/řaydı anuñ mehlıkā vü hūb nigār

sekbān: Bekķi. (II/2, 579, 2), (II/2, 661, 8)

ķamu işdedür velīkin farkı var/Kimisi sekbān u kimi řehriyār

seyyār: Gezici. (I/1, 3, 4), (II/2, 539, 2)

Ve mübdī'-i felek-i devvār ve muħterī'-i/Her sākin ü seyyārdur. Ol Kerīm kim

şun': Sanat. (I/1, 449, 4), (I/2, 535, 3), (I/2, 635, 5), (I/2, 705, 6), (I/2, 909, 7), (I/2, 909, 8), (I/2, 909, 9), (II/1, 375, 9), (II/1, 375, 11), (II/2, 729, 5)

Ger Çalap adı senüñ zikrüh ise/Yā anuñ şun'ı senüñ fikrüh-ise

süvār: Ata binmiş, binici. (I/2, 951, 2), (II/1, 471, 6)

Ol şaf ehli bu işe şöyle süvār/Kim dimezler kim cihānda kimse var

şehsüvār: Binici. (I/2, 869, 5), (I/2, 905, 6), (II/1, 79, 9), (II/1, 83, 1), (II/1, 85, 4), (II/1, 91, 9), (II/1, 93, 9), (II/1, 97, 3), (II/1, 99, 9), (II/1, 103, 1), (II/1, 107, 1)

Çün bizümle dutdı bu dünyā karar/Bize hüküm itmeyiser hiç şehsüvār

şır-gır: Arslan avcısı. (II/1, 329, 2)

Ba'zıda oldu dilr ü şır-gır/Ol eşerdendür bu cümle dār u gır

tabbāh: Pişirici. (II/1, 141, 6)

Birisi tabbāh u biri renkerez/Renk viren ay u güneşdür mīve-pez

tapu: Hizmet, vazife. (I/1, 19, 1), (I/1, 105, 10), (I/1, 263, 2), (I/1, 321, 5), (I/1, 503, 5), (I/2, 641, 7), (I/2, 641, 9), (I/2, 643, 1), (I/2, 647, 10), (I/2, 651, 7), (I/2, 655, 2), (I/2, 657, 8), (I/2, 703, 2), (I/2, 893, 6), (I/2, 1053, 2), (II/1, 25, 10), (II/1, 31, 2), (II/1, 59, 5), (II/1, 271, 4)

Ol muqarrebler durupdur kapuda/Cümle izzet işiginde tapuda

usta: Usta. (I/1, 323, 6)

Kırk biñ ırğat cem' oluban geldiler/Her bir usta bir yanın başladılar

verziş: Çalışma. (I/1, 85, 9), (I/1, 187, 11), (II/2, 617, 6)

Ne var eger verzişi ayruğ-ısa/Kimisi eksük kimi artuğ-ısa

yumiş: İş. (I/1, 73, 1), (I/1, 239, 11), (II/1, 233, 7), (II/1, 361, 9), (II/2, 893, 6)

Her birisi bir şekil yumışdadur/İlla baksañ kamusı bir işdedür

yumişçı: İşçi. (I/1, 471, 7)

Höd bular her birisi yumışçıdur/İş buyuran kanı bunlar işçidür

zahmet: Zahmet. (I/1, 95, 6), (I/1, 259, 8), (I/1, 331, 9), (I/2, 727, 3), (I/2, 1021, 2)

Pes bilüh birlikdedür Haq rahmeti/İkilikte kodı cümle zahmeti

4.33. Mal-Mülk, Nimet, Kazanç ve Kıymet

aķça: Küçük gümüş para. (I/1, 141, 5), (I/1, 141, 6), (I/1, 141, 10), (I/1, 141, 11), (I/1, 145, 6), (I/1, 145, 7), (I/1, 303, 4), (I/1, 303, 5), (I/1, 307, 2), (I/1, 323, 4), (II/1, 193, 11), (II/1, 197, 11), (II/1, 209, 11), (II/1, 353, 4), (II/1, 353, 7)

Añsuzın çün bile yoldaş oldılar/Dördi bir yirde bir aķça buldılar

bahā: Paha, kıymet, bedel. (I/1, 301, 9), (I/1, 301, 10), (I/1, 303, 1), (I/1, 303, 9), (I/2, 1035, 7), (I/2, 1035, 7)

Ger bahā virseñ gelür cümle ele/İşidimdi eydeyüm kimne-y-ile

bahāsuz: Pahasız. (I/2, 1017, 4), (I/2, 1031, 10)

Līki vardur yidi nesne dünyede/Kim bahāsuzdur cihānda iy dede

baħş: Lütuf. (I/1, 105, 9), (I/1, 195, 5), (I/1, 293, 5), (I/1, 301, 2), (I/1, 443, 9), (I/2, 547, 7), (II/1, 267, 8), (II/2, 713, 11)

Birlige bitmek bilün kim yaħşıdur/Haķ didarı birikenler baħşıdur

baħşiş: Baħşiş. (I/2, 817, 2), (II/1, 7, 8)

Sensin ol kim kamuya virdün vücūd/Huķ u luķ u baħşiş ü ihsān u cūd

bedel: Bedel, karşılık. (I/2, 651, 9)

Kim bilesin kaçça varur bu meşel/Sözi nedür ma'nisi neye bedel

berket: Bereket. (I/2, 1075, 2), (II/2, 781, 8), (II/2, 781, 9), (II/2, 781, 10), (II/2, 801, 1)

Şüretün bu nefsi-iledür harketi/Harket olduķ yirde olur berketi

bī-bahā: Pahasız. (I/2, 1015, 6), (I/2, 1019, 6), (I/2, 1021, 9), (I/2, 1025, 1), (I/2, 1027, 5), (I/2, 1031, 7), (I/2, 1031, 8), (I/2, 1031, 10), (I/2, 1035, 4)

Virde bir kul bir karavaş bī-bahā/Ķullıķ itdi şöyle kim lāyık şaha

dād u istād: Alışveriş. (II/1, 473, 3), (II/2, 721, 3),

Tañrı'dan ol dād u istād issidür/Eyle şan gök cisminün ol issidür

dünyā kesbi: Dünya kazancı. (II/2, 799, 7), (II/2, 799, 9)

Şan'at āletdür bu dünyā halkına/İrgürür halkı bu dünyā kesbine

dünyā mālī: Dünya malı. (I/2, 949, 10), (II/2, 663, 8), (II/2, 741, 4), (II/2, 745, 5), (II/2, 745, 8), (II/2, 747, 5), (II/2, 757, 6), (II/2, 757, 7), (II/2, 759, 3)

Eyle sevmişler bu dünyā mālını/Kim unıtmışlar ölüm ahvālını

dünyā mülki: Dünya mülkü. (I/1, 207, 10), (I/1, 309, 9), (II/2, 931, 7)

Kim bilesin haq nedür bātil nedür/Dünyā mülkinde saña hāşıl nedür

dünyā ni'meti: Dünya nimeti. (I/2, 917, 2), (II/1, 113, 11)

Fāriğ olup dirme dünyā ni'metin/K'anda varan buldı ol dōst hāzretin

dünyālik: Dünyalık, dünya nimetleri. (I/2, 729, 11)

Ol melāmet kaḷkanı bunlar-durur/Kim bu yolda dünyālik terkin urur

dünyelik: Dünya malı. (I/1, 191, 2), (I/2, 731, 1), (I/2, 791, 10), (II/1, 47, 5), (II/1, 47, 9), (II/1, 49, 2), (II/1, 61, 11), (II/1, 63, 6), (II/1, 307, 8), (II/2, 609, 7)

Dünyelige kāni' olmaḵ kān-durur/Zīra kim yarıçısı Raḥmān-durur

müfid: Faydalı. (II/1, 355, 7)

Bu nebātlar hem müfiddür hem muzır/Hāşiyet vardır bularda bī-naẓīr

fāyide: Fayda. (I/1, 93, 11), (I/1, 179, 9), (I/2, 895, 1), (II/1, 73, 10), (II/1, 403, 11)

Her işüñ kim aşlını bilmeyesin/Höd ol işden fāyide bulmayasın

ġanī: Zengin, varlıklı, bol, doygun. (I/1, 15, 1), (I/1, 87, 10), (I/1, 211, 10), (I/1, 233, 10), (I/1, 245, 11), (I/1, 503, 1), (I/2, 927, 8), (II/1, 63, 11), (II/2, 741, 3)

Cümle 'ālem yoğ-iken ol var-ıdı/Şöyle eksüksüz ġanī cebbār-ıdı

ġanīmet: Ganimet. (I/1, 419, 4), (I/1, 531, 11), (II/1, 45, 11), (II/2, 735, 9)

Gizlü ḵalmaz 'ilm ü şan'at fetḥ ü cūd/Hōş ġanīmet alır ol dem bu vücūd

genc-i taht: Taht hazinesi. (II/1, 175, 2),

Tā ki sulṭānı genc-i tahta atlana/Genc-ile bu salṭanat ḵuvvetlene

genc-i uşūl: Âdet hazinesi. (II/1, 323, 4),

Süfliye inmeg için ol 'aql-ı kül/Ol maḥabbet nūrı ol genc-i uşūl

ḥarāc: Haraç. (I/2, 1071, 7)

Alur uyлуḵdan ḥarāc u ḥarc ider/Tā geçince bilden ol şöyle gider

hāşıl: Fayda. (I/1, 155, 3), (I/1, 449, 11)

Åhîret cān maqşudıdır iy 'aķil/Kim biter andan saña yüz biñ hāşıl

hazinedār: Hazinedar. (I/2, 1113, 11)

Ķanı göñlüm kim hazinedār-ıdı/Dün ü gündüz ol benümle yār-ıdı

hazîne mālı: Hazine malı. (I/2, 1025, 10)

Geh hazîne mālını yağma kıılır/Ķomayan öldürür rüsvā kıılır

hōn-ı 'ālem: Alem sofrası. (I/2, 631, 3),

Hōn-ı 'ālem ni'met-i hikmet-durur/Ol ki hōn-sālār-durur Ķudret-durur

huvān: Sofra. (I/1, 57, 11)

Ol huvān kim ĶaĶ döşedi kim dire/Ol cānı kim ĶaĶ bezedi kim yire

insān mülki: İnsan mülkü. (I/1, 525, 11)

'İsa insān mülkine hāķim-durur/Pes melek mülkine hāķim kim-durur

ķadr ü kıymet: Kadir kıymet, değer. (I/1, 25, 9), (II/1, 275, 10), (II/1, 443, 5), (II/2, 509, 3), (II/2, 679, 10), (II/2, 821, 3)

Ķadr ü kıymet kendünüñ var kendüye/Kendüzin kendü bile kendü duya

kārübār: Menfaat. (II/1, 271, 5), (II/1, 341, 2)

Ne çıķa kim ben alam dip intizār/Niçe müflis bağlar anda kārübār

kesb: Kazanç. (I/1, 239, 5), (I/2, 711, 3), (I/2, 953, 2), (II/2, 797, 11)

Bunda ne kesb eyledüñ bilür misin/Bu ķadar kesbe ķāni' olur mısın

kesb eri: Kazanç. (I/2, 711, 3)

Zīra sağ eldür cihānda kesb eli/Sağ eliyle işler olur kesb eri

ķismet: Kısmet. (I/1, 309, 9), (II/2, 705, 11), (II/2, 753, 7)

Dünya mülki ol işe nisbet degül/Degme cāna ol 'aķā ķismet degül

ķıymet: Değer. (I/1, 43, 3), (I/1, 303, 11), (I/2, 725, 2), (I/2, 955, 5), (I/2, 1001, 5), (I/2, 1015, 7), (II/1, 113, 7), (II/1, 171, 4), (II/1, 211, 2), (II/1, 263, 10), (II/1, 309, 7), (II/2, 501, 5), (II/2, 765, 7), (II/2, 843, 5), (II/2, 903, 3), (II/2, 951, 6), (II/2, 951, 7)

Tā ki kendü kıymetini almaya/Niçe çok altun virürseñ gelmeye

luḫf: Lütuf. (I/1, 27, 11), (I/1, 37, 3), (I/1, 245, 7), (I/1, 279, 7), (I/1, 301, 7), (I/1, 383, 10), (I/1, 385, 5), (I/2, 769, 10), (I/2, 783, 1), (I/2, 785, 8), (I/2, 803, 9), (I/2, 817, 2), (I/2, 1013, 11), (II/1, 45, 5), (II/1, 113, 3), (II/1, 177, 2), (II/1, 271, 7), (II/1, 433, 3), (II/1, 439, 10), (II/2, 589, 7)

İy Ḥudāvendā senüñ luḫfuñ delim/Sensin āḫir hem Ḥakīm ü hem ‘Alīm

māl: Mal. (I/1, 51, 10), (I/1, 85, 4), (I/1, 91, 5), (I/1, 93, 1), (I/1, 121, 6), (I/1, 189, 8), (I/1, 257, 5), (I/1, 319, 9), (I/1, 361, 5), (I/1, 419, 11), (I/1, 491, 9), (I/1, 491, 11), (I/2, 601, 4), (I/2, 647, 5), (I/2, 745, 5), (I/2, 797, 9), (I/2, 885, 11), (I/2, 993, 9), (I/2, 1033, 11), (I/2, 1071, 5), (II/1, 47, 3), (II/1, 47, 6), (II/1, 49, 4), (II/1, 61, 10), (II/1, 91, 6), (II/1, 149, 3), (II/1, 151, 4), (II/1, 153, 11), (II/1, 155, 1), (II/1, 199, 10), (II/1, 427, 11), (II/2, 609, 5), (II/2, 661, 7), (II/2, 665, 3), (II/2, 675, 9), (II/2, 683, 5), (II/2, 685, 2), (II/2, 739, 7), (II/2, 741, 5), (II/2, 741, 8), (II/2, 741, 9), (II/2, 741, 11), (II/2, 745, 4), (II/2, 747, 1), (II/2, 747, 2), (II/2, 747, 4), (II/2, 747, 6), (II/2, 747, 7), (II/2, 747, 8), (II/2, 747, 11), (II/2, 749, 2), (II/2, 749, 4), (II/2, 749, 11), (II/2, 751, 1), (II/2, 751, 4), (II/2, 751, 5), (II/2, 751, 10), (II/2, 753, 1), (II/2, 753, 4), (II/2, 755, 1), (II/2, 755, 3), (II/2, 755, 5), (II/2, 755, 6), (II/2, 755, 9), (II/2, 757, 1), (II/2, 757, 4), (II/2, 757, 9), (II/2, 757, 11), (II/2, 759, 2), (II/2, 759, 6), (II/2, 759, 7), (II/2, 759, 11), (II/2, 761, 4), (II/2, 761, 6), (II/2, 761, 8), (II/2, 761, 11), (II/2, 763, 1), (II/2, 763, 4), (II/2, 763, 5), (II/2, 763, 6), (II/2, 763, 11), (II/2, 765, 1), (II/2, 765, 2), (II/2, 765, 6), (II/2, 765, 7), (II/2, 765, 8), (II/2, 797, 4), (II/2, 851, 4), (II/2, 909, 10), (II/2, 949, 6)

Birisi Şiddīk-ıdı gör ḫālını/Kim niçe terk itdi sevdük mālını

māl u mülk: Mal mülk. (I/1, 51, 11), (I/1, 261, 6), (I/1, 309, 8), (I/2, 601, 2), (I/2, 951, 1), (I/2, 965, 5), (I/2, 1107, 4), (II/1, 121, 9), (II/1, 121, 11), (II/1, 123, 2), (II/1, 149, 4), (II/2, 603, 3), (II/2, 631, 5), (II/2, 663, 9), (II/2, 667, 2), (II/2, 753, 10), (II/2, 795, 11), (II/2, 909, 8), (II/2, 949, 8)

Yağmalatdı māl u mülkü ḫānumān/Virdi ol ‘işka göñül ü cism ü cān

māl u tavar: mal mülk (I/1, 243, 9)

Ev barḫ u ḫān-u-mān māl u tavar/Cümlesi ḫayḡu-durur her kimde var

meksebe: Kazanç. (II/1, 43, 5), (II/1, 379, 9), (II/2, 797, 6)

Bes sekiz dürlü ‘aṭā vü mertebe /Kim ta‘alluḫ dutmaz ol hiç meksebe

metā': Mal. (I/1, 351, 9), (I/2, 615, 7), (II/1, 185, 5), (II/1, 291, 2), (II/1, 291, 3), (II/1, 291, 4), (II/1, 291, 5), (II/1, 291, 6), (II/1, 291, 7), (II/1, 293, 7), (II/1, 303, 6), (II/1, 303, 7), (II/1, 309, 7)

Her kişiyi kendü hâlinde dutar/Her metā'ı kendü haddinde satar

milk: Mülk. (I/1, 399, 9), (I/2, 625, 11), (I/2, 1023, 8)

Çünkü dilden geçdi menzil oldı baş/Pes bilüñ cüyende milki oldı baş

müflis: İflas etmiş. (II/1, 271, 5)

Ne çıka kim ben alam dip intizâr/Niçe müflis bağlar anda kārübār

mülk: Mülk. (I/1, 19, 7), (I/1, 23, 11), (I/1, 25, 3), (I/1, 25, 6), (I/1, 25, 7), (I/1, 37, 4), (I/1, 37, 5), (I/1, 45, 11), (I/1, 161, 3), (I/1, 161, 4), (I/1, 163, 1), (I/1, 163, 3), (I/1, 163, 4), (I/1, 163, 11), (I/1, 165, 3), (I/1, 165, 4), (I/1, 165, 9), (I/1, 165, 11), (I/1, 167, 3), (I/1, 167, 6), (I/1, 167, 7), (I/1, 167, 8), (I/1, 169, 1), (I/1, 169, 5), (I/1, 257, 5), (I/1, 261, 7), (I/1, 277, 3), (I/1, 307, 2), (I/1, 345, 6), (I/1, 357, 10), (I/1, 357, 11), (I/1, 367, 11), (I/1, 375, 3), (I/1, 377, 4), (I/1, 377, 9), (I/1, 457, 7), (I/1, 475, 2), (I/1, 475, 3), (I/1, 475, 4), (I/1, 493, 5), (I/1, 511, 4), (I/1, 517, 4), (I/1, 517, 5), (I/1, 521, 8), (I/1, 525, 10), (I/2, 601, 5), (I/2, 615, 5), (I/2, 693, 2), (I/2, 693, 7), (I/2, 697, 3), (I/2, 697, 4), (I/2, 699, 3), (I/2, 699, 11), (I/2, 703, 10), (I/2, 821, 3), (I/2, 821, 11), (I/2, 823, 6), (I/2, 839, 8), (I/2, 839, 11), (I/2, 857, 2), (I/2, 857, 4), (I/2, 857, 9), (I/2, 859, 3), (I/2, 869, 6), (I/2, 879, 6), (I/2, 915, 9), (I/2, 919, 6), (I/2, 921, 2), (I/2, 927, 9), (I/2, 927, 10), (I/2, 935, 6), (I/2, 935, 9), (I/2, 963, 9), (I/2, 963, 10), (I/2, 963, 11), (I/2, 965, 3), (I/2, 973, 11), (I/2, 975, 9), (I/2, 991, 7), (I/2, 1015, 1), (I/2, 1055, 5), (I/2, 1109, 4), (I/2, 1125), (II/1, 5, 2), (II/1, 5, 4), (II/1, 7, 1), (II/1, 7, 2), (II/1, 7, 6), (II/1, 9, 2), (II/1, 9, 6), (II/1, 11, 1), (II/1, 101, 9), (II/1, 105, 9), (II/1, 115, 4), (II/1, 137, 1), (II/1, 169, 5), (II/1, 173, 9), (II/1, 179, 2), (II/1, 181, 8), (II/1, 249, 6), (II/1, 265, 2), (II/1, 285, 2), (II/1, 289, 5), (II/1, 297, 3), (II/1, 317, 10), (II/1, 329, 8), (II/1, 335, 3), (II/1, 337, 6), (II/1, 359, 4), (II/1, 365, 9), (II/1, 437, 5), (II/1, 443, 4), (II/1, 443, 8), (II/1, 443, 11), (II/1, 455, 2), (II/1, 473, 2), (II/1, 475, 11), (II/2, 511, 8), (II/2, 531, 6), (II/2, 575, 10), (II/2, 611, 2), (II/2, 731, 11), (II/2, 733, 7), (II/2, 781, 9), (II/2, 797, 4), (II/2, 811, 9), (II/2, 815, 5), (II/2, 817, 9), (II/2, 829, 10), (II/2, 849, 5), (II/2, 859, 1), (II/2, 901, 11), (II/2, 929, 8)

Gör ne re'y ü tedbîr eyler Müşteri/Şundan alur şuña virür mülkleri

mülk-i cihān: Dünya mülkü. (I/1, 167, 9)

Göz açup bakduğumuz mülk-i cihān/Göz yumup gördüğümüz mülk-i nihān

mülk-i kehīn: Değersiz mülk. (II/1, 473, 2)

Müşterī'dür şāhibi mülk-i mehīn/Hem anuñ hükmindeür mülk-i kehīn

mün'im: Nimetler veren, yağdıran (felek). (II/1, 483, 6)

Ol-durur ol mün'im ü ārāste/Nüh felek bā-emr-i ü ber-ḥaste

mün'im: Nimet sahibi (insan için). (II/2, 663, 10)

Halk içinde mün'im ola ol kişi/ Haḫdan anuñ öñ gele her bir işi

müzd: Mükafat. (II/2, 787, 9)

Kişi oldur kim dutarsa sözini/Müzd-durur görmek bularuñ yüzini

müzdin: Mükâfat. (II/2, 497, 7), (II/2, 499, 6), (II/2, 501, 4), (II/2, 507, 4)

Fazl ü müzdin çünki bī-ḥad söyledi/Muştafā göñli aña meyl eyledi

naḫka: Nafaka, geçimlik. (II/2, 939, 3)

Biri şol kim gitdiler şadka-y-ıla/Er ü 'avret dünyadan naḫka-y-ıla

naşīb: Nasip. (I/1, 369, 9), (II/1, 71, 8), (II/2, 655, 11)

İşid imdi ol naşīb nedür 'ayān/Kim bilesin bu işi bellü beyān

nef': Fayda. (II/1, 45, 5)

Ḳahr u luṭf u şādī vü ḡam nef' ü zarr/Bu cihānda çok görür ol ḫayr u şer

nefi: Fayda. (I/1, 7, 6)

...tā nef'i 'āmm u ḫāşşa irişe şir...

ni'met: Nimet. (I/1, 21, 10), (I/1, 121, 6), (I/1, 131, 8), (I/1, 141, 7), (I/1, 167, 5), (I/1, 173, 7), (I/1, 183, 9), (I/1, 189, 5), (I/1, 205, 7), (I/1, 255, 5), (I/1, 257, 9), (I/1, 289, 1), (I/1, 299, 10), (I/1, 299, 11), (I/1, 301, 1), (I/1, 301, 2), (I/1, 301, 4), (I/1, 303, 1), (I/1, 303, 4), (I/1, 305, 6), (I/1, 305, 8), (I/1, 311, 2), (I/1, 325, 1), (I/1, 353, 9), (I/1, 383, 5), (I/1, 393, 10), (I/1, 411, 11), (I/1, 413, 6), (I/1, 413, 7), (I/1, 415, 8), (I/1, 421, 4), (I/1, 473, 2), (I/1, 521, 11), (I/1, 523, 2), (I/2, 585, 4), (I/2, 585, 6), (I/2, 589, 7), (I/2, 603, 1), (I/2, 619, 3), (I/2, 625, 6), (I/2, 625, 7), (I/2, 625, 8), (I/2, 627, 6), (I/2, 629, 11), (I/2, 699, 9), (I/2, 699, 10), (I/2, 701, 4), (I/2, 761, 8), (I/2, 797, 9),

(I/2, 803, 8), (I/2, 821, 5), (I/2, 821, 6), (I/2, 821, 7), (I/2, 871, 4), (I/2, 873, 3), (I/2, 873, 4), (I/2, 885, 11), (I/2, 1007, 7), (I/2, 1009, 2), (I/2, 1009, 5), (I/2, 1009, 10), (I/2, 1013, 8), (I/2, 1015, 3), (I/2, 1017, 1), (I/2, 1017, 2), (I/2, 1017, 6), (I/2, 1019, 6), (I/2, 1019, 7), (I/2, 1019, 9), (I/2, 1021, 10), (I/2, 1021, 11), (I/2, 1025, 1), (I/2, 1025, 2), (I/2, 1027, 5), (I/2, 1027, 6), (I/2, 1029, 6), (I/2, 1029, 7), (I/2, 1031, 8), (I/2, 1031, 9), (I/2, 1033, 11), (I/2, 1035, 4), (I/2, 1035, 5), (I/2, 1035, 6), (I/2, 1035, 8), (I/2, 1037, 3), (I/2, 1043, 8), (I/2, 1053, 1), (I/2, 1053, 11), (II/1, 47, 8), (II/1, 49, 3), (II/1, 65, 10), (II/1, 67, 2), (II/1, 127, 4), (II/1, 151, 4), (II/1, 159, 11), (II/1, 167, 5), (II/1, 179, 11), (II/1, 199, 2), (II/1, 215, 3), (II/1, 227, 11), (II/1, 231, 1), (II/1, 239, 7), (II/1, 243, 8), (II/1, 265, 11), (II/1, 267, 2), (II/1, 349, 4), (II/1, 353, 11), (II/1, 357, 1), (II/1, 395, 5), (II/1, 427, 11), (II/1, 471, 1), (II/1, 477, 1), (II/2, 491, 5), (II/2, 491, 7), (II/2, 659, 4), (II/2, 665, 1), (II/2, 665, 2), (II/2, 665, 3), (II/2, 707, 11), (II/2, 711, 11), (II/2, 715, 3), (II/2, 715, 6), (II/2, 729, 2), (II/2, 755, 10), (II/2, 771, 5), (II/2, 781, 6), (II/2, 781, 8), (II/2, 783, 8), (II/2, 793, 1), (II/2, 795, 10), (II/2, 795, 11), (II/2, 801, 11), (II/2, 805, 2), (II/2, 841, 4), (II/2, 841, 8), (II/2, 901, 10), (II/2, 903, 5), (II/2, 909, 8), (II/2, 927, 11)

Gör nebâtdan kim niçe ni'met gelür/Ol semâ'dan ķamusı lezzet alır

pişkeş: Armağan, hediye. (I/2, 657, 4)

Hem daħı 'arza kıılır ħidmetlerin/Gösterür hem ol bege pişkeşlerin

pul: Para. (I/1, 303, 1), (I/1, 303, 2), (I/1, 303, 3), (I/1, 305, 4), (I/1, 305, 7), (I/1, 305, 10), (II/2, 913, 10)

Ol bahâ altun gümüş ü pul-durur/Dünyada ni'met bulara ķul-durur

raħmet genci: Raħmet hazinesi. (I/1, 47, 4),

Kim 'ilâc ol eyledi cân rencine/Ol irürdi cânı raħmet gencine

râyigân: Bedava, parasız. (I/2, 1019, 3), (I/2, 1021, 5), (I/2, 1023, 1), (I/2, 1023, 11), (I/2, 1027, 2), (I/2, 1027, 7), (I/2, 1029, 2), (I/2, 1029, 4), (I/2, 1029, 8), (I/2, 1029, 9), (I/2, 1031, 5), (I/2, 1031, 10), (I/2, 1033, 7), (I/2, 1035, 3)

ķamusıyla bu nefes uş râyigân/Alur andan ħâş u 'âm pĩr ü cevân

şatu: Alışveriş. (I/1, 305, 1)

şatusı böyle-durur ol gevherüñ/Añlayasın var-ısa ħöd cevherüñ

şatu bazār: Alışveriş. (I/1, 261, 2), (II/2, 893, 6), (II/2, 895, 5), (II/2, 947, 3)

Bāğ u çift ü şirket ü şatu bazār/Ögi uşşı durmadın anı düzer

sermāye: Sermaye. (I/1, 29, 7), (I/1, 233, 10), (I/1, 239, 6), (I/1, 253, 10), (II/2, 649, 11), (II/2, 901, 6), (II/2, 939, 3), (II/2, 957, 6), (II/2, 1035, 2), (II/1, 123, 1), (II/1, 169, 2), (II/1, 321, 10), (II/1, 333, 10), (II/2, 549, 10), (II/2, 563, 11), (II/2, 607, 5), (II/2, 607, 7), (II/2, 659, 2), (II/2, 669, 1), (II/2, 673, 1), (II/2, 675, 3), (II/2, 873, 9)

Cümle sendendür bizüm sermāyemüz/Zāt içinde naqd u genc ü māyemüz

şılāt-ı şalavāt-ı zākiyāt: Latif duaların armağanları, nimetler. (I/1, 3, 7)

Celle celāluhu ve ‘amme nevāluhu/Andan şöñra şılāt-ı şalavāt-ı zākiyāt

sikke: Para üzerine vurulan damga, madeni para. (II/1, 197, 11), (II/1, 339, 2), (II/2, 789, 6)

Sikke birle aqça olur ol gümüş/Āletüñ sekzinçisi ol darb imiş

sözün hürdesi: Sözün değersiz. (II/2, 953, 6)

Cümle halkdan ilerüken menzili/Cümle sözün hürdesin söyler dili

sūd: Fayda, kar. (I/1, 171, 7)

Bilesin sūd u ziyānuñ ne-y-imiř/Hem dađı uşbu işi niçe-y-imiř

tena‘um: Nimet. (II/2, 715, 8), (II/2, 717, 9), (II/2, 719, 9), (II/2, 721, 10), (II/2, 723, 9), (II/2, 725, 11), (II/2, 729, 9), (II/2, 733, 5), (II/2, 735, 10), (II/2, 799, 8)

Cānum anuñla tana‘umlar sürer/Kāfir ü münkir anı qanda görer

tüvānger: Zengin. (II/2, 665, 8)

Key haşiyetdür tüvāngerde kerem/Ol kerem ehli bilür ben ne direm

zafer: Zafer. (II/2, 663, 6)

Key hāzer kııl bozmasun bunlar seni/Ger zafer bulur-ısa iltür dini

zāhir mülki: dünya malı (I/1, 169, 2),

Her ki zāhir mülkini dutdı kavı/ ‘Āqibet düzağ-durur anuñ evi

4.34. Azamet, Büyüklük ve İktidar

āmīr: Emreden. (I/2, 551, 9), (I/2, 693, 1), (II/1, 221, 7), (II/1, 459, 10)

Yine bu oddan ierü emr-i Ĥudā/Ĥöd degüldür emr āmirden cüdā

‘aẓmet: Büyüklük. (I/2, 535, 5), (I/2, 535, 6), (I/2, 539, 8)

Uşbu ‘aẓmet kim anuñ var bĩ-zevāl/Nie eyde kimse aña vaşf-ı ĥāl

baş: Bir topluluğu yöneten kimse. (I/1, 83, 3), (II/1, 319, 5), (II/1, 397, 9)

Kimisi başdur kim ol düzdi işi/Ķamusınuñ serveridür ol kişi

berk: Dayanıklı, kuvvetli. (I/1, 519, 2), (I/2, 953, 2), (II/1, 127, 7), (II/1, 203, 6), (II/2, 555, 8), (II/2, 571, 2)

Göksi gör kim nie muĥkem eyledi/Dörd yañadın berk süñükle apladı

bek: Bey. (I/1, 103, 11)

Kimi yoĥsul kimi baydur kimi bek/Kimi āsüde kimi darta emek

buyruğ: Emir. (I/2, 703, 6), (II/2, 547, 11)

Ādem ü perĩ vü cinnĩ urd u uş/Buyruğında ger inişdür ger yoğuş

cebbārılıę: Emredicilik. (I/2, 539, 10)

Yüz biñ anadur anuñ cebbārılıęı/Hem ezeldür hem ebeddür varlığı

ehliyet: Yetki, bir işi hak edebilecek durumda oluş. (I/1, 205, 4)

Dünyada gün varsa sende ehliyet /Dünyada dün varsa sende cehliyet

eksüksüz: Eksiksiz. (I/1, 15, 1)

Cümle ‘ālem yoğ-iken ol var-ıdı/Şöyle eksüksüz ęanı cebbār-ıdı

fermān: Buyruk, emir. (I/1, 79, 7), (I/1, 133, 9), (I/1, 191, 4), (I/1, 367, 6), (I/1, 371, 5), (I/1, 511, 1), (I/2, 609, 9), (I/2, 785, 5), (I/2, 891, 11), (II/1, 105, 11), (II/1, 473, 11), (II/1, 475, 8)

Ĥükmine fermān-ıdı cümle cihān/Āşikār olmış-ıdı cümle nihān

ĝālib: Üstün, kazanmış. (I/1, 447, 8), (II/1, 469, 10)

Ķanısınuñ cevherĩ ĝālib-durur/Kim seni kendüzine alup-durur

güç: Güç, kuvvet. (I/1, 135, 9), (I/2, 785, 10), (II/1, 287, 9), (II/1, 451, 2), (II/2, 507, 1), (II/2, 551, 10), (II/2, 553, 1), (II/2, 553, 9), (II/2, 785, 8)

Her biri güçlü gücün şınadılar/Niçe kim cehd itdiler şımadılar

güçlü: Güçlü. (I/1, 135, 9), (I/1, 319, 9), (II/2, 553, 2)

Her biri güçlü gücün şınadılar/Niçe kim cehd itdiler şımadılar

güçlülig: Güçlülük. (II/2, 553, 3)

Çünki kuvvet oldu cisminde tamām/Bildi anuñ güçlülügin hāş u 'ām

gürbüz: Güçlü, iyi gelişmiş. (I/2, 1071, 11)

Bazular kuvvet dutar gürbüz olur/Bir kişi ol demde şankim yüz olur

heybet: Korku ve saygı duygularını birden uyandıran hal veya gösteriş. (I/1, 45, 5), (I/1, 67, 7), (I/1, 363, 11), (I/2, 571, 5), (I/2, 1041, 5), (II/1, 437, 3), (II/1, 447, 10), (II/1, 449, 4), (II/1, 449, 11)

Yir yüzini dutdı anuñ heybeti/Günde biş kez urıladı nevbeti

hük-m-rān: Hüküm süren, hükümdar. (II/1, 483, 3)

Kāmil ol birdür kim oldur bī-niyāz/Ol-durur ol hük-m-rānda kārsāz

issi: Sahip olan. (I/1, 213, 6), (I/1, 495, 9), (I/2, 901, 6), (II/1, 127, 5), (II/1, 473, 3), (II/2, 609, 2), (II/2, 747, 9), (II/2, 747, 10), (II/2, 761, 10), (II/2, 867, 11), (II/2, 913, 11)

Şehr içinde her işüñ issi muķīm/Her birisi bir işi dutmış 'azīm

ķādir: Güçlü, gücü yeter. (I/1, 35, 5), (I/1, 427, 10), (I/2, 539, 11), (II/1, 21, 8), (II/1, 255, 5), (II/1, 465, 11), (II/1, 477, 6), (II/1, 479, 4)

Birlik aña yaraşur kim bir-durur/Yaradupdur öldürmege ķādir-durur

ķādirlik: Gücü yetme. (II/2, 515, 6)

ķıldı ma'lūm kendünüñ ķādirliğın/Yirde gökde hāzır u nāzırlığın

ķahr: Kahır, perişan etme, yok etme. (I/1, 279, 7), (I/2, 655, 8), (I/2, 769, 10), (I/2, 783, 1), (I/2, 783, 9), (I/2, 785, 8), (I/2, 803, 9), (I/2, 817, 1), (I/2, 817, 6), (II/1, 45, 5), (II/1, 113, 3), (II/1, 125, 3), (II/1, 177, 2), (II/1, 271, 7), (II/1, 433, 3), (II/2, 897, 2), (II/2, 897, 3), (II/2, 897, 8), (II/2, 899, 1), (II/2, 919, 8), (II/2, 921, 6)

Hüb u zişt ü qahr u luḡ u ḥayr u ŧer/Biriküp dördi bile görür bular

ḳavī: Kuvvetli, güçlü. (I/1, 169, 2), (II/2, 953, 1), (II/2, 1027, 2), (II/2, 1071, 10)

Her ki zāhir mülkini dutdı ḳavī/ 'Āḳıbet düzaḥ-durur anuñ evi

kemāl: Olgunluk, yetkinlik. (I/2, 853, 10), (II/2, 617, 5), (II/2, 947, 10), (II/2, 959, 5)

Her birine ŧeyḥ zātından kemāl/Degmiş-idi 'ilm ü zühd ü 'ıŧḳ u ḥāl

kifāyet: Yeterlilik, yetme, kafi gelme. (II/1, 473, 4), (II/2, 567, 9), (II/2, 567, 11), (II/2, 569, 1), (II/2, 569, 2)

Kimde kim 'aḳl u kifāyet var-ısa/Kendü 'aḳlı kendüye uyar-ısa

ḳudret ipi: Kudret ipi. (II/2, 989, 3),

ḳudret ipi ya'ni Ḳur'ān'dur bize/Taḥrī'dan indi ki bu ḥalkı düze

ḳudret kılıcı: Kudret kılıcı. (II/2, 855, 4),

Viridi Ḥaḳ ḳudret kılıcın elüme/Kim ola kim ḳarŧu dura yoluma

ḳudret yüzi: Kudret yüzü. (II/2, 635, 3),

'Aḳla her dem görnüdur ḳudret yüzi/Ol yüzi niḳe göre ŧüret gözi

kuḡb: Bir grubun kavmin ulusu, büyüğü. (I/1, 5, 1), (II/1, 105, 9), (II/1, 417, 4), (II/1, 417, 7), (II/1, 417, 9)

Raḥmeti ve benī ādemüñ ŧafveti/Faḥru evlādı Ādem kuḡbu

ḳuvvet: Kuvvet. (I/1, 31, 3), (I/1, 103, 2), (I/1, 103, 5), (I/1, 109, 5), (I/1, 111, 8), (I/1, 223, 3), (I/1, 259, 7), (I/1, 411, 5), (I/1, 419, 6), (I/1, 437, 3), (I/1, 445, 11), (II/2, 587, 2), (II/2, 847, 1), (II/2, 903, 6), (II/2, 905, 4), (II/2, 1011, 11), (II/2, 1057, 2), (II/2, 1063, 4), (II/2, 1069, 4), (II/2, 1071, 11), (II/2, 1073, 2), (II/2, 1073, 3), (II/1, 75, 5), (II/1, 229, 6), (II/1, 229, 8), (II/1, 239, 7), (II/1, 261, 4), (II/1, 267, 5), (II/1, 281, 9), (II/1, 355, 8), (II/1, 355, 9), (II/1, 355, 10), (II/1, 439, 6), (II/1, 441, 2), (II/1, 481, 4), (II/2, 533, 2), (II/2, 535, 1), (II/2, 535, 6), (II/2, 535, 7), (II/2, 551, 9), (II/2, 551, 10), (II/2, 551, 11), (II/2, 553, 1), (II/2, 553, 3), (II/2, 561, 4), (II/2, 651, 11), (II/2, 653, 1), (II/2, 653, 3), (II/2, 653, 4), (II/2, 653, 7), (II/2, 653, 8), (II/2, 653, 9), (II/2, 653, 11), (II/2, 675, 5)

Ḳanı tā'at Ḥaḫret'e 'arż itmege/Ḳanı ḳuvvet doḒru yola gitmege

ḳuvvet eri: Güçlü insan. (II/2, 535, 1),

Zı̄ra kim yarğın-durur kuvvet yiri/Yarğını muhkem olur kuvvet eri

kuvvat-i cismānī: Bedenle ilgili kuvvet. (I/2, 999, 6), (II/2, 653, 5),

Kuvvet-i cismānī ki anda gizlūdūr/Şanki cevherdūr ki kānda gizlūdūr

kuvvat-i nefis: Nefis kuvveti. (I/2, 1069, 1), (I/2, 1069, 3),

Kuvvet-i nefis incüge geldi bu kez/Hem yörür hem yögürür oldı bu kez

kuvvat-i ten: Vücut kuvveti. (I/2, 587, 3)

Kuvvet-i ten hāşıl olur kişiyeye/Uşbu sözden saña ma'nī işıya

kuvvatlü: Kuvvetli. (I/1, 109, 10), (I/2, 1073, 3), (II/2, 551, 11)

Zı̄ra kim ırmağ şuyı kuvvetlūdūr/Çamu akan şudan ol devletlūdūr

mağz-ı mālīk: malik olmanın özü (I/2, 951, 5)

Şāhibü'l-mülk ü memālīk ol-durur/Bu şafā pes mağz-ı mālīk ol-durur

māl issi: Mal sahibi. (II/2, 759, 8),

Eytdi māl issi halāl-ıçun hisāb/Vire, göre hem harām-ıçun 'azāb

mecāl: Güç, kuvvet. (I/2, 565, 11), (II/2, 503, 2)

'İbrete yokdur delīl illā mişāl/Çün mişāl geldi dağı yokdur mecāl

medğ: Övgü. (I/1, 9, 6), (I/1, 63, 5), (I/1, 477, 5), (II/1, 313, 3), (II/1, 347, 4), (II/2, 935, 1), (II/2, 935, 10)

Her birisi birikenler medğidūr/İkilik içre kalanlar kadğıdur

merātīb: Mertebe. (I/1, 443, 2)

...dürlü merātibin bildürür...

melik: Hükümdar. (II/1, 89, 17)

Diledi kim bir melik zı̄lm eyleye/Ala anuñ gemisin ğasb eyleye

mīr: Bey. (I/2, 1027, 3)

Kimse fikri kimseye şatmış degül/Satun almaz bay u yoğsul mīr ü kul

muğteşem: Görkemli. (II/1, 335, 10)

Zühre ardınça 'Uğarid geldi hem/İki iş kıldı nişār ol muğteşem

mü'essir: etkili (II/1, 473, 9)

Hem mü'essirdür anuñ fi'li tene/Arkun arkun beñzedür kendüzine

nuşret: Üstünlük, başarı. (I/1, 49, 8)

...virdi nuşret birle...

pādişāhlık: Padişahlık. (I/1, 365, 1), (I/2, 901, 3), (II/1, 259, 4), (II/2, 731, 11)

Andan ol sultānlığa lāyık ola/Pādişāhlığı anuñ bayık ola

pīşvā: Reis, başkan. (I/1, 47, 3)

Pīşvā-yı cümle cāndur ol Ḥabīb/Cümle rence Ḥaḳ anı kıldı ṭabīb

şāhib-ḳudret: Kudret sahipleri. (I/2, 573, 3),

Her ki şāhib-ḳudret ola şeksüzin/Anı gören bil ki gördi Ḥaḳ yüzün

salṭanat: Saltanat. (I/1, 79, 11), (I/2, 597, 1), (I/2, 691, 9), (I/2, 887, 1), (II/1, 175, 2), (II/2, 655, 6), (II/2, 655, 11), (II/2, 657, 2), (II/2, 657, 3), (II/2, 657, 7), (II/2, 657, 8), (II/2, 675, 6), (II/2, 849, 8), (II/2, 851, 1), (II/2, 851, 9), (II/2, 853, 1), (II/2, 853, 2), (II/2, 883, 6)

Kime degdi ançılayın salṭanat/Kim gelüp ḳuşlar açar-ıdı ḳanat

serdīh: Reis, baş. (I/1, 181, 6)

Muşṭafā ol meclisüñ serdīhidür/Pādişāh ol meclisüñ yārdehidür

serhid: Baş, önde gelen. (I/1, 183, 9)

Serhidi ol meclisüñ şeyṭān-durur/Sevgülü ni'metleri küfrān-durur

server: Baş, başkan. (I/1, 65, 9), (I/1, 67, 2), (I/1, 83, 3), (I/1, 379, 3), (I/2, 547, 6), (I/2, 625, 10), (I/2, 651, 9), (I/2, 753, 2), (I/2, 815, 5), (I/2, 873, 10), (II/1, 33, 1), (II/1, 53, 3), (II/1, 53, 4), (II/1, 99, 6), (II/1, 103, 8), (II/1, 165, 5), (II/1, 277, 2), (II/1, 333, 5), (II/1, 345, 8), (II/1, 367, 3), (II/1, 383, 4), (II/1, 397, 11), (II/1, 415, 11), (II/1, 471, 4), (II/2, 517, 2), (II/2, 567, 7), (II/2, 577, 9), (II/2, 603, 9), (II/2, 609, 9), (II/2, 627, 11), (II/2, 631, 2), (II/2, 657, 10), (II/2, 901, 2), (II/2, 949, 4)

Dirilüp ol servere eytdi bular/Cümle işüñ cādulıḳdur ser-te-ser

sikke-i salṭanat: Padişahlık tuğrası. (II/1, 183, 4)

...sikke-i salṭanat hem olmaz şöyle ādemüñ...

sultān: Sultan. (I/1, 23, 3), (I/1, 129, 7), (I/1, 155, 11), (I/1, 213, 11), (I/1, 307, 4), (I/1, 321, 4), (I/1, 321, 8), (I/1, 321, 9), (I/1, 321, 11), (I/1, 323, 3), (I/1, 333, 5), (I/1, 359, 5), (I/1, 361, 4), (I/1, 363, 7), (I/1, 363, 10), (I/1, 371, 5), (I/1, 391, 2), (I/1, 391, 3), (I/1, 501, 10), (I/1, 503, 2), (I/1, 503, 3), (I/1, 503, 4), (I/1, 509, 11), (I/1, 511, 9), (I/2, 533, 11), (I/2, 535, 1), (I/2, 597, 3), (I/2, 653, 10), (I/2, 655, 2), (I/2, 655, 8), (I/2, 655, 11), (I/2, 657, 1), (I/2, 659, 1), (I/2, 659, 3), (I/2, 659, 6), (I/2, 659, 9), (I/2, 665, 1), (I/2, 665, 2), (I/2, 665, 3), (I/2, 887, 3), (I/2, 915, 1), (I/2, 915, 2), (I/2, 921, 2), (I/2, 921, 5), (I/2, 927, 2), (I/2, 939, 4), (I/2, 967, 3), (I/2, 1005, 9), (I/2, 1021, 8), (I/2, 1031, 1), (I/2, 1059, 1), (II/1, 105, 11), (II/1, 173, 7), (II/1, 173, 8), (II/1, 173, 11), (II/1, 175, 2), (II/1, 175, 6), (II/1, 175, 7), (II/1, 187, 5), (II/1, 187, 7), (II/1, 191, 1), (II/1, 249, 2), (II/1, 251, 8), (II/1, 253, 5), (II/1, 273, 11), (II/1, 321, 7), (II/1, 359, 4), (II/1, 367, 3), (II/1, 457, 10), (II/2, 617, 8), (II/2, 655, 10), (II/2, 657, 2), (II/2, 657, 5), (II/2, 661, 8), (II/2, 689, 9), (II/2, 689, 10), (II/2, 691, 3), (II/2, 701, 11), (II/2, 801, 9), (II/2, 803, 4), (II/2, 803, 10), (II/2, 905, 6)

Kimi sultāndur kimi leşker aña/Ol semā'da yügrişürler görseñe

sultānlık: Sultanlık. (I/1, 81, 9), (I/1, 365, 1), (I/1, 371, 7), (I/2, 597, 4), (II/1, 455, 1), (II/2, 511, 2),

Virdi sultānlığını miskīnlige/Ol yüz için düşdi ol elkinlige

şāh: Hükümdar, şah. (I/1, 61, 10), (I/1, 239, 2), (I/1, 327, 8), (I/1, 329, 5), (I/1, 397, 6), (I/1, 511, 6), (I/2, 657, 5), (I/2, 677, 7), (I/2, 781, 8), (I/2, 995, 1), (I/2, 1015, 6), (I/2, 1059, 2), (II/1, 7, 3), (II/1, 17, 10), (II/1, 109, 8), (II/1, 181, 8), (II/1, 187, 2), (II/1, 201, 4), (II/1, 201, 9), (II/1, 209, 11), (II/1, 211, 5), (II/1, 241, 9), (II/1, 457, 6), (II/1, 463, 4), (II/1, 487, 9)

Hem bulardan hoşnud olsun şāhumuz/Raḥmet içre dutsun ol Allah'umuz

şehriyār: Hükümdar. (II/2, 579, 2)

Ḳamu işdedür velīkin farḳı var/Kimisi sekbān u kimi şehriyār

tāḳat: Güç. (I/1, 93, 3), (I/1, 259, 8), (I/2, 685, 7), (I/2, 799, 11), (I/2, 899, 11), (I/2, 901, 7), (I/2, 1111, 6), (I/2, 1111, 7), (I/2, 1111, 8), (II/1, 439, 5), (II/1, 439, 7), (II/2, 507, 1), (II/2, 521, 1), (II/2, 567, 2), (II/2, 793, 11)

Her birinüñ bir şekil tā'atları/Ne ḳadar kim var-ısa tāḳatları

taşarruf: Sahip olma. (II/1, 249, 3), (II/2, 815, 5), (II/2, 817, 2)

...girür ve çıkar anuñ taşarrufı-y-ıladur...

üstād: Üstat. (I/1, 343, 2), (I/1, 355, 9), (I/2, 641, 6), (I/2, 643, 10), (I/2, 645, 1), (I/2, 645, 3), (I/2, 645, 5), (I/2, 645, 7), (I/2, 645, 10), (I/2, 647, 1), (I/2, 761, 6), (II/1, 107, 7), (II/1, 189, 9), (II/1, 189, 10), (II/1, 191, 5), (II/1, 201, 10), (II/1, 241, 1), (II/1, 245, 8), (II/1, 287, 11), (II/1, 289, 1), (II/1, 469, 5), (II/1, 469, 9), (II/1, 471, 9), (II/1, 471, 11), (II/1, 475, 1), (II/2, 535, 10), (II/2, 535, 11), (II/2, 709, 8), (II/2, 767, 8), (II/2, 797, 11), (II/2, 799, 4), (II/2, 799, 6), (II/2, 801, 1), (II/2, 801, 2), (II/2, 801, 4), (II/2, 801, 5)

Ger gönülde olmasa bünyād aña/Olmayadı bu gönül üstād aña

vāķıf: Bir şeyi elde eden, bir şeyden haberli. (II/2, 581, 10)

Her ki vāķıfısa bu sözden lācerem/Ol bile ol añlaya kim ne direm

vezīr: Vezir. (I/1, 503, 8), (II/1, 459, 3), (II/2, 881, 2)

'Akl oturmuş bezm düzmiş ortada/Hem vezīr ü hem nāyib hem kethudā

yügrük: Güçlü, çevik. (I/2, 901, 5), (II/2, 569, 5)

İy niçe yügrüklerüñ buldı uçın/İy niçe zīreklerüñ üzdi güçin

4.35. Savaş ve Kahramanlık

alp: Yiğit, kahraman. (I/2, 1031, 3), (II/1, 471, 9), (II/2, 549, 10), (II/2, 551, 3), (II/2, 551, 10), (II/2, 553, 11), (II/2, 555, 4), (II/2, 555, 8), (II/2, 555, 10), (II/2, 557, 2), (II/2, 557, 4), (II/2, 557, 5), (II/2, 557, 8), (II/2, 561, 4), (II/2, 561, 5), (II/2, 563, 11), (II/2, 565, 10), (II/2, 567, 1), (II/2, 571, 7)

Ķanķı alpuñ kim dilerse adını/Daķınur hıç şanmadın ħalk udını

alp er: Alper, yiğit. (II/2, 553, 5), (II/2, 555, 1), (II/2, 555, 4), (II/2, 559, 7), (II/2, 563, 6)

Alp ere ğayret-durur üçinçi ħāl/Ġayreti olmaz-ısa alplık muħāl

alp eren: Yiğit, mücahit. (I/2, 1005, 5), (II/2, 549, 11), (II/2, 551, 6), (II/2, 551, 11), (II/2, 553, 2), (II/2, 557, 1)

Hem demür ton var-durur bir kat yine/Kim düşüpdür alp erenler engine

alplık: Yiğitlik. (I/2, 919, 4), (I/2, 1073, 6), (II/1, 471, 9), (II/2, 549, 8), (II/2, 549, 10), (II/2, 551, 1), (II/2, 551, 2), (II/2, 553, 2), (II/2, 553, 5), (II/2, 553, 7), (II/2, 553, 8), (II/2, 555, 1), (II/2, 555, 10), (II/2, 565, 1), (II/2, 561, 3), (II/2, 561, 6), (II/2, 561, 7), (II/2, 561, 8), (II/2, 561, 9), (II/2, 563, 10), (II/2, 565, 1), (II/2, 567, 5), (II/2, 577, 5), (II/2, 929, 7)

Bāzular kuvvet dutar alplık gelür/Ol eşerden gāziler alplık kıılır

alplık hāleti: Yiğitlik hali. (II/2, 551, 8)

Pes yürekdür alplığıñ ilk āleti/Anuñ-ıla olur alplık hāleti

'arbede: Kavga, gürültü. (I/2, 1043, 7), (II/1, 97, 9)

Genc-i fikret toptolu ol ƙal'ada/Re'y ü tedbīr ü cidāl u 'arbede

bahādur: Gücü ve yılmazlığı ile üstünlük kazanan kimse. (II/1, 359, 7), (II/2, 549, 4)

Hem bahādur ƙopdı bunlardan dilīr/Uñradı bu 'ālem içre hemçü şīr

bahādurlık: Yiğitlik. (I/2, 1073, 6)

Hem bahādurlık dağı kırka degin/Alplık içre kimseye virmez egin

ceng: Savaş. (I/1, 5, 10), (II/1, 97, 9), (II/1, 103, 10), (II/1, 271, 7) (II/2, 857, 10), (II/2, 857, 11)

Şol cihetden kim müsülmānları/Şeytān cenginden ƙurtaralar ve bid'at ehlini

cidāl: Savaş. (I/2, 1043, 7)

Genc-i fikret toptolu ol ƙal'ada/Re'y ü tedbīr ü cidāl u 'arbede

cüvān: Yiğit. (I/2, 789, 9)

Ol bir iş kim ol yigitlikde gelür/Şoldur ol kim ol cüvāna merg olur

çeri: Asker. (I/1, 45, 4), (I/1, 215, 6), (I/2, 597, 7), (I/2, 851, 4), (I/2, 863, 2), (I/2, 1025, 9), (II/1, 103, 8), (II/2, 563, 6), (II/2, 567, 7), (II/2, 569, 6),

Enbiyā ƙamusı anuñ leşkeri/Evliyā cümle aña oldı çeri

çeri ehli: Askerler. (I/2, 865, 5)

Ol çeri ehli ƙamu oldı fenā/Ka'be ehli Tañrı'ya kııldı senā

dār u gīr: Kavga, savaş. (II/1, 329, 2)

Ba'zıda oldu dilîr ü şîr-gîr/Ol eşerdendür bu cümle dâr u gîr

dilîr: Yürekli, cesur, yiğit. (II/1, 329, 2)

Ba'zıda oldu dilîr ü şîr-gîr/Ol eşerdendür bu cümle dâr u gîr

er günü: Yiğitlik zamanı, savaş. (II/2, 691, 9)

Er güninde göñli yıla yağıdan/Uşana cāndan u kırka kaygudan

erlig: Güç, yiğitlik. (I/1, 81, 3), (I/1, 87, 8), (I/1, 327, 6), (I/1, 351, 11), (I/1, 489, 7), (I/1, 491, 1), (I/1, 491, 3), (I/1, 491, 4), (I/1, 491, 5), (II/2, 743, 3), (II/2, 949, 4), (II/2, 1083, 9), (II/1, 85, 1), (II/1, 155, 2), (II/2, 567, 3)

Rūh-ıladur cümle halkuñ dirliği/Virdi ol Allah aña bu erligi

feth: Fetih. (I/1, 49, 7), (I/1, 49, 8), (I/1, 419, 4), (I/1, 431, 2), (I/1, 485, 1), (II/1, 279, 9), (II/1, 317, 4), (II/1, 323, 9), (II/2, 521, 5), (II/2, 559, 11)

Hağ aña innā fetahnā āyetin/Viribidi virdi fethüñ gāyetin

fütüvvet: Yiğit. (II/2, 761, 9)

Ol fütüvvet ulusu eytdi yine/Tanuğ eydem bu 'ilim yigligine

ğavğa: Kavga. (I/1, 143, 9), (I/1, 147, 1), (II/2, 595, 6), (II/2, 597, 8), (II/2, 857, 8)

Halk işitdi bunlaruñ gavğasını/Geldiler kim göreler n'olasını

ğavğasuz: Kavgasız. (II/1, 113, 2), (II/2, 907, 8)

Od görünmez yüregini kaynadur/Ġavğasuz şol mum gibi hı köynüdü

ğāzi: Gazi. (II/2, 919, 4), (II/1, 401, 10), (II/2, 557, 11), (II/2, 691, 7), (II/2, 691, 10), (II/2, 691, 11), (II/2, 693, 1), (II/2, 693, 3), (II/2, 693, 4), (II/2, 703, 1)

Bāzular kuvvet dutar alplıq gelür/Ol eşerden gāziler alplıq kılar

ğāzi: Gazi. (II/2, 525, 3)

Ġāzıldur pes bu mü'minler bilüñ/Ġāzılıqdur bu namāz kılamak kıluñ

ğāzılıq: Gazilik. (II/2, 525, 3)

Ġāzıldur pes bu mü'minler bilüñ/Ġāzılıqdur bu namāz kılamak kıluñ

harb: Harp. (II/1, 103, 10), (II/2, 857, 10)

Bunlara vaħdet-durur āyin ü reng/Yoğ-durur ortalarında ħarb u ceng

harbgāh: Savaş yeri. (II/2, 525, 1)

Harbgāhdur mescid ol şeytān-ıçun/Kim gelür ol kaçd-ıla ĩmān-ıçun

korķusuz: Korkusuz. (I/1, 241, 4), (I/2, 889, 4), (II/2, 653, 10), (II/2, 653, 11)

Varmadın irer-idük her menzile/Korķusuz girür-idük her maķfile

leşker: Asker. (I/1, 23, 3), (I/1, 45, 4), (I/1, 215, 6), (I/1, 215, 7), (I/1, 215, 8), (I/1, 215, 9), (I/1, 215, 10), (I/1, 217, 5), (I/1, 217, 6), (I/1, 219, 2), (I/1, 219, 3), (I/1, 219, 8), (I/1, 221, 10), (I/1, 321, 9), (I/2, 861, 9), (I/2, 863, 2), (I/2, 1065, 6), (II/1, 105, 10), (II/1, 105, 11), (II/1, 329, 9), (II/2, 551, 6), (II/2, 563, 6), (II/2, 563, 8), (II/2, 571, 4), (II/2, 573, 3), (II/2, 653, 2)

Kimi sultāndur kimi leşker aña/Ol semā'da yügrişürler görseñe

leşker eri: Asker.(I/1, 217, 6)

Var-durur nefsüñ daķı leşkerleri/Eydeyüm kim kimdür ol leşker eri

merdikār: Cesurca işler yapan. (II/2, 629, 10)

Kimi ümmet oldı mü'min kimi yār/Kimisi oldı şahābĩ merdikār

muķkem yürek: Sağlam, cesaretli yürek. (II/2, 551, 4), (II/2, 551, 9)

Aña elbette toķuz nesne gerek/Evveli şol kim ola muķkem yürek

savaş: Savaş. (I/1, 147, 2)

Bilmeyen katındadur söz ü savaş/Her ki bildi bu işi oldı yavaş

şulķ: Barış. (II/1, 271, 7), (II/1, 399, 7), (II/2, 857, 11)

Görnür anda cümle şan'at naķş u renk/Kābz u başt u ķahr u luţf u şulķ u cenk

yigit: Yiğit. (I/1, 135, 8), (I/1, 253, 8), (I/1, 257, 2), (I/1, 257, 3), (I/1, 263, 4), (I/1, 423, 5), (I/2, 787, 5), (I/2, 859, 8), (II/1, 473, 10), (II/2, 593, 10), (II/2, 789, 11)

Ol otuz yigit anı uçdan uça/Aluban her birisi girdi güçe

yigitlik: Yiğitlik. (I/1, 259, 3), (I/1, 259, 5), (I/1, 263, 5), (II/2, 789, 9), (II/2, 791, 5), (II/2, 791, 6), (II/1, 143, 2)

Ol yigitlik ģāli daķı böyledür/Uşbu sözi kendü ģālüm söyledür

yürek: Cesaret. (II/2, 551, 6), (II/2, 551, 8), (II/2, 553, 9), (II/2, 565, 9),

Alp eren oldur kim anuñ yüregi/Ola cümle leşkerüñ ol diregi

yüregi muhkem: Sağlam, cesaretli yürek. (II/2, 551, 7)

Yüregi muhkem kişi oldu dilîr/Yağıya heybet bırağur hemçü şîr

zehre: Cesaret. (I/2, 657, 10), (I/2, 661, 1), (II/1, 55, 8), (II/2, 779, 4)

Zehresi yok dınmağa hıç kimsene/Kim dutısar karşı Sulţān hükmine

4.36. Eğlence ve Kutlama

bayram: Bayram. (II/2, 829, 9)

Gündüzüñ bayram dünüñ mi'rāc ola/İşigüñde kamular muhtāc ola

bāzar: Pazar. (II/1, 353, 4), (II/1, 353, 5)

Görseñe altun güneşdür aqça ay/Bāzar içinde yorır yıl on iki ay

bāzî: Oyun, eğlence. (I/2, 1071, 2)

'İşğ u bāzî 'işret ü būs u kenār/Bitdi cāndan gitdi ārām u qarār

cevlān: Gezme, dolaşma. (I/1, 117, 3), (I/1, 173, 3), (I/1, 175, 3)

Yol varasın seyr idüp cevlān-ıla/Hıç gümānsuz iresin ol menzile

dügün: Düğün. (I/2, 599, 5)

Kimisi hōş düğün eyler il gelür/Okıdı varmaz-ısañ göñli kalur

'iyd: Bayram. (II/2, 589, 8)

Etegin dutdum aña oldum mürîd/Dün ü gündüz oldu ol dem Qadr u 'iyd

mācerā: Macera. (I/2, 557, 7)

Maqsuduñ 'ilm ü 'ameldür bil ü kıl/Ne gerekdür mācerā vü qāl u kııl

nağmāt: Nağmeler, güzel uyumlu ezgiler. (I/1, 15, 8)

Kāf u nūn dan kopardı nağmāt u uşul/Kim işitdi ilk anı ol ulu kul

nağme: Nağme, güzel uyumlu ezgi. (I/2, 631, 7), (I/2, 631, 8), (II/2, 713, 1)

Cümle halk ol nağmeden cünbişdedür/Görsene kim her biri bir işdedür

nūvaht: Çalgı çalma. (II/2, 713, 3)

Hem siyāset hem nūvāziş hem nūvaht/Hem hiţāb u hem 'itāb hem nerm ü saht

saz: Çalgı, müzik aracı. (I/1, 257, 8), (I/2, 631, 6), (I/2, 631, 10), (I/2, 631, 11), (II/2, 537, 6), (II/2, 713, 1)

Ƙulađı sazlar üni Ƙola müdām/Göñli Ƙayđu görmeye güle müdām

sergüzeşt: Macera, baştan geen olaylar. (I/2, 877, 10), (II/1, 441, 10)

seyr: Seyir. (I/1, 483, 6), (II/1, 79, 7)

Ol kişi kim yalnuz anuñ seyri var/şol şuya beñzer ki dün gün hı aƘar

seyrān: Gezinti, gezip dolaşma. (I/1, 45, 3), (I/1, 113, 3), (I/1, 115, 10), (I/1, 173, 3), (I/1, 175, 3), (I/1, 321, 9), (II/1, 173, 2)

Eyledi ‘arşı aña seyrān-ıun/Döşedi ferşi aña meydān-ıun

seyrāngeh: Dolaşma yeri. (I/1, 173, 6),

Kimine meydān-durur Ƙađ u ova/Kimine seyrāngeh olmişdur hevā

sürüd: şarkı, türkü. (II/1, 113, 7)

Münisi hem riƘƘat ola hem sürüd/Ƙıymeti yanduka arta hemü ‘üd

temāřā: Seyir. (I/1, 477, 4)

Hem teferrücdür ‘arıfler gözine/Hem temāřādur erenler özine

4.37. Zorluk, Mücadele ve Yöntem

öksü: Engel. (II/1, 307, 11)

Bu řerī‘at lengerin öksü birağ/İltmesün ol yil seni yoldan ırak

erkān: Usul, esas. (I/1, 63, 11), (I/1, 375, 1), (I/1, 501, 4), (I/2, 645, 7), (I/2, 645, 11), (I/2, 651, 4), (I/2, 1041, 1), (II/1, 185, 6), (II/1, 185, 7), (II/1, 435, 1), (II/2, 499, 4), (II/2, 617, 6), (II/2, 819, 11)

Ol zamān kim dünyaya geldi Resül/Ne yol erkān var-ıdı ne hüd uşul

imtiħān: Deneme, sınama. (I/1, 469, 2)

İmtiħān birle degüldür bu su‘āl/İhtiyācdan hem degüldür uşbu ģāl

māni‘: Engel. (I/1, 113, 2), (I/1, 189, 11)

Žıra dünyā bunlara māni‘ degül/Dünya zevķine bular Ƙāni‘ degül

perde: Engel. (I/1, 111, 7), (I/1, 111, 8), (I/1, 249, 6), (I/2, 533, 8), (I/2, 659, 2), (I/2, 671, 4), (I/2, 673, 1), (I/2, 673, 2), (I/2, 673, 8), (I/2, 681, 11), (I/2, 709, 6), (I/2, 709, 7), (I/2, 709, 11), (I/2, 711, 5), (I/2, 711, 6), (I/2, 711, 7), (I/2, 711, 10), (I/2, 713, 1), (I/2, 715, 4), (I/2, 715, 5), (I/2, 715, 5), (I/2, 717, 4), (I/2, 717, 9), (I/2, 717, 11), (I/2, 773, 9), (I/2, 975, 3), (I/2, 1089, 10), (I/2, 1089, 11), (I/2, 1091, 1), (I/2, 1091, 2), (I/2, 1091, 6), (I/2, 1091, 9), (I/2, 1091, 10), (I/2, 1091, 11), (I/2, 1093, 2), (I/2, 1093, 4), (I/2, 1093, 5), (I/2, 1093, 6), (I/2, 1093, 7), (I/2, 1093, 8), (I/2, 1095, 1), (I/2, 1117, 8), (II/1, 431, 8), (II/1, 431, 10), (II/2, 537, 6), (II/2, 707, 3), (II/2, 847, 1)

Zīra dūnyā perdedür halk yolına/Halkı komaz kim vara Haḫ yolına

resm: Gidiş yolu. (I/2, 645, 7), (I/2, 697, 5), (I/2, 981, 10), (II/1, 25, 8), (II/1, 111, 1), (II/1, 331, 2), (II/1, 441, 8), (II/2, 537, 9), (II/2, 617, 6), (II/2, 879, 10)

Bu şerī'atdur kim üstād öğredür/Resm ü erkān u nişān ad öğredür

sed: Engel. (I/2, 717, 1), (I/2, 717, 2), (I/2, 717, 6), (I/2, 717, 7), (II/1, 295, 4)

Altı nesne cānuñı uş kapladı/Altı yaña Seddi muḫkem baḡladı

tedbir: Tedbir, önlem. (I/1, 163, 9), (I/1, 213, 9), (I/1, 261, 1), (I/1, 279, 5), (I/1, 321, 5), (I/1, 395, 3), (I/1, 395, 5), (I/2, 953, 5), (I/2, 1027, 11), (I/2, 1043, 7), (II/1, 319, 10), (II/1, 323, 6), (II/1, 473, 6), (II/2, 531, 3), (II/2, 531, 4), (II/2, 531, 8), (II/2, 821, 7), (II/2, 821, 8), (II/2, 823, 1), (II/2, 823, 2), (II/2, 835, 2), (II/2, 855, 11), (II/2, 881, 1)

Bunlar iksi birbirine yaḡıdur/Birbirinüñ tedbirini ṭaḡıdur

uşūl: Yöntem, tarz. (I/1, 15, 8), (I/1, 63, 11), (II/2, 499, 4), (II/2, 879, 10), (II/2, 955, 2)

Kāf u nūn dan ḳopdı naḡmāt u uşūl/Kim işitdi ilk anı ol ulu ḳul

yol: Yol, yöntem, amaç, hayat tarzı. (I/1, 33, 1), (I/1, 51, 7), (I/1, 63, 11), (I/1, 85, 1), (I/1, 85, 3), (I/1, 85, 4), (I/1, 85, 7), (I/1, 105, 5), (I/1, 109, 6), (I/1, 109, 9), (I/1, 109, 11), (I/1, 121, 4), (I/1, 133, 1), (I/1, 177, 5), (I/1, 187, 5), (I/1, 191, 11), (I/1, 211, 5), (I/1, 213, 2), (I/1, 251, 1), (I/1, 289, 2), (I/1, 289, 4), (I/1, 293, 10), (I/1, 297, 1), (I/1, 297, 9), (I/1, 323, 5), (I/1, 333, 2), (I/1, 351, 5), (I/1, 429, 9), (I/1, 457, 4), (I/1, 457, 5), (I/1, 461, 5), (I/1, 485, 2), (I/1, 495, 3), (I/1, 507, 5), (I/2, 581, 5), (I/2, 613, 9), (I/2, 655, 3), (I/2, 655, 5), (I/2, 655, 8), (I/2, 661, 7), (I/2, 663, 2), (I/2, 663, 5), (I/2, 663, 8), (I/2, 681, 9), (I/2, 681, 10), (I/2, 715, 3), (I/2, 719, 5), (I/2, 725, 4),

(I/2, 725, 6), (I/2, 729, 1), (I/2, 729, 11), (I/2, 731, 2), (I/2, 733, 6), (I/2, 741, 3), (I/2, 743, 11), (I/2, 747, 3), (I/2, 751, 8), (I/2, 753, 1), (I/2, 753, 8), (I/2, 799, 10), (I/2, 801, 11), (I/2, 835, 10), (I/2, 879, 4), (I/2, 879, 5), (I/2, 881, 6), (I/2, 1011, 11), (I/2, 1049, 10), (I/2, 1051, 7), (I/2, 1051, 10), (I/2, 1083, 8), (I/2, 1085, 10), (I/2, 1091, 9), (I/2, 1093, 9), (I/2, 1097, 3), (I/2, 1103, 4), (I/2, 1105, 1), (I/2, 1105, 2), (I/2, 1105, 3), (I/2, 1109, 11), (I/2, 1111, 2), (I/2, 1111, 3), (I/2, 1115, 8), (I/2, 1119, 1), (I/2, 1121, 2), (I/2, 1121, 6), (I/2, 1119, 1), (I/2, 1119, 2), (II/1, 87, 4), (II/1, 115, 5), (II/1, 121, 11), (II/1, 169, 8), (II/1, 265, 1), (II/1, 271, 2), (II/1, 273, 1), (II/1, 281, 8), (II/1, 283, 7), (II/1, 289, 6), (II/1, 313, 9), (II/1, 425, 8), (II/1, 427, 7), (II/1, 433, 3), (II/1, 433, 5), (II/1, 433, 9), (II/1, 459, 9), (II/2, 539, 11), (II/2, 589, 1), (II/2, 643, 4), (II/2, 647, 6), (II/2, 703, 2), (II/2, 773, 9), (II/2, 813, 10), (II/2, 825, 9), (II/2, 893, 4), (II/2, 895, 6), (II/2, 899, 8), (II/2, 901, 7), (II/2, 903, 9), (II/2, 907, 2), (II/2, 909, 4), (II/2, 909, 5), (II/2, 911, 11), (II/2, 915, 6), (II/2, 939, 1), (II/2, 939, 5), (II/2, 955, 1), (II/2, 955, 7), (II/2, 957, 1)

Hālümüze munşifuz önden şoña/Yolumuz doğru gider senden yaña

4.38. Hakikat ve Adalet

‘**adil**’: Doğru, adaletli. (II/2, 801, 9)

Şoldur ol kim bir ‘adil sultān ola/Her dem anuñ yārdehi Sübhān ola

‘**adi**’: Adalet. (I/1, 319, 7), (I/1, 361, 5), (I/1, 439, 3), (I/2, 597, 6), (I/2, 669, 3), (I/2, 887, 1), (I/2, 905, 9), (I/2, 905, 10), (II/2, 801, 10), (II/2, 803, 8), (II/2, 803, 10), (II/2, 851, 3)

Dutmiş-ıdı yir yüzini ad-ıla/Düzmiş-idi halkı ‘adl u dād-ıla

‘**ahd**’: And, yemin. (I/1, 77, 6), (I/1, 217, 1), (I/2, 877, 1), (I/2, 895, 2), (I/2, 993, 10), (I/2, 1059, 2), (I/2, 1103, 6), (II/1, 29, 9), (II/1, 181, 7), (II/1, 211, 6), (II/1, 261, 5), (II/1, 371, 9), (II/2, 591, 1), (II/2, 631, 11), (II/2, 633, 6), (II/2, 695, 11), (II/2, 917, 3), (II/2, 943, 11), (II/2, 945, 1), (II/2, 949, 4),

Görmeyinçe kimse cān terk itmedi/Döst-ıla ‘ahd ü vefā berkitmedi

‘**aḳd**’: Anlaşma. (II/2, 739, 4), (II/2, 739, 5), (II/2, 777, 5)

Cümle ‘aşıḳ bayısun bu naḳd-ıla/Naḳd işi bilgil ki bitmez ‘aḳd-ıla

bāṭil: Batıl, inançlar bakımından gerçek olmayan. (I/1, 207, 10), (II/1, 35, 6), (II/1, 51, 8), (II/1, 55, 9), (II/1, 373, 4), (II/2, 753, 3), (II/2, 785, 6), (II/2, 803, 6), (II/2, 825, 9), (II/2, 827, 9), (II/2, 827, 10)

Kim bilesin ḥaḳ nedür bāṭil nedür/Dünya mülkinde saña ḥaṣıl nedür

bī-gümān: Şüphesiz. (I/1, 9, 5), (I/1, 13, 11), (I/1, 35, 10), (I/1, 49, 2), (I/1, 63, 4), (I/1, 73, 9), (I/1, 93, 8), (I/1, 101, 1), (I/1, 133, 5), (I/1, 137, 5), (I/1, 161, 7), (I/1, 195, 3), (I/1, 271, 6), (I/1, 277, 4), (I/1, 287, 2), (I/1, 299, 3), (I/1, 421, 9), (I/1, 487, 7), (I/2, 753, 6)

Bāb-ı evvelde işit on dāsītān/Kim bilesin ma'nī gencin bī-gümān

bürhān: delil (I/1, 229, 9)

İkisinde 'ışḳ biledür cān-ıla/Diñle bir bir eydeyüm bürhān-ıla

dād: Adalet, doğruluk. (I/1, 319, 7), (I/1, 365, 2), (I/2, 887, 1), (I/2, 905, 9), (II/1, 107, 7), (II/1, 189, 1), (II/1, 201, 10), (II/1, 241, 1), (II/1, 271, 4), (II/2, 535, 11), (II/2, 647, 3), (II/2, 789, 4), (II/2, 801, 4), (II/2, 801, 10), (II/2, 851, 5), (II/2, 867, 2), (II/2, 883, 9)

Dutmuş-ıdı yir yüzini ad-ıla/Düzmiş-idi ḥalkı 'adl u dād-ıla

da'vī: İddia. (I/1, 27, 8), (I/1, 101, 8), (I/1, 265, 2), (I/1, 475, 1), (I/2, 609, 4), (I/2, 669, 10), (I/2, 835, 8), (I/2, 835, 9), (I/2, 837, 9), (I/2, 837, 10), (I/2, 837, 11), (I/2, 863, 11), (I/2, 879, 1), (II/1, 59, 8), (II/1, 399, 5), (II/2, 763, 9), (II/2, 763, 11), (II/2, 809, 5)

'Acz u nāliş pes bize lāzım-durur/Anı bilmek da'visinde kim durur

delīl: Kanıt. (I/1, 29, 9), (I/1, 35, 1), (I/1, 117, 11), (I/1, 395, 10), (I/1, 407, 6), (I/1, 485, 7), (I/2, 565, 2), (I/2, 565, 3), (I/2, 565, 5), (I/2, 565, 6), (I/2, 565, 9), (I/2, 565, 10), (I/2, 565, 11), (I/2, 567, 6), (I/2, 567, 8), (I/2, 567, 9), (I/2, 567, 10), (I/2, 567, 11), (I/2, 569, 5), (I/2, 569, 8), (I/2, 569, 10), (I/2, 571, 3), (I/2, 571, 6), (I/2, 571, 7), (I/2, 571, 11), (I/2, 573, 1), (I/2, 573, 6), (I/2, 671, 10), (I/2, 693, 10), (I/2, 817, 1), (I/2, 865, 6), (I/2, 903, 8), (I/2, 939, 1), (I/2, 991, 4), (I/2, 1087, 1), (I/2, 1117, 3), (II/1, 133, 8), (II/1, 209, 2), (II/1, 215, 1), (II/1, 359, 11), (II/1, 363, 5), (II/2, 681, 8), (II/2, 705, 9), (II/2, 745, 11), (II/2, 747, 7), (II/2, 761, 10), (II/2, 853, 6), (II/2, 859, 9), (II/2, 861, 4), (II/2, 939, 11), (II/2, 961, 1)

Cümle varlık bes senüfdür yâ Celîl/Evvel ü âhir saña sensin delîl

delîlsüz: Kanıtsız. (I/2, 565, 4)

Pes delîlsüz 'ilmi hõd almaz kişi/Māni' olur degme bir olmaz kişi

doğru: Doğru, gerçek. (I/1, 57, 6), (I/1, 163, 4), (I/1, 295, 2), (I/1, 429, 9), (I/1, 451, 2), (I/2, 729, 8), (I/2, 735, 1), (I/2, 735, 2), (I/2, 735, 8), (I/2, 1105, 1), (II/1, 15, 7), (II/1, 337, 2), (II/1, 389, 3), (II/1, 417, 5), (II/2, 549, 1), (II/2, 575, 7), (II/2, 955, 11)

Duta ol doğru yolu doğru gide/Ne ki yād endîşe varsa terk ide

dürüst: Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan. (I/1, 95, 9), (I/1, 279, 1), (I/2, 741, 7), (I/2, 887, 10), (I/2, 949, 9), (I/2, 1069, 5), (II/1, 9, 1), (II/1, 203, 7), (II/1, 343, 1), (II/2, 893, 11)

Her ki imāmla birlik eyledi dürüst/Ol varısar Hāzret'e çālāk ü cüst

esrār: Sırlar. (I/1, 5, 8), (I/1, 7, 10), (I/2, 543, 6), (I/2, 559, 5), (I/2, 563, 4), (I/2, 563, 5), (I/2, 563, 6), (I/2, 569, 8), (I/2, 571, 3), (I/2, 743, 8), (I/2, 969, 10), (II/2, 709, 4)

Öz netāyic-i efkār ve bedāyi'-i/Esrārından enva'-ı resāyil ve kütüp, 'Arap

esrār-ı nihān: Gizli sırlar. (I/2, 543, 1)

Biri tendür biri nefsdür biri cān/Biri 'aql u biri esrār-ı nihān

fi'l-i nihān: Gizli işler. (II/2, 539, 4),

Āşikāra oldı ol fi'l-i nihān/Şüret oldı aña bu nām u nişān

genc-i pinhān: Gizli hazine. (II/1, 19, 6), (II/1, 173, 7), (II/1, 177, 6), (II/2, 767, 5),

Bes bilüñ ikrār-ıla şıdķ ol-durur/Kim bu göñle genc-i pinhān taldurur

genc-i nihān: Gizli hazine. (I/2, 539, 5), (I/2, 935, 5), (I/2, 959, 5), (I/2, 971, 8), (II/1, 173, 6), (II/1, 175, 3), (II/1, 235, 8), (II/1, 243, 11), (II/1, 325, 4), (II/2, 583, 6), (II/2, 623, 3),

Ol-durur şol gizlenü genc-i nihān/Anı ister yügrüşüp cümle nihān

gevher ma'dini: Cevher madeni, hakikat. (II/2, 489, 9)

Zıra gevher ma'dinidür ol deñiz/Ne nişān var anda ne yol var ne iz

girçek: Gerçek. (I/1, 69, 8), (I/1, 181, 4), (I/1, 311, 3), (I/1, 427, 1), (I/2, 847, 6), (II/1, 357, 11), (II/2, 695, 1), (II/2, 701, 2), (II/2, 925, 8), (II/2, 949, 2)

Biriküp bile varavuz yār-ıla/Dağı şol girçek gelen dōstlar-ıla

girçeklik: Gerçeklik. (I/1, 247, 7),

Küfr ü inkār u gümān terk idelüm/Göñlümüz girçelige berkidelüm

gümān: Şüphe. (I/1, 247, 1), (I/1, 247, 7), (I/2, 665, 9), (II/1, 19, 10), (II/2, 635, 11), (II/2, 741, 8)

Anuñ-ıçun kim bizümle ol zamān/Yoğ-ıdı küfr ü nifāk u hem gümān

gümānlu: Şüpheli. (II/1, 19, 11)

Mü'min oldur kim gümānı olmaya/Kim gümānluysa ĩmānı olmaya

gümānsuz: Şüphesiz. (I/1, 109, 9), (I/1, 113, 5), (I/1, 117, 3), (I/1, 173, 4), (I/1, 179, 1), (I/1, 189, 9), (I/1, 337, 7), (I/1, 525, 8), (I/2, 545, 9), (I/2, 635, 4), (I/2, 687, 2), (II/1, 23, 7), (II/1, 401, 10)

Çünki irer qarışur ırmağ-ıla/Hıç gümānsuz yolın iltür menzile

hak: Gerçek, doğru. (I/1, 187, 6), (I/1, 207, 10), (I/1, 461, 5), (I/1, 461, 10), (I/1, 461, 11), (I/2, 563, 10), (I/2, 573, 2), (I/2, 749, 6), (I/2, 751, 4), (I/2, 967, 5), (I/2, 987, 2), (II/1, 35, 6), (II/1, 51, 8), (II/1, 55, 9), (II/1, 97, 8), (II/1, 183, 5), (II/1, 379, 2), (II/1, 399, 4), (II/1, 401, 8), (II/1, 429, 17), (II/2, 803, 6), (II/2, 827, 9), (II/2, 849, 11)

Anlaruñ kim kulağı bağılu degül/İşidecek hak sözi kıılır kabül

hakāyık: Hakikatler, gerçekler. (I/1, 13, 6), (II/2, 623, 8)

Bāb-ı onıncıda hem on dāsitān/Hōş hakāyık hōş deķāyık hōş beyān

hakıķat: Bir işin doğrusu, gerçek, asıl. (I/1, 101, 1), (I/1, 187, 3), (I/1, 209, 8), (I/1, 351, 3), (I/1, 373, 3), (I/1, 451, 11), (I/1, 475, 5), (I/1, 495, 10), (I/1, 513, 10), (I/1, 523, 8), (I/2, 659, 3), (I/2, 661, 5), (I/2, 665, 7), (I/2, 665, 11), (I/2, 791, 6), (I/2, 793, 3), (I/2, 835, 4), (I/2, 857, 8), (I/2, 899, 3), (I/2, 921, 6), (I/2, 937, 10), (I/2, 969, 8), (I/2, 971, 4), (I/2, 981, 6), (I/2, 985, 11), (I/2, 1067, 5), (I/2, 1111, 9), (II/1, 19, 3), (II/1, 51, 4), (II/1, 51, 8), (II/1, 59, 3), (II/1, 119, 7), (II/1, 125, 4), (II/1, 153, 9), (II/1, 275, 6), (II/1, 309, 8), (II/2, 573, 3), (II/2, 743, 4), (II/2, 809, 8)

Her nede kim ƙalduñ-ısa bĩ-gümān/Menzilüñ oldur ƙaƙĩƙat iy fülān

ħaliş: Saf, gerçek. (I/2, 557, 5)

Ne gerekdür ol Ƙıřāyistān saña/Ger dilerseñ müşƙ-i ħāliş gel baña

ħaƙlu: Hakka uygun, doğru, yerinde. (II/2, 777, 8)

Ölgülü öldi bu kez ƙaldı diri/Ĥaƙlu ħaƙƙın bilmek ister her biri

hidāyet: Hak yol, doğru yol. (I/2, 905, 3)

Geldi ardınca hidāyet hem yene/Çekdi bini ol Çalap dergāhına

ħüccet: Delil. (I/2, 891, 8)

Ellerinde ħücceti Ƙur’ān dürüst/İşlerinde her biri çālāk ü çüst

‘ibret: Kötü bir hadiseden alınan ders. (I/1, 37, 3), (I/1, 101, 6), (I/1, 101, 9), (I/1, 101, 10), (I/1, 103, 5), (I/1, 199, 5), (I/1, 217, 1), (I/1, 407, 4), (I/1, 407, 8), (I/2, 541, 3), (I/2, 559, 4), (I/2, 561, 4), (I/2, 561, 5), (I/2, 561, 6), (I/2, 565, 10), (I/2, 565, 11), (I/2, 567, 1), (I/2, 567, 2), (I/2, 567, 3), (I/2, 567, 4), (I/2, 567, 8), (I/2, 699, 9), (I/2, 699, 10), (I/2, 701, 4), (I/2, 743, 8), (I/2, 875, 7), (I/2, 939, 9), (I/2, 977, 5), (I/2, 977, 11), (I/2, 979, 6), (I/2, 979, 7), (II/1, 213, 1), (II/1, 213, 3), (II/1, 215, 9), (II/1, 217, 5), (II/1, 239, 5), (II/1, 391, 10), (II/1, 393, 1), (II/1, 403, 8), (II/1, 403, 9), (II/1, 405, 1), (II/1, 423, 10), (II/1, 425, 7), (II/1, 425, 8), (II/1, 425, 10), (II/1, 431, 2), (II/1, 431, 3), (II/2, 705, 5), (II/2, 705, 7), (II/2, 709, 4), (II/2, 837, 11), (II/2, 867, 5), (II/2, 933, 3)

Zĩhi ƙudret zĩhi ‘ibret zĩhi ħāl/Zĩhi luş u zĩhi fazl-ı bĩ-mişāl

‘ibret eri: İbret eri, hakikati kavrayan. (I/2, 561, 5)

Göz görür ‘aƙl oƙır ol ‘ibretleri/Hıç ola mı hem delü ‘ibret eri

‘ibret evi: İbret evi. (I/2, 567, 6)

Pes meşeldür ‘ibret evinde delĩl/Nitekim Ƙur’ān’da eydür ol Celĩl

‘ibret göli: İbret gölü, hakikatler. (II/1, 407, 2)

Yine ‘ibret göline şaldum yine /Yine başdum ‘ibrete şaldum yine

‘ibret gözi: İbret gözü, ibret alarak. (II/1, 373, 3)

İmdi gel ‘ibret göziyle baş aña/Kim bulardan açıla ma’ni saña

'ibret ma'nisi: İbretin anlamı, sırları. (II/1, 263, 1)

Görklüler görkin ü 'ibret ma'nisin/ Avlar u eyler bu 'aqla hem-niş'in

inşāf: Acımaya, vicdana dayanan adalet. (II/2, 893, 9), (II/2, 893, 10), (II/2, 893, 11), (II/2, 895, 1), (II/2, 895, 2), (II/2, 895, 3), (II/2, 895, 4), (II/2, 895, 5)

D'ini nāķış her ki nā-inşāf-ısa/D'ine kuvvedür ne kim inşāf-ısa

kirtü: Gerçek. (II/2, 577, 1), (II/2, 641, 2), (II/2, 665, 2), (II/2, 665, 6), (II/2, 887, 6), (II/2, 937, 10)

Yār-ıla vardı yolu ıoğru varan/Yārı elden ıomadı kirtü eren

mesned: Dayanak. (II/1, 331, 3)

'Aql-ı kül kim Tañrı'dan n'ig baht-ıdı/'Arş aña hem mesned ü hem taht-ıdı

nā-ħak: Haksız, doğru olmayan. (I/1, 461, 10), (I/1, 461, 11)

Yavuz işi görür ol mü'min daķı/Hem görür nā-ħakķı hem görür ħakı

nāmus: Kanun, nizam. (I/1, 23, 7), (I/1, 217, 2), (I/1, 251, 1), (I/2, 651, 4), (I/2, 717, 10), (I/2, 901, 8), (I/2, 947, 11), (II/1, 117, 10), (II/1, 119, 4), (II/1, 119, 5), (II/1, 289, 8), (II/1, 443, 4), (II/2, 511, 11), (II/2, 553, 9), (II/2, 613, 1)

Ol semā'dan ħarket eyler ıamusu/Kimseye ħiç aşı kılmaz nāmusı

nüvāziş: Ceza. (II/2, 713, 3)

Hem siyāset hem nüvāziş hem nüvaht/Hem ħiĳāb u hem 'itāb hem nerm ü saht

rāz: Sır. (I/1, 45, 9), (I/1, 245, 7), (I/2, 743, 8), (I/2, 907, 3), (I/2, 1051, 1), (II/1, 31, 4), (II/1, 75, 3), (II/1, 139, 10), (II/1, 145, 5), (II/1, 149, 10), (II/1, 155, 6), (II/1, 161, 6), (II/1, 165, 11), (II/1, 171, 8), (II/1, 175, 1), (II/1, 177, 7), (II/1, 215, 7), (II/2, 709, 4), (II/2, 791, 11), (II/2, 793, 1), (II/2, 845, 7), (II/2, 847, 4)

Kendü rāzın ħak aña rüz eyledi/Levh naķşı oldu anuñ ebcedi

rumüz: Sır. (I/2, 755, 5), (II/1, 279, 2), (II/2, 587, 11), (II/2, 837, 10)

Hem 'ilimdür hem meşeldür hem rumüz/Bir işit kim ne kıılır ol Tañrı'muz

şaddak: Doğruluk, doğru olma, onaylanan şey. (I/1, 355, 10), (I/2, 569, 6), (II/1, 83, 3), (II/2, 889, 9)

Girtü mü'min ol-durur kim ma'niye /İşidicek şıdķ-ıla şaddak diye

şādık: Doğru, gerçek sadakati, bağlılığı olan. (I/1, 5, 3), (I/1, 129, 4), (II/2, 877, 2), (II/1, 19, 9), (II/1, 21, 1), (II/1, 39, 7), (II/1, 215, 1), (II/2, 925, 10)

Şādıkun bilā kezib Muḥammedü'bnü/'Abdillahi'bni 'Abdi'l-muṭṭalib şalavātu'l-lahi

saḥī: Gerçek, hakiki. (II/2, 665, 6)

Çün saḥīdür baylıg oldur kirtü bay/Nitekim olmuşdı ol Ḥātim-i Ṭāy

şıdık: Doğruluk. (I/1, 33, 8), (I/1, 53, 2), (I/1, 287, 1), (I/1, 297, 6), (I/1, 299, 2), (I/1, 355, 10), (I/1, 431, 4), (I/1, 437, 10), (I/1, 439, 2), (I/1, 475, 9), (I/1, 523, 5), (II/2, 567, 11), (II/2, 569, 1), (II/2, 569, 4), (II/2, 569, 5), (II/2, 877, 1), (II/2, 877, 2), (II/2, 895, 2), (II/1, 19, 6), (II/1, 19, 7), (II/1, 19, 8), (II/1, 19, 10), (II/1, 21, 2), (II/1, 81, 3), (II/1, 83, 3), (II/1, 83, 11), (II/1, 85, 6), (II/1, 205, 2), (II/1, 205, 11), (II/1, 309, 2), (II/1, 311, 3), (II/1, 313, 1), (II/1, 313, 2), (II/1, 345, 2), (II/1, 347, 8), (II/2, 489, 8), (II/2, 605, 7), (II/2, 695, 11), (II/2, 889, 9), (II/2, 891, 8), (II/2, 891, 11), (II/2, 893, 2), (II/2, 893, 3), (II/2, 919, 7)

Biz aña girtü inanduk şıdık-ıla/Kim bize yarın şefā'at ol kıla

sırr: Sır. (I/1, 39, 5), (II/2, 537, 6), (II/2, 553, 6), (II/2, 567, 1), (II/2, 845, 3), (II/1, 81, 7), (II/1, 91, 5), (II/1, 107, 9), (II/1, 133, 7), (II/1, 135, 9), (II/1, 139, 10), (II/1, 145, 5), (II/1, 149, 10), (II/1, 151, 7), (II/1, 155, 6), (II/1, 161, 6), (II/1, 165, 11), (II/1, 171, 8), (II/1, 177, 7), (II/1, 199, 7), (II/1, 253, 2), (II/1, 339, 6), (II/1, 343, 10), (II/1, 353, 3), (II/1, 375, 4), (II/1, 377, 10), (II/1, 395, 6), (II/2, 515, 1), (II/2, 583, 3), (II/2, 583, 5), (II/2, 819, 5), (II/2, 841, 10)

Her kim ol naqşı bakup okımadı/Sırrı ḥayvān gerçi ādemdür adı

sırr-ı ḥaḳīkat: Hakikat sırrı. (II/2, 625, 1)

...rūḥ sırr-ı ḥaḳīkat...

sırr-ı nihān: Gizli sır. (II/1, 477, 3)

Şūrete 'Arş'dan gelür bu 'aql u cān/Hem göñül hem 'ilm ü hem sırr-ı nihān

sırru'l-esrār: Sırların sırrı. (II/2, 625, 1)

... sırru'l-esrār ve beyān...

suç: Törelere, kanunlara aykırı davranış. (I/1, 73, 10), (I/1, 193, 11), (I/1, 195, 1), (I/1, 197, 3), (I/1, 197, 5), (I/1, 197, 6), (I/1, 199, 1), (I/1, 199, 2), (I/1, 373, 6), (II/1, 397, 6), (II/2, 775, 4)

Çünkü bildi suçunu Ādem Şafī/Pādişāh luḫfı anı kıldı ‘afī

suçlu: Suç işlemiş, suçlu. (I/1, 195, 3), (I/1, 195, 7), (I/1, 199, 4), (II/1, 397, 10), (II/2, 759, 10), (II/2, 793, 6)

Bunlar iksi suçlu oldu nāgehān/Gerçi taḫdīr Tañrı’nuñdur bī-gümān

suçsuz: Suçu olmayan. (I/1, 199, 8)

Her ki suçsuzam diyü da’vī kıla/Lācerem ol la’nete lāyık ola

şāhid: Tanık. (II/1, 401, 10)

Öldürenler ğāzidür ölen şehīd/Hiç gümānsuzdur buña Kur’ān şahīd

şek: Şüphesiz, zan, tereddüt. (I/1, 49, 5), (I/1, 55, 6), (I/1, 91, 2), (I/1, 93, 8), (I/1, 151, 10), (I/1, 179, 11), (I/1, 283, 6), (I/1, 385, 9), (I/2, 667, 1), (I/2, 1045, 7), (II/1, 35, 4), (II/1, 153, 5), (II/1, 153, 6), (II/2, 681, 5)

Seçdi dīnden küfr ü şirk ü şekleri/Virdi destür kırmağa müşrikleri

şeksüz: Şüphesiz. (I/1, 291, 4), (I/1, 367, 6), (I/1, 493, 9), (I/1, 519, 5), (I/2, 537, 6), (I/2, 573, 3), (I/2, 623, 2), (I/2, 641, 4), (I/2, 665, 4), (I/2, 665, 11), (I/2, 687, 2), (I/2, 687, 11),

Cāhil oldur dünyada hiç şeksüzin/Haḫ bize göstermesün anuñ yüzün

şer’ aḫkāmı: İslamiyet’in hükümleri. (I/2, 985, 11), (I/2, 987, 11), (II/2, 773, 11)

Dutmasaydı ol durmayaydı bu fetīl/Pes ḫaḫīḫat anı şer’aḫkāmı bil

ḫanuḫ: Delil, örnek, şahit. (I/1, 51, 1), (I/1, 111, 2), (I/1, 115, 4), (I/1, 131, 5), (I/1, 147, 3), (I/1, 195, 2), (I/1, 267, 6), (I/1, 427, 8), (I/1, 525, 1), (I/2, 781, 10), (I/2, 879, 9), (I/2, 907, 2), (I/2, 1051, 2), (II/1, 35, 4), (II/1, 37, 6), (II/1, 111, 7), (II/1, 153, 9), (II/1, 205, 2), (II/2, 635, 5), (II/2, 683, 6), (II/2, 839, 1), (II/2, 949, 7)

Ve’ḫ-ḫuḫā ve’l-leyl ḫanuḫdur ol yüze/Şaḫı düñdür yüzi beñzer güñdüze

ḫanuḫlık: Şahitlik. (II/1, 97, 8)

Aña münkir hiç millet yoḫ-durur/Cümle ḫanuḫlık virür kim ḫaḫ-durur

yalan iş: Gösterişle yapılan amel, ibadet. (II/2, 699, 10),

Uşbu iş issi yalan söz söylese/Girçegi ḫop ol yalan iş şoylasa

yalan söz: Doğru olmayan söz. (II/2, 699, 10), (II/2, 701, 1), (II/2, 703, 5)

Uşbu iş issi yalan söz söylese/Girçegi kop ol yalan iş şoylasa

4.39. Değerler, Erdemler ve Meziyet

âdemîlik: İnsanlık. (I/2, 693, 5)

Âdemîlik key ulu menzil-durur/Hazret'e yavlağ yakın maḥfil-durur

'âlem-i pāk: Temiz alem. (I/1, 275, 9)

'Âlem-i pākden gelen pākdür yine/'Âlem-i ḥākden gelen ḥākdür yine

a'î: Yüce, ulu. (I/2, 627, 10)

İlla ol kim evliyā 'aklı-durur/Anuñ işi kamudan a'î-durur

alkışçı: Beğenen, duacı. (I/2, 863, 6)

Eytdiler kim biz saña alkışçıyuz/San'at issi rencberüz hem işçiyüz

'âr: Utanma. (I/1, 97, 6), (I/1, 251, 1), (I/2, 901, 8), (I/2, 1101, 9), (II/1, 117, 9), (II/1, 117, 10), (II/1, 117, 11), (II/1, 119, 2), (II/1, 119, 4), (II/1, 119, 5), (II/2, 553, 9), (II/2, 613, 1)

İkiliksüz birlik eyle yâr-ıla/Yârlığı başarmayasın 'âr-ıla

ârām: Sabır. (I/2, 1071, 2), (II/1, 115, 11), (II/1, 117, 3)

'İşk u bâzî 'işret ü būs u kenâr/Bitdi cāndan gitdi ārām u karar

arılık: Temizlik. (I/2, 1085, 2)

Arılık oldur ki Ḥağ 'ışkı-y-ıla/Cān u ten yoldaş ola dün gün bile

āsāyiş: Güven. (II/1, 361, 8)

Ne āsāyiş var bularda ne emek/İşleri ol Ḥağ rızāsın istemek

aşş: Fayda. (I/1, 169, 10), (I/1, 387, 5), (I/2, 575, 7), (I/2, 723, 1), (I/2, 735, 7), (I/2, 737, 7), (I/2, 1097, 1), (I/2, 1099, 2), (I/2, 1101, 5), (I/2, 1103, 9), (I/2, 1107, 2), (I/2, 1109, 9), (II/1, 127, 5), (II/1, 309, 7), (II/1, 387, 2)

Taḥrî ilmin ḥōş-durur örgense çok/Dutmasa öğrenmegüñ aşşısı yok

'aṭā: İhsan, bağışlama, lütuf. (I/1, 309, 9), (I/2, 739, 10), (II/1, 5, 8), (II/1, 43, 5), (II/1, 45, 8), (II/1, 71, 8), (II/1, 73, 2), (II/1, 77, 4), (II/1, 77, 5), (II/1, 79, 8), (II/1, 79, 9), (II/1, 83, 1), (II/1, 85, 4), (II/1, 91, 9), (II/1, 93, 9), (II/1, 97, 3), (II/1, 99, 9), (II/1,

103, 1), (II/1, 107, 1), (II/1, 129, 5), (II/1, 379, 9), (II/2, 677, 1), (II/2, 721, 7), (II/2, 753, 7)

Dünya mülki ol işe nisbet degül/Degme cāna ol 'aṭā kısmet degül

'azīm: Büyük, ulu, iri. (I/1, 49, 9), (I/1, 509, 11), (I/2, 533, 11), (II/1, 319, 4)

Gör ne hil'at viribidi ol Kerīm/Geldi Ḥazret'den aña ḥulḳun azīm

'aziz: Muhterem. (I/1, 13, 2), (I/2, 873, 8), (I/2, 1031, 10), (I/2, 1043, 8), (II/1, 3, 3), (II/1, 25, 9), (II/1, 43, 4), (II/1, 251, 10), (II/2, 747, 7), (II/2, 837, 8), (II/2, 887, 11)

Kim Çalap bunçaya ad urdı sekiz/Nitekim uçmaḳ sekizdür iy 'aziz

baḥşāyiş: Bağışlayıcılık, merhamet, şefkat. (I/1, 309, 10), (I/1, 317, 10), (I/1, 431, 7), (I/1, 431, 10), (I/1, 435, 3), (I/1, 449, 6), (I/1, 489, 8), (I/2, 627, 11), (I/2, 637, 11), (I/2, 743, 6), (I/2, 757, 10), (I/2, 1035, 9), (II/1, 43, 3), (II/1, 45, 7), (II/1, 57, 5), (II/1, 67, 11), (II/1, 79, 10), (II/1, 83, 3), (II/1, 91, 11), (II/1, 93, 11), (II/1, 101, 1), (II/1, 467, 8), (II/2, 669, 4)

Taḥriri'dan baḥşāyiş ü hil'atdur ol/Bilün anı key ulu ḥasletdür ol

bayık: Doğru, gerçek. (I/1, 31, 8), (I/1, 43, 4), (I/1, 275, 10), (I/1, 303, 6), (I/1, 323, 1), (I/1, 337, 7), (I/1, 365, 1), (I/1, 371, 7), (I/1, 487, 5), (I/1, 495, 2), (I/2, 625, 7), (I/2, 749, 8), (I/2, 805, 10), (I/2, 981, 9), (II/1, 39, 5), (II/1, 49, 5), (II/1, 55, 3), (II/1, 71, 5), (II/1, 171, 7), (II/1, 177, 4), (II/1, 197, 8), (II/1, 481, 11), (II/2, 555, 4), (II/2, 625, 10), (II/2, 685, 1), (II/2, 693, 9), (II/2, 695, 2), (II/2, 701, 4)

Ḳamusı ol Ḥazret'e lāyık degül/Anda 'arza geçmegi bayık degül

ber-güzide: Seçkin. (II/1, 313, 10)

Yirde gökde ber-güzide ol-durur/Hem resüldür Taḥriri'dan hem ḳul-durur

besātīn-i ma'rifet: İyilik, güzellik, gönül bahçesi. (I/1, 7, 3)

Ma'ānī niçe kim gerekdür idemez/Ve besātīn-i ma'rifetden bir gül direbilmez

bī- tevāzu': Alçakgönüllü olmayan. (II/2, 675, 11)

Halk içinde ululuk ḥōş reng olur/ Bī- tevāzu' bil ki yavlaḳ neng olur

bī-zelel: Şerefli. (II/1, 111, 1)

'Işka yokdur reng ü resm ü vaşf-ı ḥāl/'Işkı kılmış bī-zelel Bī-zevāl

bülend: Yüksek. (I/1, 520, 5)

Aña bu rüyendelik gelmiş-idi/Boyu anuñ-çun bülend olmuş-ıdı

cehdlik: Himmet, ihsan. (II/2, 677, 1)

Key 'atādur cehdlik HAK' dan ol kula/İşe gelmez çünki bĩ-tevfík ola

cōmardlık: Cömertlik. (II/2, 665, 7), (II/2, 685, 1), (II/2, 945, 11)

Pes bilüñ cōmardlığı baylıg-ıla/Virmede ol pādişāh degme kula

cūd: Cömertlik. (I/1, 419, 4), (I/1, 485, 1), (I/2, 817, 2), (II/1, 7, 8), (II/1, 279, 9), (II/1, 317, 4), (II/1, 323, 9), (II/2, 521, 5)

Gizlü qalmaz 'ilm ü şan'at fetḥ ü cūd/Hōş gānīmet alur ol dem bu vücūd

çav: Ün, şan, şöhret. (II/2, 557, 2)

Alplara altıncı ālet yay olur/Anuñ-ıla çavı ile yayılır

deķāyık: İncelik. (I/1, 13, 6), (II/2, 623, 8)

Bāb-ı onıncıda hem on dāsītān/Hōş haķāyık hōş deķāyık hōş beyān

doğruluk: Doğruluk. (I/1, 217, 4), (II/1, 45, 2), (II/2, 643, 1)

Hem maḥabbet hem ḥayā hem doğruluk/ 'Aql-ıla bunlarda yokdur ayruluk

dünyā 'izzeti: Dünya izzeti, şerefi. (II/2, 755, 10)

Eytdi māl birle bu dünyā ni'meti/Hāşıl olur şaḥşa dünyā 'izzeti

edeb: Toplum töresine uygun davranma, incelik. (I/1, 193, 11), (I/1, 255, 10), (I/2, 645, 11), (I/2, 739, 10), (II/2, 659, 8), (II/2, 659, 9), (II/2, 659, 11), (II/2, 675, 7)

Lĩki edebdür suçı nefsdan bileler/Her dem istiğfār u tevbe kıllalar

edeblü: Edepli. (II/1, 155, 11)

Bir mu'allim var-ıdı anda ulu/Key Müsülmān key edeblü key ḥulu

ehl-i ḥayrāt: Hayır ehli. (II/2, 697, 6), (II/2, 703, 4)

Şoldur ol kim ehl-i ḥayrāt ola er/Hayra ḥayr olsa elinde ḥuşḥ u ter

ehl-i ḥiṭāb: Söz anlayan. (I/1, 273, 8), (I/2, 537, 3)

Birisi insān-durur ehl-i ḥiṭāb/Bunlaruñçundur beşāret hem 'iṭāb

ehl-i temīz: Temiz insanlar. (II/2, 827, 3), (II/2, 827, 4), (II/2, 827, 7)

Yarın ol Hâzretde bu ehl-i temîz/Olısarlar kamu kullardan ‘azîz

emîn: Güvenli. (II/2, 663, 3), (II/2, 663, 4), (II/2, 663, 5)

Pes emîn şādî-y-ile yoldaş gerek/Bu emîndür şādî evinde direk

eygü: Bağışlanmak, lütfedilmek, yakışmak. (I/2, 569, 10), (I/2, 571, 3), (II/2, 557, 8)

‘İlm-i esrāruñ delîli sevgüdür/Zîra sevgü cān içinde eygüdür

eygü ‘amel: İyi işler. (I/2, 955, 10)

İşlediyse bunda ol eygü ‘amel/Zîr-i dest ola aña Sevr ü Hâmel

eylük: İyilik. (I/1, 351, 3), (I/1, 351, 5), (I/1, 351, 7), (I/1, 355, 2), (II/1, 69, 8), (II/2, 959, 7)

Eylüğe yavuzluk itmekdür işi/Pes münâfıkdur hâkîkat ol kişi

eylük pınarı: İyilik pınarı. (II/2, 933, 1)

Devlet anuñ kim eyü ad kazana/Raḥmet ol eylük pınarın kazana

eyrek: Daha iyi olan. (II/2, 599, 1)

Eyregi müdbirlige kâni‘-durur/Kendü kendü ḥayrına mâni‘-durur

eyü: İyi. (I/1, 275, 7), (I/1, 331, 3), (I/1, 461, 4), (I/1, 497, 9), (I/2, 853, 7), (I/2, 1073, 3), (II/1, 69, 2), (II/1, 69, 5), (II/1, 119, 2), (II/1, 261, 8), (II/2, 677, 9), (II/2, 717, 2), (II/2, 741, 3), (II/2, 763, 7), (II/2, 923, 3)

Eyüsinden yavuzın seçmek gerek/Mağzın alup kışrını saçmak gerek

fazîlet: İnsanda iyilik etmeye ve fenalıktan çekinmeye olan devamlı ve değişmez istidat, güzel vasıf, insanın yaradılışındaki iyilik, erdem. (I/2, 967, 2), (II/2, 649, 9), (II/2, 651, 3), (II/2, 651, 4), (II/2, 651, 5), (II/2, 651, 6), (II/2, 651, 7), (II/2, 651, 8), (II/2, 651, 9), (II/2, 651, 10), (II/2, 675, 4)

Bu fazîlet ‘ilm-iledür cānlara /Anuñ-ıçun ḥükm ider sulṭānlara

fażl: İyilik, fazilet, erdem. (I/1, 31, 10), (I/1, 33, 2), (I/1, 37, 3), (I/2, 783, 6), (I/2, 903, 9), (I/2, 905, 9), (I/2, 905, 11), (I/2, 1013, 9), (I/2, 1013, 10), (I/2, 1085, 7), (II/1, 255, 5), (II/2, 497, 7), (II/2, 499, 4), (II/2, 499, 6), (II/2, 503, 5), (II/2, 505, 4), (II/2, 507, 4), (II/2, 509, 4), (II/2, 517, 11), (II/2, 523, 2), (II/2, 523, 6), (II/2, 587, 10), (II/2, 959, 9), (II/2, 959, 10)

Bilürüz bizden bize yokdur meded/Hazretüñde fażl u raħmet bi-‘aded

güzide: Seçkin. (I/2, 875, 6)

Ƙanda vardı Ƙanı ol ‘izzet i yār/Toprağ oldu ol güzide ihtiyār

Habīb’üñ hulķı: Peygamber ahlakı. (II/1, 209, 2)

Bu söze ister-iseñ oldur delil/Kim Habīb’üñ hulķın öğdi ol Celil

ħacālet: Utanma. (II/1, 143, 4)

Arķun arķun ay düşer günden irak/Şol ħacāletdendür āħir bu firāk

ħak-şinās: Hakk’a olan bağlılık. (I/1, 41, 5)

Cān daħı Ƙılmağ gerek şükr ü sipās/Ƙamudan yig olsa yigdür ħak-şinās

ħamyet: İnsanlık, fazilet. (II/2, 553, 6), (II/2, 553, 7)

Ĥamyet olmaz ğayreti yok kişide/Görnidur kim ol kişi ne iş ide

ħamiyyet: İnsanlık, fazilet. (I/1, 279, 1)

Degmesinde ħāşiyet vardur dürüst/Her birinde bir ħamiyyet var dürüst

ħarbī: Temiz, mert. (II/1, 329, 9)

Leşkeri mü’min ü hem ħarbī ola/Kendü ne şarkī vü ne ğarbī ola

ħāşü’l-ħavāş: Üstün insan. (I/1, 105, 1), (I/2, 965, 1)

Kimi cāhil kimi ‘āmdur kimi ħāş/Kimisi bu ortada ħāşü’l-ħavāş

ħayr: Hayır. (I/1, 193, 7), (I/1, 221, 3), (I/1, 221, 6), (I/1, 221, 7), (I/1, 271, 4), (I/1, 297, 2), (I/1, 297, 4), (I/1, 335, 5), (I/1, 343, 1), (I/1, 453, 4), (I/1, 461, 4), (I/2, 751, 8), (I/2, 803, 9), (I/2, 891, 7), (I/2, 1055, 1), (I/2, 1079, 6), (II/1, 45, 5), (II/1, 79, 7), (II/1, 97, 10), (II/1, 151, 6), (II/1, 177, 2), (II/1, 253, 1), (II/1, 299, 1), (II/1, 463, 5), (II/1, 469, 7), (II/1, 475, 10), (II/2, 529, 1), (II/2, 531, 11), (II/2, 535, 6), (II/2, 537, 10), (II/2, 567, 11), (II/2, 599, 1), (II/2, 611, 3), (II/2, 653, 3), (II/2, 661, 5), (II/2, 681, 10), (II/2, 683, 5), (II/2, 697, 6), (II/2, 769, 11), (II/2, 821, 11), (II/2, 835, 4), (II/2, 851, 6), (II/2, 859, 5), (II/2, 877, 4), (II/2, 881, 10), (II/2, 885, 2), (II/2, 891, 6), (II/2, 903, 11), (II/2, 929, 1), (II/2, 945, 3)

Ĥayrı Ĥağ’dan şerri nefsinden bilen/Oldur āħir tevbesi mağbül olan

ħayr-endiş: Hayırlı iş, iyilik düşünen. (II/2, 651, 8), (II/2, 657, 2)

Her fazîlet kim aña 'ilm iş ola/Ol kişi kãdaysa hayr-endîş ola

hayır: Hayır, güzel iş. (II/1, 297, 7)

Yã hayırdur ol hevã yã mefsede/Hele iltür her birin bir maqşada

hayırlu: Hayırlı. (II/1, 81, 1)

Anuñ-ıçun âdine kıymatludur/Hem hayırlu gün-durur hem kıtludur

hayrât: Hayır işler. (II/2, 699, 2)

Pes gerek hayrât-ıla ihlâş ola/Ol işi issi Haq katında hãş ola

himmet sũñüsü: İyilik süngüsü. (II/2, 575, 1)

Çün 'ilim kılıcın bular aldı ele/İmdi himmet sũñüsin dutsun bile

hõş 'amel: Güzel, iyi işler. (II/1, 303, 5)

İmdi bu fikre gerekdür hõş 'amel/Nişe gelür hõd 'amelsüz ol emel

hulq issi: Güzel huy sahibi. (II/1, 65, 3),

Şoldur ol kim görklü hulq issi ola/Kime söylerse sözi issi ola

hurmet: Saygı. (I/1, 35, 2), (I/1, 123, 5), (I/2, 603, 1), (II/1, 43, 6), (II/1, 67, 2), (II/2, 659, 4)

Ol Hañb'ũñ hurmetiyçün iy Kerim/Kamuya sen rañmet eyle iy Rañim

hüner: Hüner, beceri. (I/1, 17, 5), (I/1, 71, 5), (I/1, 213, 5), (I/1, 365, 6), (I/1, 365, 7), (I/1, 365, 8), (I/1, 421, 8), (I/1, 439, 1), (I/1, 489, 9), (I/1, 489, 10), (I/1, 489, 11), (I/2, 627, 9), (I/2, 637, 5), (I/2, 637, 11), (I/2, 639, 1), (I/2, 1041, 8), (I/2, 1041, 9), (II/1, 23, 6), (II/1, 77, 5), (II/1, 177, 2), (II/1, 213, 7), (II/1, 233, 9), (II/1, 239, 8), (II/1, 245, 10), (II/1, 253, 1), (II/1, 271, 8), (II/1, 273, 8), (II/1, 287, 4), (II/1, 317, 7), (II/1, 335, 11), (II/1, 357, 7), (II/1, 357, 8), (II/1, 435, 4), (II/1, 467, 7), (II/1, 471, 10), (II/2, 517, 10), (II/2, 531, 2), (II/2, 535, 9), (II/2, 553, 8), (II/2, 577, 8), (II/2, 677, 7), (II/2, 677, 8), (II/2, 677, 10), (II/2, 679, 2), (II/2, 715, 2), (II/2, 759, 5), (II/2, 927, 7), (II/2, 929, 1), (II/2, 929, 4)

Çarha girdi çarh dün gündüz döner/Çarh içinde gösterür dürlü hüner

hüner issi: Hüner, beceri sahibi. (I/1, 421, 3), (I/2, 581, 10), (II/2, 801, 5),

Her bir a'zã bir hüner issi olur/Kırkdan altımışa degin böyle olur

hürmet: Saygı. (I/2, 795, 10), (II/1, 63, 11), (II/2, 657, 11), (II/2, 817, 3), (II/2, 821, 3),

Halk katında kalmaya hiç hürmeti/Hak katında yoğ-ıdı hōd rağbeti

ihsān: İhsan. (I/2, 817, 2), (II/1, 7, 8), (II/1, 15, 9), (II/1, 173, 1), (II/1, 237, 6), (II/2, 579, 5), (II/2, 721, 8), (II/2, 867, 2), (II/2, 909, 11), (II/2, 911, 7)

Sensin ol kim kamuya virdüñ vücūd/Hulk u luř u bahşıř ü ihsān u cūd

'ināyet: İyilik. (I/2, 803, 11), (I/2, 905, 2), (II/1, 255, 8), (II/1, 311, 9)

Pes bu kez Hak bunlara kıldı hiřāb/Hem 'ināyet hem beřāret hem şevāb

ihtiyār: İrade. (I/2, 649, 1), (II/2, 871, 8)

Şeyh öñinde şöyle durğıl sen i yār/Şeyhden ulu görme sen hiç ihtiyār

istād: Hüner, ustalık. (I/1, 427, 1), (II/1, 107, 7), (II/1, 201, 10), (II/1, 241, 1), (II/1, 245, 8), (II/2, 535, 11), (II/2, 767, 8), (II/2, 789, 4), (II/2, 801, 4), (II/2, 883, 9)

Anlaruñ kim girçek isti'dādı var/Ulular öğüdine istādı var

isti'dād: Kabiliyet. (I/1, 427, 1)

Anlaruñ kim girçek isti'dādı var/Ulular öğüdine istādı var

i'tibār: Değer, saygınlık. (I/2, 785, 3)

Hāşa 'āma dünyada yok i'tibār/Kankısıyla geh yapar u geh yıkar

'izz: Yücelik. (I/2, 743, 8), (II/2, 755, 11)

İlm ü hikmet 'ibret ü esrār u rāz/Tevbe vü tevfiķ u řā'at 'izz ü nāz

'izzet: Değer, yücelik. (I/1, 123, 11), (I/1, 351, 10), (I/1, 501, 5), (I/2, 535, 11), (I/2, 645, 11), (I/2, 745, 8), (I/2, 755, 10), (I/2, 815, 1), (I/2, 875, 6), (II/1, 43, 6), (II/1, 51, 10), (II/1, 55, 3), (II/1, 57, 6), (II/1, 57, 7), (II/1, 61, 1), (II/1, 61, 2), (II/1, 63, 11), (II/1, 67, 6), (II/1, 67, 8), (II/1, 199, 2), (II/1, 211, 2), (II/1, 275, 1), (II/1, 275, 10), (II/1, 325, 10), (II/1, 337, 1), (II/1, 395, 5), (II/2, 645, 3), (II/2, 687, 4), (II/2, 693, 11), (II/2, 817, 3), (II/2, 899, 4)

Çakmağı elden bıraķdı ol kişi/'İzzet-ile eline aldı şaşı

'izzet evi: Yücelik evi. (I/2, 725, 11)

Art yañasından mezelletler irer/'İzzet evinden göñül taştın irar

‘izzet işigi: Değer, yücelik eşiği. (I/1, 19, 1),

Ol muqarrebler durupdur qapuda/Cümle ‘izzet işiginde tapuda

qadr: Fayda, kıymet. (I/1, 25, 8) (I/1, 41, 6), (I/1, 385, 5), (II/1, 53, 5), (II/1, 447, 9), (II/1, 455, 4), (II/2, 499, 5), (II/2, 507, 3), (II/2, 573, 8), (II/2, 593, 7), (II/2, 603, 2), (II/2, 651, 2), (II/2, 651, 3), (II/2, 675, 9), (II/2, 741, 6), (II/2, 957, 4)

On sekiz biñ ‘ālemüñ qadri aña/Yoq-durur bir zerreçe öñden şoña

Qorqusuz kuvvet yaraşmaz mutlaqā/Muttaqī qorqu-y-ıla irdi Haq’a

kanā‘at: Kanaat. (I/1, 185, 10), (I/1, 185, 11), (I/1, 189, 4), (I/1, 193, 1), (I/1, 217, 2), (I/1, 367, 3), (II/1, 61, 5), (II/1, 63, 2), (II/1, 63, 9), (II/1, 65, 1), (II/2, 667, 8), (II/2, 667, 9), (II/2, 667, 10), (II/2, 667, 11), (II/2, 669, 2)

...kim kanā‘at ihtiyār-ı erbāb-ı dīn ve...

kānī‘: Kanaat eden. (I/1, 189, 7), (I/1, 189, 8), (I/1, 191, 2), (I/1, 191, 8)

Her ki kānī‘se azacuk ni‘mete/İresidür ol haqīqī devlete

kerem: İyilik, cömertlik. (I/1, 5, 2), (I/1, 9, 1), (I/1, 217, 3), (I/2, 607, 10), (I/2, 1085, 7), (II/1, 15, 8), (II/1, 59, 9), (II/2, 513, 9)

Evtādi‘l-‘ālem menba‘u‘l-cūdi/Ve‘l-kerem efşahu‘l-‘arabi ve‘l-acem

kerem ehli: İyilik ehli. (II/2, 665, 8)

Key haşiyetdür tüvāngerde kerem/Ol kerem ehli bilür ben ne direm

kıymatlı: Kıymetli. (II/1, 81, 1), (II/1, 225, 2)

Anuñ-içun ādine kıymatludur/Hem hayırlu gün-durur hem qutludur

qutlu: Kutlu. (II/1, 59, 6), (II/1, 81, 1), (II/1, 157, 4), (II/2, 493, 6), (II/2, 631, 2), (II/2, 949, 4)

Halk anuñ qutlu yüzün görmeg-içün/İşiginde yüz süreler dün ü gün

lāyık: Layık. (I/1, 29, 10), (I/1, 29, 11), (I/1, 31, 1), (I/1, 31, 4), (I/1, 31, 6), (I/1, 31, 8), (I/1, 43, 4), (I/1, 97, 1), (I/1, 133, 11), (I/1, 191, 7), (I/1, 245, 9), (I/1, 251, 1), (I/1, 307, 10), (I/1, 323, 1), (I/1, 331, 11), (I/1, 333, 2), (I/1, 355, 8), (I/1, 371, 7), (I/1, 427, 3), (I/1, 459, 8), (I/1, 483, 2), (I/1, 487, 5), (I/1, 495, 2), (I/1, 497, 2), (I/1, 513, 5), (I/2, 563, 9), (I/2, 625, 7), (I/2, 625, 8), (I/2, 641, 11), (I/2, 661, 9), (I/2, 735, 8), (I/2, 805, 6), (I/2, 805, 10), (I/2, 933, 1), (I/2, 981, 9), (I/2, 1011, 5), (I/2, 1015,

6), (I/2, 1033, 5), (I/2, 1109, 2), (II/1, 19, 9), (II/1, 37, 7), (II/1, 39, 5), (II/1, 49, 4), (II/1, 49, 5), (II/1, 57, 6), (II/1, 197, 8), (II/1, 403, 2), (II/2, 555, 4), (II/2, 607, 3), (II/2, 625, 10), (II/2, 649, 8), (II/2, 685, 1), (II/2, 693, 9), (II/2, 695, 2), (II/2, 697, 10)

Ne ola bizde ne var lâıyık saña/Gelmedi bir lâıyık iş öñden soña

leṭāyif: (I/1, 11, 4), (I/2, 533, 7),

Hem bişinçi bāb içinde on laṭīf/Dāsītān var pür leṭāyif iy ḥarīf

mağfiret: Affedilme. (I/1, 193, 2), (I/1, 193, 3), (I/2, 767, 8)

...beyān ider ki mağfiret ve mezellet...

ma'rifet: İyilik, hüner. (I/1, 159, 11), (I/1, 163, 2), (I/1, 205, 8), (I/1, 399, 5), (I/1, 423, 7), (I/1, 443, 5), (I/1, 481, 5), (I/1, 483, 9), (I/2, 661, 5), (I/2, 663, 9), (I/2, 663, 10), (I/2, 665, 6), (II/1, 17, 4), (II/1, 245, 2), (II/1, 245, 3), (II/1, 457, 4)

Ma'rifet cāndan ḳopar gelür tene/Ma'şiyet tenden ḳopar gelür cāna

ma'rifet issi: Marifet sahibi. (I/2, 737, 7)

Cānı anuñ ma'rifet issi olur/Cümle iş andan girü aşşı olur

ma'rifet yimişleri: Marifet yemişleri. (I/2, 617, 7)

Biter anda ma'rifet yimişleri/Sağ göñülün böyle olur işleri

merd-i şāliḥ: günahsız kişi (II/2, 699, 8), (II/2, 701, 1)

Ḳanda kim bir dil anuñ adın aña/Merd-i şāliḥ diye cümle ḥalk aña

meşhūr: Meşhur. (I/1, 75, 9), (I/2, 931, 7), (II/1, 101, 3)

'Arz iderdi cümle ḥācātı 'ayān/Ma'ruf u meşhūr münācātı beyān

mesābīḥ-i a'tāf: Merhamet kandilleri. (I/1, 3, 6)

Raḥīm kim mesābīḥ-i a'tāfıyla mü'minlerün/mir'āt-ı ḳulübın rüşen ḳılır

mestūr: İyiliklerle örtülmüş. (II/1, 325, 10)

Uşbu 'izzet ḳamusı ol nūr-ıçun/Şanma kim ma'sūm u yā mestūr-ıçun

ma'sūm: Masum. (II/1, 87, 9), (II/1, 325, 10),

Ol kişi öldürdi bir oğlancuğı/Ma'sum-ıdı yoğ-ıdı ḥıç yazuğı

mismil: Temiz. (I/1, 359, 9)

Mismili murdârı bunlardur bilen/Dîn içinde gösterüp ma'lûm kılan

muhterem: Saygıdeğer. (II/2, 837, 8), (II/2, 887, 11)

...iki cihānda 'azîz ve muhterem ve mükerrem...

muḳaddes: Kutsal. (I/2, 695, 10), (II/2, 591, 11)

... muḳaddes ve münezzehdür cihetden...

muḳbilât: Kabul edilmişler, kutlular, bahtiyarlar. (II/1, 359, 8)

Hem bulardan ḳopdı bunça müşk-müy/Muḳbilât u mü'minât u ḥüsn-i ḥüy

munşif: İnsafılı. (I/1, 33, 1)

Ḥālümüze munşifuz öñden şoña/Yolumuz doğru gider senden yaña

mu'teber: İtibarlı, inanılır. (I/1, 187, 1), (I/1, 239, 8), (I/1, 291, 7), (I/1, 389, 5), (I/1, 457, 8), (I/1, 489, 11), (I/1, 531, 7), (I/2, 553, 3), (I/2, 627, 7), (I/2, 673, 1), (I/2, 891, 5), (I/2, 897, 3), (I/2, 951, 7), (I/2, 997, 9), (I/2, 1013, 5), (I/2, 1043, 4), (I/2, 1043, 6), (I/2, 1055, 5), (II/1, 101, 2), (II/1, 213, 5), (II/1, 247, 3), (II/1, 251, 2), (II/1, 283, 11), (II/1, 383, 1), (II/1, 425, 6), (II/2, 535, 6), (II/2, 569, 2), (II/2, 593, 6), (II/2, 609, 1), (II/2, 621, 5), (II/2, 653, 1), (II/2, 837, 6), (II/2, 839, 4), (II/2, 845, 6), (II/2, 849, 6), (II/2, 849, 7), (II/2, 849, 8), (II/2, 853, 2), (II/2, 853, 3), (II/2, 857, 2), (II/2, 857, 3), (II/2, 861, 2), (II/2, 861, 5), (II/2, 865, 7), (II/2, 867, 1), (II/2, 869, 4), (II/2, 869, 7), (II/2, 873, 2), (II/2, 873, 7), (II/2, 877, 5), (II/2, 877, 9), (II/2, 881, 11), (II/2, 885, 1)

Bir sözüüm var ḥöş şarîḥ ü muhtaşar/Söz içinde ma'ni vardır mu'teber

muttaḳî: Haramlardan kaçınan insan. (II/2, 653, 11)

mülk-i rûhâni: Ruhani mülk. (I/1, 161, 10), (I/1, 161, 11), (II/1, 279, 10)

...beyân-ı mülk-i rûhâni ve...

mürvet: İnsanlık, iyilik. (II/1, 107, 8)

İsteyüp ḳanda bulaydum ben anı/Mürvetinden ol ḳabül itdi beni

müsellem: Doğru hareket. (II/1, 163, 11)

Ma'suḳa ḳarşu pes ol dem 'āşıḳa/Ṭoprağa düşmek müsellem 'āşıḳa

müstaḳîm: Doğru. (I/1, 7, 9)

... 'aklı müstakîm ola çün bu kitâbı...

naqd: Kıymet. (I/1, 29, 7), (I/2, 1009, 11), (II/1, 89, 16), (II/1, 121, 9), (II/1, 169, 2), (II/1, 271, 6), (II/1, 291, 6), (II/1, 291, 7), (II/1, 333, 10), (II/2, 563, 11), (II/2, 607, 5), (II/2, 617, 3), (II/2, 659, 2), (II/2, 663, 9), (II/2, 669, 1), (II/2, 697, 8), (II/2, 739, 4), (II/2, 739, 5), (II/2, 739, 6), (II/2, 777, 5)

Cümle sendendür bizüm sermâyemüz/Zât içinde naqd u genc ü mâyemüz

nâm: Şöhret. (I/1, 23, 4), (I/2, 651, 4), (I/2, 971, 8), (II/1, 117, 11), (II/1, 119, 5), (II/1, 147, 6), (II/1, 443, 4), (II/1, 457, 3), (II/2, 539, 4), (II/2, 649, 10)

Enbiyâ ve evliyâ vü hâş u 'âm/Ol semâ'da yile virmiş neng ü nâm

nâmdâr: Ünlü. (I/1, 131, 6), (I/1, 321, 3)

Bir zamânda var-ıdı bir nâmdâr/Saltanat sürmiş-idi çok rûzigâr

nefs-i nâtıka: İnsan ruhu, insanın canlılar arasındaki yerini belli eden cevher. (II/2, 607, 4)

Eytdi nefsi nâtıkadur bu kavum/Bu gürûhda ne şalât var ne şavum

neng: Utanma. (I/1, 23, 4), (I/2, 651, 4), (II/1, 117, 10), (II/1, 117, 11), (II/1, 119, 5), (II/1, 147, 6), (II/1, 427, 4), (II/2, 675, 11)

Enbiyâ ve evliyâ vü hâş u 'âm/Ol semâ'da yile virmiş neng ü nâm

pâk: Temiz. (I/1, 275, 9), (I/2, 883, 4), (II/1, 53, 2)

'Âlem-i pâkden gelen pâkdür yine/'Âlem-i hâkden gelen hâkdür yine

pâk-bâz: Gerçek, temiz. (I/2, 921, 10)

Cân-iseñ sen pâk-bâz ol pâk-bâz/Aşluña dön bî-niyâz ol bî-niyâz

rağbet: Değer. (I/2, 795, 10), (I/2, 1001, 4), (II/1, 81, 9), (II/1, 455, 8), (II/2, 593, 8), (II/2, 597, 6)

Halk katında kalmaya hiç hürmeti/Hak katında yoğ-ıdı hõd rağbeti

şâfî: Gönlü temiz. (I/1, 3, 5), (I/1, 73, 10), (II/2, 593, 1)

Kanâdil-i elţâfiyla 'âşıkıların göñlini/Şâfî ve aydın ider. Ve ol

şâfılık: Temizlik. (II/1, 197, 8)

Şâfılık çün kim aña bayık olur/Đarb-ı şâhî dutmağa lâyıq olur

şāhib-hulq: Güzel ahlak sahibi. (II/1, 67, 3)

Bes bilüñ kimse ki şāhib-hulq ola/Cümle halkuñ göñlin ala hulq-ıla

sa'īd: Kutlu, üstün. (I/1, 269, 7)

Hem sa'īd ü hem şakī vü hem şerīf/Cümle şüret bağladı zişt ü lañif

şālih: Dinin emrettiği işleri yapan, iyi. (II/1, 91, 6), (II/2, 703, 5)

İki yetmüñ anda mālı var-ıdı/Ataları şālih ü dīndār-ıdı

şālih iş: İyi iş. (II/1, 429, 3)

Her ki şālih işlere 'āmil-durur/Cismi fāñ cānlara vāşıl-durur

şālihlik: İyilik. (II/2, 699, 9), (II/2, 701, 4)

Ma'lum ola cümleye şālihliği/Ma'ruf ola zühd ü tã'at kıldığı

şanlu: Ünlü. (II/1, 351, 5)

Hem cemāddur bu toköz hem cānludur/Her biri bir iş içinde şanludur

selāmatlık: Selametlik. (II/1, 305, 10), (II/1, 307, 7)

Çün deñizdür dünya sen anda gemi/İmdi ne'ymiş gör selāmatlık emi

selīm: Sağlam, kusursuz, doğru. (II/1, 69, 5)

Eyü dirlik şoldur āhir iy selīm/Kim ola hoşnüd kıldan ol Kerīm

semiz: Değerli, temiz. (I/2, 1043, 8)

Hem mükerrem hem müzeyyen hem azīz/Gördi ni'met vardur anda key semiz

senā: Övgü. (I/1, 3, 2), (I/1, 39, 10), (I/1, 283, 8), (II/1, 455, 10), (II/2, 521, 7)

Hamd-i vāfir ve şükr-i mütেকāşir ve/şenā-i bī-ħadd ve sipās-ı bī'add

siyer: temiz yaradılış (II/1, 17, 4)

Şu siyerdür bunda hamr ol ma'rifet/Süt 'ilimdür hem hilim ol bal şıfat

şıdk issi: Doğruluk sahibi. (II/1, 117, 5),

Bes üçinçi hāli budur 'āşıkuñ/Şol bütün şıdk issi girçek şadıkuñ

sırať-ı müstaķım: Doğru yol. (II/2, 925, 4)

... sırať-ı müstaķım-i 'aķl-ı selīmde...

şāhide: Güzellik sahibi. (I/2, 713, 7)

Biri kullıkçı biridür şāhide/Bu gönül egleye ol kullık ide

şefkat: Şefkat. (I/1, 421, 10), (II/2, 691, 3), (II/2, 901, 10), (II/2, 903, 1), (II/2, 903, 2), (II/2, 903, 3), (II/2, 903, 4), (II/2, 903, 5), (II/2, 903, 7), (II/2, 903, 8), (II/2, 919, 9)

Mihr şefkat 'ışk u bāzī kem olur/Ma'de içinde şovuk muhkem olur

şeref: Şeref. (I/2, 545, 7)

Ādemī bu 'aql-ıla buldı şeref/Görseñe 'aklı giden oldu ħaref

şerīf: Şerefli, mübarek. (I/1, 269, 7), (I/1, 513, 2)

Hem sa'īd ü hem şakī vü hem şerīf/Cümle şüret bağladı zışt ü laṭīf

şükrān: İyilik bilme, minnetdarlık. (I/1, 41, 1), (I/2, 995, 6), (I/2, 1017, 1), (II/1, 181, 9)

Çün Çalap ol toprağı kıldı güher/Pes bu ten üstinde çok şükrāne var

şöhret: Şöhret. (II/1, 471, 3)

Şöhret anuñ fi'lidür bu dünyede/Şol ki şahşuñ illere adı gide

tāc-ı 'izzet: Yücelik tacı. (I/1, 357, 2),

... tāc-ı 'izzet başlarına kodi...

taḳdīr: Takdir. (I/1, 195, 3), (I/1, 195, 5), (I/1, 197, 3), (I/1, 271, 9), (I/2, 539, 7), (I/2, 667, 10), (I/2, 961, 2), (I/2, 1027, 11), (I/2, 1039, 4), (II/1, 137, 3), (II/1, 151, 11), (II/1, 153, 3), (II/1, 219, 8), (II/1, 219, 11), (II/1, 269, 7), (II/1, 279, 7), (II/1, 315, 4), (II/1, 381, 11), (II/1, 463, 1), (II/1, 465, 6), (II/2, 583, 5), (II/2, 627, 1), (II/2, 927, 2)

Bunlar iksi suçlu oldu nāgehān/Gerçi taḳdīr Tañrı'nuñdur bī-gümān

ṭāyib: İyi, güzel, hoş. (I/2, 1083, 11)

Ḥaḳ sever hem arıyı hem ṭāyibi/Anuñ-ıçuñ oldu şu Ḥaḳ nāyibi

temiz: Temiz. (II/1, 109, 11), (II/2, 825, 8), (II/2, 827, 2), (II/2, 827, 9)

'İşk içinde kaṭredür ḳaynar deñiz/'İşk elinde cümle iş oldu temiz

tevāzu': Alçakgönüllülük. (I/1, 59, 9), (II/2, 669, 9), (II/2, 669, 10), (II/2, 671, 1), (II/2, 671, 2), (II/2, 671, 5), (II/2, 671, 6), (II/2, 695, 1), (II/2, 817, 5), (II/2, 833, 11), (II/2, 919, 3)

Hem tevāzu' hem kerem ola işi/Cümle halkuñ göñlin ala ol kişi

tevfik: Yardım. (I/1, 35, 1), (I/1, 101, 2), (I/1, 105, 11), (I/1, 319, 1), (I/1, 455, 2), (I/1, 475, 9), (I/2, 555, 9), (I/2, 739, 4), (I/2, 743, 8), (I/2, 801, 2), (I/2, 1087, 1), (II/1, 5, 7), (II/2, 671, 7), (II/2, 679, 5), (II/2, 837, 4)

Sen kabül eyle niyāzın iy Celîl/Doğru yolda tevfiķuñ olsun delîl

toğruluk: Doğruluk. (I/1, 349, 8), (II/1, 367, 4), (II/1, 417, 6)

Ne duz etmek bilür ü ne çoñsılıķ/Tamarında yoķ-durur hiç toğruluk

tuħfe: Hoşa giden, güzel. (II/1, 29, 2)

Seng-i Şahrā bir ulu taşdur yatur/Altı bir hoş tuħfe yirdür gir otur

ulu: Büyük, yüce. (I/1, 109, 8), (I/1, 141, 7), (I/1, 171, 9), (I/1, 213, 4), (I/1, 289, 1), (I/1, 309, 10), (I/1, 321, 1), (I/1, 367, 3), (I/1, 385, 10), (I/1, 419, 6), (I/1, 431, 10), (I/1, 457, 5), (I/1, 491, 2), (I/1, 529, 7), (I/1, 531, 4), (I/2, 549, 2), (I/2, 601, 9), (I/2, 603, 7), (I/2, 615, 6), (I/2, 663, 4), (I/2, 693, 5), (I/2, 699, 9), (I/2, 827, 4), (I/2, 833, 2), (I/2, 835, 6), (I/2, 855, 3), (I/2, 855, 5), (I/2, 869, 1), (I/2, 869, 8), (I/2, 1035, 11), (I/2, 1041, 5), (I/2, 1043, 5), (I/2, 1051, 6), (I/2, 1053, 2), (II/1, 29, 2), (II/1, 35, 8), (II/1, 43, 4), (II/1, 63, 11), (II/1, 65, 10), (II/1, 75, 4), (II/1, 127, 4), (II/1, 155, 11), (II/1, 215, 9), (II/1, 227, 4), (II/1, 249, 10), (II/1, 251, 5), (II/1, 255, 10), (II/2, 563, 6), (II/2, 569, 9), (II/2, 573, 4), (II/2, 575, 8), (II/2, 589, 3), (II/2, 589, 11), (II/2, 595, 9), (II/2, 607, 7), (II/2, 609, 2), (II/2, 613, 3), (II/2, 615, 6), (II/2, 651, 2), (II/2, 651, 5), (II/2, 651, 7), (II/2, 667, 7), (II/2, 669, 4), (II/2, 675, 3), (II/2, 675, 4), (II/2, 675, 5), (II/2, 677, 11), (II/2, 721, 4), (II/2, 761, 9), (II/2, 789, 7), (II/2, 805, 11), (II/2, 839, 2), (II/2, 839, 10), (II/2, 875, 1), (II/2, 897, 3), (II/2, 901, 11), (II/2, 903, 6), (II/2, 905, 2), (II/2, 919, 3), (II/2, 955, 4)

Birliğ-ile şol kadar kuvvetlenür/Kim ulu ırmağa değin çatlanur

ululuk: Ululuk, büyüklük. (I/2, 535, 4), (I/2, 953, 5), (II/1, 477, 4), (II/2, 669, 11), (II/2, 671, 2), (II/2, 671, 6), (II/2, 675, 11), (II/2, 899, 7)

Anuñ ululuğına had yoķ-durur/Vāhid oldur dağı vāhid yoķ-durur

ulvî: Yüce. (I/2, 953, 7), (I/2, 1041, 4), (I/2, 1065, 4), (II/1, 317, 11), (II/1, 321, 11), (II/1, 339, 8), (II/1, 341, 8), (II/1, 343, 11), (II/1, 345, 3), (II/2, 527, 7)

'Ulvideyken süflîye kılmış nazar/EI-'iyâdubillah ol hâlden hâzer

uz: İyi, güzel. (II/1, 417, 5)

Bu degirmen igine kûtb eydürüz/Orta yirde durduğıyçun toğru uz

vaqâr: Ağırbaşlılık, temkinlilik. (II/1, 117, 9)

Köynüdür 'ışk kime gelse 'ârını/Halk içinde dökdürür vaqârını

vebâl: Sorumluluk. (I/2, 575, 5)

Ma'nisin bilmezse 'ilmi olur muhâl/Bildügin kılmazsa hüd küllî vebâl

yavlaq: Doğru, uygun. (I/1, 251, 11), (I/2, 605, 2), (I/2, 663, 4), (I/2, 693, 5), (I/2, 805, 11), (I/2, 1043, 4), (I/2, 1043, 5), (I/2, 1049, 9), (I/2, 1053, 6), (I/2, 1053, 9), (I/2, 1057, 7), (I/2, 1071, 10), (II/1, 347, 4), (II/2, 595, 9), (II/2, 609, 1), (II/2, 609, 2), (II/2, 615, 6), (II/2, 617, 5), (II/2, 675, 11), (II/2, 683, 6), (II/2, 697, 11)

Uşbu sözden maqsudun bir kaç cevâb/Kim anı bilmek bize yavlaq şavâb

yig: Üstün. (I/1, 41, 5), (I/1, 133, 6), (I/1, 477, 6), (I/2, 787, 7), (I/2, 793, 2), (I/2, 917, 1), (I/2, 917, 3), (I/2, 953, 11), (II/1, 69, 7), (II/1, 405, 6), (II/2, 493, 5), (II/2, 587, 10), (II/2, 593, 10), (II/2, 621, 2), (II/2, 671, 4), (II/2, 741, 4), (II/2, 741, 5), (II/2, 741, 11), (II/2, 745, 4), (II/2, 745, 5), (II/2, 745, 6), (II/2, 747, 2), (II/2, 747, 11), (II/2, 749, 4), (II/2, 749, 5), (II/2, 749, 6), (II/2, 749, 8), (II/2, 751, 1), (II/2, 751, 4), (II/2, 751, 5), (II/2, 753, 1), (II/2, 753, 3), (II/2, 753, 4), (II/2, 753, 5), (II/2, 753, 6), (II/2, 753, 7), (II/2, 755, 1), (II/2, 755, 5), (II/2, 755, 6), (II/2, 757, 1), (II/2, 757, 4), (II/2, 757, 7), (II/2, 757, 11), (II/2, 759, 3), (II/2, 759, 4), (II/2, 759, 5), (II/2, 759, 6), (II/2, 759, 7), (II/2, 759, 11), (II/2, 761, 4), (II/2, 761, 5), (II/2, 761, 6), (II/2, 761, 8), (II/2, 763, 1), (II/2, 763, 5), (II/2, 765, 2), (II/2, 835, 6), (II/2, 853, 5), (II/2, 899, 11)

Cân dahı kılmak gerek şükr ü sipâs/Kamudan yig olsa yigdür hak-şinâs

yiglik: Üstünlük. (I/2, 795, 4), (II/1, 39, 5), (II/2, 603, 3), (II/2, 745, 9), (II/2, 749, 11), (II/2, 751, 6), (II/2, 751, 7), (II/2, 751, 8), (II/2, 751, 9), (II/2, 753, 8), (II/2, 753, 9), (II/2, 753, 10), (II/2, 755, 8), (II/2, 755, 9), (II/2, 757, 8), (II/2, 761, 9), (II/2, 763, 8), (II/2, 793, 2), (II/2, 797, 2)

Ol dahı bitdi u kez gel beglige/Bir nazar kılmak beglik içre yiglige

yigreg: Daha üstün. (I/1, 87, 8), (I/1, 359, 10), (I/1, 409, 5), (I/1, 453, 3), (II/2, 593, 4), (II/2, 711, 9), (II/2, 713, 3), (II/2, 965, 2), (II/2, 1013, 5), (II/2, 1055, 5), (II/1, 245, 10), (II/1, 319, 5), (II/1, 325, 1), (II/1, 329, 6), (II/1, 387, 9), (II/1, 397, 11), (II/2, 493, 6), (II/2, 493, 7), (II/2, 553, 8), (II/2, 615, 9), (II/2, 621, 2), (II/2, 659, 3), (II/2, 691, 7), (II/2, 747, 6), (II/2, 749, 5), (II/2, 753, 6), (II/2, 895, 4), (II/2, 905, 6)

Cümle işüñ yigregi birlik-durur/Birlige bitmek bütün erlik-durur

yüce: Yüce. (I/1, 351, 4), (II/2, 605, 9), (II/2, 801, 11), (II/2, 831, 10), (II/2, 833, 2), (II/2, 833, 3), (II/2, 835, 5), (II/1, 9, 9), (II/1, 27, 3), (II/1, 139, 5), (II/1, 219, 1), (II/1, 219, 3), (II/1, 305, 11), (II/1, 405, 3), (II/1, 475, 3), (II/2, 811, 3), (II/2, 843, 4)

Ol biri bölük dağı işit niçe/Mertebeyle bu bölük andan yüce

yücelik: Yücelik. (II/2, 917, 10)

Yücelikten düşdi ol oldu zelîl/Tâ ebed ol hâl-ıla kaldı zelîl

zabı: Düzen. (II/2, 499, 4), (II/2, 543, 3), (II/2, 955, 2)

Bunlaruñ fazlın yine şordı Resûl/Eytdi bu erkân u bu zabı u uşul

zî-'ināyet: İyilik sahibi. (II/2, 957, 3), (II/1, 83, 8)

Bu yidi şafdan geçince ādemî/Zî-'ināyet 'ışk-ıla sürse demi

zühd: Takva, günahlardan kaçınma. (II/2, 853, 6), (II/2, 853, 10), (II/1, 241, 2), (II/1, 245, 2), (II/1, 457, 4), (II/2, 693, 6), (II/2, 693, 8), (II/2, 693, 11), (II/2, 695, 1), (II/2, 695, 11), (II/2, 699, 9)

Zühd ile takvā-y-ıdı dün gün işi/Yoğ-ıdı dünyāda dağı teşvişi

4.40. Değersizlik ve Kötülük

'akılsuz: Akılsız. (II/2, 969, 1), (II/2, 987, 4),

Ölüdür 'ilmi 'akılsuz kişinüñ/Anuñ-ıçun hāşılı yok işinüñ

'akı-ı nākış: Kusurlu akıl. (II/2, 969, 2)

Bu 'akıldur cāni 'ilmüñ muṭlaqā/'Akı-ı nākış 'ilm-ile irmez Haq'a

alçak: Alçak. (II/2, 761, 11), (II/2, 801, 11), (II/2, 835, 5), (II/2, 835, 7), (II/1, 219, 2), (II/1, 219, 3)

Ya'ni kim toprak gibi alçak-durur/Taş gibi katı degül yumşak-durur

'alīmsüz: Bilgi sahibi insan olmadan. (II/2, 915, 7)

Çünkü 'alīmsüz bize yokdur uşūl/Pes aña karşı niçe ollum fođūl

alu: Aciz, aşağıda. (I/1, 385, 10), (I/2, 967, 1), (I/2, 969, 9), (II/1, 53, 8), (II/1, 163, 8), (II/1, 405, 6), (II/2, 641, 10), (II/2, 651, 7), (II/2, 753, 3), (II/2, 899, 6)

Zāhir içinde bular senden ulu/Bāṭın içinde bular senden alu

a'māl-i faẓīḥa: Kötü ameller. (I/1, 7, 11)

... ve a'māl-i faẓīḥadan ihtirāz ide...

'ayb: Ayıp, kusur. (II/1, 307, 8), (II/1, 417, 4), (II/2, 639, 11)

Dünyaya girmekligüñ pes 'aybı yok/Ġam degül bu dünyelik olursa çok

azġun: Azmış, yoldan çıkmış. (II/2, 765, 1)

Bunları başdan çıkardı mälları/Ol sebebden azġun oldı ḥälları

baḥil: Cimri. (II/2, 683, 7), (II/2, 683, 8), (II/2, 683, 10)

Eytdi Peyġamber baḥiller ḥālını/Yarın anda n'olısar aḥvālını

baṭālet: Boş yere vakit öldürmek. (II/1, 5, 8)

Pes baṭālet küfrdür süstī ḥatā/Çün Çalap'dan cāna geldi bu 'aṭā

bed: Kötü. (II/1, 369, 8)

Hem olur çok bed likā vü ḥōr ḥular/İrişür ḥalka bulardan qorḥular

bed-ḥū: Kötü huy. (II/1, 335, 9)

Ya'ni kim sen şād u düşmen qayġulu/Bunlar ola bed-ḥū sen gökçek ḥulu

benlig: Kendini beġenme, kibir. (I/1, 237, 11), (I/2, 883, 8), (I/2, 903, 10), (I/2, 1123, 9), (II/1, 457, 2), (II/2, 735, 5), (II/2, 831, 11)

Senligi vü benligi qo bir yaña/Bir kulaġ ur diñle ne dirven saña

bī-dād: Zulüm, işkence. (II/2, 647, 3), (II/2, 681, 3)

Ol on olmazsa bu on bī-dād olur/Dādı yok dek ḥalk içinde ad olur

bī-edeb: Edepsiz. (II/2, 659, 10)

Şaḥsa ol bir bī-edebse vāy aña/Gülişür yoḥsul u cümle bay aña

bī-‘ilim: İlimsiz. (I/2, 973, 9), (II/2, 651, 5)

Cān diridür ‘ilm-ile bilgil ‘ayān/Ölüdür cān bī-‘ilim bellü beyān

bī-‘imāret: Bakımsız. (I/2, 975, 1)

‘Ālemi diri ‘imāretler dutar/Bī-‘imāret bu cihānda ne biter

bī- perhīz: Allah’ın yasaklarından kaçmamak. (II/2, 649, 6), (II/2, 675, 3)

Çün ‘akıl bī- perhīz ola tertibi/Ādemī bī-żabṭ ola ḥayvān gibi

buğz: Kin, nefret. (II/1, 5, 10)

Andan işiden çü kıla ittifāk/Orta yirden götrile buğz u nifāk

buḥl: Cimrilik. (I/1, 217, 8), (I/1, 247, 4), (I/2, 605, 2), (I/2, 1055, 2), (II/2, 563, 5), (II/2, 683, 11), (II/2, 721, 8), (II/2, 867, 2)

Buḥl u zerḳ u ḥaşm u cehl ü hem ḥased/Dün ü gün nefse kıılır bunlar meded

büt-perest: Puta tapan. (II/2, 849, 2)

Ol toğıçak bütler oldı ser-nigün/Büt-perestler kamosı kaldı zebün

cāhil: Cahil. (I/1, 105, 1), (I/1, 251, 10), (I/1, 291, 4), (I/1, 387, 5), (I/1, 427, 6), (I/1, 427, 7), (I/1, 441, 5), (I/1, 441, 11), (I/2, 637, 11), (I/2, 967, 5), (II/1, 209, 8), (II/1, 279, 5), (II/2, 765, 10), (II/2, 859, 3), (II/2, 911, 11), (II/2, 913, 1), (II/2, 913, 2), (II/2, 913, 7), (II/2, 913, 9), (II/2, 913, 11), (II/2, 915, 1), (II/2, 915, 2), (II/2, 915, 3), (II/2, 915, 4), (II/2, 915, 5), (II/2, 919, 11)

Kimi cāhil kimi ‘āmdur kimi ḥāş/Kimisi bu ortada ḥāşü’l-ḥavāş

cehl: Bilgisizlik, bilmezlik. (I/1, 217, 8), (I/2, 605, 4)

Buḥl u zerḳ u ḥaşm u cehl ü hem ḥased/Dün ü gün nefse kıılır bunlar meded

cehl çevgānı: Cehalet değneği. (II/1, 279, 5)

Ḥaḳ bu ‘ilmi cāhile bildürmedi/Cehl çevgānı bu topı urmadı

cehliyet: Bilgisizlik, bilmezlik. (I/1, 205, 4)

Dünyada gün varsa sende ehliyet /Dünyada dün varsa sende cehliyet

delü: Deli. (I/1, 457, 5), (I/2, 561, 5), (I/2, 595, 6), (I/2, 639, 7), (I/2, 855, 5), (I/2, 889, 7), (I/2, 1019, 5), (II/1, 51, 2), (II/1, 163, 8), (II/1, 245, 10), (II/2, 613, 8), (II/2, 819, 9), (II/2, 887, 2)

Yol üzere bu şurat bir şehri ulu/Kim gelür andan geçer uşlu delü

derekāt: Aşağı katlar, inişler. (I/2, 653, 3)

...‘aķabāt ve derekāt kim yoldadır...

efsün: Büyü, sihir. (I/1, 215, 1)

Gerçi bunda Hāķ koyupdur bunları/Bunlar okır lık her efsünları

eksüklü: Eksikli. (I/1, 197, 9), (II/1, 483, 5), (II/2, 767, 11)

Bilürem eksüklüyem suç işledüm/Kendü kendü nefsüme zılm eyledüm

eksüklig: Eksiklik. (I/1, 193, 5), (I/1, 455, 3)

Hōş-durur eksükligin bilse kişi/Nite olmaz maħluķuñ eksük işi

esīm: Günahtan ayrılmayan aşağılık kimse. (II/2, 941, 10),

Bir daħı aña eşīmin dir Celīl/Ya‘ni yazuķlı güneħkār u zelīl

evsať: Münafıklar. (II/1, 399, 2)

Evsať oldur kim münāfıķdur bular/Ya‘ni kim küfre muvāfıķdur bular

fāsıķ: Günahkar. (I/1, 105, 3), (I/1, 223, 11), (II/1, 275, 4), (II/2, 589, 11), (II/2, 593, 10), (II/2, 695, 5), (II/2, 695, 6), (II/2, 695, 7), (II/2, 821, 2), (II/2, 825, 1), (II/2, 825, 4)

Kimisi zāhid kimi fāsıķ-durur/Kimisi Hāķ yolına ‘āşıķ-durur

fāsıd endīşe: Bozuk düşünce. (I/2, 1075, 9)

Niçe fāsıd endīşeler yir bile/Fıkr iderler ‘ālemi kıldan kıla

fāsıd iş: Bozuk, eksik iş. (I/2, 575, 8), (I/2, 575, 9), (I/2, 577, 1), (I/2, 1071, 4),

Oķımaķ bilmek ü kıılmaķ aşşı yok/Fāsıd işler işleyenüñ uşşı yok

fesād: Fesat. (I/1, 223, 8), (I/1, 223, 10), (I/1, 225, 4), (I/1, 353, 3), (I/2, 605, 2), (II/1, 275, 3), (II/1, 397, 8), (II/1, 405, 11), (II/2, 563, 5), (II/2, 573, 8), (II/2, 593, 7), (II/2, 593, 11), (II/2, 595, 6), (II/2, 725, 9), (II/2, 825, 1)

Çün fesād iş aldı her bir a‘zayı/Şanki kāfir dutdı cümle ķal‘ayı

fışķ: Dinsizlik, ahlaksızlık. (I/1, 159, 10), (I/1, 185, 2), (I/1, 213, 5), (I/1, 217, 7), (I/1, 225, 4), (I/1, 353, 3), (I/2, 605, 2), (I/2, 899, 10), (II/1, 177, 2), (II/1, 253, 1),

(II/1, 397, 8), (II/2, 563, 5), (II/2, 573, 8), (II/2, 593, 7), (II/2, 593, 8), (II/2, 703, 3),
(II/2, 725, 7), (II/2, 737, 3), (II/2, 929, 1)

Cāndadur uçmağ u hem hūr u kuşūr/Tendedür tamu vü hem fısk u fücūr

fikr-i fāsīd: Bozuk, kötü fikir. (I/2, 595, 2)

Fikr-i fāsīd kendüzinden yād ola/Rūzigār şerrinden ol āzād ola

fitne: Karışıklık, kargaşa. (I/1, 197, 2), (I/1, 217, 10), (I/1, 349, 7), (I/1, 431, 10),
(I/1, 435, 2), (I/1, 439, 10), (I/2, 605, 3), (II/2, 591, 9)

Her bir iş kim işlenür fitne senüñ/ 'Ālem içre yöriyen fetvā senüñ

fücūr: Günahkarlık, ahlaksızlık. (I/1, 159, 10), (II/2, 703, 3)

Cāndadur uçmağ u hem hūr u kuşūr/Tendedür tamu vü hem fısk u fücūr

ğalat: Haksızlık. (I/1, 313, 1)

Ne tama' kıla gözi gördük yire/Ne ğalat şuna eli irdük yire

ğaybet: Dedikodu. (I/2, 605, 4)

Hışm u ğaybet cehl ü inkār u riyā/Ƙor mı sini kim varasın Tañrı'ya

gözsüz: Anlayışsız. (II/1, 19, 3)

Her ki gözsüzdür haķıķat bunda ol/Dōst yüzün görmeye bilüñ anda ol

günehkār: günahkar (II/2, 941, 10)

Bir dağı aña eşīmin dir Celīl/Ya'ni yazuķlı günehkār u zelīl

günāhlu: Günahlı. (I/1, 51, 5), (I/2, 827, 6)

Yarın anda bu günāhlu ķullara/Ol şefā'at eyleyiser bunlara

habīs: Kötü, alçak, pis. (II/1, 263, 3), (II/2, 639, 5), (II/2, 683, 6), (II/2, 683, 11)

Anı 'aķla bildürür niçe'ydügin/Ger habīs ü ger laťifse ne'ydügin

haķır: İtibarsız, değersiz. (I/2, 839, 1)

Ol haķır ola gerek kim 'āķıbet/Aña ne dünyā ķala ne āķiret

ħalel: Bozukluk, bahtsızlık. (II/2, 653, 8)

Yohsa yār olmazsa ķorķu ķuvvete/Tīz irer naķş u ħalel bu devlete

ħām: Olgun olmayan. (I/1, 411, 8), (I/2, 763, 5), (I/2, 1019, 11), (II/1, 207, 3)

Ol zamānda bu havā key germ olur/Niçe hāmlar köynilüben nerm olur

ḥarām: Haram. (I/1, 475, 1), (I/1, 495, 6), (I/2, 835, 8), (II/1, 127, 8), (II/1, 269, 9), (II/2, 719, 3), (II/2, 777, 11), (II/2, 795, 9), (II/2, 825, 10)

Kendüzin bilmeyene da'vī ḥarām/Ne diyem ben ol kişiden ne şoram

ḥarām-zāde: Haramzade. (II/2, 943, 1)

Bir daḥı bellü zenīm oldı adı/Ya'ni Ḥaḳ aña ḥarām-zāde didi

ḥaşm: Düşman. (II/1, 335, 1), (II/1, 441, 8)

Ya'ni cismüñ başına ben tāc u ram/Ḥaşmuñı ḥör eyleyü oda sürem

ḥatā: günah (II/2, 721, 7)

Eldür āḥir kim gelür andan 'ātā/Zāhir olur hem şevāb u hem ḥatā

ḥayf: Haksızlık, zulüm. (I/1, 253, 10)

'Ömr hōş sermāyedür bilenlere/Vāy anı ḥayfın yavu kulanlara

ḥayvānlıḳ: Hayvanlık. (I/1, 521, 9), (I/1, 523, 9), (I/1, 525, 1), (II/2, 671, 9)

Pes ke-nefsin vāḥidüñ ḳarnıdur ol/Ḳavminüñ ḥayvānlıḳı anın da bol

hevāyī: Boş işlerle uğraşan. (II/2, 1077, 7)

Nefs çıkar başdan u baş üzre durur/Çün hevāyīdür havāda taḥt urur

ḥīle: Hile. (I/1, 431, 10), (I/1, 439, 10), (II/1, 131, 10), (II/1, 179, 6), (II/2, 591, 9), (II/2, 709, 4), (II/2, 857, 10)

Fi'l ü fitne zerḳ u ḥīle işleri/Maḥraḳadur ulu baḥşāyişleri

ḥīlet: Hile. (I/1, 217, 9)

Hem küfür hem mekr ü ḥīlet hem ḡazab/Nefse bunlar yār olupdur rüz u şeb

ḥör: Önemsiz, değersiz. (I/1, 219, 8), (I/1, 223, 11), (I/1, 475, 9), (I/2, 567, 10), (II/1, 289, 9), (II/2, 835, 4), (II/2, 885, 7)

Geh başar 'aklı bu nefis eyler zelīl/Leşkeri 'akluñ olur ḥör u ḥacīl

ḥör ḥu: Kötü huy. (I/2, 1099, 3), (I/2, 1099, 4), (II/1, 369, 8), (II/2, 653, 7), (II/2, 691, 11)

Çünkü nefsüñ udı yok hem ḳorḳusı/Añladum kim gitmedük ol ḥör ḥusu

hünersiz: Hünersiz. (II/2, 677, 11)

Bu hünersiz ol maqāmlar ölüdür/Halk içinde gerçi adı uludur

‘ifrīt: Kötü huylu yaratık. (I/1, 207, 5), (I/1, 435, 8)

Bu yir altı cümle dīvlardür tolu/Zişt ü ‘ifrīt her biri çirkin hulu

‘ikāb: Eziyet. (I/1, 245, 6), (II/2, 725, 2)

Bunça iş bunça hisāb u hem cevāb/Bunça hāl bunça ‘ikāb u hem sevāb

ikilik ehli: fitne çıkaranlar, birliğe gönül vermeyenler (I/1, 129, 11)

Her ki bitdi birlige devletdedür/İkilik ehli kamu miñnetdedür

‘ilimsüz: İlimsiz. (I/1, 485, 11), (II/2, 651, 3), (II/2, 651, 7)

Yā ‘ilimsüz hilm olursa yalñuzın/Ol kişide tiz hārāb ola bu dīn

kāfir: Allah’ın varlığını inkar eden kimse (I/1, 55, 3), (I/1, 55, 4), (I/1, 65, 1), (I/1, 67, 5), (I/1, 151, 8), (I/1, 191, 5), (I/1, 223, 7), (I/1, 223, 8), (I/1, 295, 8), (I/1, 315, 10), (I/1, 431, 9), (I/1, 433, 11), (II/2, 781, 5), (II/2, 849, 6), (II/1, 65, 5), (II/1, 369, 7), (II/1, 397, 1), (II/1, 399, 3), (II/1, 399, 10), (II/1, 401, 1), (II/1, 401, 6), (II/2, 629, 3), (II/2, 713, 5), (II/2, 715, 8), (II/2, 717, 9), (II/2, 719, 9), (II/2, 721, 10), (II/2, 723, 9), (II/2, 725, 9), (II/2, 725, 11), (II/2, 729, 9), (II/2, 733, 5), (II/2, 735, 10), (II/2, 745, 1), (II/2, 775, 1), (II/2, 779, 5), (II/2, 849, 11)

Şaldı kāfir boynına ol Zü’l-fiķār/Zü’l-fiķār’dan dü nīm oldı Zü’l-humār

kāhel: Üşengeç, gevşek. (II/2, 919, 8)

Zīra kāheldür Zuħal sürmez işi/ ‘Āķıbet vardı yine oldı ‘adem

ķalb: Sahtelik. (I/1, 435, 2)

Fi’li artar fitnesi hem ķalplığı/Zulmı vü mekri vü hāşmı şarplığı

ķāl u ķıl: Dedikodu. (II/2, 557, 7), (II/2, 749, 6), (II/2, 937, 3), (II/2, 1119, 9), (II/1, 111, 2), (II/1, 119, 10), (II/1, 123, 3), (II/1, 157, 7), (II/1, 329, 3), (II/2, 907, 5), (II/2, 955, 11)

Maķsuduñ ‘ilm ü ‘ameldür bil ü ķıl/Ne gerekdür mācerā vü ķāl u ķıl

ķıymatsuzlık: Kıymetsizlik. (II/2, 701, 10)

Biri şol ‘avratlaruñ udsuzlığı/Andan olur cümle ķıymatsuzlığı

kibr: Kibir. (I/1, 157, 10), (I/1, 183, 10), (I/1, 207, 6), (I/1, 217, 7), (I/1, 439, 10), (I/2, 605, 2), (I/2, 647, 7), (I/2, 663, 5), (I/2, 723, 4), (I/2, 723, 5), (I/2, 837, 11), (I/2, 839, 6), (I/2, 839, 7), (I/2, 875, 11), (I/2, 1055, 2), (I/2, 1055, 7), (I/2, 1065, 6), (II/1, 53, 7), (II/1, 207, 8), (II/1, 215, 2), (II/1, 399, 7), (II/2, 563, 4), (II/2, 569, 7), (II/2, 609, 5), (II/2, 669, 11), (II/2, 689, 11), (II/2, 693, 10), (II/2, 749, 10), (II/2, 793, 9), (II/2, 817, 6)

Gökden indi cân u 'aql u fehm ü dîn/Yirden oldu nefis ü ten hem kibr ü kîn

kibr evi: Kibir evi. (II/1, 207, 6)

Halkı hâlden hâle 'işkdur döndüren/Arıduban kibr evinden indüren

kîn: Kin. (I/1, 53, 5), (I/1, 157, 10), (I/1, 183, 10), (I/1, 207, 6), (I/1, 217, 7), (I/1, 439, 10), (I/2, 605, 2), (I/2, 647, 7), (I/2, 663, 5), (I/2, 723, 4), (I/2, 723, 5), (I/2, 875, 11), (I/2, 1055, 2), (I/2, 1055, 7), (I/2, 1065, 6), (I/2, 1073, 7), (II/1, 45, 6), (II/1, 207, 8), (II/1, 215, 2), (II/1, 399, 7), (II/2, 563, 4), (II/2, 569, 7), (II/2, 609, 5), (II/2, 689, 11), (II/2, 749, 10)

Oğlını öldürdi muṭlaḳ dîn-içün/Eyle şanmañ siz anı kim kîn-içün

küfrân: İnkâr, nankörlük. (I/1, 183, 9)

Serhidi ol meclisüñ şeyṭân-durur/Sevgülü ni'metleri küfrân-durur

küfristân: Karanlık ülkesi. (I/2, 929, 6)

Vardı ḳudret yıḳdı küfristânını/Yağma ḳıldı külli hân-u-mânını

küstâhlık: Küstahlık. (I/1, 467, 10)

Gerçi küstâhlıḳdur illâ şoraram/Çün su'âlde ma'ni vardur görürem

la'net: Lanet. (I/1, 197, 6), (I/1, 199, 8)

Çünki suçı kendüzinden bilmedi/La'net içre ḳaldı rahmet bulmadı

mağrūr: Gururlu. (I/2, 841, 11)

Menber urmuşdı vü va'z eydür-idi/Şöyle kendü hâline mağrūr-ıdı

maḫtaşar: Saygın olmayan, aşağılarda olan. (II/2, 831, 6)

Gözlerüñden kime irse bir naḳar/Maḫtaşarken ola ol bir mu'teber

ma'şiyet: Kötülük. (I/1, 159, 11), (I/1, 227, 5), (I/2, 665, 6), (II/1, 245, 2), (II/1, 245, 4), (II/1, 457, 4), (II/2, 749, 11)

Ma'rifet cāndan kopar gelür tene/Ma'şiyet tenden kopar gelür cāna

meh: Değersiz. (II/1, 473, 2)

Müşterî'dür şāhibi mülk-i mehîñ/Hem anuñ hükmindedür mülk-i kehîñ

mehîñ: Hor, hakir. (II/2, 941, 4)

Bir mehîñ didi anı hõr eyledi/Ya'ni oldur cümle halkıñ hõryadı

mekr: Aldatma. (I/1, 217, 9), (I/1, 435, 2), (II/1, 179, 6), (II/2, 709, 4), (II/2, 857, 10)

Hem küfür hem mekr ü hîlet hem gāzab/Nefse bunlar yār olupdur rüz u şeb

melāmet: Kınama. (I/2, 725, 10), (I/2, 733, 2), (I/2, 733, 3), (I/2, 733, 4), (I/2, 781, 4), (I/2, 781, 5), (II/1, 117, 11), (II/1, 119, 2)

İleyinden hem melāmetler eser/Ol dağı işbu göñül seyrin keser

melāmet kalkanı: Kınama kalkanı. (I/2, 729, 11)

Ol melāmet kalkanı bunlar-durur/Kim bu yolda dünyalık terkin urur

mennā': İnsanların iyilik yapmalarına engel olan kimseler. (II/2, 941, 8)

Biri mennā'in didi ma'nî ne var/Ya'ni halkı men' ider hayrın yığar

mezellet: Alçaklık, itibarsızlık. (I/1, 193, 2), (I/1, 193, 3), (I/2, 725, 11), (I/2, 733, 7), (I/2, 733, 9)

... mezellet sebabü nedür...

miḥnet şerliḡi: Kötülük. (I/2, 737, 1)

Ḳamusıyla saḡ ola çün dirliḡi/Def' ola anuñla miḥnet şerliḡi

miskîñ: Zavallı. (I/1, 125, 4)

Yine maḥrûm kaldı ol miskîñ 'Arab/Üşimiş açmış vü göñli pür ta'ab

muḥaḳḳar: Alçak, hakir. (I/2, 961, 7)

Çünkü bu yir gök mücessemdür 'ayān/Pes muḥaḳḳardur bilüñ bellü beyān

murdār: Pis. (I/1, 359, 9), (II/1, 401, 8), (II/2, 785, 12)

Mismili murdārı bunlardur bilen/Dîñ içinde gösterüp ma'lûm kılan

mu'ted: Ölçüsüz, ipe sapa gelmez insanlar. (II/2, 941, 9)

Biri eytdi mu'tedin ma'nĩ nedür/Ya'ni halkı men' ider hayrın yıgar

muızır: Zararlı. (II/1, 355, 7)

Bu nebātlar hem müfıddür hem muızır/Hāşiyet vardır bularda bĩ-naẓĩr

müdde'ĩ: İnatçı. (I/1, 67, 5), (I/1, 315, 10)

Ol kılıçı saldılar kāfirlere/Müdde'ıye düşmana münkirlere

müfsid: günahkar, fesat çıkaran (I/1, 215, 8), (II/1, 363, 11)

Cism içinde nefis taht urmuş-durur/Leşkerüñ müfsidlerin dirmiş-durur

münāfık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden (I/1, 351, 3), (I/1, 431, 9), (I/1, 433, 11), (I/1, 455, 11), (I/1, 459, 9), (I/1, 461, 2), (I/1, 461, 3), (I/1, 461, 7), (I/1, 463, 11), (I/1, 465, 3), (I/2, 777, 8), (I/2, 875, 4), (II/1, 19, 8), (II/1, 275, 4), (II/1, 397, 1), (II/1, 399, 2), (II/1, 399, 8), (II/1, 399, 11), (II/2, 745, 1)

Eylüğe yavuzluk itmekdür işi/Pes münāfıkdur haķıķat ol kişı

münker: İnkâr edilmiş, kabul edilmeyen. (II/2, 935, 5)

Birisi şol emr-i ma'rūf söyleyen/Birisi şol münkeri nehy eyleyen

münkir: İnkâr eden. (I/1, 67, 5), (I/1, 295, 8), (I/1, 315, 10), (I/1, 363, 1), (I/1, 427, 7), (I/1, 431, 9), (I/1, 433, 11), (I/1, 441, 11), (I/2, 533, 4), (I/2, 941, 2), (II/1, 7, 11), (II/1, 39, 6), (II/1, 97, 8), (II/1, 97, 11), (II/1, 119, 1), (II/1, 341, 11), (II/1, 399, 3), (II/1, 399, 11), (II/2, 673, 8), (II/2, 713, 5), (II/2, 713, 6), (II/2, 715, 8), (II/2, 715, 9), (II/2, 717, 9), (II/2, 717, 10), (II/2, 719, 9), (II/2, 719, 10), (II/2, 721, 10), (II/2, 721, 11), (II/2, 723, 9), (II/2, 723, 10), (II/2, 725, 11), (II/2, 727, 1), (II/2, 729, 9), (II/2, 729, 10), (II/2, 733, 5), (II/2, 733, 6), (II/2, 735, 10), (II/2, 735, 11), (II/2, 745, 1)

Ol kılıçı saldılar kāfirlere/Müdde'ıye düşmana münkirlere

müşrik: Şirk koşan. (I/1, 49, 5), (II/1, 401, 3)

Seçdi dınden küfr ü şirk ü şekleri/Virdi destür kırmağa müşrikleri

naķş: Noksan. (II/1, 467, 11), (II/2, 653, 8)

Nüh felekdendür bu zişt ü hūb-ı zād/Nitekim aydan-durur naķş u ziyād

naħs: Uğursuzluk. (II/2, 881, 4)

Tünd ü tiz ü naḥs u tīre dirliḡi/Çün Zuḥal kıldı anuñla birliḡi

nāḡıṣ: Eksik. (II/2, 893, 9),

Dīni nāḡıṣ her ki nā-inṣāf-ısa/Dīne ḡuvvetdür ne kim inṣāf-ısa

nā-tüvān: Zayıf, kuvvetsiz. (II/2, 1091, 10)

Perde ardında ḡalupdur ins ü cān/Ben daḡı miskīn ü ‘āciz nā-tüvān

nefs-i süflī: Kötü nefis. (I/2, 1065, 6)

Nefs-i süflī süflīdendür cevheri/Kibr ü kīne cümle anuñ leṣkeri

nehy: Haram. (I/1, 437, 11), (II/2, 891, 7), (II/1, 51, 8)

Dördine söyler-idi bir lafz-ıla/Emr ü nehy ol ne-y-ise kıldan kıla

nemīm: Söz, laf taşıyan. (II/2, 941, 7)

Bir nemīmın diyüben kıldı laḡab/Ya‘ni aña bir seḡün-çīn dir Çalab

miḡnet: Zahmet, eziyet. (I/1, 121, 6), (I/1, 127, 11), (I/1, 129, 11), (I/1, 157, 11), (I/1, 159, 5), (I/1, 185, 1), (I/1, 185, 3), (I/1, 185, 5), (I/1, 291, 9), (I/1, 291, 10), (I/1, 293, 2), (I/1, 295, 6), (I/1, 297, 2), (I/1, 297, 3), (I/1, 297, 6), (I/1, 297, 11), (I/1, 309, 11), (I/1, 317, 4), (I/1, 427, 7), (II/2, 727, 1), (II/2, 735, 9), (II/2, 735, 11), (II/2, 737, 1)

Māl u ni‘met terk idüp gitmiş-idi/Cevr ü miḡnet iḡtiyār itmiş-idi

miḡnet ehli: Zahmet çekenler. (I/1, 293, 7), (I/1, 297, 7), (I/1, 297, 9)

Miḡnet ehline uyarsa ḡöd ‘ayān/Ḳaldı ol miḡnet-ile bellü beyān

mu‘dilāt: Güçlükler, zorluklar. (II/1, 329, 4)

Ṭoldı ‘ālem müṣkilāt u mu‘dilāt/İmdi ḡall olsa gerek bu müṣkilāt

muḡāl: Mümkün olmayan, yok. (II/2, 575, 5), (II/1, 11, 7), (II/1, 127, 6), (II/1, 347, 5)

Ma‘nisi bilmezse ‘ilmi olur muḡāl/Bildüḡin kılmazsa ḡöd küllī vebāl

muḡtāc: Muhtaç. (I/1, 123, 5), (I/1, 149, 8), (II/2, 629, 5), (II/2, 847, 10), (II/1, 51, 9), (II/1, 407, 1), (II/1, 483, 2), (II/1, 483, 4)

Eytdi iy çaçmaq onuñ ḡürmetine/Kim cihān muḡtāc-durur raḡmetine

oḡrı: Hırsız. (II/2, 751, 10)

Eytdi mālı oḡrı alur aḡsuzın/Hem ḡarāmī urur iltür geḡsüzün

oyun: Hile, desise. (I/1, 55, 4)

Dĩn kıılıçın şaldı kâfir boynına/Kimse kıatlanmadı anuñ oynına

peľid: Pis. (I/2, 1083, 6)

Yohsa olursa peľid ü mefsede/Ömri bu ħâlde geçerse dünyede

perĥiz: Aklını kullanmanmak. (II/2, 649, 1), (II/2, 649, 5)

Kanķı ‘âķil kim anuñ perĥizi yok/Az günâhı Ĥak kıatında ola çok

perĥiz-kâr: Aklını kullanmayan. (II/2, 647, 11)

‘Aķlı var illa degül perĥiz-kâr/ ‘Aķlı kâmiller anı ĥayvân şayar

pĩr-i fâsık: Günah işleyen ihtiyar. (II/2, 695, 10)

Pĩr-i fâsık rahmete lâyıķ degül/Olmaya Ĥak ĥazretinde ol kıabül

seĥün-çĩn: Dedikoducu, söz getirip götüren. (II/2, 941, 7)

Bir nemĩmin diyüben kıldı laķab/Ya’ni aña bir seĥün-çĩn dir Çalab

sergerdân: Başı dönen, sersem. (I/1, 17, 7), (I/2, 941, 9), (II/1, 23, 5), (II/1, 417, 9)

Şüfi ol ünden henüz gerdân-durur/Ya’ni kim bu çarĥ sergerdân-durur

serkeşlik: Baş kaldırma, itaatsizlik. (II/2, 629, 1)

Her ki baş indürdi aña oldu şād/Her kim ol serkeşlik itdi kıaldı yād

siĥr-i mübĩn: Açık bir sihir, büyü. (I/1, 439, 8)

‘Utbe vü Şeybe Ebucehl-i la’ĩn/Eydür-idi kim zĩhi siĥr-i mübĩn

süflĩ: Aşağıda bulunan, alçak, bayağı. (I/2, 953, 7), (I/2, 1041, 4), (I/2, 1065, 6), (I/2, 1065, 7), (II/1, 317, 11), (II/1, 321, 11), (II/1, 323, 4), (II/1, 339, 8), (II/1, 341, 8), (II/1, 343, 11), (II/2, 527, 7)

‘Ulvideyken süflĩye kılmış nazār/Ei-‘iyādubillah ol ĥâlden ĥazer

süst: Değersiz. (I/2, 873, 6), (I/2, 953, 3), (II/1, 5, 8)

Ben dutaram ĥalkuñ ĩmânın dürüst/İy niçe çâlāk bensüz oldu süst

şerr: (I/1, 193, 7), (I/1, 213, 5), (I/1, 221, 3), (I/1, 221, 7), (I/1, 271, 4), (I/1, 279, 7), (I/1, 297, 2), (I/1, 297, 4), (I/1, 335, 5), (I/1, 343, 1), (I/1, 461, 3), (I/2, 595, 2), (I/2, 605, 3), (I/2, 751, 8), (I/2, 803, 9), (I/2, 891, 7), (I/2, 1055, 1), (I/2, 1079, 6), (II/1,

45, 5), (II/1, 177, 2), (II/1, 199, 3), (II/1, 253, 1), (II/1, 271, 1), (II/1, 275, 6), (II/1, 307, 6), (II/1, 463, 5), (II/1, 469, 7), (II/1, 475, 10), (II/2, 529, 1), (II/2, 531, 11), (II/2, 535, 6), (II/2, 537, 10), (II/2, 567, 11), (II/2, 611, 3), (II/2, 653, 3), (II/2, 661, 5), (II/2, 681, 10), (II/2, 821, 11), (II/2, 835, 4), (II/2, 851, 6), (II/2, 859, 5), (II/2, 877, 4), (II/2, 881, 10), (II/2, 885, 2), (II/2, 891, 6), (II/2, 929, 1), (II/2, 941, 6)

Hayrı Hâk'dan şerri nefsinden bilen/Oldur âhîr tevbesi makbûl olan

şerlig: (I/1, 313, 10), (I/2, 737, 1)

Her kime virdiyse Hâk ol dirliği/Ol kişiden şavdı cümle şerligi

şirk: Şirk, ortak koşma. (I/1, 49, 5), (II/2, 725, 9)

Seçdi dînden küfr ü şirk ü şekleri/Virdi destûr kırmağa müşrikleri

şür: Karışıklık. (II/2, 605, 3), (II/1, 275, 6), (II/1, 307, 6)

Fi'l ü fitne hırş u hıkd u şerr ü şür/Halvet olmağa kişiyi kanda qor

şüriş: Karışıklık, kargaşa. (II/1, 299, 7)

Ger şerî'at lengeri aşılmaya/Bu hevesler şüriş basalmaya

şama': Açgözlülük. (II/2, 687, 3), (II/2, 687, 5), (II/2, 701, 9)

Ol şama'la kamu kıllar naşs olur/İlla 'ilm ehlinde artuq naşs olur

şarlık: Darlık, dar olma durumu. (II/2, 1077, 5),

Nefsüñ ol tîz buşduğı şundan-durur/Yiri şardur şarlığı andan-durur

'ucb: Kendini beğenmişlik. (II/2, 845, 5), (II/2, 845, 7), (II/2, 853, 3), (II/2, 861, 4), (II/2, 865, 8), (II/2, 865, 9), (II/2, 869, 1), (II/2, 875, 3), (II/2, 875, 10), (II/1, 363, 8), (II/2, 693, 8), (II/2, 693, 9), (II/2, 703, 2)

'Ucb-ıla çün yüce dutdı özini/Şöyle mağbün eyledi kendüzini

'ucb ehli: Kendini beğenmişler. (II/2, 869, 11), (II/2, 875, 9),

Nitekim 'ucb ehlinüñ oldur işi/Hıç gitmez kaygusu vü teşvişi

'ütill: Çirkin huylu, kırıncı insanlar. (II/2, 941, 11)

Bir 'ütillin didi Allah ol kıla/Ya'ni ma'lüm kıldı çirkîn hüy-ıla

vaşşî: Kötü, yabanî. (II/1, 369, 4), (II/2, 911, 1)

Bunlaruñ vîrânelerdür yurtları/Hûları vaşşî vü adları perî

yağı: Düşman. (I/1, 163, 9), (II/2, 551, 1), (II/2, 551, 5), (II/2, 551, 7), (II/2, 555, 8), (II/2, 691, 9), (II/2, 803, 1), (I/2, 1043, 6), (II/2, 691, 11)

Bunlar ikisi birbirine yağıdur/Birbirinüñ tedbirini tağıdur

yañlış: Yanlış. (I/1, 295, 7), (I/2, 857, 7)

Bu dağı geçmeyiser doğru degül/Yañlışı nite kıılır kimse kabül

yazuq: Günah. (I/1, 121, 4), (I/2, 933, 7), (II/1, 87, 9), (II/2, 773, 4)

Diledi kim yazuğından yolına/Bu niyetle girdi Ka'be yolına

yazuqlu: günahkar (II/2, 941, 10)

Bir dağı aña eşimin dir Celil/Ya'ni yazuqlu günehkār u zelil

yolsuz: Yolunu şaşırmiş. (I/2, 647, 6)

Haq yolında doğru durğıl sınmadın/Yolı göster yolsuza kaypınmadın

zāyi': Boşuna. (II/1, 305, 7)

Kālesüz ilden ile yoryan kişi/Renci zāyi'dür ü hem bitmez işi

zehr- ālūde: Zehirli. (I/1, 47, 10)

Süklünüp bişmiş kıuzı söz virdi hem//Eytdi benden yime zehr- ālūdeyem

zelil: Rezil. (I/1, 223, 11), (I/1, 501, 5), (I/2, 535, 11), (I/2, 567, 10), (II/1, 251, 10), (II/2, 697, 11), (II/2, 747, 7), (II/2, 765, 8), (II/2, 941, 10)

Kaldı tende maħbūs u ħōr u zelil/Fāsıka Haq tevbeyi kılsun delil

zinim: Yerilmiş. (I/1, 183, 7)

Nemrud u Şeddād u Fir'avn-ı le'im/'Utbe vü Şeybe Ebu Cehl-i zinim

ziş: Çirkin, kötü. (I/1, 207, 5), (I/1, 265, 9), (I/1, 279, 7), (II/1, 263, 2), (II/1, 263, 6), (II/1, 263, 9), (II/1, 263, 10), (II/1, 427, 4), (II/1, 467, 11), (II/2, 531, 11), (II/2, 535, 6)

Bu yir altı cümle dıvlardür tolu/Ziş ü 'ifrit her biri çirkin ħulu

ziyān: Zarar, ziyan. (I/1, 171, 7)

Bilesin sūd u ziyānuñ ne-y-imiş/Hem dağı uşbu işi niçe-y-imiş

zulm: Zulüm. (I/1, 359, 7), (I/1, 361, 5), (I/1, 435, 2), (I/2, 597, 6), (I/2, 669, 3), (II/2, 867, 2)

Ger dilerse zulm-ıla yıka ili/Ne ola kim irmeye anuñ eli

zulumāt-ı cehl: Cehalet karanlığı. (I/1, 5, 11)

Zulumāt-ı cehlden hidāyet-i ‘ilme/delālet ideler. Tā kim Haḫ sūbhānehu

4.41. Dil ve Anlatım

‘Arab dili: Arapça (I/1, 5, 8)

Öz netāyic-i efkār ve bedāyi’-i/Esrārından enva’-ı resāyil ve kütüb, ‘Arap

bī-ḥarf: Harfsiz. (II/2, 735, 8)

Çünkü uşbu ‘ilmi ‘ışḫ bābında cān/Okıdı bī-ḥarf u şavt u bī-zebān

bülbüllik: Bülbüllük. (II/1, 165, 8)

Çün benüm bülbülligüm senden ola/Bu benüm işüm niçe benden ola

cān dili: Can dili. (II/1, 33, 11), (II/1, 439, 11) Bir ḫavul iksi daḫı oldı şaḫīḫ/Ten dili vü cān dili eytdi faşīḫ

dāl: Arap alfabesinde “dal” harfi (I/1, 413, 10)

Şol elif gibi duran dürlü nebāt/İki bükilüben olur dāl şıfat

dāsītān: Kıssa, hikaye. (I/1, 9, 5), (I/1, 9, 8), (I/1, 9, 10), (I/1, 11, 2), (I/1, 11, 4), (I/1, 11, 7), (I/1, 11, 9), (I/1, 13, 1), (I/1, 13, 3), (I/1, 13, 6), (I/1, 63, 4), (I/1, 63, 6), (I/1, 69, 9), (I/1, 87, 6), (I/1, 97, 2), (I/1, 101, 3), (I/1, 107, 1), (I/1, 113, 7), (I/1, 119, 7), (I/1, 129, 7), (I/1, 139, 2), (I/1, 151, 4), (I/1, 151, 6), (I/1, 157, 2), (I/1, 161, 10), (I/1, 169, 7), (I/1, 179, 2), (I/1, 185, 9), (I/1, 193, 2), (I/1, 199, 11), (I/1, 211, 7), (I/1, 227, 10), (I/1, 237, 5), (I/1, 237, 7), (I/1, 251, 3), (I/1, 265, 4), (I/1, 287, 4), (I/1, 299, 7), (I/1, 309, 5), (I/1, 319, 2), (I/1, 339, 4), (I/1, 347, 5), (I/1, 357, 1), (I/1, 373, 8), (I/1, 373, 10), (I/1, 387, 11), (I/1, 405, 11), (I/1, 425, 6), (I/1, 443, 1), (I/1, 455, 4), (I/1, 467, 4), (I/1, 475, 10), (I/1, 489, 4), (I/1, 499, 3), (I/1, 513, 7), (I/2, 533, 7), (I/2, 533, 9), (I/2, 547, 1), (I/2, 555, 10), (I/2, 573, 11), (I/2, 593, 8), (I/2, 607, 11), (I/2, 623, 10), (I/2, 639, 4), (I/2, 653, 2), (I/2, 671, 1), (I/2, 695, 6), (I/2, 695, 8), (I/2, 707, 5), (I/2, 723, 6), (I/2, 739, 5), (I/2, 755, 1), (I/2, 769, 5), (I/2, 783, 8), (I/2, 801, 3),

(I/2, 837, 1), (I/2, 877, 5), (I/2, 909, 1), (I/2, 909, 3), (I/2, 923, 11), (I/2, 939, 6), (I/2, 957, 9), (I/2, 977, 1), (I/2, 995, 9), (I/2, 1013, 4), (I/2, 1037, 6), (I/2, 1063, 1), (I/2, 1087, 2), (II/1, 3, 4), (II/1, 21, 5), (II/1, 41, 3), (II/1, 73, 1), (II/1, 109, 3), (II/1, 119, 8), (II/1, 131, 3), (II/1, 183, 3), (II/1, 215, 3), (II/1, 247, 11), (II/1, 277, 5), (II/1, 311, 6), (II/1, 311, 8), (II/1, 347, 10), (II/1, 377, 2), (II/1, 405, 9), (II/1, 431, 7), (II/1, 463, 9), (II/2, 489, 3), (II/2, 525, 9), (II/2, 549, 3), (II/2, 579, 9), (II/2, 623, 8), (II/2, 623, 9), (II/2, 643, 11), (II/2, 679, 6), (II/2, 707, 2), (II/2, 713, 2), (II/2, 739, 7), (II/2, 769, 1), (II/2, 807, 10), (II/2, 837, 5), (II/2, 887, 8), (II/2, 923, 7), (II/2, 925, 2), (II/2, 933, 7), (II/2, 959, 2)

Bāb-ı evvelde işit on dāsītān/Kim bilesin ma'nī gencin bī-gümān

destān: Destan. (II/2, 873, 5), (II/2, 933, 6), (II/2, 953, 6), (II/2, 953, 7)

'Işık daḥı añlandı 'āşık cānlara/Gerçi sığmaz şerḥi bu destānlara

dil: İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle ve işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan. (I/1, 79, 10), (I/1, 139, 9), (I/1, 139, 10), (I/1, 141, 4), (I/1, 145, 3), (I/1, 147, 1), (I/1, 149, 7), (I/1, 273, 1), (I/1, 343, 5), (I/1, 343, 6), (I/1, 343, 7), (I/2, 597, 4), (II/1, 5, 6), (II/1, 97, 6), (II/1, 169, 3), (II/1, 293, 1), (II/1, 485, 1), (II/2, 607, 5), (II/2, 607, 7), (II/2, 729, 3), (II/2, 955, 2), (II/2, 957, 1), (II/2, 957, 8), (II/2, 957, 9)

dil: Söz. (I/1, 43, 3), (I/1, 145, 1)

Dil-ile kulam diyiçi çok-durur/Dilüñ anda kıymeti hiç yok-durur

durak: Durak. (I/2, 579, 4), (I/2, 903, 3), (I/2, 1041, 7), (I/2, 1047, 3), (I/2, 1091, 6), (II/1, 5, 3), (II/1, 9, 7), (II/1, 105, 8), (II/1, 445, 9), (II/1, 463, 2), (II/2, 861, 8)

Kaç aşirdir niçe āyetdür tamām/Ma'lüm ola kaç durakdur kaç maḳām

ebced: Eski Sami alfabe sırasına göre tertiplenmiş, Arapçaya mahsus sesleri gösteren harfler ilave edilmiş ve bu sıraya göre harflere birer sayı değeri verilmiş olan Arap harflerinin diziliş sırası ve bütünü. (I/1, 45, 9)

Kendü rāzın Ḥaḳ aña rüz eyledi/Levh naḳşı oldı anuñ ebcedi

elif: Elif. (I/1, 201, 11), (I/1, 413, 10)

Ne ki var dünyāda var sende daḳı/Bir elif eksük degül Tañrı ḥaḳı

feşāḥat: Anlatışta düzgünlük. (II/1, 329, 3)

Ba'zıda oldu feşâhat açdı dil/Topıolu oldu 'âleme bu kâl-u-ķıl

Ġarib-nâme: Garipname. (II/2, 925, 6), (II/2, 955, 5)

...bu kitâbuñ adını Ġarib-nâme kıldı...

Genc-nâme: Gencnâme adlı eser. (I/1, 267, 2)

Şâni'üñ şun'ın görüp bildi bilen/Genci genc-nâme-y-ilen buldı bulan

güyende: Söyleyen, söyleyici. (I/1, 393, 4), (I/1, 395, 5), (I/1, 399, 3), (I/1, 403, 2), (I/1, 525, 5), (I/1, 527, 10)

Birisi insân gibi güyendedür/Birisi hemçün melek cüyendedür

ħarf: Dildeki bir sesi gösteren ve alfabeyi oluşturan işaretlerden her biri. (I/1, 205, 8), (I/1, 281, 11), (I/1, 283, 1), (I/1, 283, 9), (I/1, 283, 10), (I/1, 283, 11), (I/1, 285, 4), (I/2, 579, 7), (I/2, 589, 6), (I/2, 589, 7), (I/2, 637, 8), (I/2, 689, 3), (I/2, 689, 4), (I/2, 689, 10), (I/2, 691, 1), (I/2, 691, 2), (II/1, 27, 5), (II/1, 237, 11), (II/1, 239, 1), (II/1, 391, 8), (II/2, 527, 10), (II/2, 537, 11), (II/2, 709, 5), (II/2, 713, 4), (II/2, 723, 3), (II/2, 725, 5), (II/2, 725, 6), (II/2, 725, 7), (II/2, 841, 4), (II/2, 867, 4), (II/2, 943, 2)

Sende 'ilm ü ma'rifet kandan gelür/ħarfi dilden ma'nisi cândan gelür

ħarf evi: Harf evi. (I/2, 689, 2)

ħibr içinden geldi bu ħarf evine/Ya'ni göre 'aklı anda sevine

ħikâyet: (I/1, 73, 4), (I/1, 91, 9), (I/1, 119, 10), (I/1, 129, 7), (I/1, 129, 9), (I/1, 129, 10), (I/1, 131, 5), (I/1, 133, 3), (I/1, 137, 5), (I/1, 171, 8), (I/1, 205, 1), (I/1, 237, 10), (I/1, 253, 1), (I/1, 271, 10), (I/1, 305, 6), (I/1, 319, 2), (I/1, 363, 6), (I/1, 381, 6), (I/1, 407, 8), (I/1, 413, 4), (I/1, 419, 2), (I/1, 423, 10), (I/1, 435, 10), (I/1, 443, 8), (I/1, 477, 3), (I/1, 491, 4), (I/1, 501, 11), (I/2, 533, 9), (I/2, 535, 10), (I/2, 541, 8), (I/2, 565, 5), (I/2, 579, 2), (I/2, 595, 10), (I/2, 601, 10), (I/2, 611, 1), (I/2, 627, 3), (I/2, 629, 2), (I/2, 641, 2), (I/2, 693, 3), (I/2, 705, 8), (I/2, 709, 1), (I/2, 713, 1), (I/2, 741, 5), (I/2, 747, 2), (I/2, 761, 3), (I/2, 771, 9), (I/2, 801, 11), (I/2, 803, 2), (I/2, 843, 2), (I/2, 861, 7), (I/2, 877, 5), (I/2, 927, 6), (I/2, 969, 6), (I/2, 979, 6), (I/2, 985, 5), (I/2, 997, 1), (I/2, 997, 2), (I/2, 997, 5), (I/2, 997, 7), (I/2, 1059, 10), (I/2, 1063, 5), (I/2, 1063, 6), (II/1, 115, 9), (II/1, 159, 6), (II/1, 201, 3), (II/1, 217, 9), (II/1, 231, 11), (II/1, 277, 10), (II/1, 279, 2), (II/1, 281, 1), (II/1, 283, 3), (II/1, 305, 8), (II/1, 343, 5), (II/1,

415, 4), (II/2, 565, 1), (II/2, 629, 6), (II/2, 645, 11), (II/2, 665, 10), (II/2, 693, 5), (II/2, 889, 8), (II/2, 927, 1), (II/2, 935, 1), (II/2, 941, 2)

Her biri bu birlik içre gör nedür/Diñle imdi kim hikāyet nitedür

hikem: Hikmet, özlü söz. (I/1, 101, 3)

...ellerde dürlü hikem gizledi...

hitāb: Söz, hitap. (I/2, 831, 9), (I/2, 1045, 11), (II/1, 425, 9), (II/2, 543, 11), (II/2, 713, 3), (II/2, 829, 5)

Bu hitāba ne ki ƣağ var ƣamusı/Şādi ƣıldı gele dip Nūh gemisi

ince yol: Dillerin incelikleri. (II/2, 955, 4)

Türk dağı bilmez-idi ol dilleri/İnce yolu ol ulu menzilleri

kelme: Anlamı olan ses veya ses birliğı. (I/2, 691, 2)

Tā ki kelme olmayınça ģarf u ģarf/Olmadı ģıç kimseye bu ma'ni şarf

lāf: Söz. (I/1, 427, 6)

Dür şadefde didiler āhūda nāf/Göñül erenlerdedür cāhilde lāf

lafz: Söz. (I/1, 437, 11), (I/1, 445, 4), (I/2, 579, 5), (II/2, 881, 2)

Dördine söyler-idi bir lafz-ıla/Emr ü nehy ol ne-y-ise ƣıldan ƣıla

lafz-ı manzūm: Manzum söz. (I/1, 7, 5)

kitāb Türk dilinçe tertīb ola ve bir/ƣaç lafz-ı manzūm ol tertīb üzre

luğat: Kelime, söz. (I/2, 557, 3), (II/1, 213, 6)

Naħv u taşrīf u luğat ģācet degül/Bāğ ne ģācet çün bulunur evde gül

ma'ānī: Anlamlar. (I/1, 107, 7), (I/1, 119, 10), (I/2, 1073, 10), (II/1, 277, 10), (II/1, 279, 4), (II/2, 719, 5)

Her ma'ānī her işāret dünyada/Her birisi bir berātdur iy dede

ma'ānī ma'deni: Anlamların madeni. (II/2, 757, 6)

Bu kez eytdi ol ma'ānī ma'deni/ 'İlme dek dutmañ bu dünyā mālını

ma'nī: Anlam. (I/1, 43, 8), (I/1, 55, 11), (I/1, 73, 3), (I/1, 87, 3), (I/1, 87, 5), (I/1, 101, 7), (I/1, 101, 8), (I/1, 103, 7), (I/1, 105, 8), (I/1, 107, 5), (I/1, 107, 6), (I/1, 107,

8), (I/1, 109, 4), (I/1, 117, 4), (I/1, 119, 11), (I/1, 121, 2), (I/1, 127, 3), (I/1, 139, 4), (I/1, 153, 1), (I/1, 153, 2), (I/1, 153, 3), (I/1, 157, 6), (I/1, 171, 4), (I/1, 173, 11), (I/1, 175, 1), (I/1, 179, 6), (I/1, 187, 1), (I/1, 187, 2), (I/1, 191, 9), (I/1, 193, 3), (I/1, 195, 10), (I/1, 201, 2), (I/1, 201, 3), (I/1, 205, 8), (I/1, 265, 7), (I/1, 267, 7), (I/1, 267, 8), (I/1, 281, 11), (I/1, 283, 1), (I/1, 283, 9), (I/1, 283, 10), (I/1, 283, 11), (I/1, 305, 3), (I/1, 339, 9), (I/1, 339, 11), (I/1, 341, 3), (I/1, 341, 4), (I/1, 341, 5), (I/1, 343, 7), (I/1, 345, 3), (I/1, 345, 10), (I/1, 355, 9), (I/1, 355, 10), (I/1, 357, 8), (I/1, 371, 8), (I/1, 371, 9), (I/1, 371, 10), (I/1, 371, 11), (I/1, 373, 3), (I/1, 379, 7), (I/1, 387, 4), (I/1, 387, 7), (I/1, 401, 2), (I/1, 405, 6), (I/1, 405, 8), (I/1, 423, 7), (I/1, 433, 4), (I/1, 433, 7), (I/1, 441, 7), (I/1, 441, 8), (I/1, 455, 2), (I/1, 463, 2), (I/1, 467, 10), (I/1, 469, 1), (I/1, 493, 9), (I/1, 495, 11), (I/1, 499, 10), (I/1, 515, 2), (I/1, 517, 9), (I/1, 525, 10), (I/2, 533, 3), (I/2, 533, 4), (I/2, 533, 5), (I/2, 535, 9), (I/2, 545, 4), (I/2, 545, 5), (I/2, 545, 6), (I/2, 545, 8), (I/2, 545, 9), (I/2, 545, 10), (I/2, 545, 11), (I/2, 565, 4), (I/2, 575, 5), (I/2, 577, 7), (I/2, 579, 5), (I/2, 579, 7), (I/2, 579, 9), (I/2, 579, 10), (I/2, 581, 1), (I/2, 587, 3), (I/2, 587, 4), (I/2, 589, 7), (I/2, 603, 10), (I/2, 623, 8), (I/2, 637, 3), (I/2, 637, 8), (I/2, 641, 1), (I/2, 645, 2), (I/2, 651, 9), (I/2, 653, 6), (I/2, 661, 6), (I/2, 687, 4), (I/2, 687, 6), (I/2, 689, 1), (I/2, 689, 3), (I/2, 689, 7), (I/2, 689, 10), (I/2, 691, 1), (I/2, 691, 2), (I/2, 707, 3), (I/2, 725, 7), (I/2, 741, 4), (I/2, 755, 4), (I/2, 757, 1), (I/2, 759, 11), (I/2, 761, 1), (I/2, 761, 7), (I/2, 767, 5), (I/2, 767, 6), (I/2, 771, 3), (I/2, 819, 7), (I/2, 823, 11), (I/2, 837, 9), (I/2, 837, 10), (I/2, 839, 3), (I/2, 877, 9), (I/2, 907, 9), (I/2, 909, 6), (I/2, 909, 7), (I/2, 909, 10), (I/2, 909, 11), (I/2, 933, 5), (I/2, 737, 6), (I/2, 949, 6), (I/2, 973, 5), (I/2, 977, 6), (I/2, 977, 10), (I/2, 981, 4), (I/2, 981, 5), (I/2, 995, 3), (I/2, 1011, 9), (I/2, 1011, 10), (I/2, 1011, 11), (I/2, 1013, 1), (I/2, 1013, 2), (I/2, 1013, 3), (I/2, 1029, 7), (I/2, 1033, 2), (I/2, 1035, 7), (I/2, 1039, 1), (I/2, 1039, 1), (I/2, 1045, 2), (I/2, 1053, 7), (I/2, 1061, 8), (I/2, 1061, 11), (I/2, 1073, 8), (I/2, 1079, 3), (I/2, 1089, 1), (I/2, 1103, 2), (II/1, 5, 11), (II/1, 13, 5), (II/1, 15, 7), (II/1, 37, 10), (II/1, 45, 8), (II/1, 45, 9), (II/1, 75, 2), (II/1, 75, 8), (II/1, 81, 4), (II/1, 89, 4), (II/1, 93, 4), (II/1, 129, 1), (II/1, 183, 1), (II/1, 187, 4), (II/1, 199, 7), (II/1, 199, 10), (II/1, 199, 11), (II/1, 201, 2), (II/1, 201, 3), (II/1, 201, 4), (II/1, 203, 3), (II/1, 203, 6), (II/1, 205, 5), (II/1, 213, 4), (II/1, 213, 10), (II/1, 219, 10), (II/1, 231, 3), (II/1, 231, 4), (II/1, 237, 1), (II/1, 237, 11), (II/1, 243, 7), (II/1, 243, 8), (II/1, 243, 9), (II/1, 243, 11), (II/1, 245, 1), (II/1, 247, 5), (II/1, 253, 2), (II/1, 257, 6), (II/1, 257, 10), (II/1, 261, 3), (II/1, 275, 9), (II/1, 293, 9), (II/1, 293, 10), (II/1, 293, 11), (II/1, 309, 8), (II/1, 313, 4), (II/1, 313, 7), (II/1, 315, 2), (II/1, 341, 5), (II/1, 343, 11), (II/1, 345, 5), (II/1, 349,

3), (II/1, 377, 7), (II/1, 387, 8), (II/1, 391, 6), (II/1, 391, 7), (II/1, 391, 8), (II/1, 391, 10), (II/1, 391, 11), (II/1, 393, 1), (II/1, 393, 2), (II/1, 407, 7), (II/1, 407, 9), (II/1, 407, 10), (II/1, 407, 11), (II/1, 409, 3), (II/1, 409, 5), (II/1, 415, 2), (II/1, 423, 3), (II/1, 423, 7), (II/1, 423, 11), (II/1, 429, 15), (II/1, 463, 7), (II/2, 489, 8), (II/2, 527, 8), (II/2, 527, 11), (II/2, 531, 2), (II/2, 531, 3), (II/2, 531, 9), (II/2, 543, 9), (II/2, 543, 10), (II/2, 545, 1), (II/2, 599, 1), (II/2, 621, 3), (II/2, 623, 3), (II/2, 633, 7), (II/2, 637, 1), (II/2, 637, 6), (II/2, 639, 5), (II/2, 639, 10), (II/2, 677, 10), (II/2, 703, 10), (II/2, 703, 11), (II/2, 705, 1), (II/2, 705, 4), (II/2, 705, 6), (II/2, 709, 5), (II/2, 711, 6), (II/2, 715, 7), (II/2, 715, 10), (II/2, 719, 1), (II/2, 719, 2), (II/2, 721, 2), (II/2, 721, 4), (II/2, 721, 8), (II/2, 723, 1), (II/2, 723, 3), (II/2, 723, 8), (II/2, 723, 11), (II/2, 725, 1), (II/2, 725, 3), (II/2, 725, 5), (II/2, 725, 6), (II/2, 725, 7), (II/2, 731, 2), (II/2, 733, 2), (II/2, 737, 9), (II/2, 745, 9), (II/2, 749, 9), (II/2, 755, 9), (II/2, 759, 1), (II/2, 759, 7), (II/2, 761, 2), (II/2, 761, 6), (II/2, 763, 7), (II/2, 763, 9), (II/2, 765, 4), (II/2, 813, 6), (II/2, 819, 5), (II/2, 819, 8), (II/2, 825, 6), (II/2, 825, 7), (II/2, 835, 1), (II/2, 839, 2), (II/2, 839, 3), (II/2, 841, 4), (II/2, 843, 11), (II/2, 845, 1), (II/2, 925, 11), (II/2, 941, 6), (II/2, 941, 8), (II/2, 941, 9), (II/2, 951, 9), (II/2, 955, 5), (II/2, 957, 3), (II/2, 867, 5), (II/2, 923, 6), (II/2, 947, 6), (II/2, 953, 10), (II/2, 955, 7), (II/2, 957, 1), (II/2, 957, 4), (II/2, 957, 8), (II/2, 959, 4),

Nitekim peygâmbere kıldı hıṭâb/'Âkıle ma'nî yiter uşbu cevâb

ma'nî cevheri: Anlam hazinesi. (II/1, 201, 11), (II/1, 203, 4)

Viribidi enbiyâ vü evliyâ/Kim bu ma'nî cevherin bunlar tuya

ma'nî genci: Anlam hazinesi. (I/1, 9, 5), (I/1, 63, 4), (II/1, 199, 9), (II/1, 213, 5), (II/2, 777, 6),

Bâb-ı evvelde işit on dâsitân/Kim bilesin ma'nî gencin bî-gümân

ma'ânî genci: Anlam hazinesi. (II/2, 609, 9),

Eytdüm iy cân pîşrevi dîn serveri/İy ma'ânî genci iy kudret eri

ma'nî hõnı: Anlam sofrası. (II/1, 311, 2), (II/2, 733, 4)

İy Çalap sen rûzı kılğıl kullara/Uşbu ma'nî hõnını yoḥsullara

ma'nî kânı: Anlam ocağı. (I/2, 695, 3)

Raḥmet eyle diñleyenler cânına/Sen irür bunları ma'nî kânına

ma'ni menzili: Anlam menzili. (I/1, 7, 7), (II/2, 953, 11)

Gerçi kim söylendi bunda Türk dili/İlla ma'lûm oldu ma'ni menzili

ma'ni mevci: Anlam dalgası. (II/1, 215, 6)

'Işık odından yine göflüm kaynadı/Ma'ni mevci taşdı taşra oynadı

ma'nî şerbeti: Anlam şerbeti. (II/2, 721, 5)

Çankı el kim anda iş işlenmedi/Cānı ma'nî şerbetinden çanmadı

ma'nî yöni: Anlam sırları. (II/2, 951, 9)

Diñle imdi niçedür sen ol onı/Kim saña yüz göstere ma'nî yöni

me'ānî: Hikmet, anlam. (I/1, 425, 5), (II/1, 213, 7)

İy Hudāyā toğru yoldan ırmağıl/Bu me'āniden bizi ayırmağıl

mecāz: Gerçek anlamın dışında olma. (II/2, 709, 4)

'İlm ü 'ibret hikmet ü esrār u rāz/Mekr ü ħıle zerķ u inkār u mecāz

meşel: Hikaye. (I/1, 97, 4), (I/1, 103, 7), (I/1, 111, 2), (I/1, 119, 10), (I/1, 127, 9), (I/1, 141, 1), (I/1, 147, 3), (I/1, 173, 11), (I/1, 305, 2), (I/1, 333, 3), (I/1, 333, 4), (I/1, 415, 11), (I/2, 567, 3), (I/2, 567, 4), (I/2, 567, 5), (I/2, 567, 6), (I/2, 587, 4), (I/2, 651, 9), (I/2, 653, 5), (I/2, 653, 6), (I/2, 653, 10), (I/2, 661, 3), (I/2, 683, 5), (I/2, 755, 5), (I/2, 759, 11), (I/2, 761, 3), (I/2, 985, 4), (I/2, 985, 8), (I/2, 985, 10), (I/2, 989, 8), (II/1, 199, 8), (II/1, 231, 3), (II/1, 231, 4), (II/1, 231, 9), (II/1, 235, 3), (II/1, 235, 5), (II/1, 235, 10), (II/1, 279, 2), (II/1, 279, 4), (II/1, 293, 11), (II/1, 295, 1), (II/1, 303, 9), (II/1, 305, 8), (II/1, 409, 2), (II/1, 415, 5), (II/1, 419, 11), (II/1, 421, 11), (II/1, 423, 1), (II/1, 423, 2), (II/1, 423, 6)

Eydeyüm bir ħōş meşel senden saña/Yādigār olsun bu söz benden saña

mücerred söz: Soyut söz. (I/2, 535, 7)

Çamusı şol bir mücerred söz gibi/Şöyle durmuş bir mu'allak koz gibi

naĥv: Söz dizimi. (I/2, 557, 3), (II/1, 213, 6)

Naĥv u taşrîf u luğat ħācet degül/Bāğ ne ħācet çün bulunur evde gül

nāṭıka: Düşünüp söyleme kuvveti, niteliği. (II/2, 617, 7)

Eytdüm iy keşşāf-ı sırr-ı lā-yezāl/Nāṭıka vaşfuñdan oldu güng ü lāl

naẓm: Nazım, şiir. (I/1, 87, 4), (I/1, 401, 10), (I/1, 455, 8), (II/2, 953, 7)

Nazm içinde artuğ eksük var-ısa/ 'Ayb dutmaya anı kim yār-ısa

nidā: Çağırma, seslenme. (II/2, 679, 2)

Çün yine geldi Çalap'dan bu nidā/Ol emir kendüzini kıldı fidā

şarf: Dilbilgisi. (II/1, 213, 6)

Yazludur zerrāt-ı 'ālem ḥarf ḥarf/Zī-kitāb u zī lügat zī naḥv u şarf

sav: Söz. (II/1, 37, 8)

Nesne kim ol uçmağñ pertavidur/Bu kadar söz kıanda anuñ savıdur

söz: Söz. (I/1, 27, 9), (I/1, 33, 11), (I/1, 61, 4), (I/1, 65, 6), (I/1, 77, 2), (I/1, 79, 3), (I/1, 87, 3), (I/1, 87, 5), (I/1, 97, 4), (I/1, 101, 5), (I/1, 101, 6), (I/1, 105, 8), (I/1, 107, 4), (I/1, 107, 5), (I/1, 113, 9), (I/1, 117, 4), (I/1, 117, 11), (I/1, 121, 2), (I/1, 137, 5), (I/1, 137, 6), (I/1, 139, 8), (I/1, 141, 1), (I/1, 147, 2), (I/1, 159, 8), (I/1, 171, 8), (I/1, 179, 6), (I/1, 179, 9), (I/1, 187, 1), (I/1, 187, 2), (I/1, 187, 6), (I/1, 193, 8), (I/1, 195, 2), (I/1, 199, 9), (I/1, 209, 3), (I/1, 209, 10), (I/1, 215, 3), (I/1, 215, 11), (I/1, 235, 15), (I/1, 249, 1), (I/1, 249, 10), (I/1, 249, 11), (I/1, 251, 11), (I/1, 253, 1), (I/1, 257, 9), (I/1, 259, 3), (I/1, 263, 6), (I/1, 263, 7), (I/1, 263, 9), (I/1, 263, 11), (I/1, 265, 7), (I/1, 265, 8), (I/1, 265, 10), (I/1, 267, 6), (I/1, 267, 7), (I/1, 271, 3), (I/1, 283, 3), (I/1, 283, 4), (I/1, 285, 1), (I/1, 287, 7), (I/1, 295, 2), (I/1, 295, 10), (I/1, 307, 8), (I/1, 321, 4), (I/1, 325, 9), (I/1, 337, 7), (I/1, 337, 10), (I/1, 339, 8), (I/1, 339, 11), (I/1, 341, 4), (I/1, 341, 8), (I/1, 343, 4), (I/1, 343, 5), (I/1, 343, 7), (I/1, 343, 11), (I/1, 345, 2), (I/1, 357, 4), (I/1, 357, 8), (I/1, 371, 11), (I/1, 373, 1), (I/1, 373, 3), (I/1, 373, 4), (I/1, 385, 9), (I/1, 387, 4), (I/1, 387, 5), (I/1, 387, 9), (I/1, 397, 4), (I/1, 399, 8), (I/1, 403, 10), (I/1, 407, 10), (I/1, 407, 11), (I/1, 417, 1), (I/1, 425, 11), (I/1, 427, 8), (I/1, 433, 7), (I/1, 437, 6), (I/1, 441, 7), (I/1, 443, 6), (I/1, 445, 1), (I/1, 445, 3), (I/1, 451, 4), (I/1, 451, 8), (I/1, 453, 2), (I/1, 453, 5), (I/1, 455, 1), (I/1, 455, 2), (I/1, 455, 10), (I/1, 463, 2), (I/1, 463, 3), (I/1, 463, 6), (I/1, 463, 8), (I/1, 465, 8), (I/1, 467, 11), (I/1, 469, 1), (I/1, 473, 3), (I/1, 491, 8), (I/1, 493, 9), (I/1, 495, 11), (I/1, 497, 1), (I/1, 497, 11), (I/1, 513, 3), (I/1, 513, 4), (I/1, 517, 9), (I/1, 525, 9), (II/2, 533, 3), (II/2, 537, 10), (II/2, 545, 8), (II/2, 545, 10), (II/2, 559, 3), (II/2, 565, 8), (II/2, 567, 3), (II/2, 577, 5), (II/2, 587, 3), (II/2, 591, 8), (II/2, 597, 10), (II/2, 597, 11), (II/2, 603, 10), (II/2, 605, 2), (II/2, 611, 10), (II/2, 615, 3), (II/2, 623, 5), (II/2, 623, 7), (II/2, 623, 8), (II/2, 623, 9), (II/2, 631, 5),

(I/2, 635, 7), (I/2, 641, 1), (I/2, 641, 5), (I/2, 645, 2), (I/2, 645, 5), (I/2, 647, 2), (I/2, 651, 9), (I/2, 653, 7), (I/2, 669, 1), (I/2, 669, 6), (I/2, 669, 8), (I/2, 671, 5), (I/2, 675, 4), (I/2, 677, 1), (I/2, 681, 1), (I/2, 683, 1), (I/2, 683, 5), (I/2, 685, 5), (I/2, 685, 11), (I/2, 689, 10), (I/2, 689, 11), (I/2, 693, 3), (I/2, 699, 1), (I/2, 703, 7), (I/2, 703, 10), (I/2, 707, 1), (I/2, 707, 2), (I/2, 707, 3), (I/2, 713, 7), (I/2, 713, 11), (I/2, 715, 9), (I/2, 723, 1), (I/2, 723, 2), (I/2, 723, 3), (I/2, 723, 4), (I/2, 723, 11), (I/2, 725, 7), (I/2, 733, 3), (I/2, 739, 9), (I/2, 739, 11), (I/2, 741, 4), (I/2, 751, 5), (I/2, 753, 9), (I/2, 755, 4), (I/2, 757, 1), (I/2, 761, 1), (I/2, 771, 3), (I/2, 771, 7), (I/2, 771, 10), (I/2, 773, 1), (I/2, 789, 5), (I/2, 803, 2), (I/2, 809, 8), (I/2, 813, 9), (I/2, 815, 6), (I/2, 819, 3), (I/2, 819, 7), (I/2, 821, 2), (I/2, 821, 11), (I/2, 823, 6), (I/2, 823, 11), (I/2, 829, 8), (I/2, 833, 9), (I/2, 839, 3), (I/2, 839, 4), (I/2, 841, 1), (I/2, 845, 1), (I/2, 849, 2), (I/2, 851, 1), (I/2, 857, 11), (I/2, 861, 6), (I/2, 861, 8), (I/2, 869, 1), (I/2, 877, 9), (I/2, 877, 11), (I/2, 879, 4), (I/2, 881, 5), (I/2, 885, 4), (I/2, 887, 10), (I/2, 897, 4), (I/2, 899, 11), (I/2, 907, 2), (I/2, 907, 8), (I/2, 909, 6), (I/2, 909, 11), (I/2, 917, 6), (I/2, 929, 4), (I/2, 933, 4), (I/2, 937, 9), (I/2, 959, 8), (I/2, 961, 2), (I/2, 967, 5), (I/2, 971, 9), (I/2, 977, 6), (I/2, 979, 5), (I/2, 981, 4), (I/2, 995, 3), (I/2, 997, 5), (I/2, 1013, 1), (I/2, 1015, 10), (I/2, 1015, 11), (I/2, 1029, 7), (I/2, 1031, 2), (I/2, 1033, 8), (I/2, 1035, 6), (I/2, 1037, 11), (I/2, 1039, 1), (I/2, 1039, 10), (I/2, 1045, 2), (I/2, 1047, 1), (I/2, 1049, 2), (I/2, 1051, 4), (I/2, 1053, 6), (I/2, 1063, 7), (I/2, 1073, 11), (I/2, 1087, 6), (I/2, 1089, 1), (I/2, 1091, 4), (I/2, 1097, 4), (I/2, 1101, 1), (I/2, 1103, 5), (I/2, 1105, 10), (I/2, 1109, 2), (I/2, 1109, 6), (I/2, 1115, 10), (II/1, 5, 11), (II/1, 7, 1), (II/1, 23, 10), (II/1, 31, 6), (II/1, 35, 1), (II/1, 37, 6), (II/1, 37, 8), (II/1, 39, 4), (II/1, 41, 10), (II/1, 49, 10), (II/1, 51, 5), (II/1, 57, 2), (II/1, 61, 6), (II/1, 65, 3), (II/1, 75, 4), (II/1, 75, 7), (II/1, 75, 8), (II/1, 77, 2), (II/1, 85, 5), (II/1, 101, 4), (II/1, 103, 2), (II/1, 103, 3), (II/1, 107, 3), (II/1, 113, 11), (II/1, 115, 3), (II/1, 117, 7), (II/1, 135, 9), (II/1, 159, 5), (II/1, 165, 1), (II/1, 183, 11), (II/1, 199, 7), (II/1, 207, 11), (II/1, 209, 2), (II/1, 217, 1), (II/1, 219, 8), (II/1, 219, 10), (II/1, 229, 7), (II/1, 231, 7), (II/1, 239, 1), (II/1, 245, 6), (II/1, 253, 2), (II/1, 257, 6), (II/1, 259, 9), (II/1, 279, 3), (II/1, 279, 7), (II/1, 309, 3), (II/1, 311, 3), (II/1, 313, 7), (II/1, 313, 11), (II/1, 315, 3), (II/1, 315, 4), (II/1, 317, 8), (II/1, 329, 7), (II/1, 339, 2), (II/1, 343, 7), (II/1, 345, 1), (II/1, 351, 3), (II/1, 385, 8), (II/1, 391, 6), (II/1, 391, 7), (II/1, 403, 9), (II/1, 403, 11), (II/1, 409, 7), (II/1, 423, 2), (II/1, 437, 12), (II/1, 439, 11), (II/1, 451, 10), (II/1, 459, 7), (II/1, 459, 8), (II/2, 495, 9), (II/2, 517, 6), (II/2, 527, 4), (II/2, 527, 5), (II/2, 527, 6), (II/2, 529, 3), (II/2, 529, 4), (II/2, 529, 10), (II/2, 531, 1), (II/2, 533, 7), (II/2, 539, 7), (II/2, 541, 3), (II/2, 541, 5), (II/2, 541, 6), (II/2,

541, 7), (II/2, 541, 9), (II/2, 541, 10), (II/2, 541, 11), (II/2, 543, 1), (II/2, 543, 2), (II/2, 543, 3), (II/2, 543, 4), (II/2, 543, 5), (II/2, 543, 7), (II/2, 543, 8), (II/2, 543, 9), (II/2, 545, 2), (II/2, 545, 3), (II/2, 547, 4), (II/2, 581, 10), (II/2, 583, 3), (II/2, 595, 7), (II/2, 609, 6), (II/2, 619, 4), (II/2, 621, 9), (II/2, 625, 5), (II/2, 629, 4), (II/2, 633, 7), (II/2, 635, 5), (II/2, 637, 6), (II/2, 637, 8), (II/2, 639, 10), (II/2, 641, 2), (II/2, 649, 4), (II/2, 655, 8), (II/2, 655, 9), (II/2, 669, 7), (II/2, 677, 10), (II/2, 683, 6), (II/2, 697, 4), (II/2, 701, 2), (II/2, 701, 6), (II/2, 701, 9), (II/2, 703, 8), (II/2, 703, 10), (II/2, 703, 11), (II/2, 705, 7), (II/2, 707, 9), (II/2, 713, 1), (II/2, 733, 7), (II/2, 737, 1), (II/2, 737, 7), (II/2, 743, 1), (II/2, 743, 9), (II/2, 743, 10), (II/2, 743, 11), (II/2, 745, 3), (II/2, 745, 4), (II/2, 747, 3), (II/2, 747, 4), (II/2, 747, 7), (II/2, 749, 1), (II/2, 749, 2), (II/2, 749, 9), (II/2, 751, 2), (II/2, 753, 2), (II/2, 759, 6), (II/2, 761, 2), (II/2, 763, 2), (II/2, 765, 3), (II/2, 795, 3), (II/2, 801, 7), (II/2, 805, 4), (II/2, 817, 7), (II/2, 839, 1), (II/2, 839, 7), (II/2, 877, 8), (II/2, 887, 2), (II/2, 889, 5), (II/2, 889, 9), (II/2, 889, 10), (II/2, 913, 3), (II/2, 913, 5), (II/2, 913, 9), (II/2, 913, 11), (II/2, 919, 4), (II/2, 923, 6), (II/2, 925, 10), (II/2, 925, 11), (II/2, 927, 2), (II/2, 931, 5), (II/2, 945, 11), (II/2, 949, 10), (II/2, 957, 3), (II/2, 957, 9), (II/2, 959, 4), (II/2, 959, 6), (II/2, 961, 1)

Kimsene kim bilmeye kendüzini/Niçe eyde anı bilmek sözünü

sözlü: Sözlü. (II/2, 941, 5)

Biri hemmāzin didi Qur'ān aña/Ya'ni artuq sözlüdür dir görseñe

şî'r: şîir (I/1, 7, 6), (I/1, 9, 2)

...tā nef'i 'āmm u hāşşa irişe şî'r...

ta'bîr: İfade, deyiş, anlatım. (II/1, 151, 12), (II/1, 153, 3), (II/1, 153, 4), (II/1, 153, 9)

Bilmedi ol düşünün ta'bîrini/Kim biliser Tañrı'nuñ taqđîrini

Tācîk dilleri: Tacik dilleri. (I/1, 7, 8), (II/2, 955, 1)

Çün bilesin cümle yol menzillerin/Yirmegil sen Türk ü Tācîk dillerin

taqrîr: Açıklama. (I/1, 271, 9), (I/1, 405, 5), (I/1, 485, 5), (I/1, 495, 9), (II/2, 539, 7), (II/2, 549, 3), (II/2, 591, 8), (II/2, 755, 4), (II/2, 961, 2), (II/2, 1019, 8), (II/2, 1073, 10), (II/2, 1117, 10), (II/1, 219, 8), (II/1, 219, 11), (II/1, 231, 9), (II/1, 279, 7), (II/1, 313, 2), (II/1, 315, 1), (II/1, 315, 4), (II/1, 319, 10), (II/1, 403, 3), (II/1, 461, 9), (II/2, 621, 3), (II/2, 845, 5), (II/2, 927, 2), (II/2, 933, 6), (II/2, 953, 7)

Geldük imdi pādišāh taḳḳirine/Girelüm bir bu sözüñ taḳḳirine

taḳḳ-ı lafz: Sözüñ altındaki anlam. (I/2, 579, 6), (I/2, 579, 8), (I/2, 591, 1)

Pes ikinci okımağı şol-durur/Kim bire bir taḳḳ-ı lafzın bildürür

taşrīf: Bir kelimenin çekimi. (I/2, 557, 3)

Naḥv u taşrīf u luḡat ḥācet degül/Bāḡ ne ḥācet çün bulunur evde gül

tefsīr: Anlam, açıklama. (II/1, 211, 8)

Dīn ü dünyā beñzedi birbirine/Şüretin oḡı vü gör tefsīri ne

ten dili: Ten dili. (II/1, 33, 11)

Bir ḳavul iksi daḡı oldı şaḡıñ/Ten dili vü cān dili eytdi faşıñ

Tīh yazusı: Tih yazusı. (I/2, 859, 8)

Kırk yıl ol Tīh yazusında yorıdı/Oḡlan ucaldı vü yigit ḳarıdı

Türk dili: Türk dili. (I/1, 7, 5), (I/1, 7, 7), (I/1, 7, 8), (II/2, 925, 7), (II/2, 953, 11), (II/2, 955, 1), (II/2, 955, 3), (II/2, 955, 5), (II/2, 955, 8),

kitāb Türk dilinçe tertīb ola ve bir/ḳaç lafz-ı manzūm ol tertīb üzre

yazlu: Yazılı. (I/1, 91, 3), (I/1, 93, 5), (I/1, 101, 7), (I/1, 101, 10), (I/1, 101, 11), (I/1, 107, 8), (I/1, 159, 9), (I/1, 207, 7), (I/1, 209, 7), (I/1, 301, 5), (I/1, 341, 10), (I/1, 341, 11), (I/1, 405, 6), (I/2, 541, 5), (I/2, 561, 4), (I/2, 567, 1), (I/2, 933, 11), (I/2, 977, 11), (I/2, 1055, 3), (II/1, 27, 5), (II/1, 199, 6), (II/1, 203, 6), (II/1, 213, 2), (II/1, 213, 6), (II/1, 215, 9), (II/1, 463, 4), (II/1, 463, 6), (II/2, 535, 3), (II/2, 707, 7), (II/2, 709, 5), (II/2, 711, 3), (II/2, 711, 4), (II/2, 711, 9), (II/2, 713, 4), (II/2, 725, 2), (II/2, 725, 3), (II/2, 725, 5), (II/2, 737, 8), (II/2, 737, 9), (II/2, 839, 6), (II/2, 861, 3), (II/2, 867, 3), (II/2, 867, 4), (II/2, 875, 3)

Ṭā'atuñ ya ḳanḳısında yazludur/Lācerem kim raḡmet anda gizlödür

yazu: Yazı. (I/2, 841, 9), (II/1, 343, 6), (I/2, 637, 3), (II/1, 237, 9), (II/1, 243, 7)

Her biri ol yazuya baḳar-ıdı/Kendüzinüñ şanuban ḳorḳar-ıdı

zıkr: Zikir, anma. (I/1, 29, 3), (I/1, 127, 3), (I/1, 217, 1), (I/1, 231, 7), (I/1, 231, 9), (I/1, 263, 8), (I/1, 283, 8), (I/1, 335, 9), (I/1, 399, 6), (I/1, 449, 4), (I/1, 449, 7), (I/2, 621, 5), (I/2, 651, 1), (I/2, 753, 9), (I/2, 775, 4), (I/2, 893, 9), (II/1, 119, 9), (II/1, 209,

7), (I/1, 239, 9), (I/1, 361, 4), (I/1, 455, 10), (II/2, 521, 7), (II/2, 719, 8), (II/2, 763, 10), (II/2, 807, 6), (II/2, 811, 8)

Ne saña ‘aql irebilür fikr ile/Ni seni dil eydebilür zıkr ile

4.42. İlim, Bilgilenme, Akıl

‘**âkil**: Akıl sahibi. (I/1, 43, 8), (I/1, 55, 11), (I/1, 97, 5), (I/1, 155, 3), (I/1, 179, 5), (I/1, 179, 9), (I/1, 191, 9), (I/1, 225, 9), (I/1, 251, 9), (I/1, 261, 1), (I/1, 307, 9), (I/1, 333, 7), (I/1, 387, 4), (I/1, 391, 4), (I/1, 427, 4), (I/1, 441, 5), (I/1, 441, 7), (I/1, 495, 11), (I/1, 511, 5), (I/2, 545, 8), (I/2, 637, 10), (I/2, 893, 1), (I/2, 893, 2), (I/2, 969, 3), (II/1, 49, 8), (II/1, 243, 8), (II/1, 279, 4), (II/1, 279, 6), (II/1, 373, 4), (II/2, 649, 1), (II/2, 809, 7)

Nitekim peygâmbere kıldı hıṭâb/‘Âkıle ma‘nî yiter uşbu cevâb

‘**akl**: Akıl. (I/1, 7, 9), (I/1, 23, 6), (I/1, 29, 6), (I/1, 29, 11), (I/1, 83, 4), (I/1, 91, 7), (I/1, 91, 10), (I/1, 103, 9), (I/1, 125, 10), (I/1, 157, 10), (I/1, 163, 7), (I/1, 163, 11), (I/1, 165, 1), (I/1, 165, 4), (I/1, 165, 6), (I/1, 165, 10), (I/1, 167, 6), (I/1, 177, 4), (I/1, 177, 5), (I/1, 177, 8), (I/1, 177, 9), (I/1, 215, 4), (I/1, 215, 5), (I/1, 217, 1), (I/1, 217, 3), (I/1, 217, 4), (I/1, 217, 5), (I/1, 217, 7), (I/1, 219, 1), (I/1, 219, 8), (I/1, 219, 9), (I/1, 219, 11), (I/1, 221, 1), (I/1, 221, 2), (I/1, 221, 5), (I/1, 221, 9), (I/1, 221, 10), (I/1, 221, 11), (I/1, 223, 9), (I/1, 225, 1), (I/1, 225, 11), (I/1, 231, 9), (I/1, 251, 6), (I/1, 261, 10), (I/1, 277, 11), (I/1, 279, 5), (I/1, 279, 9), (I/1, 281, 1), (I/1, 281, 2), (I/1, 281, 3), (I/1, 283, 6), (I/1, 283, 10), (I/1, 283, 11), (I/1, 285, 3), (I/1, 297, 8), (I/1, 301, 6), (I/1, 307, 9), (I/1, 325, 11), (I/1, 337, 9), (I/1, 363, 7), (I/1, 363, 11), (I/1, 389, 1), (I/1, 389, 9), (I/1, 391, 2), (I/1, 391, 3), (I/1, 409, 5), (I/1, 421, 1), (I/1, 447, 2), (I/1, 457, 7), (I/1, 457, 11), (I/1, 469, 9), (I/1, 471, 4), (I/1, 471, 10), (I/1, 473, 6), (I/1, 473, 7), (I/1, 473, 8), (I/1, 505, 8), (I/1, 507, 7), (I/1, 509, 9), (I/1, 511, 2), (I/1, 517, 6), (I/1, 519, 3), (I/1, 527, 5), (I/1, 531, 4), (I/1, 531, 5), (I/2, 535, 3), (I/2, 543, 1), (I/2, 543, 5), (I/2, 543, 10), (I/2, 545, 4), (I/2, 545, 5), (I/2, 545, 6), (I/2, 545, 7), (I/2, 545, 7), (I/2, 561, 3), (I/2, 561, 4), (I/2, 561, 5), (I/2, 561, 6), (I/2, 567, 2), (I/2, 583, 6), (I/2, 605, 5), (I/2, 613, 1), (I/2, 615, 2), (I/2, 615, 4), (I/2, 615, 10), (I/2, 615, 11), (I/2, 617, 1), (I/2, 625, 2), (I/2, 625, 10), (I/2, 625, 11), (I/2, 627, 10), (I/2, 629, 4), (I/2, 629, 5), (I/2, 629, 8), (I/2, 631, 1), (I/2, 631, 11), (I/2, 633, 2), (I/2, 633, 9), (I/2, 635, 3), (I/2, 635, 5), (I/2, 635, 7), (I/2, 637, 3), (I/2, 637, 4), (I/2, 637,

10), (I/2, 649, 3), (I/2, 651, 2), (I/2, 669, 6), (I/2, 671, 6), (I/2, 687, 4), (I/2, 687, 7), (I/2, 687, 8), (I/2, 687, 10), (I/2, 689, 1), (I/2, 689, 2), (I/2, 689, 7), (I/2, 689, 10), (I/2, 691, 1), (I/2, 691, 3), (I/2, 703, 8), (I/2, 739, 9), (I/2, 881, 10), (I/2, 901, 11), (I/2, 937, 9), (I/2, 953, 3), (I/2, 967, 9), (I/2, 967, 10), (I/2, 967, 11), (I/2, 969, 4), (I/2, 969, 5), (I/2, 969, 6), (I/2, 969, 8), (I/2, 969, 9), (I/2, 969, 10), (I/2, 969, 11), (I/2, 971, 2), (I/2, 971, 3), (I/2, 971, 11), (I/2, 973, 8), (I/2, 987, 3), (I/2, 987, 5), (I/2, 987, 6), (I/2, 989, 1), (I/2, 993, 8), (I/2, 995, 5), (I/2, 1007, 5), (I/2, 1031, 11), (I/2, 1059, 3), (I/2, 1077, 2), (I/2, 1077, 3), (I/2, 1093, 8), (I/2, 1099, 5), (I/2, 1099, 6), (I/2, 1099, 8), (I/2, 1101, 6), (I/2, 1119, 9), (I/2, 1119, 10), (II/1, 5, 5), (II/1, 15, 8), (II/1, 47, 11), (II/1, 51, 1), (II/1, 51, 2), (II/1, 51, 9), (II/1, 63, 7), (II/1, 75, 5), (II/1, 81, 3), (II/1, 101, 7), (II/1, 135, 8), (II/1, 163, 10), (II/1, 183, 7), (II/1, 213, 4), (II/1, 213, 8), (II/1, 229, 7), (II/1, 233, 1), (II/1, 233, 2), (II/1, 233, 5), (II/1, 233, 8), (II/1, 235, 1), (II/1, 237, 3), (II/1, 237, 4), (II/1, 237, 8), (II/1, 239, 9), (II/1, 241, 9), (II/1, 243, 4), (II/1, 249, 2), (II/1, 253, 8), (II/1, 253, 9), (II/1, 253, 11), (II/1, 255, 9), (II/1, 255, 11), (II/1, 257, 2), (II/1, 257, 7), (II/1, 259, 2), (II/1, 259, 3), (II/1, 259, 6), (II/1, 259, 7), (II/1, 261, 1), (II/1, 261, 2), (II/1, 261, 3), (II/1, 261, 4), (II/1, 261, 5), (II/1, 261, 6), (II/1, 261, 7), (II/1, 261, 9), (II/1, 261, 11), (II/1, 263, 1), (II/1, 263, 2), (II/1, 263, 3), (II/1, 263, 4), (II/1, 263, 5), (II/1, 263, 8), (II/1, 263, 9), (II/1, 265, 3), (II/1, 265, 4), (II/1, 265, 5), (II/1, 265, 7), (II/1, 267, 1), (II/1, 267, 2), (II/1, 267, 11), (II/1, 269, 3), (II/1, 269, 9), (II/1, 269, 10), (II/1, 269, 11), (II/1, 271, 1), (II/1, 271, 9), (II/1, 271, 10), (II/1, 271, 11), (II/1, 273, 5), (II/1, 273, 6), (II/1, 273, 7), (II/1, 273, 8), (II/1, 273, 9), (II/1, 273, 11), (II/1, 275, 2), (II/1, 277, 2), (II/1, 277, 3), (II/1, 301, 3), (II/1, 301, 5), (II/1, 301, 7), (II/1, 301, 9), (II/1, 305, 4), (II/1, 319, 7), (II/1, 341, 7), (II/1, 347, 6), (II/1, 349, 4), (II/1, 355, 8), (II/1, 377, 8), (II/1, 377, 10), (II/1, 415, 8), (II/1, 429, 15), (II/1, 439, 9), (II/1, 451, 11), (II/1, 455, 11), (II/1, 457, 3), (II/1, 457, 6), (II/1, 473, 4), (II/1, 477, 3), (II/2, 489, 10), (II/2, 509, 8), (II/2, 513, 6), (II/2, 527, 11), (II/2, 529, 3), (II/2, 529, 6), (II/2, 531, 1), (II/2, 531, 2), (II/2, 531, 6), (II/2, 537, 1), (II/2, 539, 2), (II/2, 545, 10), (II/2, 561, 10), (II/2, 577, 7), (II/2, 585, 3), (II/2, 615, 11), (II/2, 625, 4), (II/2, 647, 5), (II/2, 647, 9), (II/2, 647, 10), (II/2, 647, 11), (II/2, 649, 2), (II/2, 649, 3), (II/2, 649, 4), (II/2, 649, 5), (II/2, 649, 6), (II/2, 675, 3), (II/2, 691, 3), (II/2, 707, 3), (II/2, 727, 7), (II/2, 729, 6), (II/2, 729, 8), (II/2, 729, 11), (II/2, 733, 11), (II/2, 737, 2), (II/2, 751, 5), (II/2, 809, 3), (II/2, 809, 4), (II/2, 809, 9), (II/2, 819, 7), (II/2, 819, 10), (II/2, 833, 1), (II/2, 853, 10), (II/2, 855, 1), (II/2, 855, 10), (II/2, 855,

11), (II/2, 857, 1), (II/2, 865, 2), (II/2, 865, 3), (II/2, 869, 8), (II/2, 869, 9), (II/2, 871, 7), (II/2, 873, 1), (II/2, 881, 6), (II/2, 887, 9)

Cümle maḥlukāt cümle ins ü cān/Yir ü gök ü 'aql u zāt u cism ü cān

'aql çartaqları: Akıl evleri. (I/1, 423, 8)

Hem 'aql çartaqları ḥikmet ṭolu/Ḳocalar ṣunuñ-ıla olur ulu

'aql serleşkeri: Akıl komutanı, akıllı kişi. (I/1, 219, 7)

Geh başar nefsi 'aql serleşkeri/Ten tağından dağıdur bir bir eri

'aql evi: Akıl evi. (I/2, 687, 7), (I/2, 1043, 11), (I/2, 1075, 6), (I/2, 1075, 8)

Anuñ içinden diler 'aqlı göre/Ḳanı ol 'aql evine ḳanda ire

'aql-ı küi: Büyük akıl. (I/1, 15, 9), (I/1, 17,1), (I/1, 17, 3), (I/1, 377, 2), (I/2, 627, 11), (I/2, 629, 3), (I/2, 905, 5), (I/2, 905, 6), (I/2, 911, 5), (I/2, 911, 7), (I/2, 1121, 9), (II/1, 315, 8), (II/1, 317, 9), (II/1, 317, 10), (II/1, 321, 2), (II/1, 321, 7), (II/1, 323, 4), (II/1, 331, 2), (II/1, 331, 3), (II/1, 333, 6), (II/1, 333, 8), (II/1, 337, 4), (II/1, 341, 5), (II/1, 341, 7), (II/2, 853, 5), (II/2, 853, 8), (II/2, 857, 2), (II/2, 883, 6)

'Aql-ı küdür adı ma'rūf ol ḳuluñ/Ḳamu ḳuldan öñ gelüpdür ol bilüñ

'aql-ı kifāyet: Yeterli akıl. (I/2, 1113, 9)

Ḳanı ol 'aql-ı kifāyet ḳanı ol/Kim bulurdı cümle dürlü ḥāle

'aqluñ gözleri: Aklın gözleri. (II/1, 257, 4), (II/2, 529, 10)

Pencereler ḳodı köşkde gözleri/Kim baḳa andan bu 'aqluñ gözleri

'aqluñ eli: Aklın eli. (I/1, 223, 2)

Ger Ḳaḳ'a nefsuñ boyun virmez-ise/ 'Aqluñ eli nefsuñe irmez-ise

'aqluñ taḥtı: Aklın taḥtı. (I/1, 517, 2), (II/1, 275, 7)

Baři gör kim yir idinmiş ol melek/Ya'ni 'aqluñ taḥtı andadur dölek

ayıḳ: Akıllı. (I/1, 277, 6)

Zīra bunlar Ḳaḳ nurındandur bayıḳ/ Ḳaḳ nurı fānı mi olur iy ayıḳ

bā-ḥaber: Haberli. (II/1, 45, 7)

Ḳamusından bā-ḥaberdür ol kişi/Bes bilüñ kim var-durur baḥřāyiři

bāṭın ‘ilmi: Gizli ilim, Tanrı ilmi. (II/2, 767, 3)

Ol ki bāṭın ‘ilmidür kendü gelür/Sini saña kıomaz ol kendü olur

beyān: Bildirme, açıklama. (I/1, 13, 6), (I/1, 211, 3), (I/1, 271, 3), (I/1, 309, 5), (I/1, 405, 5), (I/2, 593, 8), (I/2, 607, 11), (I/2, 755, 4), (II/1, 3, 4), (II/1, 41, 3), (II/1, 73, 1), (II/1, 109, 3), (II/1, 341, 4), (II/1, 343, 3), (II/1, 463, 9), (II/2, 489, 3), (II/2, 623, 8), (II/2, 953, 7)

Bāb-ı oninçida hem on dāsitān/Hōş haķāyık hōş deķāyık hōş beyān

bilge: Bilge, bilgi sahibi. (II/2, 847, 8)

Pes bu şer’ ol ‘arş-durur yā kölgesi/Anı şöyle bildi halkuñ bilgesi

bilig: Bilgi. (II/2, 573, 3), (II/2, 573, 5)

Pes haķıķat oldu kim dīn alpleri/Bu biligle sıdı cümle leşkeri

bilü: Bilgi. (I/1, 421, 1)

Muħkem olur ol zamān ‘aql u bilü/ ‘İlm ü hikmet cān göñül olmış tolu

dāniş: Bilgi. (I/1, 29, 6), (I/2, 545, 4), (I/2, 545, 5), (I/2, 993, 8), (II/1, 163, 10), (II/1, 181, 1), (II/1, 237, 8), (II/1, 243, 4)

‘İşķ u devlet ‘aql u dāniş cān göñül/İşķigüñde cümle boynı bağlu ķul

dāniş noķtası: Bilgi mührü. (I/1, 39, 2), (I/2, 541, 3)

‘Ālem üzre yazdı ķudret nüşhasın/ Ādem üzre urdı dāniş noķtasın

da‘vi-yi ‘irfān: Allah’ı anlama davası. (I/2, 897, 6)

Da‘vi-yi ‘irfān kılurlar durmadın/Yiri gögi seyri derler varmadın

dimāğ: Beyin; akıl, şuur. (I/1, 301, 4), (I/1, 389, 8), (I/1, 507, 10), (II/1, 257, 2), (II/1, 319, 6)

Ağıza gör niķe ni‘met yidürür/Gör dimāğa niķe lezzet tadurur

dimāğ minberi: Beyin, akıl minberi. (I/1, 389, 9)

‘Aql ağupdur bu dimāğ minberine/Huṭbe okır cümle halk üzere

dünya fikri: Dünya düşüncesi. (II/1, 47, 11), (II/2, 571, 3)

Dünya fikri cān başından aşmaya/ ‘Aklı göñli Hāķ yolından şaşmaya

ehl-i dāniş: Bilgi ehli. (I/2, 541, 4), (I/2, 751, 11), (II/1, 237, 5), (II/1, 317, 3)

'Ālemi bu ādemīde gizledi/Ehl-i dāniş geldi anı izledi

efkār: Fikirler. (I/1, 5, 8)

Öz netāyic-i efkār ve bedāyi'-i/Esrārından enva'-ı resāyil ve kütüp, 'Arap

fāzıl: Alim, erdem sahibi. (II/2, 741, 10)

Birnūñ adı 'ālim ü fāzıl-durur/Birnūñ adı nākes ü müdḥil-durur

feh̄m: Anlama, anlayış. (I/1, 157, 10)

Gökden indi cān u 'aql u feh̄m ü dīñ/Yirden oldu nef̄s ü ten hem kibr ü kīñ

fenn: Fen. (I/2, 953, 9), (II/1, 49, 9), (II/1, 55, 6), (II/1, 469, 5), (II/1, 473, 8), (II/1, 475, 2)

Bu Zuḥal fenni-durur ḥōd iy kişi/Ḳocalar anuñçun işler ol işi

fikr: Fikir, düşünce. (I/1, 25, 3), (I/1, 29, 3), (I/1, 101, 11), (I/1, 107, 11), (I/1, 231, 7), (I/1, 231, 9), (I/1, 259, 1), (I/1, 449, 4), (I/2, 615, 4), (I/2, 615, 5), (I/2, 615, 7), (I/2, 615, 8), (I/2, 683, 8), (I/2, 685, 1), (I/2, 705, 10), (I/2, 753, 9), (I/2, 1011, 3), (I/2, 1025, 5), (I/2, 1025, 7), (I/2, 1027, 2), (I/2, 1027, 3), (I/2, 1027, 4), (I/2, 1075, 8), (I/2, 1101, 7), (II/1, 119, 9), (II/1, 301, 9), (II/1, 303, 2), (II/1, 303, 4), (II/1, 303, 5), (II/1, 305, 5), (II/1, 305, 6), (II/1, 375, 7), (II/2, 489, 7), (II/2, 507, 7), (II/2, 509, 2), (II/2, 509, 7), (II/2, 511, 9), (II/2, 519, 10), (II/2, 533, 3), (II/2, 537, 8), (II/2, 539, 2), (II/2, 727, 5), (II/2, 807, 6), (II/2, 833, 8), (II/2, 933, 2)

Fikr ü 'aqluñ iremez ol menzile/Adı ol mülküñ inan gelmez dile

fikret: Fikir. (II/2, 509, 3), (II/2, 547, 7), (II/2, 959, 3)

Ḥālini bilmek için ḳul fikreti/Ne ḳadardur anda ḳadr u ḳıymeti

fikret gemsi: Düşünce gemisi. (II/1, 235, 11)

Niçe Fikret gemsi anda yügrişür/Nesne ḥāşıl eyleyem dip sevnışür

fikrūñ bkr evi: Hiç düşünülmemiş şeyler. (II/2, 727, 4)

Geldi cānum oğradı fikr evine/Girdi yolum fikrūñ bkr evine

genc-i fikret: Düşünce hazinesi. (I/2, 1043, 7),

Genc-i fikret ṭoṭolu ol ḳal'ada/Re'y ü tedbīr ü cidāl u 'arbede

göñül 'ilmi: Gönül ilmi. (II/2, 731, 5), (II/2, 733, 7)

Hāli geldüm göñüle girdüm bu kez/Ol göñül 'ilmin dağı bildüm bu kez

göz: Bakış açısı. (I/2, 745, 8),

Halk gözinde baylara 'izzet gerek/Yoğsulından gizlenüp 'uzlet gerek

göz kulağı: Basiret. (II/1, 393, 1)

'İbret içre ma'ni var söyler 'ayān/Göz kulağı işidür anı hemān

haber: Haber. (I/1, 101, 8), (I/1, 119, 10), (I/1, 119, 11), (I/1, 129, 9), (I/1, 287, 9), (I/1, 291, 7), (I/1, 323, 5), (I/1, 347, 8), (I/1, 347, 9), (I/1, 433, 11), (I/1, 489, 11), (I/1, 499, 8), (I/1, 499, 9), (I/2, 627, 7), (I/2, 857, 7), (I/2, 1045, 10), (II/1, 75, 3), (II/1, 157, 10), (II/1, 261, 6), (II/1, 327, 3), (II/1, 475, 10), (II/2, 621, 5), (II/2, 955, 11)

Çankı göñül kim arındı da'viden/Ol göñül duydı haber bu ma'niden

hāfıza: Hissedilen, bilinen, görülen şeyleri; işitilen, konuşulan lakırdıları; duyulan, okunulan sözleri, ezberlenen yazıları, kitapları zihinde hıfzeden, saklayan hassa, kuvvet. (II/1, 257, 1)

Ol sarāyda bu göñül tāv-hānedür/Hāfıza anbār-ıçun key hānedür

Hağ fikri: Allah düşüncesi. (II/1, 239, 9)

'Akl içinde artura Hağ fikrini/Artura hem dilde Allah zıkrini

Hālıkuñ 'ilmi: Allah'ın ilmi. (I/2, 557, 11)

Hālıkuñ hōd 'ilmi çokdur bĩ-hisāb/İlla şol kim maħluğa kıldı hıṭāb

hōş nasıḥat: Güzel öğüt. (II/2, 905, 11)

Dōsta her dem hōş nasıḥatlar digil/Anuñ-ıla anı Hağğ'a ündegil

hūş: Akıl, fikir. (I/2, 1031, 11)

Anı dağı şerhi birle eydem uş/Añlaya kimde ki varsa akl u hūş

hūkmā: Alimler, bilginler. (II/1, 389, 1), (II/1, 391, 4), (II/1, 393, 2), (II/1, 393, 10), (II/1, 395, 1)

Birisi hūkmā biri 'ulmā-durur/Her birine kendü hāli ad virür

'ışksuz 'akıl: Aşksız akıl. (I/2, 969, 7)

Diri aklı ışık dutar bilgil 'ayān/Ölüdür 'ışksuz 'akıl bellü beyān

idrāk-i ma'ānī: Manaları anlamak. (I/1, 7, 2)

...halkuñ çoķı idrāk-i ma'ānī niçe kim gerekdür...

ıkrār: Benimseme, kabul etme. (I/1, 69, 5), (I/1, 151, 9), (I/1, 225, 10), (I/1, 431, 4), (I/2, 569, 8), (I/2, 623, 6), (II/1, 19, 5), (II/1, 19, 6), (II/1, 19, 7)

İy yarānlar birlik eyleñ yār-ıla/Kim varasız dünyadan ıkrār-ıla

'ilm kılıcı: İlim kılıcı. (II/2, 573, 5), (II/2, 573, 11), (II/2, 575, 1)

Çün şerī'at biligin taķduñ bile/İmdi bu kez al 'ilm kılıcın ele

'ilm: İlim. (I/1, 5, 11), (I/1, 37, 10), (I/1, 101, 6), (I/1, 105, 2), (I/1, 171, 4), (I/1, 181, 5), (I/1, 205, 8), (I/1, 209, 4), (I/1, 211, 10), (I/1, 211, 11), (I/1, 213, 1), (I/1, 217, 1), (I/1, 227, 4), (I/1, 345, 11), (I/1, 365, 4), (I/1, 365, 9), (I/1, 367, 5), (I/1, 395, 7), (I/1, 399, 3), (I/1, 399, 5), (I/1, 407, 3), (I/1, 407, 8), (I/1, 419, 1), (I/1, 419, 4), (I/1, 421, 1), (I/1, 443, 5), (I/1, 467, 6), (I/1, 481, 6), (I/1, 485, 6), (I/1, 485, 9), (I/1, 485, 10), (I/1, 487, 3), (I/2, 537, 8), (I/2, 541, 5), (I/2, 541, 6), (I/2, 541, 7), (I/2, 541, 11), (I/2, 551, 1), (I/2, 555, 10), (I/2, 557, 1), (I/2, 557, 2), (I/2, 557, 7), (I/2, 557, 10), (I/2, 559, 1), (I/2, 559, 2), (I/2, 559, 10), (I/2, 561, 4), (I/2, 561, 6), (I/2, 565, 1), (I/2, 565, 3), (I/2, 565, 4), (I/2, 565, 5), (I/2, 573, 5), (I/2, 575, 5), (I/2, 577, 2), (I/2, 581, 4), (I/2, 581, 5), (I/2, 581, 8), (I/2, 581, 9), (I/2, 583, 2), (I/2, 599, 1), (I/2, 617, 9), (I/2, 645, 4), (I/2, 651, 1), (I/2, 661, 9), (I/2, 669, 3), (I/2, 669, 5), (I/2, 697, 4), (I/2, 701, 5), (I/2, 731, 5), (I/2, 743, 8), (I/2, 755, 5), (I/2, 761, 10), (I/2, 763, 4), (I/2, 763, 11), (I/2, 765, 1), (I/2, 765, 2), (I/2, 765, 8), (I/2, 767, 8), (I/2, 797, 4), (I/2, 815, 11), (I/2, 853, 10), (I/2, 861, 6), (I/2, 889, 3), (I/2, 909, 10), (I/2, 921, 3), (I/2, 923, 8), (I/2, 929, 2), (I/2, 929, 3), (I/2, 933, 11), (I/2, 949, 5), (I/2, 965, 11), (I/2, 967, 1), (I/2, 967, 2), (I/2, 967, 8), (I/2, 967, 9), (I/2, 967, 10), (I/2, 967, 11), (I/2, 969, 1), (I/2, 969, 2), (I/2, 969, 4), (I/2, 969, 5), (I/2, 973, 8), (I/2, 973, 9), (I/2, 977, 9), (I/2, 993, 11), (I/2, 1047, 10), (I/2, 1053, 11), (I/2, 1055, 6), (II/1, 17, 4), (II/1, 21, 9), (II/1, 55, 6), (II/1, 57, 1), (II/1, 57, 2), (II/1, 85, 9), (II/1, 85, 10), (II/1, 87, 1), (II/1, 87, 5), (II/1, 101, 4), (II/1, 107, 7), (II/1, 107, 9), (II/1, 145, 1), (II/1, 157, 2), (II/1, 157, 9), (II/1, 183, 10), (II/1, 199, 9), (II/1, 211, 11), (II/1, 215, 9), (II/1, 233, 2), (II/1, 239, 5), (II/1, 245, 2), (II/1, 277, 3), (II/1, 279, 5), (II/1, 279, 6), (II/1, 309, 6), (II/1, 335, 11), (II/1, 351, 6), (II/1, 393, 11), (II/1, 395, 1), (II/1, 395, 4), (II/1, 395, 5), (II/1, 397, 5), (II/1, 407, 3), (II/1, 407, 6), (II/1, 425, 1), (II/1, 425, 4), (II/1, 425, 5), (II/1, 425, 7), (II/1,

457, 4), (II/1, 473, 7), (II/2, 491, 1), (II/2, 515, 4), (II/2, 531, 3), (II/2, 547, 2), (II/2, 547, 8), (II/2, 573, 6), (II/2, 573, 7), (II/2, 573, 8), (II/2, 573, 9), (II/2, 603, 2), (II/2, 615, 1), (II/2, 645, 9), (II/2, 651, 2), (II/2, 651, 4), (II/2, 651, 6), (II/2, 651, 8), (II/2, 651, 9), (II/2, 651, 10), (II/2, 669, 3), (II/2, 675, 4), (II/2, 685, 3), (II/2, 691, 3), (II/2, 705, 5), (II/2, 705, 9), (II/2, 705, 10), (II/2, 709, 2), (II/2, 709, 4), (II/2, 709, 9), (II/2, 709, 10), (II/2, 711, 1), (II/2, 711, 5), (II/2, 711, 6), (II/2, 711, 8), (II/2, 713, 1), (II/2, 713, 6), (II/2, 715, 9), (II/2, 717, 10), (II/2, 717, 11), (II/2, 719, 7), (II/2, 719, 10), (II/2, 719, 11), (II/2, 721, 11), (II/2, 723, 2), (II/2, 723, 4), (II/2, 723, 10), (II/2, 725, 3), (II/2, 725, 10), (II/2, 727, 1), (II/2, 729, 6), (II/2, 729, 10), (II/2, 733, 6), (II/2, 735, 4), (II/2, 735, 8), (II/2, 735, 11), (II/2, 737, 6), (II/2, 737, 8), (II/2, 739, 3), (II/2, 739, 7), (II/2, 741, 4), (II/2, 741, 9), (II/2, 741, 11), (II/2, 743, 3), (II/2, 743, 4), (II/2, 743, 8), (II/2, 745, 4), (II/2, 745, 5), (II/2, 745, 8), (II/2, 745, 9), (II/2, 745, 10), (II/2, 745, 11), (II/2, 747, 2), (II/2, 747, 4), (II/2, 747, 6), (II/2, 747, 7), (II/2, 747, 8), (II/2, 747, 10), (II/2, 747, 11), (II/2, 747, 11), (II/2, 749, 2), (II/2, 749, 4), (II/2, 749, 6), (II/2, 749, 7), (II/2, 749, 8), (II/2, 749, 11), (II/2, 751, 1), (II/2, 751, 4), (II/2, 751, 5), (II/2, 751, 8), (II/2, 751, 9), (II/2, 751, 11), (II/2, 753, 1), (II/2, 753, 4), (II/2, 753, 6), (II/2, 753, 7), (II/2, 753, 8), (II/2, 753, 9), (II/2, 753, 11), (II/2, 755, 1), (II/2, 755, 3), (II/2, 755, 5), (II/2, 755, 6), (II/2, 755, 7), (II/2, 755, 8), (II/2, 755, 9), (II/2, 755, 11), (II/2, 757, 1), (II/2, 757, 3), (II/2, 757, 4), (II/2, 757, 6), (II/2, 757, 7), (II/2, 757, 8), (II/2, 757, 10), (II/2, 757, 11), (II/2, 759, 2), (II/2, 759, 3), (II/2, 759, 5), (II/2, 759, 6), (II/2, 759, 7), (II/2, 759, 11), (II/2, 761, 4), (II/2, 761, 6), (II/2, 761, 7), (II/2, 761, 8), (II/2, 761, 9), (II/2, 761, 10), (II/2, 763, 1), (II/2, 763, 4), (II/2, 763, 6), (II/2, 763, 7), (II/2, 763, 8), (II/2, 763, 9), (II/2, 765, 2), (II/2, 765, 6), (II/2, 765, 7), (II/2, 765, 9), (II/2, 765, 10), (II/2, 765, 11), (II/2, 767, 6), (II/2, 783, 5), (II/2, 783, 6), (II/2, 787, 1), (II/2, 849, 7), (II/2, 857, 3), (II/2, 857, 5), (II/2, 857, 7), (II/2, 857, 9), (II/2, 857, 11), (II/2, 859, 1), (II/2, 859, 4), (II/2, 859, 8), (II/2, 859, 9), (II/2, 859, 11), (II/2, 861, 1), (II/2, 861, 2), (II/2, 861, 3), (II/2, 879, 5), (II/2, 907, 7), (II/2, 951, 1)

Ẓulumāt-ı cehlden hidāyet-i ‘ilme/delālet ideler. Tā kim Hāk sübhānehu

‘ilm issi: İlim sahibi. (II/2, 969, 3), (II/1, 393, 2), (II/2, 757, 7),

Ḳanḳı ‘ilm issi kim ol ‘ākıl degül/Hıç ‘ilminden ‘amel ḥāşıl degül

‘ilm-i esrār: Sırların ilmi. (II/2, 563, 3), (II/2, 569, 10)

‘İlm-i esrārı Çalap cānda ḳodı/Şanma kim nefste vü yā tende ḳodı

‘ilm-i Hāk: Hak ilmi. (I/2, 557, 9), (I/2, 965, 11), (I/2, 967, 4), (I/2, 967, 7), (II/2, 709, 3), (II/2, 747, 5), (II/2, 777, 4), (II/2, 883, 6)

‘Işık kitābından okırsañ bir sebağ/Ma‘lum ola saña senden ‘ilm-i Hāk

‘ilm-i hisāb: Hesap ilmi. (II/2, 923, 8)

...‘ilm-i hisāb on nesne üzerine...

‘ilm-i Hudā: Allah ilmi. (II/2, 763, 5)

Gör ne didi ol ‘Aliyy-i Murtażā/Eytdi mālдан yig-durur ‘ilm-i Hudā

‘ilm-i ‘ibret/‘ibret ‘ilmi: İbret ilmi. (I/1, 209, 7), (I/2, 561, 2), (I/2, 561, 3), (I/2, 561, 8), (I/2, 567, 5), (II/1, 211, 9), (II/1, 425, 11),

Zāhirüñde ‘ilm-i ‘ibret yazludur/Bāṭınuñda ‘ilm-i hikmet gizlüdür

‘ilm-i zāhir: Görünen ilim. (I/2, 559, 4), (I/2, 559, 7), (I/2, 561, 1), (I/2, 565, 6), (I/2, 565, 7), (I/2, 565, 9), (II/2, 767, 1), (II/2, 767, 8), (II/2, 867, 4)

Birisi bu ‘ilm-i zāhirdür ‘ayān/Birisi ‘ibret-durur bellü beyān

‘ilmüñ cānı: İlmin canı. (I/2, 563, 11)

Pes bu kudret cümle ‘ilmüñ cānıdur/Zāt içinde pertev-i Yezdānidür

‘ilmüñ şehri: İlmin şehri. (II/2, 743, 5)

Eytdi ‘ilmüñ şehri benven kaması/İlla bu şehrüñ ‘Alī’dür kaposı

‘ilmullah: Allah’ın ilmi. (I/2, 671, 2)

...‘ilmullahda mevcūd-ıdı...

irādet: İrade. (I/1, 169, 8), (II/1, 331, 2), (II/2, 583, 5), (II/2, 869, 10), (II/2, 871, 4), (II/2, 871, 5), (II/2, 871, 7), (II/2, 871, 8), (II/2, 873, 3), (II/2, 873, 4), (II/2, 927, 1)

...Tañrı’nıñ kudreti ve irādeti...

keşf: Keşif. (I/1, 211, 3)

‘Āşık’a yol gösteren oldur ‘ayān/Andan açılmış-durur keşf ü beyān

kudret ‘ilmi: Kudret ilmi. (I/2, 571, 5),

Ol tamām oldı bu kez gel kudrete/Gör bu kudret ‘ilmini kal heybete

kulağ gözi: Basiret. (II/1, 391, 11)

Hikmet içre ma'ni var görklü yüzi/Görmez anı illa bu kulak gözi

ledün: Allah'ın sırlarına ait manevi ilim. (I/2, 669, 2)

Bu ledün pes Tañrılık 'ilmi-durur/Şöyle kim her ne dilerse buyurur

ledün 'ilmi: Allah'ın sırlarına ait manevi ilim. (I/2, 661, 5), (I/2, 667, 2), (II/1, 85, 7),

Ma'rifet hem ol haqıķat ne-y-imiş/Ol ledün 'ilmi dağı niçe-y-imiş

ma'ķül: Akıllıca, akla uygun. (I/2, 997, 3)

Lıki ma'ķül u muħaķķaķdur 'ayān/İşiden taħsın kıla bellü beyān

ma'lüm: Bilinen, malum. (I/1, 295, 10), (II/1, 341, 3), (II/1, 349, 11), (II/1, 393, 9), (II/2, 603, 9)

Hem bu söz ma'lüm-durur Ķur'ān-ıla/Āyetin eydeydüm gelmez dile

ma'lümāt: Bilgi. (II/2, 719, 6)

Dilüm anuñ ma'lümātından söze/Geldi ĥōş ma'nı beyān kıldı bize

ma'rūf: Bilinen, meşhur. (I/1, 15, 9), (I/1, 75, 9), (I/2, 931, 7), (II/1, 101, 3), (II/1, 153, 1), (II/1, 387, 11)

'Aql-ı küldür adı ma'rūf ol Ķuluñ/Ķamu Ķuldan öñ gelüpdür ol bilüñ

nasıħat: Öğüt. (II/2, 905, 3), (II/2, 905, 9), (II/2, 905, 10), (II/2, 919, 9)

Ol nasıħatla seni Ĥaķķ'a oķır/Dilemez hergiz olasın sen ĥaķır

ög: Akıl. (II/1, 15, 1)

Dün yirüñ gölgesidür gündüz gögüñ/Tende ĥāb-ı ĥaflet ü cānda ögüñ

ögi uşşı/uşşı ögi: Aklı fikri. (I/1, 169, 11), (I/1, 257, 3), (I/1, 261, 2), (I/1, 335, 8), (II/1, 47, 7), (II/2, 605, 9), (II/2, 921, 3)

Devlet oldur kim duta öğrendegin/Ĥaķ yolına bağlaya uşşın ögin

öğüt: Öğüt. (I/1, 199, 9), (I/1, 227, 3), (I/1, 289, 8), (I/1, 425, 11), (I/1, 427, 1), (I/1, 427, 3), (I/1, 427, 7), (I/1, 453, 2), (I/2, 739, 9), (I/2, 739, 10), (II/2, 889, 1)

'Āşıķ'uñ sözi öğütdür dutana/Dutmayanlar maĥbün olup utana

pend: Öğüt. (I/1, 137, 7), (I/2, 1059, 5), (II/1, 445, 10), (II/2, 887, 11), (II/2, 889, 8), (II/2, 919, 4), (II/2, 919, 6), (II/2, 921, 2)

Zıra bunlar dünyadan nakl itdiler/İlla bu pendî bize çok gitdiler

rāy: Fikir, düşünme. (I/1, 473, 6), (II/2, 531, 3), (II/2, 531, 4), (II/2, 531, 8)

Rāy u tedbîr Müşterî fi'li-durur/Gerçi halka devleti Tañrı virür

rāy issi: Akıl sahibi. (II/1, 51, 6),

İlla ol tedbîr ve rāy issi kişi/Ḥazrete lāyık ola her bir işi

re'y: Fikir. (I/1, 279, 5), (I/1, 419, 11), (II/2, 1043, 7), (II/2, 881, 1)

'Aklı gör ne re'y ü tedbîr dörödür/Yidi iqlîm üzre hükmin yöridür

sağınç: Düşünce. (I/1, 259, 9), (I/1, 261, 5), (II/2, 1075, 10)

Cümle a'zâ kaldı işden oldı süst/Ḳopdı andan hırş u sağınç oldı cüst

sebak: Ders. (I/1, 39, 3), (I/1, 101, 11), (I/1, 107, 8), (I/1, 407, 7), (I/1, 431, 5), (II/2, 557, 9), (II/2, 967, 7), (II/2, 979, 8), (II/1, 213, 2), (II/1, 213, 3), (II/2, 709, 6), (II/2, 711, 4), (II/2, 723, 4)

Ādeme ol nüshayı gösterdi Ḥaḳ/Destur oldı kim ala andan sebak

sır 'ilmi: Sır ilmi. (II/2, 867, 7)

Gerçi kim sır 'ilmi bu cānda biter/İlle gönülde gelür menzil dutar

şākird: Öğrenci. (II/1, 469, 6), (II/2, 535, 10), (II/2, 801, 5), (II/2, 855, 10)

Şürete ol öğredür şan'atları/Aña şākird cümle bu şan'at eri

şerḥ: (I/1, 285, 5), (I/1, 371, 8), (I/1, 393, 7), (I/1, 405, 5), (I/1, 417, 2), (I/1, 417, 5), (I/1, 453, 5), (I/1, 455, 8), (I/1, 459, 11), (I/1, 477, 5), (I/1, 485, 5), (I/1, 491, 3), (I/1, 517, 8), (I/1, 519, 10), (II/2, 579, 11), (II/2, 595, 11), (II/2, 619, 8), (II/2, 641, 10), (II/2, 653, 9), (II/2, 661, 2), (II/2, 687, 5), (II/2, 735, 3), (II/2, 735, 4), (II/2, 737, 11), (II/2, 751, 1), (II/2, 755, 4), (II/2, 787, 11), (II/2, 799, 5), (II/2, 811, 9), (II/2, 815, 11), (II/2, 839, 5), (II/2, 853, 4), (II/2, 861, 6), (II/2, 867, 1), (II/2, 871, 3), (II/2, 943, 2), (II/2, 961, 4), (II/2, 993, 11), (II/2, 1027, 8), (II/2, 1031, 11), (II/2, 1033, 2), (II/2, 1035, 6), (II/2, 1059, 8), (II/2, 1073, 10), (II/2, 1087, 10), (II/2, 1089, 9), (II/2, 1121, 3), (II/1, 27, 4), (II/1, 49, 7), (II/1, 53, 1), (II/1, 77, 4), (II/1, 85, 3), (II/1, 97, 5), (II/1, 141, 2), (II/1, 253, 6), (II/1, 265, 1), (II/1, 267, 7), (II/1, 269, 5), (II/1, 279, 1), (II/1, 283, 4), (II/1, 291, 11), (II/1, 313, 2), (II/1, 341, 4), (II/1, 343, 3), (II/1, 347, 7), (II/1, 379, 7), (II/1, 385, 6), (II/1, 387, 10), (II/1, 393, 9), (II/1, 423, 3), (II/1, 423, 6), (II/1, 461, 9), (II/1, 467, 10), (II/2,

497, 6), (II/2, 577, 5), (II/2, 577, 6), (II/2, 621, 3), (II/2, 627, 1), (II/2, 629, 6), (II/2, 655, 5), (II/2, 657, 8), (II/2, 661, 2), (II/2, 783, 11), (II/2, 797, 9), (II/2, 797, 10), (II/2, 869, 5), (II/2, 873, 5), (II/2, 883, 4), (II/2, 933, 6), (II/2, 953, 7)

Söz tamām oldı amu Şerhi bile/Bāı vü fānī nedür geldi dile

Tarı ‘ilmi: Allah’ı öğrenme ilmi. (I/1, 169, 10), (I/1, 255, 9), (I/2, 575, 3), (I/2, 967, 3), (I/2, 967, 7), (I/2, 967, 8), (I/2, 1053, 5), (II/1, 157, 1), (II/2, 527, 3), (II/2, 651, 6), (II/2, 741, 2), (II/2, 745, 7), (II/2, 797, 7), (II/2, 859, 2)

Tarı ‘ilmin hōŐ-durur örgense ok/Dutmasa örgrenmegüñ aŐsısı yok

Tarılık ‘ilmi: Allah’ı öğrenme ilmi. (I/2, 669, 2)

Bu ledün pes Tarılık ‘ilmi-durur/Şöyle kim her ne dilerse buyurur

tefekkür: Düşünme. (II/2, 509, 4), (II/2, 509, 10), (II/2, 521, 7)

Bu tefekkür hālinüñ falın Emīn/Eytdi anı pādiŐāh bildi hemān

teŐvīŐ: Düşünce. (I/1, 123, 3), (I/1, 239, 10), (I/1, 291, 5), (I/1, 421, 9), (I/1, 497, 1), (I/2, 595, 5), (I/2, 595, 6), (I/2, 597, 5), (I/2, 603, 6), (I/2, 737, 3), (I/2, 785, 11), (I/2, 787, 10), (I/2, 829, 5), (I/2, 853, 6), (I/2, 869, 11), (I/2, 893, 9), (I/2, 945, 5), (I/2, 953, 5), (I/2, 1045, 1), (I/2, 1055, 11), (I/2, 1075, 5), (II/1, 11, 2), (II/1, 51, 7), (II/1, 81, 3), (II/1, 125, 10), (II/1, 153, 10), (II/1, 361, 4), (II/1, 381, 6), (II/1, 453, 10), (II/2, 497, 5), (II/2, 591, 9), (II/2, 625, 7), (II/2, 757, 5), (II/2, 763, 10)

Bu amu teŐvīŐ-ile diler Şora/Od bularuñ ankısındadır göre

‘uūl: Akıllar. (II/1, 329, 5), (II/2, 955, 2)

Lāzım oldı gelmege pes bir vücūd/Kim kıla cümle ‘uūl anda sücūd

ulular ‘ilmi: Ulular ilmi. (I/2, 669, 7)

İlla ol kim ulular ‘ilmi-durur/Bu kadar bilmek kim ol a‘lā-durur

‘ulūm: İlimler. (I/1, 515, 8)

Birinüñ adın nebāt eydür ‘ulūm/Birini hōd hayvān eydür bu dilūm

uş: Akıl. (I/2, 891, 10)

Eytdiler bunlardur ol ‘ilm ısları/amudan artu bularuñ uÇları

uşlu: Akıllı. (I/1, 457, 5), (I/2, 889, 7), (I/2, 943, 5), (I/2, 1019, 5), (II/1, 51, 2), (II/1, 217, 7), (II/1, 245, 10), (II/2, 613, 8), (II/2, 819, 9)

Yol üzere bu şurat bir şehri ulu/Kim gelür andan geçer uşlu delü

uşşı: Akıl. (I/2, 575, 8), (I/2, 735, 7), (II/1, 163, 8)

Okımağ bilmek ü kılmak aşşı yok/Fāsıd işler işleyenün uşşı yok

yol emegi: Yol zahmeti, tarikat yolunda çekilen sıkıntılar. (I/2, 663, 1)

Pes tarikat ol yola gitmek-durur/Yol emegin ihtiyār itmek-durur

zırek: Akıllı, zeki. (I/2, 901, 5)

İy niçe yügrüklerün buldı uçın/İy niçe zıreklerün üzdi güçin

4.43. Duygusal ve Düşünsel Tepkiler, Oluşumlar

'acāyib: Şaşılacak, garip, tuhaf. (I/1, 433, 4), (I/2, 981, 7), (II/2, 957, 5)

İmdi gel sen bir 'acāyib ma'ni gör/Niçe bisler uşbu halkı Mevli gör

'aceb: Şaşılacak, garip, tuhaf. (I/1, 11, 9), (I/1, 425, 11), (I/1, 455, 8), (II/2, 613, 6)

Hem yidinçi bāb içinde on 'aceb/Dāsītān var kim buları ol Çalab

'acīb: Tuhaf, garip. (II/2, 925, 2)

...on dāsītān-ı 'acīb...

alkış: Bir şeyin beğenildiğinin belirtilmesi, övgü, dua. (I/2, 639, 7), (I/2, 639, 8), (I/2, 639, 10), (I/2, 639, 11), (I/2, 641, 2), (I/2, 641, 4), (I/2, 643, 9), (I/2, 643, 10), (I/2, 645, 1), (I/2, 647, 1), (I/2, 649, 7)

Kanı ol kim alkış ister uludan/Vaşf-ı hālin diñlesün ben delüden

cevāb: Cevap. (I/1, 43, 8), (I/1, 55, 11), (I/1, 77, 2), (I/1, 241, 1), (I/1, 245, 6), (I/1, 251, 11), (I/1, 287, 8), (I/1, 341, 3), (I/1, 357, 4), (I/1, 365, 10), (I/2, 689, 1), (I/2, 827, 11), (II/1, 457, 9), (II/2, 915, 2)

Nitekim peygāmbere kıldı hitāb/'Ākile ma'nı yiter uşbu cevāb

cilve: Cilve. (II/1, 141, 11)

Pes birağur nūrını yir üstine/Ya'ni cilve gösterür ol dōstına

darbet: İkaz. (I/1, 245, 8)

Cümlesi bizüm için şerbet-durur/Kimisi hil'at kimi darbet-durur

dine: Korku, çekinme. (II/1, 55, 8)

Tañrı'nuñ genc-ḥānesidür sīnesi/Zehresi yoq kimse aña dinesi

dünyā kaygusu: Dünya kaygısı. (I/2, 1011, 1)

Şükr iderseñ yüz biñ ança artura/Seni dünyā kaygusından kırtara

düş: Rüya. (I/1, 233, 4), (I/2, 949, 11), (I/2, 1029, 3), (I/2, 1029, 5), (II/1, 79, 5), (II/1, 151, 2), (II/1, 151, 7), (II/1, 151, 12), (II/1, 153, 1), (II/1, 153, 3), (II/1, 153, 4), (II/1, 153, 9), (II/1, 385, 10), (II/1, 387, 2), (II/1, 387, 7)

Görseñe her neyi kim sevse kişi/Gündüzün işi olur dünle düşi

feyz: Feyz. (I/1, 435, 1), (I/2, 1013, 10), (II/1, 477, 2)

Nesi artar bunlaruñ ol feyz ile/Diñle imdi eydeyüm kıldan kıla

ġaflet: Gaflet. (I/1, 79, 3), (I/1, 257, 3), (I/1, 425, 1)

Çün kim işitdi bu sözi ol kulaq/ġafleti elden bıraқdı oldı saq

ġarāyib: Garip, şaşılacak. (II/2, 957, 5)

Çoq 'acāyib çoq ġarāyib nesneler/Söylenür dilde neler vardur neler

gile: Şikayet. (II/1, 35, 5)

Dāvud'un ol Kūbbetü'ş-Silsilesi/Kim gelürdi kimüñ olsa gilesi

ḥāb-ı ġaflet: Gaflet uykusu. (II/1, 15, 1)

Dün yirüñ gölgesidür gündüz gögüñ/Tende ḥāb-ı ġaflet ü cānda ögüñ

ḥacıl: Mahcup. (II/1, 289, 9), (II/2, 693, 11)

Yoḥsa olur ādemī anda ḥacıl/Ġarq olup cümle olur ḥōr u zelīl

ḥāmūş: Susmak. (II/2, 913, 2), (II/2, 915, 5)

Cāhile ḥāmūş ü üskütdür cevāb/Halka ol hem yüz şuyıdur hem şavāb

ḥāmūşıraқ: Suskun. (II/2, 595, 10),

Ol gürūhlardan bular ḥāmūşıraқ/Anlara baқsa bu birez ḥōşıraқ

ḥayā: Utanma. (I/1, 217, 4), (I/1, 255, 10)

Hem maḥabbet hem ḥayā hem doğruluk/ 'Aql-ıla bunlarda yokdur ayrılık

ḥayāl: Hayal. (II/1, 357, 11)

İmdi ƙo ḥayvān git insāna gel/Ol ḥayālden gel bu gerçek cāna gel

ḥayrān: Hayran. (I/2, 535, 3), (I/2, 669, 4), (I/2, 901, 8), (I/2, 969, 11), (II/1, 449, 5), (II/2, 509, 8), (II/2, 509, 10), (II/2, 511, 2), (II/2, 511, 3)

'Aqlum anuñ şun'ına ƙaldı taña/'Āciz ü ḥayrān ḥaber virmez saña

ḥiss: Duygu. (I/2, 627, 3), (I/2, 627, 6), (I/2, 627, 9)

İşid imdi eydeyüm ḥissi nedür/Kiim bilesin bu ḥikāyet nitedür

ḥōşnūd: Razi, memnun. (I/1, 53, 7), (I/1, 53, 11), (I/1, 213, 7), (I/1, 263, 3), (I/1, 511, 11), (I/2, 639, 11)

Dād ƙıldı 'ālem içre tā-ebed/Ḥōşnūd andan hem Muḥammed hem Aḥad

ḥōşnudlık: Hoşnutluk. (I/1, 55, 5), (I/1, 55, 8), (I/2, 639, 10), (I/2, 641, 2), (I/2, 645, 1)

Uşbu işler kim bular işlediler/Ol Resül ḥōşnudlığın istediler

ilhām: İlham. (I/1, 431, 6), (I/1, 431, 7), (I/1, 433, 10)

Ne ki mürşid dir-ise diñler bular/Her işi ilhām-ıla añlar bular

inkār: İnkâr, reddetme. (I/1, 151, 9), (I/1, 217, 7), (I/1, 247, 7), (I/1, 289, 6), (I/1, 431, 8), (I/2, 605, 4), (I/2, 623, 6), (II/1, 97, 9), (II/2, 709, 4), (II/2, 725, 9)

Aña bir dimek-durur ikrārumuz/Birligine yok-durur inkārumuz

intizār: Bekleme. (I/1, 17, 10) (I/1, 19, 2), (I/2, 1039, 6), (II/1, 167, 10), (II/1, 331, 7), (II/1, 447, 1)

Levḥi gör kim yüzini dutmuş baƙar/Allah adı yazıla dip intizār

ƙābil: Kabul eden, kabul edici. (I/2, 561, 11), (II/1, 305, 9)

Ḥikmeti göñüllere Ḥaƙ bildürür/Şol göñüle kim aña ƙābil-durur

ƙorƙu: Korku. (I/1, 313, 6), (I/1, 331, 2), (I/2, 603, 5), (I/2, 655, 7), (I/2, 659, 3), (I/2, 847, 10), (I/2, 883, 5), (I/2, 947, 10), (I/2, 1099, 3), (II/1, 371, 5), (II/1, 371, 8), (II/1, 389, 4), (II/1, 449, 5), (II/1, 449, 7), (II/2, 555, 7), (II/2, 565, 7), (II/2, 653, 8), (II/2, 653, 9), (II/2, 655, 2), (II/2, 563, 5), (II/2, 691, 10), (II/2, 691, 11), (II/2, 771, 8)

Korkusu kaygusu yok ayruk anuñ/Lāyık oldı hazretine Mevla'nuñ

kic: Şaşkın. (I/2, 953, 3)

Beñzi tünd ü göñli tar u 'aqlı kic /Şovumış ma'de vü süst olmış mezic

müte'accib: Şaşan, şaşkın. (I/2, 837, 1)

... beyān ider müte'accibler ve müktekebbirler...

nāz: İsteksiz gibi görünerek yalvarmak amacıyla yapılan davranış. (I/1, 15, 5), (I/1, 31, 2), (I/1, 123, 4), (I/1, 245, 7), (I/2, 673, 10), (I/2, 743, 8), (I/2, 825, 11), (I/2, 831, 11), (I/2, 871, 6), (II/1, 145, 5), (II/1, 149, 10), (II/1, 161, 6), (II/1, 163, 10), (II/1, 165, 11), (II/1, 171, 8), (II/1, 177, 7), (II/1, 449, 1), (II/2, 521, 11), (II/2, 523, 1), (II/2, 583, 4)

Var-ıdı ol Pādişāh-ı bī-niyāz/Kāndasa ne nāz vardı ne niyāz

rāzi: Uygun bulan, kabul eden. (I/1, 55, 6)

Her işi kim ol Resūl kıldı kabūl/Tafrı andan rāzıdur hiç şek degül

şabr: Sabır. (I/2, 1127, 5), (II/1, 71, 1), (II/1, 89, 3), (II/1, 115, 10), (II/1, 117, 3), (II/1, 117, 6), (II/2, 691, 3), (II/2, 783, 7)

Geh dutarvan yir gibi şabr u qarār/Tā yüzüm basa diyüp ol doğru yār

serzeniş: Başa kakma, sitem etme. (II/2, 541, 3)

Söz yürekden alur oldı perveriş/Gerçi taħşin olsun ol ger serzeniş

su'āl: Soru. (I/1, 105, 2), (I/1, 357, 4), (I/1, 365, 10), (I/1, 467, 10), (I/1, 469, 2), (II/1, 83, 7), (II/1, 457, 9), (II/2, 755, 3), (II/2, 761, 3)

Kimisinüñ 'ilmi var bilür havāl/Kimisi gelür şorar andan suvāl

şermsārlık: Utanmalık. (II/1, 275, 5)

Ol-durur itlen bu cismi tamuya/ Şermsārlık ol getürür kamuya

tağayyurlık: Başkalaşmak. (I/2, 613, 9), (I/2, 779, 3)

Çün yimek içmek bu nefis elindedür/Pes tağayyurlık dağı yolındadır

taħayyür: Şaşıрма, şaşkınlık. (II/2, 521, 7)

Hem taħayyür hem tefekkür hem fenā/Kim bularda ne zikir var ne şenā

tañsuk: Şaşılacak. (II/2, 839, 1)

Yine tañsuk nesne gördi gözlerüm/Yine tanuğ geldi aña sözlerüm

'unf: Öfke. (I/2, 659, 8)

Ger kabül kıldı geçürdi luğf anuñ/Yoğsa ger haşm itdi sürdi 'unf anuñ

'ucāb: Şaşılacak derecede farklı. (I/1, 153, 5)

Bu iki ev birbirisinden 'ucāb/Birisi görnü-durur biri hicāb

ud: Korku. (I/2, 1031, 3), (I/2, 1099, 3)

Kañkı alpuñ kim dilerse adını/Dağınur hıç şanmadın halk udını

uyku: Uyku. (I/1, 99, 2), (I/1, 233, 3), (I/1, 243, 5), (I/2, 883, 5), (I/2, 949, 11), (I/2, 1027, 9), (I/2, 1029, 2), (II/1, 79, 5), (II/1, 113, 9), (II/1, 113, 10), (II/1, 115, 1), (II/1, 147, 3), (II/1, 371, 10), (II/2, 795, 7)

Uyhuya varsa dağı bile vurur/Uyanniçağ yine bile uyanur

ümmīd: Ümit. (II/2, 959, 9)

Fazl u rahmet ol işikte çok-durur/Ol-durur ümmīdi ayruğ yok-durur

üsküt: Susmak. (II/2, 913, 2), (II/2, 915, 2), (II/2, 915, 3), (II/2, 915, 5)

Cāhile hāmūş ü üskütdür cevāb/Halka ol hem yüz şuyıdur hem şavāb

yādigār: Hatıra. (I/1, 97, 4), (I/1, 497, 5), (I/2, 1063, 5), (II/2, 929, 10), (II/2, 931, 7), (II/2, 931, 10)

Eydeyüm bir hōş meşel senden saña/Yādigār olsun bu söz benden saña

yas: Yas, matem. (I/1, 357, 11), (II/2, 675, 6)

Kim anuñla ol mağām ārāstedür/Pādişāhı olmayan mülk yasadur

4.44. Aşk, Sevgi, Mutluluk ve Huzur

aḥbāb: Kendisiyle yakın ilişki kurulup sevilip sayılan kimse. (II/2, 631, 10)

Dördi dörd yār altısı aḥḥāb-ıdı/Hağ yolında kamusı aḥbāb-ıdı

aḥḥāb: Dost, arkadaş. (I/1, 5, 4), (II/2, 631, 10), (II/2, 731, 1),

Dördi dörd yār altısı aḥḥāb-ıdı/Hağ yolında kamusı aḥbāb-ıdı

āsūdalıq: Rahatlık. (I/1, 241, 11)

Bunça dürlü iş ki bu dünyāda var/Ƙanı bir dem āsūdalık Ƙanda var

āsūde: Rahat içinde. (I/1, 103, 11), (I/1, 243, 3), (II/2, 805, 7)

Kimi yoĥsul kimi baydur kimi bek/Kimi āsūde kimi darta emek

‘āşık: Aşırı sevgi, baĥlılık duyan tutkun kimse. (I/1, 3, 5), (I/1, 33, 11), (I/1, 57, 5), (I/1, 63, 1), (I/1, 69, 7), (I/1, 87, 3), (I/1, 95, 10), (I/1, 99, 10), (I/1, 105, 3), (I/1, 105, 11), (I/1, 113, 4), (I/1, 119, 4), (I/1, 137, 11), (I/1, 149, 11), (I/1, 155, 11), (I/1, 161, 6), (I/1, 169, 5), (I/1, 177, 11), (I/1, 181, 11), (I/1, 185, 6), (I/1, 191, 11), (I/1, 199, 9), (I/1, 211, 3), (I/1, 227, 3), (I/1, 227, 8), (I/1, 233, 11), (I/1, 235, 7), (I/1, 235, 8), (I/1, 235, 9), (I/1, 235, 13), (I/1, 235, 15), (I/1, 249, 7), (I/1, 249, 9), (I/1, 249, 11), (I/1, 263, 11), (I/1, 287, 1), (I/1, 299, 4), (I/1, 309, 2), (I/1, 317, 11), (I/1, 337, 11), (I/1, 347, 2), (I/1, 355, 7), (I/1, 373, 4), (I/1, 379, 7), (I/1, 387, 8), (I/1, 405, 8), (I/1, 413, 3), (I/1, 425, 4), (I/1, 441, 9), (I/1, 455, 1), (I/1, 467, 1), (I/1, 475, 8), (I/1, 475, 9), (I/1, 489, 1), (I/1, 497, 11), (I/1, 513, 4), (I/2, 533, 2), (I/2, 537, 6), (I/2, 545, 8), (I/2, 555, 7), (I/2, 573, 9), (I/2, 593, 3), (I/2, 607, 6), (I/2, 623, 7), (I/2, 639, 1), (I/2, 651, 10), (I/2, 669, 8), (I/2, 693, 10), (I/2, 707, 2), (I/2, 723, 2), (I/2, 739, 2), (I/2, 753, 8), (I/2, 769, 2), (I/2, 783, 4), (I/2, 799, 10), (I/2, 817, 9), (I/2, 817, 11), (I/2, 819, 1), (I/2, 835, 9), (I/2, 907, 8), (I/2, 923, 8), (I/2, 923, 9), (I/2, 737, 6), (I/2, 937, 11), (I/2, 939, 2), (I/2, 957, 6), (I/2, 969, 8), (I/2, 973, 2), (I/2, 975, 9), (I/2, 991, 3), (I/2, 991, 9), (I/2, 995, 6), (I/2, 1011, 11), (I/2, 1037, 2), (I/2, 1061, 9), (I/2, 1085, 9), (I/2, 1127, 8), (II/1, 21, 1), (II/1, 39, 7), (II/1, 71, 7), (II/1, 99, 3), (II/1, 99, 7), (II/1, 107, 10), (II/1, 109, 4), (II/1, 109, 8), (II/1, 109, 10), (II/1, 111, 5), (II/1, 111, 6), (II/1, 111, 8), (II/1, 111, 9), (II/1, 113, 6), (II/1, 113, 9), (II/1, 115, 5), (II/1, 115, 8), (II/1, 115, 10), (II/1, 117, 2), (II/1, 117, 5), (II/1, 117, 8), (II/1, 119, 2), (II/1, 119, 6), (II/1, 119, 7), (II/1, 119, 8), (II/1, 119, 11), (II/1, 121, 1), (II/1, 121, 4), (II/1, 121, 7), (II/1, 123, 5), (II/1, 123, 6), (II/1, 125, 5), (II/1, 125, 8), (II/1, 125, 10), (II/1, 127, 6), (II/1, 127, 10), (II/1, 129, 3), (II/1, 129, 10), (II/1, 129, 11), (II/1, 131, 3), (II/1, 131, 6), (II/1, 133, 3), (II/1, 133, 4), (II/1, 135, 9), (II/1, 135, 10), (II/1, 139, 10), (II/1, 141, 1), (II/1, 145, 5), (II/1, 149, 8), (II/1, 149, 10), (II/1, 155, 6), (II/1, 161, 6), (II/1, 163, 9), (II/1, 163, 10), (II/1, 163, 11), (II/1, 165, 2), (II/1, 165, 10), (II/1, 165, 11), (II/1, 169, 4), (II/1, 169, 5), (II/1, 171, 5), (II/1, 171, 6), (II/1, 171, 7), (II/1, 171, 8), (II/1, 177, 4), (II/1, 177, 7), (II/1, 181, 9), (II/1, 181, 11), (II/1, 213, 9), (II/1, 215, 1), (II/1, 247, 5), (II/1, 277, 2), (II/1, 309, 3), (II/1, 347, 4), (II/1, 369, 9), (II/1, 375, 6), (II/1, 375, 8), (II/1, 405, 4), (II/1, 431, 2), (II/1, 463, 2), (II/1, 485, 5), (II/1, 487, 10), (II/2, 525,

5), (II/2, 547, 8), (II/2, 579, 4), (II/2, 579, 5), (II/2, 603, 1), (II/2, 603, 2), (II/2, 603, 3), (II/2, 603, 4), (II/2, 603, 5), (II/2, 643, 6), (II/2, 679, 1), (II/2, 705, 9), (II/2, 733, 8), (II/2, 733, 10), (II/2, 735, 2), (II/2, 739, 3), (II/2, 739, 4), (II/2, 767, 8), (II/2, 807, 2), (II/2, 807, 3), (II/2, 835, 11), (II/2, 873, 5), (II/2, 887, 1), (II/2, 923, 2), (II/2, 925, 10), (II/2, 959, 7)

Ķanādil-i elţāfiyla ‘āşık-laruñ göñlini/Şāfī ve aydın ider. Ve ol

‘āşık-ı şādık: Sadakatli aşık. (I/2, 877, 3)

‘Āşık-ı şādık bize yoldaş yiter/Her ne kim istersevüz andan biter

āşinā: Bildik, tanıdık. (I/2, 605, 9)

Gerek ağsun yüce dağlar başına/Dōst-ıla olmayıardur āşinā

bahtiyār: Mutlu, mesut. (II/2, 615, 7)

Şehr içinde bir bezenmiş taht var/Gördüm anda oturur bir bahtiyār

baht: Baht, talih. (I/1, 359, 4), (I/1, 501, 6), (II/1, 321, 8), (II/1, 333, 1), (II/1, 339, 9)

Diñle imdi eydeyüm ol tahtları/Kim bularuñ Tañrı’dandur bahtları

bahtlu: Bahtlı. (I/1, 315, 11), (I/2, 979, 7), (II/1, 425, 6), (II/2, 787, 8)

Ķamu yirde bekleye Allah anı/İy hoşā ne bahtlu anuñ canı

bahtulu: Bahtlı. (I/1, 153, 1), (II/1, 27, 5), (II/1, 107, 3), (II/1, 129, 9), (II/1, 245, 5), (II/2, 569, 9), (II/2, 621, 4)

Her birinüñ ma’nisi var örtülü/Anı görüp añlayandur bahtulu

beşāret: Müjde. (I/1, 273, 8), (I/2, 537, 3), (I/2, 803, 11), (II/1, 7, 3), (II/1, 129, 10), (II/1, 359, 10), (II/1, 383, 7), (II/2, 625, 8), (II/2, 633, 1), (II/2, 847, 2), (II/2, 935, 7)

Birisi insān-durur ehl-i hiţāb/Bunlaruñçundur beşāret hem ‘iţāb

bilelik: Birlik, beraberlik. (I/1, 99, 1), (I/1, 233, 8)

İkisi bile baķar saĶa şola/Bilelikdedür niçe kim var ola

biliş: Tanıdık. (I/1, 69, 1), (I/2, 887, 1), (II/2, 885, 8), (II/2, 885, 9), (II/2, 885, 10)

Birikenler buldılar girtü murād/Maħkum oldu bunlara biliş ü yād

birlik: Birlik, beraberlik. (I/1, 63, 8), (I/1, 63, 9), (I/1, 67, 10), (I/1, 87, 9), (I/1, 87, 10), (I/1, 89, 1), (I/1, 89, 2), (I/1, 89, 3), (I/1, 89, 4), (I/1, 89, 5), (I/1, 95, 4), (I/1, 95,

6), (I/1, 95, 10), (I/1, 97, 1), (I/1, 97, 5), (I/1, 97, 7), (I/1, 97, 10), (I/1, 99, 4), (I/1, 99, 6), (I/1, 99, 7), (I/1, 101, 5), (I/1, 105, 7), (I/1, 107, 4), (I/1, 107, 5), (I/1, 107, 9), (I/1, 109, 8), (I/1, 111, 2), (I/1, 113, 9), (I/1, 121, 1), (I/1, 127, 8), (I/1, 127, 9), (I/1, 127, 10), (I/1, 129, 5), (I/1, 137, 1), (I/1, 137, 8), (I/1, 229, 3), (I/1, 243, 2), (I/1, 263, 8), (I/1, 279, 6), (I/1, 279, 8), (I/1, 283, 5), (I/1, 319, 1), (I/1, 373, 5), (I/1, 501, 2), (I/1, 509, 8), (I/1, 511, 11), (I/1, 513, 5), (II/2, 723, 3), (II/2, 779, 11), (II/2, 1079, 8), (II/1, 393, 5), (II/1, 397, 8), (II/2, 561, 11), (II/2, 591, 3), (II/2, 595, 6), (II/2, 833, 5), (II/2, 881, 4), (II/2, 907, 4)

Birlik içre kim ne devlet buldılar/Biriküben niçe yoldaş oldılar

birlik ehli: Bir, beraber olanlar. (I/1, 87, 11), (I/1, 89, 3), (I/1, 131, 1), (I/1, 131, 3)

Birlik ehli hōş geçürür vaqtını/Birikenler dutdı dünyā tahtını

birlik evi: Birlik evi. (I/1, 127, 11), (I/1, 129, 10)

İkilik miñnet-durur bellü bilüñ/Göçüñ andan birlik evine gelüñ

bişāret: Müjde. (I/2, 1045, 11)

Bu iki yoldan gele her dem hiṭāb/Hem işāret hem bişāret hem 'iṭāb

būs: Öpme, öpüş. (I/2, 917, 11), (I/2, 1071, 2)

İşret ü būs u kenār u 'ayş u nūş/Nefs içinde bu hevesler kıldı cūş

cenān: Gönül. (II/1, 15, 3), (II/1, 15, 4), (II/1, 15, 5)

Yir içinde ṭamu vü gökde cinān/Cism içinde fi'l-i bed cānda cenān

Çalap 'ışkı: Allah aşkı. (I/1, 483, 1), (I/2, 987, 5), (II/1, 165, 5), (II/1, 449, 3)

İmdi gör ḳankısıdur dervīşlerüñ/Şol Çalap 'ışkı bile dil-rīşlerüñ

dām: Tutkun. (II/1, 115, 11)

Dōstdan ayru bir dem uht ārāmı yok/ 'Ālem içre hīç ḳayd u dāmı yok

dede: Arkadaş. (I/1, 107, 7), (I/1, 493, 4), (I/1, 505, 4), (I/1, 513, 10), (I/1, 521, 2), (I/1, 529, 1), (I/1, 529, 8), (I/2, 549, 7), (I/2, 567, 5), (I/2, 569, 11), (I/2, 595, 8), (I/2, 711, 10), (I/2, 759, 4), (I/2, 765, 10), (I/2, 785, 8), (I/2, 789, 7), (I/2, 799, 4), (I/2, 809, 3), (I/2, 943, 4), (I/2, 961, 9), (I/2, 979, 11), (I/2, 1005, 10), (I/2, 1017, 4), (I/2, 1029, 2), (I/2, 1041, 2), (I/2, 1067, 5), (II/1, 57, 10), (II/1, 65, 2), (II/1, 67, 9), (II/1, 243, 5), (II/1, 305, 4), (II/1, 359, 9), (II/1, 383, 5), (II/1, 395, 4), (II/1, 485, 6), (II/1,

485, 11), (II/2, 489, 1), (II/2, 573, 4), (II/2, 575, 8), (II/2, 663, 7), (II/2, 739, 5), (II/2, 751, 4), (II/2, 781, 4), (II/2, 839, 2), (II/2, 903, 10), (II/2, 951, 1)

Her ma'ānī her işāret dünyada/Her birisi bir berātdur iy dede

derd-i yār: Yarin derdi, aşk. (I/1, 125, 4), (I/1, 149, 1)

Pes haqīkat kimde varsa derd-i yār/Bilüñ anı kim ğarībdür derdi var

derün: Gönül. (II/1, 21, 3)

Anın añar bunları dilde müdām/Kim derünında bular dutdı maqām

destgīr: Yardımcı, elinden tutan. (I/2, 821, 4), (I/2, 903, 7), (I/2, 1117, 1)

Eytdi iy dermāndeler destgīri/Yir ü gök senden tolu senden diri

devlet: Saadet. (I/1, 29, 6), (I/1, 41, 6), (I/1, 41, 8), (I/1, 45, 7), (I/1, 63, 8), (I/1, 67, 11), (I/1, 69, 4), (I/1, 83, 4), (I/1, 89, 3), (I/1, 97, 5), (I/1, 99, 5), (I/1, 99, 8), (I/1, 107, 4), (I/1, 113, 5), (I/1, 113, 10), (I/1, 115, 11), (I/1, 127, 8), (I/1, 127, 10), (I/1, 129, 11), (I/1, 137, 3), (I/1, 157, 11), (I/1, 169, 5), (I/1, 169, 11), (I/1, 225, 10), (I/1, 287, 5), (I/1, 287, 6), (I/1, 289, 1), (I/1, 291, 10), (I/1, 291, 11), (I/1, 295, 2), (I/1, 295, 9), (I/1, 297, 2), (I/1, 297, 3), (I/1, 297, 6), (I/1, 297, 7), (I/1, 297, 8), (I/1, 297, 11), (I/1, 301, 6), (I/1, 311, 2), (I/1, 313, 9), (I/1, 357, 6), (I/1, 363, 2), (I/1, 363, 10), (I/1, 363, 11), (I/1, 385, 7), (I/1, 427, 7), (I/1, 429, 2), (I/1, 437, 6), (I/1, 497, 2), (I/1, 497, 9), (I/1, 527, 5), (I/2, 583, 10), (I/2, 583, 11), (I/2, 593, 2), (I/2, 607, 7), (I/2, 639, 9), (I/2, 707, 10), (I/2, 737, 5), (I/2, 737, 8), (I/2, 763, 6), (I/2, 765, 4), (I/2, 765, 5), (I/2, 765, 8), (I/2, 837, 7), (I/2, 887, 3), (I/2, 905, 7), (I/2, 963, 10), (I/2, 1015, 11), (II/1, 5, 7), (II/1, 43, 6), (II/1, 57, 11), (II/1, 59, 2), (II/1, 61, 3), (II/1, 65, 10), (II/1, 67, 5), (II/1, 85, 5), (II/1, 107, 11), (II/1, 127, 4), (II/1, 181, 2), (II/1, 331, 11), (II/1, 473, 6), (II/1, 481, 1), (II/1, 481, 2), (II/2, 571, 8), (II/2, 585, 9), (II/2, 615, 11), (II/2, 623, 5), (II/2, 653, 8), (II/2, 659, 7), (II/2, 669, 5), (II/2, 755, 11), (II/2, 831, 4), (II/2, 839, 10), (II/2, 851, 1), (II/2, 851, 9), (II/2, 919, 3), (II/2, 921, 3), (II/2, 921, 11), (II/2, 933, 1)

'İşğ u devlet 'aql u dāniş cān goñül/İşğüñde cümle boynı bağlu kul

devletlü: Saadet sahibi, mutlu kişi. (I/1, 317, 10)

Böyle olan kimsene devletlödür/Mansīb u baḫşāyiş ü hil'atlödür

devlet kuşu: Saadet kuşu. (I/1, 41, 9)

Cān içinden doğa ol cān güneşi/Ten içinde kona ol devlet kuşu

devletlü: Saadetli. (I/1, 109, 10)

Zīra kim ırmağ şuyı kuvvetlüdür/Kamu akan şudan ol devletlüdür

dil: Gönül. (I/1, 163, 11), (I/1, 165, 1), (I/1, 205, 5), (I/1, 205, 8), (II/2, 1119, 9), (II/1, 111, 2), (II/1, 123, 3), (II/1, 157, 7), (II/2, 529, 6), (II/2, 585, 3), (II/2, 589, 7)

Ādemīnūñ mülki geldi mu'tedil/Nefs ü tendür varlığı hem 'aql u dil

dildār: Birinin gönlünü almış, sevgili. (I/2, 639, 9), (I/2, 1089, 3), (II/2, 559, 8), (II/2, 561, 2), (II/2, 791, 11)

N'eyleye kim devlet aña yār ola/Yir ü gök ehli aña dildār ola

dil-güşā: Gönül açıcı. (I/1, 11, 2), (I/1, 373, 8)

Zikr ider dördinçi bāb on dāsītān/Her birisi dil-güşā çün būsītān

dirlik sağı: Birlik düşüncesi. (I/1, 127, 7)

Bellü bildüm bu oduñ kandalığın/Hem dağı key añladum dirlik sağın

dōst: Dost. (I/1, 17, 11), (I/1, 43, 6), (I/1, 43, 7), (I/1, 55, 9), (I/1, 55, 10), (I/1, 57, 2), (I/1, 69, 8), (I/1, 77, 4), (I/1, 77, 5), (I/1, 77, 6), (I/1, 77, 7), (I/1, 77, 8), (I/1, 179, 7), (I/1, 185, 6), (I/1, 185, 8), (I/1, 211, 6), (I/1, 255, 6), (I/1, 267, 4), (I/1, 267, 5), (I/1, 273, 10), (I/1, 287, 1), (I/1, 287, 3), (I/1, 313, 9), (I/1, 315, 4), (I/1, 317, 11), (I/1, 319, 1), (I/1, 351, 6), (I/1, 353, 6), (I/1, 373, 5), (I/1, 405, 10), (I/1, 467, 2), (I/1, 467, 3), (I/1, 481, 9), (I/1, 483, 4), (I/1, 487, 10), (I/1, 519, 5), (I/2, 555, 5), (I/2, 559, 7), (I/2, 571, 3), (I/2, 583, 9), (I/2, 585, 3), (I/2, 599, 3), (I/2, 605, 7), (I/2, 605, 9), (I/2, 605, 10), (I/2, 613, 8), (I/2, 619, 10), (I/2, 621, 4), (I/2, 623, 2), (I/2, 663, 3), (I/2, 665, 11), (I/2, 687, 11), (I/2, 707, 11), (I/2, 717, 11), (I/2, 719, 10), (I/2, 721, 5), (I/2, 721, 8), (I/2, 751, 9), (I/2, 771, 4), (I/2, 771, 6), (I/2, 777, 4), (I/2, 779, 1), (I/2, 779, 2), (I/2, 781, 2), (I/2, 781, 11), (I/2, 785, 2), (I/2, 787, 9), (I/2, 795, 8), (I/2, 797, 5), (I/2, 801, 5), (I/2, 803, 8), (I/2, 805, 1), (I/2, 805, 4), (I/2, 805, 6), (I/2, 805, 7), (I/2, 805, 10), (I/2, 809, 1), (I/2, 809, 2), (I/2, 809, 6), (I/2, 809, 7), (I/2, 809, 11), (I/2, 811, 3), (I/2, 813, 4), (I/2, 813, 7), (I/2, 813, 8), (I/2, 815, 1), (I/2, 815, 4), (I/2, 815, 8), (I/2, 817, 4), (I/2, 817, 5), (I/2, 817, 9), (I/2, 819, 2), (I/2, 819, 4), (I/2, 819, 11), (I/2, 821, 1), (I/2, 821, 9), (I/2, 823, 1), (I/2, 823, 2), (I/2, 823, 7), (I/2, 831, 7), (I/2, 831, 8), (I/2, 881, 2), (I/2, 881, 3), (I/2, 905, 7), (I/2, 917, 2), (I/2, 923, 10), (I/2,

933, 6), (I/2, 939, 5), (I/2, 975, 8), (I/2, 991, 11), (I/2, 995, 7), (I/2, 1005, 7), (I/2, 1021, 9), (I/2, 1047, 11), (I/2, 1093, 5), (I/2, 1095, 2), (I/2, 1095, 4), (I/2, 1097, 3), (I/2, 1099, 6), (I/2, 1099, 9), (I/2, 1101, 8), (I/2, 1101, 9), (I/2, 1101, 11), (I/2, 1103, 2), (I/2, 1105, 1), (I/2, 1105, 2), (I/2, 1107, 6), (I/2, 1107, 7), (I/2, 1107, 9), (I/2, 1107, 10), (I/2, 1107, 11), (I/2, 1111, 1), (I/2, 1111, 3), (I/2, 1111, 5), (I/2, 1115, 8), (I/2, 1115, 9), (I/2, 1119, 1), (I/2, 1119, 5), (I/2, 1119, 8), (I/2, 1121, 6), (I/2, 1121, 7), (I/2, 1121, 11), (I/2, 1123, 4), (I/2, 1125, 3), (I/2, 1125, 5), (I/2, 1127, 3), (I/2, 1127, 4), (I/2, 1127, 9), (I/2, 1127, 10), (II/1, 9, 10), (II/1, 17, 8), (II/1, 19, 3), (II/1, 19, 5), (II/1, 31, 1), (II/1, 31, 3), (II/1, 31, 4), (II/1, 31, 5), (II/1, 45, 6), (II/1, 67, 10), (II/1, 115, 1), (II/1, 115, 2), (II/1, 115, 3), (II/1, 115, 4), (II/1, 115, 6), (II/1, 115, 7), (II/1, 115, 11), (II/1, 117, 4), (II/1, 121, 8), (II/1, 121, 11), (II/1, 123, 1), (II/1, 123, 3), (II/1, 125, 7), (II/1, 125, 10), (II/1, 127, 1), (II/1, 127, 2), (II/1, 127, 3), (II/1, 127, 7), (II/1, 127, 9), (II/1, 129, 8), (II/1, 129, 9), (II/1, 137, 8), (II/1, 137, 9), (II/1, 137, 10), (II/1, 137, 11), (II/1, 139, 1), (II/1, 139, 3), (II/1, 139, 4), (II/1, 139, 9), (II/1, 141, 11), (II/1, 143, 5), (II/1, 143, 6), (II/1, 143, 7), (II/1, 143, 8), (II/1, 143, 11), (II/1, 145, 1), (II/1, 149, 3), (II/1, 151, 8), (II/1, 155, 1), (II/1, 159, 8), (II/1, 169, 6), (II/1, 169, 7), (II/1, 169, 8), (II/1, 179, 7), (II/1, 239, 10), (II/1, 247, 10), (II/1, 277, 4), (II/1, 335, 5), (II/1, 389, 11), (II/1, 399, 6), (II/1, 405, 2), (II/1, 451, 7), (II/1, 475, 10), (II/2, 491, 5), (II/2, 491, 6), (II/2, 495, 8), (II/2, 583, 2), (II/2, 591, 3), (II/2, 627, 7), (II/2, 627, 10), (II/2, 631, 6), (II/2, 633, 2), (II/2, 635, 7), (II/2, 637, 3), (II/2, 637, 4), (II/2, 639, 3), (II/2, 643, 5), (II/2, 659, 5), (II/2, 705, 10), (II/2, 705, 11), (II/2, 769, 2), (II/2, 769, 3), (II/2, 769, 5), (II/2, 769, 7), (II/2, 769, 8), (II/2, 769, 9), (II/2, 769, 10), (II/2, 771, 2), (II/2, 771, 11), (II/2, 773, 6), (II/2, 773, 7), (II/2, 773, 8), (II/2, 773, 9), (II/2, 775, 11), (II/2, 777, 1), (II/2, 777, 2), (II/2, 781, 3), (II/2, 783, 10), (II/2, 785, 1), (II/2, 791, 8), (II/2, 791, 9), (II/2, 791, 11), (II/2, 793, 2), (II/2, 795, 2), (II/2, 795, 4), (II/2, 795, 5), (II/2, 797, 5), (II/2, 797, 9), (II/2, 799, 4), (II/2, 801, 1), (II/2, 801, 6), (II/2, 801, 7), (II/2, 801, 8), (II/2, 803, 11), (II/2, 805, 3), (II/2, 805, 4), (II/2, 805, 11), (II/2, 807, 1), (II/2, 807, 3), (II/2, 807, 4), (II/2, 807, 5), (II/2, 807, 6), (II/2, 807, 8), (II/2, 807, 9), (II/2, 829, 3), (II/2, 829, 10), (II/2, 847, 1), (II/2, 887, 7), (II/2, 903, 9), (II/2, 903, 10), (II/2, 903, 11), (II/2, 905, 4), (II/2, 905, 5), (II/2, 905, 6), (II/2, 905, 7), (II/2, 905, 11), (II/2, 907, 1), (II/2, 919, 9), (II/2, 933, 10), (II/2, 933, 11), (II/2, 935, 1), (II/2, 935, 7), (II/2, 935, 10), (II/2, 941, 1)

Gör kalem niçe döner baş üstine/Ol semâ'da hōş kelâm dip dōstına

dōst işigi: Dost eşiği. (II/1, 127, 3),

Zāhirin ü bāḫının ol dōst ala/Andan ol dōst işiginde dōst ola

dōstlık: Dostluk. (I/1, 31, 2), (I/1, 45, 2), (I/1, 57, 3), (I/1, 59, 8), (I/1, 177, 8), (I/1, 349, 10), (I/1, 373, 5), (II/2, 771, 4), (II/2, 797, 3), (II/2, 815, 3), (II/2, 815, 4), (II/1, 341, 6), (II/2, 495, 8), (II/2, 627, 7), (II/2, 627, 8), (II/2, 635, 1), (II/2, 769, 8), (II/2, 769, 9), (II/2, 773, 6), (II/2, 777, 1), (II/2, 777, 3), (II/2, 779, 10), (II/2, 781, 1), (II/2, 783, 9), (II/2, 787, 7), (II/1, 115, 2) (II/2, 787, 10), (II/2, 789, 1), (II/2, 791, 7), (II/2, 791, 8), (II/2, 791, 9), (II/2, 795, 1), (II/2, 797, 8), (II/2, 801, 6), (II/2, 801, 7), (II/2, 801, 8), (II/2, 805, 3), (II/2, 805, 4), (II/2, 805, 5), (II/2, 805, 8), (II/2, 805, 9), (II/2, 807, 1), (II/2, 807, 3), (II/2, 807, 9), (II/2, 829, 10), (II/2, 903, 10), (II/2, 905, 1), (II/2, 905, 10), (II/2, 921, 7)

Ḳanı göñül kim kıla her dem niyāz/Ḳanı dōstlık ḳanı ḳullık ḳanı nāz

dōstlık evi: Dostluk evi. (II/2, 835, 8)

Dünyada hem āḫiretde Ḥaḳ seni/Dōstlık evinde duta muṭlak seni

dōstsuz: Dostsuz, arkadaşsız. (II/2, 903, 10)

Çün kimesne dōstsuz olmaz dünyede/Dōst-ıla dōstlık gerekse iy dede

eş: Dost. (II/2, 969, 10), (II/2, 695, 6), (II/2, 747, 3)

Ol 'aḳıl kim 'ışḳa yoldaş olmadı/Ḥikmet ü esrār aña eş olmadı

fāriğ: Rahat, başıboş. (I/1, 241, 7), (I/2, 703, 10), (II/2, 719, 2), (II/2, 1127, 7), (II/1, 63, 4)

Fāriğ u āzād-iken olduḳ esīr/Gör ki ne ḳıldı bize ol bī-naẓīr

ferah: Ferah. (II/1, 269, 2), (II/2, 661, 6)

Gerçi bu cisme ferah andan-durur/Çün ola bī-tertib ol ḥayvān-durur

girçek şādık: Doğru, gerçek sadakati, bağlılığı olan (II/1, 117, 5)

Bes üçinçi ḫāli budur 'āşıḳuñ/Şol bütün şıdk issi girçek şādıkıuñ

girtü yārlık: Gerçek sevgili olma durumu. (I/1, 99, 10)

Yüzi ṭopraq 'Āşıḳ'uñ ol kimseye/Kim bu yolda girtü yārlık eyleye

göñül: Gönül. (I/1, 3, 5), (I/1, 29, 6), (I/1, 31, 2), (I/1, 43, 6), (I/1, 61, 8), (I/1, 61, 9), (I/1, 79, 6), (I/1, 79, 9), (I/1, 87, 10), (I/1, 91, 7), (I/1, 91, 11), (I/1, 95, 2), (I/1, 101, 5), (I/1, 101, 7), (I/1, 101, 8), (I/1, 101, 9), (I/1, 105, 4), (I/1, 107, 6), (I/1, 119, 4), (I/1, 119, 5), (I/1, 125, 4), (I/1, 129, 3), (I/1, 141, 11), (I/1, 145, 2), (I/1, 149, 11), (I/1, 173, 11), (I/1, 175, 1), (I/1, 175, 2), (I/1, 175, 3), (I/1, 179, 6), (I/1, 205, 2), (I/1, 219, 5), (I/1, 221, 4), (I/1, 221, 9), (I/1, 225, 11), (I/1, 227, 3), (I/1, 231, 5), (I/1, 241, 2), (I/1, 247, 2), (I/1, 247, 7), (I/1, 255, 1), (I/1, 255, 8), (I/1, 257, 8), (I/1, 301, 5), (I/1, 311, 11), (I/1, 327, 4), (I/1, 341, 2), (I/1, 341, 5), (I/1, 341, 10), (I/1, 341, 11), (I/1, 343, 2), (I/1, 345, 3), (I/1, 361, 2), (I/1, 361, 4), (I/1, 367, 10), (I/1, 367, 11), (I/1, 369, 11), (I/1, 371, 5), (I/1, 371, 9), (I/1, 373, 2), (I/1, 395, 1), (I/1, 405, 6), (I/1, 405, 7), (I/1, 405, 9), (I/1, 407, 5), (I/1, 421, 1), (I/1, 427, 6), (I/1, 429, 5), (I/1, 431, 7), (I/1, 449, 10), (I/1, 457, 7), (I/1, 459, 4), (I/1, 459, 6), (I/1, 463, 3), (I/1, 477, 2), (I/1, 477, 5), (I/1, 477, 6), (I/1, 477, 7), (I/1, 477, 8), (I/1, 477, 10), (I/1, 481, 3), (I/1, 481, 7), (I/1, 481, 8), (I/1, 481, 9), (I/1, 487, 8), (I/1, 487, 10), (I/1, 489, 1), (I/1, 489, 3), (I/1, 495, 4), (I/1, 499, 1), (I/2, 555, 4), (I/2, 561, 9), (I/2, 561, 11), (I/2, 563, 1), (I/2, 569, 2), (I/2, 585, 10), (I/2, 587, 8), (I/2, 593, 3), (I/2, 595, 6), (I/2, 595, 7), (I/2, 599, 4), (I/2, 613, 1), (I/2, 617, 3), (I/2, 617, 6), (I/2, 617, 7), (I/2, 617, 8), (I/2, 617, 10), (I/2, 617, 11), (I/2, 619, 1), (I/2, 623, 8), (I/2, 623, 9), (I/2, 643, 8), (I/2, 649, 4), (I/2, 651, 6), (I/2, 671, 9), (I/2, 675, 3), (I/2, 675, 11), (I/2, 679, 1), (I/2, 679, 11), (I/2, 687, 10), (I/2, 693, 9), (I/2, 695, 1), (I/2, 705, 11), (I/2, 707, 1), (I/2, 719, 10), (I/2, 719, 11), (I/2, 721, 1), (I/2, 721, 2), (I/2, 721, 4), (I/2, 721, 5), (I/2, 721, 7), (I/2, 721, 8), (I/2, 721, 9), (I/2, 725, 6), (I/2, 725, 8), (I/2, 725, 9), (I/2, 727, 3), (I/2, 727, 4), (I/2, 727, 7), (I/2, 737, 2), (I/2, 743, 10), (I/2, 745, 4), (I/2, 749, 8), (I/2, 753, 3), (I/2, 753, 4), (I/2, 761, 10), (I/2, 763, 1), (I/2, 767, 10), (I/2, 767, 11), (I/2, 769, 3), (I/2, 801, 10), (I/2, 811, 2), (I/2, 841, 1), (I/2, 875, 11), (I/2, 881, 10), (I/2, 883, 3), (I/2, 895, 9), (I/2, 897, 1), (I/2, 897, 7), (I/2, 903, 1), (I/2, 917, 10), (I/2, 931, 6), (I/2, 939, 9), (I/2, 953, 3), (I/2, 953, 4), (I/2, 959, 2), (I/2, 973, 3), (I/2, 977, 6), (I/2, 977, 8), (I/2, 977, 9), (I/2, 977, 10), (I/2, 979, 3), (I/2, 979, 8), (I/2, 995, 2), (I/2, 995, 4), (I/2, 1025, 5), (I/2, 1059, 3), (I/2, 1071, 3), (I/2, 1093, 8), (I/2, 1101, 8), (I/2, 1103, 5), (I/2, 1103, 6), (I/2, 1113, 11), (I/2, 1121, 10), (I/2, 1121, 11), (II/1, 3, 5), (II/1, 3, 6), (II/1, 9, 2), (II/1, 9, 4), (II/1, 11, 6), (II/1, 15, 4), (II/1, 15, 7), (II/1, 17, 3), (II/1, 17, 6), (II/1, 17, 10), (II/1, 17, 11), (II/1, 19, 6), (II/1, 39, 7), (II/1, 45, 2), (II/1, 47, 1), (II/1, 47, 9), (II/1, 47, 11), (II/1, 57, 1), (II/1, 59, 10), (II/1, 63, 3), (II/1, 65, 7), (II/1, 75, 2), (II/1, 101, 6), (II/1, 109, 9), (II/1, 111, 9), (II/1, 113, 11), (II/1, 115, 1), (II/1,

149, 1), (II/1, 153, 7), (II/1, 157, 4), (II/1, 159, 4), (II/1, 181, 4), (II/1, 203, 6), (II/1, 203, 8), (II/1, 203, 9), (II/1, 211, 4), (II/1, 239, 7), (II/1, 241, 4), (II/1, 247, 6), (II/1, 257, 1), (II/1, 257, 9), (II/1, 261, 5), (II/1, 263, 5), (II/1, 263, 9), (II/1, 265, 7), (II/1, 265, 9), (II/1, 267, 3), (II/1, 271, 8), (II/1, 297, 3), (II/1, 297, 4), (II/1, 297, 8), (II/1, 299, 9), (II/1, 305, 1), (II/1, 307, 9), (II/1, 315, 2), (II/1, 345, 2), (II/1, 375, 6), (II/1, 377, 7), (II/1, 377, 10), (II/1, 389, 6), (II/1, 393, 2), (II/1, 399, 5), (II/1, 401, 1), (II/1, 405, 1), (II/1, 417, 1), (II/1, 423, 3), (II/1, 437, 12), (II/1, 439, 2), (II/1, 439, 3), (II/1, 441, 5), (II/1, 441, 6), (II/1, 443, 2), (II/1, 443, 10), (II/1, 445, 4), (II/1, 445, 10), (II/1, 451, 11), (II/1, 457, 3), (II/1, 477, 3), (II/1, 477, 4), (II/2, 489, 7), (II/2, 497, 7), (II/2, 501, 5), (II/2, 503, 1), (II/2, 511, 6), (II/2, 513, 11), (II/2, 529, 6), (II/2, 531, 11), (II/2, 533, 2), (II/2, 533, 4), (II/2, 571, 2), (II/2, 587, 6), (II/2, 589, 2), (II/2, 607, 1), (II/2, 643, 8), (II/2, 645, 3), (II/2, 659, 11), (II/2, 661, 6), (II/2, 661, 9), (II/2, 667, 8), (II/2, 671, 1), (II/2, 673, 9), (II/2, 679, 3), (II/2, 679, 4), (II/2, 679, 10), (II/2, 695, 7), (II/2, 697, 1), (II/2, 701, 8), (II/2, 705, 1), (II/2, 731, 1), (II/2, 731, 3), (II/2, 731, 4), (II/2, 731, 10), (II/2, 737, 2), (II/2, 757, 10), (II/2, 767, 5), (II/2, 807, 4), (II/2, 827, 10), (II/2, 827, 11), (II/2, 837, 3), (II/2, 867, 6), (II/2, 867, 8), (II/2, 867, 10), (II/2, 869, 1), (II/2, 869, 2), (II/2, 869, 3), (II/2, 869, 4), (II/2, 869, 5), (II/2, 869, 8), (II/2, 869, 9), (II/2, 873, 4), (II/2, 883, 7), (II/2, 889, 11), (II/2, 891, 11), (II/2, 893, 2), (II/2, 895, 3), (II/2, 899, 2), (II/2, 913, 9), (II/2, 917, 7), (II/2, 917, 9), (II/2, 925, 9), (II/2, 931, 3), (II/2, 933, 2), (II/2, 955, 9)

Ḳanādil-i elṭāfiyla 'āşıqlaruñ göñlini/Şāfī ve aydın ider. Ve ol

göñül bağçaları: Gönül bahçeleri. (I/2, 617, 6),

Ġuşşa vü kayġu göñülden gidiçek/Bu göñül bağçaları virür çiçek

göñül bağçası: Gönül bahçesi. (I/2, 765, 3)

Ḥikmeti var bu kezin 'ışk irmedi/Ol göñül bağçası yimiş virmedi

göñül bağı: Gönül bağı. (II/1, 207, 2),

Ḥalka bu şoḥbet-durur göñül bağı/Nitekim küre tağıtmaz toprağı

göñül defteri: Gönül defteri. (II/2, 867, 3)

Cümle göñül defterinde yazludur/Baḳuban gözler göremez gizlüdür

göñül evrākı: Gönül evrakı. (I/1, 343, 9)

Yazılır anda gönül evrākına/Hāzır olur nuht gerek olsa yine

gönül genci: Gönül hazinesi. (I/2, 727, 1),

Aşağıdan dem-be-dem miḥnet kıpar/Ejdehā gibi gönül gencin kıpar

gönül gözi: Gönül gözü. (I/2, 683, 1), (I/2, 721, 6)

Cān içinden çağırıp uşbu sözi/Eytdi gördi Tañrı'yı gönülüm gözi

gönül ili: Gönül ili. (I/1, 361, 11), (I/1, 371, 6)

Bunlara virdi Çalap gönül ilin/Bunlara bildürdi hem kudret dili

gönül ma'dini: Gönül madeni. (I/2, 997, 4), (II/1, 183, 7), (II/1, 201, 7)

Geldi gönül ma'dininden bu dile/Kim bu dilden düşe cümle maḥfile

gönül mevci: Gönül dalgaları. (I/2, 997, 1)

Yine gönülüm mevci geldi sāḫile/Bir ḫikāyet sürdi getürdi dile

gönül mülki: Gönül mülkü. (I/1, 219, 6), (I/1, 343, 11), (I/1, 345, 1), (I/1, 367, 9),
(I/1, 369, 6)

Bu gönül mülkin bular dutmaḫ diler/Anda genc vardur anı utmaḫ diler

gönül şayruluğı: Gönül hastalığı. (I/2, 617, 4)

Bu gönül şayruluğı kıygu-durur/Vāy aña kim kıygu aña ḫū-durur

gönül sözi: Gönül sözü. (II/2, 869, 5)

Çün gönül sözün gönülden diñledüñ/Şerḫi birle ben didüm sen añladuñ

gönül şehri: Gönül şehri. (II/1, 17, 5)

Uş eyitdüm ol biḫştüñ vaşfını/Anda beñzeş hem bu gönül şehri

gönül tahtı: Gönül tahtı. (I/2, 725, 11)

Art yañasından mezelletler irer/'İzzet evinden gönül tahtın irar

gönül uçmağı: Gönül cenneti. (I/1, 479, 11)

İmdi gel gırlüm gönül uçmağına/Lāyık iseñ ḫūrisin kıçmağına

gönül üstadı: Gönül üstadı. (II/2, 619, 5), (II/2, 789, 4)

Yine şordum ol gönül üstādına/Kimdür eyt bu Tañrı dōstı adı ne

göñül yağmuru: Gönül yağmuru. (I/2, 763, 2)

Ya'ni kim hikmet göñül yağmurudur/Diri dutan göñli hikmet nürudur

göñül yilkeni: Gönül yelkeni. (II/1, 297, 10), (II/1, 299, 3), (II/1, 307, 5)

Kim tolar her dem göñül yilkenine/Añla imdi yili ne yilkeni ne

Ḥaḳ 'iṣḳı: Allah aşkı. (I/1, 341, 5), (I/1, 385, 8), (I/2, 769, 9), (I/2, 969, 11), (I/2, 989, 9), (I/2, 1085, 2)

Nefs-durur bu ma'niyi duyduymayan/Göñli ol Ḥaḳ 'iṣḳına uydurmayan

ḥaḳıḳı devlet: Gerçek saadet. (I/1, 169, 4), (I/1, 189, 5)

Kim iresiz ol ḥaḳıḳı devlete/Hüküm idesiz ol fenāsuz mülkete

ḥāldaş: Haldaş. (II/2, 581, 5), (II/2, 581, 7)

Ḥāldaşumdur eydüñ ol gelsün berü/Hāl içinde derdüme olsun darü

ḥalīl: Dost. (I/2, 939, 1)

Kendüzinden kendüye kendü delīl/Kendüzi kendüzine olmuş ḥalīl

ḥarīf: Arkadaş. (I/1, 11, 4), (I/1, 345, 9), (I/1, 379, 1), (I/1, 499, 11), (I/1, 501, 1), (I/1, 501, 2), (I/1, 501, 7), (I/1, 501, 10), (I/1, 503, 4), (I/1, 503, 5), (I/1, 505, 10), (I/1, 511, 9), (I/2, 533, 7), (I/2, 553, 2), (I/2, 1027, 2)

Hem bişinçi bāb içinde on laṭīf/Dāsītān var pür leṭāyif iy ḥarīf

ḥātır: Gönül. (II/1, 127, 1)

Ḥātırından mahv ola cümle cihān/Yazıla dōst āşikārā vü nihān

hem-niṣīn: Arkadaş. (II/1, 157, 8)

Hem-niṣīnler bildi Mecnūn ḥāline/ 'Āleme fāş itdiler aḥvālını

ḥil'at-ı devlet: Saadet elbisesi. (I/1, 167, 10),

Seyr idüp varduğumuz Ḥazret-durur/Geydügümüz ḥil'at-ı devlet-durur

ḥoca: Dost. (II/1, 455, 4)

Gördüm anda ḳadri yok bir zerrece/Kendü ḳadrüñ gel ḳıyās it iy ḥoca

hüb: Güzel, sevgili. (I/1, 265, 9), (I/1, 279, 7), (I/2, 637, 3), (II/1, 263, 2), (II/1, 263, 6), (II/1, 263, 7), (II/1, 263, 10), (II/1, 427, 4), (II/1, 467, 11), (II/2, 535, 6), (II/2, 605, 2)

Görmeyen katında birdür hüb u zişt/Bilmeyene çi duzağdur çi bihişt

hurrem: Neşeli, gülyüzlü. (I/1, 175, 6)

Ten içinde şād u hurremdür bular/Arzuları dün ü gün çirkin hular

hužūr: Huzur. (I/1, 263, 8)

Ṭā'at u zikr ü hužūrdur dirligi/Pādişāha birikipdür birligi

'ışk: Aşk, sevgi. (I/1, 29, 6), (I/1, 51, 11), (I/1, 85, 4), (I/1, 91, 11), (I/1, 115, 4), (I/1, 155, 10), (I/1, 155, 11), (I/1, 157, 1), (I/1, 161, 4), (I/1, 161, 5), (I/1, 161, 9), (I/1, 169, 6), (I/1, 175, 2), (I/1, 175, 8), (I/1, 175, 11), (I/1, 177, 7), (I/1, 177, 9), (I/1, 179, 1), (I/1, 181, 10), (I/1, 181, 11), (I/1, 195, 10), (I/1, 211, 4), (I/1, 227, 10), (I/1, 229, 1), (I/1, 229, 2), (I/1, 229, 5), (I/1, 229, 6), (I/1, 229, 10), (I/1, 231, 4), (I/1, 231, 5), (I/1, 231, 11), (I/1, 233, 3), (I/1, 233, 5), (I/1, 233, 6), (I/1, 233, 7), (I/1, 233, 8), (I/1, 233, 9), (I/1, 233, 10), (I/1, 233, 11), (I/1, 235, 3), (I/1, 235, 7), (I/1, 235, 10), (I/1, 235, 13), (I/1, 235, 14), (I/1, 235, 15), (I/1, 237, 3), (I/1, 267, 6), (I/1, 287, 1), (I/1, 291, 6), (I/1, 347, 8), (I/1, 367, 8), (I/1, 369, 10), (I/1, 371, 3), (I/1, 385, 7), (I/1, 387, 9), (I/1, 387, 10), (I/1, 421, 10), (I/1, 425, 11), (I/1, 477, 10), (I/2, 559, 2), (I/2, 585, 2), (I/2, 661, 6), (I/2, 695, 1), (I/2, 707, 3), (I/2, 723, 5), (I/2, 725, 7), (I/2, 763, 4), (I/2, 765, 3), (I/2, 765, 4), (I/2, 765, 8), (I/2, 791, 1), (I/2, 803, 1), (I/2, 853, 10), (I/2, 909, 6), (I/2, 931, 1), (I/2, 737, 6), (I/2, 937, 11), (I/2, 957, 3), (I/2, 957, 4), (I/2, 957, 6), (I/2, 957, 7), (I/2, 957, 8), (I/2, 969, 9), (I/2, 969, 10), (I/2, 971, 2), (I/2, 971, 3), (I/2, 971, 4), (I/2, 971, 5), (I/2, 971, 6), (I/2, 971, 7), (I/2, 971, 8), (I/2, 971, 11), (I/2, 973, 1), (I/2, 973, 2), (I/2, 973, 3), (I/2, 973, 4), (I/2, 975, 5), (I/2, 975, 7), (I/2, 975, 8), (I/2, 975, 9), (I/2, 975, 10), (I/2, 975, 11), (I/2, 987, 4), (I/2, 989, 1), (I/2, 991, 1), (I/2, 991, 2), (I/2, 991, 3), (I/2, 991, 6), (I/2, 991, 7), (I/2, 991, 8), (I/2, 993, 1), (I/2, 993, 2), (I/2, 993, 3), (I/2, 993, 4), (I/2, 993, 5), (I/2, 993, 6), (I/2, 993, 7), (I/2, 993, 8), (I/2, 993, 9), (I/2, 993, 10), (I/2, 993, 11), (I/2, 995, 1), (I/2, 995, 2), (I/2, 995, 3), (I/2, 995, 4), (I/2, 995, 5), (I/2, 995, 6), (I/2, 995, 7), (I/2, 995, 8), (I/2, 1039, 1), (I/2, 1071, 2), (I/2, 1079, 8), (I/2, 1079, 9), (I/2, 1085, 6), (I/2, 1093, 8), (I/2, 1107, 6), (I/2, 1107, 7), (I/2, 1107, 8), (I/2, 1109, 1), (I/2, 1109, 6), (I/2, 1109, 7), (I/2, 1109, 10), (I/2, 1115, 4), (I/2, 1115, 5), (I/2, 1123, 3), (II/1, 5, 7), (II/1, 15,

7), (II/1, 109, 3), (II/1, 109, 6), (II/1, 109, 7), (II/1, 109, 8), (II/1, 109, 9), (II/1, 111, 1), (II/1, 111, 2), (II/1, 111, 3), (II/1, 111, 7), (II/1, 111, 9), (II/1, 113, 5), (II/1, 113, 9), (II/1, 115, 6), (II/1, 115, 9), (II/1, 117, 2), (II/1, 117, 8), (II/1, 117, 9), (II/1, 117, 10), (II/1, 117, 11), (II/1, 119, 3), (II/1, 119, 4), (II/1, 119, 5), (II/1, 121, 4), (II/1, 123, 1), (II/1, 123, 4), (II/1, 123, 5), (II/1, 127, 4), (II/1, 127, 6), (II/1, 127, 7), (II/1, 127, 8), (II/1, 127, 11), (II/1, 129, 5), (II/1, 129, 6), (II/1, 129, 7), (II/1, 129, 8), (II/1, 129, 9), (II/1, 131, 2), (II/1, 131, 6), (II/1, 131, 8), (II/1, 131, 9), (II/1, 133, 2), (II/1, 135, 5), (II/1, 135, 6), (II/1, 135, 7), (II/1, 135, 11), (II/1, 139, 7), (II/1, 141, 10), (II/1, 145, 4), (II/1, 145, 8), (II/1, 149, 4), (II/1, 149, 6), (II/1, 155, 1), (II/1, 155, 4), (II/1, 157, 3), (II/1, 159, 2), (II/1, 159, 6), (II/1, 159, 8), (II/1, 161, 5), (II/1, 161, 8), (II/1, 163, 7), (II/1, 165, 6), (II/1, 165, 10), (II/1, 169, 5), (II/1, 171, 10), (II/1, 171, 11), (II/1, 177, 9), (II/1, 179, 1), (II/1, 179, 2), (II/1, 179, 3), (II/1, 179, 4), (II/1, 179, 5), (II/1, 179, 7), (II/1, 179, 8), (II/1, 179, 9), (II/1, 179, 10), (II/1, 179, 11), (II/1, 181, 1), (II/1, 181, 2), (II/1, 181, 3), (II/1, 181, 4), (II/1, 181, 5), (II/1, 181, 6), (II/1, 181, 7), (II/1, 181, 8), (II/1, 181, 10), (II/1, 181, 11), (II/1, 207, 5), (II/1, 207, 6), (II/1, 207, 7), (II/1, 207, 8), (II/1, 207, 9), (II/1, 209, 1), (II/1, 209, 4), (II/1, 209, 5), (II/1, 209, 8), (II/1, 213, 11), (II/1, 247, 8), (II/1, 275, 8), (II/1, 275, 9), (II/1, 277, 2), (II/1, 277, 4), (II/1, 277, 5), (II/1, 311, 3), (II/1, 341, 6), (II/1, 415, 3), (II/1, 441, 1), (II/1, 441, 2), (II/1, 441, 3), (II/1, 441, 7), (II/1, 443, 1), (II/1, 443, 2), (II/1, 443, 7), (II/1, 443, 9), (II/1, 443, 10), (II/1, 445, 6), (II/1, 445, 7), (II/1, 451, 5), (II/1, 485, 5), (II/2, 493, 11), (II/2, 569, 5), (II/2, 569, 9), (II/2, 569, 10), (II/2, 579, 4), (II/2, 579, 6), (II/2, 579, 7), (II/2, 603, 6), (II/2, 603, 11), (II/2, 605, 1), (II/2, 605, 2), (II/2, 605, 3), (II/2, 643, 7), (II/2, 735, 8), (II/2, 783, 1), (II/2, 869, 6), (II/2, 869, 7), (II/2, 869, 8), (II/2, 869, 9), (II/2, 869, 10), (II/2, 871, 9), (II/2, 871, 11), (II/2, 873, 1), (II/2, 873, 2), (II/2, 873, 3), (II/2, 873, 4), (II/2, 873, 5), (II/2, 883, 8), (II/2, 923, 6)

‘İşk u devlet ‘aql u dāniş cān goñül/İşigüñde cümle boynı bağılu kul

‘İşk atı: Aşk atı. (II/2, 569, 6)

Bindiler ‘İşk atına dīn Alpleri/Karşularna durmadı hergiz çeri

‘İşk ayağı: Aşk ayağı. (II/2, 569, 8)

Yire göge irdi yitdi ‘İşk eli/‘İşk ayağından yıkıldı nefis ili

‘İşk bābı: Aşk bölümü. (II/2, 733, 7), (II/2, 737, 4)

Çün goñül bābında ma‘lūm oldı söz/Bu kezin ‘İşk bābına bağıdı bu göz

'ışık bülbüli: Aşk bülbülü. (II/1, 129, 9)

'ışık iinde syleydr dst dili/Baştulu kim oldısa 'ışık bülbüli

'ışık dadı/'ışıkın dadı: Aşkın lezzeti. (II/1, 107, 10), (II/1, 119, 7), (II/1, 121, 2), (II/1, 129, 1), (II/1, 129, 11), (II/1, 137, 2)

Ol kıırdı başna 'Aşık adını/Ol bıraktı cnuma 'ışık dadı

'ışık dili: Aşkın dili. (I/2, 971, 9)

Hk szidr syledği 'ışık dili/Hk işidür işledği 'ışık eli

'ışık dvnı: Aşk divanı. (II/1, 129, 10), (II/1, 131, 1)

Pes beşretdr bu 'aşık cnına / Kim yazıldı adı 'ışık dvnı

'ışık eli: Aşkın eli. (I/2, 971, 9), (II/1, 109, 11), (II/2, 569, 7), (II/2, 569, 8)

Hk szidr syledği 'ışık dili/Hk işidür işledği 'ışık eli

'ışık evi: Aşk evi. (I/1, 229, 4),

'ışık evinde esriyen ayılmaya/'ışık elinden yazılan yoyılmaya

'ışık gözi: Aşk gz. (I/2, 971, 10), (II/1, 129, 8)

'ışık gözinden Hk gzidr kim başar/Anuñ-ıun hem yapar u hem yıkar

'ışık ipi: Aşk ipi. (II/1, 117, 1)

Boynı muşkem 'ışık ipiyle bağludur/Yüregi hem 'ışık odından şağludur

'ışık işi: Aşk işi. (II/1, 165, 2)

Eydür iy bülbül bu mıdur 'ışık işi/Ma'řuķa bunaķ mı 'aşık baķıřı

'ışık kitbı: Aşk kitabı. (I/2, 557, 9)

'ışık kitbından okırsañ bir sebaķ/Ma'lum ola saşna senden 'ilm-i Hk

'ışık klı: Aşk klu, Allah aşkının kölesi. (I/2, 971, 11)

'ışık klıdur 'aķl u nefis  cism  cn/'ıřķa zr Hk dolupdur b-gmn

'ışık meknı: Aşk mekanı, aşkın bulunduğu yer. (I/2, 975, 6)

Zr kim 'ışık ilerdr şamudan/'ışık meknidur mekn-ı l- mekn

'ışık mevcı: Aşk dalgası. (I/1, 469, 3)

İlla bir 'ışk mevcidür geldi dile/Mağsud oldur kim kişi hâlin bile

'ışk odi: Aşk ateşi. (I/1, 481, 10), (I/2, 893, 10), (I/2, 987, 6), (I/2, 991, 8), (I/2, 1085, 3), (II/1, 117, 1), (II/1, 215, 6), (II/2, 643, 7), (II/2, 837, 10)

İkisin rûz eyledi dervîşe Hâk/'ışk odından suhte vü dil-rîşe bak

'ışk sözi: Aşk sözü, kelimesi. (I/1, 387, 8)

'ışk sözidür 'âşıkâ ma'nî viren/Ma'niden vâkıf degül 'ışksuz eren

'ışk verzişi: Aşk hali. (II/1, 177, 10)

Sâbit oldu bunlara 'ışk verzişi/Ṭanuğ oldu kendüye kendü işi

'ışk yolu: Aşk yolu, Allah yolu. (I/1, 161, 6), (I/1, 177, 11), (I/1, 229, 3), (I/1, 233, 11)

İy 'Aşık sen 'ışk yolınça gidegör/'ışk yolında cānuñı terk idegör

'ışk-ı hâkîkî: Gerçek aşk, Allah aşkı. (I/1, 31, 7), (I/1, 39, 1)

Kanı ol 'ışk-ı hâkîkî kim bizi/Ala ilte göstere görklü yüzi

'ışk koldaşlığı: Aşk arkadaşlığı. (I/1, 41, 4), (I/2, 769, 3)

Kim hâlâl ola bu cān yoldaşlığı/Hergiz ayrılmaya 'ışk koldaşlığı

'ışkın ma'dini: Aşkın ocağı. (II/1, 161, 4)

Pes bu 'ışkın ma'dini ol Hâk-durur/Kendüyi kendü sever muṭlağ-durur

'ışkuñ şem'i: Aşkın mumu. (II/1, 181, 9)

Pes bu 'âşık cānına şükrānedür/Kim bu 'ışkuñ şem'ine pervānedür

ihlās: İçtenlik, bağlılık. (I/1, 217, 3), (I/2, 1055, 2), (II/1, 447, 2), (II/2, 525, 6), (II/2, 699, 6)

Hem riyāzet hem kerem ihlāş-ıla/Düzilüpdür 'aql-ıla dün gün bile

ikbāl: Baht açıklığı. (I/2, 707, 10), (II/1, 331, 5)

İresin mağşūduña bu hâl-ıla/Şād olasın devlet ü ikbāl-ıla

il gün: Eş dost. (II/2, 803, 1)

İl günü saqlaya ol yagıdan/Halkı dire olmaya ol tagıdan

ittifāk: Anlaşma, uyuşmai bağlaşma. (I/1, 217, 10), (II/1, 105, 1), (II/1, 263, 5)

Hem hevā hem fi'l ü fitne hem nifāk/Berkidüpdür nefis-ile key ittifāk

ķoldaş: Yardımcı. (I/1, 177, 5), (I/2, 1011, 11)

Ķanķısına kim 'aķıl ķoldaş ola/Yol içinde yār olup yoldaş ola

ķurb-ı vişāl: Yakınlık, kavuşma. (I/2, 707, 8), (II/1, 241, 4), (II/2, 619, 6), (II/2, 889, 6)

Yine geldi göñlüme bir vaşf-ı hāl/Kim bu hāl açılır ķurb-ı vişāl

ķurbet: Yakınlık. (II/1, 437, 2), (II/1, 445, 1)

Geçdi ol dördinçi ev oldı yaķın/Ķurbet oldur zinhār anda key saķın

ķurbet işigi: Yakınlık eşiği, yakınlığın başladığı yer. (II/1, 445, 10)

Çünkü bu pendi işitdi cān göñül/Durdı ķurbet işiginde oldı ķul

ķurbet mülki: Yakınlık mülkü. (II/1, 445, 7)

İlti ķurbet mülkine ol dem yaķın/'İşķ baña eydür bu mülkde key saķın

'işķ-ı yār: Yar aşķı, Allah aşķı. (I/2, 905, 6)

'Aķl-ı külden şoñra geldi 'işķ-ı yār/Ol geliçek kıldı bini şehsüvār

leyli 'işķi: Sevgilinin aşķı. (I/1, 483, 3), (II/1, 159, 9)

Virdi seyri ma'rifetde bunlara/Leyli 'işķından yanan mecnūnlara

maķabbet: Muhabbet. (I/1, 217, 4), (I/1, 233, 7), (I/2, 543, 11), (I/2, 991, 4), (II/1, 171, 2), (II/1, 241, 4), (II/1, 317, 2), (II/1, 321, 6), (II/1, 323, 4), (II/1, 359, 11), (II/2, 579, 5)

Hem maķabbet hem hayā hem doğruluk/ 'Aķl-ıla bunlarda yoķdur ayruluk

maķabbet kānı: Sevgi madeninin ocağı. (II/2, 627, 5)

İlk yaratdı Muştafā'nun cānını/Ķodi ol cānda maķabbet kānını

maķbüb: Sevgili. (II/1, 263, 7), (II/2, 837, 9)

Şehr içinde ķondururlar hübını/Gitmege ķomaz göñül maķbübını

ma'sūk: Sevgili. (I/1, 149, 6), (I/1, 155, 10), (I/1, 235, 11), (I/1, 235, 13), (I/1, 241, 5), (I/2, 537, 6), (I/2, 557, 8), (I/2, 923, 9), (I/2, 937, 6), (I/2, 937, 11), (I/2, 973, 2), (I/2, 1083, 1), (II/1, 119, 9), (II/1, 119, 11), (II/1, 121, 1), (II/1, 125, 6), (II/1, 131, 4), (II/1, 133, 3), (II/1, 133, 4), (II/1, 133, 10), (II/1, 135, 9), (II/1, 135, 10), (II/1, 139,

10), (II/1, 141, 1), (II/1, 145, 5), (II/1, 149, 8), (II/1, 149, 10), (II/1, 155, 3), (II/1, 155, 6), (II/1, 157, 3), (II/1, 159, 2), (II/1, 161, 6), (II/1, 163, 5), (II/1, 163, 9), (II/1, 163, 10), (II/1, 163, 11), (II/1, 165, 2), (II/1, 165, 10), (II/1, 165, 11), (II/1, 171, 6), (II/1, 171, 8), (II/1, 177, 7), (II/1, 181, 11), (II/1, 369, 9), (II/1, 463, 3), (II/2, 735, 3)

Yitmiş iki milletüñ maqşūdı ol/Maqlub u ma'şūkı vü ma'būdı ol

ma'şūk odi: Aşk ateşi. (II/1, 121, 5),

Köyndüginçe ol bu ma'şūk odına/ 'Āşık ola cümle anuñ adına

medħal: Dahil olunacak, girilecek yer. (II/1, 461, 3)

Ne öñi var ne şofı var ol yoluñ/Ayruğ anda medħali yok bu dilüñ

mehlikā: Ay yüzlü sevgili. (II/2, 605, 2)

Gerçi 'ışkdur dünyāda şayyād-ı kār/Şaydı anuñ mehlikā vü ħüb nigār

mest: Mest. (I/1, 287, 1), (II/2, 831, 8), (II/1, 449, 5), (II/2, 509, 8)

Şıdkı oldur 'Āşık'un ol dōstlara/'İşkdan esrük ol ezelden mestlere

mestāne: Sarhoşa yakın, sarhoşçasına. (II/1, 389, 10)

Evliyādur HālİK'ün genc-ħānesi/Evliyādur maħluķuñ mestānesi

mestlik: Mestlik. (I/1, 505, 3), (I/1, 505, 11)

Zīra kim müstağrak oldı mestlige/Başladı her biri bir bed-mestlige

mihr: Sevgi. (I/1, 421, 10), (II/2, 903, 1)

Mihr şefkat 'ışk u bāzī kem olur/Ma'de içinde şovuk muħkem olur

mihribān: Sevgili. (II/2, 943, 3)

Bir şafı şol süd emendür anadan/Kim bulara analardur mihribān

minnet: İyiliğe karşı gönül borcu. (II/2, 1015, 7)

Ata ana dip bilinmez kıymeti/Anın olmaz ħalkuñ aña minneti

muħib: Seven, sevgi besleyen. (II/2, 743, 9)

Ne ki Hāk'dan feyz olursa kendüye/Bī-dirīğ anı muħiblerne diye

muħarreb: Yakın. (I/1, 7, 11), (I/1, 19, 1), (II/2, 703, 2), (II/1, 31, 2)

...Hāk ta'ālānuñ muħarreb kulları...

mūnis: Cana yakın, sevgili. (II/1, 9, 7), (II/1, 113, 7)

Cümle sündüs ton u merkebler burak/Hür u ğilmān mūnis ü köşk ü durak

Muṣṭafā ‘ışkı: Mustafa’nın aşkı, Hz. Muhammet için kullanılmış. (II/1, 155, 8)

Çünkü bildüñ ol Hadīce n’itdügin/Muṣṭafā ‘ışkında niçe gitdügin

mübtelā: Tutkun, tutulmuş. (I/2, 1085, 11)

İy Hudāyā sen hidāyet vir bize/Mübtelā kalduğ u feryād ir bize

mükerrem: Sevilip sayılma. (I/1, 51, 3), (I/2, 1043, 8), (I/2, 1061, 5), (II/2, 837, 9), (II/2, 913, 5)

Bu benī-ādem mükerrem oldıġı/Anı bilmekdür kerāmet buldıġı

mükerremlik: Sevilip sayılma. (I/1, 469, 11)

Eyt bulardan kankısıdur ādemī/Kim anuñladur mükerremlik demi

nedīm: Arkadaş. (II/1, 459, 3)

Ni şerīk ü ni vezīr ü ni nedīm/Fāni oldı cümle kaldı ol Kadīm

neşāt: Sevinç, neşe. (II/2, 661, 9)

Cān gönül tolar neşāt u şevk u zevk/Kopdı cāndan geldi nefse zevk u şevk

nevā: Mutluluk, huzur. (I/2, 1015, 2), (I/2, 1049, 11)

Bunda geldük bī-nevā vü bī-ħaber/Bunda bulduğ hem nevā vü hem eṣer

nigār: Güzel. (II/1, 147, 8), (II/1, 151, 4), (II/1, 155, 4), (II/1, 157, 6), (II/1, 335, 8), (II/2, 605, 2), (II/2, 605, 3)

Çünkü şabri gitdi oldı bī-ķarār/Pes bu kez bir ħīle kıldı ol nigār

nīg-baħt: Talihi. (I/1, 215, 7), (II/1, 151, 3), (II/1, 331, 3), (II/1, 337, 10)

‘Akl urupdur cān içinde taħtını/Cem’ idüpdür leşkerüñ nīg-baħtını

pādişāh ‘ışkı: Allah aşkı. (I/2, 543, 10)

Cān içidür ‘aql u cān içinde yağ/Pādişāh ‘ışkı-durur anda ķırāğ

pervāne: Bir şeyin yanından ayrılmama durumu. (II/1, 181, 9)

Pes bu ‘āşık cānına şükrānedür/Kim bu ‘ışkuñ şem‘ine pervānedür

rāħat: Rahat. (I/1, 93, 4), (I/1, 259, 8)

İmdi gelüñ cānumuzuñ rāḥatın/İsteyelüm ol Çalab'un raḥmetin

rāz-dār: Sırdaş. (II/1, 123, 9)

Kendü olur kendüzine rāz-dār/Bilmez ayruḫ hıç cihānda doğru yār

şafā: Gönül şenliği, neşe. (I/1, 137, 8), (I/1, 155, 2), (I/1, 181, 8), (I/1, 205, 6), (I/1, 215, 4), (I/1, 217, 1), (I/1, 259, 4), (I/1, 355, 3), (I/1, 439, 2), (I/1, 453, 8), (I/1, 527, 1), (I/2, 545, 1), (I/2, 589, 5), (I/2, 637, 8), (I/2, 665, 5), (I/2, 671, 5), (I/2, 731, 11), (I/2, 737, 6), (I/2, 753, 5), (I/2, 823, 9), (I/2, 877, 1), (I/2, 895, 2), (I/2, 933, 5), (I/2, 945, 1), (I/2, 951, 5), (I/2, 951, 10), (I/2, 973, 6), (I/2, 987, 1), (I/2, 1055, 1), (II/1, 57, 7), (II/1, 71, 6), (II/1, 125, 2), (II/1, 165, 4), (II/1, 309, 2), (II/1, 327, 1), (II/1, 341, 5), (II/2, 547, 10), (II/2, 571, 10), (II/2, 621, 1), (II/2, 629, 4), (II/2, 633, 9), (II/2, 695, 11), (II/2, 771, 4), (II/2, 773, 8), (II/2, 795, 4), (II/2, 821, 8), (II/2, 845, 5), (II/2, 859, 1), (II/2, 883, 5), (II/2, 907, 7), (II/2, 917, 3), (II/2, 919, 8), (II/2, 921, 6), (II/2, 943, 3)

Pes bilüñ Ḥaḫ sevdüği birlik-durur/Birlik içinde şafā dirlik-durur

şāfālīḫ: Neşelilik. (II/2, 887, 7)

Döstlaruñ yüzi şuyıçun iy Celīl/Diñleyene sen şāfālīḫ rüzı kıl

şāḥib-dil: Gönül sahibi insan. (II/2, 867, 6)

Ḥikmeti Ḥaḫ goñüle naḫş eyledi/Anı şāḥib-dillere baḫş eyledi

sevdā: Sevda, güçlü sevgi, aşk. (II/1, 171, 10)

Uş bilindi ol şadef ḫatre-y-ile/Niçedür ol 'ışk u ol sevdā-y-ıla

sevgü: Sevgi. (I/1, 229, 5), (I/1, 247, 2), (I/2, 569, 10), (I/2, 569, 11), (I/2, 571, 3), (I/2, 593, 7), (II/1, 39, 9), (II/1, 177, 5), (II/1, 427, 11), (II/2, 563, 3), (II/2, 757, 9)

'ışk-ıla sevgü ebed bünyād ola/Ger şurat ğamnāk ola ger şād ola

sevgülü: Sevgili. (I/1, 43, 4), (I/1, 167, 4), (I/1, 179, 10), (I/1, 183, 9), (I/1, 185, 6), (I/2, 797, 5), (I/2, 797, 11), (II/1, 127, 4)

Her kimüñ kim dirliği lāyıḫ-durur/Ol ḫapuda sevgülü bayıḫ-durur

sevgüsüz: Sevgisiz. (II/1, 39, 9)

Sevgü nesne dilden eksilmez olur/Sevgüsüz hergiz dile gelmez olur

şīne: Gönül, yürek. (I/1, 399, 2), (I/1, 399, 3), (I/1, 399, 7), (I/1, 527, 10), (I/2, 1071, 10), (I/2, 1073, 2), (I/2, 1073, 7), (II/1, 55, 8)

Çün şikemden geçdi gör uşbu sîne/Neye beñzer dirliği vü hūsı ne

şoĥbet: Sohbet. (I/1, 111, 11), (I/1, 185, 4), (I/1, 219, 1), (I/1, 247, 3), (I/1, 247, 8), (I/1, 297, 10), (I/1, 345, 6), (I/1, 415, 5), (I/1, 423, 6), (I/1, 507, 2), (I/1, 511, 9), (I/2, 615, 10), (I/2, 615, 11), (I/2, 617, 9), (I/2, 637, 6), (I/2, 637, 7), (I/2, 897, 1), (I/2, 915, 10), (I/2, 989, 10), (II/1, 45, 3), (II/1, 205, 10), (II/1, 207, 1), (II/1, 207, 2), (II/1, 207, 3), (II/2, 489, 1), (II/2, 489, 2), (II/2, 793, 8), (II/2, 835, 3)

Çün ulular şoĥbetine giresin/Eyle bil Hāĥ ĥazretine iresin

suĥte: Yanmış, tutuşmuş. (I/1, 481, 10)

İkisin rüz eyledi dervīşe Hāĥ/'Işĥ odından suĥte vü dil-rīşe bak

şād: Memnun, mutlu. (I/1, 175, 6), (I/1, 245, 11), (II/1, 335, 9)

Ten içinde şād u ĥurremdür bular/Arzuları dün ü gün çirkin ĥular

şādī: Memnunluk, mutluluk, sevinçlilik. (I/1, 173, 3), (I/1, 173, 7), (I/1, 185, 1), (I/1, 205, 10), (I/1, 229, 8), (I/1, 231, 4), (I/1, 417, 10), (I/1, 419, 6), (I/2, 785, 8), (I/2, 1045, 1), (I/2, 1047, 6), (II/1, 45, 5), (II/1, 113, 3), (II/1, 469, 9), (II/2, 661, 11), (II/2, 663, 1), (II/2, 663, 3), (II/2, 663, 4), (II/2, 663, 5), (II/2, 663, 6)

Ol deñiz içre-durur seyrānları/Dirlik şādī vü hem cevĥānları

şādılık: Memnunluk, mutluluk. (I/1, 245, 3), (I/1, 257, 10), (I/1, 421, 9), (I/2, 1077, 1), (I/2, 1127, 7), (II/1, 11, 2), (II/2, 613, 11), (II/2, 661, 4), (II/2, 675, 8)

Dirlik oldur kim ölümi olmaya/Şādılık oldur ki ĥayĥu gelmeye

şād-kām: Çok sevinçli. (I/1, 19, 10)

Zühre'yi bir gör niçesi şād-kām/Ol semā'da zevĥa ĥarĥ olmuş müdām

şādumān: Sevinçli. (I/1, 137, 5)

Birikenler şādumāndur şādumān/Bu ĥikāyet girtü sözdür bī-gümān

taĥarrüb: Yaklaşma, yakınlık. (II/2, 829, 1), (II/2, 829, 2), (II/2, 829, 3), (II/2, 829, 7), (II/2, 831, 1), (II/2, 835, 5)

Bu taĥarrübdür saña toĥzıncı ĥāl/Hem bulasın sen taĥarrübden visāl

ĥālī: Baht açıklığı. (II/1, 331, 11), (II/1, 481, 2)

Ĥālī' ü devlet aña evvel ĥadem/Yazmış-ıdı levĥ üstinde ĥalem

teferrüc: Gezinti, ferahlık. (I/1, 477, 4), (I/2, 803, 1)

Hem teferrücdür 'ārifler gözine/Hem temāşādur erenler özine

vefā: Sevgi, dostluk bağlılığı. (I/1, 77, 6), (I/1, 217, 1), (I/2, 737, 6), (I/2, 753, 5), (I/2, 817, 3), (I/2, 877, 1), (I/2, 895, 2), (II/1, 29, 9), (II/1, 211, 6), (II/2, 695, 11), (II/2, 917, 3)

Görmeyinçe kimse cān terk itmedi/Dōst-ıla 'ahd ü vefā berkitmedi

yār: Yar, sevgili. (I/1, 51, 7), (I/1, 61, 5), (I/1, 67, 10), (I/1, 69, 5), (I/1, 69, 8), (I/1, 85, 3), (I/1, 85, 8), (I/1, 87, 4), (I/1, 97, 6), (I/1, 97, 10), (I/1, 99, 6), (I/1, 99, 9), (I/1, 99, 11), (I/1, 177, 4), (I/1, 177, 5), (I/1, 185, 6), (I/1, 203, 11), (I/1, 217, 5), (I/1, 233, 3), (I/1, 337, 9), (I/1, 363, 3), (I/1, 425, 2), (I/1, 429, 4), (I/1, 437, 7), (I/1, 447, 5), (I/1, 511, 9), (I/1, 521, 10), (I/2, 545, 5), (I/2, 599, 3), (I/2, 601, 2), (I/2, 629, 9), (I/2, 643, 7), (I/2, 649, 1), (I/2, 649, 11), (I/2, 729, 8), (I/2, 731, 7), (I/2, 761, 9), (I/2, 779, 1), (I/2, 781, 1), (I/2, 793, 10), (I/2, 795, 1), (I/2, 799, 3), (I/2, 799, 4), (I/2, 875, 6), (I/2, 883, 7), (I/2, 901, 11), (I/2, 903, 7), (I/2, 927, 4), (I/2, 987, 10), (I/2, 1075, 8), (I/2, 1095, 5), (I/2, 1097, 5), (I/2, 1099, 1), (I/2, 1103, 3), (I/2, 1107, 3), (I/2, 1113, 3), (I/2, 1113, 8), (I/2, 1113, 11), (I/2, 1115, 6), (I/2, 1117, 9), (I/2, 1121, 6), (II/1, 25, 8), (II/1, 35, 2), (II/1, 45, 11), (II/1, 59, 11), (II/1, 71, 3), (II/1, 113, 10), (II/1, 115, 10), (II/1, 191, 7), (II/1, 263, 11), (II/1, 273, 2), (II/1, 287, 8), (II/1, 343, 1), (II/1, 349, 5), (II/1, 351, 4), (II/1, 409, 2), (II/1, 411, 3), (II/1, 417, 7), (II/1, 471, 6), (II/1, 477, 2), (II/1, 485, 10), (II/2, 519, 6), (II/2, 539, 8), (II/2, 545, 11), (II/2, 555, 3), (II/2, 559, 8), (II/2, 561, 3), (II/2, 561, 4), (II/2, 575, 7), (II/2, 575, 8), (II/2, 575, 9), (II/2, 575, 11), (II/2, 577, 1), (II/2, 577, 2), (II/2, 577, 2), (II/2, 577, 4), (II/2, 577, 7), (II/2, 605, 8), (II/2, 625, 9), (II/2, 629, 10), (II/2, 631, 10), (II/2, 639, 11), (II/2, 645, 7), (II/2, 647, 2), (II/2, 649, 7), (II/2, 653, 7), (II/2, 655, 6), (II/2, 679, 2), (II/2, 749, 11), (II/2, 815, 7), (II/2, 867, 5), (II/2, 885, 10), (II/2, 887, 1), (II/2, 887, 3), (II/2, 887, 4), (II/2, 887, 6), (II/2, 913, 9), (II/2, 959, 6)

Ol yarānlar kim anuñla var-ıdı/Yol içinde yoldaş u hem yār-ıdı

yarān: Dostlar. (I/1, 51, 7), (I/1, 69, 5), (I/1, 85, 3), (I/1, 169, 3), (I/1, 337, 9), (I/1, 437, 10), (I/1, 497, 4), (I/1, 505, 10), (I/2, 621, 9), (II/2, 561, 2), (II/2, 741, 4), (II/2, 765, 10)

Ol yarānlar kim anuñla var-ıdı/Yol içinde yoldaş u hem yār-ıdı

yārdeh: Yardımcı. (I/1, 181, 6), (II/2, 801, 9)

Muştafā ol meclisūñ serdīhidür/Pādişāh ol meclisūñ yārdehidür

yarlıg: Dostluk. (I/1, 97, 6), (I/1, 97, 7), (I/1, 99, 9), (I/1, 283, 11), (I/2, 729, 7), (I/2, 981, 3), (I/2, 983, 4), (II/1, 445, 3), (II/2, 611, 11), (II/2, 817, 6)

İkiliksüz birlik eyle yār-ıla/Yārlığı başarmayasın 'ār-ıla

yigānalık: Beraberlik. (I/2, 1089, 5)

Vaḥdet ü yigānalıkdı ḥālümüz/Neye degdi bir işit aḥvālümüz

yoldaş: Yol arkadaşı, arkadaş. (I/1, 51, 7), (I/1, 63, 8), (I/1, 83, 7), (I/1, 85, 3), (I/1, 111, 5), (I/1, 235, 10), (I/1, 275, 1), (I/1, 293, 1), (I/1, 293, 11), (I/1, 311, 1), (I/1, 355, 4), (I/1, 431, 4), (I/1, 501, 2), (I/1, 505, 5), (I/1, 505, 10), (I/1, 527, 5), (I/2, 555, 8), (I/2, 643, 11), (I/2, 651, 3), (I/2, 655, 3), (I/2, 657, 6), (I/2, 663, 7), (I/2, 663, 8), (I/2, 671, 6), (I/2, 689, 7), (I/2, 743, 2), (I/2, 755, 9), (I/2, 759, 10), (I/2, 769, 3), (I/2, 837, 10), (I/2, 837, 11), (I/2, 877, 2), (I/2, 877, 3), (I/2, 879, 6), (I/2, 879, 11), (I/2, 903, 7), (I/2, 905, 4), (I/2, 907, 5), (I/2, 955, 2), (I/2, 957, 5), (I/2, 969, 4), (I/2, 969, 10), (I/2, 1011, 11), (I/2, 1043, 10), (I/2, 1059, 3), (I/2, 1061, 10), (I/2, 1065, 8), (I/2, 1085, 2), (I/2, 1085, 10), (I/2, 1097, 1), (I/2, 1097, 6), (I/2, 1099, 2), (I/2, 1099, 6), (I/2, 1099, 9), (I/2, 1099, 11), (I/2, 1101, 5), (I/2, 1105, 1), (I/2, 1105, 4), (I/2, 1107, 2), (I/2, 1107, 9), (I/2, 1107, 11), (I/2, 1109, 2), (I/2, 1109, 4), (I/2, 1111, 5), (I/2, 1113, 2), (I/2, 1115, 8), (I/2, 1121, 2), (I/2, 1121, 4), (I/2, 1121, 6), (I/2, 1121, 7), (I/2, 1121, 9), (I/2, 1121, 10), (I/2, 1123, 1), (I/2, 1123, 3), (I/2, 1123, 4), (II/1, 5, 7), (II/1, 101, 6), (II/1, 109, 9), (II/1, 113, 1), (II/1, 119, 5), (II/1, 159, 10), (II/1, 177, 1), (II/1, 263, 9), (II/1, 397, 9), (II/1, 399, 10), (II/2, 539, 8), (II/2, 581, 7), (II/2, 587, 9), (II/2, 657, 1), (II/2, 659, 11), (II/2, 663, 3), (II/2, 663, 5), (II/2, 669, 11), (II/2, 675, 7), (II/2, 691, 4), (II/2, 789, 9), (II/2, 791, 10), (II/2, 815, 7), (II/2, 895, 7), (II/2, 911, 4)

Ol yarānlar kim anuñla var-ıdı/Yol içinde yoldaş u hem yār-ıdı

yoldaşlık: Yol arkadaşlığı, arkadaşlık. (I/2, 1063, 10)

Bilesin bu nefis ile şüret için/Nitedür yoldaşlığı yazın kışın

yüregüm kanları: Yaşama sebebim, yaşam kaynağım (Yavruları için kullanmış.). (I/1, 135, 11)

Ataları eytdi iy oğlanlarum/İy yüregüm kanları iy cānlarum

yürek: Bir kimsenin ruhsal yönü, gönül. (I/1, 235, 14), (I/1, 315, 6), (I/1, 477, 1), (I/1, 519, 1), (I/2, 1065, 5), (II/1, 117, 1), (II/1, 257, 11), (II/1, 427, 9), (II/2, 539, 11), (II/2, 541, 3), (II/2, 541, 4), (II/2, 643, 7), (II/2, 691, 8)

'Āşık olan kişünün Mecnūnlayın/Yüregi yağın gerek bu 'ışık yağa

zевk: Zevk. (I/1, 19, 10), (I/1, 113, 2), (I/1, 183, 4), (I/1, 245, 7), (I/1, 477, 2), (I/1, 505, 8), (I/2, 639, 2), (I/2, 737, 6), (II/1, 113, 4), (II/1, 439, 2), (II/2, 661, 6), (II/2, 661, 9), (II/2, 663, 1)

Zühre'yi bir gör niçesi şād-kām/Ol semā'da zевka ğarķ olmış müdām

4.45. Hasret ve Ayrılık

ayrılık: Ayrılık. (I/1, 217, 4), (I/1, 229, 2), (I/1, 243, 2), (I/2, 1089, 4), (II/1, 367, 4)

Hem maħabbet hem ħayā hem doğruluk/ 'Aql-ıla bunlarda yokdur ayrılık

ayrılık evi: Ayrılık evi. (I/2, 1089, 8)

Bu şuratda her biri ne oldılar/Ayrılık evinde niçe kaldılar

firāk: Ayrılık. (I/1, 243, 6), (I/1, 405, 9), (I/2, 593, 5), (I/2, 799, 4), (I/2, 1025, 5), (I/2, 1089, 4), (I/2, 1119, 11), (II/1, 143, 4), (II/1, 463, 2), (II/2, 617, 2)

Bir sa'at dirliğümüz Ħaķ'dan yırak/Bir sa'at vaşlat gibi bir dem firāk

furķat: Ayrılık. (I/2, 1027, 10), (II/1, 143, 5), (II/1, 437, 1)

Gāh görürsin kendüzünü at-ıla/Gāh vaşlatda gehĩ furķat-ıla

ğurbet: Gurbet. (I/2, 793, 4), (I/2, 795, 2), (I/2, 795, 3), (I/2, 815, 6), (I/2, 815, 8), (II/1, 437, 1), (II/1, 443, 10), (II/1, 445, 1), (II/1, 445, 2)

Ol daħı bitdi bu kez gel ğurbete/Görgil imdi ğurbet içre ħāl nite

ħasret: Hasret. (I/2, 717, 8), (I/2, 791, 1), (I/2, 793, 7), (I/2, 797, 10), (I/2, 799, 2), (I/2, 991, 9), (I/2, 1081, 4), (I/2, 1083, 3), (II/1, 139, 7), (II/1, 145, 2), (II/1, 149, 4), (II/1, 445, 8)

Kimde kim var ħaygusından ğarķ olur/Anda kim yok ħasretinden ħöd ölür

hecr: Ayrılık. (I/1, 405, 9)

Diñleyenün göñline rahmet biraķ/Bunlara göstermegil hecr ü firāk

hicr: Ayrılık. (I/2, 1119, 11)

Ortadan götrildi ol hicr ü firāk/Pes yakın oldu baña cümle yırāk

hicret: Ayrılık. (I/2, 1109, 3), (I/2, 1109, 5), (II/2, 959, 3)

İlla birkaç gün baña güyseñ gerek/Uşbu hicret zaħmına döyseñ gerek

vaşl: Kavuşma. (II/1, 463, 2)

Çün bu menzil ‘aşıka oldu durāk/Degşürildi vaşlına cümle firāk

vişāl: Kavuşma. (II/1, 31, 3), (II/2, 613, 7), (II/2, 829, 1)

Döst vişālin ne’ydügin kim ne bile/Kimsene bilse daħı gelmez dile

vuşlat: Kavuşma. (I/1, 243, 6), (I/2, 1025, 5), (I/2, 1027, 10), (I/2, 1109, 5), (I/2, 1125, 2), (II/1, 437, 4), (II/1, 451, 6), (II/2, 513, 4), (II/2, 617, 2), (II/2, 831, 2), (II/2, 831, 9), (II/2, 835, 6)

Bir sa‘at dirliğümüz Hāk’dan yırāk/Bir sa‘at vaşlat gibi bir dem firāk

4.46.Sıkıntı, Güçsüzlük, İhtiyaç ve Çaresizlik

‘āciz: Eli ermez, beceriksiz, kabiliyetsiz; zayıf, güçsüz. (I/1, 367, 7), (I/2, 535, 3), (I/2, 669, 4), (I/2, 765, 5), (I/2, 901, 3), (I/2, 901, 8), (I/2, 1091, 10), (II/1, 283, 9), (II/2, 817, 4)

Yohsa ger böyle degülse n’idiser/Kendü ‘ācizdür kime hūkm idiser

‘ācızlık: Eli ermezlik, beceriksizlik, kabiliyetsizlik; zayıflık, güçsüzlük. (I/2, 905, 8)

Uşbu altı nesne dutdı elümi/Ol ‘ācızlıkdan geçürdi yolumu

‘ācızlık mülki: Eli ermezlik, beceriksizlik, kabiliyetsizlik evi; zayıflık, güçsüzlük evi. (I/2, 903, 2)

Ƙanı cān kim özeneydi gitmege/Bu ‘ācızlık mülkini terk itmege

‘acz: Beceriksizlik, zayıflık, güçsüzlük. (I/1, 27, 2), (I/1, 27, 6), (I/1, 27, 8), (I/2, 901, 1)

‘Acz-ıla pes bir niyāz itdi Hāk’a/Eytdi yā Allah u yā Hāyy u Bekā

‘acz evi: Beceriksizlik, zayıflık, güçsüzlük evi. (I/2, 901, 4), (I/2, 901, 9), (I/2, 901, 11), (I/2, 903, 3), (I/2, 903, 9)

'Acz evidür kaldı bunda hāş u 'ām/Bunça varlık yoğa virdi bu maķam

arıp: Yorgun. (I/1, 121, 10)

Ol gün uzun yorıdı yalñuz ğarīb/Ƙondı bir yirde gice aç u arıp

arnuķ: Yorgunluk. (I/2, 655, 7)

Açlık u arnuķ harāmı̄ Ƙorķusu/Yol erinüñ hiç dükenmez Ƙayğusu

bed-mestlik: Geçimsizlik. (I/1, 505, 3), (I/1, 505, 11)

Zıra kim müstağraķ oldı mestlige/Başladı her biri bir bed-mestlige

bı-ĉäre: ĉaresiz. (I/1, 309, 4), (I/2, 611, 6), (I/2, 765, 5)

İy Ƙamu bı-ĉäreye feryād-res/Bu Ƙamu bı-ĉäreye feryādes

bı- kifāyet: Yeterlilik olmadan. (II/2, 569, 3)

Bı- kifāyet kimsene yol varmadı/Nefsine basıķdı iş başarmadı

bı-nevā: ĉaresiz, zavallı. (I/2, 793, 6), (I/2, 1015, 2), (I/2, 1049, 11)

Bulmaya bir yir varuban yatası/Bı-nevā vü nesnesi yoķ şatası

bı-nevālık: ĉaresizlik, zavallılık. (II/1, 47, 4)

Şanmaduķ yirden gele dünyā aña/Bı-nevālık görmeye öñden şoña

bı-şebāt: Yok olan. (I/1, 285, 2), (II/1, 469, 2)

Pes melek insān u ğayvān u nebāt/İkisi şābitdür iksi bı-şebāt

buñ ğüni: Sıkıntı ğünü. (I/2, 827, 2), (I/2, 849, 4), (I/2, 903, 6), (II/1, 49, 11), (II/1, 95, 5), (II/1, 95, 9), (II/1, 439, 6)

Ƙamu 'ālem rahmetüñden şükr ider/Buñ ğüninde cümle sini zıkr ider

cefā: Zulüm. (I/1, 67, 1), (I/1, 155, 2), (I/1, 205, 6), (I/2, 783, 9), (I/2, 817, 3), (II/2, 921, 6)

Her biri biñ dürlü mekr ider-idi/Ne cefā gelse Resül yudar-ıdı

cevr: Sıkıntı. (I/1, 121, 6)

Māl u ni'met terk idüp gitmiş-idi/Cevr ü miĥnet ihtiyār itmiş-idi

ĉäre: ĉare. (II/1, 281, 10)

ĉünkü deñze girmek ister ādemı̄/ĉāresi yoķdur dahı illā gemi

derdlü: Dertli. (II/1, 211, 4), (II/2, 803, 8)

Cümle hācetler olur anda revā/Derdlüler göñline ola ol devā

dermānde: Biçare, aciz. (I/1, 423, 9), (I/2, 813, 2), (I/2, 817, 1), (I/2, 821, 4), (I/2, 903, 5), (I/2, 1111, 10), (I/2, 1117, 1)

Yohsa ol dermānde maħrūm qaldı bil/Diri dimeñ qaçan-ısa öldi bil

dil-rîş: Yüreği yaralı, dertli. (I/1, 483, 1), (II/2, 909, 4)

İmdi gör qankısıdur dervîşlerüñ/Şol Çalap 'ışkı bile dil-rîşlerüñ

dutsağ: Tutsak. (I/1, 241, 6), (II/1, 95, 7)

Şöyle birlikde-y-iken gör bu işi/Niçe dutsağ oldı ol hāzret kuşu

dünyā yükleri: Dünyanın yükleri. (II/1, 63, 6)

Düşdi boynından bu dünyā yükleri/Hıç görünmez dünyelik eksükleri

dünyā zahmeti: Dünya zahmeti. (II/2, 741, 8)

Mālı çok darta bu dünyā zahmetin/Hem gümāndur kim bula Hāq rahmetin

düşvār: Güç, zor. (I/2, 707, 9), (I/2, 785, 11), (I/2, 787, 3), (II/1, 71, 2), (II/2, 655, 10), (II/2, 779, 5)

Cümle düşvār işleri öñden şoña/Küllü āsān eyleye bu hāl saña

elgin: Aciz. (II/1, 59, 7)

Lıki ol kendüzini miskīn göre/Hāq yolında özini elgin göre

eşir: Esir. (I/1, 243, 4)

Bir sa'at nefse eşir hayvān gibi/Bir sa'at dirligümüz oğlan gibi

faqr: Muhtaçlık. (II/1, 457, 2), (II/2, 667, 5)

Pes bu kez faqr u fenā geldi baña/Gitdi benlik kamu iş qaldum aña

ğarīb: Garip. (I/1, 121, 10), (I/1, 467, 4), (II/1, 125, 1), (II/1, 125, 6), (II/2, 769, 6), (II/2, 925, 2)

Ol gün uzun yorıdı yalñuz ğarīb/Ƙondı bir yirde gice aç u arıp

ğarīblik: Gariplik. (I/2, 787, 6), (I/2, 795, 1), (I/2, 811, 10), (I/2, 813, 9), (I/2, 813, 11), (I/2, 815, 5), (II/1, 125, 1), (II/1, 125, 3)

Birisi h d pirluk uhtında gel r/Birisi g r kim  ar blıkda olur

g cs z: G cs z. (II/1, 439, 6), (II/2, 553, 2)

Eytd m iy g cs zlere kuvvet viren/Buñ g ninde  llara firy d iren

h acet: İhtiyaç, l zum, gereklilik. (I/1, 103, 6), (I/1, 425, 5), (I/1, 449, 5), (I/1, 449, 9), (I/2, 557, 3), (I/2, 611, 3), (I/2, 683, 3), (I/2, 1033, 10), (II/1, 99, 2), (II/1, 201, 1), (II/1, 211, 4), (II/2, 729, 3), (II/2, 771, 7), (II/2, 829, 6)

Sen ne h acet kimseden kim Őorasın/El ni yum üstine ba  göresin

ibtil : Sıkıntı, güçlük. (II/2, 781, 11)

Kim Çalab'uñ d stları ne kıldılar/ İbtil dan niçe raħmet buldılar

iħtiy c: İhtiyaç. (I/1, 469, 2), (I/2, 927, 9)

İmtih n birle degüldür bu su' l/İħtiy cdan hem degüldür uşbu h l

k sid: BaŐarısızlık. (I/1, 247, 4)

Yoğ-ıdı bizüm-ile buħl u h sed/Dünyada k sid Őunuñladur cesed

ķurb nlık: Kurbanlık. (I/2, 681, 2)

Kendüzin virdi bu kez ķurb nlıĝa/Ya'ni ister yol bula göge aĝa

k d ret: Can sıkıntısı. (I/2, 1055, 1), (I/2, 1055, 7)

Hem Őaf  v  hem k d ret anda bol/H ayr u Őerr n yiri vardur Őaĝ u Şol

l zım: Gerekli. (I/1, 363, 4), (I/2, 739, 11)

Bunlara  c dürlü h l l zım-durur/Anuñ-ıla taħtına h kim-durur

maĝb nlık: BaŐarısızlık. (II/1, 139, 6)

İrmemek maĝb nlıĝından b kil r/Toprak olur yine yire d kil r

maħk m: Mahkum. (I/1, 131, 10), (I/1, 193, 6), (I/1, 319, 8), (I/1, 321, 6), (I/1, 367, 9), (I/1, 369, 6), (I/2, 755, 7), (I/2, 799, 10), (I/2, 901, 2), (I/2, 921, 7), (I/2, 987, 2), (II/1, 55, 7), (II/1, 99, 6), (II/1, 103, 7), (II/1, 341, 3)

Degme birisi birsi bir ile maħdüm-ıdı/Yidi ikl m bunlarla maħk m-ıdı

maħr m: Mahrum. (I/1, 193, 6), (I/2, 845, 6), (I/2, 853, 2), (I/2, 957, 2), (II/2, 803, 2)

Kendü eksügin bilen maḥrūm degül/Maḥrūm oldur kim yola maḥkūm degül

māt u ğarḳ: Batma, yok olma. (II/2, 731, 8)

Hıç belürmez yir ü gök ü ğarb u ŧarḳ/Cümle olmış ol deñizde māt u ğarḳ

maḥlūm: Mazlum. (I/1, 365, 2), (II/1, 99, 5), (II/2, 531, 9), (II/2, 685, 10), (II/2, 803, 2)

Böyle olmazsa bir addur dadı yoḳ/Bu za'ıf maḥlūmlara feryādı yoḳ

ma'zūl: Zavallı, aciz. (I/2, 765, 5)

Devlet olmazsa ḳamu ma'zūl olur/ 'Āciz ü bıçāre ḳalmıŧ ḳul olur

meded: Fayda. (I/1, 31, 10), (II/1, 439, 8), (II/2, 587, 7)

Bilürüz bizden bize yoḳdur meded/Ḥazretüñde faḫl u raḥmet bı'aded

meskenet: Miskinlik, fakirlik. (II/1, 447, 8)

Yire ol virmıŧ ḳarār u meskenet/Çarḫı ol ḳılmıŧ revān virmıŧ ḳanat

mevḳūf: Ait, baĝlı. (II/1, 287, 1), (II/1, 471, 5)

Bu gemiler cümle mevḳūfdur yile/Yil-durur itlen anı ilden ile

musahḫar: Ele geçirilmiş. (II/1, 359, 2), (II/2, 833, 10)

Geldi insān oldı dördinçi gürūh/Bunlara oldı musahḫar deŧt ü kūh

münḳād: Boyun eĝen. (II/2, 597, 1), (II/2, 597, 11), (II/2, 615, 8), (II/2, 655, 6), (II/2, 833, 11)

Ya'ni münḳād u mutı'dür her iŧe/Eyü yavuz ḳamu bir eytmez niŧe

mür: Acı, sıkıntı. (II/1, 387, 8),

Hem kitāb indi bulara ḫükmi mür/Ma'ni derc olmış tamāmet hemçü dür

müşkil: Güçlük, sıkıntı. (I/1, 111, 6), (I/1, 185, 2), (I/1, 291, 6), (I/1, 365, 10), (I/1, 467, 6), (I/1, 467, 7), (I/1, 467, 9), (I/2, 573, 8), (II/1, 85, 9), (II/1, 161, 3), (II/1, 193, 10), (II/1, 245, 7), (II/1, 381, 10), (II/2, 635, 5)

Yolını iledemez ol menzile/Dolaŧur dünyāda yüz biñ müşkili

müşkilāt: Sıkıntılar. (I/1, 183, 11), (II/1, 329, 4), (II/1, 329, 10)

Meclis-i ŧeyḫānı anda ḳurılıp/Müşkilātdan bādiyeler urılıp

mevķıf: Yokluk, sıkıntı. (I/2, 957, 2)

Cānı mevķıfda ķala maķrūm u zār/Saçıla oddan aña her dem niķār

naķıf: Zayıf, güçsüz. (I/1, 259, 7)

ķocalıķaķ kişi olur ten za'ıf/Gitdi ķuvvet gitdi et oldı naķıf

nāliř: Yalvarmak. (I/1, 27, 8), (II/1, 165, 7)

'Acz u nāliř pes bize lāzım-durur/Anı bilmek da'visinde kim durur

öksüz: Öksüz. (I/2, 789, 2)

şoldur ol kim ata vü ana öle/Bu oğul kız ıflı-iken öksüz ķala

sağ: Faydalı. (II/1, 131, 10), (II/2, 577, 10)

Niçe sansuz kişi geldi sağışa/Hıleden ķurtuldu geldi sağ işe

şarplık: Güçlük, zorluk. (I/1, 435, 2)

Fi'li artar fitnessi hem ķalıplıđı/Zulmı vü mekri vü haşmı şarplığı

süst-hāl: Güçsüz. (I/2, 897, 8)

Tenleri şöyle za'ıf ü süst-hāl/Kim bir evden ııkamazlar mäh u sāl

řaķı: Bahtsız. (I/1, 269, 7), (II/1, 91, 3)

Hem sa'ıd ü hem řaķı vü hem şerıf/Cümle şüret bağladı zişt ü laııf

ta'ab: Sıkıntı. (I/1, 125, 4)

Yine maķrūm ķaldı ol miskın 'Arab/Üřimiř ađmıř vü göñli pür ta'ab

teng: Sıkıntılı. (II/2, 857, 10)

Dünyā bir evdür ķarañu tünd ü teng/İçi ıolu mekr ü hıle ģarb u ceng

teslīm: Emrinde olma. (I/2, 749, 11)

İlla güç yitdükçe teslīm ü rızā/Kim meger ģořnūd ola andan ģudā

yarağ: İhtiyaç, gerekenler, hazırlıklar. (I/1, 263, 1), (I/2, 655, 3), (I/2, 655, 4), (I/2, 659, 10), (I/2, 661, 8), (I/2, 661, 10), (II/2, 555, 8)

Ol ģuřayı şimdiden yimek gerek/Yola giden yarağın itmek gerek

yük: Yük. (I/1, 451, 6), (I/2, 597, 2), (II/2, 813, 11), (II/2, 815, 8)

Zîra kim hayvân ağaç zahmı-y-ıla/Yük götürüben gider ilden ile

yoklu kişi: Fakir insan. (I/2, 609, 5)

Ud ola sağvan dimek şayru kişi/Ayb ola bayvan dimek yoklu kişi

za'f-ı hâl: Zayıflık. (I/2, 953, 1)

Gördi ol şaf ehli cümle za'f-ı hâl/Kimsene anda kavî olmak muhâl

za'îf: Zayıf. (I/1, 259, 7), (I/1, 365, 2), (I/2, 553, 2), (I/2, 833, 2), (I/2, 833, 6), (I/2, 897, 8), (I/2, 1027, 2), (II/2, 657, 5)

Ɔocalıçak kişi olur ten za'îf/Gitdi kuvvet gitdi et oldı nahîf

zarûret: Gereklilik, zorunluluk. (I/1, 7, 4)

... zarûret iktiza itdi kim bir...

zebûn: Zayıf, güçsüz. (II/1, 99, 4)

Şöyle degmişdür aña Hâk'dan hüner/Kim zebûndur ileyinde şîr-i ner

zevâl: Sona erme, zail olma. (I/1, 267, 3)

Ol Ɔadîm'dür hîç zevâl yokdur aña/Bir Ɔulağ ur diñle ne dirven saña

4.47. Arzu, İstek ve Nefis

arzû: İstek. (I/1, 145, 6), (I/1, 145, 9), (I/1, 175, 6), (I/2, 635, 6), (I/2, 791, 2), (I/2, 951, 6), (I/2, 1069, 11), (I/2, 1081, 4), (I/2, 1083, 3), (II/1, 123, 3), (II/2, 603, 7), (II/2, 731, 3)

Baña virüñ aƆçayı kim ben sizi/Höşnud eylep getürem arzûnuzı

da'vet: Davet, çağrı. (I/1, 75, 5), (I/2, 589, 1), (I/2, 929, 3), (I/2, 929, 4)

dilek: Dilek. (I/1, 143, 2), (I/1, 161, 1), (I/1, 197, 3), (I/1, 339, 10), (I/2, 667, 9), (I/2, 669, 8), (I/2, 701, 1), (I/2, 713, 11), (I/2, 897, 7), (I/2, 971, 6), (II/1, 13, 11), (II/1, 59, 1), (II/1, 321, 1), (II/1, 375, 8), (II/1, 477, 7), (II/2, 533, 1), (II/2, 791, 3)

Diller ayrığ illa dilek bir idi/Bir işid kim her biri ne dir idi

dünyâ ğalbesi: Dünya tutkusu. (I/2, 605, 10)

Çünkü dünyâ ğalbesinden çıkmadı/Halvet içre döst yüzine bakmadı

dünyā tahtı: Dünya tahtı. (I/1, 87, 11)

Birlik ehli hōş geürür vaqtını/Birikenler dutdı dünyā tahtını

emel: Gerçekleştirilmesi zamana bağılı istek. (II/1, 303, 5)

İmdi bu fikre gerekdür hōş ‘amel/Nişe gelür hōd ‘amelsüz ol emel

faḥr: Övünme. (I/1, 5, 1), (I/1, 25, 11), (II/2, 667, 6)

Raḥmeti ve benī ādemüñ şafveti/Faḥru evlādı Ādem kuṭbu

ğaraż: Maksat. (I/1, 149, 9)

Çün ğaraż birdür bire bitmek gerek/Biriküben bir yola gitmek gerek

ḥācāt: İstekler, dilekler. (I/1, 75, 9), (I/1, 105, 11)

‘Arz iderdi cümle ḥācātı ‘ayān/Ma‘ruf u meşhūr münācātı beyān

hevāset: İstekler. (II/1, 299, 9)

Pes göñülden çok hevāsetler ḳopar/Ol heveslerden siyāsetler ḳopar

heves: Heves, istek. (I/1, 249, 7), (I/1, 319, 10), (I/1, 319, 11), (I/1, 399, 1), (II/2, 615, 9), (II/2, 791, 1), (II/2, 917, 11), (II/2, 1071, 1), (II/1, 11, 9), (II/1, 137, 4), (II/1, 137, 11), (II/1, 149, 3), (II/1, 297, 4), (II/1, 297, 5), (II/1, 299, 7), (II/1, 299, 9)

Gözümüze görnügele pādişāh/ ‘Āşık iseñ ol hevesçün urğıl āh

hevesler yili: İstek rüzgarı. (II/1, 307, 5)

Ger hevesler yili ğālib oldısa/Uşbu göñül yilkenine ṭoldısa

iştıyāk: Şevklenme, göreceği gelme. (I/2, 793, 9)

Vara külḥānda yata miskīn olup/İştıyākdan gözleri ḳan yaş dolup

ḳayd: Emel, arzu. (II/1, 115, 11)

Dōstdan ayru bir dem uḥt ārāmı yok/ ‘Ālem içre hiç ḳayd u dāmı yok

maṭlub: İstenilen, aranılan şey. (I/1, 149, 6)

Yitmiş iki milletüñ maḳşūdı ol/Maṭlub u ma‘şūḳı vü ma‘būdı ol

maḳşad: Maksat. (I/2, 599, 3), (II/1, 297, 7)

Şoldur ol kim iş ü ḳonşı dōst u yār/Her birinüñ sende bir maḳşadı var

maḫṣūd: Maksat. (I/1, 7, 9), (I/1, 35, 9), (I/1, 37, 7), (I/1, 61, 6), (I/1, 65, 8), (I/1, 85, 10), (I/1, 87, 5), (I/1, 89, 11), (I/1, 91, 1), (I/1, 117, 4), (I/1, 119, 9), (I/1, 139, 7), (I/1, 139, 11), (I/1, 145, 10), (I/1, 147, 4), (I/1, 149, 6), (I/1, 149, 11), (I/1, 151, 11), (I/1, 155, 3), (I/1, 161, 7), (I/1, 171, 8), (I/1, 179, 1), (I/1, 207, 11), (I/1, 209, 1), (I/1, 251, 11), (I/1, 253, 1), (I/1, 299, 3), (I/1, 305, 9), (I/1, 305, 10), (I/1, 307, 1), (I/1, 307, 3), (I/1, 353, 10), (I/1, 365, 8), (I/1, 431, 11), (I/1, 467, 2), (I/1, 509, 7), (I/2, 557, 7), (I/2, 577, 4), (I/2, 577, 5), (I/2, 579, 8), (I/2, 579, 10), (I/2, 589, 10), (I/2, 599, 9), (I/2, 681, 5), (I/2, 683, 3), (I/2, 711, 1), (I/2, 711, 8), (I/2, 713, 11), (I/2, 715, 6), (I/2, 721, 8), (I/2, 725, 1), (I/2, 727, 10), (I/2, 741, 5), (I/2, 757, 2), (I/2, 771, 9), (I/2, 825, 7), (I/2, 941, 3), (I/2, 1103, 11), (I/2, 1107, 1), (II/1, 81, 8), (II/1, 147, 7), (II/1, 155, 2), (II/1, 243, 9), (II/1, 245, 9), (II/1, 287, 3), (II/1, 289, 10), (II/1, 303, 1), (II/1, 373, 6), (II/1, 437, 10), (II/1, 445, 11), (II/2, 525, 7), (II/2, 543, 10), (II/2, 581, 11), (II/2, 605, 11), (II/2, 629, 4), (II/2, 687, 8), (II/2, 803, 2), (II/2, 805, 1), (II/2, 823, 3), (II/2, 889, 5)

...āferīnişden maḫṣūd neyise...

menāzil: Menziller. (I/2, 877, 6), (I/2, 877, 8), (II/1, 333, 3)

...kim menāzil-i dünyā altı...

menzil: Menzil. (I/1, 25, 3), (I/1, 67, 11), (I/1, 87, 9), (I/1, 99, 9), (I/1, 101, 1), (I/1, 107, 10), (I/1, 109, 9), (I/1, 111, 6), (I/1, 113, 10), (I/1, 115, 3), (I/1, 115, 6), (I/1, 117, 3), (I/1, 153, 4), (I/1, 165, 3), (I/1, 165, 6), (I/1, 165, 9), (I/1, 219, 3), (I/1, 241, 4), (I/1, 253, 2), (I/1, 253, 7), (I/1, 293, 9), (I/1, 297, 5), (I/1, 299, 2), (I/1, 341, 8), (I/1, 341, 9), (I/1, 343, 3), (I/1, 343, 8), (I/1, 343, 11), (I/1, 393, 9), (I/1, 419, 6), (I/1, 425, 1), (I/1, 447, 9), (I/1, 449, 2), (I/1, 449, 11), (I/1, 527, 7), ((I/1, 527, 11), I/1, 531, 1), (I/2, 555, 8), (I/2, 655, 9), (I/2, 659, 11), (I/2, 663, 8), (I/2, 663, 10), (I/2, 693, 5), (I/2, 777, 3), (I/2, 875, 9), (I/2, 877, 6), (I/2, 885, 7), (I/2, 887, 9), (I/2, 891, 1), (I/2, 891, 3), (I/2, 893, 8), (I/2, 895, 7), (I/2, 895, 9), (I/2, 897, 2), (I/2, 899, 8), (I/2, 905, 11), (I/2, 907, 7), (I/2, 939, 7), (I/2, 947, 9), (I/2, 951, 7), (I/2, 953, 6), (I/2, 955, 2), (I/2, 955, 9), (I/2, 983, 7), (I/2, 993, 3), (I/2, 1037, 9), (I/2, 1037, 10), (I/2, 1041, 9), (I/2, 1043, 2), (I/2, 1045, 3), (I/2, 1045, 4), (I/2, 1047, 2), (I/2, 1049, 4), (I/2, 1049, 5), (I/2, 1051, 5), (I/2, 1057, 1), (I/2, 1061, 10), (I/2, 1063, 2), (I/2, 1063, 3), (I/2, 1067, 1), (I/2, 1067, 2), (I/2, 1067, 9), (I/2, 1067, 11), (I/2, 1069, 10), (I/2, 1073, 9), (I/2, 1077, 8), (I/2, 1079, 8), (I/2, 1083, 4), (I/2, 1083, 7), (I/2, 1087, 3), (I/2, 1087, 4), (I/2, 1087, 11), (II/1, 5, 3), (II/1, 29, 5), (II/1, 89, 1), (II/1, 93, 1), (II/1,

121, 4), (II/1, 143, 3), (II/1, 325, 11), (II/1, 333, 6), (II/1, 337, 5), (II/1, 339, 11), (II/1, 343, 9), (II/1, 393, 10), (II/1, 395, 2), (II/1, 403, 4), (II/1, 405, 2), (II/1, 405, 4), (II/1, 435, 9), (II/1, 437, 1), (II/1, 437, 3), (II/1, 437, 8), (II/1, 437, 9), (II/1, 443, 7), (II/1, 443, 8), (II/1, 445, 8), (II/1, 445, 9), (II/1, 453, 10), (II/1, 463, 2), (II/2, 525, 10), (II/2, 529, 3), (II/2, 535, 8), (II/2, 539, 2), (II/2, 545, 2), (II/2, 545, 3), (II/2, 545, 5), (II/2, 593, 5), (II/2, 595, 8), (II/2, 601, 7), (II/2, 605, 4), (II/2, 605, 5), (II/2, 607, 7), (II/2, 607, 9), (II/2, 607, 10), (II/2, 615, 3), (II/2, 615, 4), (II/2, 617, 8), (II/2, 621, 3), (II/2, 621, 11), (II/2, 733, 11), (II/2, 773, 2), (II/2, 821, 4), (II/2, 831, 2), (II/2, 847, 5), (II/2, 955, 1), (II/2, 955, 4)

Fikr ü 'aqluñ iremez ol menzile/Adı ol mülküñ inan gelmez dile

menzilet: Gidilecek konak yeri. (I/1, 163, 2)

Aç gözüñi kim göresin menzilet/Aç kulağıñ işidesin ma'rifet

menzilgāh: Menzilgah. (I/1, 45, 7), (I/1, 345, 7), (II/1, 29, 10), (II/1, 117, 4), (II/2, 515, 2)

Kābe-ķavseyn oldı menzilgāh aña/Gör ne devlet virdi ol Allah aña

murād: İstek. (I/1, 69, 1), (I/1, 89, 2), (I/1, 309, 8), (II/1, 7, 1), (II/1, 115, 6), (II/1, 129, 7), (II/1, 415, 4), (II/2, 667, 6), (II/2, 835, 5)

Birikenler buldılar girtü murād/Maḥkum oldı bunlara biliş ü yād

müktekebbir: Büyüklük taslayanlar. (I/2, 837, 2)

... beyān ider müte'accibler ve müktekebbirler...

müştaķ: İstekli, göreceği gelen. (I/1, 249, 5), (I/1, 383, 9), (I/2, 701, 6), (II/1, 63, 3), (II/1, 167, 7)

Eydevüz kim seni gerekdür bize/Cānumuz müştaķ-durur görklü yüze

niyet: Amaç, maksat. (I/1, 121, 4), (II/1, 299, 1), (II/2, 749, 3)

Diledi kim yazuğından yolına/Bu niyetle girdi Ka'be yolına

nefs: Nefis, ruh, can, hayat. (I/1, 31, 5), (I/1, 73, 8), (I/1, 91, 5), (I/1, 93, 2), (I/1, 141, 9), (I/1, 155, 9), (I/1, 157, 10), (I/1, 163, 1), (I/1, 163, 7), (I/1, 163, 11), (I/1, 165, 1), (I/1, 165, 11), (I/1, 167, 6), (I/1, 175, 4), (I/1, 175, 7), (I/1, 175, 9), (I/1, 175, 11), (I/1, 177, 8), (I/1, 177, 10), (I/1, 177, 11), (I/1, 185, 2), (I/1, 191, 8), (I/1, 193, 7), (I/1, 193, 11), (I/1, 197, 9), (I/1, 207, 7), (I/1, 215, 5), (I/1, 215, 8), (I/1, 217, 6),

(I/1, 217, 7), (I/1, 217, 9), (I/1, 217, 11), (I/1, 219, 1), (I/1, 219, 3), (I/1, 219, 7), (I/1, 219, 9), (I/1, 219, 10), (I/1, 219, 11), (I/1, 221, 6), (I/1, 221, 9), (I/1, 221, 10), (I/1, 221, 11), (I/1, 223, 2), (I/1, 223, 4), (I/1, 223, 6), (I/1, 223, 7), (I/1, 223, 10), (I/1, 225, 4), (I/1, 225, 5), (I/1, 225, 6), (I/1, 225, 11), (I/1, 227, 4), (I/1, 227, 8), (I/1, 243, 4), (I/1, 247, 2), (I/1, 277, 11), (I/1, 279, 4), (I/1, 279, 9), (I/1, 279, 11), (I/1, 281, 4), (I/1, 285, 3), (I/1, 297, 6), (I/1, 299, 1), (I/1, 311, 7), (I/1, 311, 8), (I/1, 313, 4), (I/1, 313, 5), (I/1, 317, 8), (I/1, 327, 11), (I/1, 341, 5), (I/1, 345, 9), (I/1, 345, 10), (I/1, 361, 2), (I/1, 445, 11), (I/1, 469, 9), (I/1, 471, 4), (I/1, 471, 11), (I/1, 473, 6), (I/1, 473, 7), (I/1, 473, 8), (I/1, 493, 1), (I/1, 493, 3), (I/1, 503, 9), (I/1, 503, 10), (I/1, 517, 4), (I/1, 517, 6), (I/1, 519, 10), (I/1, 521, 1), (I/1, 521, 2), (I/1, 525, 8), (I/1, 527, 5), (I/1, 527, 7), (I/1, 531, 8), (I/1, 531, 8), (I/2, 543, 1), (I/2, 543, 3), (I/2, 543, 9), (I/2, 559, 7), (I/2, 559, 8), (I/2, 559, 9), (I/2, 561, 1), (I/2, 563, 3), (I/2, 565, 7), (I/2, 593, 11), (I/2, 595, 1), (I/2, 605, 1), (I/2, 611, 11), (I/2, 613, 7), (I/2, 613, 8), (I/2, 613, 9), (I/2, 613, 10), (I/2, 615, 1), (I/2, 615, 2), (I/2, 619, 9), (I/2, 625, 1), (I/2, 645, 8), (I/2, 645, 9), (I/2, 649, 7), (I/2, 651, 2), (I/2, 663, 5), (I/2, 881, 10), (I/2, 883, 4), (I/2, 887, 11), (I/2, 889, 8), (I/2, 891, 1), (I/2, 891, 2), (I/2, 901, 10), (I/2, 917, 11), (I/2, 953, 4), (I/2, 969, 9), (I/2, 971, 11), (I/2, 987, 1), (I/2, 987, 2), (I/2, 989, 1), (I/2, 1059, 4), (I/2, 1063, 10), (I/2, 1063, 11), (I/2, 1065, 2), (I/2, 1065, 3), (I/2, 1065, 7), (I/2, 1067, 1), (I/2, 1067, 4), (I/2, 1067, 5), (I/2, 1067, 7), (I/2, 1067, 8), (I/2, 1067, 9), (I/2, 1067, 10), (I/2, 1067, 11), (I/2, 1069, 4), (I/2, 1069, 5), (I/2, 1069, 6), (I/2, 1069, 7), (I/2, 1069, 8), (I/2, 1069, 9), (I/2, 1069, 10), (I/2, 1069, 11), (I/2, 1071, 3), (I/2, 1071, 4), (I/2, 1071, 5), (I/2, 1071, 6), (I/2, 1071, 8), (I/2, 1071, 10), (I/2, 1073, 1), (I/2, 1073, 2), (I/2, 1073, 4), (I/2, 1073, 7), (I/2, 1073, 9), (I/2, 1073, 11), (I/2, 1075, 1), (I/2, 1075, 2), (I/2, 1075, 3), (I/2, 1075, 4), (I/2, 1075, 5), (I/2, 1075, 7), (I/2, 1075, 8), (I/2, 1075, 10), (I/2, 1077, 3), (I/2, 1077, 5), (I/2, 1077, 7), (I/2, 1077, 8), (I/2, 1077, 9), (I/2, 1077, 11), (I/2, 1079, 1), (I/2, 1079, 4), (I/2, 1079, 7), (I/2, 1079, 8), (I/2, 1081, 1), (I/2, 1081, 5), (I/2, 1081, 7), (I/2, 1081, 9), (I/2, 1083, 4), (I/2, 1083, 5), (I/2, 1093, 7), (I/2, 1097, 4), (I/2, 1097, 5), (I/2, 1097, 7), (I/2, 1097, 10), (I/2, 1099, 3), (I/2, 1103, 10), (I/2, 1107, 3), (I/2, 1113, 7), (I/2, 1119, 9), (I/2, 1119, 10), (II/1, 53, 2), (II/1, 87, 3), (II/1, 181, 5), (II/1, 241, 2), (II/1, 241, 6), (II/1, 241, 8), (II/1, 245, 3), (II/1, 247, 2), (II/1, 275, 8), (II/1, 307, 10), (II/1, 327, 8), (II/1, 355, 8), (II/1, 421, 9), (II/1, 421, 9), (II/1, 469, 10), (II/2, 529, 7), (II/2, 533, 5), (II/2, 533, 6), (II/2, 533, 8), (II/2, 533, 9), (II/2, 533, 10), (II/2, 539, 9), (II/2, 539, 11), (II/2, 561, 9), (II/2, 561, 10), (II/2, 563, 6), (II/2, 567, 2), (II/2, 567, 4), (II/2, 567, 5), (II/2,

569, 1), (II/2, 569, 2), (II/2, 569, 3), (II/2, 569, 10), (II/2, 571, 4), (II/2, 585, 3), (II/2, 593, 9), (II/2, 593, 11), (II/2, 605, 3), (II/2, 605, 4), (II/2, 641, 1), (II/2, 653, 7), (II/2, 661, 4), (II/2, 673, 2), (II/2, 683, 11), (II/2, 691, 10), (II/2, 707, 3), (II/2, 711, 9), (II/2, 725, 1), (II/2, 725, 2), (II/2, 725, 4), (II/2, 725, 6), (II/2, 727, 2), (II/2, 833, 11), (II/2, 863, 11), (II/2, 865, 1), (II/2, 869, 9), (II/2, 873, 1), (II/2, 873, 6), (II/2, 873, 7), (II/2, 873, 10), (II/2, 873, 11), (II/2, 875, 1), (II/2, 875, 3), (II/2, 875, 6), (II/2, 875, 7), (II/2, 875, 9), (II/2, 875, 10), (II/2, 877, 1), (II/2, 877, 3), (II/2, 877, 4), (II/2, 877, 5), (II/2, 877, 6), (II/2, 877, 8), (II/2, 879, 6), (II/2, 879, 7), (II/2, 883, 8), (II/2, 887, 9), (II/2, 895, 6), (II/2, 895, 9), (II/2, 895, 11), (II/2, 897, 1), (II/2, 897, 3), (II/2, 897, 7), (II/2, 899, 1), (II/2, 899, 2), (II/2, 919, 8), (II/2, 921, 2)

nefsāni: Canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili. (I/1, 159, 1), (I/1, 163, 6), (I/1, 163, 7), (I/1, 163, 8)

Göklere ̇olmiş-durur rŭhāniler/Yir yŭzin almış-durur nefsāniler

nefsŭñ atı: Nefsin atı. (II/2, 1069, 3)

şanki bu incŭkdedŭr nefsŭñ atı/Zŭra ol dem andadur nefis ̇uvveti

nefs ili: Nefs ŭlkesi. (II/2, 569, 8)

Yire gŭge irdi yitdi 'ışık eli/'ışık ayağından yıkıldı nefis ili

nefs-i 'āřık: Aşık nefis. (II/2, 603, 11)

Eytdi nefis-i 'āřka bunlar-durur/Bunlaruñ nefsinde bu 'ışık var-durur

nefsŭñ begi: Nefsin beyi. (I/1, 311, 10)

Olmaya hiç nefsinŭñ hŭkm itmegi/Nefis aña ̇ul ola ol nefsŭñ begi

nefs-i emmāre: İnsanı kŭtŭlŭge sŭrŭkleyen nefis. (II/2, 1121, 6), (II/1, 275, 3), (II/2, 593, 1)

Ger baña ol nefis-i emāre ki var/Dŭst yolında olmadı yoldaş u yār

nefs-i faķŭre: Fakir nefis. (II/2, 609, 11)

Eytdi şol nefis-i faķŭredŭr bular/Ol faķŭrlık hŭyıdur uşbu hŭlar

nefs-i fāniye: Fani nefis. (II/2, 613, 10)

Eytdi nefis-i fāniye bunlar-durur/Bellŭ ne yoķdur bular ne var-durur

nefs-i insānŭ: İnsanŭ nefis. (II/2, 1063, 1), (II/2, 707, 3)

...ider kim nefis-i insānī bir cevherdür...

nefs-i kāmīle: Olgun nefis. (II/2, 617, 9)

Eytdi nefis-i kāmīledür bu vücūd/Yir ü gök ehli aña kıldı sücūd

nefs-i küle: Bütün nefis, arş-ı aladan kinaye. (I/1, 17,2), (I/1, 17, 3), (I/1, 17, 4), (II/1, 317, 4), (II/1, 317, 10), (II/1, 317, 11), (II/1, 319, 6), (II/2, 873, 8), (II/2, 873, 9)

Anun ardınca işitdi nefis-i küle/Kullığa durdı Haq'a karşı yöni

nefs-i levvāme: Azap verici nefis. (II/2, 595, 4)

Eytdi bunlar ādemī-zād aşıldur/ Nefs-i levvāme bularuñ nefsidür

nefs-i marziyye: Başkaları tarafından beğenilme hali. (I/2, 1121, 7)

Yoldaş oldı nefis-i marziyye baña/Her nefes darter beni dōstdan yaña

nefs-i nātıka: İnsan ruhu. (I/1, 467, 4)

...su'āl ider kim nefis-i nātıka dāhil...

nefs-i rāziyye: Kendinden razı olma hali. (II/2, 601, 5)

Eytdi bunlar şol rızā ehli-durur/ Nefs-i rāziyye anuñ nefsi-durur

nefsüñ ulu leşkeri: Nefsin büyük askeri olan istek ve arzular. (II/2, 563, 2)

rızā: İstek, razılık. (I/1, 9, 2), (I/1, 9, 3), (I/1, 43, 5), (I/1, 43, 7), (I/1, 55, 10), (I/1, 63, 9), (I/1, 95, 1), (I/1, 95, 4), (I/1, 189, 1), (I/1, 297, 7), (II/2, 749, 11), (II/2, 1093, 9), (II/2, 1111, 2), (II/2, 1111, 4), (II/2, 1113, 1), (II/2, 1115, 9), (II/1, 15, 9), (II/1, 331, 8), (II/1, 361, 8), (II/2, 601, 5), (II/2, 823, 3)

Oldur kim bu kitāba nazār-ı rızā...

riyāzet: Nefsin isteklerini kırma. (I/1, 217, 3), (II/2, 663, 2), (II/2, 567, 3), (II/2, 567, 4), (II/2, 567, 6), (II/2, 895, 9)

Hem riyāzet hem kerem ihlāş-ıla/Düzilüpdür 'aql-ıla dün gün bile

şalā: Davet. (I/1, 329, 7), (II/2, 585, 8), (II/2, 585, 9)

Çünkü söz degdi tamām oldı şalā/Ol yimişden her biri aldı ele

senlik: Senlik. (I/1, 237, 11), (II/2, 831, 10), (II/2, 831, 11)

Senligi vü benligi ço bir yaña/Bir kulağ ur diñle ne dirven saña

şehvet: Aşırı istek. (I/1, 297, 6), (I/1, 399, 1), (II/2, 591, 6)

Şıdķ u t̄a'at devlete iltür seni/Nefs ü şehvet miñnete yiltür seni

şevķ: İstek, heves. (I/1, 183, 4), (I/1, 245, 7), (II/2, 661, 9)

Ol şarābı hōş iķerler zevķ-ile/Cümlesinüñ cānı tolu şevķ-ile

taleb: İstek. (II/1, 435, 10), (II/1, 439, 2), (II/1, 439, 4)

İlk talebdür yol eri oğrar aña/Ya'ni özenmek kopar Hāk'dın yana

tālib: Talip. (II/1, 439, 9)

Gerçi tālibdür saña bu 'aql u cān/İremez çün göremez naķş u nişān

temennā: Dilek, istek. (I/1, 399, 6), (I/1, 425, 5), (I/1, 475, 9), (I/2, 1085, 9), (I/2, 1119, 10), (II/2, 679, 1)

Zıkr ü tesbīh ü temennādur işi/Ādemīnūñ pes dağı nedür işi

vāşıl: Kavuşmuş. (I/1, 9, 1), (II/1, 429, 3)

ķulları ile muşāhib ola. Ümīd kāmiller/keremine ve vāşıllar merħametine

yol menzili: Yol menzili. (I/1, 7, 8)

Çün bilesin cümle yol menzillerin/Yirmegil sen Türk ü Tācık dillerin

4.48. Hareket

devrān: Hareket edip dönme. (I/1, 459, 6)

Zīra ‘ālem dün ü gün devrāndadur/Geh şuratda geh göñül geh cāndadur

ḥarkāt: Hareket. (II/2, 731, 7)

Ne aşut var ol cihānda ne geçüt/ Anda ne ḥarkāt u cünbiş ne sükūt

harket: Hareket. (I/2, 1075, 2), (I/2, 1077, 9), (II/2, 873, 10)

Şüretüñ bu nefis-iledür harketi/Harket olduḡ yirde olur berketi

ivmek: Acele. (I/1, 181, 7)

İslām evinde-durur dirnekleri/Yoḡ-durur hıç bunlaruñ ivmekleri

maṭla’: Başlama. (II/2, 547, 6)

Çün bilesin ḳavli fi’li ne-y-imiş/ Maṭla’ı vü maḳṭa’ı ḳanda imiş

maḳṭa’: Bitiş. (II/2, 547, 6)

Çün bilesin ḳavli fi’li ne-y-imiş/ Maṭla’ı vü maḳṭa’ı ḳanda imiş

nişār: Saçma, saçılma. (I/2, 957, 2)

Cānı mevḳıfda ḳala maḥrūm u zār/Saçıla oddan aña her dem nişār

pervāz: Uçma, uçuş. (I/2, 1071, 3), (II/1, 297, 4)

Tā varınça nefis uyluḡdan bile/Bu göñül pervāz urur uçar bile

ref’: Yukarı kaldırma. (I/1, 377, 3)

Ḳıldı ol dördi cihāna dörd sūtün/Andan oldı naşb u cerr ref’ u sükün

şābit: Kalıcı. (I/1, 285, 2)

Pes melek insān u ḥayvān u nebāt/İkisi şābitdür ikisi bī-şebāt

sefer: Yolculuk. (I/2, 1095, 4)

Eytdüm iy şüret sefer düşdi baña/Döstü añdum giderem dōstdan yaña

semā’: Dönmek. (I/1, 17, 4), (I/1, 17, 11), (I/1, 19, 4), (I/1, 19, 8), (I/1, 19, 9), (I/1, 19, 10), (I/1, 19, 11), (I/1, 21, 1), (I/1, 21, 2), (I/1, 21, 4), (I/1, 21, 6), (I/1, 21, 8), (I/1, 21, 10), (I/1, 21, 11), (I/1, 23, 1), (I/1, 23, 3), (I/1, 23, 4), (I/1, 23, 7), (I/1, 23, 9), (I/2, 631, 4)

Nefs-i kül durdı vü çarh urdı semâ'/Cûşa geldi yir ü gök durdı semâ'

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkçenin tarihî dönemlerine ve günümüz Türkçesinin kavram alanına yönelik eserler bulunmasına rağmen bu konudaki çalışmaların yeterli olduğu söylenemez. Eski Anadolu Türkçesinin tematik söz varlığının tespit edilmesinde bir önem arz edeceği düşünülerek Garipnâme'nin kavram alanı üzerinde çalışılmıştır. Tezimizin giriş kısmında çalışmamız kısaca tanıtılmış, Âşık Paşa ve Garipnâme ile ilgili kısa bilgi verildikten sonra da tematik çalışmalar üzerinde durulmuştur.

Tezin asıl kısmında Garipnâme'deki ad ve sıfatların kavramsal tasnifi yapılmıştır. Araştırma ve incelemeden ulaşılabilen sonuçlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

Kavram alanı çalışmasında en çok sıkıntı yaşanan durumlardan biri ana ve alt başlıkların belirlenmesidir. Bu başlıkların belirlenmesinde kullanılan tasnif mantığı, o dilin tematik söz varlığını belirlemenin yanı sıra toplumun maddî ve manevî kültürünü ortaya koymada da etkili olmaktadır. Dolayısıyla bir dildeki kavramların belirlenmesi o dilin zenginliği, geçmişi, kullanıldığı toplumun yaşam tarzı hakkında bilgiler içermektedir.

Tezin ilk bölümündeki "İNSANLAR" başlığı altında "mülkler begi" ifadesinin "i insan" yerine kullanıldığı görülmektedir. Aynı kavramın farklı sözlerle gösterilmesi dilin zenginliğine işarettir. Bunun yanında "i insan"ı ifade etmek için 10'un üzerinde ifade kullanıldığı görülmektedir. İnsan için en çok kullanılan sözcük "kişi"dir. Bu sözcük Türkçe kökenlidir. Ancak bu varlık için kullanılan diğer sözcüklerin büyük bir kısmı "âdem, beşer, hâlâyık, ins, insân" örneklerinde olduğu gibi Arapça kökenlidir. Tezin bu bölümünde geçen özel adlar ağırlıklı olarak dinî şahsiyetlere aittir. "Peygamberler" alt başlığında on sekiz peygamberden bahsedildiği görülmektedir. Peygamberlerin bilinen isimleri yanında onlarla ilgili başka göstergelerin de kullanılması dikkat çekicidir. Hz.Adem için "Safiyullah" ifadesi; Hz. Muhammet için "âdem kutbu, ahir zaman peygamberi, aks-i güneş, beni âdemin safveti, emin, dü cihanın begi, fahr-ı cihan, nekâve-i kâinat" gibi ifadeler kullanılmıştır. Özellikle Hz. Muhammet üzerinde sıkça durulmuştur. "Halifeler"

başlığında en çok Hz. Ali'den bahsedilmiştir. Onun için “şir-i ner, feta, emirü'l-müminin” gibi göstergeler de kullanılmıştır. “Hikâye Kahramanları” bölümünde “Leyla, Mecnun, Kays, Zeliha, Yusuf” ifadeleri geçmektedir. “İnsan Toplulukları” kısmında en çok kullanılan sözcük “halk”tır. Bu sözcük Arapça kökenlidir. Aynı bölümde Arapça kökenli olan “amme, ‘avām, bezm, cem’, cemā‘at, cem‘iyyet, kâfile” gibi sözcükler ile Farsça kökenli olan “encümen, gürüh, kârvân” gibi sözcükler görülmektedir. Bunun yanında az olmakla beraber “bölük, dernek” gibi Türkçe kökenli sözcüklere de rastlanmaktadır.

Çalışmamızın diğer bölümü “HAYVANLAR”dır. Burada da zengin bir söz varlığı ile karşılaşılmaktadır. “Ceylan, at, balık, bülbül, fil, geyik, yılan, sığır, inek, kartal, kaz, koç, kurt, kuzu, sincap, aslan, tazi, papağan” gibi hayvanlardan bahsedilmiştir. En çok bahsedilen sözcük olan “ḥayvân” Arapça kökenlidir. Yine “fîl, kaḫum, merkeb, semūr, ḫuyūr” gibi Arapça kökenli sözcüklere, “bülbül, cānavar, sincāb, şîr, tāzî” gibi Farsça kökenli sözcüklere, “at, binüt, geyik, inek, kuş, kuzi” gibi Türkçe kökenli sözcüklere rastlanmaktadır.

“BEDEN VE ORGANLAR” kısmının girişinde beş duyudan bahsedilmesi (havas-ı hamse) dikkat çekicidir. Bunun yanında “vücut” için “kışr” yani “kabuk” ifadesinin kullanılması ile “vücut evi, vücut gemisi, vücut şehri, vücut tahtı, vücut dağı, vücut mescidi” ifadelerinde vücudun eve, gemiye, şehre, tahta, dağa, mescide benzetilerek anlatılması önemli görülmelidir. Yine bu kısımda en çok Farsça kökenli olan “ten” sözcüğüdür. Bu sözcükten sonra en çok geçen “şüret” Arapça kökenlidir. “İnsan Organları ve Bedeninin Bölümleri” kısmı da söz varlığı açısından zengindir. “Ağız, alın, anne karnı, avuç, göğüs, parmak, baş, beyin, bıyık, bel, boğaz, burun, ciğer, dil, diş, diz, ter, el, göz, gözyaşı, mide, ilik, kafa, kalp, kan, karın, kaş, kol, kulak, akciğer, saç, sakal, kemik, sırt, yanak, yumruk, deri” gibi sözlere yer verilmiştir. En çok geçen “göz, kulak, yüz” sözcükleri Türkçe kökenlidir. “Hayvan Organları ve Bedeninin Bölümleri” kısmında ise söz varlığı sınırlıdır. En sık kullanılan sözcük olan “kanat” ise Türkçe kökenlidir.

“BİTKİLER” bölümünde de zengin bir söz varlığı ile karşılaşılmaktadır. “Ağaç, dal, keten, arpa, bakla, ot, buğday, çiçek, diken, gül, şeker kamışı, ceviz, mercimek, meyve, nar, ot, pamuk, soğan, sarımsak, acır, tere, üzüm” gibi sözler

kullanılmıştır. Bu bölümde “ağaç” için 11 yerde Türkçe kökenli “ağaç” sözcüğünün 1 yerde ise Farsça kökenli “çüb” sözcüğünün kullanıldığını görmekteyiz. Sıklığı en fazla olan “nebāt” sözcüğü ise Arapça kökenlidir.

“GÖKYÜZÜ VE GÖK CİSİMLERİ” kısmında genel sözlerin yanında “Güneş, Ay, Mars, Jüpiter, Merkür, Satürn, Venüs” adları da geçmektedir. En sık geçen sözcük olan “gök” Türkçe kökenlidir. Aynı anlamda olan “felek” sözcüğü de eserde yer yer geçmektedir ve bu sözcük Arapça kökenlidir. Bunun yanında yine aynı anlamda kullanılan “çarh” sözcüğü ise Farsça kökenlidir.

“BURÇLAR” kısmında “oğlak burcu” ve “boğa burcu” üzerinde durulmuştur. Eserde en az sözcüğün olduğu kısım burasıdır. Bu bölümde üç sözcük geçmektedir ve üçü de Arapça kökenlidir.

“DOĞA OLAYLARI” kısmında “rüzgâr, yağmur, kar, tipi” gibi sözlere yer verilmiştir. Bu bölümde en sık kullanılan sözcük “yıl”dır. “Rüzgâr” anlamında kullanılan sözcük Türkçe kökenlidir. Aynı anlamda Farsça kökenli olan “bād” sözcüğü de 8 yerde geçmiştir.

“COĞRAFÎ UNSURLAR” kısmında “tepe, deniz, çöl, kara, dere, deniz, ırmak, otlak, ova, yayla” gibi sözler kullanılmıştır. En sık geçen sözcükler “deñiz” ve “toprak”tır. İki sözcük de Türkçe kökenlidir. “deniz” sözcüğü ile aynı anlamda olan “deryā” sözcüğü Farsça kökenlidir ve 12 yerde geçmiştir. “Toprak” sözcüğü ile aynı anlamda olan “hāk” sözcüğü 12 yerde geçmiştir ve Farsça kökenlidir. Bu bölümde Türkçe kökenli olan “taş” sözcüğü 36 yerde, Farsça kökenli olan ve aynı anlamı karşılayan “seng” sözcüğü ise 2 yerde geçmiştir. Bu bölüm de eserin önemli bir kısmıdır. Burada da önemli sayıda sözcük bulunmaktadır. Bu da Türklerin doğal yaşamı ve çevreye verdiği önem ile ilgilidir.

“CİSİM VE MADDELER” kısmının girişinde “nesne, cisim, ateş, nesne” gibi sözlere yer verilmiştir. Burada en sık geçen sözcük “nesne”dir. Bu sözcük Türkçe kökenlidir. Bu sözcükten sonra en çok geçen sözcük “cisim”dir ve Arapça kökenlidir. Bunun yanında Türkçe kökenli “od” sözcüğü de sıkça kullanılmıştır. “Ateş” anlamında ve Türkçe kökenli olan “od” sözcüğü ile aynı anlamdaki “nār”

sözcüğü ise sadece 2 yerde geçmektedir. Konunun alt başlığı ise “Madenler”dir. Burada “altın, bakır, inci, gümüş, kurşun, sadef” gibi farklı maden adları bulunmaktadır. Burada en sık geçen “altun” ve “gümiş” sözcükleri Türkçe kökenlidir.

“YAPI VE BARINAKLAR” kısmında “ahır, ambar, çadır, cami, çardak, değirmen, kapı, kilise, duvar, ev, saray, han, mezar, köşk, kubbe, kuyu, okul, minber, çatı” gibi sözler kullanılmıştır. En sık kullanılan “ev” sözcüğü Türkçe kökenlidir.

“ARAÇLAR” kısmı kendi içinde bölümlere ayrılmıştır. “Tarım, Geçim, Hayvancılık” bölümünde “direk, değirmen taşı, düven, telli elek, külünk, merdiven, orak, sepet, terazî” gibi sözlere yer verilmiştir. Bu kısımda en sık kullanılan “direk” sözcüğü Türkçe kökenlidir. “Ev Eşyaları ve Eşyalar” bölümünde “bardak, bıçak, beşik, çanak, döşek, ip, kandil, mum, tabak” gibi sözlere yer verilmiştir. Bu kısımda en sık geçen “kandîl” sözcüğü Arapça kökenlidir. Yine sıkça geçen “çerāğ” sözcüğü Farsça kökenlidir. İki sözcüğün de aydınlatma ile ilgili oluşu dikkat çekicidir. “Kırtasiye Araçları” bölümünde “defter, divit, kağıt, kalem, mürekkep” gibi sözcükler geçmektedir. En sık kullanılan sözcük “kalem”dir, bu sözcük Arapça kökenlidir. “Ulaşım Araçları” bölümünde “gemi, köprü, yelken” gibi sözcükler geçmiştir. En sık geçen sözcük olan “gemi” Türkçe kökenlidir. “Savaş Âletleri ve Araçları” bölümünde “kalkan, kılıç, mancınık, ok, süngü, yay” gibi sözcükler geçmektedir. En sık kullanılan “ok” sözcüğü Türkçe kökenlidir. “Süs Eşyaları” bölümünde “ayna, taç, gözgülü” gibi sözlere yer verilmiştir. En sık kullanılan “gözü” sözcüğü Türkçe kökenlidir.

“GİYİNME VE GİYSİLER” kısmında “cübbe, don, esbap, hırka, kemer, kürk, zünnar” gibi sözler kullanılmıştır. En sık kullanılan sözcük “don” Türkçe kökenlidir.

“YİYECEK İÇECEK BESLENME” bölümünde “gıda, iştah, açlık, tokluk, lokma, tuz” gibi beslenmeye yönelik genel anlamlı sözlerden sonra “bal, meyve, çörek, turşu, un” gibi sözler bulunmaktadır. En sık kullanılan “hōn” sözcüğü Farsça kökenlidir. Bu bölümün alt başlığı olan “Yiyecekler” kısmında en sık kullanılan “yağ” sözcüğü Türkçe kökenlidir. “su, şarap, şerbet, süt” gibi sözcüklerin yer aldığı

“İçecekler” alt başlığında ise en sık geçen sözcük olan “su” Türkçe kökenlidir. Aynı anlamda kullanılan “āb” sözcüğü 10 yerde geçmiştir ve Farsça kökenlidir. 6 yerde geçen “şarāb” sözcüğü ile 4 yerde geçen “hamr” sözcüğü aynı anlamdadır ve iki sözcük de Arapça kökenlidir. Yine aynı anlamda Farsça kökenli “bāde” sözcüğü ve “mey” sözcüğü sadece 1'er yerde kullanılmıştır.

“SAĞLIK VE HASTALIK” bölümünde “akıl hastalığı, çıban, derman, deva, hekim, ilaç, merhem, nefes, sağlık” gibi sözcükler kullanılmıştır. En sık kullanılan sözcük olan “nefes” Arapça kökenlidir.

“MEVSİMLER” bölümünde “bahar, yaz, sonbahar, kış, ilkbahar, güz” gibi sözcükler geçmektedir. En sık kullanılan sözcükler “yaz” ve “kış”tır. İki sözcük de Türkçe kökenlidir.

“ZAMAN” bölümünde “bekâ, bugün, daim, dün, geçmiş, gece, gün, hafta, istikbal, kısa, saat, yarın” gibi sözler kullanılmıştır. En sık kullanılan “gün” sözcüğü Türkçe kökenlidir. Yine sıkça kullanılan “yıl” Türkçe, “dem” Farsça, “zamān” Arapça kökenlidir.

“YER, YÖN VE BÖLÜM” kısmında “alt, art, cenup, dış, dip, garp, iç, içeri, ileri, karşı, kenar, köşe, meydan, orta, sağ, sol, şark, şimal, üst, yan” gibi sözler yer verilmiştir. Bu kısımda en sık geçen sözcük “iç”tir. Bu sözcük Türkçe kökenlidir.

“ÖLÇÜ, DERECE VE MİKTAR” bölümünde “ağır, az, bol, çok, eksik, küçük” gibi sözcükler geçmektedir. En sık geçen sözcük olan “çok” Türkçe kökenlidir.

“MESAFE” bölümünde “ara, uzak, ırak, yırak, yakın” gibi sözcükler geçmektedir. En sık geçen “uzak (ırak ve yırak ile birlikte) sözcüğü Türkçe kökenlidir.

“HÂL, ÖZELLİK VE ŞEKİL” bölümünde “temiz, âşikâr, aydın, bağlı, belli, dümdüz, gizli, güzel, harap, ışık, irilik, sıcak, katı, kuru, yumuşak” gibi sözlere yer verilmiştir. Burada en sık geçen “gizlü” sözcüğü Türkçe kökenlidir.

“BENZERLİK, EŞİTLİK VE UYGUNLUK” bölümünde “mukabil, münasip, mutabık, misl” gibi sözcükler geçmektedir. Burada en sık geçen “misl” sözcüğü Arapça kökenlidir.

“RENKLER” bölümünde “ak, boz, kâfuri, kara, sarı, yeşil” gibi sözlere yer verilmiştir. En sık geçen “kara” sözcüğü Türkçe kökenlidir.

“TÜR VE ÇEŞİT” bölümünde “cins, türlü, enva, fark” gibi sözcükler geçmektedir. En sık geçen “dürlü” sözcüğü Türkçe kökenlidir.

“SAYILAR” bölümünde “altı, altıncı, altmış, bin, bin bin, bir, beş, beş on, çehar, doksan, dokuz, dört, dört yüz kırk dört, on, on sekiz bin, sekiz, şeş, yedi yüz otuz, yüz yirmi dört bin” gibi ifadeler yer almıştır. En sık kullanılan “dört” sayısı Türkçe kökenlidir. “altı, altmış, ‘aşre (on), biñ, bir, biş, çehār (dört), doḡsan, doḡsan biñ, doḡuz/ṭoḡuz, dört, dörd yüz kırk dört, dörd yüz kırk, dü (iki), heft (yedi), iki, kırk, kırk biñ, nüh (dokuz), on iki, on, on biñ, on dört, on sekiz biñ, otuz, otuz biñ, sekiz, seksen, şeş (altı), üç, üç yüz, üç yüz altmış, yidi, yidi biñ, yidi yüz otuz, yigirmi, yigirmi iki, yitmiş, yüz, yüz biñ, yüz biñ ü yigirmi dört biñ (yüz yirmi dört bin), yüz yigirmi dört biñ” ifadelerinin düz sayı olduğu görülmektedir. Bu sayılar ağırlıklı olarak Türkçedir. “‘aşre” (on) sayısı Arapça kökenlidir. “çehār (dört), dü (iki), heft (yedi), nüh (dokuz), şeş (altı)” sayıları ise Farsça kökenlidir. “altıncı, bişinçı, doḡuzınçı/ ṭoḡzınçı, dördinçı, ḡāmis (beşinci), ikinci, onıncı, ṣālīs (üçüncü), ṣāni (ikinci), sekizinçı, üçinçı, yidinçı” sözcükleri sıra sayı adlarıdır. “ḡāmis (beşinci), ṣālīs (üçüncü), ṣāni (ikinci)” sayı adları Arapça kökenlidir. “onda birsi/onda bir” ifadesi ise kesir sayı adına örnektir. “çift” sözcüğü ise topluluk ifade eden bir sayıdır.

“İSİM” bölümünde isimle ilgili genel göstergeler yer almaktadır. Bu kısımda en sık kullanılan “ad” sözcüğü Türkçe kökenlidir.

“ÂLEM, VARLIK, YOKLUK, YARATILIŞ” bölümünde “âlem, cihan, dünya, mahluk, maya, mevcut, öz, ruh, suret, var, varlık, yer âlemi, yer gök ehli, yok, yokluk” gibi sözlere yer verilmiştir. Bu kısımda en sık kullanılan “dünyā” sözcüğü Arapça kökenlidir. Sözcüğün “dünye” şeklinde geçtiği de görülmektedir. Aynı

anlamda Arapça kökenli “âlem” ile Farsça kökenli “cihân” sözcüğünün de sıkça geçtiği görülmektedir.

“YARATICI VE BAZI DİNÎ KAVRAMLAR” bölümü kendi içinde alt başlıklara ayrılmıştır. “Yaratıcı” bölümünde yaratıcının özü ve özellikleriyle ilgili olan kavramlar yer almıştır. Burada yaratıcıyı karşılamak için kullanılan “Hak” sözcüğü eserde 658 defa geçmiştir ve Arapça kökenlidir. “Tañrı” sözcüğü 186 defa geçmiştir ve Türkçe kökenlidir. “Hazret” sözcüğü 157 defa geçmiştir ve Arapça kökenlidir. “Çalap” sözcüğü 131 defa geçmiştir ve Türkçe kökenlidir. “Pâdişâh” sözcüğü 127 defa geçmiştir ve Farsça kökenlidir. “Allâh” sözcüğü 109 defa geçmiştir ve Arapça kökenlidir. “Hudâ” sözcüğü 64 defa kullanılmıştır ve Farsça kökenlidir. Görüleceği gibi “yaratıcı”yı anlatmak için hem Türkçe hem Arapça hem de Farsça kökenli sözcükler kullanılmaktadır. İkinci alt başlık “BAZI DİNÎ KAVRAMLAR”dır. Burada “ibadetler, ahiret, âyetler, melekler, cennet, cehennem” gibi sözler yer almıştır. Bu kısımda en sık kullanılan sözcük “kul”dur. 166 defa geçen sözcük Türkçe kökenlidir. 124 defa geçen “hikmet” sözcüğü Arapça kökenlidir. 113 defa geçen “dîn” sözcüğü Arapça kökenlidir. 108 defa geçen “doğru yol” ifadesi Türkçe kökenlidir. 103 defa geçen “nür” sözcüğü Arapça kökenlidir. “tâ’at” sözcüğü 85 yerde, yine aynı anlamı karşılayan “ibadet” sözcüğü 5 yerde geçmiştir. Her iki sözcük de Arapça kökenlidir. Türkçe kökenli olan “uçmak” sözcüğü 77 yerde geçerken aynı anlamda olan “cennet” sözcüğü 8 yerde geçmektedir. “cennet” Arapça kökenlidir. Türkçe kökenli olan “tamu” 31 yerde geçerken Arapça kökenli olan “cehennem” 1 yerde geçmiştir. Arapça kökenli olan “Kur’ân” sözcüğünün 57 yerde geçtiğini görmekteyiz. Bu bölüm eserde en fazla yer tutan kısımdır. Bunlar da eserin dinî-tasavvufî niteliğini gösteren özelliklerdendir.

“HAYAT, CANLILIK VE HAYATIN DÖNEMLERİ” bölümünde “can, ceset, diri, dirlik, hayat, kocalık, oğlanlık, ölü, ömür” gibi sözcükler geçmektedir. En sık geçen “cân” sözcüğü Farsça kökenlidir. Bu sözcüğe göre daha az geçmekle beraber sıkça geçen “dirlik” sözcüğü Türkçe kökenlidir.

“IRK, KAVİM VE MEMLEKET” bölümünde “Acem, Arap, Bağdat, Çerkez, Çin, Ermeni, Hicaz, Hint, Kıpçak, Kudüs, Kürt, Mekke, Medine, Mısır, Moğol, Türk,

Türkistan” gibi sözcükler geçmektedir. Bu kısımda en sık geçen “şehir” sözcüğü Farsça kökenlidir.

“AİLE, AKRABALIK VE CİNSİYET” bölümünde “ana, ata, avrat, dişi, gelin, erkek, kardeş, kız, oğul, sülâle” gibi sözcükler geçmektedir. En sık geçen sözcük “ata”dır. Bu sözcük Türkçe kökenlidir.

“TOPLUMSAL İLİŞKİLER VE TOPLUMSAL İLİŞKİLERDE KONUM” bölümünde “yabancı, komşu, misafir, ortak” gibi sözlere yer verilmiştir. En sık geçen “nāyib” sözcüğü Arapça kökenlidir.

“İŞ, MESLEK, HİZMET VE EMEK” bölümünde “amel, avcı, av, bahçıvan, cerrah, çoban, dilenci, emek, gayret, gemici, hizmet, iş, işçi, kâtip, kılavuz, mimar, muallim, pehlivan, rehber, usta, zahmet” gibi sözcükler kullanılmıştır. En sık geçen “iş” sözcüğü Türkçe kökenlidir.

“MAL-MÜLK, NİMET, KAZANÇ VE KIYMET” bölümünde “akça, bahşiş, bedel, dünya malı, ganimet, fayda, kazanç, kıymet, mal, mülk, nafaka, nimet, sikke” gibi sözcükler kullanılmıştır. En sık geçen sözcük “ni’met”tir. Bu sözcük Arapça kökenlidir.

“AZAMET, BÜYÜKLÜK VE İKTİDAR” bölümünde “buyruk, ehliyet, ferman, galip, güç, heybet, kemal, kudret, kuvvet, muhteşem, saltanat, sultan, vezir” gibi sözcükler kullanılmıştır. En sık geçen sözcük “sulţān”dır. Bu sözcük Arapça kökenlidir.

“SAVAŞ VE KAHRAMANLIK” bölümünde “alp, alp eren, alplik, bahadır, savaş, çeri, fetih, kavga, gazi, gazilik, korkusuz, leşker, sulh, yiğitlik” gibi sözcükler kullanılmıştır. En sık geçen sözcük “leşker”dir. Bu sözcük Farsça kökenlidir.

“EĞLENCE VE KUTLAMA” bölümünde “bayram, düğün, macera, nağme” gibi sözcükler kullanılmıştır. En sık kullanılan sözcük “seyrān”dır. Bu sözcük Arapça kökenlidir.

“ZORLUK, MÜCADELE VE YÖNTEM” bölümünde “imtihan, engel, perde, tedbir, usul, yol” gibi sözcükler kullanılmıştır. En sık kullanılan sözcük “yol”dur. Bu sözcük Türkçe kökenlidir.

“HAKİKAT VE ADALET” bölümünde “âdil, ahd, batıl, dava, delil, doğru, dürüst, gerçek, gerçeklik, ibret, suç, suçlu, suçsuz” gibi sözcükler kullanılmıştır. En sık kullanılan sözcük “ ‘ibret”dir. Bu sözcük Arapça kökenlidir. Yine sıkça geçen “delîl” ve “haķıķat” sözcükleri de Arapça kökenlidir.

“DEĞERLER, ERDEMLER VE MEZİYET” bölümünde “azim, aziz, bülent, cömertlik, doğruluk, edep, fazilet, hamiyet, hayır, hürmet, hüner, ihsan, inayet, itibar, izzet, kanaat, kerem, kutlu, marifet, muhterem, mukaddes, şefkat, şeref, şükran, takdir, ulu, yüce” gibi sözler yer almıştır. Bu kısımda en sık geçen sözcük “ulu”dur. Bu sözcük Türkçe kökenlidir.

“DEĞERSİZLİK VE KÖTÜLÜK” bölümünde “alçak, ayıp, benlik, cahil, eksiklik, fesat, fitne, hata, hile, hor, kafir, kıymetsizlik, kibir, kin, lânet, murdar, münafık, süfli, zelil” gibi sözcükler geçmiştir. Bu kısımda en sık geçen sözcük “şerr”dir. Bu sözcük Arapça kökenlidir.

“DİL VE ANLATIM” bölümünde “Arapça, dil, durak, ebced, elif, fesahat, harf, laf, lafz, lügat, mânâ, mecaz, söz, Tacik dilleri, tefsir, Türk dili, yazı” gibi sözler geçmektedir. Bu kısımda en sık geçen sözcük “söz”dür. Bu sözcük Türkçe kökenlidir. Yine “ma’nî” sözcüğü de sıkça geçmektedir. Bu sözcük Arapçadır. Bu kısımda “mânâ” sözcüğüne ayrı bir önem verilmiştir. Sözcüğün tek olarak defalarca kullanımının yanında “ma’nî cevheri (anlam hazinesi), ma’nî genci (anlam, anlam hazinesi), ma’ânî genci (anlam hazinesi), ma’nî hõnı (anlam sofrası), ma’nî kânı (anlam ocağı), ma’ni menzili (anlam menzili), ma’ni mevci (anlam dalgası), ma’nî şerbeti (anlam şerbeti), ma’nî yöni (anlam sırları) şeklinde geçmesi sanatçının “anlam” konusuna ayrı bir önem verdiğini göstermektedir.

“İLİM, BİLGİLENME, AKIL” bölümünde “akıl, bilge, bilgi, dimağ, efkâr, fen, fikir, hafıza, ilim, irade, malumat, nasihat, öğüt, şerh” gibi sözcüklere yer verilmiştir.

En sık geçen sözcük “ ‘akl”dır. Bu sözcük Arapça kökenlidir. Yine sıkça kullanılan “ ‘ilm” sözcüğü de Arapça kökenlidir.

“DUYGUSAL VE DÜŞÜNSEL TEPKİLER, OLUŞUMLAR” adlı bölümde “acayıp, cilve, hayâ, hayran, hoşnut, korku, naz, sabır, ümit, yas” gibi sözcükler kullanılmıştır. En sık geçen sözcük “nâz” Farsça kökenlidir.

“AŞK, SEVGİ, MUTLULUK VE HUZUR” bölümünde “ahbap, âşık, âşinâ, bahtiyar, birlik, dost, dostluk, gönül, hatır, huzur, muhabbet, mâşuk, mest, müptelâ, sevda, sevgi, sohbet, yoldaş” gibi sözlere yer verilmiştir. En sık geçen sözcük “göñül”dür. Sözcük Türkçe kökenlidir. Sıkça geçen bazı sözcükler “ışık, âşık, devlet”tir. Bu sözcükler Arapça kökenlidir. Farsça kökenli olan “dost, yâr” sözcüklerinin de sıkça kullanıldığı görülmektedir. Türkçe kökenli olan “yoldaş” sözcüğü de sıkça kullanılmaktadır.

“HASRET VE AYRILIK” bölümünde “ayrılık, gurbet, hasret, vuslat” gibi sözcükler geçmektedir. En sık geçen sözcükler “hasret” ve “vuslat”tır. İki sözcük de 12’şer defa geçmektedir. İki sözcük de Arapça kökenlidir.

“SIKINTI, GÜÇSÜZLÜK, İHTİYAÇ VE ÇARESİZLİK” bölümünde “âciz, cefa, dertli, esir, garip, güçsüz, ihtiyaç, mahkûm, mahrum, mazlum, zayıf” gibi sözcükler kullanılmıştır. En sık kullanılan “maḥkûm” sözcüğü Arapça kökenlidir.

“ARZU, İSTEK VE NEFİS” bölümünde “arzu, davet, dilek, emel, heves, maksat, menzil, murat, niyet, nefis, rıza, şevk, talep” gibi sözcükler geçmektedir. En sık kullanılan “nefs” sözcüğü Arapça kökenlidir.

“HAREKET” bölümünde “hareket, sabit, sefer, semâ” gibi sözler kullanılmıştır. En sık kullanılan sözcük “semâ”dır. Sözcük Arapça kökenlidir.

Eserin her bölümü için en sık kullanılan sözcükler ve bu sözcüklerin kökeni yukarıda verilmeye çalışılmıştır. Buradan elde edilen bilgilere bakıldığında bölümlerin genelinde en sık kullanılan sözcüklerin Türkçe kökenli olduğu görülmektedir. Bu durum Âşık Paşa’nın Türkçeye verdiği önemi ve bilinçli bağlılığını göstermektedir. Türkçe Eserimizin 48 ana başlığından 24’ünde

(İnsanlar; Gökyüzü ve Gök Cisimleri; Doğa Olayları; Coğrafi Unsurlar; Cisim ve Maddeler; Yapı ve Barınaklar; Araçlar; Giyinme ve Giysiler; Mevsimler; Zaman; Yer, Yön ve Bölüm; Ölçü, Derece ve Miktar; Mesafe; Hâl Özellik ve Şekil; Renkler; Tür ve Çeşit; Sayılar; İsim; Aile, Akrabalık ve Cinsiyet; İş, Meslek, Hizmet ve Emek; Zorluk, Mücadele ve Yöntem; Değerler, Erdemler, Meziyet; Dil ve Anlatım; Aşk, Sevgi, Mutluluk ve Huzur) en sık kullanılan sözcük Türkçe kökenlidir. 18 bölümde (Hayvanlar; Bitkiler; Burçlar; Sağlık ve Hastalık; Benzerlik, Eşitlik ve Uygunluk; Âlem, Varlık, Yokluk, Yaratılış; Yaratıcı ve Bazı Dinî Kavramlar; Toplumsal İlişkiler ve Toplumsal İlişkilerde Konum; Mal, Mülk, Nimet, Kazanç ve Kıymet; Azamet, Büyüklük ve İktidar; Eğlence ve Kutlama; Hakikat ve Adalet; Değersizlik ve Kötülük; İlim, Bilgilenme, Akıl; Hasret ve Ayrılık; Sıkıntı, Güçsüzlük, İhtiyaç ve Çaresizlik; Arzu, İstek ve Nefis; Hareket) en sık kullanılan sözcük Arapça kökenlidir. 6 bölümde ise (Beden ve Organlar; Yiyecek, İçecek, Beslenme; Hayat, Canlılık, Hayatın Dönemleri; Irk, Kavim ve Memleket; Savaş ve Kahramanlık; Duygusal ve Düşünsel Tepkiler Oluşumlar) en çok kullanılan sözcük Farsça kökenlidir.

Çalışmamızdaki “Yaratıcı ve Bazı Dinî Kavramlar; Aşk, Sevgi, Mutluluk ve Huzur, Değerler ve Erdemler” kısımları ciddî bir söz varlığına sahiptir. Bu durum, Garipnâme'nin ahlâkî, tasavvufî, eğitici ve öğretici bir eser olması; dönemin toplumsal ve manevi hayatını yansıtmaya ile açıklanabilir.

Tarihî metinlerimizin kavram alanı üzerinde yapılacak çalışmalar hem Türkçenin zenginlikleri ve inceliklerinin ortaya çıkmasına hem de sözlükçülük alanında önemli sonuçlara ulaşılmasına katkı sağlayacaktır düşüncesindeyiz.

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (1995). *Her Yönüyle Dil, III.Cilt*, Ankara: TDK Yayınları, 399-400
- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Söz varlığı*. (Birinci Baskı). Ankara: Engin Yayınları, 8.
- Aksan, D. (2011). *Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü*. (İkinci Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi, 11.
- Banarlı, N.S.. (1997). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, I. Cilt. İstanbul: MEB Yayınları, 380.
- Cin, R. (1971). *Kavramlar Dizini Cilt 1-2*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- Devellioğlu, F. (1996). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. (13. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları
- Ercilasun, A. B. (2012). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. (12.Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları, 442
- İlhan, N. (2007). *Geçmişten Günümüze Sözlükçülük Geleneği ve Türk Dili Sözlükleri*. Elazığ: Manas Yayınları, 25-29
- İnternet: *Büyük Türkçe Sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr> 02 Nisan 2014
- Kanar, M. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları
- Milliyet Yayınları. (1993-1994). *Théma Larousse 6 Cilt*. İstanbul: Milliyet Yayınları
- Mutlu, H. K. (2009). Türkçe Öğretiminde Sözlükçülük Tekniği Açısından Tematik Sözlükler. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume (4) 4, Summer, 814.
- Öz, Y. (2010). *Tarih Boyunca Türkçe Farsça Sözlükler*. Ankara: TDK Yayınları, 262-264
- Özkan, M. (2009). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. (Genişletilmiş 3. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi, 205
- Pala, İ. (1998). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınları
- Süleymanova, H. M. (1980). *Bulgarca-Türkçe Tematik Sözlük Cilt 1-2*. Sofya: Kliment Ohridski Üniversitesi

Tunç, T. (1995). *Derleme Sözlüğü ve Kavramlar Dizini 3 Cilt*. Ankara: TDK Yayınları

Turan, F. (2001). *Eski Oğuzca Satırarası Tematik Sözlük Bahşayış Lügati Dilbilim İncelemesi, Metin, Sözlük, Tıpkıbasım*. İstanbul: Bay Yayınları

Türk Dil Kurumu. (1988). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları

User, H. Ş. (2010). *Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi*. Konya: Kömen Yayınları

Yavuz, K. (2000). *Âşık Paşa Garib-nâme I-II-III-IV*. İstanbul: TDK Yayınları

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : AYSAL, Mustafa
 Uyruğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 21.08.1978 Erzurum
 Medeni hali : Evli
 Telefon : 507 7568410
 e-posta : mustafaaysal2010@hotmail.com

Eğitim Derecesi

Yüksek lisans
 Lisans
 Lise

Okul/Program

Gazi Üniversitesi/Türk Dili
 Gazi Üniv.Kırşehir Eğt.Fak. TDE Öğr.
 Uşak Lisesi

Mezuniyet yılı

Devam ediyor.
 2000
 1996

İş Deneyimi, Yıl

2000-2002
 2002-2004
 2004-2010
 2010-2014

Çalıştığı Yer

MEB
 Gazi Üniv.Kırşehir Eğt.
 Özel Dershaneler
 MEB

Görev

Öğretmen
 Araştırma Görevlisi
 Öğretmen
 Öğretmen

Yabancı Dili

İngilizce

Yayınlar

- 1.Aysal, M. (2004). *Kırşehir ve Yöresi Ağızlarında Tarım Âletleri Adları*. I Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni 8-10 Ekim 2003, Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yayınları, 41-58
- 2.Aysal, M. (2014). *Garipnâme'de Peygamber İsimleri*. I. Genç Akademisyenler Sempozyumu 6-7 Kasım , Ankara: Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 569-586

Hobiler

Seyahat, sinema

GAZİ GELECEKTİR..

